

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOĞU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ ACAYİBÜ'L- MAHLUKAT VE
GARAYİBÜ'L- MEVCUDAT (101a- 150b yaprakları)
(Dil İncelemesi- Metin- Türkiye Türkçesine Aktarım- Dizin)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

20172201008 Gamze ÇELİK

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Eski Türk Dili Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serap ALPER

EKİM 2019

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOĞU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ ACAYİBÜ'L- MAHLUKAT VE
GARAYİBÜ'L- MEVCUDAT (101a- 150b yaprakları)
(Dil İncelemesi- Metin- Türkiye Türkçesine Aktarım- Dizin)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

20172201008 Gamze ÇELİK

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Eski Türk Dili Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serap ALPER

EKİM 2019

Görme
..ÇELİK... tarafından hazırlanan ..ve...Görme...Mevcutat..... adlı bu tezin ..yüksek
lisans..... tezi olarak uygun olduğunu onaylarım. (101a-150b) (Dil incelemesi - Metin - Türkçe
Türkçesine Aktarım - Dilin)

Dr. Öğr. Üyesi Serap ALPER

Tez Danışmanı

Bu çalışma, jürimiz tarafından ..Eski Türk Dili..... Anabilim Dalında

yüksek lisans..... tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Serap ALPER

Üye : Prof. Dr. Tanrı Feyhan

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Sıla GEN KAYA

Üye : _____

Üye : _____

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak yazılmıştır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Gamze ÇELİK

DOĞU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ ACAYİBÜ'L- MAHLUKAT VE GARAYİBÜ'L- MEVCUDAT (101a- 150b yaprakları)

(Dil İncelemesi- Metin- Türkiye Türkçesine Aktarım- Dizin)

ÖZET

Yüksek Lisans tezi olarak çalıştığımız bu eser, İsveç Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi Doğu Türkçesi Yazma Eserler Kataloğu'nun 637 numarasında kayıtlıdır. Nerede ve ne zaman yazıldığı hakkında eserin veya yer aldığı kataloğu içerisinde bilgi bulunmamaktadır. Bu eserin mütercimi de belirsizdir. Eserin ilk yaprağında geçen “Bu kitâb Ya'kûb? Ahund'ın kitâbı turur.” ifadesi, muhtemelen kitabın müterciminden ziyade kitabı satın almış bir kişinin adıdır. 101a-150b yapraklarını kapsayan çalışmamız, *Giriş, Yazım ve Dil Özellileri, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin ve Tıpkıbasım* bölümlerinden oluşmaktadır.

Acayibü'l- Mahlukat yazıldığı devrin coğrafyası ve kozmografyası hakkında bilgi veren, içinde bazı efsanevî hikâyeler ve bilgiler bulunduran ansiklopedik türde bir eserdir. İlk olarak İran edebiyatında yazılan *Acayibü'l- Mahlukat*, evrenin yaratılışı, gökler, denizler, bitki ve ağaçlar, şehirler, ülkeler, kiliseler, cami ve mescitler, hayvanlar ve tuhaf yaratılıştaki varlıklar hakkında bilgiler içerir.

Acayibü'l- Mahlukat, konu olarak Yunan edebiyatı kaynaklı olup İran ve Arap edebiyatında çokça yazılmıştır. Türk edebiyatındaki tercümeleri de İran ve Arap edebiyatındaki tercümelere dayanmaktadır. *Acayibü'l- Mahlukat*'ın tespit edilen on dört tercümesinden on ikisi Batı Türkçesi ile, ikisi ise Doğu Türkçesi ile tercüme edilmiştir. Doğu Türkçesi ile tercüme edilen bu iki nüshadan biri Bennâî bin Muhammed Herevî tercümesiyken, diğerleri yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız mütercimi bilinmeyen bir *Acayibü'l- Mahlukat* 'tır.

17. yüzyıl ve 18. yüzyıl arasında yazılmış olabileceğini tespit ettiğimiz bu tercüme, Klasik sonrası Doğu Türkçesi dil özellikleri göstermektedir. Klasik sonrası Doğu Türkçesine ait özellikler içermekle beraber, bugün Yeni Uygur Türkçesinde tespit ettiğimiz bazı sözcükler, dil özellikleri ve yabancı kökenli sözcüklerin bir kısmının Yeni Uygur Türkçesinde kullanıldığı şekliyle yer alması bakımından bu tercümenin geçiş dönemi dil özelliklerini yansıttığı söylenebilir. Çalıştığımız bu eser Doğu Türkçesinden Yeni Uygur Türkçesine geçiş dönemine ışık tutması bakımından bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Doğu Türkçesinin Klasik sonrası döneminin dil özelliklerini yansıtan bu eser, Batı Türkçesiyle yazılmış çok sayıda örneğini gördüğümüz *Acayibü'l- Mahlukat*'ın, Doğu Türkçesi ile de yazılmış bir örneğini teşkil etmesi bakımından Türk dili ve Türk kültürü araştırmalarında önemli bir yer tutmaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Acayibü'l- Mahlukat, Garayibü'l- Mevcudat, Doğu Türkçesi, Klasik sonrası Doğu Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Çağdaş Türk Lehçeleri

ACAYİB- AL- MAHLUKAT VE GARAYİB- AL- MEVCUDAT WHICH WRITTEN IN
EASTERN TURKISH (101a-150b pages)

(Grammatical Study- Text- Modern Turkish Translation- Index)

ABSTRACT

This piece of work that we have studied as the postgraduate thesis is registered under the number 637 in the catalogue of the Eastern Turkish Manuscripts of Sweden Uppsala Library. There is no data about by whom and where it was written in it and the translator of it is also unknown. “This book is Ya’kub? Ahund’s.” is written on the first page and probably this name is the man’s who bought it, rather than the translator. Our study consists of the translation text of 101a-150b pages, transmission to the Modern Turkish, grammatical analysis, index and facsimile of it.

Acayib- al- Mahluqat is an encyclopaedical kind of work which gives information about the geography and cosmography of its age, and includes myths and knowledge. At first, *Acayib- al- Mahluqat*, that was written in Farsi literature, gives information about cosmography, layers of atmosphere, seas, plants and trees, cities, countries, churches, mosques and prayer rooms, animals and bizarre creations.

Acayib- al- Mahluqat is originating from Greek literature and it was much written in Farsi and Arabic literature. The translations of it in the Turkish literature are based on these translations in Farsi and Arabic literature. The twelve of established fourteen copies of *Acayib- al- Mahluqat* are translated into Western Turkish, and two of them are translated into Eastern Turkish. One of these two copies which are in Eastern Turkish is translated by Bennai bin Muhammed Herevi, and the other is an *Acayib- al- Mahluqat* of an unknown translator we study on as our postgraduate thesis.

This translation we think it was possibly written in the 17th-18th centuries, shows language features of post-Classical Eastern Turkish. While it has features of Classical Eastern Turkish, we can also say that this translation represents the transitional period language features as it includes some words that today we have determined that they are in the Modern Uigur Turkish, and some of the quoted words that are as they are used in Modern Uigur Turkish. This piece of work that we have studied on will contribute to the studies on this field as it can shed light on the transmission period from the Eastern Turkish to Modern Uigur Turkish.

This piece of work that reflects the features of the post-Classical period of Eastern Turkish, takes an important part in the researches in Turkish Language and Turkish culture, as it constitutes an Eastern Turkish example of *Acayib- al- Mahluqat* that we have seen many examples written in Western Turkish.

KEY WORDS: Acayib- al- Mahluqat, Garayib- al- Mevcudat, Eastern Turkish, post-Classical Eastern Turkish, Chagatai Turkish, Modern Turkish Dialects.

ÖN SÖZ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışma İsveç Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi Doğu Türkçesi Yazma Eserler Kataloğu'nun 637 numarasında kayıtlı '*Acāyibü'l- Maḥluḳāt ve Ğarāyibü'l- Mevcūdāt*' adlı eserin 101a- 150b yapraklarından oluşmaktadır. Eserin mütercimi, nerede ve ne zaman yazıldığı hakkında eserin veya bulunduğu kataloğun içerisinde bilgi bulunmamaktadır. Ancak dil özellikleri ve söz varlığı neticesinde eserin 17. ve 18. yüzyıllar arasında yazıldığını tahmin etmekteyiz. Bu yönüyle eser Doğu Türkçesinin Klasik sonrası dönemine aittir. Bu çalışmayı hazırlarken amacımız, bu eserin Türk dili ve Türk kültür tarihi açısından önemini göstermektir. Batı Türkçesi ile birçok tercümesi bulunan *Acayibü'l- Mahlukat*'ın Doğu Türkçesi ile yazılmış olan ve şu ana kadar elimize ulaşan tek nüshasını içeren bu çalışma, dikkatleri Doğu Türklük sahası ile Batı Türklük sahasının ortak kültür mirasına çekmesi bakımından oldukça önemlidir.

Acayibü'l-Mahlukat, evrenin yaratılışı, gökler, denizler, bitki ve ağaçlar, şehirler, ülkeler, kiliseler, cami ve mescitler, hayvanlar ve tuhaf yaratılıştaki varlıklar hakkında bilgiler barındıran ansiklopedik türde bir eserdir. Konu bakımından Yunan edebiyatı kaynaklı olan *Acayibü'l- Mahlukat* ilk olarak İran edebiyatında yazılmıştır. Ardından Türk, Arap ve İran edebiyatında asırlar boyunca yazılmaya devam etmiştir.

101a-150b yapraklarını kapsayan çalışmamız *Giriş, Yazım ve Dil Özellikleri, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin ve Tıpkıbasım* bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmamızın *Giriş* bölümünde *Acayibü'l-Mahlukat* hakkında genel bilgiler verilip İran, Arap ve Türk edebiyatındaki tercümelerinden bahsedilmiştir. Ardından Doğu Türkçesi ve Klasik sonrası Doğu Türkçesi hakkında bilgiler verilerek eserin yazarı, yazıldığı dönem ve yazıldığı muhit hakkındaki görüşlerimiz belirtilmiştir. *Yazım ve Dil Özellikleri* bölümünde eser için önemli olan yazım özellikleri, eserin ses ve biçim bilgisi, söz varlığı üzerinde durulmuştur. *Metin* bölümünde Arap harfli metin çeviri yazı alfabetine aktarılmıştır. Metin oluşturulurken sözcüklerin ikili yazımları, harekeli kullanımları titizlikle incelenmiştir. Bunlar tek tipleştirilmemiş, Arap harfli yazmadaki şekli dikkate alınarak metne yansıtılmıştır. *Türkiye Türkçesine Aktarım* bölümünde eserin Türk dili açısından değerinin daha iyi ortaya konabilmesi adına metnin aslına olabildiğince sadık kalınarak Türkiye Türkçesine aktarım yapılmıştır. *Dizin* bölümünde metinde yer alan bütün sözcüklerin metindeki anlamlarının

belirtildiği gramatikal dizin olarak hazırlanmıştır. *Özel Adlar Dizini* hazırlanıp metindeki yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adlarının Arap harfli bir dizini oluşturulmuştur. *Karşılaştırmalı Özel Adlar Dizini* çalışması yapılarak metnimizde yer alan yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adları; Batı Türkçesi ile yazılmış olan ve 15.yüzyıla ait Rükneddin Ahmed'in *Acaibü'l-Mahlukat* tercümesindekiler ile karşılaştırılmıştır. *Tıpkıbasım* bölümünde ise çalıştığımız metnin el yazması nüshasının tıpkıbasımını verilmiştir.

Tez çalışmamın hazırlanmasına sağladığı katkıları için tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Serap ALPER'e, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle bana dâima ışık tutan hocam Prof. Dr. Tanju SEYHAN'a, benden yardımlarını esirgemeyen hocam Doç. Dr. Fatih BAKIRCI'ya, bu yolda yanımda olup benimle birlikte yürüyen anneme ve tüm sevdiklerime teşekkür ederim. Yakın zamanda kaybettiğimiz hocamız Yrd. Doç. Dr. C. Eralp ALIŞIK'ı saygı ve özlemlerle anarım.

İçindekiler

ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xiii
KISALTMALAR VE İŞARETLER	xxv
GİRİŞ	1
1.1. Acayibü'l- Mahlukat ve Garayibü'l- Mevcudat	3
1.2. Acayibü'l- Mahlukat'ın Dünya Edebiyatındaki Yeri	4
1.2.1. İran ve Arap Edebiyatında Acayibü'l- Mahlukat	4
1.3. Türk Edebiyatında Acayibü'l- Mahlukat.....	5
1.3.1. Batı Türkçesi ile Yazılmış Acayibü'l- Mahlukat Tercümeleleri	5
1.3.2. Doğu Türkçesi ile Yazılmış Acayibü'l- Mahlukat Tercümeleleri.....	8
1.4. Acayibü'l- Mahlukat Eserlerinin Genel Yapısı.....	9
1.5. Eserin Özellikleri.....	10
1.6. Eserin Adı.....	10
1.7. Eserin Yazıldığı Tarih ve Muhit.....	10
1.8. Eserin Yazarı	11
1.9. Eserin İçeriği ve Bölümleri	11
1.10. Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar	18
1.11. Klasik Sonrası Doğu Türkçesi Dönemi Ve Çalıştığımız Eserin Ait Olduğu Dönem.....	19
2. YAZIM ÖZELLİKLERİ	25
2.1. ÜNLÜLERİN YAZIMI.....	27
2.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı.....	27
2.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı.....	27
2.1.4. /i, i/ Ünlülerinin Yazımı	28
2.1.5. /o, ö, u, ü/ Ünlülerinin Yazımı.....	28
2.1.6. Uzun Ünlülerin Yazımı	29
2.2. ÜNSÜZLERİN YAZIMI	29

2.2.1. /ç/ Ünsüzünün Yazımı	29
2.2.2. /g/ Ünsüzünün Yazımı	30
2.2.3. /h/ Ünsüzünün Yazımı	30
2.2.4. /ng/ Ünsüzünün Yazımı	30
2.2.5. /p/ Ünsüzünün Yazımı	30
2.2.6. /s/ Ünsüzünün Yazımı	30
2.2.7. /t/ Ünsüzünün Yazımı	31
2.2.8. /z/ Ünsüzünün Yazımı	31
2.3. HAREKE VE YAZI İŞARETLERİNİN KULLANILIŞI	31
2.3.1. Üstün (◌̇)	31
2.3.2. Esre (◌̈)	31
2.3.3. Ötre (◌̈̇)	32
2.3.4. Şedde (◌̣)	32
2.3.5. Hemze (◌̣̣)	32
2.4. Eklerin Yazımı	32
2.5. Alıntı Sözcüklerin Yazımı	34
2.7. Metindeki Farklı Yazımlar	35
3. DİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	37
3.1. SES BİLGİSİ	39
3.1.1. Ünlüler	39
3.1.2. Ünsüzler	42
3.2. BİÇİM BİLGİSİ	46
3.2.1. Yapım Ekleri	46
3.2.2. Çekim Ekleri	48
3.2.3. Zamir N'si	50
3.2.4. İşaret Zamirleri	50
3.2.5. Metinde Yer Alan Bazı Edatlar	50
3.2.6. Fiil Çekimi	51
3.2.7. Sıfat Fiil	53
3.2.8. Söz Varlığı	53

4. METİN	59
4.1. Metnin Kuruluşunda Dikkat Edilen Hususlar	59
4.2. Çeviri Yazı Alfabetesi.....	61
4.3. Harf Çevrimi Alfabetesi	62
5. TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM.....	115
6. DİZİN	cliii
6.1. ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	315
6.2. KARŞILAŞTIRMALI ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	347
7. SONUÇ	377
8. KAYNAKÇA	379
9. ÖZGEÇMİŞ	383
10. TIPKIBASIM	385

KISALTMALAR VE İŞARETLER

a Yazmada yaprağın ön yüzü

age. adı geçen eser

agm. adı geçen makale

Ar. Arapça

b Yazmada yaprağın arka yüzü

bağ. bağlaç

bk. bakınız

C. cilt

Çin. Çince

Çev. Çeviren

d. doğum tarihi

DLT DANKOFF, R.- KELLY, J. (1982-1984-1985), **Mahmūd al-Kāşyarī. Compendium of Turkic Dialects (Dīwān Luyāt at-Turk) Part I-II-III**, Edited and Translated with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly, Cambridge. Sources of Oriental Languages and Literatures 7, Turkish Sources VII.

e. edat

ET. Eski Türkçe

Far. Farsça

Haz. Hazırlayan

İL **Uygur Tiliniñ İzahlık Luğiti** (1990), Milletler Neşriyatı.

LESSING LESSING, Ferdinand D. (2003), **Moğolca-Türkçe Sözlük 1: A-N, 2: O-C (Z)**, Çev. Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

MAİMAİTİAİLİ MAİMAİTİAİLİ, Nuerjamali (2019), **Çağdaş Uygurcanın Ağzları ve Söz Varlığı**, basılmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

mec. Mecaz

Mo. Moğolca

MÖ Milattan önce

NECİP NECİP, Emir Necipoviç (2013), **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Çev. İklil Kurban, Türk Dil Kurumu Yay., İstanbul.

ö. ölüm tarihi

ö.i. özel isim

s. sayfa

S. sayı

sf. sıfat

SHAW SHAW, Robert Barkley (2014), **Kâşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü**, Çev. Fikret Yıldırım, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

Soğd. Soğdca

T. Türkçe

TDV Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

ünl. ünlem

v. varak numarası

Yun. Yunanca

YUyg. Yeni Uygur Türkçesi

zf. zarf

zm. zamir

+ İsim kökü ve gövdelerini gösterir.

- Fiil kökü ve gövdelerini gösterir.

- * Nazari biçimleri gösterir.
- // Fonem ve morfem parantezi
- < Bu biçimden gelir.
- > Bu biçime gider.
- <> Metin ve Türkiye Türkçesine Aktarım bölümünde eklenen yeri gösterir.
- ~ Değişken biçimi gösterir.
- Karşılaştırılması gereken biçim ve anlamları gösterir.
- ∅ Düşen veya eriyen ses ya da ses birliğini gösterir.

GİRİŞ

Giriş bölümünde *Acayibü'l- Mahlukat* hakkında genel bilgiler verilmiştir. İran ve Arap edebiyatındaki *Acayibü'l- Mahlukat* tercümeleeri ile Türk edebiyatındaki *Acayibü'l- Mahlukat* tercümeleeri belirtilmiştir. *Acayibü'l- Mahlukat* eserlerinin genel yapısı üzerinde durularak eserimizin içeriği bir tablo halinde hazırlanmıştır. Bölümün son başlığında ise Klasik sonrası Doğu Türkçesi hakkında bilgiler verilmiştir.

1.1. Acayibü'l- Mahlukat ve Garayibü'l- Mevcudat

Acâyibü'l- Mahlûkat evrenin, göklerin, denizlerin, dağların, değerli taşların, şehirlerin, kiliselerin, mescitlerin, bitki ve ağaçların, hayvanların, kabirlerin, ırkların ve tuhaf yaratılıştaki mahlukların ansiklopedik olarak anlatıldığı bir eserdir.

'*Acā'ib* Arapça “wonders, miracles, prodigies”¹ “harikalar, mucizeler, olağanüstü şeyler” anlamındadır. '*Acā'ib* sözcüğü '*acibenin* sıfat-ı müşebbehesi olan ve “harika, tuhaf, eşsiz” anlamlarına gelen '*acīb* sözcüğünün çoğuludur.

Mahlūkāt Arapça “creatures; created beings”² “varlıklar, yaratılmış olanlar” anlamındadır. *Mahlūkāt* sözcüğü “yaratmak” anlamındaki *halakanın* ism-i mefûlü olan *mahlūk* “yaratılmış olan, yaratık” sözcüğünün çoğuludur.

Ġarā'ib Arapça “tuhaf şeyler, olağanüstü şeyler” anlamındadır. *Ġarā'ib* sözcüğü “gariplik, acayiplik, tuhaflık” anlamlarındaki *ġarābe'nin* sıfat-ı müşebbehesi olan *ġarīb* sözcüğünün çoğuludur.³

Mevcūdāt Arapça “creatures, things present”⁴ “yaratılanlar, mevcut şeyler” anlamındadır. *Mevcūdāt* sözcüğü “discovering, being found”⁵ “ortaya çıkmak, var olmak” anlamlarındaki *vücūd* sözcüğün ism-i mefûlü olan *mevcūdun* çoğuludur.

¹ Ferdinand STEINGASS, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, London 1998, s. 836-838.

² F.STEINGASS, 1998, age., s. 1197.

³ Mehmet KANAR, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2012, s. 1273

⁴ F.STEINGASS, 1998, age., s. 1342.

⁵ F.STEINGASS, 1998, age., s. 1457.

‘*Acā’ibü’l- maḥlūkāt ve ġarā’ibü’l- mevcūdāt* Arapça birer tamlamadır. ‘*Acā’ibü’l- maḥlūkāt* “yaratılmış olan şeylerin hayret uyandıran gariplikleri; yaratılmış olan harikalar” anlamlarındadır. *Ġarā’ibü’l- mevcūdāt* ise “var olan tuhaf yaratılıştaki şeyler; yaratılmış olanların garipleri” anlamlarındadır.

1.2. Acayibü’l- Mahlukat’ın Dünya Edebiyatındaki Yeri

Acayibü’l- Mahlukat konu bakımından İslamî edebiyatların ortak ürünlerindedir. Aristo’nun (MÖ 384-322), Teofrast’ın (MÖ 372-335) ve coğrafyacı Batlamyus’un (MS 109-161) eserlerinden etkilenme yoluyla ortaya çıkmış; içeriğinin Kuran-ı Kerim, hadisler ve peygamberlerin hayat hikâyeleriyle de geliştirilmesi ile İran ve Arap edebiyatında bu türden eserler verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle konu olarak ortaya çıkışı itibariyle Yunan edebiyatı kaynaklıdır.⁶

1.2.1. İran ve Arap Edebiyatında Acayibü’l- Mahlukat

Günay Kut’un Diyanet İslam Ansiklopedisi “Acâibü’l- Maḥlūkāt”⁷ maddesinde belirttiği gibi *Acayibü’l- Mahlukat* ilk olarak İran edebiyatında Ebu’l-Hüseyin Abdurrahman bin Ömer es-Sûfî (ö.376/986) tarafından 374’te (984-985) yazılmıştır. Ardından farklı adlarla içeriği *Acayibü’l- Mahlukat*’a çok benzeyen eserler verilmiştir. 10. yüzyılda yaşamış Ebû’l-Müeyyed-i Belhî’nin günümüze kadar ulaşmayan *Acâibü’l- berr ve’l- bahr* adlı eseri bir coğrafya kitabıdır. 11. ve 12. yüzyıllar arasında yaşamış Muhammed bin Eyüb et- Taberî tarafından 1092 veya 1116 yılında yazılan *Tuhfetü’l- ġarâib* ve 12. yüzyılda yaşamış Muhammed bin Mahmûd bin Ahmed et-Tûsî es-Selmanî tarafından 1175 yılında yazılan minyatürlü *Acâibü’l- maḥlūkāt ve ġarâibü’l- mevcūdāt* da Acâibü’l-Maḥlūkāt tarzındaki eserlerdir. Ebû Hâmid Muhammed el- Ġırnatî’nin (ö.565/1169) *Kitâbü’l- mugrib an ba’zı acâibi’l- magrib* ile *Tuhfetü’l- elbâb ve nuḥbetü’l- a’câb* adlı eserler coğrafya kitabı olmaktan ziyade ‘acayip’lerin anlatıldığı eserlerdir. Yine İzzeddin İbnü’l- Esîr’in (ö.630/1233) Arapça *Tuhfetü’l- acâib ve turfetü’l- ġarâib* adlı eseri de bu türde bir eserdir.

⁶ Günay KUT, “Türk Edebiyatında Acâibü’l-Maḥlūkāt Tercüme Üzerine”, **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi 23-28 Eylül 1985**, C.1. İstanbul 1985, s. 184.

⁷ Günay KUT, “Acâibü’l-Maḥlūkāt”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.1, TDV Yay., Ankara 1988, s. 315-316.

Zekeriyyâ bin Muhammed bin Mahmûd el- Kazvîni'nin (ö.682/1283) '*Acâ'ibü'l- mahlûkât ve garâ'ibü'l- mevcûdât*' adlı eseri bu alanda önemlidir. Kazvîni eserini hazırlarken Câhiz'in *Kitâbü'l- Hayevân'ı* ile Aristo'nun *Historia Animalium* adlı eserlerinin Arapça tercümesi olan *Kitâbü'l- Hayevân*'dan, Ebû Hâmid el- Gırnâtî'nin ve Muhammed bin Mahmûd et- Tûsî'nin eserleri başta olmak üzere, adlarını belirttiği yirmi kitaptan daha faydalanmıştır. Bu eser öyle şöhret bulmuştur ki sadece Kazvîni'nin eserinden tercüme olan ve tespit edilebilen 8 tercüme daha vardır. Bunlar: 1. Mütercimi bilinmeyen Âdil Şah için 1547'de tercüme edilen *Acayibü'l- Mahlukat*. 2. Bâyezîd-i Bestegî adıyla tanınan Abdürreşîd tarafından tercüm edilen *Acayibü'l- Mahlukat*. 3. Ali Tâhirî tarafından Tuhfetü'l- acaîb adıyla 1522 veya 1541'de yapılan tercüme. 4. Muhammed Hüseyin Esterâbâdî'nin Tuhfetü'l- garâ'ib adıyla yaptığı tercüme. 5. Müellifi bilinmeyen ancak M. Ramazâni tarafından Nigâristân-ı Acâib ve Garâib adıyla yayımlanan *Acayibü'l- Mahlukat*. 6. Şeyh Cemâleddîn-i İsferrâînî, Kazvîni'nin eserinin ikinci kısmını manzum olarak tercüme edip *Acâ'ibü'l- garâib* adını vermiştir. 7. Muhammed Müftî-i Belhî'nin 16. yüzyılda *Mecma'u'l- garâ'ib* adıyla yazdığı *Acayibü'l- Mahlukat*. 8. Son olarak Ahmed Munzevî, Necîb-i Hemedânî adlı birinin de *Acayibü'l- Mahlukat* yazdığından bahsetmektedir.

1.3. Türk Edebiyatında Acayibü'l- Mahlukat

Türk edebiyatındaki *Acayibü'l- Mahlukat*'lar, İran ve Arap edebiyatındaki örneklerinden hareketle tercüme edilmiştir. Türk edebiyatında tespit edilen on dört tercümeden on ikisi Batı Türkçesi ile, ikisi ise Doğu Türkçesi tercüme edilmiştir.

1.3.1. Batı Türkçesi ile Yazılmış Acayibü'l- Mahlukat Tercümeleri

1. *Ali bin Abdurrahman Tercümesi*: Bilinen ilk *Acayibü'l- Mahlukat* tercümesi Ali bin Abdurrahman'a aittir. Bu tercüme Kazvîni'nin eseri esas alınarak yapılmıştır.⁸ 1365- 1370 yıllarında yazılan, 17. yüzyılda ise istinsahı yapılan eser İstanbul Üniversitesi TY, nr. 524'te kayıtlıdır.⁹ Eser Sakarya Üniversitesi'nde Osman Göl, Şerife Burcu Al, Recai İnan ve Maksut Yıldırım tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır:

AL, Şerife Burcu (2010), **Acayibü'l- Mahlukat, Giriş, Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük**, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

⁸ G. KUT, 1985, agm., s. 185-186.

⁹ Osman GÖL, **Ali bin Abdurrahman Acayibü'l- Mahlukat (1.-35. varak)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2010, s. 5.

GÖL, Osman (2008), **Ali bin Abdurrahman Acaibü'l- Mahlukat (1.-35. varak)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

İNAN, Recai (2010), **Acaibü'l- Mahlukat, Giriş, Transkripsiyon, İnceleme, Dizin, Sözlük**, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

YILDIRAN, Maksut (2010), **Acaibü'l- Mahlukat (106.-140. varak) (Transkripsiyonlu Metin-Giriş-İnceleme-Dizin-Sözlük)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

2. *Mütercimi Bilinmeyen Tercüme*: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Blochet ve Adnan Adıvar bu tercümenin mütercimi olarak Rükneddin Ahmed'i gösterse de eserin İstanbul'daki her iki nüshasında da mütercim adı bulunmamaktadır. Eser I. Mehmet (saltanatı 1413-1421) zamanında tercüme edilmiştir. Bu eser Ahmed et- Tûsî'nin *Acâibü'l- Mahlûkat ve Garâibü'l- Mevcûdat*'ı ile aynı düzendedir.¹⁰ Tercümenin tespit edilebilen beş nüshası vardır: Süleymaniye Kütüphanesi Nuri Arlasez nr. 128, Süleymaniye Kütüphanesi Dügümlü Baba nr. 556, Ali Emiri Kütüphanesi Türki Tarih nr.897, Bibliotheuqe Nationale TY nr. 1338, Beyazıt Umumi Kütüphanesi Nr. 14124¹¹

Bekir Sarıkaya tarafından Ali Emiri Kütüphanesi Türki Tarih nr. 897'deki nüsha, Engin Yılmaz ve Mehmet Gedizli tarafından Süleymaniye Kütüphanesi Nuri Arlasez nr. 128'deki doktora tezi olarak çalışılmıştır:

SARIKAYA, Bekir (2010), **Rükneddin Ahmed'in Acâibü'l-Mahlûkat Tercümesi** (Giriş-Metin-Sözlük), basılmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

YILMAZ, Engin (1998), **Acâibü'l-Mahlûkat 1.Cilt (İmla ve Ses Bilgisi-Metnin Transkripsiyonu) (1-200 varaklar arası)**, basılmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

GEDİZLİ, Mehmet (2011), **Acâibü'l-Mahlûkat (200a-404a) (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük)**, basılmamış doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

¹⁰ G. KUT, 1985 agm., s. 188-190.

¹¹ Bekir SARIKAYA, **Rükneddin Ahmed'in Acâibü'l-Mahlûkat Tercümesi** (Giriş-Metin-Sözlük), basılmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 5.

3. *Yazıcıoğlu Ahmed Bican Tercümesi*: Türk edebiyatında en çok tanınan ve en çok okunan tercümedir. Ahmed Bican eserini 1453'te yazmıştır. Eser, Kazvî'nin eserinden ziyade onun Farsça tercümelerine dayanmaktadır. Tercümenin Milli Kütüphane ve Süleymaniye Kütüphanesinde birçok nüshası bulunmaktadır.¹²

YILDIZ, Osman (1989), **Ahmed-i Bîcân Acâibü'l-Mahlûkât (Dil Özellikleri-Metin-Seçmeli Sözlük)**, basılmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

4. *Sürûrî Tercümesi*: Günay Kut'un Diyanet İslam Ansiklopedisi "Acâibü'l- Mahlûkât" maddesinde belirttiğine göre¹³ Sürûrî Tercümesi Kazvî'nin eserinden *Acâibi'l-mahlûkât ve garâibi'l- tercüme* adıyla tercüme edilmiştir. Eserin tercümesini bizzat Kanûnî'nin oğlu Şehzade Mustafa istemiştir ancak onun öldürülmesi üzerine eser yarım kalmıştır. Bu eseri daha sonra Rodosîzâde tamamlamıştır. Sürûrî nüshaları genellikle minyatürlüdür. Eserin nüshaları: İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Nr. 528, 529, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih nr. 4158. Tercüme Betül Bülbül Oğuz tarafından doktora tezi, Gülhan Başkan tarafından da yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır:

OĞUZ, Betül Bülbül (2014), **Süruri'nin Kitabü'l-'Acaibü'l-Garaib'i Üzerine Göstergibilimsel Bir İnceleme**, basılmamış doktora tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

BAŞKAN, Gülhan (2007), **Manisa İl Halk Kütüphanesinde 45 hk. 5355 no.da Kayıtlı Sürûrî Çevirisi Acaibü'l-Mahlûkat Adlı Eserin Minyatürlerinin İncelenmesi**, basılmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

5. *Bosna Kadısı Mevlânâ Gınâî Tercümesi*: Tercüme Bosna kadısı Mevlânâ Gınâî tarafından 1562'de yapılmıştır. Yazar, İbnü'l- Esîr'in *Tuhfetü'l- acâib* adlı eserini *Mir'ât- ı Kâinât* adıyla tercüme etmiştir. Eserin tespit edilen iki nüshası vardır: Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi nr. 492, Berlin Devlet Kütüphanesi nr. 3663'de kayıtlıdır.

6. *Eyyüb bin Halîl Tercümesi*: Eyyüb bin Halîl tarafından 1569'da yapılan "*Tezkiretü'l- acâib ve tercemetü'l- garâib*" adlı tercümedir.

7. *Hüseyin Efendi bin Mehmed Tercümesi*: Eser, Kazvî'nin eserinin tam bir tercümesi şeklinde olup *Mir'ât- ı Acâibü'l- mahlûkat ve Keşf-i Garâibü'l- mevcûdat* adıyla 1697'de

¹² Bk.: Osman Yıldız, **Ahmed-i Bîcân Acâibü'l-Mahlûkât (Dil Özellikleri-Metin-Seçmeli Sözlük)**, basılmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1989, s. 22-25.

¹³ G. KUT, 1988, agm., s.317.

Hüseyin Efendi bin Mehmet tarafından tercüme edilmiştir. Tercümenin bilinen nüshaları: Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi nr. 1892, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine nr. 400, Staatbibliothek Marburg MS Or. fol. 2562, B. Flemming I nr. 318.

8. *Rodosîzâde Tercümesi*: Sürûri'nin yarım bıraktığı tercüme 1701'de Rodosîzâde tarafından tamamlanmıştır. Eserin bilinen nüshaları: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi nr. 528-529, Süleymaniye Kütüphanesi Fatih nr. 4158.

9. *Mütercimi Bilinmeyen Bir Tercüme*: British Library Add. 7893'de kayıtlı mütercimi bilinmeyen bu tercüme aslında İbnü'l- Verdî'nin *Harîdetü'l- acâib* tercümesidir.

Günay Kut, bilinen *Acayibü'l- Mahlukat* tercümelerinin dışında mütercimi bilinmeyen üç tercümeden daha bahsetmektedir. Bunlar Berlin Kütüphanesinde, Süleymaniye Kütüphanesinde ve Irak Vakıflar Kütüphanesinde dir.¹⁴

1.3.2. Doğu Türkçesi ile Yazılmış Acayibü'l- Mahlukat Tercümeleri

1. *Bennâî bin Muhammed Herevî Tercümesi*: Bu tercüme Bennâî bin Muhammed Herevî tarafından Şibanî Han adına yazılmıştır. Köprülü bu eserden: “Hanikov tarafından Dorn'a yazılan bir mektupta buna ait tafsilat vardır.” şeklinde bahseder.¹⁵ Köprülü aynı çalışmasında Bennâî bin Muhammed Herevî'nin 963'te Pir Muhammed Han için Farsça Macma'al- garâ'ib adlı bir kozmografya kitabı yazdığını ve bu eserin Rieu Kataloğu'nda kayıtlı olduğunu belirtmiştir.¹⁶ Eser Rieu Kataloğu'nda 15241 numarada kayıtlıdır. Eserin Sultan Muhammed bin Derviş Muhammedü'l- Muftiü'l- Belhî tarafından yazıldığı bilgisi bulunmaktadır.¹⁷ H. F. Hofman *Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey Section III* kataloğunda Şiban Han (ö.1510) döneminde Farsça'dan Doğu Türkçesine tercüme edilen bir Acâibü'l- Mahlûkat'tan bahsetmektedir.¹⁸

2. *Mütercimi Bilinmeyen Bir Tercüme*: Mütercimi bilinmeyen Doğu Türkçesi ile yazılmış bu tercüme, üzerinde çalıştığımız eserdir. Bu eserden ilk bahseden *Die Arabischen Persischen und Türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Uppsala* adlı katalog çalışması ile Karl V. Zetterstéen olmuştur. Zetterstéen, Uppsala Üniversitesi Kütüphanesinde 637

¹⁴ G. KUT, 1985, agm., s. 192.

¹⁵ Fuat KÖPRÜLÜ, “Çağatay Edebiyatı”, *İslam Ansiklopedisi*, C.3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1954, s. 309.

¹⁶ F. KÖPRÜLÜ, 1954, agm., s. 307.

¹⁷ C. RIEU, *Catalogue of The Persian Manuscripts In The British Museum*, London 1879, s. 426-427.

¹⁸ H. F. HOFMAN, *Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey Section III*, Utrecht 1969, s. 221-222.

numarada kayıtlı bir Doğu Türkçesi ile yazılmış *Acâyibü'l- Mahlukat* olduğunu belirtmiştir.¹⁹ Ardından bu eserden bahseden Günay Kut, eserin Uppsala Üniversitesi Kütüphanesinde 630 numarada kayıtlı olduğunu belirtmiştir.²⁰

1.4. Acayibü'l- Mahlukat Eserlerinin Genel Yapısı

Acayibü'l- Mahlukat eserleri incelendiğinde iki sisteme göre yazıldığı görülür: Biri Ahmed et-Tûsî'nin kullandığı sistem, diğeri ise Kazvî'nin kullandığı sistemdir.

Ahmed et- Tûsî, *Acâibü'l- Mahlûkat ve Garâibü'l- Mevcûdat* adlı eserini on rükne bölmüş, bu rükünleri de fasıllara ayırmıştır. Eserin rükünleri: Göklerdeki acâibler; gökle yer arasındaki acâibler; arzın acâibleri, denizler, dağlar, kıymetli taşlar, kayalar; şehirler, mescidler, kiliseler, sinagoglar; ağaçlar, bitkiler, ilaçlar; kazılmış sûretler; insan; cinler; kuşlar, deniz ve kara hayvanları.²¹

Kazvî'nin, *Acâ'ibü'l- mahlûkât ve garâ'ibü'l- mevcûdât* adlı eserini dört mukaddime, iki makale ve bir hâtîme bölümleriyle kurmuştur. Dört mukaddime bölümü: Acâibin izahı, mahlûkatın taksimi, garip sözcüğünün manaları, mevcudatın taksimi şeklindedir. Birinci makalede gökle ilgili unsurlar anlatılır. Bunlar: Feleklerin şekilleri ve hareketleri, burçlar, gök sakinleri, zamanla ilgili kavramlar şeklinde on üç bölümde toplanır. İkinci makalede yerle ilgili unsurları anlatır. Bunlar: Anâsır-ı erbaa, ateş küresi, hava küresi, su ile ilgili acâibler, arz küresi ve bazı fasıllardan ibarettir. Ardından denizler, adalar, kuyular, madenler, ağaçlar, hayvanlar, cinler, devler, kuşlar ve sürüngenlerden bahsedilir. Hâtîme bölümünde ise denizlerin ve karaların acâibinden bahsedilir.²²

Üzerinde çalıştığımız Uppsala nüshası tercüme bir eserdir. Eser tıpkı Tûsî'nin sistemindeki gibi rükünlere bölünmüş ve bu rükünler de bâblara ayrılmıştır. Dolayısıyla üzerinde çalıştığımız bu nüsha, yapısı gereği Ahmed et- Tûsî'nin *Acâibü'l- Mahlûkat ve Garâibü'l- Mevcûdat* adlı telif eserinden veya Tûsî'nin sistemine dayalı olan bir tercüme eserden Doğu Türkçesine tercüme edilmiş olmalıdır.

¹⁹ K.V. Zetterstéen, *Die Arabischen Persischen und Türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Uppsala*, Uppsala 1930, s. 159

²⁰ G. KUT, 1985, agm., s. 193

²¹ G. KUT, 1988, agm., s. 316

²² G. KUT, 1988, agm., s. 315

1.5. Eserin Özellikleri

Tarafımızca çalışılan eser Uppsala Üniveritesi Kütüphanesinde 637 numarada kayıtlıdır. 249 yapraktan oluşmaktadır. Eser siyah mürekkeple Nestalik hatla yazılmıştır. Satır numaraları çalıştığımız kısımda 14 ve 17 satır arasında değişmektedir. Ortalama satır sayısı ise 15'tir. Eserde bazı sayfalarda derkenarlar mevcuttur. Çalıştığımız kısımda geçen derkenarlar, ilgili sayfadaki bir satırın tekrarı şeklinde oluşturulmuştur. Eserde birbirini takip eden sayfaları göstermek için reddâdeler kullanılmıştır. Çalıştığımız 101a- 150b yapraklarının tamamında söz konusu taş adları, mescit adları, kilise adları ve şehir adları üzeri siyah bir mürekkep ile çizilerek belirtilmiştir.

1.6. Eserin Adı

Eserin adı 10b/3- 5 arasında şöyle geçmektedir: “*Ammā bilinġler ve āgāh bolunġlar kim biz bu kitābġa ‘acāyibü’l- maġlūkāt ve ġarayibü’l- mevcūdāt aġa koyduk.*” Bu münasebetle çalışmamıza konu olan eserin adı ‘Acāyibü’l- Maġlūkāt ve Ġarayibü’l- Mevcūdāt olarak belirlenmiştir.

1.7. Eserin Yazıldığı Tarih ve Muhit

Üzerinde çalıştığımız nüshada ve nüshanın yer aldığı katalogda nüshanın yazarı, kime sunulduğu, nüshanın yazıldığı tarih geçmemektedir. Eserde tespit edebildiğimiz Klasik Doġu Türkçesine ait özellikler ve bugün Yeni Uygur Türkçesinde de var olan *aġkuluġ*, *‘aleng, bala- barka, bařlamġı, bille, ġafar, ġaġsat-, toġu, yıldam* gibi bazı sözcükler, dil özellikleri, alıntı sözcüklerin bir kısmının Yeni Uygur Türkçesinde kullanıldığı şekilleriyle nüshamızda yer alması eseri, Klasik sonrası Doġu Türkçesi dönemi içerisinde 17. yüzyıl ile 18. yüzyıllar arasına yerleştirmemize olanak sağlamaktadır. Böylece bahsedilen Yeni Uygur Türkçesine ait bazı sözcük ve dil bilgisi özelliklerinin kullanımı ve alıntı sözcüklerin durumu münasebetiyle eserin Doġu Türkistan bölgesinde yer alan Kaşgar, Hoten, Yarkent gibi bölgelerde yazıldığı ileri sürülebilir.

1.8. Eserin Yazarı

Eserin ilk yaprağında “*Bu kitâb Ya’kûb? Ahund’ın kitâbı turur.*” ifadesinde geçen Yakub Ahund, muhtemelen kitabın müterciminden ziyade kitabı satın almış bir kişinin adıdır. Bunun dışında eserin mütercimiyle ilgili nüshada ve nüshanın yer aldığı katalogda bilgi bulunmamaktadır. Eserde alıntı sözcüklerin bir kısmının orijinal imlasının dışında yazıldığı görülmektedir. Bu sözcüklerdeki ikili yazımların bir kısmı ağız özelliği olabileceği gibi bir kısmı da eserin yazarının bu dillere yeterince hâkim olmadığını gösterebilir. Orijinal imlasının dışına çıkan sözcüklerden bazıları şunlardır: 118b/14 *beyāban* (<Ar. beyābān), 105b/16 *dalālet* (<Ar. ḍalālet), 105b/7 *mişkāl* (<Ar. mişkāl), 117a/3 *rūşīn* (<Ar. rūšen), 105a/9 *tavāf* (<Ar. ṭavāf).

1.9. Eserin İçeriği ve Bölümleri

Çalıştığımız eser on bölümden ve yedi rükünden oluşmaktadır. Her bölüm alt başlıklara ayrılmaktadır. Eserin rükünlerinin geçtiği yapraklar Emrah Kalaycı tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.²³ Eserin bölümleri:

Birinci bölüm: Mukaddime bölümüdür. İskender ve Belkis rivayetinden sonra sebab-i telif kısmı gelir.

İkinci bölüm: Eserin tertibi ve içindekiler bölümüdür.

Üçüncü bölüm: Rük-n-i Avval. Göğün acayıpları anlatılır ve altı başlıktan (bâb) oluşur. Bu başlıklarda dört büyük melek, göğün katları, gökyüzü, güneş, ay, yıldızlar ve burçlar anlatılır.

Dördüncü bölüm: İkinci Rük-n. Beş başlıktan oluşur. Bu başlıklarda ateş, yıldırım, hava, rüzgarlar ve bulutlar anlatılır.

Beşinci bölüm: Üçüncü Rük-n. Altı başlıktan oluşur. Bu başlıklarda denizler, kuyular ve çeşmeler, nehirler, dağlar, madenler ve taşlar anlatılır.

²³ KALAYCI, Emrah (2019), *Acâyibü'l-Mahlukât ve'l- garayibü'l- Mevcudât (1a-50b yaprakları: Dil İncelemesi, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin)*, basılmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Altıncı bölüm: Dörtüncü Rükün. Beş başlıktan oluşur. Bu başlıklarda mescitler, kiliseler, şehirler ve ülkeler, kasırlar, ağaç ve bitkiler anlatılır.

Yedinci Bölüm: Beşinci Rükün. Üç başlıktan oluşur. Tanınmış kişiler, mezarlar ve hazineler anlatılır.

Sekizinci Bölüm: Altıncı Rükün. Sekiz başlıktan oluşur. Bu başlıklarda insanın yaratılışı ve acayıpları, kadınların ayıp ve kusurları, Hz.Adem ve Hz.Muhammed'in anlatılması, kahinler ve yalan yere peygamberliklerini ilan edenler, kimya ve tıp gibi ilimler, uyku ve rüya tabiri, dünyanın ayıpları ve kusurları anlatılır.

Dokuzuncu Bölüm: Yedinci Rükün. İki başlıktan oluşur. Bu başlıklarda devler, cinler, Harut ve Marut'un iblisi, devlerin insanları yok etmeleri ve periler anlatılır.

Onuncu Bölüm: Sekizinci Rükün. Dört başlıktan oluşur. Bu başlıklarda koyun, domuz, maymun gibi hayvanlar anlatılır.

Eserin çalıştığımız yaprakları olan 101a- 150b, üçüncü rükünün altıncı bâbı olan taşlar bölümünün sonundan başlayıp dördüncü rükünün üçüncü bâbı olan şehirler bölümü tamamlanmadan biter. Çalıştığımız kısmın içeriği tablodaki gibidir:

İçerik	Bulunduğu yaprak
Hz.Musa'nın kıyafetleriyle birlikte yuvarlanan taş	101a/03
İskenderiyye'de bulunan bir taş	101a/09
İskenderiyye'de bulunan ikinci bir taş	101a/14
Mısır sahrasında bulunan bir taş	101b/14
Etya taşı	102a/04

Dördüncü rükün beş bâbdır. İlk bâb şerefli mescitlerin beyanıdır.	102b/03
Beytü'l- Mukaddes	102b/05
Kâbe-i Muazzam	103a/09
Ebrehe'nin filleriyle Kâbe'yi viran etmeye gelişi	104a/08
Hacerü'l- Esved	105a/03
Makam-ı İbrahim	105a/07
Mescidü'l- Haram	105a/15
Mescidü'n- Nebi	105b/04
Mescid-i Nuh	105b/11
Mescid-i Musa	106a/02
Mescid-i Kufe	106a/13
Mescid-i Yahya bin Zekeriyya	107a/02
Mescid-i Süleyman	107a/13
Mescid-i Davud	107b/06
Mescid-i İsa	107b/15
Kenise-i Cercis	108a/10
Kenise-i Afrıkıyye	108a/12
İkinci bâb kiliselerin anlatılmasıdır.	108b/15
Kenise-i Rumiye	108b/16

Kenise-i Suhuniye	109a/02
Keniseü'l- Melik	109a/09
Beytü'l- Mukaddes'te bir kilise	109b/04
Keniseü'l- Kıyame	110a/01
Kenise-i Mina	110a/06
Keniseü'n- Nar	110a/11
Keniseü'l- Kurban	110b/04
Keniseü'l- Gar	112a/15
Üçüncü bâb kalelerin, şehirlerin ve ülkelerin anlatılmasıdır.	113a/10
İlya	113a/11
Antakiye	115a/03
Erivan	115b/07
İsfahan	115b/12
Azerbaycan	116b/01
İskenderiyye	116b/05
Endülis	117a/04
Ahuvaz	117a/12
Avaş	117b/08
Babü'l- Ebvab	117b/14
Beruc	118b/04

Bulgar	119a/15
Bestam	119b/07
Basizer	119b/14
Burtas	120a/06
Berda'a	120a/11
Babül	120a/12
Basra	120b/06
Bağdad	121a/10
Buhara	122a/06
Belh	122b/04
Ber	122b/08
Bedahşan	122b/14
Bolbek	123a/04
Berda'a	123a/08
Tibet	123a/12
Talas	123b/01
Tüster	123b/05
Tedmir	124a/03
Kavlas	125b/08
Cünd-i Şafur	125b/12
Cürcan	126a/06

Cabulka	126a/09
Cabulsa	126b/01
Cur	127a/06
Hazar	127a/12
Habeşe	129a/06
Hayre	130a/07
Harezm	131a/13
Hazramut	131b/09
Hımıs	132a/01
Horasan	132a/06
Huristan	132a/15
Cürüz	132b/11
Serirü'z- Zeheb	132b/14
Hayz	133a/01
Hocend	133a/05
Dımışk	133a/07
Damgan	133b/13
Damlaka	134a/04
Dimar	134a/08
Zabü'l- Ahlaf	134b/01
Rum	135b/05

Rumiye	136a/05
Rey	136b/11
Re'su'l- ayn	136b/14
Serandib	136b/16
Sistan	137b/04
Semer kand	137b/16
Süruşne	138b/06
Sin	138b/15
Maveraün-nehr'de bir şehir	140a/05
Safa	140b/05
Şam	140b/15
Tayif	141a/03
Tus	142a/08
Tımıs	142b/07
Irak	144b/05
Askalan	145a/08
Server-i Herat/ Garşistan	146a/14
Gazni	146b/02
Fars	147a/01
Felestin	147a/12
Kazvin	147b/06

Kosntatiniyye	148a/04
Kufe	148a/15
Kirman	149a/03
Kaşkar	149b/02
Lehaver	149b/07
Mekke	150a/02

1.10. Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar

Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi 637 numarada kayıtlı olan *Acayibü'l- Mahlukat ve Garayibü'l- Mevcudat* adlı tercüme üzerine Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalı Eski Türk Dili programı yapılan çalışmalar şu şekildedir:

ALEMDAR, Ertuğrul (2019), **Doğu Türkçesiyle Yazılmış Acâyibü'l- Mahlukât ve'l-Garâyibü'l- Mevcûdât (51a-100b yaprakları: Dil İncelemesi, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÇELİK, Gamze (2019), **Doğu Türkçesiyle Yazılmış Acayibü'l- Mahlukat ve Garayibü'l- Mevcudat (101a-150b yaprakları: Dil İncelemesi, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ERBEK, Adnan (2019), **Doğu Türkçesiyle Yazılmış Acayibü'l- Mahlukat ve Garayibü'l- Mevcudat (201a-249b yaprakları: Dil İncelemesi, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KALAYCI, Emrah (2019), **Acâyibü'l-Mahlukât ve'l- garayibü'l- Mevcudât (1a-50b yaprakları: Dil İncelemesi, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YILMAZ, Hilal (2019), **Doğu Türkçesiyle Yazılmış Acâyibü'l- Mahlukat ve'l- Garayibü'l- Mevcûdât (151a-200b yaprakları: Dil İncelemesi, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin)**, basılmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

1.11. Klasik Sonrası Doğu Türkçesi Dönemi Ve Çalıştığımız Eserin Ait Olduğu Dönem

Doğu Türkçesi 15. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar Orta Asya'daki Türklerin yazı ve konuşma dilidir. Bu devir için “Çağatayca”, “Çağatay Türkçesi”, “Çağatay dili” gibi terimler de kullanılmaktadır. “Çağatay terimi Çinggis Han'ın ikinci oğlu Çağatay'dan gelmektedir. Ancak bu terim Doğu Türkçesinin kullanıldığı dönemi ve bu Türkçenin konuşulduğu İdil bölgesini de kapsayan siyasi coğrafyayı daraltması açısından çelişkilidir. Avrupa tarihçiliğinde genelde Moğol devletinin kurucusu olarak tanıtılan Çinggis Han'ın oğlunun adının verildiği “Çağatay Edebiyatı” ürünlerinin de Moğolca olması gerekmektedir.”²⁴ Bu sebeple Doğu Türkçesi terimini kullanmayı tercih ediyoruz.

Türk Dili tarihi tasniflerinde Doğu Türkçesinin sınıflandırmasıyla ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunlar arasında en çok kabul gören görüş olarak Eckmann'ın tasnifi bu edebi dili üç döneme ayırır:

1. Klasik Öncesi Devir: 15. yüzyılın başından Ali Şir Nevâyî'nin ilk divanını düzenlediği 1465'e kadar olan devir.
2. Klasik Devir: 1465'ten 1600'e kadar olan Nevâyî'nin ve onun çağdaşlarının eser verdiği dönem.
3. Klasik Sonrası Devir: 1600'den başlayıp 1921'e kadar süren devir. Eckmann bu devrin bir yandan Nevâyî'nin dilinin taklit edildiği, bir yandan Özbek unsurlarının etkisinin görüldüğü devir olduğunu belirtir.²⁵

Eckmann gibi birçok araştırmacının da belirttiği Doğu Türkçesi dönemi 15. yüzyılda başlar ve gelişerek 20. yüzyıla kadar geniş bir coğrafyada devam eder. 16. yüzyıla gelindiğinde Doğu Türkçesi yazı dilinin kullanıldığı bu geniş coğrafyada artık tek merkezli siyasi erk bulunmamaktadır. Şibanî hanı Abdullah Han (ö.1598) ve oğlu Abdül- Mümin'in (ö.1598) ölümü ile Orta Asya Türklerinin siyasî birliği sarsılmış, hanlıklar dönemi başlamıştır. Şibanî Hanlığı Buhara, Hive ve Hokand hanlıklarına ayrılmıştır. Tek merkezli siyasi erkin sarsılmasıyla beraber bu hanlıklardaki edebi ürünler bir süre taklitten öteye gidememiştir.

²⁴ Eralp ALIŞIK, “Orta Asya Türk Moğol Tarihçiliğinde Türk Soylu Toplulukların Ortak Tarihi ve Edebi Anlayışı Üzerine Katkılar”, **XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildirileri**, İstanbul 2014, s. 173.

²⁵ János ECKMANN, **Çağatayca El Kitabı**, Çev.Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2017, s. 21.

Ancak Hive ve Hokand Hanlığında Sufi Yar, Ebulgazi Bahadır Han, Munis Harezmî Âgehî, Kâmil Harezmî, Üveysî, Mukimî gibi dönemin önde gelen isimleri yetişmiştir.²⁶

Eserimizin yazıldığı muhit olarak düşündüğümüz, Klasik sonrası Doğu Türkçesi ile eserler verilen Kaşgar, Hoten, Yarkent gibi kültür merkezlerinin yer aldığı Doğu Türkistan coğrafyasının tarihinden de kısaca bahsetmek gerekir: Yarkend Hanlığı veya Kaşgar Hanlığı olarak da adlandırılan Saidiye Hanlığı, bugün “Şincan” denilen bölgede 16. yüzyılda kurulmuştur. Sultan Said Han (ö.1533), Çağatay Han neslinden gelmektedir.²⁷ Said Han, halkının da yardımını alarak Kaşgar, Yarkent, Hoten gibi şehirleri ele geçirmiş ve devletini güçlendirmek amacıyla bazı ıslahatlar yapmıştır. Hazineden halka mülk dağıtmış, halkı vergiden muaf tutmuştur. Hanlık kuruluşundan itibaren hocaların koyu etkisi altında kaldığı için, devlet adamlarının askeri ve siyasi fikirleri sınırlı kalmıştır.²⁸ Said Han’ın ölümünden sonra iktidara gelen oğlu Abdurreşid Han (ö.1560) dönemi Kazak ve Kırgız kabileleri saldırıları sebebiyle son derece zorlu geçmiştir. Muhammed Han’ın iktidar döneminde (1591-1609) hanlık en parlak çağını yaşamıştır. Muhammed Han’ın ölümüyle hanlıkta kargaşalar yaşanmış, bu kargaşalar neticesinde çok fazla han değişikliği olmuştur. Abdullah Han (1636-1667) döneminde hanlık tekrar toparlanma sürecine girmiş olsa da, onun ölümünden sonra Oyrat baskısı, Nakşibendi tarikatına mensup Akdağlı ve Karadağlı hocaların muhalefeti ile hanlık, siyasi birliğini sağlayamamıştır.²⁹ Böylece son Çağatay hanlığı olan Saidiye Hanlığı’nın çöküşünden (1678), Birinci Çin İstilasası’nın Doğu Türkistan’da başlamasına kadar (1755) süren 77 yıllık zamanı içeren “Hocalar Devri” olarak da anılan bir devir başlamıştır.³⁰

18. yüzyılda Doğu Türkistan’ın Hami ve Turfan kasabalarını ele geçiren Çinliler Kaşgar ve civarını işgal etmiştir. Salih Hoca’nın oğlu Cihangir, 1826’da Kırgızlar’ın yardımı ile Kaşgar’ı geri alsa da iki yıl sonra esir düşüp Pekin’de idam edilmiştir. Ardından Mehmet Ali Han ve Muhammed Emin mücadele ettiyse de Kaşgar’daki Çinliler tamamen uzaklaştırılamamıştır. 1862’de Çinli Müslüman isyanı olan Döngen isyanı ile Kırgız kumandanı Sadık Bey Kaşgar’a girip şehri Cihangir’in oğlu Büzürg’e teslim etmiştir. Çimkent’i Ruslar’a karşı savunan Muhammed Yakub bey 1868’de Turfan’ı ele geçirmeyi

²⁶ J. ECKMANN, 2017, age., s. 208-243.

²⁷ Bilal ÇELİK, “Saidiye Hanlığı ve Hocalar Devri Kaynakları (1514-1762)”, **History Studies: International Journal of History**, S.4, Samsun 2012, s. 65.

²⁸ İklil KURBAN, **Hocalar Devri**, basılmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992, s. 34-35.

²⁹ B. ÇELİK, 2012, age., s. 65-67

³⁰ İ.KURBAN, 1992, age., s. 1-2.

başardıysa da Ruslar'ın olaya müdahalesi ile her iki taraf da elçi talebinde bulunmuştur. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin de Kaşgar'a askerî yardım gönderdiği bilinmektedir. Ancak Çinliler Ruslar'ın da yardımıyla 1876'da Urumçi üzerinden ilerlemeye başlamış; 1877'de Kaşgar dahil olmak üzere tüm Doğu Türkistan'ı ele geçirdiklerini bildirmişlerdir. 1932'de ayaklanmaların ardından tamamen olmasa da Doğu Türkistan kurtarılmış ve Kaşgar'da Şarkî Türkistan Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Ancak 1937'de hiçbir devletten yardım alamayan bu Türk Cumhuriyeti, Sovyetler tarafından sonlandırılmış ve bağımsızlık taraftarları öldürülmüştür. Bugün Doğu Türkistan, 1 Ekim 1955'ten beri Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı Şincan-Uygur Özerk Bölgesi adıyla anılır.³¹

17- 18. yüzyıllarda siyasi çekişmelerden dolayı edebi eserlerin sayısında bir durgunluk göze çarpsa da Köprülü, bu dönemde Farsça'dan Doğu Türkçesine yapılan tercüme ve telif eserlerden bahseder. Bunlar dini kitaplar, fıkıh tercümeleleri, tasavvuf ve ahlaka ait risaleler, menakıp kitapları, halk hikayeleri şeklindedir. Bu eserlerden biri de üzerinde çalıştığımız metindir. 17. yüzyılda Kaşgar'da ve Fergana şehirlerinde Farsça'dan daha çok kullanılan Doğu Türkçesi, 19. yüzyılın ortalarına kadar Çin'den İran'a kadar olan bölgedeki Türklerin edebi dili ve devlet dili olarak kullanılmaya devam etmiştir.³²

Klasik sonrası Doğu Türkçesi, Klasik Doğu Türkçesi dil özelliklerinin yanı sıra Çağdaş Türk lehçelerinin dil özelliklerinin de görülmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönem metinleri, Klasik Doğu Türkçesinden Çağdaş Türk lehçelerine geçiş dönemi metinleri olarak değerlendirilmektedir. Nitekim üzerinde çalıştığımız eser, Klasik Doğu Türkçesi dil özellikleri göstermekle beraber, Özbek Türkçesinin ve Yeni Uygur Türkçesinin dil özelliklerini de barındırmaktadır. Yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız *Acayibü'l- Mahlukat* tercümesinin Klasik Doğu Türkçesinden ayrılan yönleri incelendiğinde eserin Özbek Türkçesinden ziyade Yeni Uygur Türkçesine yaklaştığı görülmektedir. Özbek Türkçesinde iyelik eklerinin yalnızca düz ünlülü şekillerinin yer alması ancak çalıştığımız eserde ve Yeni Uygur Türkçesinde yuvarlak ünlülü şekillerinin de görülmesi, çalıştığımız eserde geçen çokluk 2. kişi iyelik ekinin $+(X)nğızLAR$ şeklinin Özbek Türkçesinin yazı dilinde yaşamaması

³¹ Ahmet TAŞAĞIL, "Türkistan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.41, TDV Yay., Ankara 2012, s. 558-559.

³² F. KÖPRÜLÜ, 1988, age. 317a-318b

ancak Yeni Uygur Türkçesinde yer alması³³, Özbek Türkçesinde ayrılma durumu ekinin tek şekilli olarak +*dän* ile karşılanması³⁴, soru ekinin Özbek Türkçesinde yalnızca düz ünlülü şekilde *mi* ile yer alması, Özbek Türkçesinde isimden isim yapım ekinin +*lik* şeklinde yalnızca düz ünlülü olması³⁵, Yeni Uygur Türkçesinde ve çalıştığımız eserde yuvarlak ünlülü geçen –*GUz*- fiilden fiil yapım ekinin Özbek Türkçesinde düz ünlülü şekilde –*GIz*- olarak kullanılması³⁶ ve fiilden fiil yapımında kullanılan –*DUR*- ettirgen çatı ekinin çalıştığımız eserde ve Yeni Uygur Türkçesinde yuvarlak olarak yer alması ancak Özbek Türkçesinde yalnızca düz ünlülü olan –*Dir*-³⁷ şekillerinin yer alması bakımından çalıştığımız eser dil özellikleri olarak Özbek Türkçesinden uzaklaşarak Yeni Uygur Türkçesine yaklaşmaktadır.

Yeni Uygur Türkçesinde alfabe de bir işaret olarak da yer alan kapalı e sesinin metnimizdeki varlığı; *alta*, *yette*, *tola* gibi sözcüklerde görülen ünlü genişlemesi hadisesi; *savuk*, *otra*, *ilgeri*, *taşkarı* gibi sözcüklerde görülen ünlü düzleşmesi hadisesi; *çaf*-, *taf*-, *fiti*-, *fış*-, *fut* gibi sözcüklerdeki p-, -p- > f-, -f- değişmesi, *çaç*- sözcüğünde görülen s- > ç- değişmesi; *ékki*, *kıttıg*, *neççe*, *sekkiz*, *yette* gibi sözcüklerde görülen ünsüz ikizleşmeleri; yabancı kökenli sözcüklerde yaşanan anlam değişimleri bakımından bu eser, Yeni Uygur Türkçesi dil özellikleri göstermektedir.

Bugün Yeni Uygur Türkçesinin söz hazinesinde yer alan, bizim eserimizde de geçen sözcükler, eseri dönemlendirmemizde büyük bir rol oynamaktadır. Bu sözcüklerden bazıları şunlardır: 119a/5 **aççıgla**- “öfkelenmek” (YUyg. *aççıglimak* NECİP, 2; *açıyla*- ~ *æçıyla*- JARRING, 12, 104b/3 **açkuluk** “anahtarlık” (YUyg. *açku*, *açkuç*, *açki* NECİP,2; *açqu* JARRING, 12), 124b/12 **bala-barğa** “aile” (YUyg. *balabarğa* ~ *bala ba-qa* ~ *balavaqa* JARRING, 46; *balabarğa* SHAW, 104), 148a/13 **başlamçı** “rehber” (YUyg. *başlamçı* “önder, yenilikçi” NECİP, 32), 137a/15 **bille** “*birlikte, beraber*” (YUyg. *bille* SHAW, 126), 108b/6 **çaf**- “sokmak (hayvan)” (YUyg. *çap*- “kesici bir aletle vurmak, kesmek, devirmek”

³³ Aynur ÖZ, **Özbek Türkçesinde İsimler**, basılmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1999, s. 396-397

³⁴ A. Öz, age., 1999, s. 454

³⁵ Hikmet KORAŞ, **Özbek ve Uygur Türkçelerinde İsim**, basılmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998, s. 126.

³⁶ Rıdvan ÖZTÜRK, **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, basılmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992, s. 118

³⁷ R. ÖZTÜRK, 1992, age., s. 111

JARRING, 65; *çapmaq* SHAW, 194), **égin** “giysi,kıyafet” (YUyg. *égin* SHAW, 91), 112a/1 **kaşat**- “perişan etmek” (YUyg. *kaşatmaq* NECİP, 216), 149b/11 **öpke** “akciğer” (YUyg. *öpke* SHAW, 50; NECİP, 306), 146a/7 **öşni** “omuz” (YUyg. *öşni* SHAW, 66), 137b/3 **saru-** “savurmak” (YUyg. *sorumak* İL, 632; *savuru-* SHAW, 247), 122b/13 **sola-** “kapatmak” (YUyg. *solmaq* İL, 592), 119b/12 **tohu** ~ 136a/7 **tohu** “tavuk” (YUyg. *tohu* SHAW, 158), 139b/1 **tonğuz** “domuz” (YUyg. *tonğuz* NECİP, 419), 128b/12 **yafurmak** ~ 108b/8 **yapurmak** “yaprak” (YUyg. *yapurmaq* SHAW, 361), 119b/13 **yildam** “hızlı” (YUyg. *yildam* SHAW, 391), 143a/6 **yokal-** “kaybolmak, yok olmak” (YUyg. *yoqalmaq* SHAW, 385; *yokalmak* NECİP, 469).

2. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde ünlülerin ve ünsüzlerin yazımı, hareke ve yazı işaretlerinin metindeki kullanışları, eklerin yazımı, alıntı sözcüklerin yazımı ve metindeki farklı yazımlar incelenmiştir. Burada dikkat çekici olan yazım özellikleri ele alınmıştır.

2.1. ÜNLÜLERİN YAZIMI

2.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı

Başta Yazımı: /a/ ünlüsü başta medli elif ا̇ veya elif ا ile gösterilmiştir: 119b/10 *agırık* أغریق ,

127a/2 *ag(i)z* آغز , 136b/8 *alta* الته , 102a/15 *ana* انا

Ortada Yazımı: /a/ ünlüsü sözcük içinde genellikle elif ا ile gösterilmiştir: 106a/7 *baş* باش ,

105a/2 *sal-* سال , 138b/3 *qayda* قايدا , 144b/3 *qaş* “yan,huzur” قاش

Sonda Yazımı: /a/ ünlüsü sonda elif ا ve he ه ile gösterilmiştir: 103/6 *anda* اندا , 134a/12

qara قرا , 124b/4 *barça* برجه , 143a/4 *açlıqığa* اچلیقغه

2.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı

Başta Yazımı: /e/ ünlüsü başta elif ا ile gösterilmiştir: 146b/15 *elt-* الت , 134b/11 *er* ار ,

150a/14 *eski* ايسكى , 133a/13 *et-* ات

Ortada Yazımı: /e/ ünlüsü ortada elif ا̇ veya yabancı kökenli sözcüklerde üstün işareti (◌̇) ile

gösterilmiştir: 143a/6 *ket-* كات , 105b/15 *kerek* كراك , 123b/11 *cesed* جَسَد (Ar.) , 138b/5 *zer* زَر

(<Far.)

Sonda Yazımı: /e/ ünlüsü sonda elif ا ve he ه ile gösterilmiştir: 108b/4 *özge* اوزگا , 124b/15

sizlerge سيزلارگا , 102a/6 *birle* برله , 133b/1 *keçe* كچه

2.1.3. /è/ Ünlüsünün Yazımı

Başta Yazımı: /è/ ünlüsü başta elif ve yâ اى ile gösterilmiştir: 125b/7 *èlig* ايليك , 144a/3 *èlt-* ايلت , 117b/2 *èrkek* ايركك , 109b/13 *èşik* ايشيك

Ortada Yazımı: /è/ ünlüsü ortada yâ اى ile yazılmıştır. İşaretsiz şekilde de görülmektedir: 120b/16 *kèl-* كيل , 111a/7 *nème* نيمه , 117b/13 *nèmerse* نيمرسه , 117b/5 *kèçe* كچه

2.1.4. /ı, i/ Ünlülerinin Yazımı

Başta Yazımı: /ı,i/ ünlüleri sözcük başında elif yâ اى ile yazılmıştır: 119b/13 *ıpar* ايار , 119b/4 *iç* ايچ , 138a/2 *içre* ايچره , 138b/8 *iş* ايش ,

Ortada Yazımı: Sözcük içinde yâ اى ile veya esre işareti (◌) ile gösterilmiştir. İşaretsiz şekilde de görülmektedir: 125b/2 *kız* قيز , 117b/11 *yıgıl-* يغيل- , 114b/6 *hâzır* حاضر (<Ar.), 136b/10 *kir-* كير , 115a/7 *yıgâç* يجاج

Sonda Yazımı: Sözcük sonunda yâ اى ile yazılmıştır. Bağlama edatı olan ki'nin yazımında esre işareti (◌) ve he • kullanımı da görülür: 103b/8 *anı* انى , 103b/2 *kişi* كشى , 112a/8 *yıgı* يغي , 117b/6 *ki* كه (<Far.)

2.1.5. /o, ö, u, ü/ Ünlülerinin Yazımı

Metinde /o, ö, u, ü/ ünlüleri için aynı işaretler kullanılmaktadır.

Başta Yazımı: Metinde sözcük başında bu ünlüler için elif ve vâv او kullanılmaktadır. Ötre işareti (◌) kullanımı da görülür. 109b/15 *oķ* اوق , 108a/3 *öy* اوى , 101b/9 *üçün* اوجون , 133b/3 *ömr* عمر (<Ar.)

Ortada Yazımı: Bu ünlülerin ortada yazılışı için vâv و ve ötre (◌) kullanılmaktadır. 120a/5 *bol-* بول , 119b/9 *könğül* كونكول , 136b/10 *ķul* فُل , 103b/2 *büt* بُت

Sonda Yazımı: Bu ünlüler sonda vâv و ile yazılmaktadır. 104b/15 *bu* بو , 126b/9 *mu* مو , 106b/4 *uşbu* اوشبو

2.1.6. Uzun Ünlülerin Yazımı

Asli uzunlukların bu dönemde var olup olmadığına dair belirleyici bir işaret olmaması sebebiyle metindeki asli uzunluklar ile ilgili kesin bir şey söylenememektedir. Metinde ön seste /a/ ünlüsünün medli elif ^ا ile yazımı dışında diğer ünlülerin uzunluğuna dair bir işaret tespit edilemedi. Bu yazımın bir uzunluğa işaret edip etmediğini ise tespit etmek güçtür. Ön seste medli elif ^ا ile yazılan sözcükler şunlardır: 110b/8 *aççığ* آچغ , 119a/5 *aççığla*- آچقلا , 143a/4 *açlık* آچلق , 133a/15 *agzığa* آغزیغه , 109b/8 *agırık* آغریق , 120b/12 *ağ* آق , 127b/15 *al-* آل , 120b/12 *ala* آلا , 125a/10 *ala'lmay* آلامای , 108a/3 *ald* آلد , 148a/9 *altı* آلتی , 122a/3 *altmış* آلتمش , 102a/11 *altun* آلتون , 127b/6 *alur* آلور , 149b/3 *anča* آنحه , 102a/9 *anda* آندا , 101a/6 *andın* آندین , 114a/9 *anğa* آنکا , 143b/11 *anğla-* آنکلا , 110b/15 *anı* آنی , 101b/14 *arğa* آرقا , 108b/9 *art-* آرت , 107a/6 *as-* آس , 113b/9 *asığlık* آسیغلیق , 144b/5 *asra-* آپرا , 105a/2 *ast* آست , 125b/10 *aş* آش , 143b/11 *at-* آت , 106a/7 *ağ* “binek hayvanı” آت , 115a/12 *ağ* “ad, isim” آط , 140a/15 *ata* آتا , 143a/7 *ağlan-* آطلان , 118a/5 *az* آز .

Ön seste medli elif ile yazılan bu sözcüklerin bazılarında ikili bir yazım olduğunu söylemek gerekir. Bu sözcüklerin bazen medli elif ^ا ile bazen de elif ^ا ile yazıldığı görülür: 119b/11 *agız* آغیز , 135b/2 *al-* آل , 129a/11 *ald* آلد , 136a/7 *altı* آلتی , 143a/10 *altun* آلتون , 136b/8 *anda* آندا , 111b/12 *arğa* آرقا , 107a/3 *at* “binek hayvanı” آت , 111a/2 *ata* آتا .

2.2. ÜNSÜZLERİN YAZIMI

2.2.1. /ç/ Ünsüzünün Yazımı

/ç/ ünsüzünün yazımı için Türkçe ve alıntı sözcüklerde genellikle cim ج tercih edilmiştir. Ancak Türkçe sözcüklerde bir sözcüğün hem cim ج hem de çim چ ile yazıldığı görülebilir: 119a/5 *aççığla*- آچقلا , 110a/4 *çaç-* چاچ , 116a/14 *çend* چند (<Far.), 101b/9 *üçün* اوچون

2.2.2. /g/ Ünsüzünün Yazımı

/g/ ünsüzü düzenli olarak kef ك ile yazılmıştır: 118a/13 *türgük* توركوك , 123a/6 *yegirme* يكرمه , 113b/16 *gevher* كوهر (<Far.), 102b/9 *gez* كز (<Far.)

2.2.3. /h/ Ünsüzünün Yazımı

/h/ ünsüzü metinde hâ ح , hı خ ve he ه ile karşılanır. Metinde hâ'yı ح belirtmek için altına istisnasız olarak çengel şeklinde bir işaret koyulmaktadır. Hâ ح ve hı خ 'nın Türkçe sözcüklerle de kullanımı mevcuttur: 130a/4 *hikāye* حفايه (<Ar.), 120a/8 *hağan* خاقان , 124b/12 *hatun* خاتون , 109b/15 *hürmes* هورماس

2.2.4. /ŋg/ Ünsüzünün Yazımı

/ŋg/ ünsüzü Eski Uygur imla geleneğini devam ettirerek nun ve kef ك ile yazılmıştır. Metinde istisnai bir şekilde karşığu sözcüğünde tek bir örnekte /ŋg/ ünsüzünün kullanılmadığı da görülür: 141b/11 *karanggu* قرانگغو , 121a/15 *kengrü* کنگرو , 121b/15 *minğ* ينگ , 137a/7 *karagu* قراغو

2.2.5. /p/ Ünsüzünün Yazımı

/p/ ünsüzü alıntı sözcüklerde düzenli olarak pe پ ile yazılmıştır. Ancak bazı Türkçe sözcüklerin hem p پ hem de b ب ile yazıldığı görülür: 102b/13 *pütüg* پوتوك , 116b/8 *pütkez-* پوتكاز , 115b/2 *top* توب , 108b/9 *tamip* تاميب , 116b/6 *pād-şāh* پادشاه (<Far.).

2.2.6. /s/ Ünsüzünün Yazımı

/s/ ünsüzü metinde peltek s ث , sin س , sat ص ile karşılanır. Kalın ve ince sıradaki Türkçe sözcüklerin yazımında düzenli olarak sin kullanılmaktadır ancak Türkçe sözcüklerde sat ص kullanımına *şat-* fiilinde rastlanır. Sin'in س gösterimi için üç noktalı sin سین de kullanılmıştır: 114b/1 *sun-* سون , 111b/7 *sén* سین , 106a/8 *şat-* صات , 115b/5 *şalāh* صلاح (<Ar.) , 110b/5 *bā'is* باعث (<Ar.).

2.2.7. /t/ Ünsüzünün Yazımı

/t/ ünsüzü *aṭ* “ad,isim”, *aṭ* “binek hayvanı”, *aṭlan-*, *ṭon* Türkçe sözcüklerinin yazımında t ط ile yazılır. Ancak *at* “ad,isim” 18 kez t ط ile yazılırken 3 kez de t ت ile yazılmıştır. Bunların dışındaki kalın ve ince sıradaki Türkçe sözcükler te ت ile yazılmıştır. 114a/9 *aṭ* “ad, isim” آط , 121a/1 *at* “ad,isim” ات , 106a/7 *aṭ* “binek hayvanı” آط , 143a/7 *aṭlan-* آطلان , 127a/1 *ayt-* ايت , 146a/3 *érte* ايرتا , 105a/9 *ṭavāf* طواف (<Ar.).

2.2.8. /z/ Ünsüzünün Yazımı

/z/ ünsüzü metinde zel ذ , ze ز , zı ظ ve dad ض ile karşılanır. Türkçe sözcükler sürekli olarak ze ز ile yazılırken; alıntı sözcüklerde zel ذ , zı ظ ve dad ض kullanılmaktadır. 110a/6 ‘azamet عزمت (<Ar.), 148a/12 azıq- ازيق , 118b/12 ba‘zı بعضی (<Ar.), 144b/2 mezellet مزلت (<Ar.)

2.3. HAREKE VE YAZI İŞARETLERİNİN KULLANILIŞI

Çalıştığımız metinde hareke ve yazı işaretlerinin kullanımını düzensizdir. Arapça ve Türkçe sözcüklerde bazı yerlerde hareke kullanılırken bazı yerlerde kullanılmamıştır. Aynı Arapça ve Türkçe sözcüğün hem harekeli hem de harekesiz yazımına rastlanmaktadır. Bu tür yazımlar tek tipleştirilmemiş, Arap harfli yazmadaki şekli korunmuştur. Metinde geçen *büt* sözcüğü dâima harekeli yazılmıştır. Harekelenen bu sözcüklerin bir kısmı farklı okumalara mahal vermemek için kullanılmış olsa da, yabancı kökenli bazı sözcüklerde ünlünün harfle gösterilmesine rağmen harekenin kullanıldığı da görülmektedir.

2.3.1. Üstün (◌̇)

Metinde az sayıda sözcükte üstün (◌̇) kullanılmıştır: 123b/11 *cesed* جسد (<Ar.), 138b/5 *zer* زر (<Far.), 139b/3 *levāṭa* لواطه (<Ar.)

2.3.2. Esre (◌̣)

Yabancı kökenli sözcüklerde ve Türkçe sözcüklerde kullanımına rastlanmıştır: 114b/6 *ḥāzır* حاضر (<Ar.), 109b/13 *it* ات , 117b/6 *ki* كه (<Far.), 136b/10 *kirse* كرسا

2.3.3. Ötre (◌ُ)

Yabancı kökenli sözcüklerde ve Türkçe sözcüklerde kullanımı görülür: 120a/12 *Babül* بابُل (<Ar.), 103b/12 *büt* بُت (<Ar.), 105b/7 *kürsî* كُرْسِي (<Ar.), 101b/11 *ömr* عُمْر (<Ar.), 105b/2 *ruḥām* رُخَام (<Ar.)

2.3.4. Şedde (◌ِ)

Yabancı kökenli sözcüklerde ve Türkçe sözcüklerde şedde (◌ِ) kullanımı görülür: 115b/4 *ammā* اَمَّا (<Ar.), 111b/7 *avval* اَوَّل (<Ar.), 118a/5 *hemme* هَمَّة (<Far.), 112a/2 *küllî* كَلِّي (<Ar.), 110b/12 *künni* كُنِّي

2.3.5. Hemze (◌ْ)

Sözcüklerin orijinal yazımındaki hemzeler metinde korunmuştur: 140a/3 *me'yūs* مَائِيُوس (<Ar.), 122a/12 *mes'ele* مَسْأَلَه (<Ar.), 122a/9 *mü'min* مُؤْمِن (<Ar.), 114b/6 *Cebrā'îl* جِبْرَائِيل (<Ar.)

2.4. Eklerin Yazımı

Bu bölümde aynı ekin ünlülerinin yazımındaki farklılıklar ve eklerin ayrı ya da bitişik yazımı incelenmiştir.

İsimden isim yapma eki /+HXK/: Ek bitişebileceği durumlarda da genelde ayrı yazılmıştır.

Ancak iyelik eki aldığında bazen sözcüğe bitişik yazılmaktadır: 147a/2 *Müsülmanlık* مَيْسَلْمَان لِيَق , 107b/14 *tenglik* تَنْك لِيَك , 104b/3 *açıkluk* اَچِق لُوق , 147a/2 *kengrülük* كَنْكِرُولُوك , 145a/4 *künlüki* كُونُلُوكِي , 108a/6 *uluğlukı* اولوغلُوقِي

İsimden isim yapma eki /+rAK/: Ekin ayrı ya da bitişik yazımı kuralsızdır. Bitişebileceği

durumlarda bitişmediği görülmüştür: 122a/7 *hūbraḳ* حُوبرَاق , 125a/14 *hoş-būyraḳ* حُوشْبُورَاق , 148a/1 *uluğraḳ* اولوغرَاق , 142a/4 *kemrek* كَمْرَاك

Fiilden fiil yapma eki /-mA/: Ek bitişik yazılabileceği durumlarda bitişik ve elif ʾ ile

yazılmıştır: 114a/14 *alma*- آَلْمَا , 135b/4 *dēme*- دِيمَا , 146a/13 *yanma*- يَانْمَا , 128b/11 *yaraşma*- يَارَاشْمَا , 120a/2 *yörmegen* يُورْمَكَان

Fülden isim yapma eki /-mAK/: Ekin ünlüsü bazen elif ا ile bazen de elifsiz bir şekilde yazılmıştır. Ek, bitişik yazılabileceği durumlarda bitişik yazılmıştır: 111b/8 *bolmağ* بولماق , 127a/9 *qılmağ* قیلماق , 139b/5 *demek* دیمک , 106a/12 *içmek* ایچمک , 146a/5 *kirmek* کرماک

Çokluk eki /+IAr/: Ekin ünlüsü her zaman elif ile yazılmıştır. Sözcüğe bitişik ya da sözcükten ayrı yazılmasında bir düzen yoktur. İki şekilde de tespit edilmiştir: 134a/2 *arıklar* اریقلار , 123b/15 *balalar* بالالار , 138a/3 *bostānlar* بوستان لار , 136a/12 *bizler* بیزلار , 120a/3 *cezireler* جزیره لار

III. teklik kişi iyelik eki /+sI/: Ek genelde ayrı yazılmıştır: 136a/6 *arası* اراسی , 134b/11 *atası* ایاکی سی , 106a/15 *ekisi* یکاسی , 137a/15 *egesi* دریاسی , 122b/9 *deryası* اتاسی

İlgi durumu eki /+nInğ/: Ekin ünlüsü dâima yazılmıştır. Ek ise genelde ayrı yazılmıştır ancak bitişik yazıldığı örnekler de vardır: 101b/8 *ādemīnīnğ* ادمی نینک , 145b/15 *ag(ı)znīnğ* نینک , 101b/9 *menīnğ* منینک , 136a/12 *biznīnğ* ادمی نینک , 142b/1 *bostānnīnğ* بوستان نینک , 142b/1 *agz* آغز

Belirtme durumu eki /+nI/: Ekin hem ayrı hem de bitişik yazıldığı örnekler mevcuttur: 122b/11 *āf-tābnı* افتاب نی , 111a/6 *kolını* قولینی , 143b/15 *dervāzeni* دروازهنی , 104b/16 *cān-verni* جانور نی

Yönelme durumu eki /+GA/: Ek ayrı ve bitişik olarak iki şekilde de yazılmıştır. Ünlüsü hem elif ا hem de he ە ile tespit edilmiştir: 145b/3 *ağışğa* اقیش غه , 140b/7 *cīngā* جین غه , 125b/15 *bağğa* باغغه , 141b/2 *ālemge* عالمکا , 129b/1 *elçige* ایلجی کا , 128b/1 *alengge* علنگکه

Bulunma durumu eki /+dA/: Ekin ayrı ve bitişik yazımında bir kural yoktur. Her iki şekilde de görülür. Ekin ünlüsü hem elif ا hem de he ە ile tespit edilmiştir: 109a/13 *altunda* التوندا , 127a/10 *deryāda* ریدا , 141a/10 *ālemde* عالمده , 144a/9 *beşükdeki* بشوکداکی , 118b/14 *beyābānīde* بیابنیدا

Ayrılma durumu eki /+dIn/: Ekin ayrı veya bitişik yazılması konusunda bir düzen yoktur. Ek yalnızca dal د ile yazılmıştır. Ekin ünlüsü dâima yazılmaktadır: 102b/8 altundin التوندين , 121b/4 *başdın* باشدين , 127a/7 *dü:şmendin* دشمن دين , 125b/7 *éligdin* ايليك دين , 120b/14 *kindin* كين دين

Eşitlik durumu eki /+çA/: Ek her zaman cim ج ile yazılır ve eklendiği sözcükten ayrı yazıldığı örnekler çoğunluktadır: 124b/4 *barça* بارجه , 106a/6 *kuçkaçça* قوچقاچه , 113a/10 *munça* مونجه , 137a/8 *galbırçe* غلبيرجه

Bildirme: Metinde bildirme turur ile ve turur'un ekleşmiş hâli olan +dUr ile iki şekilde yapılır. Ekin ünlüsü mutlaka yazılmakla birlikte ek, sözcükten ayrı yazılmaktadır: 122a/7 *ābāddur* آباد دور , 105b/1 *bar turur* بارتورور , 106a/12 *bī-gāmdurlar* بيغم دورلار , 120a/8 *būt-perestdūrler* بُت پرست دورلار

2.5. Alıntı Sözcüklerin Yazımı

Metinde bazı alıntı sözcüklerde orijinal biçimlerinde yazılmaması gereken normal uzunluktaki ünlülerin de yazıldığı görülmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu durum düzensizdir. Bir kelime hem orijinal biçimi ile hem de normal uzunluktaki ünlüleri yazılmış olarak yer alabilir. Çalışmamızda orijinal imlasından farklı olan bu sözcükler, orijinal yazımından uzaklaşarak uzun ünlülü gösterilmişse ilgili ünlüden sonra : (iki nokta) işareti kullanılmıştır. Tanju Seyhan, Orta Türkçe dönemindeki alıntılarla ilgili çalışmasında: “Karahanlı, Harezmi, Kıpçak ve Çağataycanın ilk dönemlerinde alıntılar esas olarak orijinal imlalarıyla tespit edilmiştir; ancak hareketlerle bunlarda sonda çift ünsüzden birinin düşürülmesi, farklı ünsüz birlikleri arasında ses türemesi, $z > d$ değişmesi şeklinde Türkçeleştirme sınırlı olarak meydana gelmiş, Kuman-Kıpçak, Çağatay devirlerine geçtikçe bu değişmeler daha geniş ve düzenlilik göstermeye başlamıştır.”³⁸ şeklinde belirtir. Böylece alıntı sözcüklerdeki normal uzunluktaki ünlülerin yazımını bir “Türkçeleştirme çabası” olarak değerlendirmektedir.

³⁸ Tanju ORAL SEYHAN, “Orta Türkçede Arapça ve Farsçadan Alıntılarda Türkçeleştirme”, V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül 2004, C.1, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, s. 2694-2695.

Çalıştığımız metinde normal uzunluktaki ünlüsü yazılan kelimelerden bazıları şunlardır:

112a/10 *āci:z* عاجيز (<Ar.), 114b/9 *ce:nūb* جانب (<Ar.), 142a/13 *çe:ngāl* جانگال (<Far.), 140b/14 *dü:nyā* دنيا (<Ar.), 134b/1 *fāsı:k* فاسيق, 107b/9 *hāzı:r* حاضير (<Ar.), 138b/5 *hāsı:l* حاصل (<Ar.), 133b/12 *lāzı:m* لازم (<Ar.), 107a/3 *mesci:d* مسجد (<Ar.), 114a/1 *mi:s* ميس (<Far.), 114b/2 *si:lsile* سلسله (<Ar.).

2.7. Metindeki Farklı Yazımlar

Yazmada Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerde farklı yazımlara çok sık rastlanmaktadır. Bu farklı yazımlardan bazı örnekler: Metinde 5 kez geçen *ḳandīl* قندیل sözcüğü 3 kez *ḳandil* قندل olarak yâ ی olmaksızın; 4 kez geçen *mişḳāl* مثقال sözcüğü 2 kez *mişḳāl* مسقال olarak peltek se ث olmaksızın; 4 kez geçen *ruḥām* رخام sözcüğü 1 kez *ruḥām* رحام olarak ha ح ile yazılmıştır. Bu şekilde orijinal yazımından uzaklaşan sözcükler metinde dipnotlar ile harf çevrimi alfabeti kullanılarak belirtilmiştir.

3. DİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

Tarihi dönem metinleri üzerine yapılan çalışmaların hemen hemen hepsinde karşılaşılan dil bilgisi incelemelerindeki özellikleri tekrar etmemek için bu çalışmada ayrıntılı bir dil bilgisi incelemesinden ziyade eserdeki Klasik Doğu Türkçesi dil özelliklerinden ayrılan yönlere dikkat çeken başlıklar açılmıştır. Böylece Doğu Türkçesinden Yeni Uygur Türkçesi ve Özbek Türkçesi gibi çağdaş lehçelere geçiş sürecini aydınlatmaya katkı sağlamak amaçlanmıştır.

3.1. SES BİLGİSİ

3.1.1. Ünlüler

3.1.1.1. é ünlüsü

Kapalı e ünlüsünün varlığı Eski Türkçeden beri bilinmektedir. Kapalı e, Türkçenin dokuzuncu ünlüsü olarak yazılı metinlerde karşımıza çıkar. Yenisey yazıtlarında özel bir işaretle belirtilen bu ünlünün Orhun Yazıtlarındaki varlığına dikkat çeken Talat Tekin, kapalı e ünlüsünün uzun ve kısa kapalı e olmak üzere iki ayrı ünlü olduğunu da belirtir.³⁹ Bugün kapalı e sesi Özbek Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi gibi çağdaş lehçelerde imlada gösterilir. Timur Kocaoğlu'nun Nevâî'nin *Muhakemetü'l-Lugateyn* adlı eserinden hareketle Doğu Türkçesi metinlerinde kapalı e değerinin gösterilmesi gerektiğini savunduğu “*Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi*”⁴⁰ makalesi ve bu makalede verdiği listesini de dikkate alarak metnimizde ön seste elif yâ ای ile, iç seste ise yâ ى ile yazımı kapalı e olarak değerlendirdik. Bu şekilde yazımları çeviri yazılı metinde kapalı e (è) ile gösterdik: 101a/2 ègin ايگين , 101a/13 èki ايكى , 116a/1 èrdi ايردى , 117b/2 èrkek ايركك , 102b/8 kèçe كيجه , 115b/7 dègen ديگان , 117b/7 nème نيمه 120a/2 kèt- كي

3.1.1.2. Ünlü Değişmeleri

3.1.1.2.1. Yuvarlaklaşma

a>o: Metinde 111a/4 obdān (<Far. *ābādān*), 119b/12 toḥı ~ 136a/7 toḥu (<ET. *taḡaḡu*) sözcüklerinde tespit edilmiştir.

a>u: Bir sözcükte tespit edilmiştir: 111a/13 tamur (<ET. *tamar*)

e>ö: Tek heceli bazı sözcüklerde /b/, /p/, /m/, /w/, /v/ gibi dudak ünsüzlerinin etkisiyle yanındaki düz ünlülerin yuvarlaklaştığı görülür: 108a/3 öy (<ET. *eb*). İkinci hecedeki yuvarlak ünlünün tesiriyle ilk hecede yuvarlaklaşma meydana gelebilir: 137a/14 çörüldür- (<DLT. *çewür-*).

³⁹ Talat TEKİN, *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2016, s.50-51.

⁴⁰ Timur Kocaoğlu, “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi”, *Türk Kültürü*, S.483-484, Ankara 2003, s.266-281.

e>ü: Metinde iki örnekte tespit edilmiştir: 135a/4 süy- (<ET. *seb-*), 133a/6 ürük (<ET. *erük*)

ı>u: İlk hecede bulunan yuvarlak ünlünün ilerleyici tesiriyle sonraki hecenin ünlüsü de yuvarlaklaşır. 109b/8 kuruğ (<ET. *kurıg*). Metinde 1 yerde izafet kesresi (ﻉ) yuvarlaklaşarak vav (ﻭ) ile yazılmıştır: 146a/10 ğırīv u ‘alā.

i>ü: İlk hecede bulunan yuvarlak ünlünün ilerleyici tesiriyle sonraki hecenin ünlüsü de yuvarlaklaşır. Şu örneklerde yuvarlaklaşma görülür: 102a/2 kesük (<ET. *kesik*), 102b/13 pütüg ~ 125b/1 pütig (<ET. *bitig*), 126a/5 püt- “sona ermek, tamamlanmak” (<ET. *bit-*), 102b/12 münber (<Ar. *minber*), 120a/12 Bābül (<Ar. ö.i. *Bābil*), 107a/13 Ustaḥar (<Far. ö.i. *Istaḥar*).

3.1.1.2.2. Düzleşme

o>a: 131b/2 savuğ (<ET. *soğık*), sakuš (<ET. *soğ-*) sözcüğünde görülür.

ü>e: Dört sözcükte tespit edilmiştir: 145b/1 döpe ~ 114b/12 töpe (<ET. *töpü*), 118b/10 bölek (<ET. *bölük*), 120a/3 köter- (<ET. *kötür-*).

u>a: 106a/10 otra (<ET. *ortu*), 117b/4 tola (<ET. *tolu*) örneklerinde tespit edilmiştir.

ü>i: 121a/7 beri (<ET. *berü*), 111a/13 ilgeri (<ET. *ilgerü*), 108a/3 taşkarı (<ET. *taşkaru*).

u>ı: Metinde iki yerde bağlama edatı (ﻭ) düzleşerek (ﻉ) ile yazılmıştır: 107b/12 ‘ıyş-ı ferāgatlik, 122b/4 ‘ıyş-ı işretga.

3.1.1.2.3. Genişleme

ı>a: 136b/8 alta (<ET. *alti*), 102b/6 toğra (<ET. *toğrı*) sözcüklerinde görülmektedir.

i>e: 145a/12 yette (<ET. *yetti*), 127a/16 tere (<ET. *teri*), 139b/3 levâta (<Ar. *livâta*) sözcüklerinde görülmektedir.

3.1.1.2.4. Darlaşma

a>ı: Şu örnekte darlaşma hadisesi görülür: 133a/11 kıltak (<YUyg. *kaltağ*)

e>i: Bir örnekte tespit edilmiştir: 147a/5 Deylim (<ö.i. *Deylem*)

3.1.1.2.5. Artdamaksıllaşma

i>ı: İki örnekte /i/ ön damak ünlüsü, /ı/ art damak ünlüsüne dönüşmüştür: 126a/11 ıssıg (<ET. *isig*), 126a/11 ıssıglık (<ET. *isig*).

3.1.1.2.6. Öndamaksıllaşma

ı>i: 109b/13 it (<ET. *ıt*), 102b/9 miñg (<ET. *bıñ*) örneklerinde görülür.

o>ö: 123a/16 köp (<ET. *kop*), 112a/5 til (<ET. *til*) örneklerinde görülür.

3.1.1.3. Ünlü Türemesi

129a/3 buyru- (<ET. *buyur-*), 149b/15 küni (<ET. *kün*), 148b/9 altmış (<ET. *altmış*) örneklerinde ünlü türemesi tespit edilmiştir.

3.1.1.4. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

Orta hece ünlüsünün düştüğü bazı örnekler: 127a/2 ağızda (<ET. *ağız*), 127a/2 bağırları (<ET. *bağır*), 142a/4 horde:nîlerniñ yarmı “yiyeceklerin yarısı” (<ET. *yarım*), 113a/7 yargu (<ET. *yaruk*).

3.1.2. Ünsüzler

3.1.2.1. /b/ ünsüzü

b- ~ m-: Klasik Doğu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi sözcük başında bazı sözcüklerde görülür: 106b/2 men (<ET. *men ~ ben*), 102b/9 miñg “bin” (<ET. *biñg ~ biñg ~ miñg*), 131b/3 mèn- ~ 130b/13 min- “bin-” (<ET. *bin-*), 104b/16 munça (<ET. *bunça*).

b- > p-: 129b/8 paç- (<ET. *baç-*), 113b/12 patman (<ET. *batman*), 147b/15 palçık (<ET. *balçık*), 127a/16 piti- (<ET. *biti-*), 140b/3 put (<ET. *but*) gibi örneklerde görülür.

b- > p- > f-: 125b/10 fiş- (<ET. *biş-*), 101a/14 fitig (<ET. *bitig*), 111a/6 fut (<ET. *but*), 111b/7 kebîl (<Ar. *kefil*).

-b> -w > -v > -y: 136a/15 öy (<ET. *eb*), 135a/4 süy- (<ET. *seb-*) örneklerinde görülür.

3.1.2.2. /d/ ünsüzü

-d-, -d > -d-, -d > -y-, -y: Klasik dönem metinlerinde de görülen bir ses hadisesidir: 118b/2 ayağ (<ET. *adağ*), 135a/1 key- (<ET. *ked-*), 105b/17 koy- (<ET. *kod-*)

-d-> -d-> -g-: 104b/1 éve (<ET. *idi*), 115a/5 eğiz (<ET. *idiz*) gibi sözcüklerde görülür.

3.1.2.3. /g/ /ğ/ ve /k/ ünsüzleri

/ğ/ ünsüzü: Metinde tek heceli ve çok heceli sözcüklerin sonundaki –ğ sesi genellikle korunmuştur: 136a/9 tağ, 102a/11 toğ-. 106b/8 tuğ, 103b/7 yağ, 133a/3 yağ-, 119b/10 aççığ, 101a/14 andağ, 105a/15 uluğ, 145a/4 ulağ, 134b/8 yarağ.

-ğ-, -ğ > -k-, -k: Bu değişme 114b/3 toğta- (<Mo. *toğta-*) örneğinde tespit edilmiştir.

-ğ-, -g- > -v-: 131b/2 savuğ (<ET. *soğık*), 101b/13 yavu- (<ET. *yağ-u-*), 145a/9 yavuğ (<ET. *yağ-uğ*), 129b/9 birev (<ET. *biregü*) sözcüklerinde görülür.

-ğ- > -h-: 119a/11 tohta- (<Mo. *toğta-*) örneğinde görülür.

-k- > -h-: 104a/13 tahtı (<ET. *tahtı*), 119b/12 tohtı (<ET. *tağtu*), 136a/7 tohtu (<ET. *tağtu*)

3.1.2.4. /p/ ünsüzü

p- > f-: Şu örneklerde görülmektedir: 105b/2 fiştāk (<Far. *peçtak*), 113a/1 fülād (<Far. *pülād*)

-p-, -p > -f-, -f-: 108b/6 çaf- (<ET. *çap-*), 105a/4 ofra- (<ET. *opra-*), 146a/7 sifer (<Far. *siper*), 146b/1 süfür- (<ET. *sipir-*), 126a/2 Şāfūr (ö.i. *Şāpūr*), 143b/12 taf- (<ET. *tap-*), 142a/13 tofrağ (<ET. *topraq*), 128b/12 yafurmak (<ET. *yapırğak*)

f- > p-: İki örnekte görülür: 127a/16 pāhtek (<Far. *fāhtek*), 130a/3 purşat (<Ar. *fırşat*)

3.1.2.5. /s/, /ş/ ve /ç/ ünsüzü

s- > ç-: Metinde sözcük başında s- ünsüzü korunmaktadır. Ancak bir örnekte s- > ç- değişimi görülür: 110a/4 çaç- (<ET. *saç-*). Bu fiil metinde 111a/1 *saç-* biçiminde de yer almaktadır.

-s > -ş: Metinde bir örnekte özel isimde bu değişimin gerçekleştiği tespit edilmiştir: 112b/4 Ebū Nūvāş (<ö.i. *Ebū Nūvās*)

-ş > -ç: Tek bir örnekte görülmektedir: 125a/3 pīş-keç (<Far. *pīş-keş*)

ç- > ş-: Tek bir örnekte görülmektedir: 110a/4 şirā (<Far. *çerāğ*)

3.1.2.6. /t/ ünsüzü

t- > d- : Oğuzca tesiriyle oluşan bu değişimin metinde görüldüğü bazı sözcükler: 119b/1 de- ~ 104a/14 dē- (<ET. *té-*), 106b/7 dēk (<ET. *teg*), 112b/9 dağı (<ET. *tağı*), 145b/1 dōpe (<ET. *töpü*). Ayrıca bildirme için kullanılan turur biçiminin yanında, t- > d- ses değişimine uğramış ve ekleşmiş biçimi olan -dUr (<ET. *turur*) de kullanılır.

3.1.2.7. /v/ ünsüzü

-v- > -f-: Tek bir örnekte tespit edilmiştir: 123b/5 nehr-i Şirfān (ö.i. *Nehr-i Şirvān*)

3.1.2.8. /ʔ/ hemze ünsüzü

-ʔ- (-ʔ-) > -y-: Arapça bir ses olan hemze, metnimizde bazı örneklerde /y/ sesine dönüşmektedir: 117a/10 ‘acayīb (<Ar. ‘acā’ib), 126b/4 ‘acayībāt (<Ar. ‘acā’ibāt), 103b/6 dāyim (<Ar. dā’im), 120a/6 ḥalāyık (<Ar. ḥalā’ik)

3.1.2.9. h- ön sesi

Altay Dilleri teorisinin kuruluşunda önemli bir ses denkliği olarak değerlendirilen, Ana Türkçede var olduğu düşünülen, bugün Özbek Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi, Halaç Türkçesinde korunan *h- ön sesi çalıştığımız metinde iki örnekte mevcuttur: 109b/15 hür- (<ET. ür-), har- (<ET. ar-).

3.1.2. 10. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçe sözcüklerde genel olarak kalınlık-incecik uyumu bulunmasına rağmen bazı sözcüklerde uyumun bozulduğu görülür. Doğu Türkçesi metinlerinde karşılaşılan alıntı sözcüklerde kalınlık-incecik uyumunun bozulması, üzerinde çalıştığımız metindeki bazı sözcüklerde de görülmektedir: 139b/9 *iş+ığa*, 120a/1 *taraf+ge*, 132a/5 *şüret+ğa* gibi.

3.1.2.11. Ötüm Benzeşmesi (Ünsüz Uyumu)

Metinde bulunma ve ayrılma durumu ekleri ünsüz uyumuna aykırıdır: 121b/4 *baş+dın*, 105a/5 *behişt+din*, 108a/13 *cevāhirāt+dın*, 117b/4 *gūr-istānlık+da*. Yönelme durumunun kalın sıradaki biçimleri incelendiğinde de ünsüz uyumunun korunduğu ve bozulduğu örnekler tespit edilmiştir: 138b/12 *iş+ka*, 132b/4 *yığmak+ka*, 120b/11 *kaçmak+ka*; 139b/9 *işi+ğa*, 127a/9 *kılmak+ğa*, 127a/15 *almak+ğa*. Fiil çekimlerinde kalın sıradaki bazı örneklerde de uyumun bozulduğu dikkat çeker: 114b/12 *toğ-kan*, 117b/11 *ayt-ğandin*, 138a/2 *tut-ğuçı gibi*.

3.1.2.12. Yer Değiştirme (Göçüşme)

Metinde yer değiştirme hadisesi 144b/12 *otra* (<ET. *ortu*), 119a/2 *örgen-* (<DLT. *ögren-*), 134b/3 *yamğur* (<ET. *yagmur*) sözcüklerinde görülür. Ayrıca metinde 12 kez 105a/16 *türgük*

(<KB. *tirgük*) “sütun, direk” şeklinde geçen kelime, 11 kez de 109b/1 tügrük şekliyle göçüşmeye uğramış olarak şeklinde geçmektedir.

3.1.2.13. Ünlü Birleşmesi

Bazı sözcüklerde yan yana gelen ünlüler birleşerek tek bir ünlü meydana getirir. Çalıştığımız metinde *al-* yeterlilik fiiliyle çekime giren eklerde, ne soru sözcüğünün *et-* fiiliyle kullanımında, topluluk sayı isimlerinde, érte sözcüğünün *-ken* zarf fiiliyle kullanımında ünlü birleşmesi görülür. Ayrıca *nemerse*, *némorse*, *neçük*, *kimerse* sözcüklerinde de bu ses olayı görülür: 127b/15 *ala*’lmas (<*al-a* + *almas*), 134b/10 *ékevlen* (< *éki* + *egülen*), 107b/11 *értegen* (< *érte-* + *ken*), 104a/6 *kimerse* (<*kim* + *erse*), 114b/4 *neçük* (<*neçe* + *ök*), 117b/13 *némorse* (<*néme* + *erse*), 145b/15 *n’et-* (<*ne* + *et-*), 101a/4 *yete*’lmediler (<*yet-e* + *almadılar*).

3.1.2.14. Ünsüz İkizleşmesi

Doğu Türkçesinde sıkça görülen bu ses olayına bugün Özbek ve Yeni Uygur Türkçelerinde de rastlanır. Metnimizde Klasik Doğu Türkçesi metinlerinde ünsüz ikizleşmesine uğramayan bazı sözcüklerde ünsüz ikizleşmesi görülmektedir: 107b/16 *neççe*, 103b/6 *ékki*, 114a/1 *sekkiz*, 109a/14 *neççend*, 141b/11 *kıattıg*. Arap harfli metinde bu ses olayını belirtmek için bazen şedde (◌̣) işareti kullanılırken bazen de hiçbir işaret kullanılmamıştır. Metnimizde şedde (◌̣) işareti kullanılmayan yerlerde aynı sözcüğün şeddeli biçimi olsa da ünsüz ikizleşmesi şeklinde okuma yoluna gitmedik: 101a/13 *éki*, 106a/2 *neçe*.

3.1.2.15. Ünsüz Düşmesi

y-> Ø: Metinde iki kez geçen ‘*aleng* “alev” ve bir kez geçen ‘*alef* “alev” sözcüğünde ön seste y- düşmesi görülmektedir. Fatma Özkan, “*Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz/Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?*” adlı çalışmasında Türkiye Türkçesindeki alev sözcüğünün “ışık ve ateş saçmak”, “ışıldamak”, “parıldamak” anlamındaki *ya- kökünden türediğini belirtmektedir.⁴¹ Böylece metnimizde geçen ‘*alef* ve ‘*aleng* sözcüklerinin de *ya- kökünden türediğini ve ön seste –y düşmesi ile ses değişimlerine uğradığını söylemek mümkündür.

⁴¹ Fatma ÖZKAN, “Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz/Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?”, **Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, S.27, Ankara 2003, s.161-162.

3.1.2.16. Ünsüz Türemesi

Bir örnekte yabancı kökenli sözcük başında 125b/4 *yesîr* (<Ar. *esîr*); bir yerde ise ilaveli tekrar öbeği yapısında 104b/16 *kapkara* ünsüz türemesi görülür.

3.2. BİÇİM BİLGİSİ

3.2.1. Yapım Ekleri

Metinde kullanılan isim ve fiil yapım eklerinin çoğunluğu Klasik ve Klasik sonrası dönem metinleriyle paralellik göstermektedir. Ancak Fatih Bakırcı'nın tespit ettiği şekilde bu eklerden isimden isim yapım eki *+çIIIK* (*+çA +IİK*) ve fiilden fiil yapım eki ettirgenlik işlevindeki *-Kuz-* farklılık göstermektedir. Fatih Bakırcı'nın *+çIIIK* eki ile tespit ettiği *sipā-gerçilik* <Far. *sipāh+ ger+ T. çe +lik* örneğinde olduğu gibi metnimizde 134b/11 *dehķānçılık* sözcüğündeki *+çI* (<*+ça*) eki sözcük kökü ile *+lık* arasına manada hiçbir değişiklik yaratmaksızın gelmektedir. Bu ek, 149b/3 *müslmānçılık* ve 102a/6 *yalğānçılık* örneklerinde de görülmektedir. Bu örneklerdeki *+çılık* ekleri Özbek ve Yeni Uygur Türkçesindeki benzer bir şekilde ismin kavramla olan ilişkisini gösterir.⁴² Ek, bu işleviyle Klasik sonrası dönem metinlerinde görülmeye başlamıştır.

Metnimizde dört kez geçen ettirgenlik işlevinde olan fiilden fiil yapım eki *-KUz-* Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde kullanım sıklığı kazanmıştır. Rıdvan Öztürk'ün tespitine göre ünsüz uyumuna bağlı olan bu ek (*-güz-/-güz-*; *ķuz-/-küz-*) Yeni Uygur Türkçesinde çok yaygındır.⁴³ Metinde tespit ettiğimiz örnekler şunlardır: 123b/15 *körgüz-*, 123b/13 *körgüzme-*, 118b/9 *olturguz-*, 121a/4 *turguz-*.

-I- fiilden fiil yapım eki, tarihi ve çağdaş lehçelerde edilgenlik işlevi ile kullanılmaktadır. Metnimizde dikkat çeken bir kullanım olarak *-I-* fiilden fiil yapım ekinin ardından *-DUr-* ettirgenlik işlevindeki fiilden fiil yapım eki gelmektedir: 137a/14 *çörüldür-* “bir şeyin etrafını dolaştırmak”. Rıdvan Öztürk, edilgenlik işlevinde olan bu *-I-* fiilden fiil yapım ekinin Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde eklendiği bazı fiillerde önceki mana ile bir farklılık

⁴² Fatih BAKIRCI, *Ömer Baki Hamse-i Nevaî -I- Ferhad ü Şirin*, Kesit Yay., İstanbul 2016, s.79-80

⁴³ Rıdvan ÖZTÜRK, *Yeni Uygur Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2015, s.45-46.

yaratmadığını tespit etmiştir: bükül- bk. mük- “Gizlemek”, tugal- bk. tuga- “Tükenmek, bitmek”, yağil- bk. yağ- “Yağmak”.⁴⁴ Metnimizde geçen *çörüldür-* sözcüğünde de Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesindeki bu kullanımlarına paralel olarak edilgenlik işlevindeki *-l-* manada bir değişiklik yaratmaksızın *çör-* (<DLT. *çewür-*) sözcüğüne eklenmiştir: *çörüldür-* <*çör-* *ü-* *l-* *dür-*. *-l-* fiilden fiil yapım eki bu sözcükte edilgenlik işlevini kaybettiğinden ardından da *-DUR-* ettirgenlik işlevindeki fiilden fiil yapım eki gelmiştir.

+*GInA* isimden isim yapım eki tarihi lehçelerde küçültme işlevi ile kullanılmaktadır. Uygur Türkçesi döneminde *ny* sesinin ayrışması ile damak uyumuna bağlı olarak *y* ağzında +*KIyA* şekillerinde de kullanılmıştır. Gabain bu ekin kuvvetlendirme ve sevgi sözcükleri teşkilinde kullanıldığını belirtir.⁴⁵ Ancak bu ek metnimizde küçültme dışında benzerlik, abartma ve miktar işlevleriyle de tespit edilmiştir. Ayrıca metinde +*GInA* isimden isim yapım ekinin *şundağ* zamirine gelmesi Klasik Doğu Türkçesi metinlerinde görülmeyen dikkate değer bir durumdur: 137a/11 *şundağkına*.

119b/13 Yılanları uşakķına. *Yılanları ufacık<tır.>* (Küçültme)

139b/14 Mana bu, köre-sizler kim bir top sünbülning töpesideki buğına cān-vernı, sünbül kaçan köterip turaladur? *İşte, görün! Bir yığın sümbülün tepesindeki bunun gibi kuşu, sümbül nasıl kaldırır?* (Benzerlik)

113b/4 Ammā anda tolağına dirahltlar ve aqın sular bar. *Orada çokça ağaç ve ardi arkası kesilmeyen su<lar> var<di.>* (Abartma)

109a/8 Üçkine tügrüki mi:s turur. *Üç tane sütunu bakırdandır.* (Miktar)

⁴⁴ Rıdvan ÖZTÜRK, *Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil*, basılmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992, s. 109-110.

⁴⁵ A.von GABAIN, *Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın)*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1988, s. 105.

3.2.2. Çekim Ekleri

3.2.2.1. İyelik Ekleri

Metinde teklik 1. kişi iyelik eki $+(X)m$ 140a/15 *ata+m*; teklik 2. kişi iyelik eki $+(X)nġ$ 128b/14 *ana+nġ*; teklik 3. kişi iyelik eki $+I/+sI$ 127a/15 *kan+ı*, 122b/9 *deryā+sı*; çokluk 1. kişi iyelik eki $+(X)mIz$ 115a/15 *şehr+imiz*, çokluk 2. kişi iyelik eki $+(X)nġızIAr$ 125a/1 *‘imāret+inġizlerni*, 106b/3 *öz+ünġizler*; çokluk 3. kişi iyelik eki olarak $+IArI$ 136b/7 *dükkān+ları* kullanılmıştır.

Çokluk 2. kişi iyelik ekindeki $+(X)nġızIAr$ ($+(X)nġız + IAr$) kullanımı Klasik dönem metinlerinden farklıdır. Bu biçim, Yeni Uygur Türkçesinde kullanılmaktadır: (*silerniñ*) *almañlar* “elmanız”, *işiñlar* “işiniz”, *öyüñlar* “eviniz”.⁴⁶ Metinde tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır: 106b/3 *öz+ünġizler*, 125a/1 *‘imāret+inġizlerni*

3.2.2.2. Durum Ekleri

Metinde görülen durum ekleri genel olarak Doğu Türkçesinin Klasik dönem metinlerinde olduğu şekildedir.

3.2.2.3. İlgî Durumu

Metinde ilgî durumu için $+nInġ$ eki kullanılmıştır: 106a/7 *aþ+ninġ*, 133b/3 *ādem+ninġ*, 145b/9 *iş+ninġ*. Bazı kişi zamirlerinden sonra $+Inġ$ kullanımı da görülür: 101b/9 *men+ninġ*, 104a/13 *sen+ninġ*.

3.2.2.4. Yönelme Durumu

Metinde yönelme durumu için $+GA$ eki kullanılmıştır: 120a/8 *büt+ğa*, 129b/1 *elçi+ge*, 120b/11 *kaçmak+ka*.

⁴⁶ R.ÖZTÜRK, 2015, age., s. 49

3.2.2.5. Belirtme Durumu

Metinde belirtme durumu için *+nI* eki kullanılmıştır: 115a/13 halk+nı, 135a/3 kamçı+nı, 134a/1 cevzi. Ekin şahıs zamirleriyle kullanımında *+i* şekline de rastlanır: 106b/4 men+i, 113a/1 sen+i

3.2.2.6. Bulunma Durumu

Metinde bulunma durumu için *+dA* eki kullanılmıştır: 109a/13 altun+da, 101a/13 cihān+da, 101a/1 çeşme+de, 111b/2 iş+de. Bir örnekte *+ta* kullanımına rastlanmıştır: 136b/11 fırsat+ta.

3.2.2.7. Ayrılma Durumu

Metinde ayrılma durumu için *+dIn* eki kullanılmıştır: 146b/8 ‘ālem+din, 125b/7 elig+din, 125a/14 ıpar+dın, 120b/14 kin+din. Ayrıca bir örnekte ayrılma durumu eki olan *+dIn*, sayı ismine gelerek üleştirme sayı sıfatı oluşturmaktadır: 105a/1 üç+din taş “üçer taş”.

3.2.2.8. Eşitlik Durumu

Metinde eşitlik durumu eki olarak *+çA* kullanılmıştır: 137a/8 galbīrçe, 102a/8 karamuk+ça, 102a/8 kıl+ça, 113a/10 mun+ça.

3.2.2.9. Vasıta durumu

Metinde vasıta durumu *bile*, *bille*, *birle* ve *bilen* edatlarıyla sağlanmıştır: 101a/7 bile, 137a/15 bille, 102a/6 birle, 123b/7 bilen.

3.2.2.10. Yön Gösterme Durumu

Metinde yön gösterme durumu eki olarak *+KArl* ve *+rA* kullanılmıştır: 108a/2 taş+karı, 144a/6 yuk+karı, 111a/13 il+geri, 138a/2 iç+re.

3.2.2.11. Aitlik Eki

Metinde aitlik eki olarak *+KI* ekleri kullanılmıştır: 112b/1 kanda+ki, 109b/10 kazanda+kı, 144a/9 beşükde+ki.

3.2.3. Zamir N'si

Metinde zamir n'si 113a/10 *mu+n+ça*, 116a/14 *a+n+ça*, 145b/8 *şu+n+ça* örneklerinde görülmektedir. 3. şahıs iyelik ekinden sonra ve yönelme, bulunma, ayrılma durumundan önce kullanımına rastlanmamıştır: 103a/1 *iç+i+de*, 140a/3 *iş+i+din*, 148b/2 *kaş+i+ğa*, 119a/13 *or(u)n+i+da*, 127a/16 *tère+sige*.

3.2.4. İşaret Zamirleri

Doğu Türkçesi metinlerinde asıl işaret zamirleri *bu* ve *ol*'dur. Bunun yanında *uşbu*, *uşal* ve *uşol* da kullanılır.⁴⁷ Klasik dönem metinlerinde bulunmayan ancak Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde sıklıkla kullanılan *şol* işaret zamiri metnimizde 38 kez kullanılmıştır.

3.2.5. Metinde Yer Alan Bazı Edatlar

Metnimizde tarihi dönem metinlerinde yer alan *birle*, *bilen için*, *dék*, *ammā* gibi edatlar yer alır. Ancak bu bölümde farklılıklara dikkat çekmek için Klasik Doğu Türkçesindekinden farklılık gösteren edatlara yer verdik.

1. Metnimizde *tañı* “da/de, bile” bağlama edatı 12 kez kullanılmıştır. Bunun yanında edatın, Klasik Doğu Türkçesi metinlerinde görülen *dağı* şekli ise 1 kez kullanılmıştır.

2. Metnimizde *keyin* “sonra, -den sonra” çekim edatı 10 kez kullanılmıştır. *Kin* şekli ise 16 kez kullanılmıştır.

3. Klasik Doğu Türkçesi metinlerinde görülmeyen *-ğu* pekiştirme edatı metnimizde 5 kez kullanılmıştır. Bu edat Köktürkçede *-GU* soru edatı olarak kullanılmıştır. Bu edat vurgu, kuvvetlendirme ve pekiştirme görevlerinde kullanılabileceği gibi bağlandığı unsura soru anlamı da katabilir. Yeni Uygur Türkçesinde, Özbek Türkçesinde ve Kırgız Türkçesinde (*go* şeklinde) kullanılır.⁴⁸

⁴⁷ J. ECKMANN, 2017, age., s. 88-89.

⁴⁸ Levent DOĞAN, “Uygur Türkçesi’nde çu, gu ve ze Edatları”, *Türklük Bilgisi Araştırmaları Journal of Turkish Studies*, S.7/1 , 2012, s. 895-899.

3.2.6. Fiil Çekimi

3.2.6.1. Bildirme Eki

Metinde bildirme eki olarak $+dUr$ ($<turur$) kullanılmıştır. Ayrıca bildirme $turur$ ile de sağlanmış: 147b/14 bardur, 122b/5 mâyil halkdur, 102b/6 mesci:ddür, 103a/8 kıblesi turur, 123a/16 kâfir turur.

3.2.6.2. Bildirme Kipleri

3.2.6.2.1. Görülen Geçmiş Zaman

Metinde görülen geçmiş zaman eki $-DX$ şeklindedir: 104a/11 al-dı, 115b/1 bilme-di, 110b/1 çık-tı, 103a/5 ét-ti.

3.2.6.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metinde öğrenilen geçmiş zaman $-mİş$ eki, $-p-$ / $-y(dUr)$ yapısı ve $-GAn$ ekiyle sağlanmış: 121b/5 ér-miş, 139b/10 bolma-pdur, 119a/8 tohta-ydur, 137b/13 kal-ğandur, 117a/10 kör-gen emes, 105a/14 tüş-ken tururlar.

3.2.6.2.3. Geniş Zaman

Metinde geniş zaman $-(A/U)r$ eki ile yapılır. Geniş zamanın olumsuzu ise $-mAs$ eki ile sağlanmış: 132b/3 kaç-arlar, 116b/5 elt-erler, 105b/16 bağlan-ur, 141a/13 iber-ür, 117b/2 bol-mas, 101b/13 kel-mes.

3.2.6.2.4. Şimdiki Zaman

Metinde şimdiki zaman $-A/-y(dUr) + (\text{şahis zamiri})$ yapısıyla sağlanmış: 123b/16 ayt-adur, 129b/10 bil-edür men, 112b/9 tile-ydür men, 143b/6 yığla-y sên.

3.2.6.2.5. Gelecek Zaman

Metinde gelecek zaman $-GAy$ ekiyle yapılır: 138b/11 kal-ğay, 126a/15 yarıl-ğay, 101a/14 kör-gey, 102a/3 kaç-ğay sên.

Ayrıca metinde -GAy ekinin gelecek zaman işlevinin yanında geniş zaman için de kullanımı tespit edilmiştir: 110a/1 öl-gey, 110a/1 yet-key

3.2.6.3. Tasarlama Kipleri

3.2.6.3.1. Şart Kipi

Şart kipi -sA eki ile sağlanmıştır: 119b/8 bar-sa, 138a/12 yan-sa-m, 146a/1 eşit-se, 108b/7 içür-se-ler.

Metinde -sA ekinin şart kipi görevinin yanında zarf-fiil ve istek kipi görevinde kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. Zarf-fiil görevinde kullanıldığı bazı yerler:

108a/8 Kêçe bolsa ol öyning rūşenligi heme-i ‘âlemni rūşenlik tutar. *Gece olduğunda o evin parlaklığı âlemin tamamını aydınlık tutar.*

108b/8 Ammā dirâhtları bardur yaz bolsa yapurmaqlarından hemîşe ‘asel tamip turar. <Mescitte> ağaçları vardır. *Yaz olduğunda <bu ağaçların> yapraklarından dâima bal damlarmış.*

126a/12 Her kimning bir serd-âbesi bolur, kündüz bolsa hem serd-â-beğa kirip otururlar. *Serdâbesi olan kişiler, gündüz olduğunda da serdâbeye girip otururlar.*

2. İstek kipi görevinde kullanıldığı bazı örnekler:

131a/7 “...Bārī saŋga on yüz dīnār bersem bu kılunğdın yansaŋg.” dedi. “...Sana bin dinar vereyim <de> bu kulundan vazgeç.” dedi.

140a/13 “Uşbu Metāb’ını bir neççe hırdār altun biz bersek, sizler kıoy-salar” dediler. “Bu Metab <adlı put için> parlak altınlar verelim, siz <de> bırakın.” dediler.

3.2.6.3.2. Emir Kipi

Metinde emir kipi şu eklerle sağlanmıştır: Teklik 1. şahıs emir kipi -(A)y 127b/15 *al-ay*, 145b/6 *aŋgla-y*; teklik 2. şahıs emir kipi -GII 111b/7 *tap-gıl*, 104a/11 *bil-gil*; teklik 3. şahıs

emir kipi –*sUn* 129b/3 *bolma-sun*, 108a/15 *iber-sün*; çokluk 1. şahıs emir kipi –*All* 135b/13 *bağ-alı*; çokluk 2. şahıs emir kipi –*nğlAr* 106b/3 *etme-nğler*, 145b/15 *yörme-nğler*; çokluk 3. şahıs emir kipi –*sUnlAr* 130b/1 *bol-sunlar*.

3.2.6.3.3. Gereklilik Kipi

Metinde gereklilik ifadesi *kerek* ile ve –*GAy* ekiyle sağlanmıştır: 122a/6 kıyās kılmak kerek, 139b/5 neme demek kerek, 136a/6 uluğluğunu mundın bilmek kerek, 102b/1 bu şahreni eşittürgey-sèn, 130b/14 sèn algay-sèn.

3.2.7. Sıfat Fiil

Metinde –*GAn* sıfat-fiil eki üç farklı işlevde kullanılmıştır:

1. İsimlerin önüne gelerek sıfat oluşturur: 143a/4 *çal-ğan* leşker “kalan asker”, 130a/13 *al-ğan* kişi “alan kişi”, 147a/12 *pād-şāh bol-ğan* kişiler “padişah olan kişiler”.
2. Edilgen isim oluşturur: *Hālīd dē-gen* “Halid denilen”, *‘Irāk dē-gen* “Irak denilen”.
3. Hareket isimleri oluşturur: 112a/6 *yan-ğan bā’ışdin* “vazgeçmesi sebebinden”, 115b/8 *sal-ğan kuduk* “bıraktıkları kuyu”, 140a/3 *kıl-ğan iş* “yaptıkları iş”.

3.2.8. Söz Varlığı

3.2.8.1. Köken Açısından Sözcükler

Çalıştığımız eserde Türkçe sözcüklerin yanı sıra Arapça, Farsça, Çince, Soğdca ve Moğolca gibi dillerden Türkçeye geçmiş sözcükler de bulunmaktadır. Metinde yer alan madde başı sözcük sayısı yaklaşık olarak 1764’tür. Eserde 800 Türkçe sözcük, 597 Arapça sözcük, 350 Farsça sözcük, 1 Çince, 1 Soğdca, 15 Moğolca, 1 Yunanca sözcük, 419 özel isim bulunmaktadır. Buna göre metinde yaklaşık olarak %36.6 Türkçe, %27.3 Arapça, %16 Farsça, %0.80 Çince, Soğdca, Moğolca ve Yunanca sözcük, %19 oranında özel isim bulunmaktadır.

Metinde geçen Çince, Soğdca ve Yunanca sözcükler: *çonğ* (<Çin.), *kent* (<Soğd.), *mermer* (<Yun.)’dır.

Metinde geçen Moğolca sözcükler: *asırla-*, *asra-*, *bosağa*, *cibin*, *çarçığa*, *laçin*, *nöker*, *şatu*, *şilen*, *tala*, *tohta-*, *tokta-*, *uçra-*, *ülke*, *yasa-*’dır.

Metinde geçen Arapça ve Farsça sözcüklerden bazıları sözlük anlamının dışında kullanılmıştır. Eserde orijinal anlamının dışında kullanıldığı tespit edilen sözcükler şunlardır:

1. **‘Acāyib** (<Ar. *‘acā’ib*) sözcüğü metinde 4 kez Arapçadaki anlamına uygun olarak “tuhaf, şaşılacak şeyler”⁴⁹; 3 kez ise bu anlamının dışında olarak “son derece, çok” manalarında kullanılmıştır.
2. **‘Aceb** (<Ar.) sözcüğü metinde 8 kez Arapçadaki anlamına uygun olarak “tuhaf, garip”⁵⁰; 14 kez ise “çok, son derece çok” manalarında kullanılmıştır.
3. Metinde 4 kez geçen **cesed** (<Ar.) sözcüğü Arapçadaki “beden, vücut”⁵¹ anlamı dışında olarak “naaş, tabut” manalarında kullanılmıştır.
4. **Ferāgat** (<Ar.) metinde 1 kez geçmekte ve Arapçadaki “geniş olmak, muzdarip olmak, sabırsızlık, vazgeçmek”⁵² gibi manalarından uzaklaşarak bugün Yeni Uygur Türkçesindeki gibi “rahatlık, sükûnet”⁵³ anlamlarında kullanılmaktadır.
5. Metinde 3 kez geçen **fi’l** (<Ar.) sözcüğü “eylem, iş, davranış”⁵⁴ anlamlarının dışında olarak, Yeni Uygur Türkçesindeki gibi “mizac”⁵⁵ anlamıyla kullanılmıştır.
6. Metinde 8 kez geçen **hat** (<Ar.) “çizgi, yazı, satır” manalarına gelmektedir. Çalıştığımız metinde ise bu Arapçadaki anlamlarının dışında olarak Yeni Uygur Türkçesindeki gibi “mektup”⁵⁶ manasında kullanılmıştır.

⁴⁹ M. KANAR, 2012, age., s. 1200.

⁵⁰ F.STEINGASS, 1998, age., s. 837.

⁵¹ M. KANAR, 2012, age., s. 685.

⁵² M. KANAR, 2012, age., s. 1307.

⁵³ Raghed MOHAMMAD, “Yeni Uygur Türkçesindeki Arapça Kelimelerde Görülen Anlam Değişmeleri Üzerine”, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, S.5, 2015, s. 49.

⁵⁴ F.STEINGASS, 1998, age., s. 933.

⁵⁵ R.MOHAMMAD, 2015, agm., s. 54.

7. Metinde 6 kez geçen **mertebe** (<Ar.) sözcüğü bir kez “rütbe” anlamıyla kullanılmakta; 5 kez ise Yeni Uygur Türkçesindeki gibi “kez,defa”⁵⁷ anlamlarıyla yer almaktadır.

8. **Ṭayyār** (<Ar.) sözcüğü Arapçadaki “uçan, yükselen”⁵⁸ anlamından uzaklaşarak Yeni Uygur Türkçesindeki “hazır, uygun”⁵⁹ manalarını kazanmıştır. Metinde 3 kez geçen wayyār sözcüğü Yeni Uygur Türkçesindeki kullanımına paralel olarak “hazır, uygun” manalarındadır.

Çalıştığımız bu eser, Klasik Doğu Türkçesi döneminde bazı ses değişiklikleriyle yer alan ancak kullanım sıklığı az olan ve Yeni Uygur Türkçesinde kullanımı sıklaşarak söz varlığında mevcut olan sözcükleri barındırmaktadır. Bu sözcükler şunlardır:

119a/5 **aççıġla-** “öfkelenmek” (YUyg. *aççıġlamak* NECİP, 2; *açıyla- ~ açıyla-* JARRING, 12),
104b/3 **açkuluġ** “anahtarlık” (YUyg. *açku, açkuç, açki* NECİP, 2; *açqu* JARRING, 12),
106a/8 **açra-** “ayrılmak” (YUyg. *acımaġ* İL, 28; *ajri- ~ ajri-* JARRING, 17), 112b/11 **‘alef ~**
138b/10 **‘aleng** “alev” (YUyg. *eleñge* NECİP, 112), 136b/8 **alta** “altı” (YUyg. *alte* JARRING,
21), 137a/14 **aylandur-** “dolaştırmak, döndürmek” (YUyg. *aylandur-* İL, 214), 121b/10 **ayna**
“işte o” (YUyg. *ayna* NECİP, 25) 124b/12 **bala-barġa** “aile” (YUyg. *balabarġa ~ bala ba-ġa ~*
balavaġa JARRING, 46; *balabarġa* SHAW, 104), 148a/13 **başlamġi** “rehber” (YUyg.
başlamġi “önder, yenilikçi” NECİP, 32), 124b/15 **bilindür-** “bildirmek, haberdâr etmek”
(YUyg. *bilindür-* JARRING, 55), 137a/15 **bille** “birlikte, beraber” (YUyg. *bille* SHAW, 126),
141b/11 **boran** “fırtına, şiddetli rüzgar” (YUyg. *boran* SHAW, 110), 104b/8 **boşat-** salmak,
“serbest bırakmak” (YUyg. *boşat-* JARRING, 59), 128b/8 **bulan** “yaġma” (YUyg. *bulan*
SHAW, 117), 129a/3 **buyru-** “buyurmak, emretmek” (YUyg. *buyrumaġ* NECİP, 54), 110a/4
çaç- “saçmak, serpmek” (YUyg. *çaçmaq* SHAW, 195), 108b/6 **çaf-** “sokmak (hayvan)”
(YUyg. *çap-* “kesici bir aletle vurmak, kesmek, devirmek” JARRING, 65; *çapmaq* SHAW,

⁵⁶ Emir Necipoviç NECİP, **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Çev. İklil Kurban, Türk Dil Kurumu Yay., İstanbul 2013, s. 163.

⁵⁷ R.MOHAMMAD, 2015, agm., s. 53.

⁵⁸ F.STEINGASS, 1998, age., s. 823.

⁵⁹ E.N.NECİP, 2013, age., s. 406.

194), 145a/6 **çafar** “kesici” (YUyg. *çap-* “kesici bir aletle vurmak, kesmek, devirmek” JARRING, 65; *çapmaq* SHAW, 194), 119b/14 **çakkağ** “sokan, sokucu” (YUyg. *çakkağ* NECİP, 68), 133a/5 **çakkan** “coşkun, hareketli,” (YUyg. *çaqqan* SHAW, 199), 144b/12 **çing** “sabit,sağlam” (YUyg. *çin* JARRING, 74), 107a/11 **çimdim** “fiske” (YUyg. *çimdim* NECİP, 81), 137a/14 **çörüldür-** “bir şeyin etrafını dolaştırmak” (YUyg. *çöröl-* JARRING, 77), 123b/4 **dëdek** “kadın köle” (YUyg. *dëdek* ~ *didek* JARRING, 85), 145b/1 **döpe** “tepe” (YUyg. *töpe* NECİP, 424), 103b/3 **ëgin** “giysi,kıyafet” (YUyg. *ëgin* SHAW, 91), 115a/5 **ëgiz** “yüksek, uzun” (YUyg. *ëgiz* SHAW, 91), 125b/10 **fişür-** “pişirmek” (YUyg. *püşürmak* SHAW, 133), 128a/10 **fiti-** ~ 148b/4 **piti-** “yazmak” (YUyg. *püt-, pit-, piti-, pütü-* NECİP, 329; MAİMAİTİAİLİ, 340; SHAW, 130-131), 101a/14 **fitig** “yazı” (YUyg. *pitik* SHAW,134), 147b/2 **fut** ~ 140b/3 **put** “ayak” (YUyg. *fut, put* SHAW, 278; NECİP, 328), 143a/14 **har-** (YUyg. *harmaq* SHAW, 360), 109b/15 **hür-** “havlamak” (YUyg. *hürmek* SHAW, 360), 112a/1 **kaşşat-** “perişan etmek” (YUyg. *kaşşatmaq* NECİP, 216), 138a/7 **kengrü** “geniş, verimli, rahat” (YUyg. *kenrú~kengró* JARRING, 167), 116a/5 **kıklık** “gübrelik” (YUyg. *kıglik* NECİP, 234), 133a/11 **kıltak** “itibarsız, namussuz, güvenilmez” (YUyg. *qaltaq* SHAW, 290), 143b/3 **kıya-** “yan yatmak” (YUyg. *qiya* “yana yatmış, eğilmiş, eğimli” SHAW, 313), 135b/7 **koğla-** “sürmek” (YUyg. *koğlimak* NECİP, 241), 109b/3 **konğrağ** “zil,çan” (YUyg. *qujrağ* SHAW, 312), 137b/7 **köçüm** “kalabalık” (YUyg. *kócüm* MAİMAİTİAİLİ, 258), 106a/6 **kuçkaç** “serçe” (YUyg. *kuşkaç* NECİP, 250; *kuçkaç* SHAW, 165), 109a/14 **haydı-** “dağıtmak,sürmek” (YUyg. *haydamak* İL, 540),139b/14 **mana** “işte!” (Y.Uyg. *mana* NECİP, 261) 110b/8 **ora** “çukur” (YUyg. *ora* “çukur, kuyu” NECİP, 297) 113a/9 **oy** “fikir,düşünce” (YUyg. *oy* NECİP, 300; *uy* SHAW, 76), 136a/15 **ögze** “çatı” (YUyg. *ögze* NECİP, 30; SHAW, 69), 149b/11 **öpke** “akciğer” (YUyg. *öpke* SHAW, 50; NECİP, 306), 134b/13 **österğ** “kanal” (YUyg. *österğ* SHAW,65), 146a/7 **öşni** “omuz” (YUyg. *öşni* SHAW, 66), 113a/3 **ötñi**

“ödünç” (YUyg. *ötne* İL, 794; *ötne* SHAW, 54), 147b/15 **palçık** “balçık” (YUyg. *palçiq* JARRING, 223), 113b/12 **patman** “57.3 kilo ağırlığına eşit olan eski ağırlık birimi” (YUyg. *patman* NECİP, 316; SHAW, 127), 137a/2 **patmanlaş-** “patman ölçü birimiyle tartmak” (YUyg. *patmanlimağ* NECİP, 316), 124a/1 **püt-** “inanmak, güvenmek” (YUyg. *pütmek* İL, 743; *püt-* ~ *pit-* MAİMAİTİAİLİ, 340) 102b/15 **pütüg** “yazı” (YUyg. *pütük* “mektup” NECİP, 329), 106b/2 **sakay-** “iyileşmek, kurtulmak” (YUyg. *saqaj-* JARRING, 265; *sakaymağ* NECİP, 337), 137b/3 **saru-** “savurmak” (YUyg. *sorumak* İL, 632; *savuru-* SHAW, 247), 119a/4 **siler** “sizler” (YUyg. *siler* NECİP, 353), 122b/13 **sola-** “kapatmak” (YUyg. *solmağ* İL, 592), **süy-** “öpmek; sevmek” (YUyg. *süymek* NECİP, 370; *süymak* SHAW, 261), 138a/7 **sakuş** “savaş” (YUyg. *sokuš* NECİP, 358), 143b/12 **taf-** “bulmak” (YUyg. *tapmağ* NECİP, 389; SHAW, 136), 127a/16 **tère** “deri” (YUyg. *tère* NECİP, 409) 102b/6, **toğra** “genişlik” (YUyg. *toğra* ~ *toğra* “çapraz, doğru, düz” JARRING, 309) 119b/12 **tohu** ~ 136a/7 **tohu** “tavuk” (YUyg. *tohu* SHAW, 158), 139b/1 **tonğuz** “domuz” (YUyg. *tonğuz* NECİP, 419), 105a/16 **türgük** ~ 109b/1 **tügrük** “sütun, direk” (YUyg. *tóbrók* ~ *tóvrók* ~ *tóók* ~ *tórók* ~ *tógrók* JARRING, 317), 120a/3 **uça** “sırt, omuz” (YUyg. *uça* NECİP, 434), 145a/6 **uruşkağ** “kavgacı” (YUyg. *uruşkağ* NECİP, 439), 149b/12 **üçey** “bağırsaklar” (YUyg. *üçey* SHAW, 55;) 133a/6 **ürük** “erik” (YUyg. *ürük* NECİP, 446), 128b/12 **yafurmak** ~ 108b/8 **yapurmak** “yaprak” (YUyg. *yapurmağ* SHAW, 361), 120a/3 **yete** ~ 145a/12 **yette** “yedi” (YUyg. *jete* ~ *jete* ~ *jetti* JARRING, 155), 119b/13 **yıldam** “hızlı” (YUyg. *yildam* SHAW, 391), 121b/8 **yinğne** “iğne” (YUyg. *jinne* NECİP, 183; *igna* SHAW, 91), 143a/6 **yokal-** “kaybolmak, yok olmak” (YUyg. *yoqalmağ* SHAW, 385; *yoqalmağ* NECİP, 469).

3.2.8.1. İkilemeler

Metinde aynı adın yinelenmesiyle oluşan, karşıt anlamlı sözcüklerden oluşan, biri anlamlı biri anlamsız sözcükten oluşan ve /p/ sesinin ilave edilmesiyle oluşan ikilemeler tespit edilmiştir. Bu ikilemeler anlatımı güçlendirmek ve kavramı pekiştirmek için kullanılmaktadır.

Aynı adın yinelenmesiyle oluşan ikilemeler: 124b/3 *bir bir*, 123a/1 *çonğ çonğ*, 108a/2 *hirdār hirdār*, 116b/11 *minğ minğ*, 101a/7 *pāre pāre*.

Karşıt anlamlı sözcüklerin kullanılmasıyla oluşan ikilemeler: 128b/15 *kêçe kündüz*, 133b/13 *şām şabāh*.

Biri anlamlı biri anlamsız sözcükle oluşturulan ikilemeler: 132a/5 *çıyan mıyan* 127a/3 *söz möz*.

Sözcüğün ilk hecesine /p/ sesi ilave edilerek oluşturulan ikileme: 104b/16 *kapğara*.

4. METİN

4.1. Metnin Kuruluşunda Dikkat Edilen Hususlar

Metin bölümünde Uppsala Üniversitesi Kütüphanesinde 637 numarada kayıtlı olan yazma kullanılmıştır. Bu bölümde eserdeki ayetler ve Arapça ibareler dışındaki tüm bölümler çeviri yazı alfabesi ile verilmiştir. Bazı yanlışlıklar, fazla ve eksik yazımlar metnin yapısı bozulmadan düzeltilmiştir. Bu tür düzeltilen sözcüklerin orijinal yazımı esas alınıp metindeki şekli dipnotta harf çevrimi alfabesi ile verilmiştir. Ayetler, Arapça cümleler ve Arapça ibareler ise Arap harfli orijinal şekilleri ile belirtilmiştir. Metin oluşturulurken bir sözcüğün ikili yazımları, harekeli kullanımları titizlikle incelenmiştir. Bunlar tek tipleştirilmemiş, Arap harfli yazmadaki farklı şekilleri dikkate alınarak metne yansıtılmıştır. Metinde yer alan Farsça birleşik sözcüklerde iki sözcük arasına, alıntı sözcüklere önden ve sondan bitişen edat veya eklerden önce ya da sonra ve ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmış olan sözcüklerin arasına kısa çizgi (-) işareti konulmuştur.

Metinde yer alan yabancı kökenli sözcüklerin ünlülerinin gösteriminde orijinal yazımından farklı olarak imlada gösterilen ünlüler için metin içerisinde iki nokta (:) işareti kullanılmıştır. Örneğin: Arapça lāzım (لازم) sözcüğü metinde لازم şeklinde yazılmışsa *lāzı:m*, Farsça düşmān (دشمان) sözcüğü metinde دشمن şeklinde yazılmışsa *dü:şmen* şeklinde gösterilmiştir.

Eski Türkçe döneminden itibaren varlığı tespit edilen kapalı e (è) sesi, Doğu Türkçesi metinlerinde de görülmektedir. Kapalı e sesinin Türkmen Türkçesi, Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesi gibi Türk lehçelerinde korunmuş olduğu göz önüne alınarak metinde kapalı e (è) sesi gösterilmiştir. Eski Türkçe döneminden itibaren kapalı e ile yazıldığı tespit edilen sözcükler, metinde ilk hecesinde elif ve ya ile (اى) veya kök hecesinde ya (ى) ile yazılmışsa ses değeri olarak kapalı e /è/ ile tercih edilmiştir. Eğer yazılmamışsa farklı yazımlara da dikkat çekmek adına /e/ tercih edilmiştir.

4.2. Çeviri Yazı Alfabeti

ا	a, ā, e	ص	ş
آ	ā	ض	ž, đ
ا, ای, یت	è	ط	ţ
ای	ı, i	ظ	z
او	o, ö, u, ü	ع	‘
ب	b, p	غ	ğ
ت	t	ف	f
ث	ṯ	ق	ķ
ج	c, ç	ك	k
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	نک	nġ
ر	r	ه	a, e, h
ز	z	و	o, ö, u, ū, ü, v
س, سپ	s	ء	’
ش	ş	ی	ı, i, ī, y

4.3. Harf Çevrimi Alfabeti

ا	ب	ض	Ž
ب	B	ط	Ṭ
پ	P	ظ	Z̤
ت	Ş	ع	‘
ث	T	غ	Ġ
ج	C, Ç	ف	F
ح	Ḥ	ق	Ḷ
خ	Ḫ	ك	K
د	D	ل	L
ذ	Z̤	م	M
ر	R	ن	N
ز	Z	نک	NK
س	S	و	W
ش	Ş	ه	H
ص	Ş	ی	Y

METİN

[101a] ⁽¹⁾ ‘avretni bisyār pinhān kıladur dēr êrdiler.

Bir kün çeşmede ⁽²⁾ ğusl kılamak lâzım boldı. Êginlerini salıp ol şahre- ⁽³⁾ niĝ üstünide kıoydılar. Ol şahre ser ü pālarnı alıp ⁽⁴⁾ yörüy berdi. Arkasıdın yügürdiler, yete’lmediler. ⁽⁵⁾ Āhır kıavmları bar yoqlarını kördiler bildiler kim ⁽⁶⁾ bî-‘ayb êkenlerini. Andın keyin ol bühtān sözdin ⁽⁷⁾ ħalāş boldılar. ‘Aşā bile urdılar. Heme pāre pāre zaĥm ⁽⁸⁾ boldı. Cemî‘ zaĥmlarındın su çıka başladı.

Yene bir şahre ⁽⁹⁾ İskenderiyye’de taptılar. Anıĝda Rüm zebānıda fitiglig ⁽¹⁰⁾ êrdi kim: Ey ümmî-zād! ⁶⁰ Yaĥşılık kıılınĝlar, ⁽¹¹⁾ yamanlık kıılmanĝlar. Yamanlık kıılmanĝızlar ferāmüş kıılmanĝızlar. Ĥaĥ-sarı ⁽¹²⁾ bolsa tövbe kıılınĝızlar, bende-sarı bolsa ‘özr kıolunĝız- ⁽¹³⁾ lar. Her kim bu meşveret könĝlide tutsa rāĥat êki cihā- ⁽¹⁴⁾ nda körgey.

İskenderiyye’de bir şahre ⁽¹⁾ taptılar. Andaĝ fitigi [101b] ⁽¹⁾ bar êrdi kim: Ādemîni kim yarattılar ol bārede ĝāfil ⁽²⁾ êrdi. Neççe zamān cānıĝa zamān berdiler, tenige amān ⁽³⁾ berdiler. Ol ‘ibādet kıılmakĝa kāhillik kıılır êrdi. ⁽⁴⁾ Kimerseî nemerseî tilese bermey, baĥıllık kıılır êrdi. ⁽⁵⁾ Yaĥşılarnı dost tutar ammā yaĥşılık kıılmas; ammā ⁽⁶⁾ yamanlarnı dü:şmen tutar, yamanlık kıılır. Ölümni ⁽⁷⁾ dü:şmen tutar günāh sebebidin ammā günāhdın kıol ⁽⁸⁾ yıĝmas. Ādemîniĝ kıaşdı yemek içmekdedür. Dosta ⁽⁹⁾ aytur kim: “Ey ĥarîş aĥmaĥlar! Meniĝ için ne miĥnet- ⁽¹⁰⁾ ler, ne meşakĥatlar tartar-sizler? Mendin ĥiç-kim ĥoş-ĥāl ĥurrem ⁽¹¹⁾ êmes bolup murādiĝa

⁶⁰ ümmî-zād <Ar. *umm* + Far. *î* + *zāde* yapısından oluşmaktadır. Tıpkı mîrzā < Far. *mîr* + Far. *zāde* yapısında olduğu gibi.

yetip ‘ömr ötkезken ёmesdür. ⁽¹²⁾ Hergiz rāhat yüzi körgen ёmesdür. Her kişi mening ‘ayb- ⁽¹³⁾ larımnı körüp hergiz maŋga yavumas, yanımga yaqın kelmes. ⁽¹⁴⁾ Arqa țara:fiğa yanıp baqmay qaçar.

Şahrā-ı ⁶¹ **Mıřrīde** ⁽¹⁵⁾ bir řahreī taptılar. Anda pitipdürler: Ey Mış! Patğına [102a] ⁽¹⁾ řarāb bolur-sen Bağdād’ğa oşsa ne üçün-kim sende ⁽²⁾ bir qara qul turur. Pür-heybet, burnı kesük pād-řahnıŋ ⁽³⁾ zer-řarīdi! Qaçqay-sen andağ maqāmdın.

Şahre-i ⁽⁴⁾ **Etya** tēgen bir řahreī turur. Ber-cā turur. Tařga oyğan ⁽⁵⁾ tururlar kim: Rāstlıq Ĥudā-y te‘ālānıŋ terāzū- ⁽⁶⁾ sı turur. Anıŋ birle ‘adl qılurlar. Yalğançılıq ⁽⁷⁾ dīvniŋ peymānesi turur. Ey ferzend-i ādem! Rāst ⁽⁸⁾ sözlegil eger qılça qaramuqça güneh hem bolsa. Rāst- ⁽⁹⁾ lıq Ĥudā’nıŋ nūrı turur. Rāst-gūylar bilen ⁽¹⁰⁾ rāst sözlegil tā aŋga rāstlıq peydā bolğay. ⁽¹¹⁾ Yalğançılar bile yalğan aytağıl kim yalğan toğar. ⁽¹²⁾ Rāstlıqdın peydā bolğan mīve devā turur, yalğa- ⁽¹³⁾ ndın peydā bolğan mīve zehr turur. Çendān kişiler- ⁽¹⁴⁾ ni öltürür, şehrlerni řarāb qılır. Atanı oğul- ⁽¹⁵⁾ dın, kızını anadın cüdā qılır. İlahī! Her bende-i mü’- [102b] ⁽¹⁾ mīn kim bu şahreini eşittürgey-sen tā aŋga bu ĥikmet-i ⁽²⁾ nāqıq ve bu şahre-i řāmitdin ‘ibret alğaylar. ⁽³⁾ ⁶² *با الله العه والتوفيق و الله اعلم بالصواب*

Törtinçi rükn ⁽⁴⁾ **beş bāb erdi. Bāb-ı avval mesci:d-i řerīflerniŋ beyānı** ⁽⁵⁾ **erdi.**

Mescid-i Beytü’l-Muqaddes’ni Ĥazret-i Dāvud ‘aleyhi’s-selām ⁽⁶⁾ etken mesci:ddür. Uzunluğı miŋğ gez turur. Toğrası ⁽⁷⁾ yetti yüz gez turur. Anıŋda miŋğ yetti yüz türgük turur. ⁽⁸⁾ Miŋğ beş yüz silsile bardur altundın pirinçdin. Her kēçe ⁽⁹⁾ miŋğ qandīl⁶³ şem‘ köyer. Her yılda miŋğ gez şasir anda ⁽¹⁰⁾ salurlar. Yetti yüz ferrāř ĥi:zmet-kārılıq qılır. Ellig ⁽¹¹⁾ altun küp qoyuğluq turur. Ellig cenāze bardur. Tört ⁽¹²⁾ yüz münber bardur. Tarusı qal‘idin turur.

⁶¹ řahrā: şHRH

⁶² Bi’llāhi ve’t-tevfik va’llāhi a’lem bi’ř-řavāb

⁶³ qandīl: QNDL

Mihrābniñg ⁽¹³⁾ oñg țara:fidaki pütügi, Hāzret-i Muḥammed Muṣṭafā *şalla'llāhu* ⁽¹⁴⁾ 'aleyhi vesellemniñg şıfātları kemālātları turur. Sol ⁽¹⁵⁾ țara:fidaki pütügi: "Bi'smi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm nuşreten ḥicreten."

Mesci:d- [103a] ⁽¹⁾ niñg içide üç köşk turur. Mazlūm kişiler üçün turur. ⁽²⁾ Ve Bābü'ş-Şāf'ī'de Kıbletü'n-Nebī, Maḳām-ı Cebrā'īl, Kūbbetü'l-Mevāc, ⁽³⁾ Bāb-ı Dāvud, Süleymān, Hızır, Bābü't-Tevbe, Bābü'l-Huṭbe. Ve mihrāb- ⁽⁴⁾ lar Meryem'niñg turur ve Zekerıyyā'niñg turur: Bābü'l-Esbāṭ, Bāb- ⁽⁵⁾ ü'l-Vādī, Bāb-ı Ya'kūb. Müddet yetti yılda etti. Andın nev- ⁽⁶⁾ bet Hāzret-i Mihter-i Süleymān 'aleyhi's-selāmğa yetti. Anda 'imāret ⁽⁷⁾ bisyār kıldılar. Mesci:d ğu köptür ammā cemī' mesci:dleriñg ⁽⁸⁾ uluğı ol turur. Yüz yegirme dört miñg peygāmbeniñg kıble- ⁽⁹⁾ si turur Ka'be-i Mu'azzam. Avval-ı nemerseī bu 'ālemde binā boldı ⁽¹⁰⁾ Ka'be-i Mu'azzam erdi. قال الله تعالى ⁶⁴

ان اول بيته وضع ⁽¹¹⁾ لئاس للزي بكتته مباركاوهوداللعالمين ⁶⁵

Ol ⁽¹²⁾ şerif, mübārek ḥāneni Hāzret-i İbrāhīm Peygāmber 'aleyhi's-selām ⁽¹³⁾ binā kılgan. Ėgizligi yegirme yetti gez, ornu yegirme dört gez, ⁽¹⁴⁾ eşigi dört gez. Üç tügrüki bardur. Biri sāc yıgacı ⁽¹⁵⁾ turur; ekisi şanavber yıgacı turur. Çevresi dört yüz [103b] ⁽¹⁾ toksan gez turur. Mü'ezzinleri İbn Maḥzūre'niñg ferzend- ⁽²⁾ lerinden bolur.

Ol kişi ki Mekke tonı keyip erdi Tūbba' erdi. ⁽³⁾ Hāzret-i Peygāmber-i Hudā *şalla'llāhu* 'aleyhi vesellem Yemenī eğin ⁽⁴⁾ keyer erdiler. Hāzret-i Emīrū'l-Mü'minīn 'Osmān, Kıbṭī ton ⁽⁵⁾ keyer erdiler. 'Abdu'llāh bin Zübeyr dībāc ton keyer erdiler. ⁽⁶⁾ Dāyim müşg ve 'ūd köydürür erdi. Ekki ḳandīl ⁶⁶ koyup ⁽⁷⁾ zeytūn yağı köydürür erdiler.

⁶⁴ Kāle'llāhu te'ālā

⁶⁵ 3/Āli İmrān 96, Kur'an-ı Kerim, Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://kuran.diyaret.gov.tr/>, (E.T. 7.10.2019)

⁶⁶ ḳandil: ḲNDL

Hazret-i ‘Ömer bin el-Hattâb ⁽⁸⁾ Medâyin’ni aldılar. Bir altun şemse taptilar. Anı keltü- ⁽⁹⁾ rüp anda astılar. Ebû’l-Kıyâs, bir yaşıl yâkût ⁽¹⁰⁾ cām tapıp anı hem anda astılar. Ebû Ca’fer Manşûr ⁽¹¹⁾ kârüriyye-i fir’avniyye iberdi. Andın Tibet hânı, Me’- ⁽¹²⁾ mün halîfege bir altun büt iberdi ki “Muñga ĩmân ⁽¹³⁾ keltürgil, baş çalgıl.” dep. Me’mün hem ol ⁽¹⁴⁾ bütni Ka’be’ğa iberdi. Andın anı hem bozup şarf ⁽¹⁵⁾ kıldılar.

Ka’be’niñ bir şerefi oldur kim her kimniñ közi [104a] ⁽¹⁾ tüşer elbette yığlamay qalmaz. Üstüni bile hıç cān-ver ⁽²⁾ uçup ötmes. Her cān-ver kelse çevresini tavāf kılar. ⁽³⁾ Her kuş ve tıyūr Ka’be’ğa kelse ĩmīn bolur. Bir yerge tofrağ- ⁽⁴⁾ larıdın alıp berse ‘azīz ve muhterem bolur. Ammā bir kimerse ⁽⁵⁾ bar erdi. Devām Harem’niñ tofrağıdın yıgıp koyar erdi. ⁽⁶⁾ Köp cān-verler kelip tavāf kılar erdiler. Bu kimerse ol ⁽⁷⁾ cān-verlerni tutup alıp yer erdi. Āhır İbnü’l-Hāc ⁽⁸⁾ tutup ol kimerseniñ qolını kesti.

Ebrehe ki melik-i Habeş ⁽⁹⁾ erdi, qaşdı kıldı-ki Ka’be’ni vīrān kılgay. Leşker-i bī-‘aded ⁽¹⁰⁾ bile kelip ‘Abdu’l-Muṭṭalib’niñ tēvelerini sürügiçe haydıp ⁽¹¹⁾ aldı. ‘Abdu’l-Muṭṭalib, Ebrehe qaşığa kelip “Tēvelerimni ber- ⁽¹²⁾ gil.” dediler. Ebrehe der-ğazab bolup ayttı kim: “Meniñ Ka’be’ni ⁽¹³⁾ bozuşumdın seniñ taḥı haberiñg yok. Qorqmay tēvem- ⁽¹⁴⁾ ni bergil dey-sēn.” dedi. Hoca ‘Abdu’l-Muṭṭalib ayttılar ki: “Ka’be [104b] ⁽¹⁾ Hudā’niñ öyi turur. Ėgesi oldur. Sañga ğu herġız ö- ⁽²⁾ yini vīrān kıldurmas.” dep kopup Ebrehe’niñ aldı- ⁽³⁾ dın çıkıp açkuluqını alıp mübārek hāneniñ üstü- ⁽⁴⁾ nige taşlap koydılar. *İnnā haze’l-beyt rabben yaşsuruhu.* ⁽⁵⁾ Ya’nı: “ Ol öyniñ Ėgesi sendür-sēn. Nuşret bergey-sēn öyünġge!” ⁽⁶⁾ Ammā Ebrehe’niñ fīl-i Maḥmūdīsi bar erdi. ⁽⁷⁾ Heme-i ‘ālemni bir zamānda pāre pāre kılar erdi. Ol fīl- ⁽⁸⁾ ni boşatıp qoya berdiler. Be-tamām leşker her Ėkki tarafdın ⁽⁹⁾ qarap turup erdiler. Ammā ol fīl, mübārek hānege yaqın ⁽¹⁰⁾ yetip hortūmını uzatıp teslīmler kılıp secdeleler kılar ⁽¹¹⁾ erdi. Fīlbānlar andın yandurup yene bir tarafdın koyup ⁽¹²⁾ iberür erdiler. Fīl yene tavāf kılıp arqası tara:figa ⁽¹³⁾ yanıp deşt beyābān tara:figa revān boldı. Be-tamām halk ⁽¹⁴⁾ bu

fīliniᅅ mundaᅅ işleriᅅa taᅅᅅa ᅅalıᅅ ᅅayrān bo-⁽¹⁵⁾ lᅅaylar. Bu eᅅnāda ᅅaᅅ *sūbhānehu ve te‘ālā*, Zeng-bār Deryāsıdın⁽¹⁶⁾ bir munᅅa cān-verni iberdi. Heme ᅅap ᅅara ērdiler. Her bir cān-ver- [105a]⁽¹⁾ niᅅ tumsuᅅıda üᅅdin taᅅ ērdi. Keltürüp Ebrehe leᅅker-⁽²⁾ leriniᅅ baᅅlarıᅅa saldılar. Heme be-tamām taᅅ astıda⁽³⁾ ᅅalıᅅ öldiler.

ᅅacerü’l-Esved dēgen bir taᅅ turur kim ᅅalk anı⁽⁴⁾ ᅅavāf⁶⁷ ᅅılurlar. Ammā ᅅalkniᅅ ᅅolı tēᅅkeniᅅe ofraptur.⁽⁵⁾ Aytıᅅdurlar kim: “Üᅅ taᅅ behiᅅtdin kelken turur: ⁽⁶⁾ biri ᅅacerü’l-esved, yene biri Maᅅām-ı İbrāhīm, yene üçünᅅisi ᅅacer-i ⁽⁷⁾ Benī-İsrā‘īl.” **Maᅅām-ı İbrāhīm** andaᅅ taᅅdur kim murabba‘. Ammā kürsīniᅅ⁽⁸⁾ ᅅaraᅅıda turur. Altun tavᅅda beli baᅅlıᅅdur. ᅅalk anı⁽⁹⁾ ᅅavāf⁶⁸ ᅅıla ᅅıla ol-hem ofraᅅan turur. ᅅevre ᅅaddı ᅅal‘ī⁽¹⁰⁾ turur. Sāc yıᅅacıdın etken ᅅandüᅅ üstünide ᅅoyuᅅ-⁽¹¹⁾ luᅅ turur. Her küᅅeside ēkki silsile, ēkki ᅅuluf-ı zerrīn salıᅅ-⁽¹²⁾ lıᅅ. Mehdī, miᅅᅅ dīnār altun iberdi tā anᅅa maᅅāmni altun⁽¹³⁾ bile bend ᅅılᅅaylar. Ol andaᅅ taᅅ turur kim ᅅazret-i İbrāhīm⁽¹⁴⁾ Peyᅅāmbere ‘*aleyhi’s-selām*’ tēvedin ol taᅅᅅa tūᅅken tururlar.

⁽¹⁵⁾ **Mescidü’l-ᅅarām** dēgen mesciddür kim uluᅅ saᅅfları sāc⁽¹⁶⁾ yıᅅacıdın etken tururlar. Tört yüz altmıᅅ beᅅ türgüki⁽¹⁷⁾ bardur. Bir türgükniᅅ uzunluᅅı on gez, yoᅅanlıᅅ üç gez. [105b]⁽¹⁾ on sekiz ēᅅiᅅi bar turur. Tört yüz ellig ᅅandīl bar turur.⁽²⁾ ᅅāᅅ ve fiᅅᅅāᅅlarını ruᅅām taᅅıdın ᅅılᅅandurlar.

⁽³⁾ ᅅāle’n-nebī ‘*aleyhi’s-selām*’: “El-ᅅurā, el-maᅅfūz Mekke ve el-Med- (4) İne ve İlyā, Necrān, **Mescidü’n-Nebī** ᅅalla’llāhu ‘*aleyhi vesellem*’⁽⁵⁾ turur.” Uzunluᅅı ᅅırᅅ gez, toᅅrası yüz yegirme gez turur.⁽⁶⁾ ‘Abdu’l-‘Azīz, ᅅırᅅ ᅅiᅅi Rüm Ņehridin yene ᅅırᅅ ᅅiᅅi ᅅıᅅᅅıler-⁽⁷⁾ din keltürtüp miᅅᅅ miᅅᅅāl⁶⁹ altun neᅅᅅe ᅅırdār peyselerni⁽⁸⁾ anda ᅅarc ᅅıldı. Taᅅdın türgükler,

⁶⁷ ᅅavāf: TW’F

⁶⁸ ᅅavāf: TW’F

⁶⁹ miᅅᅅāl: MSᅅ’L

temürdin mīller kıldı. ⁽⁹⁾ Ėgizligi ėki yüz gez, çoŋluķı hem ėkki yüz gez turur. ⁽¹⁰⁾ Şālih⁷⁰ ibn Kīsān Maķşüre dēgen üç yılda mundaĝla kıldı. ⁽¹¹⁾ Mü'ezzinleri Sa'du'l-Muķartı'ning evlādının bolur.

Mescid-i Nūh ⁽¹²⁾ 'aleyhi's-selām Cūdī Taĝı'da bolur. Uluĝ mesci:d turur. On ⁽¹³⁾ yetti ėşiĝi bardur. Kün olturur țara:fidin herĝiz kiři ⁽¹⁴⁾ kirmes. Kirse yol tapmay ser-gerdān bolur. Heme-i halk māl- ⁽¹⁵⁾ larını ŝunda qoyarlar, turar. Kiři kişining neme kerekige ⁽¹⁶⁾ daħl-ı đalālet⁷¹ kılmas. Eger be-nā-gāh alsa ėşiĝi baĝlanur. Yene üze ⁽¹⁷⁾ kıoydı açılır. Ammā kiçik beççeler oyunĝa bolup biri birsining [106a] ⁽¹⁾ bir nemesini oĝurlarlar yol tapmaslar. 'Acāyibātĝa qalĝay- ⁽²⁾ lar.

Mescid-i Mūsā 'aleyhi's-selām andaĝ mescid ėrür kim neçe miŋ ⁽³⁾ tüĝrüki ru:hām taşıdın turur. Mülevven ve münakkaş turur. ⁽⁴⁾ Ėşikleri piriŋdin turur; mīhleri altundın turur. Aldıda ⁽⁵⁾ bir mināresi bardur. Ėgizligi andaĝdur kim tēveni töpe- ⁽⁶⁾ side kıoysa kıçkaçça hem körünmes. Ammā töpeside ⁽⁷⁾ bir ařnıŋ ŝüre:ti bar. Ol ař ŝüre:tiniŋ başı, ⁽⁸⁾ tenidin açrap yerge tüşüp. Anı şatıp çendān māl ⁽⁹⁾ bolĝandur ki mesci:dniŋ tarusı ŝunıŋ bile pü- ⁽¹⁰⁾ tgen. OTRASIDA bir kāsēi turur. řad hezār reng andadur. ⁽¹¹⁾ Ammā bir çukuru bardur. Ol çukur içidin su çıkıp ⁽¹²⁾ kāsēĝa kıuyulup turar. Su içmekdin bī-ĝamdurlar.

⁽¹³⁾ **Mescid-i Kūfe** uluĝ mescid turur. Nūh Peyĝamber 'aleyhi's-selām- ⁽¹⁴⁾ niŋ mesci:dleri ol turur. Avvalıda kāfirlerniŋ büt-hāne- ⁽¹⁵⁾ si ėrdi. Üç bütleri bar ėrdi: Biri *Yakūk*, ėkisi *Yaĝūb*, ⁽¹⁶⁾ üçisi *Sivā* turur. İbn Mülcem, Ĥazret-i řāh Merdān-ı Murtażā [106b] ⁽¹⁾ 'Alī'ni řehīd kılĝan mesci:d turur. Ammā ol ĝarāmzā-ı ĝavāric ⁽²⁾ tutup öltürgeyler, Ĥazret-i řāh ayttılar kim: "Men řaķa- ⁽³⁾ ysam kıtīl <ėt>menĝler, be-nā-gāh ölse anı özünĝiz- ⁽⁴⁾ ler bilinĝizler. Ammā meni uřbu mesci:dde defn ⁽⁵⁾ kılĝay-sizler." dēp. Yene aydılar kim: "Ey

⁷⁰ řālih: řLĤ

⁷¹ đalālet: DL'LT

birâderlerim! ⁽⁶⁾ Bir A‘râbî kelür, şunğa berinğizler.” dödiler. Āhır ⁽⁷⁾ aytkan-dék namâzlarını ötep bolup êrdiler. Deşt ⁽⁸⁾ ve sahrâ tara:fidın gerd ğubâr örlep, ol tuğ arasdın ⁽⁹⁾ bir tèvege süvâre bolğan A‘râbî peydâ bolup kelip ⁽¹⁰⁾ burqa‘ tartıglık cenâzeni alğanıça tève aldığa ⁽¹¹⁾ koyup arka tara:fiğe revân boldı. Ammâ bir rivâyet- ⁽¹²⁾ de Hâzret-i ‘Alî *keremu’llâh vecehu* özleri êrdiler dèpd- ⁽¹³⁾ ürler. Hâzret-i Hüd Peyğâmberniğ, Hâzret-i Şâlih Peyğâmbir ⁽¹⁴⁾ ‘*aleyhi’s-selâm*niğ cesed-i mübârekleri hem şol yerde dèp- [107a] ⁽¹⁾ dürler. El-kışşa ‘Abdu’llâh Ziyâd ‘imâret bünyâd kıldı. Türgükige yetti yüz ⁽²⁾ dînâr hârc kıldı.

Mescid-i Yahyâ bin Zekeriyâ Peyğâmbir ‘*aleyhi’s-selâm* andağ ⁽³⁾ bir mesci:d bolur ki Dımışk’da turur. Atını “Hâyrun” dèrler. Hâzret-i Yahyâ ⁽⁴⁾ Peyğâmbir ‘*aleyhi’s-selâm*ni kâfirler şehîd kıldılar. Ol mesci:d eşigi ⁽⁵⁾ başlarını astılar. Hâzret-i İmâm Hüseyn’ni şehîd kılganda mübârek ⁽⁶⁾ başlarını ol mesci:d eşigige astılar. Velîd ibn ‘Abdu’l-Melîk ⁽⁷⁾ pād-şâh boldı. Şâm memleketiniğ yetti yıllık hâracını ⁽⁸⁾ anda hârc kılip binâ kıldı. Tamlarını ruhâm taş- ⁽⁹⁾ dın kıldurdu, tegini hem taş bile ettürdi. Mihrâb- ⁽¹⁰⁾ nı zer ve cevâhirâtlar bile kıldı. Taruslarını kal‘î ⁽¹¹⁾ bile kıldılar kim anıniğ ögzesinde bir çimdim tofrağ veyâ ⁽¹²⁾ bir katre su herğiz turmas. Ammâ tört burcıda kûbbe- ⁽¹³⁾ leri bar turur.

Mescid-i Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm*, Uştâhar-⁷² Pars’- ⁽¹⁴⁾ dın bir ferseng turur. Mescid-i ‘âlî turur. Anğa yetmiş bâ-hâne- [107b] ⁽¹⁾ lık şatu bile ol mesci:dge çıkarlar. Hâzret-i Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm*- ⁽²⁾ niğ şüretlerini asıpdurlar. Ve tahtı dīv, perîlerniğ ⁽³⁾ ve tâc-dâr pād-şâhlar şüretleri anda bardur. Ammâ yüz- ⁽⁴⁾ leri âdem yüzige oşsar, kulaqları fîlniğ kula- ⁽⁵⁾ kı dèk, kuyruqları hem ahtıniğ kuyruğığa oşsar.

⁽⁶⁾ **Mescid-i Dāvud** ‘*aleyhi’s-selâm* Beytü’l-Muqâddes’de turur. Anda u- ⁽⁷⁾ luğ uluğ kabrler bardur. Anı Kenîseü’l-Kıyâme dèrler. ⁽⁸⁾ Hâzret-i Dāvud ‘*aleyhi’s-selâm*niğ namâz-

⁷² Uştâhar: ’WSTĤR

gāhları turur. Ve her yılda ⁽⁹⁾ ‘iyd kıılırda pād-şāh-ı zamāne anda namāz-gāhda hāzı:r bolur. ⁽¹⁰⁾ Bir tağ bar. Ol tağdın bir ot peydā bolup tüşer. Eger ol ⁽¹¹⁾ ot értegen tüşse ol yıl hūbluğ, bayğa cānlık bo- ⁽¹²⁾ lur. Hoş-ḥāl ve hurremlik, ‘ıyş-ı⁷³ ferāğatlik bolğay. Eger ⁽¹³⁾ tüş maḥallide tüşse ol yıl miyāne ḥāl bolğay. Eger aḥşām- ⁽¹⁴⁾ lıqda tüşse ol yılın tenglik ve қаhtlık қattıǵlık ⁽¹⁵⁾ bolğay.

Mescid-i ‘İsā ‘aleyhi’s-selām Rūmiye’de turur. Ėgizligi ⁽¹⁶⁾ ėkki yüz gez turur. Bir neççe tügrüki mi:sdin, tamları piriñç- [108a] ⁽¹⁾ din turur. Anda çendān māl bardur ḥaddı ve nihāyetidin ⁽²⁾ taşqarı. Çendān lālī ve cevāhir hırdār hırdār altun ḥarc ⁽³⁾ kılgandurlar. Aldıda bir öy etkendürler zümürüd bile. Anı ⁽⁴⁾ “Mevāzi‘ü’l-Ḳarabeyn” dërler. Be-tamām ḥalq ülke qurbānlığını anda kıılır- ⁽⁵⁾ lar. Ammā taş yüzide on ėki timşāl koyğan. Anıñ yegirme sekiz ⁽⁶⁾ eşigi hem altundın turur. Anıñ uluğluğı miñg ėki yüz ⁽⁷⁾ gez turur. Mi:sdin on ėki dervāzesi bardur. Anıñ ⁽⁸⁾ taşıda yene bir öy bardur kim anı “Beytü’n-Nūr” dërler. Kêçe ⁽⁹⁾ bolsa ol öyning rüşenligi heme-i ‘ālemni rüşenlik ⁽¹⁰⁾ tutar. Şu‘ā‘ını aytalıñ mu?

Kenise-i Cercis ‘aleyhi’s-selām, Dımışq’- ⁽¹¹⁾ nıñg namāz-gāhıda turur. Yene biri Ḥazret-i Meryem’ning turur. Ol ⁽¹²⁾ ḥalqning ziyāret-gāhı ol-turur.

Kenise-i Afriqiyye mescidi ⁽¹³⁾ turur kim on tügrüki cevāhirātdın turur. Rūm pād-şāhı ⁽¹⁴⁾ Afriqiyye pād-şāhığa kişi iberdi kim: “Şol türgüklerniñ ⁽¹⁵⁾ birini mañğa ibern. Men çendān māl olarğa berey kim bī-‘aded ⁽¹⁶⁾ bolğay.” döp. Afriqiyye pād-şāhı dëdi-kim: “Bu mescid, *mescid-i raḥmānī* turur. [108b] ⁽¹⁾ Sañğa ibersem *mescid-i şeyṭānī* kıılır-sën. Şeyṭān mescididin ⁽²⁾ raḥmān mescidi efḍal turur. Bu kısım türgükler munda bolğay ⁽³⁾ hūb-dur.” döp buyurdi-kim bu tügrükge ġılāf kıılıp alıp qo- ⁽⁴⁾ ydılar. Her Cum‘a küni ġılāfıdın çıkarıp yene özge künde ⁽⁵⁾ ġılāfıda turar yene şol. Ammā ol türgükning ḥāşşiyet- ⁽⁶⁾ leri: Eger kimersen

⁷³ ‘ıyş-ı ferāğatlik: (عيشى فراغت لیک) Bağlama edatı (و) yazmada “izafet kesresi” (ى) ile yazılmıştır.

yılan veyā çıyan, her kısm cān-ver çafsalar ⁽⁷⁾ ol tügrüklerini sürüp içürseler der-ḥāl şıḥhat tapğay. ⁽⁸⁾ Ammā dirañtları bardur yaz bolsa yapurmağlarıdın hemīşe ⁽⁹⁾ ‘asel tamıp turar. Bu ‘asel be-tamām şehr ḥalkığa yetip artar. Anıñg- ⁽¹⁰⁾ sebebi bu kim: Ol memleket pād-şāhı Ḥazret-i Mihter-i ‘Īsā ‘aleyhi’s-selām- ⁽¹¹⁾ nı tutup zindānga saldurdı. Āb ve ta‘ām bermediler. Ḥaḳ ⁽¹²⁾ sübhānehu ve te‘ālā, Ḥazret-i ‘Īsā’ğa ol dirañtdın ‘aselni tamdu- ⁽¹³⁾ rup berdi. Ḥazret-i ‘Īsā’ğa ol ğızā boldı. Şol ‘asel bile ⁽¹⁴⁾ yene on kün zindānda yattılar. Andın kin ḥavārīler ol ⁽¹⁵⁾ yerni ve ol dirañtlarnı kıble-gāh kıldılar.

Ékinçi bāb, kenīseler ⁽¹⁶⁾ beyānı érdi.

Kenīse-i Rūmiye ḥavārīlerniñ turur. Anda bir kö- ⁽¹⁷⁾ müg bardur. Anı “Re’sü’s-Şühedā” dërler. Munıñ uzunu miñg [109a] ⁽¹⁾ beş yüz gez turur. Üç başlık aşkan tururlar. Yene bir kenīsiyye ⁽²⁾ bardur. “Ḳarnüsü’s-Şühedā” dërler.

Kenīse-i Suhūniye, Beytü’l-Maḳdis’- ⁽³⁾ de turur. Anıñ uzunluğı bir ferseng turur. Cemī‘ ḥalk ol yerde ⁽⁴⁾ ḳurbānlıq kııurlar. Eğizligi yegirme gez turur. Anıñ arğa yanığa ⁽⁵⁾ yegirme timşāl ḳoyğandurlar. Her timşāl on gezdin turur. ⁽⁶⁾ Ammā heme altundın turur. Yāḳūt ve zümürütler birle közler ḳo- ⁽⁷⁾ ygandurlar. Miñg éki yüz tügrüki seng-i mermerdin turur. ⁽⁸⁾ Üçkine tügrüki mi:s turur. Miñg éki yüz deriçeleri ⁽⁹⁾ heme piriñdin; ḳandīlleri⁷⁴ hem ‘ācdın turur.

Kenīseü’l-Melik ⁽¹⁰⁾ Rūmiyede turur. Anda çendān māl bardur. Ḥaddı ḥesābsız ⁽¹¹⁾ turur. On miñg cām bardur altundın on miñg ayak bar- ⁽¹²⁾ dur olar heme altundın turur. Yetti yüz münber turur altun. O- ⁽¹³⁾ tuz miñg şalīb⁷⁵ turur ol hem altundın. Miñg kitāb bardur altu- ⁽¹⁴⁾ nda fitigen. Ammā ol yer pā-yı taht-ı pād-şāh turur. Neççen<d> eyvān- ⁽¹⁵⁾ lar bardur

⁷⁴ ḳandīl: ḲNDL

⁷⁵ şalīb: ŞYLYB

altun bile münakkaş kılğan, cevāhirler bile muraşşa⁽¹⁶⁾ kılğan. Anda heme peygāmblerlerniᅡ şüretleri gūyā qaralap⁽¹⁷⁾ turğan dek, sözlegen dek, işāret kılğan dek turarlar. [109b]⁽¹⁾ Ammā yüz tügrükde birdin yüz büt ve her büt qolıda qonᅡra-⁽²⁾ ᅡu ve yekke zengler tutuᅡluᅡ. Mebādā dūşmen qaşd kılsalar,⁽³⁾ qonᅡraᅡu ve yekke zenglerniᅡ āvāzı ‘ālemᅡa pür kelür. Anı tu-⁽⁴⁾ tup pāre pāre kıılurlar.

Beytü’l-Muqaddes’de **bir kenīsiyye** bar turur.⁽⁵⁾ Kimerseī aytsa kim “Men evlād-ı peygāmberdür men.” dese, ol⁽⁶⁾ kenīsiyyege tutup alıp kirerler. Eger ol bolsa qolıᅡa bir nemerseī⁽⁷⁾ kirip kelür alıp çıkar. Ve eger evlād-ı peygāmbler bolmasa hıç neme⁽⁸⁾ hem kirmes. Quruᅡ belki aᅡrıᅡ tēᅡip çıkar. Eᅡki kişiniᅡ⁽⁹⁾ birniᅡ birsiᅡe da‘vāsı bar, bir qazanda tēve süti muttaşıl⁽¹⁰⁾ qaynap turar. Anı keltürüp qazandaki süte qolını⁽¹¹⁾ tıqarlar. Eger rāstdur qolı şaᅡulanıp köyüp çıkar.⁽¹²⁾ Ve eger yalᅡan bolsa köymey sālīmü’l-a‘zā çıkar.

Ve **yene kenīsiyye**-⁽¹³⁾ niᅡ ᅡşik aldıda bir it bardur yıᅡaçdın. Eger güneᅡ-kārī⁽¹⁴⁾ veyā ᅡarām-zādeī anda keldi hürerr; ve eger rāst bolsa her-⁽¹⁵⁾ ᅡız hürmes. Eger kimerse oᅡ atsa, atᅡan oᅡı yanıp öz- [110a]⁽¹⁾ iᅡe yetkey öᅡgey.

Kenīseü’l-Qıyāme hem Beytü’l-Maᅡdis’de turur.⁽²⁾ ‘İyd künleride qandīllerni asıp qoyarlar. Hevā ot⁽³⁾ tüşüp qandīllergā ot alᅡay, köyüpkine turᅡay.⁽⁴⁾ Ammā Mecūsīler çendān su çaçarlar, ot taᅡı hem şirā-⁽⁵⁾ lar kıᅡᅡay. ᅡaᅡ *sübᅡānehu ve te‘ālāniᅡ* ᅡudret kāmiliyyesi⁽⁶⁾ turur. Kāfirlerᅡa kibriyā-i ‘āzametini körsütür.

Kenīse-i⁽⁷⁾ **Mīnā** Mışır şehrıde turur. Ruᅡām⁷⁶ taşıda etken turur. Her yıl⁽⁸⁾ Rūm’dın ᅡırdār ᅡırdār altun keltürürler. Neççend⁽⁹⁾ peygāmblerlerniᅡ şüretlerini anda etıpdürler. Her⁽¹⁰⁾ ay başı küni ol şüretlerniᅡ qolı teprenür. Bu vā-⁽¹¹⁾ kı‘alarnı kişi herᅡız bilmes.

⁷⁶ ruᅡām: Rᅡ’M

Kenîseü'n-Nār Fârs memleketi-⁽¹²⁾ de turur. Muşavver bir öydür. Ruhbânî anda olturur otğa⁽¹³⁾ söz aytur êrdi. Otdın söz eşitür êrdi. Bir kün⁽¹⁴⁾ bir ‘Arab keldi, âteşni küledi. Kördiler kim rādî içide⁽¹⁵⁾ bir kimerseî olturuptur. Her sözge cevâb bergen ol kimerse [110b]⁽¹⁾ êkendük. Ammâ âteş-perestlerniñg mağrûrluğu burundın⁽²⁾ çıktı. Heme şermende boldılar. Olarnıñg bu şermende bolup⁽³⁾ yüzleri şad-berg dök bolğanlarığa ehl-i İslâm şād⁽⁴⁾ ve ħurrem bolup yaqalarını tişlediler.

Kenîseü'l-Ķurbān anı Emr-⁽⁵⁾ ü'l-Ķays Hindüları binā Ķılğan turur. Bā‘iş ol êrdi-kim: O-⁽⁶⁾ larnıñg êki nedîmleri bar êrdi: Biriniñg atı Ķālîdîn⁽⁷⁾ Faızı:l, yene biriniñg atı Mes‘ūd êrdi. Bu ħalkıñıñ bularğa⁽⁸⁾ aççığları kelip her êkisini tirig orağa kömdiler. Bu⁽⁹⁾ ħalk bu işni Ķılğanda mest êrdiler. Be-nā-gāh ħüş-⁽¹⁰⁾ larığa keldiler. Bu Ķılğan işleriğa peşîmān Ķıldılar. Ammâ⁽¹¹⁾ her Ķaysınıñg gūriğa kenîse Ķılıp Ķoydılar. Her yılda bir küni⁽¹²⁾ yahşî ve bir künni yaman döp kömüp êrdiler. Ol yahşî⁽¹³⁾ dēgen künleride ve yıraĶ yaĶındın her Ķısm Ķişi kelse anı⁽¹⁴⁾ in‘ām ve ihsān bile memnūn Ķılır erdiler. Ve eger yaman kün⁽¹⁵⁾ dēgen künleride her Ķısm obdān ve yahşî Ķişi kelse anı tu- [111a]⁽¹⁾ tup öltürüp Ķanını yerlerge tamlarğa saĶıp bir pāre⁽²⁾ Ķanını kenîselerğa sürger êrdiler. Eger ataları hem bu⁽³⁾ işleridin yanmas êrdiler.

El-Ķışşa: Bir kün ‘Abîd ibn⁽⁴⁾ Alabars döp bir ‘aceb pākîze, obdān, yahşî Ķişi keldi.⁽⁵⁾ Anı tuttılar. Ol kimerse Ķayrān Ķaldı. Olar “Munı ö-⁽⁶⁾ İtüredür-miz.” döp futı Ķolını baĶlap tā öltürgeyler.⁽⁷⁾ Ol kimerse sordı-kim: “Men neme Ķıldım? Neme üçün bu Ķısm Ķılasız-⁽⁸⁾ lar?” dēdi. Olar dēdiler kim: “Bizniñg resm-i Ķadîmimiz şum-⁽⁹⁾ daĶ. Öltürmesek bizlerge yaman boladur.” dēdiler. Bu Ķişi⁽¹⁰⁾ bildi-ki öltüredürler. Bu Ķişi nā-Ķār bolup aytı kim: “Ķūb,⁽¹¹⁾ öltürsenĶiz öltürünĶizler. Ammâ meni bu Ķısm Ķılıp öltürme-⁽¹²⁾ nĶizler. Meniñ ħūy ve fi‘lim ‘aceb bir ādem. Meni öltürsenĶizler,⁽¹³⁾ ilgeri meni lā-ya‘Ķi:l Ķılıp ekĶal tamurumdın Ķan⁽¹⁴⁾ alsanĶızlar öledür-men.” dēdi. Her nemerseî ki ol döp⁽¹⁵⁾ êrdi andaĶ Ķılıp öltürdiler. Yene bir yaman dēgen kün [111b]⁽¹⁾ Ķantla dēgen Ķişi keldi. Anı hem tuttılar tā öltür-⁽²⁾ geyle. Ol

âdem ayttı ki: “Hüb, bu işde men bî-çâredür-men; ⁽³⁾ sizler muhtâr-sızlar. Ammâ mening tilegim bar.” dedi. ⁽⁴⁾ Olar ayttılar kim “Tilegingni tilegil.” dödiler. Ol kimerse ⁽⁵⁾ dedi-kim: “Hâlâ meni öltürmesenğler, yine kelürge öltür- ⁽⁶⁾ senğler bolur édi.” dedi. Bular ayttı kim: “Hüb, ammâ ⁽⁷⁾ sên avval özünğge kebîl tapğıl.” dödiler. Şerîk ⁽⁸⁾ ibn ‘Ömer dep bir kişi bar érdi. Ol kişidin kebîl bolmağını ⁽⁹⁾ tilediler. Ol hem qabûl dedi. El-qışsa bir yıl tamâm boldı. ⁽¹⁰⁾ Hem Hantla’ını hem ol Şerîk’ını tutup bend zincîr kıldı- ⁽¹¹⁾ lar kim her êkisini öltürgeyler. Ammâ Hantla arqasidin ⁽¹²⁾ bir hatun yığlap Şerîk arqasidin bir hatun yığlap ⁽¹³⁾ kelür érdi. Bu eki h^vatun teveccühidin nâle ve feryâdarıdın ⁽¹⁴⁾ Muntaẓîr degen ser-dârları hayrân hasrge qaldı. Hâli ⁽¹⁵⁾ ‘aceb peydâ boldı. Dedi-kim: “Bu eki hatunni şubu kısm yığlatıp ve [112a] ⁽¹⁾ qahşatıp bularnı öltürsem, bî-vefâlar zümresidin bo- ⁽²⁾ lay dedi ve günâhlarını, küllî cüzvî⁷⁷ her kısm her qandağ édi ⁽³⁾ ‘afv etip öltürmey qoyaberdiler. Anıñ bu yüzige ol ⁽⁴⁾ işleri terk bolğan sebebidin garyân? boldılar. Tazî ⁽⁵⁾ tilide garrâ degen yahşılıq qılğan degenleri bolupdur. ⁽⁶⁾ Bular bu işleridin yanğan bā’ışdin garrâ ve garyân? a- ⁽⁷⁾ tandılar. Ey ferzendân âdem! Şol eki bî-çâre hatunniñ ⁽⁸⁾ yığısıdın mañlûq-ı güneh-kâriniñ günâhını ‘afv qılıp haqâ- ⁽⁹⁾ larını keçürü berürler. Bizniñ hem bu kısm güneh-kâr ve rû-yı ⁽¹⁰⁾ siyâh ‘âci:zlığımız *inşâ’llâh* bir şefâ’atı peydâ bolğay. ⁽¹¹⁾ Biz bî-çâreleriñ hâl aqvâlîğa raħm qılğay. Biz şermende ⁽¹²⁾ ve rüsvâ üçün hem yığlağaylar ve zârîlik qılğaylar. Haq ⁽¹³⁾ *sübḥānehu ve te’ālā* anıñ talebini berse, biz güneh-kârlar günâ- ⁽¹⁴⁾ hını ‘afv qılsa, *mağfūr ez-ma’siyet* bolsaq. Hîç ‘aceb ve qarîb ⁽¹⁵⁾ emesdür. *İnşâ’llâh*.

Keniseü’l- Ğār degen Kûh-istân hudû- [112b] ⁽¹⁾ dida bolur. Ol yerde bir kimerseî bar érdi. Qandaki yahşı yigit ⁽²⁾ bolsa ve yahşı civân bolsa ol yerge alıp barur érdi. Anı ⁽³⁾ dermaħal yoldın çıkarur érdi. Ol zamāneniñ pād-şāhı ⁽⁴⁾ Ebū Nüvâş érdi. Bir kün ol yerge bardı

⁷⁷ cüzvî: CZZY

ammā Ebū Nüvāş livāta-⁽⁵⁾ ğa māyil êrdi. Yene rāhib dēp bir vezīri bar êrdi. ‘Acāyib⁽⁶⁾ zībā-
kad yigit êrdi.

El-ķışşa: Ebū Nüvāş rāhibġa aydı-kim:⁽⁷⁾ Ey rāhib! Kelse biri saġa “Meniġ ‘aceb
meylim bar. Sendin bir kām-ı⁽⁸⁾ dil hāşı:l kılsam.” Rāhib ayttı kim: “Ey Ebū Nüvāş! Her
nemerseī⁽⁹⁾ ki sēn mendin tiley-sēn, men hem daġı sendin şunı tiley-⁽¹⁰⁾ dūr-men.” dēdi. Ebū
Nüvāş qabūl kıldı. Ebū Nüvāş’ını rāhib⁽¹¹⁾ be-ķadr-ı ġudret ġudret hañçerini carkent ‘alefiġa
isti‘māl kıldı.⁽¹²⁾ Nevbet Ebū Nüvāş’ġa yetip Ebū Nüvāş, rāhibdin ötünisini⁽¹³⁾ tiledi. Rāhi:b
herġiz qabūl etmedi, ötünisini bermeydür.⁽¹⁴⁾ Ebū Nüvāş’nıġ ġažabı bile ġahrı keldi ve ayttı
kim: “Ey rāhi:b!⁽¹⁵⁾ Sēn meni ġudret hañçeri bile urup men öle yazdım ammā ölmedim.
[113a]⁽¹⁾ Ammā men seni bu fülād hañçerim bile uruşumġa baġ.” dēp hañçerini⁽²⁾ ġolıġa alıp
bir hañçeri saldı. Bıķınıġa tegip arķası tara:fıdın⁽³⁾ çıķtı, rāhi:b öldi. Ey ferzendān-ı ādem! Bu
‘ālem ötni ‘ālem⁽⁴⁾ turur. Her ne tarisaġı anı urar-sēn. Ammā Ebū Nüvāş çendān⁽⁵⁾ kişilerni ol
ķısm kılgān êrdi. Öziniġ başıġa ol⁽⁶⁾ keldi. Anġa hem kılguçu çıķtı. Her kimersekine
hañçerini hıllı ü-⁽⁷⁾ çün tiz kılsa, öz ġarnını özi yarıġıdır. Her kişi kişige⁽⁸⁾ berey dēp aġu
saklasa, anıġdın ilgeri özige kār kılır.⁽⁹⁾ Çuķurnı kim oy ġazısa, ol çuķurġa özi tıklur.⁽¹⁰⁾
‘Āķīllarġa munça işāret kifāyet.

Üçünçi bāb ġal‘alar şehr ve⁽¹¹⁾ iķlīmleminġ beyānı turur.

İlyā dēgen bir şehrīdür. Ammā İlyā⁽¹²⁾ dēgen bir peyġamber êrdiler. Ol şehrġa
olarınıġ aġlarını ġo-⁽¹³⁾ yġandurlar. ‘Acāyib mübārek, fāl şehr turur. Bir pād-şāh-ı zāli:m⁽¹⁴⁾
peydā boldı. Azfal’ül-Melik dēgen yaman bir zāli:m kıltak êrdi.⁽¹⁵⁾ Bisyār bisyār zulmlar
halkġa êrdi. Ol sebebdin İlyā ġa- [113b]⁽¹⁾ çtılar. Kūh-ı Tūr’ġa bardılar. Ol andaġ taġ turur
kim alta minġ⁽²⁾ alta yüz zīne pāye bile töpesige çıkarlar. Bu Ĥazret-i İlyā⁽³⁾ Peyġamber ol
taġınıġ otrasıda bir kenīseī ber-pā kıldılar. Şol⁽⁴⁾ yerni özleriġa menzil me‘vā kıldılar. Ammā

anda tolağına dirahıt-⁽⁵⁾ lar ve aqın sular bar. Ammā ‘aceb hoş-hevā, menzil-i bā-şafā bar⁽⁶⁾ turur. Yene bir tağda Hāzret-i Mūsā *‘aleyhi’s-selām*niñ kenîselerni⁽⁷⁾ bar turur. Türgükleri ru:hām taşıdın, eşikleri temür-⁽⁸⁾ din, yığaçları şanavberdin, tarusı qal‘idin turur. Qandîlleri⁷⁸⁽⁹⁾ asıqlıq turur.

Beytü’l-Muqaddes degen İlyā şehride turur.⁽¹⁰⁾ Beytü’l-Muqaddes’ni Hāzret-i Dāvud *‘aleyhi’s-selām* binā kıldılar. Hāzret-i⁽¹¹⁾ Süleymān Peyğāمبر *‘aleyhi’s-selām* on bir yılda pütkezdiler. Her yılda⁽¹²⁾ yegirme miñg patman buğday iş qılguçılarga berür erdi-⁽¹³⁾ ler. Yüz miñg kişi iş qılır erdiler. Pes uluğ öy⁽¹⁴⁾ kıldılar. Münakkaş taşlar bile, dürr cevāhirler bile, altun⁽¹⁵⁾ kümüşler bile muraşsa‘ kıldılar. Altun bile qubbeler qılıp zümürüd⁽¹⁶⁾ gevherler bile közler qoyup mi:s bile ‘amüdlar kıldılar. Her ‘amüd [114a]⁽¹⁾ on sekkiz gez, toğrası on eki gez turur. Mi:sdin bir köl ber-pā⁽²⁾ kıldılar. Ru:hām taşıdın bir köl peydā kıldılar. Ammā tegini⁽³⁾ firūzedin qılıp zümürüd ve yāqūtlar birle muraşsa‘ kıldılar. Dīv,⁽⁴⁾ periler, cîn ve şeyātīnler cevāhirātlarnı keltürüp berür⁽⁵⁾ erdiler. Tā ol-zamāniğe bu ‘imāretleri-ki Beytü’l-Muqaddes tamām⁽⁶⁾ boldı bir silsilei bağladılar. Ol silsileğa dost halk-⁽⁷⁾ niñg qolları yeter erdi. Tutsa hem qollarıda tohtar erdi.⁽⁸⁾ Ammā düşmen qolı yetmes erdi. Qolıda hem tohtamas erdi.⁽⁹⁾ Anğa “Silsiletü’l-Hasmeyn” aq koydılar.

Bir küni bir kimersene⁽¹⁰⁾ bir kimersege yüz mişqāl⁷⁹ altun emānet berdi. Ol ādem⁽¹¹⁾ bu altunlarnı bir tayaqğa bend kıldı. Saqlap yördi.⁽¹²⁾ Neççen<d> zamānlardın kin altun egesige lāzı:m boldı.⁽¹³⁾ Altunni bergen kişidin tiledi. Ol kişi men altunni⁽¹⁴⁾ almadım dep tandı. Āhır bu eki kimerse Silsiletü’l-Hasmeyn’ğa⁽¹⁵⁾ keldiler. Bu tangān ādem, tayaqni altun egesiniñ qolığa [114b]⁽¹⁾ berdi ve silsilege qolını sunup erdi. Yetti çünki altun ege-⁽²⁾ siniñg qolığa teggen üçün qolını si:lsilege yetti, qolıda⁽³⁾ toqtadı. Altun egesi “Vāveylā ve nedāmetā”

⁷⁸ qandil: QNDL

⁷⁹ mişqāl: MSQ’L

dép özni ⁽⁴⁾ päre päre kıldı-kim: “Altunum maŋga tégmedi, nêçük maŋga bersün?” ⁽⁵⁾ dép. Ammâ bu نرڭ پياز dın haberi yok. Heme halk hayrânlık- ⁽⁶⁾ da turgaylar. Bu esnâda Hâzret-i Cebrâ’îl ‘*aleyhi’s-selâm* hâzır ⁽⁷⁾ bolup bu vâkı‘adın haber berdiler. Bergen emânet altun ⁽⁸⁾ qolıǵa hem tégdi. Ol harâm-zâdeniŋ yüzi hem sarǵar- ⁽⁹⁾ dı. Ammâ ol silsileni ol harâm-hörniŋ ce:nübıdın ⁽¹⁰⁾ köterdiler.

Ol ‘imâret tâ Buht Naşr’niŋ vaqtıǵaça bar ⁽¹¹⁾ êrdi. Ol harâb kılıp êltip Hâzret-i Mūsâ ‘*aleyhi’s-selâm*niŋ ⁽¹²⁾ töpeleride binâ kıldı. Ol ‘İsâ ‘*aleyhi’s-selâm*ni toǵkan yer tu- ⁽¹³⁾ rur. Hâzret-i Mihter-i İbrâhîm, Hâzret-i İshâk, Hâzret-i Ya‘küb, ⁽¹⁴⁾ Hâzret-i Yūsuf ‘*aleyhi’s-selâm*niŋ qabrleri anda turur. Bîbî ⁽¹⁵⁾ Sâre’niŋ ravza-i muṭahharaları hem şol yerdedür. Hâzret-i peygâm- [115a] ⁽¹⁾ berimiz *şalla’llâhu ‘aleyhi vesellenmiŋ* na’leyn-i mübârekleri hem şunda. ⁽²⁾ Hâzret-i Emîrû’l-Mü’minîn ‘Ömer ibnü’l-Ḥaṭṭab’niŋ fethleri şol yerde ⁽³⁾ turur. Şehr-i İlyâ’nı, Hâzret-i ‘Ömer feth kılgan şehrdür.

Anṭâkiye ⁽⁴⁾ dëgen yahşı şehr turur. Şâm mem<le>ketide turur. Ol şehride yahşı ⁽⁵⁾ binâlar ve êgiz ‘imâretler bar turur. Qaysân dëgen bir kişi bar êrdi. ⁽⁶⁾ ‘Aceb hoş-şüret ve şâhib-cemâl, hoş-muḥâvere. Nêgü hişâl ⁽⁷⁾ zîbâ-kad kişi êrdi. Ol kimerse Kenîse-i Müsmîn’i yıǵaç bile ⁽⁸⁾ kılgan êrdi. Anüşîrvân dëgen pād-şâh-ı ‘âdil ol ⁽⁹⁾ şehri körmekge zevk kılıp ol şehрге keldi ve kördi ‘aceb ⁽¹⁰⁾ mizâcıǵa muvâfi:k ve köŋlige lâyıq yandı. Öz menzilige keldi ⁽¹¹⁾ şol-zamân yarlıǵ kıldı. Şehr-i Anṭâkiye dëk bir şehr binâ kıldılar. ⁽¹²⁾ Aṭını “Rūmiye” koydı. Anṭâkiye halkıdın bir neçesini asırlap ⁽¹³⁾ keltürüp êrdiler. Ol halknı Rūmiye şehrige kigürdiler. ⁽¹⁴⁾ Be-tamâm hayrân ḥasr qaldılar kim: “Bizlerni Ḥudâ-y te‘âlâ kâfirler ⁽¹⁵⁾ qolıdın ḥalâş kılıp öz şehrimiz Anṭâkiye’ge yetkürdi.” dép [115b] ⁽¹⁾ şâd ve ḥurrem ve bî-ǵam boldılar. Hiç kim bilmedi. Ammâ birkine keşdüz ⁽²⁾ hem esîr bolǵan êrdi. Anıŋ dervâzesi aldıda bir top ⁽³⁾ seresi bar êrdi. Şol kimerse bildi-ki seresi yoqıdın ⁽⁴⁾ “Bu şehr ğu Anṭâkiye êmesdür.” dép. Ammâ Anṭâkiye’niŋ bir ḥâşşiyeti ⁽⁵⁾ oldur kim her şalâḥ ki bardur, bî-reng

emesdür. Nemersenî ⁽⁶⁾ anda eltseler yeri müteğayyir bolur. Anṭākiye, Rūm Deryāsınınṅ ⁽⁷⁾ sāhilide turur.

Erivan dēgen bir şehrdür. Ḥāzret-i Ya‘kūb ‘aleyhi’s- ⁽⁸⁾ selāmınınṅ meskenleri, Ḥāzret-i Yūsuf ‘aleyhi’s-selāmı salḡan ⁽⁹⁾ ḡuduk ol yurtda. Şām’ning memleketleridin turur kim anıṅ ⁽¹⁰⁾ çevreside sū-yı siyeh, efer-i siyeh, صغوريّه ḡoyḡandurlar. Ḥaḡ ⁽¹¹⁾ *sūbhānehu ve te‘ālā* Lūṭ Peyḡāmberninṅ ḡavmlarını anıṅ birle ⁽¹²⁾ imtiḡān ḡılḡandur.

Işfahān⁸⁰ dēgen mübārek şehrdür. Hevā- ⁽¹³⁾ sı laṭīf, ḡalkı ‘ākīl, dānā ve zīrek ḡalk tururlar. Şanā‘- ⁽¹⁴⁾ atge māyil. Biribirige herḡiz ḡased eltmesler. Bu şehri ⁽¹⁵⁾ “Hūdiyye” dērler. Sa‘īdü’l-Müseyyeb dēgen Fāri:sī érđi. Ammā [116a] ⁽¹⁾ aytur érđi-ki: “Eger Fāri:sī bolmasam hem Işfahānī⁸¹ bolsam ⁽²⁾ ḡüb érđi.” dēr érđi. Anıṅ bināsı kırḡ turur. Çār-sā ⁽³⁾ hem emes, yumalaḡ hem emes. Uzun hem emes. Bā‘işī ol- ⁽⁴⁾ dur kim: Pād-şāh-ı İskender neççe mertebe binā ḡıldı ol yıḡıldı. ⁽⁵⁾ Āḡır bir yılannı körđi, şununṅ ḡıḡlıḡınınṅ ṡaraḡıda⁸² binā ⁽⁶⁾ ḡıldı. Toḡtap ḡalıp şehir boldı. Ammā ol ḡalk bisyār ⁽⁷⁾ fāsıḡ ve fācire, zānī, livāṡa⁸³, ribā-ḡ^vor⁸⁴, baḡīl ve kennūs ⁽⁸⁾ turur. Ḥabīşlig bile meşḡurdurlar.

Vāḡı‘a andaḡdur kim: ⁽⁹⁾ Ḥāzret-i İskender her şehрге ki keldiler fāḡişe ve ḡız tamām ⁽¹⁰⁾ muḡanneş ḡalklarını ḡolap şehrdin çıkarur érđiler. ⁽¹¹⁾ Ve hemmesi bir bolup ber-pā ḡılḡan şehrdür hem depdürler. ⁽¹²⁾ Ammā aytıpdurlar kim ḡaḡtligninṅ başı Işfahān’dın⁸⁵ ⁽¹³⁾ peydā bolur ki her kim Işfahān’da⁸⁶ kırḡ künḡına tursa, ⁽¹⁴⁾ her çend saḡī ḡişi elbette baḡīl bolmay

⁸⁰ Işfahān:’ŞF’H’N

⁸¹ Işfahānī:’ŞF’H’NY

⁸² ṡaraḡıda: TRḡYDH

⁸³ livāṡa: LV’ṢY

⁸⁴ ribā-ḡ^vor: RB’ḡW’R

⁸⁵ Işfahān:’ŞF’H’N

⁸⁶ Işfahānda:’ŞF’H’ND’

qalmas. Anqa kim ādem ⁽¹⁵⁾ yeydurğan, yegeli boladurğan nemerse anda ünmes. [116b] ⁽¹⁾
Eger be-nā-gāh ünse hem āfet tegip bolmay qalur.

Āzerbaycān ⁽²⁾ dēgen Āzerbādeyn el-Arān ibnū'l-Esved bin Şām- ⁽³⁾ niñg şehri turur.
'Acāyib pür-ni' met şehrdür. Alān ve Arān ve ⁽⁴⁾ Qıķ ve Serīr dēgen vilāyetler oldur. Kümüş
kānı Arān' - ⁽⁵⁾ da turur. Ol yerdin hāķ her yerge elterler.

İskenderiyye ⁽⁶⁾ dēgen uluğ şehrdür. Pād-şāh İskender binā qılğandurlar. ⁽⁷⁾ 'Amr
ibnū'l-Āş dēgen andağ erdi-kim: İskenderiyye'ni ⁽⁸⁾ üç yüz yılda pütkezgen, otuz yılda gu
yerini tü- ⁽⁹⁾ züp, sıhn bolğandın keyin suğurup kec u me:c ⁽¹⁰⁾ qılıp bolğan turur. 'Amr ibnū'l-
'Āş aydı-kim: "Anıñ ⁽¹¹⁾ hāķıdın Qıbtīsini sanadılar, miñg miñg kişi çıqtı. ⁽¹²⁾ Tört miñgına
kişi Rūmiye'din, özgesini şūmdın ⁽¹³⁾ qıyās qılmaq kerek kim İskenderiyye'niñ re'īsi
'Abdu'l-'Azīz ⁽¹⁴⁾ Mervān'ğa hikāye qıldı kim: İskenderiyye şehrini üç yüz ⁽¹⁵⁾ yılda
pütkezgen. Üç miñg yıl ābād ēgen. Yene üç yüz [117a] ⁽¹⁾ yıl hārāb bolup qalıp, yene üç yüz
yılda ābād bolup. ⁽²⁾ Be-tamām hāķ yüzlerige burqa' tartıp yörüpdürler kim ⁽³⁾ bu şehri içiniñg
rūşenligidin ⁸⁷ heme közleri hıyre ⁽⁴⁾ bolur ēgen.

Endülīs dēgen şehri turur, mağrīb zemīn- ⁽⁵⁾ de uluğ şehrdür. Anı "Qartıyye" hem
dêrler. Benī-Ümiyye'- ⁽⁶⁾ niñg qolıda turur. Anı Tāriķ ibn Ziyād alıp çendān genc- ⁽⁷⁾ ler
tapıpdur ki haddı qarağını Hudā bildi. Ammā bir h^vān ⁽⁸⁾ tapıp aldı. Pür-ez-cevāhir erdi. Bu
hān Hāzret-i ⁽⁹⁾ Süleymān 'aleyhi's-selānmiñg h^vānları ⁸⁸ erdi. Hıç köz ⁽¹⁰⁾ ol kısım 'acāyib
nemersenı körgeñ emes. Tāriķ bir nemerse- ⁽¹¹⁾ ni 'Abdu'l-Melīk Mervān'ğa iberdi. Taħı
'acāyibler anda tola- ⁽¹²⁾ dur.

⁸⁷ rūşen: RWŞYN

⁸⁸ h^vān: HWN

Ahūvāz dēgen bir şehrdür bed-hevā. Her kimerse ⁽¹³⁾ ol şehir bir neççe turğu kelip tursa elbette kem ‘aql bolmay қа- ⁽¹⁴⁾ lmağay. Müşi:l’de bir neççe turdı ‘aqlı ziyāde bolur. İşfāhā- ⁽¹⁵⁾ n’da neççe kün tursa řab‘-ı řabīř bolur. Her yerniň ve her şehir- [117b] ⁽¹⁾ niň bir řāřiyeti bardur. Ammā Ahūvāz’da yüzi kıızıl kiři ⁽²⁾ hergiz bolmas ne erkek ve ne tiřside. Ammā řarīb ve misāfirni⁸⁹ ⁽³⁾ tapa’lmaslar ve eger tapsalar öltürürler. Mār ef’ī anda ⁽⁴⁾ toludur. Ammā řarēti řattāl bolur. Tola ef’ī gūr-istān- ⁽⁵⁾ lıķda. Ammā Zeyd ibn Mařmūd⁹⁰ ant içti ki bir kēçede neççe mertebe ⁽⁶⁾ řaşd kıldım ki paylamay özümni suğa tařlağalı, sümüm- ⁽⁷⁾ niň ıssıđı ve ‘ādī neme dēğülük anıň ıssıđlıķını.

⁽⁸⁾ **Āvař** dēgen Māverāū’n-nehr’de turur. Türk-istāndur. Her kim ⁽⁹⁾ ölse hergiz⁹¹ anıň cenāzesini kötergeli ve tepretge- ⁽¹⁰⁾ li bolmağay tā heme-i řalk mā-řalāyık cem‘ bolup. Uluđ ⁽¹¹⁾ kiçik yığılıp tekbir aytğandın kin řalavāt iberip bolğa- ⁽¹²⁾ ndın keyin āsāngına kötere’lmes. Ol şehrdin özge ⁽¹³⁾ şehlerde bu kışm nēmerse yoķdur. Andađ hem ēmesdür.

⁽¹⁴⁾ **Bābū’l- Ebvāb** dēgen Ālān vilāyetide turur. Üç yüz altmış ⁽¹⁵⁾ dervāzesi bardur. Yüz on dervāzesi Müsülmānlarınıň [118a] ⁽¹⁾ řolıda turur. Ēki yüz ellig dervāzesi Türk-istānlar- ⁽²⁾ niň řolıda turur. Řaşrlarını hem tařdın řılğandurlar. ⁽³⁾ Su tolarak bolsa, burcları sunıň astıda ⁽⁴⁾ řalur. řehriň der ve dervāze dīvārı körünür. Su ⁽⁵⁾ azrak řalğanda hemmesi körünür. Ĥudūdı yetti ⁽⁶⁾ ferseng turur. Her fersengde bir uluđ dervāzesi bar. ⁽⁷⁾ Her bir dervāze, bir uluđ tařdın. Bir nemerseniň řüre:- ⁽⁸⁾ tini etip řoyğandurlar. Niga:h-bānları hem řāzırđur. ⁽⁹⁾ Dervāzeler ařı: Bāb-ı řaval, ēkinçi Bāb-ı Ālān, üçünçi ⁽¹⁰⁾ Bāb-ı řābrān, törtünçi Bāb-ı Larğa, beřinçi Bāb-ı Serīrū’z-Zehab, ⁽¹¹⁾ altınçi Bāb-ı Bāraķa, yetinçi Bāb-ı Řaplan řāh. Ol řehni binā ⁽¹²⁾ řılğan kiřiniň ařı Řubād Ekber’dür. Bir dervāzeniň ⁽¹³⁾ üstide ēki řir řüre:tide ēki türğüki turur. ⁽¹⁴⁾ Ēki tařnı, ēki ař řüre:tide kılıp anıň rū-be-rūsıda [118b] ⁽¹⁾ baķturup řoyğan.

⁸⁹ misāfir: MŞ’FR

⁹⁰ Mařmūd: MĤMD

⁹¹ Hergiz sözcüğü metinde iki kez yazılmıştır.

Yene bir taşnı bir kişiniñ şüre:tide ⁽²⁾ kılıp, yene bir taşnı bir tülkiniñ şüre:tide kılıp aya- ⁽³⁾ ğı üstide koyğandurlar. Bābü’l-İmāretniñ ü- ⁽⁴⁾ stide éki aṭniñ şüre:ti turur.

Berūc dēgen ⁽⁵⁾ Hind-istān vilāyetleridin bolur. Olarnıñ pād-şāhı ⁽⁶⁾ Sengin Derī Derī- kim turur. Ol kēçe ve kündüz bir fīlniñ ⁽⁷⁾ üstide olturur. Anıñ memletiniñ ḥaddı miñg altı ⁽⁸⁾ yüz ferseng turur. Her burcda bir büt taştın turur. ⁽⁹⁾ Yene taş bile şofā kılıp üstide olturğuzup ⁽¹⁰⁾ koyğandurlar. Anıñdın bölek neççe uluğ şanemler bar ⁽¹¹⁾ turur. Hemeleri anğa secde kılurlar. ‘Ulemā-yı Hind ol yerge ⁽¹²⁾ kelürler. Ba‘zıları tizleriçe ve ba‘zıları piyāde, ba‘zı- ⁽¹³⁾ ları yanlarıça kelürler.

Bir uluğ bütni Sulṭān Maḥmūd ⁽¹⁴⁾ Ğaznevī alıp kaçurup bir yığaç büt etip, bir beyā- ⁽¹⁵⁾ bānīde⁹² kömdürüp. Her künlüki bir uynı eltip ol büt üstide **[119a]** ⁽¹⁾ ot berür érdiler. Neççe zamān bu kısım perverīş kılıp, uy ḥüb ⁽²⁾ örgendi. Her kaçan kıya berseler şol yerge barıp otlar ⁽³⁾ érdi. Şundın bölek yerde hem yatmas érdi. Hindīlerğa ⁽⁴⁾ ḥaber berdiler kim: “Silerniñ bir uluğ bütüģizler, sizle- ⁽⁵⁾ rğa aççıĝlap mundın kētip yene bir yerde cāy-gāh kılıpdur.” ⁽⁶⁾ Munda “Bizniñ uy anıñ yolını ḥüb bilür.” dēdiler ⁽⁷⁾ Uynı kıya berdiler. Hind<ī>lerğa dēdiler kim: “Şubu uy ⁽⁸⁾ arḳasıdın barsaṅızlar, her yerde ki bu uy toḥta- ⁽⁹⁾ ydur büt andadur.” dēdiler. Be-tamām Hindīler uy arḳa- ⁽¹⁰⁾ sıdın yügürüşüp kētip barur érdiler. Uy ba- ⁽¹¹⁾ rıp yerīde toḥtadı yerni ıdlar érdi. Hindīler ol ⁽¹²⁾ yerni külep érdiler. Büt çıqtı. Hindīler şād ve ḥurrem bo- ⁽¹³⁾ lup bütni alıp ornıda koydılar. Hīç bilmediler kim ⁽¹⁴⁾ altun bütlerini alıp yığaçda kılğanlarını.

Bu **Ḳulzü:m** ⁽¹⁵⁾ Deryāsınıñ üstide turur. **Bulĝar** dēgen üç **[119b]** ⁽¹⁾ şehrdür: Birini Bulĝar dērler, birini Süvār derler, yene biri ⁽²⁾ ni Esel dērler. Ammā Bulĝar’niñ ğird eṭrafi heme kāfir ⁽³⁾ turur. Ammā ol şehriñi Ḥaḳ *sübḥānehu ve te’ālā* kāfirler ara- ⁽⁴⁾ sıda öz amānıda

⁹² beyābān: BY’BN

sağlar. Pād-şāhı Bulğar içdin ⁽⁵⁾ pād-şāh İskender evlādıdın bolur. İskender-i Zülkarneyn ⁽⁶⁾ vaqtı ki Zulumāt’dın çıkıp keldiler, Bulğar’da mekân kıldı- ⁽⁷⁾ lar.

Bestām dēgen mübārek şehrdür. Ol şehrdē ⁽⁸⁾ ‘aşık kişi hergiz bolmas. Eger yine bir yerdin bir ‘aşık kişi bar- ⁽⁹⁾ sa, bi’l-külliyē könglidin çıkıp hīç nemerse könglide qalmas. Kōz ⁽¹⁰⁾ ağırıkı hergiz ol şehrdē bolmas anıñg üçün-kim suyu aççığ. ⁽¹¹⁾ Eger ağız bed-büy kimersenıñg bed-büylükünü def kılur, bevā- ⁽¹²⁾ sīrni kēser. Toħı hergiz künde yemes. Dāyim bu şehrdin ⁽¹³⁾ ıpar yıdı kelip turar. Yılanları uşakqına. Ammā yıldam ⁽¹⁴⁾ uçar cibinleri hem çakkağdur.

Bāsizer dēgen ⁽¹⁵⁾ şehir, Çağaniler kılğan şehrdür. Anda bir tayıfe halk bar- [120a] ⁽¹⁾ dur kim bir yılda bir mertebe, dīvāne bolup bir tarafge tüşüp ⁽²⁾ kētip “Yā hū! Yā hū!” dēp yörürler. Olar yormegen deşt ve ⁽³⁾ cezireler qalmas. Uçalarığa birer peleng köterip yete ⁽⁴⁾ kündin kin hem hūşlarığa kelip, yine her qayda ve her yerde ⁽⁵⁾ bolsalar öz menzil mekânlarığa kelürler, Ol halknı ⁽⁶⁾ halāyıqlar “Ādemīlernıñ dīvi” dērler.

Burtās dēgen ⁽⁷⁾ Türk-istān memleketide bolur. Olarnıñ pād-şāhlarını ⁽⁸⁾ “Hağan” dērler. Hağaniler hem büt-perestdürler. Bütğa ⁽⁹⁾ tapınurlar, secde kılurlar. Hağandın kimerseī olsa ⁽¹⁰⁾ ötken kişiler yırağdın körseler, secde kılmay ö- ⁽¹¹⁾ tüp kētmesler.

Berda’a dēgen uluğ şehir turur. Ol ⁽¹²⁾ şehrnı “Qubādü’l-Ekber” dērler.

Bābül dēgen andağ bir şehir- ⁽¹³⁾ dür kim on eki dervāzesi bardur. Bu dervāzesidin ⁽¹⁴⁾ ol dervāzesiniñ aralığı bir ferseng turur. Deryā-yı Fırāt ⁽¹⁵⁾ anıñg aldıdın aqar. Buht-ı Naşr dēgen pād-şāh bolup āħır [120b] ⁽¹⁾ “Bu deryāniñ suyu bu şehrnı harāb kılur.” dēp buyurup ⁽²⁾ yine bir tarafge bağlap iberdiler. Be-tamām halk deryā suyu- ⁽³⁾ dın imin boldılar. Ammā bu şehir içide on eki obdān ⁽⁴⁾ qaşr bolur erdi. Rū-yı ‘ālemde mundın bölek yine ⁽⁵⁾ mundağ obdān qaşrlar yoğ erdi. İskender-i Rūmī ⁽⁶⁾ anı harāb kıldı.

Başra dengen andağ bir şehr turur kim ⁽⁷⁾ Hāzret-i Emīrū'l-Mū'minīn 'Ömer ibnū'l-Ḥaṭṭāb *raziya'llāhu 'anhu* ⁽⁸⁾ binā kılğan şehrdür. Andın ilgeri Başra'nı "Arz- ⁽⁹⁾ ü'l-Hind" dēr êrdiler. Olarğa 'Utbe ibn 'İrvān dengen ⁽¹⁰⁾ ser-dār êrdi. Ol bu şehрге keldi kaçd kıldı-kim şehri ⁽¹¹⁾ alğay. Başra halkığa haber tüşüp heme kaçmağğa maşlaḥat ⁽¹²⁾ kıldılar. Am<m>ā 'alem, şedde, aq öy, ala bār-gāh, ḥaymelerini ⁽¹³⁾ heme kin ḥatun kişilerge koyup kelür êrdiler. Bu ⁽¹⁴⁾ ḥatunlar taḥi kindin tofraqlarını saçıp kelür êr- ⁽¹⁵⁾ diler. Başra uluğ kiçikler tuğni körüp taḥi "Bular- ⁽¹⁶⁾ nıñ leşkeri kindin keledür." dēp uluğları şehri [121a] ⁽¹⁾ 'Utbe'ğa berdiler. Ammā Başra atıdın bölek neççe atı bardur: ⁽²⁾ Başra, Cürmiyye, Tedmīr, مؤتكنه dērler. Bular andağ halk ⁽³⁾ turur kim baḥīl, sifle tururlar. Eger bir ġarībī ol şehрге barsa ⁽⁴⁾ herġiz turğuzmaslar. Yemiş şataturğan baqqāl anda bo- ⁽⁵⁾ lmas. Ḥelvā-ger anda bolmas. Haze'l-kiyās ol nemerseī ki ⁽⁶⁾ kiçik bala<la>r pul berip alıp yeydurğan nemersenı anda peydā ⁽⁷⁾ kılmaslar. Be-nā-gāh yene bir şehrdin kelür bolsa, yoldın beri ⁽⁸⁾ şehрге yaqın yolatmaslar. Pul ḥarc bola durğan 'imāret- ⁽⁹⁾ dūr. Andağ yaḥşı eyvānlar ve sarāylar anda bolmas. Şubu ⁽¹⁰⁾ kısım baḥīl halkdurlar.

Bağdād dengen mübārek şehr turur. ⁽¹¹⁾ Qubbe-i İslām şehrdür. Anı Ebū Ca'fer Manşūrī dengen binā ⁽¹²⁾ kılğan turur. Ol andağ êrdi-kim: Ebū Ca'fer Manşūrī dengen ⁽¹³⁾ memleketniñ pād-şāhı êrdi. Ol ayttı ki "Bir şehr binā kılay ⁽¹⁴⁾ deydür men." dēdi. Halkı ayttilar kim: "Şubu Bağdād'niñ yerleri ⁽¹⁵⁾ obdāndur kim feraḥ-baḥş, ma'āşı keñgrü. Ve eger kılssa yaḥşı- [121b] ⁽¹⁾ ġına şehr bolğusıdır." dēdiler. Āḥır bu şehr halkı sordılar ⁽²⁾ kim: "Bu kimerseniñ atı ne turur?" Ayttilar kim: "Aḥları Ebū Ca'fer ⁽³⁾ Manşūrī turur." dēdiler. Halk ayttilar kim: "Bizniñ bu şehrimizni ⁽⁴⁾ Muqlāş dengen bir kimerse bu şehri bozup, yene yenġi başdın ⁽⁵⁾ şehr bünyād kılur êrmiş. Bu kişi ol kişi êmesdür." ⁽⁶⁾ dēdiler. Bu söz Ebū Ca'fer Manşūr'ğa yetti. Ebū Ca'fer bisyār ⁽⁷⁾ ḥoş-ḥāl ve ḥurrem bolup ayttilar kim: "Şol Muqlāş ġu men ⁽⁸⁾ turur men." Muqlās dengen yinġne oġrısı dengen bolur. Men ⁽⁹⁾ kiçik êkenimde bir ḥatunniñ

yignesini oğurlapdur men. ⁽¹⁰⁾Meni körgeñ hatunlar ‘Muqlāş, ayna, maqlāş ötüp kētip ⁽¹¹⁾ baradur.’ dēr ērdiler.” dēp Hāzret-i Hāq *sūbhānehu ve te‘ālāğa* ⁽¹²⁾ ser secde qoyup ayttı kim: “Eger şol Muqlās men bolsam şubu ⁽¹³⁾ şehrni men binā qılğay-men.” dēp yarlıq qıldı. Muqayyed bo- ⁽¹⁴⁾ ldılar. Tört ferseng yerni tarh qıldılar. Her fersengde ⁽¹⁵⁾ bir dervāze qoyup ve her dervāzede miñg kişi pāsban [122a] ⁽¹⁾ qoydılar. Bir kişige her künlükige on pul ta‘yīn qıldılar. ⁽²⁾ Her künde bu pāsbanlar ēki yüz yegirme dört miñg boldı. ⁽³⁾ Altmış miñg hammām qoydılar. Her hammāmğa dört kişi qo- ⁽⁴⁾ y<di>lar. Cümle kişiniñ hudūdı kırk miñg ādem hammām- ⁽⁵⁾ cı bolupdur. Yene özge halk mā-halāyıqını mundın ⁽⁶⁾ qıyās qılmaq kerek.

Buḥārā dēgen andağ şehr-i ‘azīmdür, ⁽⁷⁾ ābāddur. Rū-yı ‘ālemde anıñdın obdān ve hūbraq ⁽⁸⁾ şehr yoqdur. İslām-ābād. Uluğdın uşaqığa ⁽⁹⁾ heme namāz-güzār penc vaqtı. Mü’min ve Müsülmān emr-i ma‘rūf ⁽¹⁰⁾ nehy-i münkerni be-cāy keltürgüçi. Ammā Buḥārā halkını hīç yerde ⁽¹¹⁾ bī-namāz dēp bolmas. Zīrā ki bulūğāt⁹³ künidin tā ölüp ⁽¹²⁾ yetip ketgünçe ol halk namāzlarını terk qılmaslar. Heme mes’ele- ⁽¹³⁾ den rāğıb-ı namāzdurlar. Buḥārā halkı İslām’ğa, İslām Buḥārā ⁽¹⁴⁾ halkığa fahr qılır. Andın hem şücā‘ ve dilīr ve seḥī halk turur. ⁽¹⁵⁾ Ol sebebdin özge yerlerge on āfet yetkende, Buḥārā’ğa ⁽¹⁶⁾ birkine āfet yetmes. Mihmān dost halkdurlar. Ehl-i ‘ilmni dost [122b] ⁽¹⁾ tutquçı halkdurlar. ‘Avām-ı ehl-i ma‘şiyetni düşmen kör- ⁽²⁾ güçi tururlar. Hīç şehr Buḥārā dek kāmīlü’ş-şaffet ēme- ⁽³⁾ sdürler. Zūlm qılmağnı hergiz özlerige ‘ādet qılmas- ⁽⁴⁾ lar.

Belḥ dēgen andağ bir şehr turur kim fişq <ve> ‘ıyş-ı⁹⁴ işretğa ⁽⁵⁾ māyil halkdur. Lehv ve tarabnı dost bilürler. Hevesgī ⁽⁶⁾ bir ādemler turur. Ol yerde teb-lerz<e> ve rişte ‘illeti köpdür. ⁽⁷⁾ İlgeriside büt-perest ērdiler. Hāzret-i Emīrū’l-Mü’minīn ⁽⁸⁾ ‘Oşmān *raziya’llāhu ‘anhu* Müsülmān qılğan tururlar.

⁹³ bulūğāt: BL’Ġ’T

⁹⁴ ‘ıyş-ı işretğa: (عیشی عشرتغه) Bağlama edatı (و) yazmada “izafet kesresi” (ى) ile yazılmıştır.

Ber dēgen ⁽⁹⁾ andağ şeħr turur kim Urus Deryāsı Şol ęarafđın kelür. ⁽¹⁰⁾ Ol ħurremlię ol Őād-mānlık ki ol şeħrdedür. Andın ⁽¹¹⁾ özge memleketlerde yoğdur. Ammā āf-tābnı ol mülkde ⁽¹²⁾ bilmesler. Belki körmepdürler. İncir ve mīvelerni tanuręa ⁽¹³⁾ solap ęuruturlar. Devām bulutlar örlep hevā bozuğ bo- ⁽¹⁴⁾ lur. Ħayvānāt ol şeħrde bolmas.

Bedahşān dēgen andağ ⁽¹⁵⁾ memleketdür kim Ħorāsān Hind-istān'nıń arasında turur. [123a] ⁽¹⁾ Anıń re'īsi kāħır ve cābir turur. Anıń ęoyları çońę çońę ⁽²⁾ bolur. Heme ęoylarıęa tavę-ı zerrīn baęlaęandurlar. Tolaraqı ⁽³⁾ muřrib ve muęannī ħalk bolur. Ammā miħmān dost ħalk bolur. ⁽⁴⁾ Ekşeri Őā'ir bolur.

Bolbek dēgen andağ bir şeħr turur kim ⁽⁵⁾ taş bile binā ęılęan tururlar. Andağ taşlar turur kim uzunı ⁽⁶⁾ yegirme gez, toğrası on gez turur. Taşnı heme taş peyvend ⁽⁷⁾ ęılıp peyvest ęılęan tururlar. Güyā ki heme saffili pütün bir ta- ⁽⁸⁾ Őęa oğşar.

Berda'a dēgen andağ şeħr turur kim fındıę d- ⁽⁹⁾ eęen ol yerdin peydā bolur. Ammā ol şeħrde bir mināreī ęılęa- ⁽¹⁰⁾ ndurlar taşđın. Ol mināre üstide bir Őandūędur. Ol ⁽¹¹⁾ Őandūę içinde Ħazret-i Yaħyā Peyęāمبر 'aleyhi's-selāmnıń zafrla- ⁽¹²⁾ rını ęoyęandurlar.

Tibet dēgen andağ memleket turur kim ⁽¹³⁾ Tab'ü'l-Āķran dēgen binā ęılęan turur. Hevāsı yaħşı turur. ⁽¹⁴⁾ Ħalkı heme ħoş-vağt ve ħurrem tururlar. Her kimerse misāfir⁹⁵ bolup ⁽¹⁵⁾ barsa heręiz bī-demāę bolmağay. Tofrağı ęuvvetlię bolur. ⁽¹⁶⁾ Ħalkı heme kāfir turur hem ęara tururlar. Köp cān-verleri hem ęara [123b] ⁽¹⁾ ęaradur.

⁹⁵ misāfir: MŞ'FR

Talās dēgen Türk-istānda bolur. Kāşkar, Yārkend, Hōten ⁽²⁾ bu heme şehrler Türk-istān tururlar. Ehl-i İslām tururlar Tengür ve ⁽³⁾ Tımğāç⁹⁶ Ve Hıfāy heme kāfir-istān. Ol hālķnıŋ metā‘ı: Sincāb ve ⁽⁴⁾ temür, tülki, ķul ve dēdek, bisāt, ķarķıġa, laçın, yada taşı ⁽⁵⁾ turur.

Tüster dēgen andaġ şehr turur kim Nehr-i Şırfān’ nıŋ lebide ⁽⁶⁾ turur. Hūr-istān arasında turur. Şāh-ı Pürsādvān binā ķıl- ⁽⁷⁾ ġan şehr turur. Taş bilen, temür bilen, ķal‘a bilen binā ķıl- ⁽⁸⁾ ġandurlar. Hāzret-i Dānyāl ‘*aleyhi’s-selām*’ nıŋ ķabrları ol yerde ⁽⁹⁾ turur. Andaġ ėrdi-kim Tüster yaman ķaġlıġ boldı. Hāzret-i Dā- ⁽¹⁰⁾ nyāl peygābernıŋ mübārek cesedlerini alıp bardılar. Ol cesed-i ⁽¹¹⁾ mübāreknıŋ berekātıdın ķaġt belāsı ber-ķaraf boldı. Cesed-i ⁽¹²⁾ mübārekni deryānıŋ astında berkittiler. Şuş hālķı i- ⁽¹³⁾ step keldiler. Tüster hālķı körgüzmediler. Ol-ki ķarı, ⁽¹⁴⁾ pır kişileri tandı-ki “Biz körgen ėmes. Munda yok.” dēp. ⁽¹⁵⁾ Uşak balalar körgüzüp berdiler kim tā ol-zamāndın ⁽¹⁶⁾ bu zamāŋġaça ķarı pır kişilernıŋ güvāhlıķını yalġan ayta- [124a] ⁽¹⁾ dur dēp ėşitmesler. Kiçik balalarnıŋ söziġe çın pü- ⁽²⁾ terler. Güvāhlıķını ėşitürler. Ol şehr nıŋ metā‘ı: Dībā, ⁽³⁾ turunc, penc-engüşt turur.

Tedmir dēgen andaġ şehr turur kim ⁽⁴⁾ Hāzret-i Süleymān ‘*aleyhi’s-selām*’ binā ķılġan şehrdür. Hāli:d ibn ⁽⁵⁾ Velīd fetġ ķılġan. Andaġ ėrdi-kim: Hāli:d ibn Velīd bardılar. ⁽⁶⁾ Şehr hālķı imkānları barıça şehrni muġkem ķıldılar. Özleri ⁽⁷⁾ taġı ġişārī bolup berkidiler. Hāli:d ibn Velīd bu ġāl ni ⁽⁸⁾ körüp bilip ġayrān boldılar kim “Ķandaġ ķılıp alġalı ⁽⁹⁾ bolur?” dēp. Bir küni ėlçi iberdiler kim olar barıp siyāset- ⁽¹⁰⁾ ler ķıldılar. Olar herġiz ķabül ķılmadılar. Āġır Hāli:d ⁽¹¹⁾ ibn Velīd ayttılar kim: “Men bir maşlaġat yādımġa keledür. Şu- ⁽¹²⁾ nı ķılmasaq yene ‘ilācı yokdur.” dēp ayttılar kim: Ey ⁽¹³⁾ yārānlar! Keliŋġler. Bu ġendeķde šahāret ķılalı. Hāķ ⁽¹⁴⁾ *sübġānehu ve te‘ālāġa* zārīlık ķılalı. *İnşā’llāh* ki Hāķ ⁽¹⁵⁾ *sübġānehu ve te‘ālā* bizlerġe fetġ ve nuşret berġey.” dēp heme ⁽¹⁶⁾ ġendeķ lebiġe keldiler. Yene Hāli:d ibn Velīd ayttı ki: “Heme misvāk [124b] ⁽¹⁾ bile šahāret ķılınġızlar.” dēp be-tamām misvāk bile šahāret ⁽²⁾

⁹⁶ Tımğāç: TMġ’C

kıldılar. Müsülmānlarınġ bu işlerini kāfirler kördiler. ⁽³⁾ Pād-şāhları aldıġa barıp bir bir beyān kıldılar. Pād-şāh ⁽⁴⁾ ve barça kāfirler ġayrān bolup deyiştiler kim: “Bu mundaġ ⁽⁵⁾ Ĥudā-perestler tişlerini bölüp bizlerni tişlep yerler. ⁽⁶⁾ Ādem-ġorlardur.” dēp. Be-tamām kāfirler zehre-terīd boldı- ⁽⁷⁾ lar. Şol-zamān ēlçi üstün ēlçiler iberip bār-gāh ⁽⁸⁾ ser-ā-perde içige kirmey taşkarı turdılar. Ĥālī:d ibn ⁽⁹⁾ Velīd ayttı kim: “Ĥudā’rı yek yegānelik bilseler, Ĥāzret-i peyġā- ⁽¹⁰⁾ mber *şalla’llāhu ‘aleyhi vesellenmi* ber-Ĥaġ dēsenġler ġūbdur. ⁽¹¹⁾ Ve eger unamasanġlar bu şehri alıp, kāfirlerini yok ⁽¹²⁾ etip, ġatun bala-barġanġlarını esīr kılıp, pul ⁽¹³⁾ mālınġlarını tārāc etip درنج غرنج kılmam Ĥā<lid> ⁽¹⁴⁾ ibn Velīd bolmaġay-men.” dēp. Yene aydılar kim: “Ey kāfirler! Men ⁽¹⁵⁾ özümni sizlerge andaġ bilindürey-kim şehrinġlerini ġarāb [125a] ⁽¹⁾ ‘imāretinġizlerni bünyād kılmam.” dēdiler. Ēlçiler ⁽²⁾ yandılar. Pād-şāhlarıġa başdın ayaġ beyān kıldılar. ⁽³⁾ Tedmir ġalkı pīş-keçler bile aldılarġa çıķıp mülākāt ⁽⁴⁾ bolup ve barça ĩmān keltürüp Müsülmān boldılar. ⁽⁵⁾ Ĥudā’rı bir, peyġāmbere-i Ĥudā’rı ber-Ĥaġ bildiler. Ĥālī:d ibn ⁽⁶⁾ Velīd başlıġ be-tamām leşkerni miġmān-dārılıķ kıldılar. ⁽⁷⁾ Bī-ceng cedel şehri almaġları misvākınġ ġāşiyyeti- ⁽⁸⁾ din ērdi depdürler.

El-kışşa: İsmā’īl Ĥallaġ andaġ ⁽⁹⁾ rivāyet kılıpdur kim: Mervān, bir mertebe barıp ceng cedel ⁽¹⁰⁾ kılıp şehir ala’lmay. Āġır bir ġara:fidın laġm kılıp alġan. ⁽¹¹⁾ Ĥendān kişini öltürġen. Ammā bir ġūr açılıp ö<|>- ⁽¹²⁾ geni kördiler ki zībā kāmetlig, ay yüzlüg, lāle reng- ⁽¹³⁾ lig, Müşterī ġal‘atlıķ, zehr közlüg, yeti ġīsülüġ ⁽¹⁴⁾ bir nāzenīnī. Saġları ıpardın ġoş-būyraġ, ġırġa ⁽¹⁵⁾ seridin tā ayaġı uçıġaġa ser-tā-pā münakġaş. Ķolıda bir [125b] ⁽¹⁾ mühü:rluġ yüzükniġ naġşıda pütigi bu kim: “Ey Barā! Ĥudāyā! ⁽²⁾ Men-ki Tedmir’niġ kıızı Ĥapān’dur men. Her kim meniġ memleketimge ⁽³⁾ kelip meni ġarāb kılsa özi zelīl⁹⁷ ve maġhūr bolup; bala-barġa- ⁽⁴⁾ sı esīr ve yesīr bolup kētgey.” Bu ġatnı Mervān körüp ⁽⁵⁾ ġūr-ġānesini virān kıldurdı. Bir

⁹⁷ zelīl: ZLYL

neççe künden kin Mer-⁽⁶⁾ vān'ı hem öltürdiler. Yurtını hārāb kıldılar. Hem cānı⁽⁷⁾ tenidin ketti, pād-şāhlık ve cihān-dārlik eligdin ketti.

⁽⁸⁾ Şundağ bir yer turur **Qavlas** degen şehrīdür kim ābād,⁽⁹⁾ pūr-ni' met. Be-tamām mazlūmeleri çehrelig, melāhatlig, şāhib-⁽¹⁰⁾ cemāl. Ammā bāzār kūçelerde oturup aş fişürürler.⁽¹¹⁾ Yüzlerini hergiz kişidin yaşurmaslar. Ēki qal'ası bar⁽¹²⁾ biribiridin muhkem. Hammāmları bar turur suyu ot.

Cünd-i⁽¹³⁾ **Şāfūr** degen bir bāğ turur. Cünd-i Şāfūr degen binā kılgan.⁽¹⁴⁾ Ol andağdur kim Şāfūrning közi ol bāğka tüşti.⁽¹⁵⁾ Ol bāğka bisyār meyli tüşti. Ayttı kim: "Men debīrlikni salsam [126a]⁽¹⁾ ěrdim bu yerde bir şehr binā kılgay-men" dedi. Bertā'ıl degen⁽²⁾ kimerse mu'allim ěrdi. Şāfūr ol kişige şākirdçilik kıldı.⁽³⁾ Buyurdu-ki "Bu yerni şehr binā kılınğlar." dep. Avval dırahtlarını⁽⁴⁾ kületti. Neççe zamānda debīrlikni örgetti anğağaçā. Şehr hem tamām⁽⁵⁾ pütti. "Cünd-i Şāfūr" at kıoydılar. Ol debīrni ser-dār-ı şehr⁽⁶⁾ kıldı.

Cürcān degen yaşı şehr turur. Anıñ metā'ı: Zeytūn,⁽⁷⁾ hūrma⁹⁸, enār, şeker ve ebrīšem⁹⁹ teyfūri turur. Ammā ejderhā-⁽⁸⁾ ları toludur. Anı körgen kişilerinñ yürekleri arıqur.⁽⁹⁾ Ammā hıç zarar kılmaydur.

Cābülkā degen bir şehr-i 'azīm turur.⁽¹⁰⁾ Ārāste, ābād mülk turur. Ammā āf-tāb tūlū' kıılır yerde bo-⁽¹¹⁾ lur. Anıñ narısında hıç obdānlık yoğdur. Ammā ıssığ⁽¹²⁾ bolur. Her kimniñ bir serd-ābesi bolur, kündüz bolsa hem serd-ā-⁽¹³⁾ beğā kirip oltururlar. Kün toğar vağtda heme deryālar-⁽¹⁴⁾ niñ suyu kaynağay. Andağ bir yaman āvāzlar bile peydā bolğay⁽¹⁵⁾ heme yürekler qorğunçdın yarılğay. Ammā yüz miñ kişi duhul ve⁽¹⁶⁾ nağğāre ve çeng çalıp turğaylar. Ol yaman āvāzlar anda-ki [126b]⁽¹⁾ pestrağ bolğay.

⁹⁸ hūrma: HWRMH

⁹⁹ ebrīšem: 'BR'ŞYM

Cābūlsā dēgen andağ bir şehrdür kim miñg der-⁽²⁾ vāzesi bardur. Her dervāzede miñg kişidin pāsbān koyğa-⁽³⁾ ndurlar. Vaqtī ki pād-şāh İskender-i Zülkarneyn, Zulumāt'ğa öteride⁽⁴⁾ ol şehri körüp 'acāyibātğa kaldı. Andın ötüp rüşenālık-⁽⁵⁾ ğa yetti. Kördi-ki mināreler ber-pā kılpdurlar. Ol mināreler-⁽⁶⁾ niñg töpeside bī-ḥad cānverler bar. Ol cān-verler İskender'din⁽⁷⁾ soradı-ki: "Ey ādemī-zād! 'Ālem ḥalkı ne işdedürler? Bārī,⁽⁸⁾ zinā-kārlık ribā-ḥ^vorlık¹⁰⁰ ḥalk arasında zāhir ve şāyi' bold-⁽⁹⁾ ı-mu?" İskender aydılar kim: "Ārī şāyi' bolupdur." dēdiler.⁽¹⁰⁾ Bu cān-verler hoş-ḥāl ve ḥurrem boldılar. Mināreniñg üç ḥaşşa-⁽¹¹⁾ sınıñg bir ḥaşşasidin tüştiler. Yene dü-bāre sordılar kim:⁽¹²⁾ "Ġusl-ı cenābet ḳol yıgdılar mu?" İskender ayttı ki: "Ḳol yığma-⁽¹³⁾ dılar. Ġusl-ı cenābet kıllurlar." dēdi. Bular yine yanıp mekānlarığa⁽¹⁴⁾ çıktılar. Se-bāre sordılar kim: "Farīza ve sünnetdin ḳol yıgd-⁽¹⁵⁾ ılar mu yok-mu?" dēp. Ayttılar ki: "Yıgmadılar." Mināreniñg başığa çıktı-⁽¹⁶⁾ lar. Yene dört merātibeye sordılar kim: "Ey ādemī-zād! *Lā ilāhe illallāh* kelime- [127a]⁽¹⁾ sini ayta mıdurlar aytma mıdurlar?" Ḥāzret-i İskender ayttı-⁽²⁾ lar kim: "Be-tamām uluğ uşakniñg ağızıda *Lā ilāhe illallāh* kelimesi⁽³⁾ cārī." dēdiler. Bu cān-verler andın kin hīç söz möz o<l>⁽⁴⁾ lebi sormadılar. Ḥāzret-i pād-şāh İskender andın ötüp⁽⁵⁾ yörüp āf-tāb köydüre durğan yerge yettiler. Şundın⁽⁶⁾ yandılar.

Cūr dēgen Fārs memleketide turur. Anı Erdāşīr⁽⁷⁾ dēgen pād-şāh 'ahd kıldı-kim: "Her yerde düşme:ndin zafer tapsam,⁽⁸⁾ şol yerde şehir binā kılmam." dēp. Ol yerge kelip muzaffer manşūr⁽⁹⁾ boldı. Ol yerde şehir kılmakğa ihtiyār kıldı. Ammā özi⁽¹⁰⁾ siḥr kıllur erdi. Deryā yüzide siḥrğa meşğül bolup deryā-⁽¹¹⁾ da bir şehir binā kıldı ve taḥı āteşḥānesini hem tılısm bile kıldı.

⁽¹²⁾ **Ḥāzar** dēgen andağ şehir turur kim Sāşırūn İbn-i Aşarūn dēgen⁽¹³⁾ binā kıllan şehrdür. Anı Ziren¹⁰¹ İbn Ḥalim dēgen tılısm kıllan⁽¹⁴⁾ turur. Çünānçi ol şehri yağı alğu dēk

¹⁰⁰ ribā-ḥ^vorlık: RB'ḤW'RLYḲ

¹⁰¹ Ziren: ZRN

şehr êmesdür. Mebādā, ⁽¹⁵⁾ ol şehrni almağğa qaşd kılsa kebüter qanı, hayz qanı, gaz ⁽¹⁶⁾ qanıda ahū tèresige haṭ pitip pāhtek boynıǵa bağlap qoyaberse; [127b] ⁽¹⁾ ol fāhtek uçup barıp safilīǵa qonsa safilleri ⁽²⁾ yıqılıp, tılısmlar açılǵay. Andın bölek yene ‘ilācı yoq- ⁽³⁾ dur.

El-kışşa: Şāfūr-ı Zū’l-Eknāf¹⁰² dēgen yaǵılıq kılurǵa ⁽⁴⁾ qaşd kılıp bu şehrge yetip bār-
gāh ser-ā-perdelerini yerige ⁽⁵⁾ keltürüp ber-pā kıldılar. Arqadın pād-şāh ve barça leşker- ⁽⁶⁾ i
kördiler kim şehrni alurnıǵ ‘ilācı yoq. Kelge- ⁽⁷⁾ nlerige peşimānlar kıldılar. Hayrān qalıp,
yanmaqlarıǵa ⁽⁸⁾ neng <ü> nāmūs kıldılar. Ammā şehr pād-şāhı Zeren’niǵ bir kıızı ⁽⁹⁾ bar erdi.
Aṭını “Melike Naşre” dēr erdiler.

El-kışşa: Naşre yıraǵdın ⁽¹⁰⁾ Şāfūr’ni körüp be-hezār-ı dil ‘aşıq ve şeydā-yı Şāfūr ⁽¹¹⁾
boldı. Andın kin eyvān ve revāqıǵa yanıp nāme tayyār kıld- ⁽¹²⁾ urup biriniǵ qolıǵa berip
Şāfūr’ǵa iberdi. Nāme Şāfūr’ǵa ⁽¹³⁾ yetip tā mazmūnıdın muṭṭalı‘ boldılar. Pitip erdiler kim:
⁽¹⁴⁾ “Şāfūr bu şehrge kelipdür ölgeli kelip müdür, yā tirilgeli? ⁽¹⁵⁾ Eger bu şehrni alay dēp
kelgen bolsa, herǵız ala’lmas. Bu şehrni [128a] ⁽¹⁾ tılısm bile ber-pā kılǵan tururlar.” dēp
fitipdürler. Şāfūr hem nāme ⁽²⁾ iberdi. Bu nāme Naşr<e>’ge yetti. Şād ve hurrem bolup ayttı
kim: “Eger bu şehrni ⁽³⁾ almak işlerini aytıp bersen.” dēp elçini yandurdı. Bu nāme ⁽⁴⁾
Şāfūr’ǵa yetti. Fitipdürler kim: “Ey Şāfūr! Neçük bolur?” Şā- ⁽⁵⁾ fūr yene nāme tayyār kılıp
Naşr<e>’ge iberdi. Naşr<e> nāme mazmūnıdın ⁽⁶⁾ muṭṭalı‘ bolup. Şāfūr ayttı ki: “Eger
Naşr<e> bu iş ‘ilācınıǵ ⁽⁷⁾ işlerini aytsa, men anǵa miǵ cān ve köǵül nişār kılay. Tirig ⁽⁸⁾
bar men hizme:tide taqşır kılmay.” dēdi ve yene nāme iberdi. ⁽⁹⁾ Naşr<e> nāme mazmūnıdın
şād ve hurrem bolup şol-zamān nāme- ⁽¹⁰⁾ ge andaǵ fitidiler ki: “Ey Şāfūr! Āgāh-ı ve dānā
bolǵıl! Eger bu ⁽¹¹⁾ şehrni fetḥ kılay dēsenǵ; hayz qanı, kebüter qanı, gaz ⁽¹²⁾ qanıda haṭ fitip
pāhtekniǵ boynıǵa bağlap qoya berse, ⁽¹³⁾ fāhtek özini safilge yetkürüşü hemān safilleri pāre
pāre ⁽¹⁴⁾ bolur. Tılısm hem ber-ṭaraf bolur. Andın keyin şehrni almak āsān ⁽¹⁵⁾ bolur. Bu nāme

¹⁰² Zū’l-Eknāf: YWZ ’KN’F

Şāfūr'ğa yetti. Nāme mażmunıdın muţţalı' bolup [128b] ⁽¹⁾ ğāzab otı 'alengge urup ayttı ki: "Eger men bu şehri ⁽²⁾ musahhar kılsam, Naşr<e>'ni öltürmesem." dedi. Ve fı'l-hāl haţ ⁽³⁾ kebüter, ğaz kanıda keyik tèresige ¹⁰³ haţ fitip fāhtek boy- ⁽⁴⁾ nığa bağlap qoya berdiler. Fāhtek barıp safılge ⁽⁵⁾ konuşığa be-tamām safılleri yıķılıp, tamları bī-bünyād ⁽⁶⁾ boldı. Şāfūr halkı "Heme aţlarığa!" dep barıp ¹⁰⁴ şehri ⁽⁷⁾ aldılar. Naşr<e>'ni qolğa keltürdiler. Şehri talan ⁽⁸⁾ bulan kıldılar. Ziren ibn Hālīm'ni tapıp öltürdi- ⁽⁹⁾ ler. Ammā Naşr<e>'ni Şāfūr aldığa keltürdiler. Ammā Naşre ⁽¹⁰⁾ andağ dānişmend kız erdi ki bir kēçe hayme içide taya'lmadı ⁽¹¹⁾ "Meniĝ bu ornum yaraşmadı." dep. Baķtılar kördiler kim ⁽¹²⁾ bir incir yafurmaķı cāme-hābığa tüşüp eĝen alıp ⁽¹³⁾ taşladılar, yatıp qaldılar. Bir küni Şāfūr sordı-kim: ⁽¹⁴⁾ Ey Naşr<e>! Saĝa ata ananĝ ne işler kılıp erdi?" Naşre ayttı ⁽¹⁵⁾ ki: "Olar maĝa yamanlıķ kılmundur. Kēçe kündüz maĝa süt bile maĝz-ı [129a] ⁽¹⁾ <bā>dām berip, perveriş kılgan." dedi. Şāfūr bu sözlerni Naşr<e>'din ⁽²⁾ eşitti. Dedi-kim: "Sēn şundaĝ ata ananĝa vefā kılmay-sēn. ⁽³⁾ Maĝa ne vefā kılgay-sen?" dep buyrudı. Naşr<e>'ni alıp çıkıp. ⁽⁴⁾ Eki zülfidin bağlap aţ kıyruĝığa çatıp kēçe ve güzer- ⁽⁵⁾ lerdin ötkerip çehar süĝa keltürüp kesek bile kömüp sa- ⁽⁶⁾ lıp öltürdiler deydür.

Habeşe deĝen andaĝ şehir turur kim keĝrü ⁽⁷⁾ memleket turur. Andaĝ erdi-kim pād-şāh İskender'niĝ leşkeri yerige ⁽⁸⁾ yetip bār-gāh ser-ā-perdelerni ber-pā kılıp tüştiler. Bu müllklerinĝ ⁽⁹⁾ pād-şāhı hatun kişi erdi. Pād-şāhniĝ şikār<i>ĝa oĝlı bile hatunı ⁽¹⁰⁾ çıkıp erdiler. İskender leşkerige uçrap bularnı kemend-i pīçān bile ⁽¹¹⁾ tutup İskender'niĝ aldığa keltürdiler. İskender bularĝa yaĝşı ⁽¹²⁾ yerde orun birip nevāzi:şler kıldı. Künlerdin künler ötüp ⁽¹³⁾ bir küni İskender, vezirini öz tahtıda olturguzup, elçi ⁽¹⁴⁾ şüre:tide bolup şeh-zādeni hatun bile alıp Kaydāfe aldığa ⁽¹⁵⁾ keldiler. Oĝlı Kaydāfe'ĝa dedi-kim: "Bu elçi pād-şāh İskender aldın [129b] ⁽¹⁾ keldi. Bu elçiĝe nevāzi:şler kılgıl. Bu yaĝşıĝına kişidür." dedi. ⁽²⁾

¹⁰³ tère: ṬR'

¹⁰⁴ barıp: BRYB

aydafe ayttı ki: “Ey oqlum! Bu kiři li kişiğe hergz mnııbeti ⁽³⁾ yoqludur. İskender zi bolmasun? ‘Aceb hoř-şuret, hoř- ⁽⁴⁾ muhvere, hoř-terkb, hoř-nem, hoř-ry, hoř-hy, hoř- ⁽⁵⁾ kad, hoř-s:lk, hoř-tedbr, hoř-takrr pd-řh gen.” dp. ⁽⁶⁾ Hzret-i İskender’ge meclis esbbları mheyy kldlar. Resm-i pd-řh-ne ⁽⁷⁾ mihmn kld. Bařlardn zer ve cevhirler nişr kldlar. addga ⁽⁸⁾ paqlp ton tyyr kldlar. aydafe nm-keyf bold. Aytt ki: “Ey pd-řh! ⁽⁹⁾ graźnng nmede? Yene birevni taht stn olturguzup zngn ⁽¹⁰⁾ li řure:tide kelgey-sn. Men bile dr men. Pd-řh İskender ⁽¹¹⁾ sn turur sn. Menng oqlum senng leşkeringga tşkende, sn ⁽¹²⁾ anga yaşlılık klıp-sn. Men sanga hergz yamanlık klmasdur-men.” ⁽¹³⁾ dp aldda beř ming heme tc-dr glamları turguzup, ⁽¹⁴⁾ bir ykt yni gltek bile fllerga bend klıp taht oyup ⁽¹⁵⁾ barp¹⁰⁵ yrttler. Pd-řh İskender aydafe bile hayr u bd klışp [130a] ⁽¹⁾ yandlar. ayda<fe> Hzret-i İskender’ni  ferseng yerdn uzatp ⁽²⁾ z eyvn ser--perdesiğe keld. Hzret-i pd-řh İskender hem ⁽³⁾ pat purşatta z şehriğe kelip, tahtga ber-ķarr bold. Graź bu ⁽⁴⁾ hikyedn Hbeřelerdn rd. Amm Hzret-i Peyamber *şalla’llhu* ⁽⁵⁾ ‘*aleyhi vesellem* aytur rdler ki “Mekke’ni virn kladuran Hbeře- ⁽⁶⁾ ler turur.” dr rdler.

Anng met’ı: Aķ fl, ķul kng turur. Bzne ⁽⁷⁾ hem satarlar.

Hre¹⁰⁶ dgen yaşlınna yer turur. Hkemlar aytddur- ⁽⁸⁾ lar kim: “Bir kee kndz Hre¹⁰⁷’de bolan hbdur zge yerlerde bir yıl ⁽⁹⁾ turguna.” dp. Hzret-i Peyamber *şalla’llhu* ‘*aleyhi vesellem* aydlar kim: “mmet- ⁽¹⁰⁾ lerimdn bir kimerse Hre¹⁰⁸’ni fet klır.” ddler. Anda Fatik dp ⁽¹¹⁾ şahbe aytt kim: “Y *Reslu’llh!* Her kim Hre¹⁰⁹’ni alsa

¹⁰⁵ barp: BRYB

¹⁰⁶ Hre: HYRH

¹⁰⁷ Hre: HYRH

¹⁰⁸ Hre: HYRH

¹⁰⁹ Hre: HYRH

Şeymā hatunnu ⁽¹²⁾ manğa berseler.” dēdi. Hāzret-i Peyğāmbēr *şalla’llāhu ‘aleyhi vesellem* dēdiler kim: ⁽¹³⁾ “Hīre¹¹⁰’ni alğan kişi Şeymā’nı sanğa bersün.” dēdiler. Fatik şād ve ⁽¹⁴⁾ hurrem bolup ‘Abdu’llāh ibn ‘Ömer *raziya’llāhu ‘anhuğa* ayttı ki “Seyyid ü güvāh [130b] ⁽¹⁾ bolsunlar.” dēp güvāhlap koydı. Bu söz bile qaldı. Peyğām- ⁽²⁾ ber *şalla’llāhu ‘aleyhi vesellem* bu bī-vefā dünyādın rıhlet kıldılar. ⁽³⁾ Hālifelik, Hāzret-i Emīrū’l-Mū’minīn Ebūbekr Şiddīk *raziya’llāhu* ⁽⁴⁾ ‘anhuğa qaldı. Hāli:d ibn Velīd’ni Hīre’ge ¹¹¹ gāzāt üçün ⁽⁵⁾ buyurdılar. Leşker-i bī-nihāyet bile barıp Hīre¹¹²’ni aldılar. Fatik ⁽⁶⁾ dēgen şahābe Hāli:d ibn Velīd’ğa ayttı kim: “Ey Hāli:d ibn Velīd! ⁽⁷⁾ Hāzret-i Peyğāmbēr *şalla’llāhu ‘aleyhi vesellem* dēp ērdiler kim ‘Her kim Hīre¹¹³’- ⁽⁸⁾ ni feth kılsa, Şeymā hatunnu sanğa bersün.’ dēp ērdiler.” ⁽⁹⁾ dēdi. Hāli:d ibn Velīd dēdiler kim: “Bu sözlerdin meniñ haberim ⁽¹⁰⁾ yoqdur.” dēdi. Fatik dēdi-kim: “‘Abdu’llāh ibn ‘Ömer güvāhdur.” dēdi. ⁽¹¹⁾ ‘Abdu’llāh ibn ‘Ömer dēdiler kim: “Ey Hāli:d! Men eşitip ērdim. Dēdiler ⁽¹²⁾ kim ‘Meniñ şahābelerimdin bir kişi Hīre¹¹⁴’ni alğanda Şeymā aq tēve- ⁽¹³⁾ ge minip, aq çadır başığa tartıp qal‘adın çıkar. Şol vaqt- ⁽¹⁴⁾ da sēn alğay-sēn.’ dēp ērdiler.” dēp güvāhlık birgende, Hāli:d ⁽¹⁵⁾ elçi buyurdılar kim: “Men bu şehri almay yanışım yoq.” dēp şehir [131a] ⁽¹⁾ halkı korqup penc kēçe bī-şumār bile kelip heme İslām’ğa müşerref ⁽²⁾ boldılar. Şeymā ol şıfat bile çıqıp Fatik’ge Şeymā’nı buyur- ⁽³⁾ dılar. Şeymā Fatik’ni kördi. Sordı-ki: “Meni nēme kıla-sen¹¹⁵ dēben?” ⁽⁴⁾ dēdi. Fatik dēdi-kim: Seni men aladur men.” dēdi. Şeymā külüp dēd- ⁽⁵⁾ i: “Ey Fatik! Sēn meni kiçik ēkenimde körge bolğay-sēn. ⁽⁶⁾ Men hālā ol vaqtimdeki dēk ēmes. Başım aqarğan, tişim sar- ⁽⁷⁾ gārğan. Küç, kuvvetim qalmağan. Bārī sanğa on yüz dīnār ⁽⁸⁾ bersem bu qulunğdın yansanğ.” dēdi. Fatik hem şād ve hurrem ⁽⁹⁾ boldı-ki dīnār dēgen toludur dēp. Āhır miñg dīnārni o- ⁽¹⁰⁾ lar berdi.

¹¹⁰ Hīre: H̄YRH

¹¹¹ Hīre: H̄YRH

¹¹² Hīre: H̄YRH

¹¹³ Hīre: H̄YRH

¹¹⁴ Hīre: H̄YRH

¹¹⁵ sen: MN

Fatik aldı. Hîre'ni¹¹⁶ Şeymâ'ğa tapşurdılar. Hâ-⁽¹¹⁾ lîd ibn Velîd, feth ve nuşret tapıp bir neççe kün munda turup.⁽¹²⁾ Andın kin bār-gāh ser-ā-perdelerni yörütüp. Arqadın⁽¹³⁾ hem be-tamām leşker yandılar.

Hârezm dēgen bisyār uluğ⁽¹⁴⁾ şehrdür ki pür-ni'met, obdān, ābād. Ammā anıñğın hem yahşırak⁽¹⁵⁾ Cürcāniyye turur. Anıñg tili ve anıñg fi'li yaman bir halkdur. [131b]⁽¹⁾ Yene bir şehir bar. Aşını "Ardegerd" dēler. Ammā ol halknıñ üni⁽²⁾ gūyā koñg qarğanıñ üni. Savuķı yamandır. Ėgin tola ke-⁽³⁾ ygen üçün aţlarığa mine'lmesler. Dırahtları heme yarılar.⁽⁴⁾ Başnı takye¹¹⁷ üstün koyup yatsalar yüzleri takye¹¹⁸ bile⁽⁵⁾ muzlap qalur. Anıñg bir haddi Hōrāsān'dur, bir haddi Māverāū'n-nehr,⁽⁶⁾ yene bir haddi Deryā-yı Ceyhūn turur. Mīve arasın cevzdin⁽⁷⁾ özge yene mīvelerdin köpdür. Mürüvvetlig, misāfir, dost⁽⁸⁾ halkdurlar. Metā'ları: Seng-i cerāhat, kunduż, şūr, balıķ,⁽⁹⁾ seccāde, tāķ-ı H^Vārezm turur.

Hāzramūt dēgen Şam'da turur.⁽¹⁰⁾ Hāzret-i Hūd Peyğāmbere 'aleyhi's-selāmınñ qabrleri ol yerde turur.⁽¹¹⁾ Cāh-ı Berhūt dēgen andadur. Anıñg qahrını kişi körgen ėmes.⁽¹²⁾ Anda bir beyābānī bardur. Qaranğguluķ turur. Berhūt dēgen küffār-⁽¹³⁾ nıñg gūr-istānı turur. Her vaķtda ol yerdin sūdāger halk⁽¹⁴⁾ öter bolsa, kulaķlarığa āvāz kelür kim "Falān ibn falānıñ⁽¹⁵⁾ po:stīn renglik metā'ını munça pulğa alur." dēp. Her yerge her memleket-⁽¹⁶⁾ ge alıp barsa, ol behādın bir pul yarım pul yukķarı töben satılmağay.

[132a]⁽¹⁾ **Hımış** dēgen Şām memleketide turur. Hāli:d ibn Velîd'niñ qo-⁽²⁾ llarıda feth bolğan. Yüz yetmiş miñg dīnār bile şulh bolğan.⁽³⁾ Anda bir mesci:d bar. Ol mesci:dniñ üstünide bir taş ādem şüre:t-⁽⁴⁾ ide turur. Töben şara:fida hem çıyan şüre:ti bar. Eger

¹¹⁶ Hîre: H^VYRH

¹¹⁷ takye: TYKYH

¹¹⁸ takye: TYKYH

kimersenî ⁽⁵⁾ çıyan mıyan çaķsa, Şol Őuretĝa palçıkını tegürüp Şol ⁽⁶⁾ çıyan çaķķan yerge tēgürse derdi pest bolur.

Ĥorāsān ⁽⁷⁾ dēgen uluĝ memleket turur. Ĥalkı heme hoŐ-Őuret ve Őāĥib-cemāl, ⁽⁸⁾ dānā ve ‘ākıl zīrek ādemler turur. ĤoŐ-terkīb, ĥoŐ-fehm ⁽⁹⁾ kimerseler turur. Türkler hem-sāyesi turur. Kimerseī ümmīd bile barsa, ⁽¹⁰⁾ nevmīd herĝiz yanmas. Ĥaķ *sūbhānehu ve te‘ālā* Benī-Ümiyye’niĝ ĥūyı- ⁽¹¹⁾ nı hoŐlamadı. Ĥorāsān ĥalkını olar üstünige musallaĥ ⁽¹²⁾ ķıldı. Āl-i ‘Abbās’ĝa tapŐurdılar. ‘Abdu’llāh ‘Abbās *raziya’llāhu* ⁽¹³⁾ ‘*anhu* andaĝ aydılar kim: “Ehl-i Kūfe, ‘Alī-perest. BaŐralıķlar ⁽¹⁴⁾ ‘OŐmānī turur. Cezīreliķlar Ĥurūrī’dürler. Ehl-i Ĥorāsān ⁽¹⁵⁾ İslāmī tururlar.

Ammā **Ĥūr-istān** dēgen pür-ni‘met yer turur. [132b] ⁽¹⁾ Ammā hevāsı yaman turur. Ol ĥarafniĝ ĥalkı, hevāsı nā-ĥoŐ- ⁽²⁾ luķıdın ĥūyları bed-ĥūy tururlar. Öz Őehrleridin ⁽³⁾ yene ĥarafge kaçarlar. İŐfahānlıkĝa ¹¹⁹ oĥŐa yerleri nā-sāz- ⁽⁴⁾ kār turur. Māl yıĝmaķķa ber-ĥarīŐ ĥalkđurlar. Deccāl ‘*aleyhi’l-la‘ne* ⁽⁵⁾ Őol yerdin peydā bolĝan. Anıĝ tola ĥalkı Ĥūr-istān’dın ⁽⁶⁾ tururlar. Olar bile yörüp ‘ālemni ĥarāb ķılĝaylar. Andın ⁽⁷⁾ ‘ālemniĝ ĥarāblıķı ve ĥaĥtlig ve Őūmluķı; belki barça ⁽⁸⁾ belālarnıĝ baŐı İŐfahān’dın ¹²⁰ ķopar. Aķın suları ⁽⁹⁾ bar turur. Sularıĝa muz tutar. Anıĝ ĥalkı za‘īf ve naĥīf, ⁽¹⁰⁾ nizār ve sarıķ çehre tururlar. Anıĝ metā‘ı: Őeker ve dībāc ⁽¹¹⁾ turur.

Cürüz dēgen andaĝ Őehr turur kim ĥalkı Cehūd tururlar. ⁽¹²⁾ Cürüz’niĝ ve Eng’niĝ arasında tōrt miĝ bāĝ turur. ⁽¹³⁾ Ye’cüc ve Me’cüc Őol Cürüz ĥalkıdın peydā bolĝandurlar. ⁽¹⁴⁾

¹¹⁹ İŐfahān:’ŞF’H’N

¹²⁰ İŐfahān:’ŞF’H’N

Yene bir şehri **Serirü'z-zehab** turur. Anıñğ pād-şāhı Behrām'nıñğ neslidin ⁽¹⁵⁾ turur. Bir t̄āyife halk bar turur. Anı Burtās d̄erler. Ol vilāyetdin [133a] ⁽¹⁾ yilimdin özge yene neme peydā bolmas.

Hayz d̄egen yerid̄ür kim ⁽²⁾ Kirmān h̄udūdıda turur. Yamğur herḡiz ol şehрге yağmas. Şehrniñğ ⁽³⁾ taş yüzige yağar. Anda bir yığaç bardur otğa herḡiz köymez. ⁽⁴⁾ Ol yığaçniñğ atını “‘Avdü's-şalīb” d̄erler. Ammā Tersālarğa ⁽⁵⁾ ol yığaç bir numūneī turur.

Hocend d̄egen çaqqanğına yurt ⁽⁶⁾ turur. Seyr-i mīve, seyr-i bāğ yer turur. Anıñğ mīveleri: Ürük, ⁽⁷⁾ şeftālū, bādām.

Dımışk d̄egen uluğ bir şehir turur. Suyı ⁽⁸⁾ yağşı, hevāsı taħı h̄übdur. Halkı s̄āz-kār ve h̄übgına halk. ⁽⁹⁾ Gūyā ki behiştin çıkarğan d̄ek. Dımışk, Belh, Āmula'nı Daħāk ⁽¹⁰⁾ ibn Benūrāst d̄egen binā kılğan şehirler turur. Ammā ‘aceb zālī:m, ⁽¹¹⁾ kıltak egen deydürler. H̄āzret-i Nūh PeyğāMBER ‘aleyhi's-selām bir ⁽¹²⁾ mescid-i cāmi' binā kılğan ol yerde yene bir öy hem etgen. Ol ⁽¹³⁾ öy içide yegirme t̄ört h̄urūs etgen tururlar. Her kıysı h̄urūs- ⁽¹⁴⁾ niñğ aldıda bir cām koyğan tururlar. Yegirme t̄ört mühre turur. ⁽¹⁵⁾ Her mühreni, bir h̄u:rūsniñğ ağızğa salıp koyarlar. Her s̄ā'atde [133b] ⁽¹⁾ bir h̄urūsniñğ ağızdağı mühresi bir k̄eçe kündüzde t̄ü- ⁽²⁾ şüp bolur. Ammā bu h̄urūsleri rededin kılğandurlar. ⁽³⁾ Andın ādemniñğ ‘ömri miñğ yıl bolsa hem, her künde eşitme- ⁽⁴⁾ gen bir sözlerni eşitür her künde körmegen bir nemersenı kö- ⁽⁵⁾ rer. Mu'āviye d̄egen yegirme yıl ser-dār erdi. Köp mescid ⁽⁶⁾ mihrābları ruḥām taşı bile kıldurdi. Taruslarını ⁽⁷⁾ s̄āc yığacı bile ettürdi. Altun, lāceverd bile naqş <u> ⁽⁸⁾ nigār bile münakkaş kıldurdi. Türgüklerini mermer taşı ⁽⁹⁾ bilen ettürdi. Ol tügrüklerini, ‘Ömer ‘Abdu'l-‘Azīz d̄egen ⁽¹⁰⁾ Rūm'din keltürtüp altun bile ber-ā-ber alğandur. Anda ⁽¹¹⁾ yağşı, ‘acāyib mīveleri bardur. Ol yerde bed-h̄üy kişi ⁽¹²⁾ lāzı:m bolsa, bir yıl istep birkiñe bed-h̄üy tapa'lmaslar.

⁽¹³⁾ **Dāmġān** dēgen andaġ bir yer turur kēçe kündüz; şām şabāh ⁽¹⁴⁾ ol yerdin şimāl herġiz kem bolmas. Bir suyu bardur, anı ⁽¹⁵⁾ Kasrī dēgen neççe kentge taqsīm kılıp bergen. Hergiz biribiridin ziyāde [134a] ⁽¹⁾ eltmesler. Bir kimerse, bu sunıñ başıġa yüz yegirme cevzni ⁽²⁾ salıp. Cemī‘ arıqlarġa ber-ā-ber taqsīm tapıp heme kentlerge ⁽³⁾ ber-ā-ber barıp. Ol yerde cevzler ünüp. Andın kin İskenderiyye- ⁽⁴⁾ ge alıp barıp saldılar. Kenġrū boldı.

Damlakça dēgen Nevbe ⁽⁵⁾ dēgen memleketniñ nevāhīsıde turur. Rūd-ı nılniñ sāhili- ⁽⁶⁾ side turur. Yetti dervāzesi bardur. Heme-i dervāzeleri ⁽⁷⁾ taşdın etgen tururlar. Zümürürdniñ ma‘deni ol yerde turur. ⁽⁸⁾ Anıñ arġa yanı Zülümāt turur.

Dimār dēgen Yemen’niñ ġudū- ⁽⁹⁾ dıda bolur. Ėkki kent bardur: Birini Dāmūrān dērler, yene ⁽¹⁰⁾ birini Dolān dērler. Ol yerde cerādliġ ġatunlar bardur. ⁽¹¹⁾ Heme ėgiz ġāmetliġ, kıızıl yüzlüġ, lāle-rūġluġ, nāzik ⁽¹²⁾ endāmlıġ, ġara saçlıġ tururlar. Ol tarafda āşkārā zinā kılır- ⁽¹³⁾ lar. Her yerdin müfsīd ve yaman kişiler zinā kılmakġa ol yerge ⁽¹⁴⁾ barurlar. Ėkki pād-şāh bar ėken. Bir yerdin cerābliġ ġātunlar- ⁽¹⁵⁾ nı aldurup barıp fişġ ve fesādlar kılır ėkenler. Bu fāsı:ġ- [134b] ⁽¹⁾ lar şol fāsı:ġ pād-şāhlarnıñ neslidin tururlar.

Zābü’l-Aġlāf ⁽²⁾ dēgen andaġ bir yerīdür kim Hemmedān memleketide turur. Şāfūr-ı Zül- ⁽³⁾ Eknāf dēgen binā kılgān şehir turur. Ammā kırġ kēçe kündüz yamġur ⁽⁴⁾ yaġsa herġiz kār kılmas. Şāfūr dēgeniñ ġolıdın padşāh- ⁽⁵⁾ lıġ kētip kimerseī ayttı ki: “Sēn temür ġūnda altun nānı ⁽⁶⁾ yemegünçe pād-şāh bolamas-sēn.” dēdi. Bu barıp bir dehġān- ⁽⁷⁾ niñ kıızını toy kılmay, naġġāre surnāynı çaldura’lmay aldı. ⁽⁸⁾ Ammā at ve ėgin, tāc ve yaraġ çapduġını atıġa berkitip zīr-teng¹²¹ ⁽⁹⁾ tenġ-ā-tenġ tartıp ġoya berdi. Munı ġayın atası dehġān ⁽¹⁰⁾ bay tutup saġladı. Şāfūr, ġayın atası bile ėkeven ⁽¹¹⁾ dehġānçılıġġa bardılar. ġatunı atası bile erige nān ⁽¹²⁾ alıp bardı. Arada bir nehr bar ėrdi. Suyı leb-ā-leb bolup. Bu ġatun, ⁽¹³⁾ ol östenġdin

¹²¹ Metinde iki kez yazılmıştır

öte'lmey. Şāfūr, ketmenni uzattı. Hātun ⁽¹⁴⁾ nānı pülge salıp. Şāfūr kördi-kim: Kızıl nān gūyā temür hūn ⁽¹⁵⁾ üstide qoyğan dek köründi-kim altun nān temür hūn ⁽¹⁶⁾ turğan dek. Fī'l-hāl ol remmālınıñ aytқан sözi hātırığa [135a] ⁽¹⁾ keldi ve şol sâ'at ser ü pâyını keydi. Tâcını başığa qoyup qamçı- ⁽²⁾ sını dervāze başığa asıp qoyuşı hemān vezīr, nedīm, çāker ve ⁽³⁾ nökerleri, qul ve küng, uluğ kiçik heme qamçını dervāzede asıg- ⁽⁴⁾ lıq körüp yügürüşüp pād-şāh ayağığa süyüp be-tamām ⁽⁵⁾ hāzı:r boldılar. Şāfūr taht üstün ber-qarār boldı. Hükü- ⁽⁶⁾ met engüşterini elgige saldı, şol-zamān fermān kıldı ⁽⁷⁾ otuz gez, bir mināre toğrası yegirme gez andağ muhkem ettiiler ⁽⁸⁾ kim hīç yeride شيكام ve derzi ma'lūm bolmas érdi. ⁽⁹⁾ Pād-şāh şād ve hurrem bolup binā kılguçılarnı in'ām-ı şā- ⁽¹⁰⁾ hāne bile memnūn ve muhalla' kıldı. Bisyār nevāzişler kılıp sor- ⁽¹¹⁾ dı-kim: "Ey usta! Mundın ilgeri mundağ 'imāret kılgan-mu, ⁽¹²⁾ kıлмаğan-mu?" Usta ayttı ki: "Kıлмаğan érdim." "Bārī mundın ⁽¹³⁾ keyin kılır mu-sen?" Dedi-kim: "Eger buyursalar mundın hem bülend ⁽¹⁴⁾ ve uluğ kılır-men." dēgen bile Şāfūr anı öltürgeli yar- ⁽¹⁵⁾ lıg kıldı. Ol kişi ayttı ki: "Meniñ qanımgā bulğanıp neme. Meni bu [135b] ⁽¹⁾ mināre üstün çıkartıp qoysañg ölüp qalır-men." dep. Bir kerkes, ⁽²⁾ bir pāre yığaç tilep aldı. Minār<e> başığa çıkardılar. Bu usta özige qanat ⁽³⁾ yasap uçtı. Uçqannı kördiler andın keyin ol kimersenı köz bile ⁽⁴⁾ kördüm dēmediler. Belki hīç köz anı körmediler. Yene yerde hem zāhir ⁽⁵⁾ emes.

Rūm dēgen bir iqlīm turur pūr-ni'met. Şam'nıñ yanıda turur. ⁽⁶⁾ Cezīreleride heme 'Arablar bardur. On künlük yolını bir künde ba- ⁽⁷⁾ sarlar. Aq bile qoqlap yetedür-men dēgen yalğandır. Be-nā-gāh tēse- ⁽⁸⁾ ler hem tuta'lmaslar. Bir haddı Anṭākiye, bir haddı Saqīle, bir haddı ⁽⁹⁾ Qosnṭāniyye turur. Tātūliyye'ğaça heme Tersā tururlar. Ammā zīrekkine ⁽¹⁰⁾ halk turur. Ol serḥadda 'acāyibātlar toludur. Kimyā-gerlikni bilür ⁽¹¹⁾ kişiler anda köpdür. Şüret-gerler taḥı toludur.

Bir vaqtda Rūm ⁽¹²⁾ pād-şāhı öldi oğul kıızı yok. Tamām ehli evlādı cem' bolup, ⁽¹³⁾ maşlahat üstün meşveret kıldılar kim: "Baqalı tañgla Hābeş yo- ⁽¹⁴⁾ lıdın her kim yetse, anı

keltürüp pād-şāh kılalı.” dēp. Kēçesi ötüp ⁽¹⁵⁾ taŋglasıġa Habeş pād-şāhı memleketini taşlap anda qoyup, özi ⁽¹⁶⁾ qaçıp munda kelişi bile tutup alıp keltürüp pād-şāh kıldılar. [136a] ⁽¹⁾ Tahtġa ber-qaar boldı. Bir neççe künden kin bir oġul vücüdġa ⁽²⁾ kelip. Anġa “Aşferü’l-esved” aq koydılar. Ammā şūfiyā dēk sa- ⁽³⁾ rıq reng ērdi. Rüm halkıda üç kürsī bolur: Biri ⁽⁴⁾ Rüm şehrde, yene biri Anqaıyede, üçünçisi Beytü’l-Mağdis’- ⁽⁵⁾ de turur.

Rūmiye dēgen andaġ şehr turur kim Qoştaniniye- ⁽⁶⁾ niŋ ve Rūmiyeniŋ arası bir yıllıq turur. Uluġluġını ⁽⁷⁾ mundın bilmek kerek kim toġu bazarı bir ferseng turur. Altı ⁽⁸⁾ yüz ġammām bardur heme tılısm bilen kılgandurlar.

Velīd ibn ⁽⁹⁾ Müslim andaġ aydı-kim: “Rūmiye’ge barduq. Bir taġ başıġa çıqtuq. ⁽¹⁰⁾ Töbenide bir deryā köründi, tekbīr ayttuq. Bir Rūmiyelik kişi ⁽¹¹⁾ bar ērdi. Ol sordı-kim: ‘Ne ki tekbīr aytur-sizler?’ dēp. Biz ⁽¹²⁾ ayttuq: ‘Bizniŋ deyişimiz şumdaġdur: Her qaçan bizler ⁽¹³⁾ deryāni körsek tekbīr aytur-miz.’ dēdük. Rūmiyelik ādem kü- ⁽¹⁴⁾ lüp ayttı ki: ‘Bu körünge deryā ēmesdür. Büzlüççe dēgen ⁽¹⁵⁾ şehr turur. Bu şehrniŋ öyleriniŋ ögzesi turur. Heme zer ve [136b] ⁽¹⁾ cevāhirātlar bile muraşsa’ kılgan. Ayna ol körünge şol ⁽²⁾ cevāhirātlar sizlerge deryā körünüpdür.’ dēdi. Yene dēdi-kim: ⁽³⁾ ‘Bu şehrniŋ çoŋluġı kırq ferseng turur. Her bir fersengde ⁽⁴⁾ törtün dervāze qoygandurlar. Mecnū’ı yüz altmış ⁽⁵⁾ dervāze bolur. Ammā her dervāzeġa miŋdin kişi pāsbān ⁽⁶⁾ qoygandurlar.’ Şundın ol şehrge yetip kirip bir yerige çıqıp ⁽⁷⁾ kördük şarrāflar dükkānları ēgen. Şehr otrasıda bir şahın ⁽⁸⁾ kördük. Alta mīl orını bar. Anda kenīseler kılıp qoyupdurlar. ⁽⁹⁾ Rūmiye’niŋ metā’ı: Dībā, zer-beft-i beryün, faġfūrī atlas, ⁽¹⁰⁾ kul ve küŋg, edviyye. Her kim ol şehrge kirse ġayrān bolmay qalmas. ⁽¹¹⁾ Menzil mekānıġa hem pat fırsatıta yana’lmas.

Rey dēgen şehr mu‘azzam ⁽¹²⁾ şehr turur. Pür-ni‘met yer turur. Anıñg metā‘ı: pahte, sihrbāzī, ⁽¹³⁾ enār, Tahrānī engūr, mulāhī, şimşāddın ŧabaŧ. Anı binā kılğan ⁽¹⁴⁾ Rey ibn Saŧlān ān-Işfahān ibn Būlūc ērdi.

Re’su’l-‘Ayn ⁽¹⁵⁾ dēgen yerde üç yüz çeşme cem‘ bolup nehr bolur. Anı “Naħrū’l-Cā-⁽¹⁶⁾ būr” dērler. Pahte ol yerde tola bolur.

Serāndi:b dēgen bir ‘azīm [137a] ⁽¹⁾ şehr turur. Seksen maħallelik şehr turur. Her maħallesi bir fersengniñg or- ⁽²⁾ nıda bolur. Ammā ol ħalk altunı patmanlaşıp alışurlar. Ħarc ⁽³⁾ kıla turğan pulları yaŧūt zümüröd turur. Ol mülkniñg bir ħaddı ⁽⁴⁾ Deryā-yı Sıpāhān turur. Āf-tāb ŧulū‘ kıladurğan yerğaça otuz ferseng- ⁽⁵⁾ lik turur. Yene bir ħaddı Hind-istān, yene ħaddı Zulumāt’niñg ağızı ⁽⁶⁾ turur. İskender-i Zū’l-Ķarneyn’niñg ħayme ve bār-gāhınıñg mīħleri taħı ⁽⁷⁾ anda turupdur. Kişi ħaraħu tarıp alıp ħaħa’lmapdur. Ammā bu mīħ ⁽⁸⁾ on ěkki ħalbırçe pür-ħesāb barıldı belki andın hem ziyāde bolmasa ⁽⁹⁾ kim herħiz ěmes. Ol andaħ yer turur kim Ħazret-i Miħter-i Ādem ‘aleyhi’s-selām ⁽¹⁰⁾ behiştdin yeryüzige tüşkenleride ol yerge tüşken. İz- ⁽¹¹⁾ leri şundaħkına turadur. Her şehrge ve her memleketge kıymet behā ⁽¹²⁾ yaŧūtlarını, ‘acāyib elmāsını andın her yerge eltürler. Ol ħalkniñg ⁽¹³⁾ resm ve ‘ādeti emşālī: Pād-şāħları ki öldi cenāzege salur- ⁽¹⁴⁾ lar. Şehrni çörödürüp aylandurup tört kēçe kündüz ⁽¹⁵⁾ bille alıp yörürler. Ħan ěgesi, cenāze aldıda yügürüp yö- ⁽¹⁶⁾ rüp yıħlap aytur kim: “¹²²إيها الناس

Biliñgler ve āħāh bolunħlar. [137b] ⁽¹⁾ Fenā pād-şāħ kētti bākī pād-şāħ ħaldı.” dēp. Tört kēçe kündüz ⁽²⁾ tamām boluşı cenāze bile otħa taşlap köydürüp ⁽³⁾ külini kökge sarurlar. Andın ħalāş taparlar.

⁽⁴⁾ **Si<s>tān** dēgen andaħ bir iħlīm turur. Bir ħaddı Ħorāsān, bir ħaddı ⁽⁵⁾ Muħāra, yene bir ħaddı Hind-istān, bir ħaddı Kirmān turur. Bu arada ⁽⁶⁾ neççen<d> şehrleri bar turur. Emşāl:

¹²² Eyyuhe’n-nās

Ġür, Asfirār, Zerenc, Bāmiyān. ⁽⁷⁾ Bular hūb şehirler turur. Ābād, köçüm yurt memleketler turur. ⁽⁸⁾ Deryāsınıñğ arasında uluğraķı Nehr-i Hirmend turur. Zābul-istān ⁽⁹⁾ degen şol memleketde turur. Zāl ibn Sām Rüstem ibn ⁽¹⁰⁾ Zāl uşol yerdin peydā bolğan. Bir tağ bar turur. Cemī‘ tağ- ⁽¹¹⁾ lardın uluğraķı oldur. Anı “Ney” dērler. Behiştin ⁽¹²⁾ yeryüzige tüşken yılan ol tağğa tüşken. Ammā ol yılan- ⁽¹³⁾ nıñğ zād u būdı tola bolup alğandır. Tağnıñğ tutқан ⁽¹⁴⁾ pütkeni yılan turur. Ammā tolasınıñğ kıızıl ve yaşıl anat- ⁽¹⁵⁾ ları bolur. Anı “ef‘ī-i atāla” dērler. Bu zamānede ol yılan- ⁽¹⁶⁾ larnı kişi herġiz körmes.

Semerķand degen şehirni pād-şāh İskender [138a] ⁽¹⁾ binā ılğan şehrdür. İslām-ābād turur. Heme-i halkı şücā‘ tururlar. ⁽²⁾ ‘İlmni ve ‘ālim halknı dost tutġuġı halk bolur. Şehr içre ⁽³⁾ bāğ ve bostānlar ve tegürmen ve mürġzārları bardur. ⁽⁴⁾ Bu şehrnıñğ on ěkki dervāzesi bardur. Bu dervāze- ⁽⁵⁾ din, yene bir dervāze bir fersenglik turur. Hemme-i dervāzeleri ⁽⁶⁾ temür bile etgen tururlar. Bu şehir içre mundın bölek yene ⁽⁷⁾ keñgrü yerleri bolur ki ceng saķuş ılġu dek. Afrī- ⁽⁸⁾ ķış ibn Ebrehe degen beş, alta yüz miñġ kişi bile barıp ⁽⁹⁾ ġayme ve bār-ġāhlarını ber-pā ılıp ıyap tüştiler. Hıç ılıp ala’ ⁽¹⁰⁾ İmadı. Leşkeri زابوراب tenglik bolup tura’İmay ⁽¹¹⁾ veyā ala’İmay yandılar. Andın kin Sa‘īd bin ‘Oşmān ibn ⁽¹²⁾ ‘Affān keldi. Olar ant içtiler ki “Men yā alay yansam yā ⁽¹³⁾ ölmey alsam.” dēp. Āġır anyat bin Müsellem degen şulġ ⁽¹⁴⁾ ıldı-kim: “Hūb, her nemerseī ki āteş-ġānelerde bardur anı ⁽¹⁵⁾ bular birsün, olar alsunlar.” dēp. Ol hem abūl ıldı. [138b] ⁽¹⁾ Bular hem abūl ıldı. Āġır cemī‘ bütlerini yıġıp bular berdi- ⁽²⁾ ler. Olar hem alğandın keyin birleri birleri bile deyişti- ⁽³⁾ ler kim: “Bu bütlerni ayda köterip yörüp büt satadur- ⁽⁴⁾ miz?” dēp, “Büt-fürüşlük ılalı.” dēp hemmeni yıġıp köydür- ⁽⁵⁾ diler. Toķsan miñġ dīnār zer-i surġ ġası:l boldı .

⁽⁶⁾ **Sürüşne** degen Hind-istān memleketide turur. ġıġāy ara:fige yaķın- ⁽⁷⁾ raķ. Anda pirinçdin öy etip, altun taġt oyġan. Ol ⁽⁸⁾ taġt üstünide yene altundın büt etip oyġandurlar. ⁽⁹⁾ Her kim ol bütġa ol sunsa, ol büt özini yıraķ tartıp ⁽¹⁰⁾ attıġ ün bile feryād ılġay. Aġzıdın

otlar ‘aleng urğay. ⁽¹¹⁾ Bu kimerse ot arasında köyüp ƣalgay. Ammā cemī‘ Hindūlar ⁽¹²⁾ bu işka fahr ƣılğaylar, mübāhātlar bilgeyler. Bu sözni ⁽¹³⁾ şehrdin şehрге alıp yörgeyler. Anıñg üzesige taħı ⁽¹⁴⁾ hem degeyler kim “Hīƣ iƣlīm mundağ emesdür.” degeyler.

⁽¹⁵⁾ **Şin** degen Tibet memleketi bolur. Ol yerniñ pād-şāhı ‘ādil [139a] ⁽¹⁾ erdi. Bir köl ber-pā ƣıldı su lebide. Öziniñ taħtı ol lebide. ⁽²⁾ Dād-ħāh dād etgeli yer ƣıldurup ol başdın bu başka ⁽³⁾ altundın zincīr ettürüp bağlatıp ƣoydı. Ammā her dād- ⁽⁴⁾ ħāh kelse zincīrni tepretür erdi. Pād-şāh bilip, aldığa ⁽⁵⁾ keltürüp. Ol ‘arz-ı ħālin aytıp bolğandın kin ⁽⁶⁾ pād-şāh ol dād-ħāhniñg dād ve feryādığa yetip mazlūm- ⁽⁷⁾ lar dādını, zālī:mlerdin alıp bermey ƣoymas erdi. ⁽⁸⁾ Ammā bir ƣādīsi bar erdi ħalk anıñgdın nā-rāzī erdiler. ⁽⁹⁾ Ƙoyını boğuzlatmay başığa urup cānını alur ⁽¹⁰⁾ erdi.

Ammā bu vilāyet ābād vilāyet turur. Hind iƣlīmıdın ⁽¹¹⁾ keñgrürek turur. Ol ħalk aħnı yahşı, flni şūm ⁽¹²⁾ derler. Heme yahşı közlük ħalkdur. Hergiz kör ve yek ⁽¹³⁾ çeşm ādem bolmas. Ƙış ve yaz peşmine keyerler. Hevā ⁽¹⁴⁾ her çend ıssıg bolsa, ruṭubet ziyāde bolğay. Olarnıñg yeydurğan [139b] ⁽¹⁾ ħūrşları¹²³ kü:rü:nç ve tonğguz gūşti turur. Ĥatunlarınıñg ⁽²⁾ tolası yalañgaç yörürler. Öyleri hem sāc¹²⁴ yığaçdın ⁽³⁾ turur. Levāta ƣılmaħnı mübāhāt bilürler. Her ƣısm ağıƣ ⁽⁴⁾ bolsa taḃībleri dāğ ƣoyarlar. Ağıƣı ziyāde boldı ⁽⁵⁾ neme demek gerek. Dāğ üstün bir bālāyī dāğ ƣoyarlar. ⁽⁶⁾ Metā‘ı: Dībā, dārçin, māmīrān¹²⁵, çinī, sūnbül turur. Bāft- ⁽⁷⁾ gārları şālīħalık bolurlar. Naƣƣaşlıƣğa ustādur- ⁽⁸⁾ lar. Kimerseī bir nāƣşin iş ƣılıp be-tamām ħalk anıñg bu ⁽⁹⁾ ƣılğan işiğa aħsen ve āferin ƣıldılar. Anıñg bir ƣulı ⁽¹⁰⁾ hergiz fesend ƣılmadı. “Bu iş bolmapdur. ‘Ayb-ı tamām ⁽¹¹⁾ bu işde bardur.” degende sordılar kim: “Ol ‘aybı bu ⁽¹²⁾ metā‘da ƣaysıdur?” dep. Ƙul külüp körgüzüp ayttı ⁽¹³⁾ kim: “Bu ṭāvusniñ şüre:ti tumşuƣıdaki mana bu ⁽¹⁴⁾ ħu:rmāniñg şāħı. Mana bu, köre-sizler kim bir top sūnbül-

¹²³ ħūrş: ĤRS

¹²⁴ sāc: ‘C

¹²⁵ māmīrān: M‘MR‘N

[140a] ⁽¹⁾ niñg töpesideki buğına cān-verni, sünbül kaçan köterip ⁽²⁾ turaladur? Ol cān-ver hem sünbülğa kaçan kona yetti?” ⁽³⁾ dedi. Āhır bu üstād bu kılğan işidin me’yūs ⁽⁴⁾ bolup yırtıp taşladı. Kūlmı āzād kılıp yahşı hil’at- ⁽⁵⁾ lar berip öz ornıda anı kıldı deydürler.

Māverāü’n-nehrde ⁽⁶⁾ **bir şehir** bardur. Heme Yunān hükemāları ve Eflāṭūn evlādı ⁽⁷⁾ andadurlar. Bir bütleri bardur, atnı “Metāb” dērler. ⁽⁸⁾ Sulṭān Maḥmūd ol şehri almağğa kaçd kılıp an<t> içti ki: ⁽⁹⁾ “Men bu şehri almasam, Metāb dēgenni virān kılmasam!” dēp. ⁽¹⁰⁾ Ammā Metāb dēgen bütni bir kök taşdın kılğan ērdiler. ⁽¹¹⁾ Āhır bir küni şehir dervāzesige yetip. ‘Amūd bile sefīl ser- ⁽¹²⁾ küblarını uçurup şehir içre özlerini aldılar. Be-tamām ⁽¹³⁾ ḥalk lā-‘ilāc bolup dēdiler kim: “Uşbu Metāb’ni bir neççe ḥır- ⁽¹⁴⁾ dār altun biz bersek, sizler qoysalar?” dēdiler. Ḥāzret-i ⁽¹⁵⁾ Sulṭān Maḥmūd ayttılar kim: “Meniñ atam büt-tırāş emes ērdi [140b] ⁽¹⁾ büt-fürüşlük kılğalı.” dēp. Metāb dēgen bütni aldurup ⁽²⁾ alıp bir medreseniñ bosağa altınıda qoydurdılar ⁽³⁾ tā anğa cemī‘ ḥalk mā-ḥalāyık ol büt yüzige put qoyğaylar. ⁽⁴⁾ Kāfirlerğa andağ ihānet bolğay-kim ⁽⁵⁾ این آن جنین جنان ¹²⁶ dēye- ⁽⁵⁾ lmes ērdiler.

Şafā dēgen ‘aceb yahşı şafālık yer turur. ⁽⁶⁾ Andağ keltürüpdürler kim Ḥāzret-i Mihter-i Süleymān ‘*aleyhi’s-selām* ⁽⁷⁾ her dīvige, her perīyige veyā cīngā gāzab kılsalar, anı ⁽⁸⁾ keltürüp Şafā’da saht ‘azāblar kılur ērdiler. Bu sebab- ⁽⁹⁾ din dīvler, İblīs’ğa şikāyetler kılur ērdiler. ⁽¹⁰⁾ İblīs ayttı kim: “Ey yārānlar! Her vaqtı ki belā köp bolsa, ⁽¹¹⁾ rāḥat yakın bolur.” Kimerseī aydı-kim: “Men Şām ve ‘Irāq ve ⁽¹²⁾ Ḥorāsān’ni köp seyr temāşā kıldım. Ammā Şafā’dın ⁽¹³⁾ ḥoş, şafā yerni hergiz körmedim.” dedi. Ḥāzret-i risālet ⁽¹⁴⁾ penāh *şalla’llāhu ‘aleyhi vesellem* andağ aydılar kim: “Dünyā āhırığa ⁽¹⁵⁾ yetmese Şafā, ‘Arab mülkiğā qoşulmas.” dēdiler.

¹²⁶ İnne ān cuneyne cinān

Şām [141a] ⁽¹⁾ milketide bir yer bardur. Anda üzüm, ādīm, ķembīl, zeytūn, enār. ⁽²⁾ Bu mīvelerdin toludur. Ol şehrdin özge şehrlerge ⁽³⁾ elterler.

Ṭāyif dēgen Medīne şehri turur. Anı Ḥāzret-i ⁽⁴⁾ Peygāmbere *şalla'llāhu 'aleyhi vesellem* neççe aṭ bile aytur ērdiler: Medīne, ⁽⁵⁾ Ṭa:yibe, Miskīne¹²⁷, 'Azrā, Cābire, Cevde, Yeşri:b¹²⁸, Aḥab-ı Ekāle, ⁽⁶⁾ Mübārek, Maḥfūfe, Kāşime dēr ērdiler. Ṭāyif hem dērler. Yeşri:b ⁽⁷⁾ ibn Māyir binā kılğan turur. Ḥāzret-i Ḥaḳ *sübḥānehu ve te'ālā* ⁽⁸⁾ “medḥal-i şıdḳ” dēp yād kıldı. Ḥāzret-i Peygāmbere *şalla'llāhu 'aleyhi* ⁽⁹⁾ *vesellemniḡ* cāy-gāhları, mübārek merḳadları anda turur. ⁽¹⁰⁾ Dīn ve İslām ol yerde ber-ḳarār boldı. Bu 'ālemde köp yaḥşılıḳ ⁽¹¹⁾ yamanlıḳlar heme ol yerdin peydā boldı. Deccāl *'aleyhi'l-la'ne* ⁽¹²⁾ İşfahān memleketidin peydā bolup 'ālem-gīr bolup barça ⁽¹³⁾ yerni bozup, Medīne'ge kelip. Şunda yer yutup iberür, ⁽¹⁴⁾ yok bolur. Ḥāzret-i Peygāmbere *şalla'llāhu 'aleyhi vesellemniḡ* münberleri- ⁽¹⁵⁾ niḡ, Yeşri:b'niḡ merḳadınıḡ arasında bir ravzaī turur. Behişt- [141b] ⁽¹⁾ din zen ve ferzendleriniḡ gūrı anda turur. İslām ol yerdin ⁽²⁾ çıḳ<ḳ>an turur. Andın keyin cemī' 'ālemge yayılğan turur. ⁽³⁾ Ḥāzret-i Emīr Mihter-i Şāḥib Ḳırān'nıḡ merḳadları hem ⁽⁴⁾ andadur. Ḥaḳ *sübḥānehu ve te'ālā* Tevrīt kitābıda cemī' yerler- ⁽⁵⁾ din obdān dēp yād kılıpdur. Ol sebebdin Cehūd- ⁽⁶⁾ lar ol yerni ihtiyār kılmağan tururlar. Be-tamām Cehūd- ⁽⁷⁾ lar 'muḥkem şehr' dēp Ḳal'a-i Ḥayber'ge yığılğan tururlar. Mūsā ⁽⁸⁾ ibn Maḥmūd dēgen andaḡ aytıpdur kim: “Mu'āviye, Medīne'ge keldi. ⁽⁹⁾ Ḥayāli bu kim münber-i mübārekni Şām'ğa eltgey. Hemān ki münber-i ⁽¹⁰⁾ mübārekge ḳaşd kılıp ḳol sundı-kim tā alḡay yā ala'lmaḡay. ⁽¹¹⁾ Āf-tāb tutulup cihān ḳaranḡguluḳ bolup ḳattıḡ bo- ⁽¹²⁾ ranlar peydā boldı-kim 'azīm şā'ıḳalarḡa Mu'āvieniniḡ teni- ⁽¹³⁾ ge lerze özige ḳorḳuḳ ulaşḳay. Der-hāl ḳolını ⁽¹⁴⁾ yıḡdı. Şunıḡ līḡı bile ḳolı laḳve bolup tutmas ⁽¹⁵⁾ bolup Medīne şehridin alıp ḳaçıp Şām'ğa kēttiler.”

¹²⁷ Miskīne: MSKNH

¹²⁸ Yeşri:b: YSRYP

[142a] ⁽¹⁾ Ammā Medīne'din bir hoş-büy şimāl hergīz kem bolmas. Halk- ⁽²⁾ niñg demāğığa tegip hemīşe mu'aṭṭar bolup turar. Şāfūr ⁽³⁾ aytur: "Medīne қаһт̄ ṭā'un bolmas. Yene yerlerde yeydur- ⁽⁴⁾ ğan ḥorde:nīlerniñg yarmı, belki andın hem kemrek yeylür. ⁽⁵⁾ Ḥabbū'l-bana سنجان ol yerde bolur. Andın özge yerlerge ⁽⁶⁾ şundın elterler. Çevre ḥaddıda yetti tağ bar turur. ⁽⁷⁾ Heme merdüm-nişīn tağlardur. Anıñg yanıda bir uluğ ⁽⁸⁾ nehr turur. Dicle hem dērler Nāhiye hem dērler.

Ṭūs ⁽⁹⁾ dēgen Meşhed turur. Ol andağ yer turur kim Ḥāzret-i ⁽¹⁰⁾ İmām 'Alī Mūsā Rızā'nıñ merḳadları anda, Hārūn- ⁽¹¹⁾ ü'r-Reşīd'niñg ḳabrisi anda turur.

El-ḳışsa: Hārūnū'r-Reşīd ⁽¹²⁾ bir kün tüş kördi-kim utrusıdın bir kimerse peydā boldı. ⁽¹³⁾ Bir çe:ngāl kızıl tofraḳ keltürüp berdi. Aytı ki "Seniñ ⁽¹⁴⁾ ğūrūñniñg tofraḳı turur." dēp. Hārūnū'r-Reşīd ḳorḳup ⁽¹⁵⁾ uyğanıp. Arası neççe müddet ötüp. Ḳazārā Ṭūs'ğa keldi, [142b] ⁽¹⁾ ağırdı. Bostānīde yatıp aytı ki: "Bu bostānıñg to- ⁽²⁾ fraḳıdın bir tutam tofraḳ bersenğ." dēdi. Merver dēgen ⁽³⁾ bir tutam tofraḳ aldı. Hārūnū'r-Reşīd'ge tuttı. Hārū- ⁽⁴⁾ nū'r-Reşīd közi bile körgen, şol tofraḳ ki tüşide ⁽⁵⁾ körüp erdi şol tanudı. Yığladı zārīlık ḳıla ⁽⁶⁾ ḳıla. Āḥır neççe kündin keyin vefāt boldı. Şol bostān- ⁽⁷⁾ da defn ḳıldılar.

Ṭımıs dēgen bir uluğ şehir turur. ⁽⁸⁾ Ṭāber-istān memleketidin turur. Ṭımıs'dın Cürçān'ğaça ⁽⁹⁾ bir deryā turur. Ol deryādın Ṭāber-istān ḥalkıdın yene ⁽¹⁰⁾ özge kişi öte'lmes. Deryāniñg otrasıda bir uluğ tam ⁽¹¹⁾ turur. Anūşīrvān ettürgen deydür. Andın çıḳaturğan ⁽¹²⁾ metā'r: İzār ve kilem, şimşād ve balıḳ, lālekā, ṭabak¹²⁹, nā, ⁽¹³⁾ pirinç, ebrīšem¹³⁰ turur. Çün Mu'āviye Ṭāber-istān vilāyeti ⁽¹⁴⁾ ni Muşḳale dēgenge tefvīz ḳıldı, anıñg bile ⁽¹⁵⁾ yegirme miñg kişi hem-rāh bolup bardılar. 'Uḳāb'dın ötüp [143a] ⁽¹⁾ ber-beyābān ve ber-kūh-istānlarğa, rīg-istānlarğa yettiler. Kör- ⁽²⁾ diler kim heme ḳavm ḥayrān ḳaldılar. Ne su bar ne

¹²⁹ ṭabak: T'B'Ḳ

¹³⁰ ebrīšem: 'BR'ŞYM

muz; ⁽³⁾ ne ta‘ām bar ne ḥorde:nī. Tola ḥalkı perākende bolup ⁽⁴⁾ açlıqığa öldi. Qalğan leşkeri bile Muşqale’ni ⁽⁵⁾ Ṭaber-istānlıklar yenip, be-tamām tutup öltürüp ⁽⁶⁾ këttiler. Yezîd bu leşker yoqalıp yetip ketkenige ḥayrān ⁽⁷⁾ bolup atlanıp, be-tamām leşkeri bile neççe kün yol ⁽⁸⁾ yörüp yetip. Kelip, “Men aladur-men.” dēp ceng-i mağlebe hem bo- ⁽⁹⁾ İdı ala’lmay. Āḥır şulḥ kıldılar kim bir yılda tōrt ⁽¹⁰⁾ miñg dīnār altun, tōrt yüz ḥırdār za‘ferān, tōrt ⁽¹¹⁾ yüz ğulām, dūder, kevş, muraşşā‘ pūş. Heme qollarıda ⁽¹²⁾ cām altun ve kümüşdin. Neççe yıl bu aḥvāilde boldı- ⁽¹³⁾ lar. Andın kin nevbet Ebū’l-Ḥasan Mañşūrī’ğa boldı. ⁽¹⁴⁾ Ol maḥalde aḅḅa birürge harıp birmediler. Ol bir kimersenı [143b] ⁽¹⁾ buyurup. Ol Ḥarīme dēgen, leşker-i bī-şumār bile yol ⁽²⁾ tay kılıp şehrge yaqın yetip, bār-gāḥ ser-ā-perdelernı ⁽³⁾ tikip kıyap yattılar. Yene bir kişını saqal burūtını ⁽⁴⁾ kırkıp buyrudı. Bu Ebū’l-Ḥaşıyb kelip dervāze bosāğa- ⁽⁵⁾ sığa başını qoyup zār zār yıqlap yattı. Safıl başıdaqı ⁽⁶⁾ ḥalk sordılar-kim: “Nēme kişı sēn ne üçün yıqlay-sēn?” ⁽⁷⁾ dēp. Ol ayttı ki: “Bu tüşken ḥalkğa yesİR tüşüp ērdim. ⁽⁸⁾ Yaman kın ve ‘azāblar kıldı.” dēp yıqlap ērdi. Heme ⁽⁹⁾ raḥmları kelip dervāzedin şehrge alıp kirip qoydı- ⁽¹⁰⁾ lar. Bu kişı neççe kün munda turup şehr evzā‘ını ⁽¹¹⁾ aḅḅap bir ḥaṭ fitip oqığa baqlap atıp iberdi. ⁽¹²⁾ Bu ḥaṭnı leşkerdin bir kişı tafıp alıp yügürdi. Ḥarīme ⁽¹³⁾ dēgen, bu ḥaṭnı oqıdı. Mazmūnığa muṭṭali‘ bolup ⁽¹⁴⁾ şol aytkan kēçesi musallaḥ¹³¹ ve mükemmel bolup dervāze ⁽¹⁵⁾ aldığa yettiler. Ol kişı dervāzeni açıp bular şehrni aldılar.

[144a] ⁽¹⁾ Bu şehr uluğınınğ aṭını “İşfahbed” dēr ērdiler. Ol qaçıp ⁽²⁾ barıp Kūh-ı Selmān’ğa berkidi. Andın Ḥālid ⁽³⁾ bin Bermekī’ni ēki yıldın keyin iberdi. Ḥālid dēgen ‘aceb ⁽⁴⁾ tedbīrlık kişı ērdi. Ol bu memleketniñ cemī‘ şehrlerini ⁽⁵⁾ aldı. Pād-şāḥlarınğ tāc ve taḥtlarını yok etip öz ⁽⁶⁾ kişisidin mertebesini yukqarı kılıp öziniñ kişı- ⁽⁷⁾ sidin qoyup. Ammā hīç kimniñ ḥaddı bolmadı-kim “ان ⁽⁸⁾ ایئ”¹³² dēgelgeyler. Heme öz taşarrufığa aldı.

¹³¹ musallaḥ: MŞLLH

¹³² Eyne ü inne

Be-tamām halk mu- ⁽⁹⁾ nıngdın yaman qorqar  rdiler. Hatt  ki beş kdeki balalarğa: ⁽¹⁰⁾ “H li:d keledür, pest bolğil.” demesdin ilgeri  - ⁽¹¹⁾ nini  ıkarmas  rdi. Munıng ş re:tini tartıp şehrdin ⁽¹²⁾ şehрге alıp y r r  rdiler.  y eyv n ve h nlarğa ⁽¹³⁾ bu ş retini naşş kılur  rdiler. Bu ş re:t, Işfahbed’ğa ⁽¹⁴⁾ yetti. Ol bu ş retni körüp  zi bala-barkası hem ⁽¹⁵⁾ zehre-terid bolup zehr i ipkine  ldiler. Anıng ş re:- [144b] ⁽¹⁾ t ve heybetidin hal ş taptılar. Muş’an degen kişi bala-barka ⁽²⁾ sı bile kelip H li:d’ning  sigide h k-i mezelletde yattı. ⁽³⁾ Bu kişige H li:d’ning rahmı kelip kaşıda sakladı. Mehd  ⁽⁴⁾ degen enisığa Muşaff  degen kızını anğa berip kada<ş> ve ko- ⁽⁵⁾ ldaş bolup munı hem yaşı asradı.

‘Ir k degen andağ ⁽⁶⁾ şehrdür kim anı Ş f r degen bin  kılğan turur. B ’iş ol ⁽⁷⁾  rdi- kim: Bir ş r peyd  bolup halkğa bisy r zaħmet yetk rdi. ⁽⁸⁾  h r Ş f r bir g r içide bir ş rning ş retini kılıp koy- ⁽⁹⁾ dı. Ol ş r bu ş rğa  şin  bolup, g r içide mek n ⁽¹⁰⁾ tuttılar.  h r Ş f r bu mekr u h le bile ol ş rni şol ⁽¹¹⁾ yerde  lt rdi. Şol yerde bir  teş-gede peyd  kıldı. ⁽¹²⁾ Ol yerni bu ‘ lemning “ inğ otrası” depdürler. ⁽¹³⁾ Ceziretü’l-Mu arreb ol yerde turur. “T rtin i i l m¹³³” derler. ⁽¹⁴⁾ Bu ‘Ir k halkı Sindli nıng irs lidin, R m ve Şak - ⁽¹⁵⁾ liyye halkınınğ şefresidin, Habeş sip hıdın, T r- ⁽¹⁶⁾ k-ist n halkınınğ yaman fi’lidin, Çin halkınınğ  z r dın [145a] ⁽¹⁾ v rested rler. Bu sebebdin k p ‘ulem , fu al lar, h lef lar ⁽²⁾ ‘Ir k zem nni ihtiy r kılıpdurlar. ‘Ir k zem n şehirleri: ⁽³⁾ Bağd d ve Başra, K fe, H re ve K disiyye, H lifeyn, S st n. Bu heme ⁽⁴⁾ uluğ şehirleri turur. Her künlüki miğ ulağ otun h rc ⁽⁵⁾ bolgu dek şehirler turur. ‘Ir k zem nde kış bolmas, K - ⁽⁶⁾ h-ist nda yaz bolmağanğa oħşar. Amm   far nemerseler, u- ⁽⁷⁾ ruşka  kimerseler ol şehirde bolmas. Tola bel  ve ka  - ⁽⁸⁾ lardın ol halk  m n tururlar.

Ş m degen m b rek şehir ⁽⁹⁾ turur. Beytü’l-Mu addes’ğa yavu  turur. D ny nıng t cı ⁽¹⁰⁾ Ş m turur. Yene Ş m’ning ‘As al n depdürler. ‘As al n ⁽¹¹⁾ degen andağ yerd r ki her

¹³³ i l m: ‘KLM

kim ğazāt niyyetide ol şehрге ⁽¹²⁾ barsa, yetti sekiz kün yatıp t̄a‘at, ‘ibādet kılsa, bu yette ⁽¹³⁾ sekiz kün içre ölse, gūyā şehīd ölgen bolğay. ⁽¹⁴⁾ Bir pād-şāh ol şehрге yağı bolup kelip, saffil çevreside ⁽¹⁵⁾ kırk yerde mancınık ber-pā kıldurdı. Neççe kün ceng cedel bo- [145b] ⁽¹⁾ lup çendān kişi öldi. Bāy dōpe dēk dōpe boldı. ⁽²⁾ Başları sāy taşı-dēk yattı, kanları deryā bo- ⁽³⁾ lup aqışğa kirdi. Bu şehrninğ bozuluşınınğ ⁽⁴⁾ ve bu şehrninğ alur ihtimāli hīç ma‘lūm bolmadı. Āhır ⁽⁵⁾ bu pād-şāh bir kēçe yalguz bār-gāhıdın çıkıp şehir tara:- ⁽⁶⁾ fiğa yörüp. Şehrninğ āb ve hevāsını anğlay dēp kelse ⁽⁷⁾ ēkki ādem taş terip yörüydür. Biri aytadur ki: ⁽⁸⁾ “‘Aceb ki bu pād-şāh şunça leşkeri bile ceng-i muğalebe kılip ⁽⁹⁾ bizninğ bu şehrimiz ala’lmay yörüydür, işninğ o- ⁽¹⁰⁾ nğayı turup müşkilini kılip ala’lmaydur.” dēdi. Ol ⁽¹¹⁾ hem-rāhı külüp sordı-ki: “Kandağ kılsa alur?” Ol kişi ⁽¹²⁾ aydı-ki: “Ol kırk mancınık dēgenini kırk yerde koykuça ⁽¹³⁾ bir tarafda qoysa ğu, andın kin turuş kılip sakuš ⁽¹⁴⁾ salsa almay qoymas.” dēdi. Yene bir kişi ayttı ki: “Ey birāder! ⁽¹⁵⁾ Bu sözni ağıznınğlardın çıkarıp n’etip yörmenğler?” Mebādā [146a] ⁽¹⁾ kişi qara bolsa eşitse hūb ēmes. İş fesādığa tartmasun.” ⁽²⁾ deyiştiler. Pād-şāh bu sözni eşitti. Ayttı ki: “Hudā-y ⁽³⁾ te‘ālā manğa yahşı müjde berdi.” dēp. Ērtesige be-tamām ⁽⁴⁾ mancınıqlarını bir yerge yığıp rāst kılip naqqāre ve nefīrlerni ⁽⁵⁾ çalıp şaf yasap ma‘reke-i meydānğa kirmekge heme musallaḥ¹³⁴ ⁽⁶⁾ ve mükemmel bolup. Nīze-i cān-sitānlarını qolla- ⁽⁷⁾ rığa alıp siferlerini öşnilerige salıp şimşīr-i hū- ⁽⁸⁾ n-āşāmlarını başlarıdın <yukqarı>¹³⁵ alva<n>çlar berip meydān-ı ⁽⁹⁾ kārzārğa yüzlenip ceng cedel āğāz eylep öltü- ⁽¹⁰⁾ re başlap. Heme başlarını qaleme kılip taşlap ğırīv u¹³⁶ ⁽¹¹⁾ ‘alā qopup nūbe-i cir-ā-cir yetip heme özlerini şehir içre ⁽¹²⁾ alıp. Arqadın bular yetip dervāzeni ‘amūdlar birle ⁽¹³⁾ urup pāre pāre kılip. Şehrni almay yanmadılar.

¹³⁴ musallaḥ: MŞLLH

¹³⁵ 235b/2’deki kısma göre eklenmiştir.

¹³⁶ ğırīv u ‘alā: (غريو علا) İzafet kesresi (ى) metinde ötre (◌) ile yazılmıştır.

(14) **Server-i Herāt** dēgen Hōrāsān memleketidin turur. **Ġar-** (15) **şīstān** hem dērler. Anıñğ metā‘ı: Bisāṭ ve çul ve peşmīne. [146b] (1) Altun kānı bar turur. Her kim öylerini süfürüp yığıp (2) bir kün turup yörler, altun peydā bolur.

Ġaznī dēgen (3) uluğ şehir turur. Anıñğ metā‘ı: Çul, goza, kul ve küñğ, pelās, (4) büzīne turur. Ol yerde on ekki miñğ germābe turur. On ekki (5) miñğ mesci:d turur. Heme germābe bile mesci:d bir yerde turur. Germābege (6) kirip ṭahāret kılurlar, çıkıp mescidge kirip ṭā‘at ve ‘ibādet- (7) ğa meşğüllük. Serīr-ğāh-ı Sultān Maḥmūd Sebūktigin anda (8) turur. Sultān Maḥmūd ‘ālemdin ötüp pād-şāhlık, kızısı Melīke (9) Hüsrev’ğā ḳalğan turur. Munıñğ memleketi yüz ferseng turur. (10) Türk-istān vilāyetlerinin İslām yerleri anğa ta‘alluk érđi. (11) Anda “Sūlā” dēp bir kentī bardur. Anda bir nīzeī bardur se şāh, (12) ol nīzeni Rüstem ibn Zāl’niñğ nīzesi deydürler. (13) Yene bir nīze bar dü şāh, anı hem hīç ḥayvān kötere’lmezdür. (14) Sultān Maḥmūd ol nīzeni cerr cehd ḳıldı-kim Sultān Sencer (15) Hōrāsānī’ğā eltedür men dēp ornıdın tepretürniñğ (16) hīç ‘ilācını tapmadılar. Āhır şol ornıda ḳalıpdur.

[147a] (1) **Fārs** dēgen yaḥşığına uluğ yurt turur. ‘Aceb ma‘mūr, obdān, (2) pūr-ni‘met, keñgrülük. Ḥāzret-i Peyğāmber *şalla’llāhu ‘aleyhi vesellem* “Müsülmān- (3) lıḳdın yıraḳraḳ ḥalk turur. Ehl-i Fārs Müsülmānlıkğā yaḳın.” (4) depdürler. Anūşīrvān-ı ‘ādil bir Fārslık kişini; otuz (5) Hindī, on Rūmluk, beş Türk-istānlık, ekki Deylimlikdın (6) yaḥşıraḳ körüp taḳdīm ḳıldurur érđi. Ehl-i Fārs ehl-i ikrām- (7) durlar. Uşṭaḥar-ı¹³⁷ Fārs’niñğ beş miñğ ḳal‘ası bolur. (8) Uluğ şehirleri: Cum, Şīrvān, Ḳırḳayā, ‘Aḳırḳüt, Cenābād (9) turur. Metā‘ı: Ketān ve gül-āb, mūmiyā, saḳan, kükürt, neḫta, zeytūn, (10) za‘ferān, dībāc turur. Ol yerniñğ pād-şāhı: Ḍaḥāk, Ferīdūn, (11) Şāfūr, Behrām, Ḳıyād, Hürmüz, Fīrüz. Bular Fārs memleketige (12) pād-şāh bolğan kişiler tururlar.

¹³⁷ Uşṭaḥar: ’WSTḤR

Feleştîn degen Şâm'nıñ ⁽¹³⁾ milketidin turur. Ammâ uluğ şehr turur. Anı Feleştîn ibn Cäsür ⁽¹⁴⁾ ibn Cüm ibn Şıdkıyâ binâ kılğan turur. Anıñ beredurğan ħarâcı beş ⁽¹⁵⁾ yüz miñg dînâr altun turur. Zeytün ol yerdin çıkar, cemî' mülklerğa [147b] ⁽¹⁾ andın elterler. "Mâhî-i saķankür" degen ol yerde bolur. ⁽²⁾ Eki qolı, eki futı bardur. Bir uluğ tağıda zeberced çıkar. ⁽³⁾ Ĥazret-i İmâm Şâfî'nıñ qabrleri anda turur. Bir serîr-gâh bar- ⁽⁴⁾ dur. Uzunı yetti yüz gez turur. Anı "serîr-gâh-ı Mâriye" dërler. Ol ⁽⁵⁾ yerde Müsülmân kişilerdin hem bardurlar kâfir ħalkdın hem bar. ⁽⁶⁾ Kâfirlerini "nâķūs" dërler.

Ķazvîn degen uluğ şehr turur. ⁽⁷⁾ "Bâbü'l-cennet" dërler. Pür-ni'met şehr turur. Hemmedân'ğa yaqın turur. ⁽⁸⁾ Ķubâd ibn Fîrüz binâ kılğan şehrdür. Bir qaşrınıñ altun kümüş ⁽⁹⁾ tügrükleri bardur. Miñg bâğ ol şehr içre bardur. Belînâs ⁽¹⁰⁾ Ĥakîm degen tılısm bile bir qaşr ber-pâ kılğan. Uluğ uluğ ⁽¹¹⁾ taşlarını müstahkem kılğandır. Ol qal'ada bir cism bardur. Balıq- ⁽¹²⁾ ları qara ammâ boyunlarında altun ħalkaları bolur. Ammâ ħalkı ⁽¹³⁾ Şî'a tururlar. Olarnıñ şumluğdın vîrân bolmay ⁽¹⁴⁾ qalmas. Bir suyu bardur dâü'l-işâlgâ fâyide kılğay. Ĥazret-i İ'sâ ⁽¹⁵⁾ Peyğamber 'aleyhi's-selâm ol-suda palçık etip bir cân-ver şüre:ini kılıp [148a] ⁽¹⁾ du'â kılıp tirilgen turur. Ammâ mağrib zemînde anıñdın u- ⁽²⁾ luğraq şehr yoqdur. Metâ'ı: Samür, qumrî, tāvus, ⁽³⁾ 'anber, yahşî tîg egin كمنحت? turur.

Müstekreh dërler. ⁽⁴⁾ **Ķosnâtinıyye** hem dërler. Beytü'l-Muqaddes bir mertebe vîrân ⁽⁵⁾ bolğanda hoş-ĥâl ve ĥurrem bolğan tururlar. Ol sebebdin ⁽⁶⁾ bu ħalkğa Ĥudâ-y te'âlâ üç kısım otını musallaq kılğan- ⁽⁷⁾ dur: Biri neft, biri zift, biri kibrît. Bu otlar 'azâb qılır ⁽⁸⁾ tâ âvâzları heft taq ve nîl-günğa yeter. Üç yüz altmış ⁽⁹⁾ altı dervâze. Bir dervâze altundın, yene biri kümüşdin, andın ⁽¹⁰⁾ özge dervâzeleri temürdin, pirinçdin turur. Şehr içide dâyim ⁽¹¹⁾ dîbâ bile ârâste kılığlık hem sâki:n, ayna nebrlik turur. ⁽¹²⁾ Ammâ yeti kat şehr turur. Kişi küçelerini bilmey kirse azıqıp ⁽¹³⁾ taşğa çıka'lmas tâ başlamçı alıp kirse. Ammâ azraqı ehl-i ⁽¹⁴⁾ İslâm, tolarakı küffâr tururlar. Ammâ pād-şâhları 'âdil. ⁽¹⁵⁾ Müsülmânlar anıñ ħimâyetide yörürler.

Kūfe dēgen andağ [148b] ⁽¹⁾ şehrdür kim İslām bolmasıdın ilgeri bir yerde ot ⁽²⁾ köyer erdi. Kişi qaşığa yakın baray dēp yörüşi yoq ⁽³⁾ bolur erdi. Hīre halkı bu vākı‘adın hayrān erdiler. ⁽⁴⁾ Bu vākı‘anı Kasrī’ğa pitip iberdiler. Kasrī aytıp ibe- ⁽⁵⁾ ripdür kim: “Maŋga şol yerniŋ tofrağıdın iberiŋler.” dēp. ⁽⁶⁾ Āhır iberdilerç Kāhinler aytıp durlar kim: “Bu tofrağını ⁽⁷⁾ mundağı tofraqlarğa qoşup bir şehr binā qılmaq.” dēp. ⁽⁸⁾ Bir şehr binā qılıp ağını Kūfe qoydılar. Türgüklerini ⁽⁹⁾ altmış miŋ kişi Ahvāz’dın keltürken deydürler. ⁽¹⁰⁾ Selmān-ı Fāris, Kūfe’ni körüp “Qubbetü’l-İslām turur.” dēdiler. ⁽¹¹⁾ Ammā Kūfe halkıda fetḥ fütūḥ bisyār turur. Hīre, Tüster, ⁽¹²⁾ ‘Aynü’l-İmīn, Rūm, Hālidü’l-Velīd, Şām, el-Muşāyih, ⁽¹³⁾ Ḥasr, Qırāqır, Erāk, Tedmir bu cümle şehrler Kūfe’niŋ şehr- ⁽¹⁴⁾ leri turur. Ḥazret-i Ebābekr şiddīk *raziya’llāhu ‘anhumiŋ* vaqtlarıda [149a] ⁽¹⁾ binā qılğan tururlar. Ḥarrān¹³⁸, Neherān, Qādisiyye, Medāyin. ⁽²⁾ حلوقتا , Baqṭan bu şehrlerni Ḥazret-i ‘Ömer ibn Ḥaṭṭāb’niŋ ⁽³⁾ zamāneleride binā qılğan turur.

Kirmān dēgen uluğ vilāyet ⁽⁴⁾ turur. Özi mübārek şehr turur. Anıŋ yene köp şehrleri bar ⁽⁵⁾ turur: Kerkeriyye, Hīsūm, Zerenc, Nāşavur, Zülqarneyn, بربطه ⁽⁶⁾ Rüstümü’ş-Şerīr ol yerde turur. Kirmān’niŋ metā‘ı: Ḥu:rmā, ⁽⁷⁾ zād, yāne, tariq, böz turur. Pād-şāh İskender ol yerde ⁽⁸⁾ erdi. Çün Dārā ibn Dārā tamām ‘ālemni aldı, Hemmedān’ğa ⁽⁹⁾ kelip anı hem alıp. Yurtnı öziğe qılıp ḥatun, bala-barqa- ⁽¹⁰⁾ sını Hemmedān’da qoyup. Özi Kirmān qaşdıda leşkeri ⁽¹¹⁾ bile aṭlanıp. Yolda kelgüçe eki kılı bar erdi. Bu eki- ⁽¹²⁾ sidin üç kişisi bolmas erdi. Şol eki kıl ö- ⁽¹³⁾ ltürüp başını tenidin cüdā qılıp, Ḥazret-i İskender aldığa ⁽¹⁴⁾ keldiler. Pād-şāh İskender, Dārā’niŋ başını keltürgüçini [149b] ⁽¹⁾ şol zamān buyurup dārga asıp tīr-i bārān qıldılar. ⁽²⁾ Cezāsını taptı deydürler.

¹³⁸ Ḥarrān: ḤRR’NY

Kāşkar dēgen Türk-istān turur. ⁽³⁾ Hıfāy'ğa yakın turur. Ança Müsülmāncılığa kâ'il ⁽⁴⁾ halk tururlar. Emsāl: Tengür ve Tımgāç ve Balāsaqun'ğa ⁽⁵⁾ oşsa. Kūh-istān turur. Yaşlı hevālıg, hulkı bülend, hevā- ⁽⁶⁾ raq, ammā kenğrülük, pür-ni' met, ābād ābādān yurt turur.

⁽⁷⁾ **Lehāver** dēgen Hind-istān milketi turur. İslām'ning serħaddı ⁽⁸⁾ turur. Lehāver'ning ve Ğaznī'ning arası yüz altmış ferseng ⁽⁹⁾ turur. Miñg qal'a şehri bardur. Ol miñgdin biri Kābil ⁽¹⁰⁾ turur. Kāvmiş anda köp bolur. Pād-şāhning şilenige ⁽¹¹⁾ her kün miñg kāvmiş öler. Anı heme yerler. Ammā öpke, iş- ⁽¹²⁾ kembe, ¹³⁹ üçey bağırlarını talağa çıkarıp salurlar. ⁽¹³⁾ Anı qarğa ve sār, kerkes emşāl güş-hor cān-verler ⁽¹⁴⁾ tüşütken yep kéterler. Mundağ qılurğa kişi mutaşaddī ⁽¹⁵⁾ tururlar. Bu cān-verlerğa her küni vazife oldur. Halkı [150a] ⁽¹⁾ dānā ve zīrek, kārđān, tīz-hüş, hoş-şab' halk tururlar.

⁽²⁾ **Mekke** ve mu'azzam-ı mükerrem-i Ümmü'l-kurā, Neşāise, Hātıma, Hāne-i mübā- ⁽³⁾ rek, hāne-i Ka'be dērler. Ol andağ yer turur kim cemī' yerlerdin ⁽⁴⁾ āsmānga yakın. Her kim olarğa qaşd kılsa ol ölmey tiri ⁽⁵⁾ qalmas. Hāzret-i İbrāhīm PeyğāMBER 'aleyhi's-selāmning maqām qılğan ⁽⁶⁾ yerleri turur. Cemī' halk mā-halāyık Mekke'ge musahhar tururlar ammā ⁽⁷⁾ Mekke halkı hiç kimge muṭī' musahhar bolmaslar. Cemī' pād-şāhlar ⁽⁸⁾ Mekke'ge harāc berürler; Mekke halkı hiç pād-şāhğa harāc bermesler. ⁽⁹⁾ Tamām 'ālem halkı ehl-i Mekke'ning dīnleriğa kirerler; ammā Mekke ⁽¹⁰⁾ halkı hiç-kimning dīniğa kirmesler. Be-tamām halk, mā-halā- ⁽¹¹⁾ yıq ol yerge ziyāret qılmaq üçün kelürler; ol halk hiç ⁽¹²⁾ yerge ziyāret üçün barıp n'etip yörmesler. Tamām 'ālemğa ol ⁽¹³⁾ yerning tofrağı mübārekdür; özge yerning hiç nemersesi mübārek ⁽¹⁴⁾ emesdür. Ol yerdin eski leteni her yerge alıp barsalar heme halk [150b] ⁽¹⁾ közlerige sürterler teberrük dēp. Ammā özge yerdin dībā ve zer- ⁽²⁾ beft alıp barğan bile olar ayağlarığa hem sürtmesler. ⁽³⁾ Mevlevī Hāzret-i Muħammed Muştafā şalla'llāhu 'aleyhi vesellem ol yerde ⁽⁴⁾ irdiler. Andın Medīne'ge eltgen tururlar. Hicretleri

¹³⁹ işkembe: 'YŞKMB'

(5) Medīne’de boldı. Her kim ol yerge barıp kelse “hācı:” dēp (6) anı her yerde her şehrde her kimerse i’zāz ikrām kıladurlar. (7) Ol i’zāzlar hāne-i mübārekniġ i’zāzı turur. Heme-i (8) halk ol yerni kıble kıılurlar. Olar özge yerni kıble kıılma- (9) slar.

El-kışşa; Tübba‘ dēgen hayālide kaşdı-kim: “Men barıp (10) Mekke’ni vīrān kılay.” dēp. Kēçesige közi körmes bolup (11) kör bolup kıaldı. Értesige çopup hayrān kıaldı. (12) Kāhinlerni keltürüp közini körgütti. Kāhinler ayttı- (13) lar kim: “Ey Tübba‘! Sēn bir yaman hayāl kılgan ēgen sēn. (14) Közüñg ol bā’ışdin kör bolupdur.” dērler. Tübba‘ nā-çār (15) kılgan hayālini ayttı ve tövbeler kıldı. Bular munıñg bu tövbe-

5. TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM

Türkiye Türkçesine Aktarım bölümünde metnin tamamının aktarımı yapılmıştır. Burada eserin Türk dili açısından değerinin daha iyi ortaya konabilmesi adına metnin aslına olabildiğince sadık kalınarak Türkiye Türkçesine aktarımı verilmiştir. Ayrıca okuyucular için daha anlaşılabilir olması adına aktarıma anlamı tamamlayan bazı eklemeler de yapılmıştır. Bu eklemelerimiz, metnin yapısını bozmayacak şekilde üçgen parantez (<>) içinde gösterilmiştir. *Metin* bölümünde Arap harfli orijinal şekilleri ile verilen Ayetler, Arapça cümleler ve Arapça ibareler ise *Türkiye Türkçesine Aktarım bölümünde* Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Aktarım yapıldıktan sonra dipnot ile bu kısımların Ayet, Arapça cümle ve Arapça ibare olduğu da belirtilmiştir.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM

[101a] ⁽¹⁾ avret yerlerini iyice gizler derlerdi.

Bir gün (Hz. Musa'nın) çeşmede gusül almaları gerekti. Giysilerini çıkarıp o kayanın üstüne bıraktılar. O kaya, kaftanıyla birlikte yuvarlanıverdi. Arkasından koştular, yetişemediler. ⁽⁵⁾ Sonra kavmi (Hz. Musa'nın) varını yoğunu gördü <ve> ayıpsız olduğunu anladı. Ondan sonra (Hz.Musa) o yalan sözden kurtuldular. <Taşa> asayla vurdular. Tamamı göz göz çatladı. Bütün çatlaklarından su çıkmaya başladı.

İskenderiyye'de **bir taş** buldular. Onda Rum dilinde <şöyle> ⁽¹⁰⁾ yazılıydı: “Ey okuma yazma bilmeyenler! İyilik yapın, kötülük yapmayın. Kötülük yaparsanız <da> unutmayın. <O kötülük> Allah'a karşı olursa tövbe edin, kula karşı olursa <da> özür dileyin. Bu fikri gönlünde taşıyan insan iki ⁽¹⁴⁾ alemde <de> rahat<lık> görecektir.”

İskenderiyye'de **bir taş** buldular. Şöyle yazısı [101b] ⁽¹⁾ vardı: Allah'tan haberi olmayan bir insan yarattılar. O anda gafletteydi. Bir süre ruhuna zaman, bedenine eminlik verdiler. O <insan> ibadet etmeye tembellik ederdi. Birisi bir şey istese vermez, cimrilik ederdi. ⁽⁵⁾ İyileri dost tutar ama iyilik etmez; kötülerini düşman tutar, kötülük ederdi. Ölümü günah<ları> sebebiyle düşman tutar ama günahından elini çekmezdi. İnsanoğlunun amacı yiyip içmektir. <O insan> dosta <şöyle> söyler: “Ey hırslı ahmaklar! Benim için ne sıkıntılar, ⁽¹⁰⁾ ne zahmetler çekersiniz? Benden <dolayı> hiç kimse mutlu olup, muradına ulaşmış ömür geçirmemiştir. Asla rahat yüzü görmemiştir. Benim hatalarımı gören insanlar hiç bana yaklaşmaz, yakınımda durmaz. <Onlar> arkasına dönüp bakmadan kaçarlar.”

Mısır sahrasında ⁽¹⁵⁾ **bir taş** buldular. Onda <şöyle> yazılmıştır: Ey Mısır! Sende bir kara kul <padişah> olduğunda Bağdat gibi çabucak [102a] ⁽¹⁾ harap olasın. Çok heybetli, burnu kesik padişahın kölesi! Böyle makamdan kaç sen!

Etya taşı denilen bir taş vardır. <Bu taş> <hâlâ> yerindedir. Taşa <şöyle> ⁽⁵⁾ oymuşlardır: Doğruluk Allah'ın terazisidir. Onunla adaleti sağlar. Yalancılık <ise> şeytanın <şarap> kadehidir. Ey insan evladı! Kıl kadar <veya> buğday tanesi kadar <bir> günah da olsa doğru konuş. Doğruluk Allah'ın nurudur. Doğru konuşanlar ile doğruluk doğuncaya kadar sen de ⁽¹⁰⁾ doğru konuş. Yalancılarla yalan konuşma çünkü yalan doğar. Doğruluktan ortaya çıkan meyve devadır, yalandan ortaya çıkan meyve <ise> zehirdir. Birçok insanı öldürür, şehirlerini harap eder. Babayı oğuldan, ⁽¹⁵⁾ kızı anadan ayırır. Tanrım! Bu konuşma hikmetinden ve bu cansız taştan ibret alsınlar diye **[102b]** ⁽¹⁾ iman eden her kulu bu taştan haberdar etmelisin. Allah gayretimizi arttırsın. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.¹⁴⁰

Dördüncü kısım beş bölümdür. İlk bölüm kutsal mescitlerin ⁽⁵⁾ beyanıdır.

Beytü'l-Mukaddes Mescidi Hazret-i Davud *aleyhisselamın* yaptığı mescittir. Uzunluğu bin arşındır. Genişliği yedi yüz arşındır. Orada bin yedi yüz sütun vardır. Altın <ve> pirinçten <yapılmış> bin beş yüz zincir vardır. Her gece bin kandil mumu yanar. Her yıl bin arşın hasırı oraya ⁽¹⁰⁾ sererler. Yedi yüz hizmetçi <orada> hizmetkarlık eder. <Oraya> elli altın küp koyulmuştur. Elli tabut vardır. Dört yüz minber vardır. Tepesi kalaydandır. Mihrabın sağ tarafında, Hazret-i Muhammed Mustafa *sallallahu aleyhi vesellemin* sıfatları yazılıdır. Sol ⁽¹⁵⁾ tarafındaki yazı <şöyledir>: “Bismillahirrahmanirrahim nusreten hicreten.”¹⁴¹

Mescidin **[103a]** ⁽¹⁾ içinde mazlum insanlar için üç köşk vardır. Kibletü'n-Nebi, Makam-ı Cebrail, Kubbetü'l-Mevâc, Bâb-ı Davud, Süleyman, Hızır, Babü't-Tevbe, Babü'l-Hutbe, Bâbü'ş-Şâfi'dedir. Meryem'in ve Zekeriya'nın mihrapları; Babü'l-Esbat, ⁽⁵⁾ Babü'l-Vadi, Bab-ı Yakub' <da orada>dır. <Burayı Hz.Davud> yedi yılda yaptı. Ondan sonra sıra Hazret-i Mihter-i Süleyman'a *aleyhisselam* geçti. <Hz.Süleyman da> orada pek çok imaret yaptılar. <Orada> mescit de çok fazladır fakat bütün mescitlerin en büyüğü, yüz yirmi dört bin peygamberin kiblesi yüce Kâbe'dir. ⁽¹⁰⁾ Yüce Kâbe, bu dünyada her şeyden önce inşa edilendir. Allah *teala* <şöyle> buyurdu:¹⁴²

Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâ'bedir.¹⁴³

¹⁴⁰ Bi'llâhi ve't-tevfik va'llâhi a'lem bi's-savâb

¹⁴¹ Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla, Allah yolculuğumuza yardım etsin.

¹⁴² Kâle'llâhu te'âlâ

¹⁴³ 3/Âli İmrân 96, **Kur'an-ı Kerim**, Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://kuran.diyaret.gov.tr/>, (E.T. 7.10.2019)

O şerefli, mübarek haneyi, <Kâbe'yi>, Hazret-i İbrahim Peygamber *aleyhisselam* inşa etmiş<tir.> Yüksekliği yirmi yedi arşın, genişliği yirmi dört arşın, kapısı dört arşın<dır.> Üç sütunu vardır. <Üç direkten> biri sac ağacından¹⁴⁴; ⁽¹⁵⁾<kalan> ikisi sanavber ağacındandır¹⁴⁵. Çevresi dört yüz [103b] ⁽¹⁾ doksan arşındır. Müezzinleri İbn Mahzure'nin oğullarındandır.

Tübba isimli biri Mekke kıyafeti giyerdi. Allah'ın <peygamberi> Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem* Yemenli kıyafeti giyerlerdi. Hazret-i Emirü'l-Müminin Osman, Kıptî kıyafeti ⁽⁵⁾ giyerlerdi. Abdullah bin Zübeyr <ise> altından elbise giyerlerdi. Dâima misk ve öd ağacı yaktırırlardı. İki kandil koyup zeytin yağı yaktırırlardı.

Hazret-i Ömer bin el-Hattâb, Medayin'i aldılar. <Orada> bir altın şemse¹⁴⁶ buldular. Onu getirip <Kâbe'ye> astılar. Ebu'l-Kıyas, bir yeşil yakut ⁽¹⁰⁾ kadeh bulunca onu da oraya astı. Ebu Cafer Mansur, Firavun'un sırça kabını gönderdi. Sonra Tibet hanı, halife Memun'a "Buna iman getir, baş eğ." diyerek bir altın put gönderdi. Memun da o putu Kabe'ye gönderdi. Sonra onu da eritip ⁽¹⁵⁾ harcadılar.

Kâbe'nin mucizelerinden biri, ona [104a] ⁽¹⁾ bakan herkesin mutlaka ağlamasıdır. Üzerinden kuş<lar> hiç uçarak geçmez. Gelen kuşlar ise çevresini tavaf eder. Kuşlar Kâbe'ye gelirse güvende olur. <Kabe'nin> toprağından alıp veren <biri> aziz ve muhterem olur. Fakat sürekli <olarak> Harem'in toprağından toplayıp yağın biri ⁽⁵⁾ vardı. Bütün kuşlar gelip <o toprakları> tavaf ederdi. Bu insan o kuşları tutup alıp yerdi. Sonunda İbnü'l-Hac o insanın kolunu tutup kesti.

Habeş meliği olan Ebrehe, Kâbe'yi viran etmeye niyetlendi. Sayısız askerle ⁽¹⁰⁾ gelip Abdu'l-Muttalib'in develerini sürüyerek dağıtıp aldı. Abdu'l-Muttalib, Ebrehe<'nin> huzuruna gelip "Develerimi ver." dediler. Ebrehe sinirlenip <şöyle> dedi: "Benim Kâbe'yi viran edeceğimden de haberin yok. Korkmadan devam- ⁽¹⁴⁾i ver diyorsun." Hoca Abdu'l-Muttalib: "Kâbe, [104b] ⁽¹⁾ Allah'ın evidir. <Kâbe'nin> sahibi O'dur. Sana da evini asla viran ettirmez." diyerek kalkıp Ebrehe'nin huzurundan çıkıp <Kâbe'nin> anahtarını alıp mübarek hanenin üstüne fırlattı. *İnna haze'l-beyt rabben yansuruhu:* ⁽⁵⁾ "O evin sahibi sensin. <Allah'ım> evine yardım et!" Ebrehe'nin Mahmud <denilen> bir fili vardı. <Fil>, alemin tamamını bir anda paramparça ederdi. O fili saldı. Bütün askerler her iki taraftan

¹⁴⁴ Hindistan'da yetişen bir meşe türü

¹⁴⁵ çam fıstığı ağacı

¹⁴⁶ güneş şeklinde bir süsleme motifi

bakıyorlardı. Ancak o fil, mübarek haneye ⁽¹⁰⁾ yaklaşarak hortumunu uzatıp selam verip secde etti. Fil terbiyecileri oradan döndürüp başka bir taraftan koyup gönderiyorlardı. Fil tekrar tavaf edip arkasına dönerek çöle doğru yürüdü. Bütün halk bu filin böyle yapmasına ¹⁵şaşırdı. Hak *sübhanehu ve teala*, bu sırada Zengbar Denizinden ⁽¹⁶⁾ birçok kuş gönderdi. Hepsi kapkaralardı. Her bir kuş- **[105a]** ⁽¹⁾ un gagasında üçer taş vardı. <Kuşlar taşları> getirip Ebrehe<'nin> askerlerinin başlarına bıraktılar. Tamamı, taşların altında kalıp öldüler.

Halkın tavaf ettiği **Hacerü'l-Esved** denilen bir taş vardır. Halkın eli değdikçe yıpranmıştır. <Şöyle> ⁽⁵⁾ derler: “Üç taş cennetten gelmiştir: Biri Hacerü'l-Esved, diğeri Makam-ı İbrahim ve üçüncüsü Hacer-i Beni-İsrail’<dir.>”

Makam-ı İbrahim dört köşeli taştır. Ancak bölgenin uzağındadır. Altın <bir> halkaya ortasından bağlıdır. Halk onu tavaf ettikçe o da yıpranmıştır. Çevresi ⁽¹⁰⁾ kalaydandır. sac ağacından¹⁴⁷ yapılmış <bir> sandık üstüne koyulmuştur. Her köşesinde iki zincir, iki altın kilit asılılı<dir.> Mehdi, makamın altınla kaplanması için oraya bin dinar altın gönderdi. O taş, Hazret-i İbrahim Peygamberin deveden indiği taştır.

⁽¹⁵⁾ **Mescidü'l-Haram** denilen yüksek çatısı sac ağacından yapılmış <olan> mescittir. Dört yüz altmış beş sütunu ⁽¹⁷⁾ vardır. Bir sütunun uzunluğu on arşın, genişliği üç arşın<dir.> **[105b]** ⁽¹⁾ On sekiz kapısı vardır. Dört yüz elli kandil vardır. Kubbe ve kemerlerini mermer taşından yapmışlardır.

Peygamber efendimiz <şöyle> dedi: “Mekke, Medine, İlya, Necran ve **Mescidü'n-Nebi** *sallallahu aleyhi vesellem* korunmuş yerlerdir.” ⁽⁵⁾ Uzunluğu kırk arşın, genişliği yüz yirmi arşındır. Abdu'l-Aziz, Rum şehrinden kırk insan ve Kıbtîlerden kırk insan getirterek bin miskal¹⁴⁸ altını <ve> birçok parlak bakır parayı orada harcadı. Taştan sütunlar, demirden miller¹⁴⁹ yaptı. <Bunların> uzunluğu <ve> genişliği iki yüz arşındır. ⁽¹⁰⁾ Salih İbn Kisan Maksure denilen üç yılda bu kadar yaptı. Müezzinleri, Sadü'l-Mukarti'nin neslinden olur.

Mescid-i Nuh *aleyhisselam* Cudi Dağı'ndadır. Büyük mescittir. On yedi kapısı vardır. Güneşin battığı taraftan kimse girmez. Girerse yol<unu> bulamayıp şaşırır. Halkın tamamı mallarını ¹⁵burada bırakırlar, <malları burada> durur. Kimse kimsenin ihtiyacına kötü niyetle yaklaşmaz. Habersiz alırsa <mescidin> kapısı kapanır. Tekrar yerine ⁽¹⁷⁾ koyarsa açılır. Fakat

¹⁴⁷ Hindistan'da yetişen bir meşe türü

¹⁴⁸ 4 veya 4.8 gram karşılığı olarak kullanılan ağırlık ölçüsü birimi

¹⁴⁹ Yol mesafesini ölçmek için dikilen nişan.

küçük çocuklar oyun olsun diye birbirinin [106a] ⁽¹⁾ eşyasını çalarsa <çıkacak> yol bulamazlar. Şaşırp kalırlar.

Mescid-i Musa *aleyhisselam* binlerce sütunu mermerden olan bir mescittir. Renkli ve işlemelidir. Kapıları pirinçtendir; çivileri altındandır. Önünde ⁽⁵⁾ bir minaresi vardır. Yüksekliği deveyi tepesine koyarsan, serçe <kadar> da görünmeyecek <kadardır.> Ancak tepesinde bir atın heykeli vardır. O at suretinin başı, vücudundan ayrılıp yere düşmüş<tür.> Onu satarak aldıkları binlerce mal ile mescidin tepesi kaplı<dır.> <Mescidin> ⁽¹⁰⁾ ortasında bir kase vardır. O <kase> yüz bin renklidir. <Mescidin> bir çukuru vardır. O çukur içinden su çıktıkça kaseye dökülmektedir. Su içme (bulma) <tasasından> kurtulmuşlardır.

Mescid-i Kufe büyük mescittir. Nuh Peygamber *aleyhisselamın* mescitleridir. Önceden kâfirlerin ⁽¹⁵⁾ puthanesiydi. <Orada kâfirlerin> üç putu vardır: Biri Yakuk, ikincisi Yagub ⁽¹⁶⁾ üçüncüsü Siva'dır. İbn Mülcem'<in>, Hazret-i Şah Merdan-ı Murtaza [106b] ⁽¹⁾ Ali'yi şehit ettiği mescittir. O Ali'ye karşı gelen düzenbazları yakalayıp öldürecekleri <sırada>, Hazret-i Şah <şöyle> dedi: “Ben iyileşirsem öldürmeyin, ansızın ölürsem bunu bilin. Beni bu mescide defn- ⁽⁵⁾ edin.” Sonra <şöyle> dedi: “Ey dostlarım! bir Arap gelecek, <cenazemi> ona verin.” Sonra <kavmi> söylediği gibi namazını kılıyordu. Çölden tozlar yükselerek, bayrağın arasından deveye binen bir Arap ortaya çıktıp ⁽¹⁰⁾ örtü <ile> örtülmüş cenazeyi alıp devenin önüne koyarak arkaya doğru yöneldi. Fakat bir rivayette <o Arap> Hazret-i Ali *keremullah vecehunun* kendisidir derler. Hazret-i Hud Peygamber <ve> Hazret-i Salih Peygamberin ⁽¹⁴⁾ *aleyhisselam* mübarek naaşları da orada [107a] ⁽¹⁾ derler. Rivayet<e göre> Abdullah Ziyad <bir> imaret inşa etti. Sütununa yedi yüz dinar harcadı.

Mescid-i Yahya bin Zekeriyya Peygamber *aleyhisselam* Dımeşk'ta olan bir mescittir. Adına “Hayrun” derler. Hazret-i Yahya Peygamber *aleyhisselamı* kâfirler şehit ettiler. O mescidin kapısına <da> ⁽⁵⁾ başlarını astılar. Hazret-i İmam Hüseyin'i şehit ettiklerinde <onun> mübarek başlarını <da> o mescidin kapısına astılar. Velid ibn Abdu'l-Melik padişah oldu. Şam memleketinin yedi yıllık haracını orada harcayıp <orayı> inşa etti. Damlarını mermerden yaptırdı, tabanını da taşla yaptırdı. Mihrabı ⁽¹⁰⁾ altın ve değerli taşlarla yaptı. Çatısını bir fiske toprak veya bir damla su<yun> <çatıda> durmaması için kalayla yaptılar. Ayrıca dört burcunda kubbeleri vardır.

Mescid-i Süleyman *aleyhisselam*, Fars'ın Ustahar <şehri>nden ⁽¹⁴⁾ bir fersah <uzaklıkta>dır. Yüce <bir> mescittir. Oraya yetmiş basamaklı [107b] ⁽¹⁾ merdivenle çıkarlar.

<Oraya> Hazret-i Süleyman *aleyhisselam*ın suretini asmışlardır. Ayrıca dev<lerin>, perilerin ve taç sahibi padişahların suretleri <de> oradadır. <Perilerin ve devlerin> yüzleri insan yüzüne benzer, kulakları fil kulağı ⁽⁵⁾ gibi<dir>, kuyrukları da atın kuyruğuna benzer.

Mescid-i Davud *aleyhisselam* Beytü'l-Mukaddes'tedir. Orada büyük büyük kabirler vardır. Onlara Keniseü'l-Kıyame derler. Hazret-i Davud *aleyhisselam*ın namazgahları <orası>dır. Her yıl bayram yapılırken zamanın padişahı oradaki namaz kılınan yerde hazır olur. ⁽¹⁰⁾ Bir dağ var<dır.> O dağdan bir ateş ortaya çıkıp düşer. O ateş sabah düşerse o yıl iyilik, zenginlik, verimlilik olur. Sevinç, zevk ve sefa olur. Eğer öğle vaktinde düşerse o yıl orta hâl olur. Eğer akşam vaktinde düşerse <de> o yıl keder <ve> kıtlık şiddetli ⁽¹⁵⁾ olur.

Mescid-i İsa *aleyhisselam* Rumiye'dedir. Yüksekliği ⁽¹⁶⁾ iki yüz arşındır. Sütun<larının> çoğu bakırdan, damları pirinç- [108a] ⁽¹⁾ tendir. Orada sonu olmayan binlerce mal vardır. <Bundan başka> binlerce inci ve değerli taş, parlak parlak altın harcamışlardır. Önünde zümrüitten bir ev yapmışlardır. Ona “Mevaziü'l-Karabeyn” derler. Ülke halkının tamamı kurbanlığını orada keser. ⁽⁵⁾ Dışına on iki suret yapmışlardır. <Mevaziü'l-Karabeyn'in> yirmi sekiz kapısı da altındandır. Büyüklüğü bin iki yüz arşındır. Bakırdan on iki kapısı vardır. Buranın dışında da “Beytü'n-Nur” denilen bir ev vardır. Gece olduğunda o evin parlaklığı âlemin tamamını aydınlık ⁽¹⁰⁾ tutar.

Kenise-i Cercis *aleyhisselam*, Şam'ın namazgahındadır. Diğer <bir yeri> Hazret-i Meryem'indir. O halkın ziyaret ettiği yer orasıdır.

Kenise-yi Afrikıyye on sütunu değerli taşlardan olan bir mescittir. Rum padişahı, Afrikıyye padişahına: “O sütunlardan ⁽¹⁵⁾ birini bana göndersin. Ben <de> onlara binlerce mal vereyim.” <diyerek> birini gönderdi. ⁽¹⁶⁾Afrikıyye padişahı: “Bu mescit, *mescid-i rahmanî* <mescit>tir. [108b] ⁽¹⁾ Sana verirsem *mescid-i şeytanî* yaparsın. Şeytan mescidinden<se>, merhametli Tanrı'<nın> mescidi daha üstündür. Bu çeşit sütunlar <sadece> burada olursa güzeldir.” diyerek bu sütuna kılıf yapıp takmalarını buyurdu. Her Cuma günü kılıfını çıkarıp, diğer gün<ler>de ⁽⁵⁾ kılıfında tuttular. O sütunun özelliği <şudur>: Birini yılan, akrep <veya> çeşitli hayvan soksa, o sütunları ezip içirirlerse hemen şifa bulur. <Mescitte> yaz olduğunda yapraklarından dâima bal damlayan ağaçları vardır. Bu bal, bütün şehir halkına yetip artarmış. Bunun ⁽¹⁰⁾ sebebi <şudur>: O memleket padişahı Hazret-i Mihter-i İsa *aleyhisselam*ı yakalayıp, zindana attırdı. Su ve yemek vermediler. Hak *sübhanehu ve teala*, Hazret-i İsa'ya o

ağaçtan balı damlatıp verdi. <O bal>, Hazret-i İsa'ya azık oldu. O bal ile tekrar on gün zindanda kaldılar. Bu <olaydan> sonra, havariler ⁽¹⁵⁾ orayı ve o ağaçları kible yeri yaptılar.

İkinci bölüm, kiliselerin beyanıdır.

Kenise-i Rumiye havarilerindir. Orada bir türbe ⁽¹⁷⁾ vardır. Ona “Reisü’ş-Şüheda” derler. Buranın uzunluğu bin [109a] ⁽¹⁾ beş yüz arşındır. Üç başlık asılmıştır. Diğer bir kilise <daha> vardır. <Ona da> “Karnüsü’ş-Şüheda” derler.

Kenise-i Suhuniye, Beytü'l-Makdis'dedir. Uzunluğu bir fersahtır. Bütün halk orada kurbanlık<larını> keser. Yüksekliği yirmi arşındır. Onun arkasına ⁽⁵⁾ yirmi suret koymuşlardır. Her suret on arşındır. Tamamı altındandır. Gözleri yakut ve zümrütlerden yapılmıştır. Bin iki yüz sütunu mermer taşındandır. Üç kadar sütunu bakırdandır. Bin iki yüz oyma kapı<nın> tamamı pirinçtendir; kandilleri de fildişindendir.

Keniseü'l-Melik ⁽¹⁰⁾ Rumiye'dedir. Orada binlerce mal vardır. <Bu malların> haddi hesabı yoktur. Tamamı altından on bin şişe <ve> on bin kadeh vardır. Yedi yüz altın minber vardır. Otuz bin de altından <yapılmış> haç vardır. Altınla yazılmış bin kitap vardır. Orası padişahın başkentidir. <Orada> altınla işlenmiş, değerli taşlarla süslenmiş birçok köşk ⁽¹⁵⁾ vardır. Orada bütün peygamberlerin suretleri sanki bakar, ⁽¹⁷⁾ konuşur, işaret eder gibi dururlar. [109b] ⁽¹⁾ Yüz sütunun her birinde bir put <vardır>. Ve her putun elinde zil ve bir çan asılı<dır.> Olmasın <ama> düşman <saldırmaya> niyetlenirse, zil ve çanların sesi dünyaya yayılır. Onları, <düşmanı>, yakalayıp paramparça ederler.

Beytü'l-Mukaddes'te **bir kilise** vardır. ⁽⁵⁾ Birisi “Ben peygamber soyundanım.” derse, <o insanı> kiliseye götürürler. Eğer o <insan peygamber soyundan>sa eline bir şey alıp çıkar. Peygamber soyundan olmayan hiç kimse giremez. <Girse eli> kuru <hâle gelir>, belki hastalık ulaşarak <o insan> çıkar. İki insandan birinin diğerine davası var<sa>, bir kazanda aralıksız ⁽¹⁰⁾ kaynayan deve sütüne, getirip <onların> elini sokarlar. Eğer <davası> doğruysa eli batırılınca yanarak çıkar; <davası> yalansa yanmaz, uzuvları sağlam <bir şekilde> çıkar.

Diğer <bir> **kilisenin** eşiğinin önünde ağaçtan bir köpek vardır. Eğer günahkâr veya hilekâr biri oraya gelirse havlar; eğer <gelen insan> doğru olursa asla ⁽¹⁵⁾ havlamaz. Birisi <o köpeğe> ok atarsa, attığı oku dönüp kendi- [110a] ⁽¹⁾ sine saplanır <ve o insan> ölür.

Keniseü'l-Kıyame de Beytü'l-Makdis'dedir. Bayram günlerinde kandilleri asıp koyarlar. Hava<dan> bir ateş düşünce kandilleri ateş alır, <uzun süre> yanar. Mecusiler <ne

kadar> çok su saçarlar <ise>, ateş de <o kadar> kıvılcım-⁽⁵⁾ lar saçar. <Bu durum> Hak *sübhanehu ve tealanın* gücünün kusursuzluğudur. Kâfirlere <Allah'ın> büyüklüğünü gösterir.

Kenise-i Mina Mısır şehrindedir. Mermer taşından yapılmıştır. Her yıl Rum'dan parlak parlak altın<lar> getirirler. Ne kadar peygamber <varsa> suretlerini oraya oymuşlardır. Her⁽¹⁰⁾ ay<ın> ilk günü, o suretlerin eli hareket eder. Bu olayları insan<lar> asla bilmez.

Kenisetü'n-Nar Faris memleketindedir. Suretli bir evdir. Bir rahip orada oturur <ve> ateşle konuşurdu. Ateşten söz işitirdi. Bir gün bir Arap geldi, ateşi kazdı. Duvarın arkasında⁽¹⁵⁾ bir insan<ın> oturduğunu gördüler. Her söze cevap veren o insanmış. **[110b]**⁽¹⁾ Ateşe tapanların kendini beğenmişliği burun<ların>dan geldi. Hepsi utandı. Onların bu <şekilde> utanıp yüzlerinin yıldız çiçeği gibi <olmasına> İslam ehli sevinip yakalarını ısırıldılar.¹⁵⁰

Keniseü'l-Kurban'ı Emr-⁽⁵⁾ ü'l-Kays Hinduları inşa etmiştir. <İnşa edilmesinin> sebebi şuydu: Onların iki sohbet arkadaşı vardı: Birinin adı Halidin Fazıl, diğerrinin adı Mesud'du. Bu halk onlara öfkelenip ikisini birden diri diri çukura gömdüler. Bunu yaptıklarında sarhoşlardı. Ansızın akılları <baş>-⁽¹⁰⁾ larına geldi. Bu yaptıklarına pişman oldular. İkisinin mezarına <da> kilise yaptılar. Her yılın bir günü<nü> iyi ve bir günü<nü> kötü diyerek gömmüşlerdi. O iyi dedikleri günlerde uzak<tan> ve yakından gelen insanı iyilik ve ihsanla memnun ederlerdi. Kötü⁽¹⁵⁾ dedikleri günlerde iyi insan gelirse onu yakala- **[111a]**⁽¹⁾ yıp öldürüp kanını yerlere ve çatılara saçarak bir parça kanını <da> kiliselere sürerlerdi. Ataları <da> bu yaptıklarından dönmüyorlardı.

Hikaye: Bir gün Abid ibn Alabars denilen çok saf <ve> iyi biri geldi.⁽⁵⁾ Onu yakaladılar. (Abid ibn Alabars) şaşırdı. Onlar “Biz bunu öldüreceğiz.” diyerek öldürmek için elini ve ayağını bağladılar. Bu insan: “Ben ne yaptım? Neden bunu yapıyorsunuz?” diye sordu. Onlar <şöyle> açıkladılar: “Bizim eski adetimiz böyle<dir.> <Seni> öldürmezsek bize kötülük olur.” Bu insan öldüreceklerini⁽¹⁰⁾ anladı. Çaresiz kalıp <şöyle> dedi: “Peki, öldürecekmeniz öldürün. Fakat beni bu şekilde öldürmeyin. Ben tuhaf <bir> yaratılıştayım. Beni öldürecekmeniz, önce beni bayılıp kolumun orta damarından kan alırsanız <zaten> ölürüm.” Onu dediği⁽¹⁵⁾ şekilde yaparak öldürdüler. Ardından kötü <dedikleri> bir gün **[111b]**⁽¹⁾ Hantla denilen insan geldi. Onu da öldürmek için yakaladılar. O adam <şöyle> dedi: “Peki, bu durumda ben çaresizim; sizler <ise> özgürsünüz. Fakat benim bir isteğim var.” Onlar “İsteğini söyle.” dediler. O <şöyle>⁽⁵⁾ dedi: “Beni şimdi öldürmeyin, tekrar geldiğimde

¹⁵⁰ “Allah esirgesin” demek

öldürün.” Onlar: “Peki. Fakat sen öncelikle kendine kefil bul.” dediler. Şerik ibn Ömer denilen biri vardı. (Şerik ibn Ömer’den) onun için kefil olmasını istediler. O da kabul etti. Bir yıl tamamlandı. ⁽¹⁰⁾ Hem Hantla’yı hem de Şerik’i yakalayıp, onları öldürmek için zincire bağladılar. Fakat Hantla’nın <ve> Şerik’in arkasından iki hatun<un> ağlama <sesi> geliyordu. Bu iki hatunun içtenliğinden, inilti ve feryatlarından Muntazir denilen komutanları şaşırıldı <ve> üzüldü. ⁽¹⁵⁾ Tuhaf bir hâle geldi. <Şöyle> dedi: “Bu iki hatunu bu şekilde ağlatarak ve **[112a]** ⁽¹⁾ perişan ederek, <Hantla ve Şerik’i> öldürürsem, vefasızlar topluluğundan olayım.” Sonra (onların) günahlarını, az çok demeden hepsini affedip öldürmeden bıraktı. O, <bu kötü> işten vazgeçtiği için iyilik yapan oldular. ⁽⁵⁾ Arapçada “garri” denilen <kelime>, iyilik yapan <insan> anlamındadır. O, bu işten döndüğü için iyilik yapan insan <olarak> adlandı. Ey insanoğlu! <Yüce Allah> bu iki çaresiz hatunun düşmanından günahkar <olan> mahlukun günahını affedip hatalarını bağışlar. *İnşallah* bizim de bu şekilde günahkar ve ⁽¹⁰⁾ siyahlaşmış yüzümüzün acizliği<ni> bağışlayacak. Çaresiz bizlerin <bu> hâline acıyacak. <İnşallah> biz utanç <verici> ve rezil<ler> için de ağlar ve feryat ederler. Hak *sübhanehu ve teala* istediklerini verse, biz günahkarlar<ın> günahını affetse <de>, *mağfur ez-masiyet*¹⁵¹ olsak. <Bu durum> hiç garip ⁽¹⁵⁾ olmaz. *İnşallah*.

Keniseü’l-Gar denilen Kuhistan sını- **[112b]** ⁽¹⁾ rındadır. Orada birisi vardı. Nerede güzel <bir> yiğit ve güzel bir genç olsa alıp oraya götürürdü. Onu hemen yoldan çıkarırdı. O <insan> zamanın padişahı Ebu Nüvaş’tı. Bir gün oraya gitti. Ebu Nüvaş livata- ⁽⁵⁾ lığa¹⁵² meyilliydi. (Onun) “rahib” denilen bir veziri vardı. Son derece boylu poslu <bir> yiğitti.

Hikaye: Ebu Nüvaş, rahibe <şöyle> dedi: “Ey rahib! Biri sana gelip ‘Ben seni çok istiyorum. Senden bir gönül arzusu alsam.’ dese? Rahib <şöyle> dedi: “Ey Ebu Nüvaş! Sen benden her ne istersen, ben de senden şunu diliyor- ⁽¹⁰⁾ um.” Ebu Nüvaş kabul etti. Rahib, şerefli kudret hançerini Ebu Nüvaş’ı<n> şehvet ateşine <doğru> kullandı. Sıra Ebu Nüvaş’a gelince Ebu Nüvaş rahibten dilediği <şeyi> istedi. Rahib kabul etmedi <ve> istediğini vermedi. Ebu Nüvaş kızgınlıkla <şöyle> dedi: “Ey rahib! ⁽¹⁵⁾ Sen, beni kudret hançeriyle vurunca ben ölüyordum ancak ölmedim. **[113a]** ⁽¹⁾ Ben<im> seni bu çelik hançerimle <nasıl> vuracağıma bak.” <diyerek> hançeri eline alıp salladı. Böğürüne değip arkasından çıktı, rahib öldü. Ey insanoğlu! Bu âlem ödünç âlemdir. Ne ekersen onu biçersin. Ebu Nüvaş, binlerce ⁽⁵⁾ insana bunu yapmıştı. Kendisinin başına <da> bu geldi. Ona da <bunları> yapacak <biri>

¹⁵¹ Allah tarafından günahları affedilen ve günahkarlıktan kurtulan

¹⁵² Erkeklerin kendi cinsinden olanları cinsel olarak tercih etmesi

çıktı. Bir insan hançerini yaratılış<tan gelen dürtülerle> çabuklaştırırsa, kendi karnını kendi yaracaktır. Biri diğerine vermek için zehir saklasa, ondan önce kendisine zarar verir. Bu <kötü> düşünce <ile> çukur kazan insan, o çukura kendisi tıklar. ⁽¹⁰⁾ Bu kadar işaret akıllılar için yeterli<dir.>

Üçüncü bölüm kaleler, şehirler ve ülkelerin beyanıdır.

İlya denilen bir şehirdir. Ayrıca İlya denilen bir peygamberdi. Şehre onun adını koymuşlardır. Çok mübarek, uğurlu <bir> şehirdir. <Orada> bir zalim padişah vardı. <Bu padişah> Azfalü'l-Melik denilen kötü, zalim <ve> namussuzdu. Halka ⁽¹⁵⁾ çok zulmederdi. Bu yüzden İlya <Peygamber> kaçtı<lar.> **[113b]** ⁽¹⁾ Tur Dağı'na gittiler. O <dağ> altı bin altı yüz merdiven basamağıyla tepesine çıkılan <bir> dağdır. Hazret-i İlya Peygamber o dağın ortasında bir kilise yaptılar. Burayı kendisine sığınılacak yer <hâline> getirdiler. Orada çokça ağaç ⁽⁵⁾ ve ardı arkası kesilmeyen su<lar> vardı. Ayrıca çok hoş hava<sı olan>, gönül rahatlığı veren yer<leri> var<dı.> Başka bir dağda Hazret-i Musa *aleyhisselamın* kilisesi vardır. Sütunları mermer taşından, kapıları demirden, ağaçları sanavberden¹⁵³, tepesi kalaydandır. Kandilleri asılıdır.

Beytü'l-Mukaddes denilen İlya şehrindeydir. ⁽¹⁰⁾ Beytü'l-Mukaddes'i Hazret-i Davud *aleyhisselam* inşa etmiştir. Süleyman Peygamber *aleyhisselam* <da> on bir yılda bitirmişlerdir. Her yıl yirmi bin patman¹⁵⁴ buğday<ı> çalışan işçilere verirlerdi. <Orada> yüz bin insan çalışırdı. Sonra büyük <bir> ev yaptılar. Nakışlı taşlarla, inci <ve> mücevherlerle, altın <ve> ⁽¹⁵⁾ gümüşlerle süslediler. Altından kubbeler yapıp zümrüt ⁽¹⁶⁾ mücevherler koyup bakırdan sütunlar yaptılar. Her sütun **[114a]** ⁽¹⁾ on sekiz arşın<dır>, genişliği <ise> on iki arşındır. Bakırdan bir göl yaptılar. Mermer taşından <da> bir göl yaptılar. Tabanını firuzeden yapıp zümrüt ve yakutlarla süslediler. Dev<ler>, periler, cin ve şeytanlar değerli taşları getirip verir- ⁽⁵⁾ lerdı. Beytü'l-Mukaddes tamamlandığı zaman bir zincir bağladılar. O zincire <sadece> dost <olan> halkın eli ulaşırdı. <Zinciri> tutarlarsa da ellerinde dururdu. Fakat düşman<ın> eli ulaşamazdı. Elinde de durmazdı. Ona “Silsiletü'l-Hasmeyn” adını verdiler.

Bir gün, biri ⁽¹⁰⁾ birine yüz miskal¹⁵⁵ altın emanet etti. O adam, bu altınları bir sopaya bağladı. Saklayıp devam etti. Bir zaman sonra altın sahibine lazım oldu. Altını verdiği insandan istedi. O insan <ise> altını almadığını söyleyerek inkar etti. Sonra bu iki insan

¹⁵³ çam fıstığı ağacı

¹⁵⁴ Eski ağırlık birimi, 57.3 kilo ağırlığına eşittir.

¹⁵⁵ 4 veya 4.8 gram karşılığı olarak kullanılan ağırlık ölçüsü birimi

Silsiletü'l-Hasmeyn'e ⁽¹⁵⁾ geldiler. Bu inkar eden adam, sopayı altının sahibinin eline **[114b]** ⁽¹⁾ verdi ve zincire elini uzattı. <Eli> uzandı çünkü <sopa> altın<ın> sahibinin eline değiyordu. Altın<ın> sahibi “Eyvahlar olsun! Pişman<ım>!” diyip “Altınım bana ulaşmadı. Nasıl bana versin?” ⁽⁵⁾ diyerek kendini paramparça etti. Fakat bu نرڭ پياز dan haberi yok<tu.> Bütün halk <bu duruma> şaşakaldılar. Bu sırada Hazret-i Cebrail *aleyhisselam* belirip <halkı> bu durumdan haberdar ettiler. Verdiği emanet altın <sahibinin> eline ulaştı. O hilekâr <olan>ın yüzü de sarardı. Zinciri o haram yiyenin güneyinden ⁽¹⁰⁾ kaldırdılar.

O imaret,(Beytü'l-Mukaddes), Buht Nasr vaktine kadar vardı. <Buht Nasr> yıkınca, Musa *aleyhisselamın* tepelerinde inşa etti<ler.> Orası İsa *aleyhisselamın* doğduğu yerdir. Hazret-i Mihter-i İbrahim, Hazret-i İshak, Hazret-i Yakub, Hazret-i Yusuf *aleyhisselamın* kabirleri <de> oradadır. ⁽¹⁵⁾ Sare Hatun'un mübarek mezarı da oradadır. Hazret-i Peygam- **[115a]** ⁽¹⁾ berimiz *sallallahu aleyhi vesellem*in mübarek bir çift ayakkabısı da orada<dır.> Hazret-i Emirü'l-Müminin Ömer İbnü'l-Hatttab'ın fetihleri <de> orayaydı. İlya şehrini, Hazret-i Ömer feth etmiştir.

Antakiye denilen güzel <bir> şehirdir. Şam memleketindedir. O şehirde hoş ⁽⁵⁾ binalar ve yüksek imaretler vardır. <Orada> Kaysan denilen birisi vardı. Çok hoş suretli, güzel yüzlü ve hoş sohbetli<ydi.> Oldukça üstün vasıf, güzel, uzun boylu <bir> insandı. O, Kenise-i Müsmin'i ağaçtan yapmıştı. Anuşirvan denilen adil padişah o şehri görmeyi isteyerek şehre geldi ve oldukça ⁽¹⁰⁾ mizacına uygun ve gönlüne lâıyk <bir şehir olduğunu> görüp geri döndü. Kendi evine döndüğü zaman <bir> ferman çıkardı. <Böylece> Antakiye şehri gibi bir şehir inşa ettiler. Adını “Rumiye” koydu<lar>. Antakiye halkından bir kısmını koruyarak Rumiye şehrine getirdiler. <Halkın> tamamı şaşırdı: “Allah *teala*, bizleri kâfir<lerin> ⁽¹⁵⁾ elinden kurtararak kendi şehrimiz <olan> Antakiye'ye kavuşturdu.” diyerek **[115b]** ⁽¹⁾ mutlu ve kedersiz oldular. (Rumiye'de olduklarını) hiçbiri anlamadı. Bir ayakkabıcı da esir olmuştu. Onun kapısının önünde bir tomar parası vardı. O, parası<nın yerinde> olmamasıyla <anladı.> “Bu şehir Antakiye değildir.” dedi. Antakiye'nin bir özelliği ⁽⁵⁾ huzur<lu olması>, karışık olmamasıdır. Bir şeyi oradan uzaklaştırsalar yeri değişir. Antakiye, Rum Denizinin sahilindedir.

Erivan denilen bir şehirdir. Hazret-i Yakub *aleyhisselamın* mekanları, Hazret-i Yusuf *aleyhisselamı* attıkları kuyu o yurttadır. <Erivan> Şam'ın memleketlerindedir ki onun ⁽¹⁰⁾ çevresine siyah su, siyah efer <ve> صغوريه koymuşlardır. Hak *sübhanehu ve teala* Lut Peygamberin kavmini onunla imtihan etmiştir.

İsfahan denilen mübarek <bir> şehirdir. Havası hoş; halkı akıllı, bilgin ve zeki <bir> halktır. Sanata meyilli<lerdir.> Biri diğerine asla kıskançlık beslemez. Bu şehre ⁽¹⁵⁾“Hudiyye” <de> derler. Saidü'l-Müseyyib denilen <insan> Farslıydı. Ancak <şöyle> [116a] ⁽¹⁾ derdi: “Farslı olmayıp İsfahanlı olsam daha iyiydi.” Buranın kırk binası <var>dır. <Binaları> dörtgen de değildir, yuvarlak da değildir. <Binaları> uzun da değildir. Sebebi şudur: Padişah İskender <orayı> birçok kez yaptıysa <da> yıkıldı. ⁽⁵⁾ Sonra bir yılını gördü, onun gübresinden uzakta <şehri> inşa etti. <Orada> bekleyince şehir tamamlandı. O halk son derece günahkar, zinacı, livata¹⁵⁶, tefeci, cimri ve budaladır. Kötülükle meşhurdurlar.

Olay şöyledir: Hazret-i İskender şehre geldiklerinde fahişe ve livata <olan> bütün ⁽¹⁰⁾ hainleri kovalayarak şehirden çıkarmıştı. <Buraya> hepsinin bir olup yapıldığı şehirdir de derler. Kıtlığın başı<nın> İsfahan’dan ortaya çıktığını söylerler çünkü İsfahan’da kırk güne kadar duran insan, her ne kadar cömert <de olsa> mutlaka cimri olacaktır. İnsan<ın> ⁽¹⁵⁾ yediği, yiyebileceği hiçbir şey burada yetişmez. [116b] ⁽¹⁾ Olur da ansızın büyürse felakete uğrayıp yetişemez.

Azerbaycan denilen Azerbadeyn el-Aran ibnü'l-Esved bin Şam’ın şehridir. Son derece verimli <bir> şehirdir. Alan, Aran, Kik ve Serir denilen vilayetler oradadır. Gümüş madeni Aran’- ⁽⁵⁾ dadır. Halk oradan <çıkan gümüşü> her yere gönderirler.

İskenderiyye denilen büyük <bir> şehirdir. Padişah İskender inşa etmiştir. Amr İbnü'l-As denilen <insan> şöyle biriydi: İskenderiyye’yi üç yüz yılda bitiren, otuz yılda da yerini düzelterip, koruduktan sonra sulayıp eğri büğrü ⁽¹⁰⁾ yapandır. Amr İbnü'l-As <şöyle> dedi: Oranın halkından Kıbtî olanları saydılar, binlerce insan çıktı. Dört bin <kadar> insan Rumiye’den, diğerlerini <ise> uğursuz olanlardan kabul ettiler. İskenderiyye’nin başı Abdu'l-Aziz Mervan’a <şöyle> anlattı: İskenderiyye şehrini üç yüz ⁽¹⁵⁾ yılda bitirmiş. <Bu şehir> üç bin yıl bayındırmış. Üç yüz [117a] ⁽¹⁾ yıl <kadar> harap kalıp, sonra üç yüz yılda bayındır <hâle> gelmiş. Halkın tamamı peçe takarak yürürmüş çünkü bu şehrin aydınlığından gözleri kamaşmış.

Endülis denilen Batı’ ⁽⁵⁾ da <olan> büyük bir şehirdir. Oraya “Kartıyye” de derler. Ümiyye oğullarının elindedir. Orayı Tarık ibn Ziyad alınca <orada> haddi<ni> hesabı<nı> Allah’ın bileceği binlerce hazine bulmuştu. <Orada> bir sofra buldu. Değerli taşlarla doluydu. Bu sofra Hazret-i Süleyman *aleyhisselamın* sofralarıydı. Hiç<bir> göz ⁽¹⁰⁾ bu kadar tuhaf bir

¹⁵⁶ erkeklerin kendi cinsinden olanları cinsel olarak tercih etmesi

şeyi görmemiştir. Tarık <hazineden> bir şeyi Abdu'l-Melik Mervan'a gönderdi. Orada acayip <şey>ler çoktur.

Ahuvaz denilen kötü hava<sı olan> bir şehirdir. O şehir<de> bir süre kalmak için gelen insan, mutlaka eksik akıllı olacaktır. Musil'de bir süre durur<sa> akılı fazlaca olur. Isfaha-⁽¹⁵⁾ n'da birkaç gün durursa, kötü yaratılışlı olur. Her yerin ve her şehir- [117b]⁽¹⁾ in bir özelliği vardır. Ahuvaz'ın erkek ve kadını <arası>nda yüzü kızıl <olan> yoktur. Ayrıca <orada> yabancı ve misafir <olan birini> bulamazlar. Eğer bulurlarsa öldürürler. <Küçük> ve büyük zehirli engerek yılanı orada çoktur. Sıcaklığı öldürücü olur. Zehirli engerek yılanları mezar-⁽⁵⁾ lıkta <olur>. Zeyd ibn Mahmud <şöyle> ant içti: “Bir gece dayanamayıp kendimi suya atmak üzereyken zehrin ateşini ve “âdi” denilen <zehrin> sıcaklığını birkaç kez düşündüm.

Avaş denilen Maverai'n-Nehr'dedir. <Orası> Türkistan'dadır. <Orada> ölen insanın cenazesini bütün halk ve mahluklar toplanıncaya kadar kaldıran ve kıyılatan⁽¹⁰⁾ olmaz. Büyük küçük <herkes> toplanıp tekbir <ve> salavat getirdikten sonra <da> kolayca kaldırılmaz. O şehirden başka şehirlerde bu şekilde bir <olay> yoktur. Onun gibi de değildir.

Babü'l-Ebvab denilen Alan vilayetindedir. Üç yüz altmış⁽¹⁵⁾ kapısı vardır. Yüz on kapısı Müslümanların [118a]⁽¹⁾ tarafındadır. İki yüz elli kapısı <ise> Türkistanlıların tarafındadır. Sarayları da taşdan yapmışlardır. Su çok fazla olursa, kaleleri suyun altında kalır. Şehrin surlarının duvarı görünür. Su⁵ daha az kaldığında <ise> tamamı görünür. Sınırı yedi fersahtır. Her fersahta bir büyük kapısı var<dır.> Her bir kapı, bir büyük taştan <yapılmıştır.> Bir şeyin suretini yapıp <kapılara> koymuşlardır. Gözcüleri de hazır. Kapıların adı <şöyledir:> 1. Bab-ı Saval, 2. Bab-ı Alan, 3.⁽¹⁰⁾ Bab-ı Sabran, 4. Bab-ı Larga, 5. Bab-ı Serürü'z-Zeheb, 6. Bab-ı Baraka, 7. Bab-ı Kaplaşah. O şehri inşa edenin adı Kubad Ekber'dir. Bir kapının üstünde iki aslan suretinde iki sütunu <var>dır.⁽¹⁴⁾ İki taşı, iki at suretinde yapıp onları yüz yüze [118b]⁽¹⁾ baktırarak koymuş<lardır.> Bir taşı insan suretinde yapıp, diğerini <de> tilki suretinde yaparak ayak<lar>ı üstünde koymuşlardır. Babü'l-İmaret'in üstünde iki atın sureti <var>dır.

Beruc denilen⁽⁵⁾ Hindistan vilayetlerindedir. Onların padişahı Sengin Deri Deri'dir. O, gece gündüz bir filin üstünde oturur. Onun memleketinin sınırları bin altı yüz fersahtır. Her kalede taştan bir put <var>dır. Taştan sedir yapıp üstüne oturt-⁽¹⁰⁾muşlardır. Bundan başka nice büyük putlar vardır. Hepsi ona secde ederler. Hint âlimleri oraya gelirler. (Bu

alimlerden) bazıları dizlerinin üstünde, bazıları yaya <olarak>, bazıları <ise onların> yanlarında gelirler.

Bir büyük putu Sultan Mahmut Gaznevi alıp, kaçıırarak bir ağaç<tan> put yapıp, <o putu> bir çöl-⁽¹⁵⁾ de gömdürmüştü. Her gün bir öküzü gönderip o put<un> üstünde <ona> [119a]⁽¹⁾ ot verirlerdi. Bir zaman bu şekilde terbiye edince, öküz iyice öğrendi. Ne zaman gönderseler oraya gidip otlardı. Buradan başka yerde de yatmazdı. Hintlilere haber verdiler. <Şöyle dediler:> “Sizlerin büyük bir putunuz, sizle-⁽⁵⁾ re öfkelenerek buradan gidip <başka> bir yerde mekan tutmuş.” Bunlar <da:> “Bizim öküzümüz oranın yolunu iyi bilir.” dediler. Öküzü saldılar. Hintlilere de <şöyle> dediler: “Bu öküzün arkasından giderseniz <göreceksiniz>, öküz her <nerede> durur <ise> put oradadır.” Hintlilerin tamamı öküzün arka-⁽¹⁰⁾ sından koşuşarak gidiyorlardı. Öküz gidip bir yerde durdu. Yeri kokluyordu. Hindiler orayı kazdılar. Put çıktı. Hintliler sevinerek putu alıp yerine koydular. Altın putlarını alıp, <yerine> ağaçtan <olanları> yaptıklarını hiç anlamadılar.

Bu <memleket>⁽¹⁵⁾ Kızıldeniz’in üstündedir. **Bulgar** denilen <yer> üç [119b]⁽¹⁾ şehirdir: Birine Bulgar, birine Suvar, diğerine Esel derler. Bulgar’ın çevresi tamamen kâfirdir. Fakat o şehri Hak *sübhanehu ve teala* kâfir <şehir>ler arasında kendi himayetinde tutar. <Oranın> padişahı, Bulgar içinden,⁽⁵⁾ padişah İskender soyundandır. İskender-i Zülkarneyn Zulümat’dan çıkıp geldikleri zaman, Bulgar’a yerleştiler.

Bestam denilen mübarek <bir> şehirdir. O şehirde aşık insan yoktur. Eğer başka bir yerden bir aşık insan gelirse, <aşkı> tamamen gönlünden çıkıp gönlünde hiçbir şey kalmaz. Suyu acı olduğu için o şehirde göz⁽¹⁰⁾ ağrısı olmaz. (O acı su) ağzı kötü kokulu insanın kötü kokusunu yok eder <ve> basuru keser. <Burada> tavuk<lar> her gün <yemek> yemez. Bu şehirden sürekli misk kokusu gelmektedir. Yılanları ufacık<tır.> Ancak hızlı uçan sinekleri de sokucudur.

Basizer denilen⁽¹⁵⁾ şehir, Çaganîler<in> yaptığı şehirdir. Orada yılda bir kez, biraz delirip bir tarafa düşüp “Allahım! Allahım!” diyerek yürüyen bir kabile halk var- [120a]⁽¹⁾ dır. Onların gitmediği çöl ve ada kalmaz. Sırtlarına birer kaplan alıp yedi günden sonra da akılları başlarına gelince, her nerede⁽⁵⁾ olurlarsa kendi yurtlarına dönerler. Yaratılanlar, o halka “İnsanoğlunun devi” derler.

Burtas denilen Türkistan memleketinde bulunur. Onların padişahlarına “Hakan” derler. Hakaniler puta taparlar. Puta tapınırlar <ve ona> secde ederler. <Oraya> gidenler hakan <sülalesin>den bir kimseyi uzaktan görseler, secde kılmadan geç-⁽¹⁰⁾ ip gitmezler.

Berda’a denilen büyük <bir> şehirdir. O şehre “Kubadü’l-Ekber” derler.

Babil denilen on iki kapısı olan bir şehirdir. İki kapısının arasındaki mesafe bir fersahtır. Fırat deryası⁽¹⁵⁾ onun önünden akar. Buht Nasr denilen padişah olduktan sonra [120b]⁽¹⁾ ”Bu nehrin suyu, bu şehri yıkar.” diye buyurunca <akışı> başka bir tarafa çevirip sevk ettiler. Halkın tamamı nehrin suyundan güvende oldular. Bu şehirde on iki iyi saray vardı. Yeryüzünde buradan başka yerde⁽⁵⁾ bu kadar güzel saray yoktu. İskender-i Rumi, orayı yıktı.

Basra denilen Hazret-i Emirü’l-Müminin Ömer İbnü’l-Hattab *raziyallahu anhunun* inşa ettiği şehirdir. Basra’ya bu <addan> başka “Arzü’l-Hind” <de> derlerdi. Onlara, Utbe ibn İrvan⁽¹⁰⁾ komutandı. O, (Utbe ibn İrvan), bu şehre geldi <ve> şehri almaya niyetlendi. Basra halkına haber gidince hepsi kaçmaya çalıştılar. <Utbe ve askerleri> bayrak, sancak, beyaz ev, alaca otağ <ve> çadırlarının hepsini hatunlara bırakıp ilerliyorlardı. Bu hatunlar da sessizce toprakları saçarak geliyor-⁽¹⁵⁾ lardı. Basra’nın> büyükleri ve küçükleri bayrağı görünce “Bunlar-¹⁶ın askeri arkadan <da> geliyor.” diyerek <Basra’nın> büyükleri şehri [121a]⁽¹⁾ Utbe’ye verdiler. <Oranın> Basra adından başka birçok vardır: Basra, Cürmiyye, Tedmir, مؤتكغه . Bunlar cimri ve alçak <bir> halktır. Bir yabancı o şehre gitse, asla <orada> durdurmazlar. Orada yemiş satan bakkal ol-⁽⁵⁾ maz. Helva satıcısı <da> olmaz. Buna kıyasla küçük çocuklar<ın> para harcayıp alıp yedikleri şey<ler>i orada yetiştirmezler. Habersizce başka bir şehirden <gelecek> olursa, yoldan şehre yaklaştırmazlar. Para harcanan <yapılar> imaret<ler>dir. O kadar güzel köşk ve saraylar orada olmaz. <Onlar> bu⁽¹⁰⁾ kadar cimri halklardır.

Bagdat denilen mübarek <bir> şehirdir. İslamın kubbesi <olan> bir şehirdir. Orayı Ebu Cafer Mansuri inşa etmiştir. <Hikaye> şöyledir: Ebu Cafer Mansuri, Memleketin padişahıydı. “Bir şehir inşa edeyim diyorum.” dedi. Halkı <şöyle> dediler: “Bu Bağdat’ın toprakları ferahlık verdiği <ve> geçimi rahat <olduğu için>⁽¹⁵⁾ iyidir. Eğer <buraya> inşa ederse [121b]⁽¹⁾ çok güzel <bir> şehir olacaktır.” Ardından şehir halkı “Bu insanın adı nedir?” diye sordular. “Adı Ebu Cafer Mansuri’dir.” dediler. Halk “(Rivayete göre) bizim bu şehrimizi Muklas denilen birisi yıkıp, yeni baştan⁽⁵⁾ şehir yapacaktı. Bu <söylediğiniz>

insan, o insan değil.” dediler. Bu söz<leri> Ebu Cafer Mansur’a ulaştı. Ebu Cafer, çok mutlu olarak <şöyle> dediler: “Bu Muklas benim. Muklas, iğne hırsızı demektir. Ben küçükken bir hatunun iğnesini çalmışım. ⁽¹⁰⁾ Beni gören hatunlar: ‘Muklas, işte o, Muklas geçip gidiyor.’ derlerdi.” <Bunları> diyerek Hazret-i *sübhanehu ve teala*’ya başını secde<ye> koyup “Eğer bu Muklas ben isem, bu şehri ben inşa edeceğim.” diyerek söz verdi. <Bu sözü> kaydedildi. Dört fersah yeri düzenlediler. Her fersaha ⁽¹⁵⁾ bir kapı yaparak, her kapıya bin insan<ı> muhafız [122a] ⁽¹⁾ atadılar. Her birine her gün için on para tayin ettiler. Her gün bu muhafızlar iki yüz yirmi dört bin oldu. Altmış bin hamam yaptılar. Her hamama dört insan tayin ettiler. <Böylece> bütün hamam-⁽⁵⁾ cıların sayısı kırk bin erkek hamamcı olmuştur. Diğer halkları <ve> yaratılanları <sayıca> bununla kıyaslamak.

Buhara denilen bayındır olan çok büyük bir şehirdir. Yeryüzünde ondan daha güzel şehir yoktur. İslam şehir<idir> . Büyüğünden küçüğüne herkes beş vakit namaz kılan<dır>. Mümin ve Müslümanlar emir <ve> ⁽¹⁰⁾ yasaklamaları beş vakit yerine getirir. Buhara halkına hiç<bir> yerde “Onlar namazsızlardır.” diyen olmaz. Çünkü ergenlikten ölünceye kadar o halk namazlarını terk etmezler. Hepsi bu sebepten namaza isteklidir. Buhara halkı İslam’ı, İslam <ise> Buhara halkını över. Ondan <dolayı> da cesur, yürekli ve cömert halktır. ⁽¹⁵⁾ Bu sebepten başka yerlere on afet ulaştığında, Buhara’ya ⁽¹⁶⁾ bir tane <bile> afet ulaşmaz. <Onlar> konuksever <bir> halktır. İlim sahibini dost [122b] ⁽¹⁾ tutan halktır. Günah sahibi <olan> halkı düşman görürler. Hiç<bir> şehrin saflığı Buhara gibi tam değildir. Zulüm etmeyi asla kendilerine adet <hâline> getirmezler.

Belh denilen dinsizliğe <ve> içki alemine ⁽⁵⁾ meyilli <olan bir> halktır. Yararsız işi ve eğlenceyi dost bilirler. Arzulu insanlardır. Orada sıtma ve rişte¹⁵⁷ hastalığı çoktur. Öncesinde puta taparlardı. Hazret-i Emirü’l-Müminin Osman *raziyallahu anhu* <onları> Müslüman yapmışlardır.

Ber denilen Urus deryasının aktığı tarafta <olan> şehirdir. ⁽¹⁰⁾ Güler yüzlülük <ve> mutluluk o şehirdedir. Ondan başka memleketlerde yoktur. O memlekette güneşi bilmezler. Muhtemelen görmemişlerdir. İncir ve meyveleri fırında kuruturlar. Sürekli <olarak> bulutlar yükselip hava bozulur. O şehirde hayvanlar olmaz.

Bedahşan denilen Horasan ve Hindistan’ın arasında olan bir ⁽¹⁵⁾ memlekettir. [123a]

⁽¹⁾ Oranın reisi güçlü ve zorbadır. Oranın koyunları büyük büyüktür. <Onlar> bütün

¹⁵⁷ İnsan topuğunda ortaya çıkan bir hastalık

koyunlarına altın tasma takmışlardır. Halkın çoğu çalgıcı ve şarkıcıdır. Ayrıca konuksever <ve> dost halklardır. Çoğu şairdir.

Bolbek denilen ⁽⁵⁾ taştan inşa edilmiş bir şehirdir. Bunlar uzunluğu yirmi arşın, genişliği on arşın olan taşlardır. Dışını, taşların hepsini birbirine bağlayarak bitişirmişlerdir. <Dışarıdan bakınca> kalesi sanki bütün bir taş benzer.

Berda'a denilen fındığın yetiştiği şehirdir. O şehirde taştan bir minare yapmış- ⁽¹⁰⁾ lardır. O minarenin üstünde bir sandık <var>dır. O sandık içinde Hazret-i Yahya Peygamber *aleyhisselamın* saç örgülerini koymuşlardır.

Tibet denilen Tabü'l-Akran'ın inşa ettiği memlektir. Havası güzeldir. Halkı<nın> tamamı rahat ve mutludur. Misafir olarak ⁽¹⁵⁾ <oraya> giden insan asla akılsız olmaz. Toprağı dayanıklıdır. ⁽¹⁶⁾ Halkı<nın> tamamı kâfir ve karadır. Bütün yaratıkları da kara [123b] ⁽¹⁾ karadır.

Talas denilen Türkistandadır. Kaşkar, Yarkend, Hoten şehirlerinin tamamı <da> Türkistandadır. Tengür ve Tamgaç Müslümanlardır. Hıtay ise kâfir memleketidir. Halkın mal<lar>ı: Sincap, demir, tilki, köle ve cariye, kilim, aladoğan, şahin, Yada taşı- ⁽⁵⁾ dır.¹⁵⁸

Tüster denilen Şirfan nehrinin kıyısında olan bir şehirdir. Huristan'ın içindedir. Şah-ı Pursadvan'<ın> inşa ettiği şehirdir. <Bu şehri> taş, demir, kalayla inşa etmişlerdir. Hazret-i Danyal *aleyhisselamın* kabirleri oradadır. Tüster<de> fena kıtlık olduğunda Hazret-i Da- ⁽¹⁰⁾ nyal Peygamberin mübarek naaşlarını alıp <oraya> götürdüler. O mübarek naaşın bereketinden kıtlık felaketi bertaraf oldu. <O> mübarek naaşı deryanın içine iyice yerleştirdiler. Şuş halkı <naaşı> istemeye geldi. Tüster halkı <naaşı> göstermedi. <Şehrin> yaşlı, ihtiyar insanları “Biz görmedik. <Naaşı> burada yok.” <diyerek> inkar etti. ⁽¹⁵⁾ Küçük çocuklar <naaşı> gösterdiğinden bu zamana kadar yaşlıların şahitliğini yalan söylüyor [124a] ⁽¹⁾ diyerek duymazdan gelirler. Küçük çocukların sözünü doğru kabul ederler. Şahitliğini <ise> işitirler. Bu şehrin mal<lar>ı: İpekli kumaş, turunç, beş parmak otudur.

Tedmir denilen Hazret-i Süleyman'<ın> *aleyhisselam* inşa ettiği, Halid ibn ⁽⁵⁾ Velid'in fethettiği şehirdir. Olay şöyledir: Halid ibn Velid <oraya> gitti. Şehir halkı, imkanları olduğunca şehri güçlendirdiler. Kendileri de hisar içinde kalıp güçlendiler. Halid

¹⁵⁸ Türk kültüründe bu taşla yapılan pratikle tabiata hükmedildiği, yağmur, kar ve dolu yağdırıldığı düşünülmektedir.

İbn Velid bu hâli görünce, “<Bu şehri> ne yaparak almalı?” diyerek şaşırıldı. Bir gün görüşmeler ⁽¹⁰⁾ yapması için elçi gönderdiler. Onlar asla kabul etmediler. Sonra Halid İbn Velid, “Benim aklıma bir fikir geliyor. Bundan başka çözümü yoktur.” diyerek <şöyle> anlattı: “Ey dostlar! Gelin. Bu hendekte temizlenelim. Hak *sübhanehu ve tealaya* feryat edelim. *İnşallah* Hak ⁽¹⁵⁾ *sübhanehu ve teala* bizlere fetih ve yardım verecektir.” deyince hepsi hendek kenarına geldi. Halid İbn Velid “Hepiniz misvak- [124b] ⁽¹⁾ la temizlenin!” deyince tamamı misvakla temizlendi. Kâfirler, Müslümanların bu yaptıklarını gördüler. Padişahları<nın> huzuruna gidip bir bir anlattılar. Padişah ve kâfirler şaşırıp <şöyle> dediler: “Bu ⁽⁵⁾ Allah’a inananlar dişlerini ayırıp bizleri dişleyerek yiyecekler. <Bunlar> insan yiyicilerdir.” Kâfirlerin ödü koptu. Bir vakit elçi üstüne elçi<ler> gönderdi<ler.> <Bunlar> otağ içine girmeyip dışarıda beklediler. Halid İbn Velid <şöyle> dedi: “Allah’ı tek <ve> biricik kabul edip, Hazret-i Peyga- ⁽¹⁰⁾ mber *sallallahu aleyhi vesellemin* Hak ile olduğunu söyleseler iyi olur. Eğer kabul etmezseniz bu şehri alıp kâfirleri yok edip, hatun<larınızı ve> ailelerinizi esir edip, para <ve> mallarınızı yağmalayıp غرنج درنج yapmazsam Halid İbn Velid olmayayım.” <Ardından> tekrar <şöyle> söylediler: “Ey kâfirler! Ben ⁽¹⁵⁾ kendimi sizlere şehirlerinizi harap <eden> [125a] ⁽¹⁾ imaretlerinizi inşa eden <olarak> tanıtacağım.” Elçiler geri döndüler. Padişahlarına baştan sona anlattılar. Tedmir halkı hediyelerle <Müslümanların> önüne çıkıp görüşünce tamamı iman getirip Müslüman oldu. ⁽⁵⁾ Allah’ı bir, Allah’ın peygamberini Hak ile bildiler. Halid İbn Velid’<in> başında olduğu askerlerin tamamını konuk ettiler. Savaşsız <bir şekilde> şehri almaları misvak sebebiyleydi derler.

Hikaye: İsmail Hallah şöyle rivayet eder: Mervan, bir kez gidip savaşır ⁽¹⁰⁾ şehri alamamış. Sonra bir tarafından kapatarak <orayı> almış. Binlerce insanı öldürmüş. <O esnada> bir mezar açılınca ölüyü görmüşler. <Bu ölü> uzun boylu, ay yüzlü, al <yanaklı>, Jüpiter <gibi parlak> yüzlü, sarı gözlü, yedi <bölük> saçlı bir nazlı güzel<miş.> Saçları miskten daha hoş kokulu, ⁽¹⁵⁾ hırka<sı> ayak ucuna kadar nakışlı<ymış.> Elinde <bir> [125b] ⁽¹⁾ mühürlü <yüzük varmış.> Yüzüğün süsünde yazan şudur: “Ey Tanrı! ben Tedmir’in kızı Hapan’ım. Kim benim memleketime gelip benim <mezarımı> yıkan <insan> düşkün ve kahrolmuş olarak; ailesi <ise> esir ve değersiz olarak <yok olup> gidecektir.” Bu yazıyı Mervan görünce <onun> ⁽⁵⁾ mezarını yıktırdı. Birkaç gün sonra Mervan’ı da öldürdüler. Yurdunu harap ettiler. Canı vücudundan gitti, padişahlık ve hükümdarlık elinden gitti.

Kavlas denilen bayındır <ve> verimli <olan> bir şehirdir. Mazlumlarının tamamı güzel yüzlü <ve> ⁽¹⁰⁾ güzel vasıflı<dır.> Ayrıca pazar <ve> sokaklarda oturup yemek

pişirirler. Yüzlerini hiç kimseden gizlemezler. Birbirinden dayanıklı iki kalesi var<dır.> Suyu sıcak <olan> hamamları vardır.

Cünd-i Şafur denilen bir bağ vardır. <Burayı> Cünd-i Şafur denilen biri inşa etmiştir. O <olay> şöyledir: O bağ Şafur'un dikkatini çekti. ⁽¹⁵⁾ O bağı çok sevdi. <Şöyle> dedi: “Ben müşaviri göndereyim. [126a] ⁽¹⁾ Burada bir şehir inşa edeceğim.” dedi. Bertail, muallimdi. Şafur, onun öğrencisi <idi>. <Şafur> “Buraya şehir inşa edin!” <diye> buyurdu. <İlk olarak> ağaçları kazdırdı. Nice zaman <için>de ona müşavirliği öğretti. Şehir de tamamen ⁽⁵⁾ bitti. <Şehre> “Cünd-i Şafur” adını koydular. <Şafur> o müşaviri şehir komutanı yaptı.

Cürcan denilen güzel <bir> şehirdir. Oranın malları: Zeytin, hurma, nar, şeker ve ipek böceğidir. Büyük yılanları çok fazladır. On<lar>ı gören insanların yürekleri yanılır ama hiç zarar vermez<ler.>

Cabulka denilen heybetli bir şehirdir. ⁽¹⁰⁾ Süslenmiş, bayındır <bir> yurttur. Ayrıca güneşin doğduğu yerdedir. Oranın ötesinde hiç iyilik yoktur. Ancak sıcaktır. Serdâbesi¹⁵⁹ olan insanlar, gündüz olduğunda da serdâbeye girip otururlar. Güneşin doğduğu vakitte bütün denizlerin suyu kaynar. Öyle kötü sesler ortaya çıkar <ki> ⁽¹⁵⁾ bütün yürekler korkudan yanılır. Yüz bin insan davul ve arp çaldığında oradaki o kötü sesler [126b] ⁽¹⁾ iyice alçalır.

Cabulsa denilen bin kapısı olan bir şehirdir. Her kapıya bin gözcü koymuşlardır. Bir vakit, padişah İskender-i Zülkarneyn, Zulümat'a giderken o şehri görüp hayran kaldı. Oradan geçerek aydınlı-⁽⁵⁾ ğa ulaştı. Minarelerin yapıldığını gördü. O minarelerin tepesinde sınırsız <sayıda> kuşlar var<dı.> O kuşlar İskender'e <şöyle> sordular: “Ey insanoğlu! Dünya halkı ne yapar? En azından, zinacılık <ve> tefecilik halk arasında açık ve yaygın <bir hâle> geldi mi?” İskender <şöyle> söyledi: “Evet, yaygınlaştı. ⁽¹⁰⁾ Bu kuşlar mutlu oldular. Minarenin üç basamağından bir <alt> basamağa indiler. İkinci kez <şöyle> sordular: “Cenabetlik gusülünden uzaklaştılar mı?” İskender: “Uzaklaşmadılar. Cenabetlik gusülü <almaya> devam ederler.” dedi. Bunlar tekrar dönüp <kendi> mekanlarına çıktılar. Üçüncü kez <şöyle> sordular: “Farz ve sünnetden uzaklaş-⁽¹⁵⁾ tılar mı uzaklaşmadılar mı?” “Uzaklaşmadılar.” dedi. Minarenin başına çıktı-¹⁶ lar. Dördüncü kez <şöyle> sordular: “Ey insanoğlu! *La ilahe illallah*¹⁶⁰ kelime- [127a] ⁽¹⁾ sini söylerler mi söylemezler mi?” Hazret-i İskender <şöyle> söyledi: “Büyük ve küçük herkesin ağzından *La ilahe illallah* kelimesi çıkar.” Bu kuşlar

¹⁵⁹ Sıcak ülkelerde çok sıcak günlerde barınılan yer altı odası.

¹⁶⁰ “Allah'tan başka ilah yoktur.” manasında olan kelime-i tevhid.

ondan sonra bu<nunla> ilgili hiç söz sormadılar. Hazret-i padişah İskender buradan geçip ⁽⁵⁾ devam ederek güneşin yaktığı <yere> gittiler. Oradan döndüler.

Cur denilen Fars memleketindedir. Erdaşir <adlı> padişah: “Düşmandan zafer elde edersem, şurada şehir inşa ederim.” diyerek yemin etti. Oraya gelince Allah’ın yardımıyla zafer kazandı. Orada şehir yapmaya karar verdi. Kendisi ⁽¹⁰⁾ büyü yapardı. Deniz üzerinde büyü yaparak, denizde bir şehir inşa etti ve ateşhanesini <de> büyüledi.

Hazar denilen Satırın İbn-i Astarun denilen <birinin> inşa ettiği şehirdir. Orayı Ziren ibn Halim, büyüledi. Bundan dolayı o şehri düşman alamaz. Olur da, ⁽¹⁵⁾ o şehri almaya niyetlenirse güvercin kanı, âdet kanı, kaz ⁽¹⁶⁾ kanıyla ceylan derisine mektup yazıp, kumrunun boynuna bağlayıp gönderirse; [127b] ⁽¹⁾ o kumru uçup bir hisara konunca hisarları yıkılıp, tılsımlar açılacak. (Büyüyü bozmanın) bundan başka çaresi yoktur.

Hikaye: Şafur-ı Zü'l-Ektaf, düşmanlık yapmaya niyetlenip bu şehre gelip otağlarını ⁽⁵⁾ kurdular. Ardından padişah ve askerlerin tamamı şehri almanın <yolu> olmadığını gördüler. Geldiklerine pişman oldular. Şaşırıp, geri dönmeye utandılar. Şehrin padişahı <olan> Ziren’in bir kızı vardı. Adına “Melike Nasre” derlerdi.

Hikaye: Nasre, uzaktan ⁽¹⁰⁾ Şafur’u görünce gönlünün bin parçası Şafur’a aşık oldu. Sonra köşküne dönüp mektup hazırlattırıp birinin eline verip Şafur’a gönderdi. Mektup Şafur’a ulaştınca <Şafur mektubun> içeriğinden haberdar oldu. <Şöyle> yazmıştı: “Şafur bu şehre ölmek için mi, doğmak için mi gelmiştir? ⁽¹⁵⁾ Bu şehri alayım diye geldiyse, asla alamaz. Bu şehri [128a] ⁽¹⁾ büyüyle inşa etmişlerdir.” Şafur da <Nasre’ye> mektup gönderdi. “Bu şehri almanın <yolunu> söyleyeyim.” yazarak elçiyi gönderdi. Bu mektup Nasre’ye ulaştı. Mutlu olup “Bu şehrin <nasıl> alınacağını <sana> söylesem.” diyerek elçiyi gönderdi. Bu mektup Şafur’a ulaştı. <Şöyle yazılmıştı:> “Ey Şafur! Nasıl olacak?” Şa-⁽⁵⁾ fur tekrar mektup hazırlayıp Nasre’ye gönderdi. Nasre mektubu okudu. Şafur: “Eğer Nasre bu işin çaresini söylese, ben ona binlerce can <ve> gönül saçacağım. Hayatta <olduğum sürece> hizmetinde kusur etmeyeceğim.” dedi ve tekrar mektup gönderdi. Nasre mektuptan mutlu oldu. Mektub-⁽¹⁰⁾ a <şöyle> yazdılar: “Ey Şafur! Haberdar ol! Eğer bu şehri fethedeceğim diyorsan; âdet kanı, güvercin kanı <ve> kaz kanıyla ferman yazıp kumrunun boynuna bağlayarak <kumruyu> salarsa<n>, kumru kendini hisara yaklaştırdıkça hisarlar hemen paramparça olur. Büyü de ortadan kalkar. Ondan sonra şehri almak kolay ⁽¹⁵⁾ olur.” Bu mektup Şafur’a ulaştı. İçeriğinden haberdar olunca [128b] ⁽¹⁾ öfkelenip <şöyle> dedi: “Eğer ben bu şehri ele

geçirirsem, Nasre’yi öldürmeyeceğim.” Derhal güvercin <ve> kaz kanıyla geyik derisine ferman yazıp kumru boynuna bağlayıp gönderdiler. Kumru varıp, hisara ⁽⁵⁾ konunca; hisarlarının tamamı yıkılıp, damları parçalandı. Şafur’<un> halkı “Herkes atlarına!” deyince gidip şehri aldı<lar>. Nasre’yi ele geçirdiler. Şehri yağmaladılar. Ziren ibn Halim’i bulup öldürdüler. Nasre’yi Şafur’un huzuruna getirdiler. Fakat Nasre ⁽¹⁰⁾ o kadar bilgili bir kızdı ki bir gece çadırın içinde “Bana bu yer yakışmadı.” diyerek duramadı. Bir incir yaprağı geceliğine düşerken alıp dışarıya attılar, yattılar. Bir gün Şafur <şöyle> sordu: “Ey Nasre, annen ve baban sana neler yaptı?” Nasre <şöyle> söyledi: ⁽¹⁵⁾ “Onlar bana kötülük yapmadılar. Bana gece gündüz sütle [129a] ⁽¹⁾ badem içi vererek, <beni> beslediler.” Şafur bu sözleri Nasre’den duydu. <Şöyle> dedi: “Sen böyle baba <ve> anneye vefalı olmamışsın. Bana nasıl vefa göstereceksin?” <Şafur> Nasre’yi alıp çıktı. Saçının iki zülfünü bağlayarak atın kuyruğuna ilştirip cadde ve yol- ⁽⁵⁾ lardan geçirerek çarşıya götürüp toprağa gömerek öldürdüğünü söylerler.

Habeşe denilen verimli bir memlekettir. Padişah İskender’in askeri buraya gidip otağlarını kurup <burada> kaldılar. Buranın padişahı kadındı. Padişahın avına oğluyla hatunu ⁽¹⁰⁾ çıkardı. (Padişah ve oğlu) İskender’in askeriyile karşılaşınca onları kıvrımlı kement ile İskender’in huzuruna götürdüler. İskender, bunlara iyi <bir> mevkide yer verip gönlünü aldı. <Aradan uzun bir zaman> geçti. Bir gün İskender, vezirini kendi tahtına oturtup, elçi kılığına girip şehzadeyi eşiyile alıp Kaydafa’nin huzuruna ⁽¹⁵⁾ geldiler. Oğlu, Kaydafa’ye <şöyle> dedi: “Bu elçi, padişah İskender’in huzurundan [129b] ⁽¹⁾ geldi. Bu elçiye iltifat et. Bu çok iyi insandır.” Kaydafa <şöyle> dedi: “Ey oğlum! Bu insan elçiliğe hiç uygun değil. Bu İskender olmasın? <İskender> son derece güzel yüzlü, hoş sohbetli, iyi donanımlı, iyi görünen, güzel yüzlü, iyi huylu, güzel ⁽⁵⁾ boylu, iyi yolda olan, ihtiyatlı, hoş sohbetli padişahmış.” dedi. Hazret-i İskender’e meclis kıyafetlerini hazırladılar. <Kaydafa onu> padişahça tören <ile> konuk etti. Başından altın ve mücevherler saçtılar. Boyuna bakıp kıyafet hazırladılar. Kaydafa yarı keyifli oldu <ve> “Ey padişah! Amacın ne? Başka birini tahtta oturtup kendin elçi ⁽¹⁰⁾ kılığında geldin, biliyorum. Sen padişah İskendersin. Benim oğlum senin askerin<in eline> düştüğünde, sen ona iyilik ettin. Ben sana asla kötülük etmem.” diyerek hepsi taç sahibi <olan> beş bin genci huzurunda kaldırıp, bir yakut evi makarayla fillere bağlayıp taht koyarak ⁽¹⁵⁾ taşıdılar. Padişah İskender, Kaydafa’yle vedalaşıp [130a] ⁽¹⁾ geri döndü. Kaydafa, Hazret-i İskender’i üç fersah <uzaklıktaki> yerden uğurladı. Kendi köşküne döndü. Hazret-i padişah

İskender de hızlıca kendi şehrine gelip, tahtına oturdu. Bu hikayenin amacı Habeşelerdir. Hazret-i Peygamber ⁽⁵⁾ *sallallahu aleyhi vesellem* “Mekke’yi yıkan Habeşelerdir.” derdi.

Oranın, (Habeşe’nin), malları: Beyaz fil, köle <ve> cariye. Maymun da satarlar.

Hire denilen çok güzel bir yerdir. Âlimler <şöyle> derler: “Başka yerlerde bir yıl geçireceğine bir gün <bir> gece Hire’de olmak iyidir.” Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem* <şöyle> söylemişlerdir: “Ümmet- ⁽¹⁰⁾ lerimden <olan> biri Hire’yi fethedecek.” Fatik denilen sahabe <şöyle> dedi: “Ey *Resulullah!* Hire’yi alan insan Şeyma hatunu bana versin.” Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem*: “Hire’yi alan insan Şeyma’yı sana versin.” dedi. Fatik ⁽¹⁴⁾ sevinerek Abdullah İbn Ömer *raziyallahu anhuya* “<Buna> başkan ve şahit olsunlar.” [130b] ⁽¹⁾ diyerek şahit tuttu. Bu sözle kaldı. Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem* bu vefasız dünyadan göçtüler. Halifelik, Hazret-i Emirü’l-Muminin Ebubekir Sıddık *raziyallahu anhuya* kaldı. Halid ibn Velid’i Hire’ye savaş için ⁽⁵⁾ gönderdi. (Halid ibn Velid) sayısız askerle gidip Hire’yi fethetti. Fatik, Halid ibn Velid’e <şöyle> dedi: “Ey Halid ibn Velid! Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem* Hire’yi her kim fethederse, Şeyma hatunu sana versin.’ demişti.” dedi. Halid ibn Velid: “Bu sözden benim haberim ⁽¹⁰⁾ yok.” dedi. Fatik: “Abdullah ibn Ömer şahittir.” dedi. Abdullah ibn Ömer: “Ey Halid! Ben duymuştum. Hazret-i Muhammed ‘Benim sahabelerimden biri Hire’yi aldığıında, Şeyma ak deveye binerek ak <bir> örtüyü başına çekip kaleden çıkacak. O zaman <geldiğinde> Şeyma’yı sen alacaksın.’ demişti.” <Abdullah ibn Ömer bunları> söyleyerek şahitlik ettiğinde, Halid ⁽¹⁵⁾ elçiyi çağırdı. “Ben bu şehri almadan dönmeyeceğim” dedi. Şehir [131a] ⁽¹⁾ halkı<nın> hepsi korkarak beş gece<de> sayısız <insanla> İslam’a gelerek şereflendiler. Şeyma o şekilde çıkınca Fatik’e Şeyma’yı gönderdiler. Şeyma Fatik’i gördü. “Beni ne yapacaksın diyorum?” diye sordu. Fatik: “Ben seni alacağım.” <dedi.> Şeyma gülererek: ⁽⁵⁾ “Ey Fatik! Sen beni küçükken görmüştün. Ben şimdi o zamanki gibi değilim. Saçım beyazladı, dişim sarardı. Gücüm, kuvvetim kalmadı. Sana bin dinar vereyim <de> bu kulundan vazgeç.” dedi. Fatik dinarın çok olduğunu düşünerek sevindi. Sonra bin dinarı ⁽¹⁰⁾ verdiler. Fatik <de> aldı. Hire’yi Şeyma’ya teslim ettiler. Halid ibn Velid, üstünlük ve zafer kazanıp bir süre <daha> burada durdu. Sonra otağlarını kaldırdı. Ardından askerlerin tamamı döndü.

Harezm denilen verimli, güzel, bayındır <olan> büyük bir şehirdir. ⁽¹⁵⁾ Cürcaniyye ondan daha güzeldir ama dili ve mizacı kötü <olan> bir halktır. [131b] ⁽¹⁾ Başka bir şehir <daha> vardır. Adına “Ardegerd” derler. Ancak o halkın sesi karganın sesi gibi<dir.>

<Harezmi'n> soğuşu kötüdür. <Soğuktan> çok fazla elbise giydikleri için atlarına binemezler. Ağaçların tamamı yarıdır. Başlarını yastığa koyup yattıklarında, yüzleri yastıkla ⁽⁵⁾ donar. Oranın bir ucu Horasan, bir ucu Maveraünnehir, bir ucu Ceyhun Irmağı'dır. Meyvelerden ceviz <dışındaki> meyveler çoktur. İnsancıl, misafir <ve> dost halklardır. Malları: Yara taşı, kunduz, tuz, balık, seccade <ve> Harezmi üzümüdür.

Hazramut denilen Şam'dadır. ⁽¹⁰⁾ Hazret-i Hud Peygamber *aleyhisselamın* kabri oradadır. Berhut mevkiisi oradadır. Oranın sıkıntısını insan<lar> göremez. Orada bir çöl vardır. <O çöl> karanlıktır. Berhut denilen <mevki> kâfirlerin mezarlığıdır. Oradan tüccar kafilesi geçtiğinde kulaklarına “Falancanın oğlu ⁽¹⁵⁾ kürk renkli malını bu kadar paraya alır.” <diye> bir ses gelir. <Tüccar o malı> alıp hangi memleket- ⁽¹⁶⁾ e gitse, o fiyattan bir kuruş <veya> yarım kuruş yukarı <veya> aşağı satılmaz.

[132a] ⁽¹⁾ **Hımıs** denilen Şam'dadır. Halid ibn Velid tarafından fethedilmiş<tir.> Yüz yetmiş bin dinarla barış olmuş<tur.> Orada bir mescit var<dır.> O mescidin üstünde<ki> bir taş insan suretindedir. Alt tarafında da akrep sureti var<dır.> Bir insanı ⁽⁵⁾ akrep ve benzeri şey sokarsa, o surete balçığı sürüp akrebin soktuğı yere <de o balçığı> sürerse ağrısı hafifler.

Horasan denilen büyük bir memlekettir. Halkın tamamı güzel yüzlü, güzel nitelikli, bilgili, akıllı ve anlayışlı insanlardır. Donanımlı <ve> anlayışlı insanlardır. Türkler <de> komşusudur. Birisi <oraya> ümitle giderse, asla ⁽¹⁰⁾ ümitsiz dönmez. Hak *sübhanehu ve teala* Ümiyye oğullarının tabiatından hoşnut değildi. Horasan halkını onların üzerine musallat etti. Abbas soyuna verdiler. Abdullah Abbas *raziyallahu anhu* <şöyle> der: “Kufe halkı, Ali taraftarı<dır.> Basralılar Osman taraftarı<dır.> Cezireliler Hururi'dir. Horasan halkı ⁽¹⁵⁾ Müslüman'dır.”

Huristan denilen verimli <bir> yerdir. [132b] ⁽¹⁾ Ancak havası kötüdür. Oranın halkı, havanın kötülüğünden kötü huylulardır. Kendi şehirlerinden başka yerlere kaçarlar. (Huristan'ın) Isfahan'a benzeyen yerleri uygunsuzdur. Mal toplamaya çok düşkünlerdir. Deccal *aleyhi'l-la'ne* ⁽⁵⁾ oradan ortaya çıkmış<tır.> <Deccal'in> halkının çoğı Huristan'dandır. Onlarla birlikte ilerleyerek alemleri harap ederler. Bu sebepten alemlerin haraplığı, kuraklık ve uğursuzluk; belki <de> bütün belaların başı Isfahan'dan çıkar. Ardi arkası kesilmeyen suları vardır. Suları buz tutar. Oranın halkı zayıf, ⁽¹⁰⁾ cılız ve sarı yüzlüdür. Oranın malları: şeker <ve> altın kıyafet<ler>dir.

Cürüz denilen <yer> halkı Yahudi olan <bir> şehirdir. Cürüz ve Eng'nin arasında dört bin bağ vardır. Yecüc ve Mecüc, bu Cürüz halkından ortaya çıkmıştır.

Diğer bir şehir **Serirü'z-Zeheb'dir**. Oranın padişahı Behram'ın soyundan-⁽¹⁵⁾ dır. <Orada> bir grup halk vardır. Onlara Burtas derler. O vilayette [133a]⁽¹⁾ tutkaldan başka bir şey yoktur.

Hayz denilen Kirman sınırında olan bir yerdir. O şehre yağmur hiç yağmaz. Şehrin dışına yağar. Orada ateşle yanmayan bir ağaç vardır. O ağacın adına "Avdü's-salib"¹⁶¹ derler.⁽⁵⁾ O ağaç, Hristiyanlar için bir örnektir.

Hocend denilen çok hareketli bir yurttur. Meyve<lerin> ve bağ<ların> seyredileceği yerdir. Oranın meyveleri: erik, şeftali, badem<dir.>

Dımışk denilen büyük bir şehirdir. Suyu güzel, havası da iyidir. Halkı müzisyen<dir> ve çok iyi bir halk<tır.> Sanki cennetten gelmiş gibi<lerdir.> Dımışk, Belh <ve> Amula Dahak⁽¹⁰⁾ ibn Benurast denilen <birinin> inşa ettiği şehirlerdir. <Bu insanın> zalim <ve> acımasız olduğunu söylerler. Hazret-i Nuh Peygamber *aleyhisselam*<ın> bir cami mescidi yaptığı yerde bir ev de yapılmıştır. O evin içinde yirmi dört horoz koymuşlardır. Her horozun önüne bir kadeh koymuşlardır. Yirmi dört <de> cam boncuk vardır. Boncuklardan⁽¹⁵⁾ her birini, bir horozun ağzına koyarlar. Her saat <başı> [133b]⁽¹⁾ bir horozun ağzındaki boncuğu bir gece <ve bir> gündüzde düşmüş olur. Bu horozları sıralamışlardır. Bu sebepten insanın ömrü bin yıl olsa da, her gün işitmediği sözleri işitir <ve> görmediği bir şeyi gö-⁽⁵⁾ rür. Muaviye, yirmi yıl komutandı. Mescitlerin mihraplarının çoğunu mermerle yaptırdı. Tavanını <ise> sac ağacıyla¹⁶² yaptırdı. Altın <ve> laciverd <taşından yapılmış> süslerle süsledi. Sütunlarını mermer taşıyla yaptırdı. O sütunları, Ömer Abdu'l-Aziz⁽¹⁰⁾ Rum'dan getirtip altınla birlikte almıştır. <Onların> orada güzel, tuhaf meyveleri vardır. Orada kötü huylu bir insan gerekirse, bir yıl arayıp bir tane <bile> kötü huylu bulamazlar.

Damgan denilen her gece her gündüz; her sabah <ve> her akşam rüzgar eksik olmayan bir yerdir.⁽¹⁵⁾ Kasri denilen <birinin>, birçok kente bölüp verdiği bir suyu vardır. Asla birine diğerinden fazla <su> [134a]⁽¹⁾ göndermezler. Biri, bu suyun başına yüz yirmi cevizi atmış. Bütün su yollarına eşit bir şekilde dağılmış. Orada cevizler yetişmiş. Sonra İskenderiyye'ye bıraktılar. <Orası> verimli oldu.

¹⁶¹ Ateşin etkilemediği bir ağaç türüdür.

¹⁶² Hindistan'da yetişen bir meşe türü

Damlaka denilen ⁽⁵⁾ Nevbe civarındadır. Nil nehrinin kıyısındadır. Yedi kapısı vardır. Kapılarının hepsi taşdan yapılmıştır. Zümrüt madeni oradadır. Onun ardı Zulümat'dır.

Dimar denilen Yemen sınırındadır. İki kenti vardır: Birine Damuran, ⁽¹⁰⁾ diğerine Dolan derler. Orada yağmacı hatunlar vardır. Hepsisi uzun boylu, kızıl yüzlü, al yanaklı, zarif vücutlu, kara saçlıdır. Orada açıkça zina yaparlar. Her yerden yağmacı ve kötü insanlar oraya zina yapmaya giderler. <Burada> iki padişah varmış. <Bunlar> bir yerden yağmacı hatunlar- ⁽¹⁵⁾ 1 aldırıp <onlarla> dinsizlikler ve kötülükler yaparmış. Bu günahkar- **[134b]** ⁽¹⁾ lar, o günahkar padişahların soyundandır.

Zabü'l-Ahlaf denilen Hemedan'da olan bir yerdir. Şafur-ı Zül-Ektaf'ın inşa ettiği şehirdir. <Oraya> kırk gece <kırk> gündüz yağmur yağsa hiç kâr etmez. Şafur'un elinden padişah- ⁵lık gidince birisi <şöyle> dedi: "Sen demir masada altın ekmeği yemedikçe padişah olamazsın." Bu gidip bir çiftçinin kızına düğün yapmadan, davul zurna çaldıramadan aldı. At <ve> kıyafet, taç <ve> silah <ayrıca> at takımını atına yükleyip kuşak <ile> denkleştirip çekip koydu. Bun<lar>ı kayın babası çiftçi ⁽¹⁰⁾ ganimet bilip sakladı. Şafur, kayınbabasıyla birlikte çiftliğe gittiler. Karısı, babasıyla eşine ekme almaya gitti. Arada bir nehir vardı. Suyu ağzına kadar doluydu. Bu hatun, o kanaldan geçemedi. Şafur, çapayı uzattı. Hatun, ekmeği köprüye bıraktı. Kızıl ekme Şafur'<a> sanki demir masanın üstünde gibi göründü. ⁽¹⁶⁾ Derhal o falcının sözü aklına **[135a]** ⁽¹⁾ geldi ve o anda kaftanını giydi. Tacını başına koyup kırbacını kapının başına asıp koydu. Hemen vezir<i>, nedim<i>, köle ve cariyeleri, büyük küçük <herkes> kamçının kapıda asılmış <olduğunu> görüp koşuşarak padişahın ayağını öpüp ⁽⁵⁾ hazırlandı. Şafur tahta oturdu. Hükümet yetkilerini eline aldığı vakit, otuz arşın <uzunluğunda>, yirmi arşın genişliğinde bir minare yapılmasını emretti. Hiç<bir> yerinde شیکام ve derzi belli olmuyordu. Padişah <minareyi> inşa edenleri sevinçle, şahlara yaraşır hediyeler- ⁽¹⁰⁾ le memnun <etti> ve şereflendirdi. Çokça iltifat edip <şöyle> sordu: "Ey usta! Bundan önce <böyle> imaret yaptın mı, yapmadın mı?" Usta "Yapmamıştım." dedi. <Şafur> : "Peki bundan sonra yapacak mısınız?" dedi. <Usta:> "Eğer buyururlarsa bundan da yüksek ve büyük <bir imaret> yaparım." dediğinde Şafur onun öldürülmesini ⁽¹⁵⁾ emretti. <Usta şöyle> dedi: "Elini benim kanıma bulama. Beni bu **[135b]** ⁽¹⁾ minareye çıkartıp koyarsan ben ölüp kalırım." Bir akbaba <ve> bir parça ağaç isteyip aldı. Minare tepesine çıkardılar. Bu usta kendine kanat hazırlayıp uçtu. Uçtuğunu gördüler <ama> bu <olaydan> sonra kimse <onu> gözüyle gördüğünü söylemedi. Belki <de> hiçbir göz onu görmedi. Başka yerde de görün- ⁽⁵⁾ memiştir.

Rum denilen verimli bir ülkedir. Şam'ın yakınındadır. Adalarında Araplar vardır. On günlük yolu bir günde geçerler. Atla kovalayıp ulaşırım diyen yalan <söyler.> Ansızın <böyle> derlerse de yapamazlar. Bir ucu Antakiye, bir ucu Sakile, bir ucu <da> Kosntatiniyye'dir. Tatuliyye'ye kadar <olan yerlerin halkı> Hristiyandır. Çok zeki ⁽¹⁰⁾ halklardır. O bölgede tuhaflıklar çoktur. Orada, kimyagerliği bilenler çoktur. Ressamlar da çoktur.

Bir zamanlar Rum padişahı öldü<ğünde> oğlu ve kızı yok<tu.> Bütün soyu biraraya gelip, <bu> durum üzerine fikir alışverişinde bulundular. <Şöyle dediler>: “Bakalım yarın Habeş yolundan kim gelirse, onu getirip padişah yapalım.” Gece bitip ⁽¹⁵⁾ ertesi gün olduğunda Habeş padişahı<nın> memleketini bırakıp, ⁽¹⁶⁾ kaçarak buraya gelişiyle <onu> padişah yaptılar. [136a] ⁽¹⁾ Tahta oturdu. Bir süre sonra bir oğul doğdu. Ona “Asferü'l-esved” ad<ını> koydular. <O çocuk> sufiya¹⁶³ gibi sarı renkliydi. Rum halkında üç makam vardır: Biri Rum şehrinde, diğeri Antakiye'de, üçüncüsü Beytü'l-Makdis'- ⁽⁵⁾ dedir.

Rumiye denilen <çok büyük> şehirdir. Kostantiniye'yle Rumiye arası bir yıllıktır. <Rumiye'nin> büyüklüğünü tavuk pazarı<nın> bir fersah oluşundan anlamak gerekir. <Rumiye'de> tamamı tıslımlanmış altı yüz hamam vardır.

Velid ibn Müslim, şöyle anlatır: Rumiye'ye vardık. Bir dağın başına çıktık. ⁽¹⁰⁾ Aşağıda bir deniz görüldü, tekbir getirdik. Rumiye'li biri vardı. O <insan>: “Neden tekbir getiriyorsunuz?” diye sordu. Biz: “Ne zaman deniz görsek tekbir getiririz.” dedik. Rumiye'li adam gülerek <şöyle> dedi: “Bu görünen deniz değildir. Büzlüççe denilen ⁽¹⁵⁾ şehirdir. Bu şehrin evlerinin çatısıdır. Hepsi altın ve [136b] ⁽¹⁾ değerli taşlarla işlenmiş<tir.> İşte o değerli taşlar, size deniz <gibi> görünür. Bu şehrin büyüklüğü kırk fersaktır. Her bir fersaha dörder kapı yapmışlardır. Tamamı yüz altmış ⁽⁵⁾ kapıdır. Her kapıya biner gözcü koymuşlardır.” Oradan <inip> o şehre gidip bir yerine çıkıp sarraf dükkanları olduğunu gördük. Şehrin ortasında bir meydan gördük. Altı mil yeri var<dı.> Oraya kiliseler yapmışlardı. Rumiye'nin malları: İpekli kumaş, sırmalı kumaş, Çin atlası, ⁽¹⁰⁾ köle, cariye <ve> ilaçlar<dır.> O şehre girip <de> hayran olmayan kalmaz. <O insan kendi> konakladığı yere <de> kısa bir zamanda dönemez.

¹⁶³ Sarı renkte bir papağan

Rey denilen büyük bir şehirdir. Verimli <bir> yerdir. Oranın malları: Pamuk, büyüclük, nar, Tahrân üzümü, beyaz üzüm, şimşir ağacından tabak<tır.> Burayı inşa eden Rey ibn Saklan an-Isfahan ibn Buluc'tur.

Re'su'l-Ayn ⁽¹⁵⁾ denilen yerde üç yüz çeşme birleşip nehir olur. O <nehre> “Nahrü'l-¹⁶Cabur” derler. Orada pamuk çoktur.

Serandip denilen büyük bir [137a] ⁽¹⁾ şehirdir. Seksen mahallelik <bir> şehirdir. Her mahallesi bir fersah yerdir. O halk altını patmanla¹⁶⁴ ölçerek alışveriş yaparlar. Harcadıkları paraları yakut <ve> zümrüt<ten>dir. Buranın bir ucu Sıpahan Denizi'dir. Güneşin doğduğu yere kadar otuz fersah-⁽⁵⁾ tır. Bir ucu Hindistan, diğer ucu Zulümat'ın girişidir. İskender-i Zülkarneyn'in çadırının çivileri de oradadır. İnsan karanlığı geçip alıp kaçamaz. Bu çivi, on iki galbirle¹⁶⁵ ölçülü <bir şekilde> verildi. Belki bundan da fazla değildir. Burası, Hazret-i Mihter-i Adem *aleyhisselam*<ın> ⁽¹⁰⁾ cennetten yeryüzüne indiği yerdir. İzleri oracıkta durur. Her şehre ve memlekete kıymetli, değerli yakutları, çok sayıda elması oradan <alıp> götürürler. O halkın adeti<nin> bir örneği: Padişahları öldüğünde tabuta yerleştirirler. <Bu tabuta> şehri dolaştırıp dört gece <dört> gündüz ⁽¹⁵⁾ birlikte yürürler. Han sahibi, cenaze önünde yü- [137b] ⁽¹⁾ rüyüp ağlayarak <şöyle> der “Ey insanlar!¹⁶⁶ Geçici padişah<ın> gitti<ğini>, sonsuz padişah<ın> kaldı<ğını> bilin.” Dört gece <dört> gündüzün tamamlanışıyla cenazeyi ateşe atıp yakarlar <ve> küllerini göğe saçarlar. Böylece kurtuluş bulurlar.

Sistan denilen bir ucu Horasan, bir ucu ⁽⁵⁾ Mugara, bir ucu Hindistan, diğer bir ucu Kirman <olan> bir ülkedir. Bunların arasında <da> birçok şehri vardır. Mesela: Gur, Asfirar, Zernec, Bamiyan. Bunlar güzel şehirlerdir. <Burular> bayındır, kalabalık yurtlardır. Nehir<ler>inin arasında en büyüğü Nehr-i Hirmend'dir. Zablistan <da> oradadır. Zal ibn Sam Rüstem ibn ⁽¹⁰⁾ Zal, orada ortaya çıkmıştır. <Sistan'da> bütün dağlardan daha büyük bir dağ vardır. Ona “Ney” derler. Cennetten yeryüzüne düşen yılan, o dağa düşmüş<tür.> Ancak o yılanın saz ve samanı çok olduğundan <orada> kalmıştır. Dağı koruyan yılanıdır. <Bu yılanların> hepsinin kızıl ve yeşil kanat- ⁽¹⁵⁾ ları vardır. On<lar>a “kana susamış engerek yılanı” derler. Kimse bu devirde o yılan- ⁽¹⁶⁾ ları görmez.

¹⁶⁴ Eski ağırlık birimi. 57.3 kilo ağırlığına eşittir.

¹⁶⁵ ağırlığı 71.68 kg olan ölçü birimi

¹⁶⁶ Eyyuhe'n-nâs

Semer kand denilen padişah İskender'in [138a] ⁽¹⁾ inşa ettiği şehirdir. İslam şehridir. Halkının tamamı cesurdur. İlmi ve ilimli halkı dost edinen halk<lar>dır. Şehirde bağ bahçe, değirmen ve yeşillik alan vardır. Bu şehrin on iki kapısı vardır. Bir kapı- ⁽⁵⁾ dan, diğer bir kapıya bir fersahlıktır. Kapılarının tamamı demirden yapılmıştır. Bu şehirde bun<lar>dan başka savaş yapılacak kadar geniş yerler <de> vardır. Afrikkiş ibn Ebrehe, beş <yüz bin>, altı yüz bin insanla gidip otağlarını dikip ⁽¹⁰⁾ devrildiler. Ne yaptılarsa alamadı<lar.> Askeri زابورقاب kederli olup duramadan veya alamadan döndüler. Ondan sonra Said bin Osman ibn Affan geldi. Onlar, “Ben ya <orayı> alıp döneceğim, ya <da> ölmeyip <orada> kalacağım.” diye ant içtiler. Sonunda Kanyat bin Müsellem: “O halde, puthanelerde olan her şeyi ⁽¹⁵⁾ bunlar versin, onlar <da> alsın.” diyerek sulh yaptı. Onlar da kabul etti. [138b] ⁽¹⁾ Bunlar da kabul ettiler. Bunlar sonunda bütün putlarını toplayıp verdiler. Onlar da aldıktan sonra birbirileriyle <şöyle> konuştular: “O putları nereye götürüp satacağız? Put satıcılık <mı> yapalım?” diyerek hepsini toplayıp eritti- ⁽⁵⁾ ler. Doksan bin dinar kırmızı altın oldu.

Sürüşne denilen Hindistan memleketindedir. Hıtay tarafına daha yakın<dır.> Orada pirinçten ev yapıp, altından taht koymuş<lardır.> O taht üzerine de altından put yapıp koymuşlardır. Biri o puta elini uzatırsa, o put kendini uzaklaştırıp ⁽¹⁰⁾ şiddetli <bir> sesle feryat eder. Ağzından ateşler, alev<ler> çıkar. Bu insan ateş<ler> arasında yanar. Bütün Hindular bununla övünürler. Bu sözü şehirden şehire ulaştırırlar. Ondan sonra da “Hiçbir memleket böyle değildir.” derler.

⁽¹⁵⁾ **Sin** denilen Tibet memleketidir. Oranın padişahı adil- [139a] ⁽¹⁾ di. Su kıyısında bir göl yaptı. Kendi tahtı da o<gölün> kıyısında<ydı.> <Orada> adalet isteyen<lere> adalet verecek <bir> yer yaptırıp baştan başa altından zincir yaptırıp bağlattı. Adalet isteyen biri geldiğinde zinciri titretirdi. Padişah anlayıp, huzuruna ⁽⁵⁾ getirtirdi. O <insan> dilediğini söyledikten sonra padişah o adalet isteyen <birinin> adalet <isteğine> ve feryadına yetişip mazlumlar<ın> adaletini, zalimlerden alıp vermeden bırakmazdı. Halkın uygun görmediği bir kadısı vardı. <O kadı> koyunu boynundan kesmeden başına vurarak canını alır- ⁽¹⁰⁾ dı.

<Sin> bayındır <bir> vilayettir. Hind ülkesinden daha geniştir. Halk ata iyi, file uğursuz derler. Halkın tamamı güzel gözlüdür. <Orada> hiç kör veya tek gözlü insan yoktur. Yaz kış, yünden yapılmış kıyafet giyerler. Hava ⁽¹⁴⁾ her ne kadar sıcak <da> olsa, nem fazladır. Onların yediği [139b] ⁽¹⁾ yiyecekleri pirinç ve domuz etidir. Hatunlarının çoğu çıplak

yürür. Evleri sac ağacındandır.¹⁶⁷ Livatalığı¹⁶⁸ mübah¹⁶⁹ sayarlar. Her çeşit hastalık<ta> doktorları dağ koyarlar. Hastalıkları ilerlerse ⁽⁵⁾ ne demeli? Daha büyük <bir> dağ koyarlar. Malları: İpekli kumaş, tarçın, kırlangıç otu, çini, sümbül'dür. Dokumacıları yetenekli olurlar. Nakkaşlıkta ustadırlar. <Bir gün> biri nakışlı bir şey yaptığında halkın tamamı onun bu yaptığını takdir etmiş. Oranın bir kulu⁽¹⁰⁾ <ise> hiç beğenmemiş. “Bu iş olmamış. Bu işte çok kusur vardır.” dediğinde <şöyle> sormuşlar: “Bu işin kusuru nedir?” <O insan> gülerek gösterip <şöyle> demiş: “Bu tavusun sureti<nin> gagasındaki işte bu hurmanın ⁽¹⁴⁾ dalı <kusurludur.> İşte, görün! Bir yığın sümbül- [140a] ⁽¹⁾ ün tepesindeki bunun gibi kuşu, sümbül nasıl kaldırır? O kuş da sümbüle ne zaman kondu?” Sonra bu üstat yaptığı işten mutsuz olup yırtıp fırlattı. Kölesini serbest bırakıp iyi kaftan- ⁽⁵⁾ lar verip kendi yerinde onu bıraktı derler.

Maveraü'n-Nehr'de **bir şehir** vardır. Bütün Yunan alimleri ve Eflatun'un nesli oradadır. Bir putları vardır, adına “Metab” derler. Sultan Mahmud, o şehri almaya niyetlenip <şöyle> ant içti: “Ben bu şehri alacağım, Metab dediklerini yıkacağım!” ⁽¹⁰⁾ Metab dedikleri putu bir gök taşından yapmışlardı. <Sultan Mahmud> sonunda bir gün şehrin kapısına ulaştı. Direklerle kale ve hisarlar üzerinden uçup şehre girdiler. Halkın tamamı çaresiz kalarak <şöyle> dedi: “Bu Metab <adlı put için> parlak altınlar verelim, siz <de> bırakın.” Hazret-i ⁽¹⁵⁾ Sultan Mahmud: “Benim atalarım [140b] ⁽¹⁾ put satmak için yontmazlardı.” dedi. Bütün halk <ve> yaratılanlar o putun üzerine bassınlar diye Metab denilen putu aldırıp bir medresenin eşiğinin altına koydurdular. <Bu olay> kâfirlere <öyle> ihanet oldu ki “Kuşkusuz, cennet bahçelerinin vakti geldi.”¹⁷⁰ diyemezlerdi.

Safa denilen çok güzel <ve> şen yerdir. Hazret-i Mihter-i Süleyman *aleyhisselam* her bir dev, peri veya cine sinirlenirlerse, onu <Safa'ya> getirip Safa'da <ona> şiddetli azap ederlerdi. Bu sebepten devler, Şeytan'a şikayet ederlerdi. ⁽¹⁰⁾ Şeytan <şöyle> dedi: “Ey dostlar! Belanın çok olduğu bir vakitte, huzur yakındır.” Biri (Safa hakkında) <şöyle> demiş: “Ben Şam, Irak ve Horasan'ı hep gezdim ancak Safa'dan hoş <ve> şen yeri hiç görmedim.” Hazret-i risalet penah *sallallahu aleyhi vesellem* <şöyle> demişti: “Dünya<nın> sonu ⁽¹⁵⁾ gelmezse Safa, Arap yurduyla bir tutulmaz.”

¹⁶⁷ Hindistan'da yetişen bir meşe türü

¹⁶⁸ erkeklerin kendi cinsinden olanları cinsel olarak tercih etmesi

¹⁶⁹ Yapıldığı takdirde günah veya sevap olmayan şey.

¹⁷⁰ “İnne ân cuneyne cinân”

Şam [141a] ⁽¹⁾ ülkesinde bir yer vardır. Orada üzüm, ekmek, kembil¹⁷¹, zeytin, nar <vardır.> Bu meyvelerden çoktur. O şehirden başka şehirlere <de> gönderirler.

Tayif denilen Medine şehridir. Orayı Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem* çok fazla adla anardı: Medine, ⁽⁵⁾ Tayyibe, Meskine, Azra, Cabire, Cevde, Yesrib, Ahab-ı Ekale, Mübarek, Mahfufe, Kasım derdi. Tayif de derlerdi. <Tayif'i> Yesrib ibn Mayir inşa etmiştir. Hazret-i Hak *sübhanehu ve teala* <orayı> ‘doğruluğun kapısı’ diye anmıştır. Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem*in makamları, mübarek mezarları oradadır. ⁽¹⁰⁾ Din ve İslam orada yerleşti. Bu âlemde tüm iyilik ve kötülükler o yerden ortaya çıktı. Deccal *aleyhi'l-la'ne* İsfahan'da ortaya çıkıp dünyayı fethedince her yeri yıkıp, Medine'ye gelmiş. Burada <Deccal'i> yer yutup göndermiş, <böylece> yok olmuş. Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem*in minberleriyle, ⁽¹⁵⁾ Yesrib'in mezarı arasında bir bahçe vardır. Cennet- **[141b]** ⁽¹⁾ deki kadın<lar> ve evlatları oradadır. İslam oradan çıkmıştır. Sonra bütün âleme yayılmıştır. Hazret-i Emir Mihter-i Sahib Kıran'ın mezarı da oradadır. Hak *sübhanehu ve teala*, <Tayif'i> her yer- ⁽⁵⁾ den iyi <olduğunu> söyleyerek Tevrat'da anar. Bu sebepten Yahudiler ‘sağlam şehir’ diyerek Hayber Kalesi'ne toplanmıştır. Musa ibn Mahmud <şöyle> anlatır: “Muaviye, Medine'ye geldi. Hayali mübarek minberi Şam'a göndermekti. Hemen ⁽¹⁰⁾ mübarek <minberi> alıp alamayacağını <görmeye> niyetlenerek minbere elini uzattı. Güneş tutulup dünya kararıp sert rüzgarlar ortaya çıktı. Büyük yıldırımlar <sebebiyle> Muaviye'nin bedenine titreme ve korku ulaştı. Hemen elini çekti. Bunun korkusuyla eli felç olup tutmaz ⁽¹⁵⁾ olunca, <Muaviye> Medine şehrinden kaçıp Şam'a gitti.

[142a] ⁽¹⁾ Medine'den hoş kokulu rüzgar hiç eksik olmaz. Halkın burnuna dâima güzel koku gelir. Şafur <şöyle> der: “Medine'<de> kıt<lık ve> veba olmaz. Diğer yerlerde yenilen yiyeceklerin yarımı, belki de ondan daha azı <burada> yenir. ⁽⁵⁾ Habbü'l-bana¹⁷² سنجان oradadır. Diğer yerlere <de> buradan gönderirler. <Tayif'in> çevresinde yedi dağ vardır. Hepsi insanların yerleştiği dağlardır. O <dağ>ın yanında bir büyük nehir vardır. <Bu nehre> Dicle de Nahiye de derler.

Tus denilen <yer> Meşhed'dir. <Meşhed> Hazret-i ⁽¹⁰⁾ İmam Ali Musa Rıza'nın <ve> Harunü'r-Reşid'in mezarlarının olduğu yerdir.

¹⁷¹ Küçük parçalı bir tahıl

¹⁷² İran kökenli nefit yağının tohumları

Hikaye: Bir gün Harunü'r-Reşid'<in> rüyasında karşısına biri çıktı. Bir avuç kızıl toprak getirip verdi. “Bu, senin mezarının toprağıdır.” dedi. Harunü'r-Reşid korkup ⁽¹⁵⁾ uyandı. Aradan uzun zaman geçti. Tesadüfen Tus'a geldi, [142b] ⁽¹⁾ hastalandı. Bir bahçede yatıp: “Bu bahçenin toprağından bir tutam toprak versen.” dedi. Merver denilen <biri> bir tutam toprak aldı. Harunü'r-Reşid'e uzattı. Harunü'r-Reşid baktığında, rüyasında ⁽⁵⁾ gördüğü toprak <olduğunu> anladı. Feryat ede ede ağladı. Bir zaman sonra vefat etti. O bahçeye defnettiler.

Tımıs denilen ulu bir şehirdir. Taberistan memleketindedir. Tımıs'dan Cürcan'a kadar bir nehir vardır. O nehirden Taberistan halkından ⁽¹⁰⁾ başka kimse geçemez. Nehrin ortasında bir büyük duvar vardır. <Onu> Anuşirvan yaptırmış derler. Oradan çıkan mallar: Mendil, kilim, şimşir ağacı, balık, ayakkabı, tabak, ney sazı, pirinç ve ipektir. Muaviye, Taberistan'ı Muskale'ye teslim ettiğinde, <Muskale>'yle ⁽¹⁵⁾ yirmi bin insan yoldaş olup <buraya> geldi. Ukab'dan geçerek [143a] ⁽¹⁾ çöl <ve> dağlık arazi üzerinden kumsala ulaştılar. Gördüklerine tüm kavim şaşırıldı. Ne su var ne buz; ne yemek var ne <de> bir yiyecek. Bütün halkı dağılıp açlıktan öldü. ⁽⁵⁾ Taberistanlılar, kalan askeriyle <birlikte> Muskale'yi yenerek, tamamını yakalayıp öldürüp gittiler. Yezid bu asker<ler>in yok olup gidişine şaşarak ata binip, bütün askeriyle günlerce yol gitti. Gelip, “Ben <burayı> alacağım.” diyerek güçlü <bir> savaş yaptı <ancak> alamadı. Sonra barış yaptılar. Yılda dört ⁽¹⁰⁾ bin dinar altın, dört yüz parlak safran, dört yüz köle, kemer, ayakkabı <ve> süslü zırh <verdiler.> Hepsinin ellerinde altın ve gümüşten kadeh<ler> <vardı.> Birkaç yıl bu durumdaydılar. Sonra sıra Ebu'l-Hasan Mansuri'ye geldi. ⁽¹⁴⁾ Orada ona <malları> vermekten yorulup vermediler. <Ebu'l-Hasan>, birini [143b] ⁽¹⁾ buyurdu. Harime denilen <biri>, sayısız askerle yollara düşüp şehre yakın <bir yere> gelip, çadırlarını dikip devrildiler. Başka birini <de> sakal bıyığını kesip çağırırdı. Ebu'l-Hasiyb gelip kapının eşiğ- ⁽⁵⁾ ine başını koyup inleye inleye ağlayarak yattı. Kale<nin> başındaki halk <şöyle> sordu: “Sen kimsin? Niçin ağlıyorsun?” O: “Bu gelen halka esir düştüm. <Bana> eziyet ve işkenceler yaptı<lar.>” diyerek ağladı. Herkes <ona> acıyıp kapıdan alıp şehre götürdü- ⁽¹⁰⁾ ler. Bu insan birkaç gün burada durup şehr<in> vaziyetlerini anlayınca bir mektup yazıp okuna bağlayıp gönderdi. Bu mektubu askerlerden biri bulup alıp götürdü. Harim, bu mektubu okudu. İçeriğini anlayıp, <onun> söylediği gece silahlı ve hazırlıklı <olarak> kapının ⁽¹⁵⁾ önüne gitti. O insan kapıyı açınca bunlar şehri aldılar.

[144a] ⁽¹⁾ Bu şehrin büyüğünün adına “İsfahbad” derlerdi. O, kaçıp Selman Dağı'na saklandı. Halid bin Bermeki'yi iki yıldan sonra <oraya> gönderdi. Halid, çok tedbirliydi. Bu

memleketin bütün şehirlerini ⁽⁵⁾ aldı. Padişahların taç ve tahtlarını yok edip kendi insan<lar>ından konumunu yüceltip <tahta> kendi adamını oturttu. Hiçbirinin “Doğrusu nerede?”¹⁷³ demeye haddi olmadı derler. Her şeye hakim oldu. Halkın tamamı ondan çok korkardı. Beşikteki bebeklere: ⁽¹⁰⁾ “Halid geliyor, sessiz ol.” demeden önce ses<leri>ni çıkarmaz<lar>dı. Bunun, (Halid’in) suretini çizerek şehirden şehire götürürlerdi. Ev, köşk <ve> masalara <onun> suretini işlerlerdi. Bu suret, Isfahbad’a ulaştı. O, bu sureti görünce kendisi<nin ve> ailesi<nin> ⁽¹⁵⁾ ödü koşturdu zehir içmiş gibi <olup> öldüler. Onun suret<inden> ve [144b] ⁽¹⁾ heybetinden kurtuldular. Musan denilen biri <ise> ailesiyle gelip Halid’in kapısında hakirlik toprağında yattı. Halid, bu insana merhamet ederek yanında sakladı. Mehdi denilen dostuna <da> Musaffa <adındaki> kızını verip ⁽⁵⁾ <onlarla> akraba olup onları da iyice korudu.

Irak denilen Şafur’un inşa ettiği şehirdir. Olay şöyledir: Bir aslan ortaya çıkıp halka çok eziyet etti. Sonra Şafur bir mağara içinde bir aslan suretini yapıp bıraktı. Aslan bu aslana alışıp, mağara içine ⁽¹⁰⁾ yerleşti. Sonra Şafur hileyle bu aslanı orada öldürdü. Orada bir Mecusi tapınağı yaptı. Oraya bu alemin merkezi demişlerdir. Ceziretü’l-Mukarreb oradadır. <Oraya> “dördüncü iklim” derler. Bu Irak halkı, Sindli’nin vergisinden, Rum ve ⁽¹⁵⁾ Sakaliyye halkının iri bıçağından, Habeş ordusundan, ⁽¹⁶⁾ Türkistan halkının kötü mizacından, Çin halkının cefasından [145a] ⁽¹⁾ uzaktırlar. Bu sebepten hep âlimler, erdemliler, halifeler Irak memleketini tercih etmişlerdir. Irak memleketinin şehirleri: Bağdad, Basra, Kufe, Hire, Kadisiyye, Halifeyn <ve> Sistan’<dır.> Bunların tamamı <Irak’ın> büyük şehirleridir. Her gün bin yük hayvanı ⁽⁵⁾ odun harcanacağı kadar <büyük> şehirlerdir. Irak’da kış olmaz, (bu durum) Kuhistan’da yaz olmamasına benzer. O şehirde, kesici eşyalar <ve> kavgacı insanlar yoktur. O halk bütün bela ve kazalardan güvendedir.

Şam denilen mübarek şehirdir. Beytü’l-Mukaddes’e yakındır. Dünyanın tacı ⁽¹⁰⁾ Şam’dır. Şam’a “**Askalan**” da derler. Biri gazat sebebiyle Askalan’a gitse, orada yedi <veya> sekiz gün kalıp ibadet etse, bu yedi sekiz gün <içinde> ölse, söylenene göre şehit <olarak> ölmüş olacağı bir yerdir. Bir padişah o şehre düşman olarak gelip, kale<nin> çevresinde ⁽¹⁵⁾ kırk yere mancınık yaptırdı. Birkaç gün savaş o- [145b] ⁽¹⁾ lunca binlerce insan öldü. Şehir tepe gibi oldu. Başları çakıl taşı gibi yattı, kanları derya olup aktı. Bu şehri yıkmanın ve almanın hiç ihtimali kalmadı. Sonra ⁽⁵⁾ bu padişah bir gece yalnız <başına> çadırından çıkıp şehre doğru yürüdü. Şehrin su ve havasını anlayayım diye <yürürken> iki adam taş toplayarak

¹⁷³ Eyne ü inne

yürüyordu. Biri <şöyle> dedi: “Bu padişahın bunca askeriyle güçlü <bir şekilde> savaşarak bizim bu şehrimizi alamamasının nedeni için ⁽¹⁰⁾ kolayı dururken zorunu yapmasıdır.” Dostu gülererek <şöyle> sordu: “Ne yaparsa alır?” <Şöyle> cevap verdi: “O kırk mancınığı kırk yere koyacağına bir tarafa koysa <ve> sonra <da> durarak ihtiyatla davranıp <taşları> gönderse almadan bırakmaz.” Diğeri: “Ey kardeşim! ⁽¹⁵⁾ Bu sözü ağzından çıkarıp ne yapıp yürüyorsun? Olur da [146a] ⁽¹⁾ biri siyah olursa <ve bunu> duyarsa iyi olmaz. İşi kötülüğe çekmesin.” dedi. Padişah bu sözü duydu. “Allah *teala* bana güzel <bir> müjde verdi.” dedi. Sabah bütün mancınıkları bir yere toplayıp uygun <bir hâle> getirip davul ve boru ⁽⁵⁾ çalarak saf<ları> hazırlayıp savaş meydanına girmek için tamamen silahlı ve hazırlıklı <hâle geldiler.> Can alıcı süngülerini ellerine alıp siperlerini <de> omuzlarına koyarak kan içen kılıçlarını <kaldırıp> başlarından yukarı sancaklar yükseltip savaş meydanına yönelip savaşıp öldür- ⁽¹⁰⁾ meye başladı<lar.> Hepsinin başlarını kesip fırlatıp, öfkeli feryatlar yükselerek hepsi şehrin içine girdi. Arkadan bunlar gelip kapıyı direklerle vurarak parçaladı<lar.> Şehri almadan dönmediler.

Server-i Herat denilen Horasan memleketindedir. <Oraya> ⁽¹⁵⁾ **Garşistan** da derler. Oranın malları: Kilim, çul ve yünlü elbise<dir.> <Orada> [146b] ⁽¹⁾ altın madeni vardır. Evlerini süpürüp <çöpü> toplayıp bir gün uzaklaşırlar, altın ortaya çıkar.

Gazni denilen büyük bir şehirdir. Malları: çul, tespih, köle ve cariye, eski kilim <ve> maymundur. Orada on iki bin hamam vardır. On iki bin <de> ⁽⁵⁾ mescit vardır. Hamamlarla mescitler birliktedir. Hamama girip temizlenirler, çıkınca mescide girip ibadet ederler. Sultan Mahmud Sebüktegin’in tahtı <da> oradadır. Sultan Mahmud dünyadan göçtüğünde padişahlık, kızı Melike Hüsrev’e kalmıştır. Bunların memleketi yüz fersahtır. ⁽¹⁰⁾ Türkistan vilayetlerinin Müslüman <olan> yerleri oraya bağlıydı. Orada “Sula” diye bir kent vardır. O <kentte de> bir süngü vardır. Üç boynuzlu <olan> o süngüye, Rüstem ibn Zal’ın süngüsü derler. İki boynuzlu <olan> bir süngü daha vardır, onu hiç<bir> canlı kaldıramaz. Sultan Mahmud o süngüyü ⁽¹⁵⁾ Horosanlı Sultan Sencer’<e> göndereceğim diyerek çabalayarak çekiştirdi <fakat> yerinden hareket ettirmenin ⁽¹⁶⁾ yolunu bulamadı. <Süngü> orada kalmıştır.

[147a] ⁽¹⁾ **Fars** denilen çok güzel <ve> büyük bir yurttur. Son derece bayındır, güzel, verimli <ve> ferah<tır.> Hazret-i Peygamber *sallallahu aleyhi vesellem* “Müslümanlıktan çok uzak halk<lar> vardır. Farşlılar Müslümanlığa yakın<dır.>” derler. Adil Anuşirvan Farşlı birini; otuz ⁽⁵⁾ Hindli, on Rumlu, beş Türkistanlı’yı iki Deylimli’den daha iyi görüp tercih ederdi. Fars ehli saygıya değerdir. Fars’ın Ustahar <şehrinin> beş bin kalesi vardır. Büyük

şehirleri: Cum, Şirvan, Kırkaya, Akırkut, Cenabad'dır. Malları: Keten, gül suyu, mumya¹⁷⁴, hurma suyu, kükürt, barut, zeytin, ⁽¹⁰⁾ safran <ve> sırmalı kumaştan yelettir. Oranın padişah<lar>ı: Dahhak, Feridun, Şafur, Behram, Kıyad, Hürmüz, Firuz'<dur.> Bunlar Fars memleketine padişah olan insanlardır.

Felestin denilen Şam ülkesindedir. Ayrıca büyük şehirdir. Orayı Felestin ibn Casur ibn Cüm ibn Sıdkıya inşa etmiştir. Felestin'in verdiği haraç beş ⁽⁵⁾ yüz bin dinar altındır. Zeytin oradan çıkar <ve> bütün memleketlere [147b] ⁽¹⁾ oradan gönderilir. "Sakankur balığı" denilen oradadır. İki eli, iki bacağı vardır. <Felestin'in> büyük bir dağından Zebercet taşı çıkar. Hazret-i İmam Şafi'nin kabri oradadır. <Orada> bir taht vardır. Uzunluğu yedi yüz arşındır. Oraya "Mariye'nin tahtı" derler. ⁽⁵⁾ Orada Müslümanlardan da kâfirlerden de vardır. <Orada> kâfirlere "Nakus¹⁷⁵" derler.

Kazvin denilen büyük <bir> şehirdir. <Oraya> "Babü'l-cennet" derler. Verimli <bir> şehirdir. Hemmedan'a yakındır. Kubad ibn Firuz inşa etmiştir. <Orada> bir köşkün<ün> altın <ve> gümüş sütunları vardır. O şehirde bin bağ vardır. Belinas ⁽¹⁰⁾ Hakim denilen <biri orada> büyüyle bir köşk yapmıştır. Büyük büyük taşları sağlamlaştırmışlardır. O kalede bir nesne vardır. Balıkları kara<dır> ve boyunlarında halkaları vardır. Halkı Şii'dir. Onların uğursuzluğundan harap olmayan kalmaz. İsale fayda eden bir suyu vardır. Hazret-i İsa ⁽¹⁵⁾ Peygamber *aleyhisselam* o suda balçık<tan> bir kuş sureti yaparak [148a] ⁽¹⁾ dua edince <kuş> dirilmiştir. Batı'da ondan, (Kazvin'den), daha büyük şehir yoktur. Malları: Samur, kumru, tavus kuşu, anber, کنمحت? dir.

İğrenilen derler. **Kosntatiniyye** de derler. Beytü'l-Mukaddes bir kez ⁽⁵⁾ yıkıldığında mutlu olmuşlardır. Bu yüzden bu halka Allah *teala* üç çeşit ateşi musallat etmiştir: Birincisi petrol, ikincisi zift, üçüncüsü kükürttür. O ateşler <onlara> sesleri yedi <katlı> ve mavi renkli kubbeye ulaşınca kadar işkence eder. <Kosntatiniyye'de> üç yüz altmış altı kapı <vardır.> Biri altından, biri gümüştan, ⁽¹⁰⁾ diğerleri demir <ve> pirinçtedir. Şehir içi ipekli kumaş<lar>la süslü, sakın ve aynı zamanda gürültülüdür. <Orası> yedi katlı şehirdir. Bir kimse sokaklarını bilmeden girerse, rehber olmadan <orada> kaybolur, çıkamaz. <Oradakilerin> çok azı İslam ehlidir, çoğu kâfirdir. Ancak padişahları adil<dir.> ⁽¹⁵⁾ Müslümanlar onun himayetinde hareket ederler.

¹⁷⁴ Her derde iyi geldiği söylenen efsanevî ilaç.

¹⁷⁵ Müslüman ülkelerde çan yerine kullanılan tahtadan yapılmış bir zil

Kufe denilen <şehirde> [148b] ⁽¹⁾ İslam önce<sinde> bir yerde ateş yanardı. Bir kimse yanına yaklaşıyım deyip yürüdüğünde yok olurdu. Hire halkı bu olay sebebiyle şaşkınlardı. Bu olayı Kasri'ye mektup yazarak haber verdiler. Kasri: “Bana o yerin toprağından gönderin.” <diye> cevap ⁽⁵⁾ gönderdi. Sonra <toprağı> gönderdiler. Kahinler <şöyle> söyledi: “Bu toprağı buradaki topraklara katarak şehir inşa edin.” Bir şehir inşa edip adına Kufe koydular. Sütunlarını altmış bin insan Ahuvaz'dan getirmiş derler. ⁽¹⁰⁾ Selman-ı Faris, Kufe'yi görünce “<Burası> İslam'ın kubbesidir.” dedi. Kufe halkına <yapılan> fetihler çoktur. Hire, Tuster, Aynü'l-İmin, Rum, Halidü'l-Velid, Şam, el-Musayih, Hasr, Kırakır, Erak <ve> Tedmir Kufe'nin şehir- ⁽¹⁴⁾ leridir. <Bu şehirler> Hazret-i Ebubekir Sıddık'ın *raziyallahu anhu* zamanında [149a] ⁽¹⁾ inşa edilmiştir. Harran, Neheran, Kadisiyye, Medayin, حلوقتا Baktan bu şehirleri <ise> Hazret-i Ömer ibn Hattab'ın zamanında inşa edilmiştir.

Kirman denilen büyük bir vilayettir. Kendisi mübarek <bir> şehirdir. Onun çok şehri ⁽⁵⁾ vardır: Kerkeriyye, Hisum, Zernec, Naşavur, Rüstümü'ş-şerir oradadır. Kirman'ın malları: Hurma, azık, keten tohumu, buğday, beyaz pamuklu kumaştır. Padişah İskender oradaydı. Dara ibn Dara alemin tamamını aldığında, Hemmedan'a gelip orayı da aldı. <O> yurdu kendisi için inşa edip eşi <ve> aile- ⁽¹⁰⁾ sini Hemmedan'a bıraktı. Kendisi Kirman'ı almak niyetiyle askeriyle <birlikte> ata binip yola çıktı. Yolda <onunla> gelecek iki kulu vardı. Bu ikisinin <dışında> üç<üncü bir kul> yoktu. O iki kul, <Dara'yı> öldürüp başını vücudundan ayırıp, Hazret-i İskender'<in> huzuruna ⁽¹⁴⁾ geldiler. Padişah İskender, Dara'nın başını getirenin ağaca asılmasını <ve> ok yağmuru<na tutulmasını> [149b] ⁽¹⁾ buyurdu. Cezasını buldu derler.

Kaşkar denilen Türkistan'dır. Hitay'a yakındır. Çoğu Müslümanlığa inanan halklardır. Örnek: Tengür, Tıngaç ve Balasakun ⁽⁵⁾ gibi. Kuhistan güzel havası <olan>, yaratılışı yüksek, havadar, geniş, verimli, bayındır <bir> yurttur.

Lehaver denilen Hindistan ülkesindedir. İslamın sınırındır. Lehaver ve Gazni'nin arası yüz altmış fersahtır. Bin kale bir şehri vardır. O binden biri Kabil'⁽¹⁰⁾ dir. <Orada> su samuru çoktur. Padişahın ziyafeti <için> her gün bin su samuru ölür. Onun tamamını yerler. Ciğer, işkembe, bağırsak <ve> yüreklerini dışarı çıkarıp bırakırlar. Onları karga, sığırcık, atmaca gibi et yiyen hayvanlar inip yiyip giderler. Bunu yapan insan<lar> ⁽¹⁵⁾ şeflerdir. Bu hayvanlara her gün <bunu yapmak> görevdir. <Levahe> halkı [150a] ⁽¹⁾ bilgili, zeki, işten anlar, keskin zekalı, iyi yaratılışlıdır.

Mekke'<ye>, azametli <ve> saygı değer Ümmü'l-Kura, Neşaise, Hatıma, Hane-i Mübarek, Hane-i Kabe derler. Orası diğer her yerden gökyüzüne en yakın <olan> yerdir. Orayı <almaya> kim niyetlenirse ölmez <ama> canlı <da> ⁽⁵⁾ kalmaz. <Orası> Hazret-i İbrahim Peygamber *aleyhisselamın* yerleştiği yerdir. Herkes Mekke'yi almak ister ama Mekke halkı hiç kimseye bağlı olmak istemez. Bütün padişahlar Mekke'ye haraç verir; Mekke halkı <ise> hiçbir padişaha haraç vermez. Dünya halkının tamamı Mekke ehlinin dinini kabul eder; Mekke ⁽¹⁰⁾ halkı hiç kimsenin dinini kabul etmez. Halkın tamamı orayı ziyaret etmeye gelir; onlar <ise> ziyaret için hiçbir yere gitmez. Dünyanın tamamı için oranın toprağı mübarektir; diğer yer<ler>in hiçbir şeyi mübarek ⁽¹⁵⁾ değildir. Oradan eski <bir> paçavrayı alıp her nereye götürseler bütün insan<lar> mübarek diyerek **[150b]** ⁽¹⁾ gözlerine sürterler. Başka yerden ipekli kumaş ve sırmalı kumaş alıp götürseler, onlar <o kumaşları> ayaklarına bile sürmezler. Allah'a ait olan Hazret-i Muhammed Mustafa *sallallahu aleyhi vesellem* oradaydı. Oradan Medine'ye gitmişlerdir. Hicretleri <de> ⁽⁵⁾ Medine'ye olmuştur. Oraya gidip gelen herkese “hacı” diyerek her yerde <onlara> saygı gösterilir. O saygı gösterme <aslında> mübarek haneye <olan> saygıdır. Halkın tamamı orayı kible kabul ederler. Başka <bir> yeri kible <olarak> kabul etmezler.

Hikaye: Tübba rüyasında ⁽¹⁰⁾ “Mekke'yi yıkacağım.” diyerek niyetlendi. <Bu rüyanın> gecesinde gözü kör oldu. Sabah kalkıp şaşırıldı. Kahinlerini getirtip gözünü gösterdi. Kahinler <şöyle> dediler: “Ey Tübba! Sen kötü bir rüyadaymışsın. Gözün <bundan dolayı> kör olmuş.” Tübba çaresizce ⁽¹⁵⁾ rüyasını söyledi ve tövbe etti. Bu <kahin>ler bunun, (Tübba'nın), tövbe-

6. DİZİN

Dizin bölümünde metinde yer alan bütün sözcükler metindeki anlamlarının belirtildiği gramatikal dizin şeklinde hazırlanmıştır.

Özel Adlar Dizini hazırlanarak metindeki yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adlarının Arap harfli bir dizini oluşturulmuştur.

Karşılaştırmalı Özel Adlar Dizini çalışması yapılarak metindeki yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adları; Batı Türkçesi ile yazılmış olan ve 15. yüzyıla ait Rükneddin Ahmed'in *Acaibü'l- Mahlukat* tercümesindeki yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adları ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yapılırken Millet Kütüphanesinde Ali Emiri Koleksiyonu Türki Tarih bölümünde yer alan 897 demirbaş numarasıyla kayıtlı orijinal yazmadan ve bu yazma üzerinde Bekir Sarıkaya'nın hazırlamış olduğu *Rükneddin Ahmed'in Acaibü'l- Mahlukat Tercümesi (Giriş-Metin-Sözlük)* adlı doktora çalışmasından yararlanılmıştır.

A, Ā, ‘A, ‘Ā

- āb** (<Far.) su
ā.108b/11, 145b/6
[=2]
- ābād** (<Far.) I. bayındır, şen
ā.117a/1, 125b/8, 126a/10, 131a/14,
137b/7, 139a/10, 149b/6
ā.+dur 122a/7
ā. eġen 116b/15
ā. turur 138a/1
II. şehir
ā.122a/8
[=10]
- ābādān** (<Far.) mamur, bayındır
ā.149b/6
[=1]
- ‘Abdu’l-‘Azīz** (ö.i.) *Ömer b. Abdūlazīz*.
Emevî halifesi (717-720)
‘A.105b/6
[=1]
→‘Ömer ‘Abdu’l-‘Azīz
- ‘Abdu’lāh ‘Abbās** (ö.i.) *Abdullāh b. Abbās*. Hz. Muhammed’in amcasının oġlu
‘A.132a/12
[=1]
- ‘Abdu’l-‘Azīz Mervān** (ö.i.) Emevî halifelerinden Mervān b. Hakem’in oġlu ve Ömer b. Abdūlazīz’in babasıdır. Mısır valisi
‘A.+ġa 116b/13
[=1]
- ‘Abdu’lāh bin Zübeyr** (ö.i.) *Zübeyr b. Avvām*. Hz. Muhammed’e ilk iman edenlerden ve cennetle müjdelenen on sahabelerden biri
‘A.103b/5
[=1]
- ‘Abdu’lāh ibn ‘Ömer** (ö.i.) *Abdullah b. Ömer b. Hattāb*. Hz. Ömer’in oġlu
‘A.130a/14, 130b/10, 130b/11
[=3]
- ‘Abdu’lāh Ziyād** (ö.i.) *Ziyād b. Ebīh*. Emevîler’in Irak valisi
‘A.107a/1
[=1]
- ‘Abdu’l- Melīk Mervān** (ö.i.) *Abdu’l-Melīk b. Mervān* (ö.705). Emevî halifesi
‘A.+ġa 117a/11
[=1]
→ **Mervān**
- ‘Abdu’l-Muṭṭalīb** (ö.i.) Hz. Muhammed’in dedesi
‘A.104a/11, 104a/14
‘A.+niġ 104a/10
[=3]
- ‘āc** (<Ar.) fildişi
‘ā. +dın turur 109a/9
[=1]
- ‘acāyib** (<Ar. ‘*acā’ib*) I. tuhaf, şaşılacak şeyler
‘a. 117a/10, 133b/11, 137a/12
‘a.+ler 117a/11
[=4]
II. son derece, çok

	'a. 112b/5, 113a/13, 116b/3 [=7]		a.+nı 104b/3 [=1]
' acāyibāt	(<Ar. 'acā'ib) tuhaflıklar, şaşılacak şeyler 'a.+ğa kaldı 126b/4 'a.+ğa kalğaylar 106a/1 'a.+lar 135b/10 [=3]	açlık	açlık a.+ığa 143a/4 [=1]
' aceb	(<Ar.) I. şaşılacak olan, tuhaf, garip 'a.111a/4, 111a/12, 111b/15, 112a/14, 129b/3, 144a/3, 145b/8, 147a/1 [=8] II. çok, son derece çok 'a.112b/7, 113b/5, 115a/6, 115a/9, 133a/10, 140b/5 [=14]	açra-	(YUyg. <i>acrimak</i> İL, 28; <i>ajri-</i> ~ <i>æjri-</i> JARRING, 17) ayrılmak a.-p 106a/8 [=1]
		Ādem	(ö.i.) İlk yaratılan insan, ilk peygamber. Ā. (Hâzret-i Mihter-i) 137a/9 [=1]
		ādem	(<Ar.) insan ā. 107b/4, 111a/12, 111b/2, 112a/7, 113a/3, 114a/10, 116a/14, 114a/15, 122a/4, 132a/3, 136a/13, 139a/13, 145b/7 ā. (ferzend-i) 102a/7 ā.+ler turur 122b/6, 132a/8 ā.+niñg 133b/3 [=17]
' āci:zlık	(<Ar. 'āciz + T. + <i>lık</i>) acizlik 'a. +ımız 112a/10 [=1]		
aç-	açmak a.-ıp 143b/15 [=1]		
aççığ	acı, öfke a.119b/10 a.+ları kelip 110b/8 [=2]	ādem-hor	(<Ar. <i>ādem</i> + Far. <i>hor</i>) insan yiyen ā.+lardur 124b/6 [=1]
aççığla-	(YUyg. <i>aççığlimak</i> NECİP, 2; <i>aççıyla-</i> ~ <i>æççıyla-</i> JARRING, 12) öfkelenmek a.-p 119a/5 [=1]	ādemī	(<Ar. <i>ādem</i> + <i>ī</i>) insanoğlu ā.+lerniñg 120a/6 ā.+ni 101b/1 ā.+niñg 101b/8 [=3]
açıl-	açılmak a.-ğay 127b/2 a.-ıp 125a/11 a.-ur 105b/17 [=3]	ādemī-zād	(<Ar. <i>ādemī</i> + Far. <i>zāde</i>) insanoğlu ā.126b/7, 126b/16 [=2]
açkuluğ	(YUyg. <i>açku</i> , <i>açkuç</i> , <i>açki</i> NECİP,2; <i>açqu</i> JARRING, 12) anahtarlık	' ādet	(<Ar.) âdet, gelenek 'a.122b/3 'a. +i 137a/13 [=2]
		' ādī	(<Ar.) değersiz, sıradan

	'a.117b/7 [=1]		[=2]
' ādil	(<Ar.) adaletli 'ā.148a/14 'ā. ěrdi 138b/15 'ā.(Anūšīrvān-ı) 147a/4 'ā.(pād-şāh-ı) 115a/8 [=4]	āġāz	(<Far.) başlama ā. eylep 146a/9 [=1]
ādīm	(<Far.) ekmek ā.141a/1 [=1]	aġ(ı)z	I. aġız a. 119b/11 a.+ıda 127a/2 a.+ıdaķı 133b/1 a.+ıdın 138b/10 a.+ıġa 133a/15 a.+nınġlardın 145b/15
' adl	(<Ar.) doġruluk, adalet 'a.ķılurlar 102a/6 [=1]		II. giriş a.+ı turur 137a/5 giriş [=7]
āferīn	(<Far.) aferin, çok yaşı ā.ķıldılar 139b/9 [=1]	aġrı-	hastalanmak a.-dı 142b/1 [=1]
āfet	(<Ar.) felaket, bela ā.116b/1, 122a/15, 122a/16 [=3]	aġrıķ	aġrı, hastalık a.109b/8, 139b/3 a.+ı 119b/10, 139b/4 [=3]
Afrıķıyye	(ö.i.) Afrika kıtasının tamamı A.108a/14, 108a/16 A.kenīse-i A. 108a/12 [=3]	aġu	zehir a.113a/8 [=1]
Afrıķıķış ibn Ebrehe	(ö.i.) <i>İfrıķīs b. Ebrehe</i> . Yemen kralı A. 138a/7 [=1]	' ahd	(<Ar.) yemin 'a. ķıldı 127a/7 [=1]
āf-tāb	(<Far.) güneş ā. 126a/10, 127a/5, 137a/4, 141b/11 ā.+nı 122b/11 [=5]	āķır	(<Ar.) son, sonraki, sonunda ā. 101a/5, 104a/7, 106b/6, 114a/14, 116a/5, 120a/15, 121b/1, 124a/10, 125a/10, 131a/9, 138a/13, 138b/1, 140a/3, 140a/11, 142b/6, 143a/9, 144b/8, 144b/10, 145b/4, 146b/16, 148b/6 ā.+ıġa 140b/14 [=22]
' afv	(<Ar.) af, baġıřlama 'a. etip 112a/3 'a. ķılıp 112a/8 'a. ķılsa 112a/14 [=3]	aķmak	(<Ar.) sersem a.+lar 101b/9 [=1]
āġāh	(<Far.) bilgili, haberdār ā. 128a/10 ā. bolunġlar 137a/16	aķsen	(<Ar.) pek güzel, daha iyi

a.139b/9	[=1]	[=1]
ahşāmlık (<Far. <i>ahşām</i> + T. + <i>lık</i>) akşam vakti		'ākīl (<Ar.) akıllı kişi
a.+da 107b/13	[=1]	'ā. 115b/13, 132a/8
āhū (<Far.) ceylan		'ā.+largā 113a/10
ā.127a/16	[=1]	[=3]
Ahvāz (ö.i.) Güneybatı İran'da bir şehir.		'akl (<Ar.) akıl
A.117a/12		'a. 117a/13
A.+da 117b/1	[=1]	'a.+ı 117a/14
→ Ahvāz		[=2]
ahvāl (<Ar.) hâller, durumlar		al- I. almak, elde etmek
a.+ de 143a/12		a.-adur men 131a/4, 143a/8
a.+ içā 112a/11	[=2]	a.-dı 104a/11, 117a/8, 131a/10, 134b/7, 135b/2, 142b/3, 144a/5, 144a/8, 149a/8
Ahvāz (ö.i.) Güneybatı İran'da bir şehir.		a.-dılar 103b/8, 128b/7, 130b/5, 140a/12, 143b/15
A.+dın 148b/9	[=1]	a.-ğalı 124a/8
→ Ahvāz		a.-ğan 125a/10, 130a/13
ak beyaz		a.-ğanda 130b/12
a.120b/12, 130a/6, 130b/12, 130b/13	[=4]	a.-ğandın 138b/2
ak- akmak		a.-ğandur 133b/10
a.-ar 120a/15	[=1]	a.-ğanıça 106b/10
akar- ağarmak, beyazlamak		a.-ğay 110a/3, 120b/11, 141b/10
a.-ğan 131a/6	[=1]	a.-ğaylar ('ibret) 102b/2
akın ardı arkası kesilmeyen		a.-ğay sên 130b/14
a.113b/5, 132b/8	[=2]	a.-ğu 127a/14
'Akırkūt (ö.i.) İran'ın büyük şehirlerinden biri		a.-ıp 101a/3, 104a/4, 104a/7, 104b/3, 108b/3, 109b/6, 109b/7, 112b/2, 113a/2, 118b/14, 119a/13, 119a/14, 121a/6, 123b/10, 124b/11, 128b/12, 129a/3, 129a/14, 131b/16, 134a/4, 134b/12, 135b/16, 137a/7, 137a/15, 138b/13, 139a/7, 140b/2, 141b/15, 143b/9, 143b/12, 144a/12, 146a/7, 146a/12, 148a/13, 149a/9, 150a/14, 150b/2
'A.147a/8	[=1]	a.-sa 105b/16, 130a/11
akış akma		a.-sağızlar 111a/14
a.+ğa 145b/3		a.-sunlar 138a/15
		a.-ur 131b/15, 145b/4, 145b/11

a.-ur êrdi 139a/9	a.+ıda 106a/4, 108a/3, 109b/13, 115b/2, 129b/13, 133a/14, 137a/15
II. Fethetmek	a.+ıdın 104b/2, 120a/15, 129a/15
a.-ay 127b/15	a.+ığa 106b/10, 124b/3, 128b/9, 129a/11, 129a/14, 139a/4, 143b/15, 149a/13
a.-ıp 117a/6	a.+ılarınğa 125a/3
III.Yeterlilik yardımcı fiili	a.+ımıda 140b/2
a.-madı(ala) 138a/9	[=20]
a.-mağay(ala) 141b/10	aldur- aldırmak
a.-mas (ala) 127b/15	a.-up 134a/15, 140b/1
a.-mas (çıkı) 148a/13	[=2]
a.-mas (kötere) 117b/12	'alef (<YUyg. <i>eleñge</i> NECİP, 112) alev
a.-maslar (mène) 131b/3	'a.+ığa 112b/11
a.-mas (öte) 142b/10	[=1]
a.-maslar (tapa) 117b/3, 133b/12	'alem (<Ar.) sancak
a.-maslar (tuta) 135b/8	'a.120b/12
a.-mas (yana) 136b/11	[=1]
a.-mas êrdiler (dêye) 140b/4	'âlem (<Ar.) dünya
a.-may(ala) 125a/10, 130b/15, 138a/11, 138a/12, 143a/9, 145b/9, 145b/14	'â.113a/3, 126b/7, 150a/9
a.-may(çaldura) 134b/7	'â.+de 103a/9, 141a/10
a.-may(öte) 134b/13	'â.+din 146b/8
a.-may(tura) 138a/10	'â.+ğa 109b/3, 150a/12
a.-maydur(ala) 145b/10	'â.+ge 141b/2
a.-maydur(kötere) 146b/13	'â.+ni 132b/6, 149a/8
a.-mapdur(kaçı) 137a/7	'â.+ning 132b/7, 144b/12
[=108]	'â. turur 113a/3
âl (<Ar.) soy,sülale	'â. (heme-i) +ni 108a/9, 104b/7
â. (âl-i 'Abbāsğa) 132a/12	'â. (rû-yı) + de 120b/4, 122a/7
[=1]	[=18]
ala alaca	'âlem-gîr (<Ar. 'âlem + Far. <i>gîr</i>) dünyayı fetheden
a.120b/12	'â.bolup 141a/12
[=1]	[=1]
'alâ (<Ar.) yücelik	'aleng (<YUyg. <i>eleñge</i> NECİP, 112) alev
a..146a/11	'a.138b/10
[=1]	'a.+ge 128b/1
Ālān (ö.i.) Bir dağın üzerinde bir kale gibi yer alan kasaba	[=2]
A. 116b/3, 117b/14	'aleyhi'l-la'ne (<Ar.) lanet onun üzerine
[=2]	
ald ön, huzur, yan	

olsun		II. Yeterlilik yardımcı fiili
'a.132b/4, 141a/11		a.-dı (ala) 138a/9
[=2]		a.-dı (taya) 128b/10
'aleyhi's-selām (<Ar.) Allah'ın selamı onun		a.-dılar (yete) 101a/4
üzerine olsun		a.-ğay (ala) 141b/10
'a.102b/5, 103a/12, 105a/14, 105b/3,		[=7]
105b/12, 106a/2, 107a/2, 107b/6,	almak	alma
107b/15, 108a/10, 113b/10, 113b/11,		a.128a/3, 128a/14, 143a/9, 145b/9
114b/6, 124a/4, 133a/11, 137a/9,		a.+ğa 127a/15, 140a/8
140b/6, 147b/15		a.+ları 125a/7
'a.+dın 107a/13		[=7]
'a.+ğa 103a/6	alta	altı
'a.+nı 107a/4, 108b/10, 114b/12,		a.136b/8
115b/8		[=1]
'a.+nı 107a/4, 108b/10, 114b/12,	alta mınğ alta yüz	altı bin altı yüz
115b/8		a.113b/1
'a.+nı 107a/4, 108b/10, 114b/12,		[=1]
115b/8, 113b/6, 114b/11, 114b/14,	alta yüz mınğ	altı yüz bin
115b/7, 117a/9, 123a/11, 123b/8,		a.138a/8
150a/5		[=1]
[=37]	altmış mınğ	altmış bin
alış- birlikte almak		a.148b/9
a.-urlar 137a/2		[=1]
[=1]	altınçı	altıncı
'Alī (ö.i.) Hz.Ali		a.118a/11
'A.(Hāzret-i) 106b/12		[=1]
[=1]	altı yüz	altı yüz
'ālī (<Ar.) yüce, ulu		a.136a/7
'ā.(mescid-i) turur 107a/14		[=1]
[=1]	altmış mınğ	altmış bin
'ālim (<Ar.) alim		a.122a/3
'ā.138a/2		[=1]
[=1]	altun	altın
'Alī-perest (<Ar. 'Alī + Far. -perest)		a.102b/11, 103b/8, 103b/12, 105a/8,
Hız.Ali'yi takip edenler, ona inananlar		105a/12, 105b/7, 108a/2, 109a/12,
'A.+dür 132a/13		109a/15, 110a/8, 113b/14, 113b/15,
[=1]		114a/10, 114a/12, 114a/15, 114b/1,
alma- I. almamak, elde etmemek		114b/3, 114b/7, 119a/14, 133b/7,
a.-dım 114a/14		133b/10, 134b/5, 134b/15, 138b/7,
a.-sam 140a/9		140a/14, 143a/10, 143a/12, 146b/1,
a.-y 146a/13		

146b/2, 147b/8, 147b/12	131b/1, 132a/15, 132b/1, 133a/4,
a.+da 109a/13	133a/10, 133b/2, 134b/3, 134b/8,
a.+dın 102b/8, 109a/11, 109a/13,	135b/9, 136a/2, 136b/5, 137a/2,
138b/8, 139a/3, 148a/9	137a/7, 137b/12, 137b/14, 138b/11,
a.+dın turur 106a/4, 108a/6, 109a/6,	139a/3, 139a/8, 139a/10, 140a/10,
109a/12	140b/12, 142a/1, 144a/7, 145a/6,
a.+larını 114a/11	147a/13, 147b/12, 148a/1, 148a/12,
a.+nı 114a/13, 137a/2	148a/13, 148a/14, 148b/11, 149b/6,
a. turur 147a/15	149b/11, 150a/6, 150a/9, 150b/1
a.+um 114b/4	[=110]
[=49]	'Amr ibnü'l-'Āş (ö.i.) <i>Amr b. Ās.</i>
alur alma, elde etme	Mısır'ı fetheden sahabe ve devlet
a.+nınġ 127b/6	adamı.
[=2]	'A. 116b/7, 116b/10
alva<n>ç (الواج SÜLEYMAN, 21) sancak	[=2]
a.+lar 146a/8	'amūd (<Ar.) direk, sütun
[=1]	'a. 113b/16, 140a/11
amān (<Ar.) emelik	'a.+lar 113b/16, 146a/12
a. 101b/2	[=4]
a.+ıda 119b/4	Āmula (ö.i.) Taberistan'ın başkenti
[=2]	Ā.+nı 133a/9
ammā (<Ar.) ama, fakat	[=1]
a.101b/5, 101b/7, 103a/7, 104a/4,	ana anne
104b/6, 104b/9, 105a/4, 105a/7,	a.+dın 102a/15
105b/17, 106a/6, 106a/11, 106b/1,	a.+nġ 128b/14
106b/4, 106b/11, 107a/12, 107b/3,	a.+nġa 129a/2
108a/5, 108b/5, 108b/8, 109a/6,	[=3]
109a/14, 109b/1, 110a/4, 110b/1,	'anber (<Ar.) amber
110b/10, 111a/11, 111b/3, 111b/6,	'a. 148a/3
111b/11, 112b/4, 112b/15, 113a/1,	[=1]
113a/4, 113a/11, 113b/4, 113b/5,	ança (<*a+n+ça) zm.onca, o kadar → ol
114a/2, 114a/8, 114b/5, 114b/9,	anda (<*a+n+da) zm. onda, orada → ol
115b/1, 115b/4, 115b/15, 116a/6,	andaġ (<*a+n+da+oġ ~ *a+nı+teg) öyle,
116a/12, 117a/7, 117b/1, 117b/2,	onun gibi → ol
117b/4, 117b/5, 119b/2, 119b/3,	andın (<*a+n+dın) zm.ondan → ol
119b/13, 120b/3, 120b/12, 121a/1,	anġa (<*a+n+ġa) zm.ona → ol
122a/10, 122b/11, 123a/3, 123a/9,	anġaġaça (<*a+n+ġa+ġa+ça) zm.ona
125a/11, 125b/10, 126a/7, 126a/9,	kadar, ona da → ol
126a/10, 126a/11, 126a/15, 127a/9,	
127b/8, 128b/9, 130a/4, 131a/14,	

anı	(<*a+nı) zm. onu → ol	[=3]
anıñg	(<*a+nıñg) zm.onun → ol	A‘rābī (<Ar. <i>A‘rāb</i> + <i>ī</i>) çöl Arabı
anıñgda	(<*a+nıñg+da) zm.onda, orada → ol	A. 106b/6, 106b/9
anıñgdın	(<*a+nıñg+dın) zm.ondan → ol	[=1]
anıñgla-	anlamak	aralık aralık
a.-p	143b/11	a.+ı 120a/14
a.-y	145b/6	[=1]
[=2]		Arān (ö.i.) <i>Arrān</i> . Doğu Kafkasya’da bir bölge.
ant	ant, yemin	A.116b/3
a. içti	117b/5, 140a/8	A.+ da turur 116b/4
a. içtiler	138a/12	[=2]
[=1]		ārāste (<Far.) bezenmiş, süslenmiş
Anākiye	(ö.i.) Akdeniz’de bulunan bir bölge, Antakya	ā. 126a/10
A.115a/3, 115a/12, 115b/6, 135b/8		ā. kılığlık 148a/11
A. (şehir-i) 115a/11		[=2]
A.+de 136a/4		Ardegerd (ö.i.) Harezm’e verilen bir ad.
A. emesdür 115b/4		A. 131b/1
A.+ge 115a/15		[=1]
A.+nıñg 115b/4		arıq su yolu
[=9]		a.+largā 134a/2
Anūşirvān	(ö.i.) <i>Kisrā Anūşirvān I. Hüsrev b.Kubād.</i> 531-579 yılları arasındaki Sāsānī hükümdarı.	[=1]
A.115a/8, 142b/11		ārī (<Far.) evet
A.(-ı ‘ādil) 147a/4		ā. 126b/9
[=3]		[=1]
ara	ara, orta, iç	arqa (bir şeyin) arkası, devamı
a.+da 134b/12, 137b/5		a. 101b/14, 106b/11, 109a/4, 134a/8
a.+sı 136a/6, 142a/15, 149b/8		a.+dın 127b/5, 131a/12, 146a/12
a.+sıda 119b/3, 126b/8, 132b/12, 137b/8, 138b/11, 141a/15		a.+sı 104b/12, 113a/2
a.+sıda turur 122b/15, 123b/6		a.+sıdın 101a/4, 111b/11, 111b/12, 119a/8, 119a/9
a.+sıdın 106b/8, 131b/6		[=14]
[=15]		arsıq- aldanmak, kapılmak
‘Arab	(ö.i.) Arap ulusu	a.-ur 126a/8
‘A. 110a/14, 140b/15		[=1]
‘A.+ lar 135b/6		art- artmak
		a.-ar 108b/9
		[=1]
		‘arz-ı hāl (<Ar.) dilek, arzu
		‘a.+in 139a/5

[=1]
Arzū'l-Hind (ö.i.) Basra'ya verilen ad.
 A.120b/8
 [=1]
as- asmak, sarkıtmak
 a.-ıp 110a/2, 135a/2, 149b/1
 a.-ıpdurlar 107b/2
 a.-қан tururlar 109a/1
 a.-tılar 103b/9, 103b/10, 107a/5,
 107a/6
 [=9]
'aşā (<Ar.) değnek, sopa
 'a.101a/7
 [=1]
āsān (<Far.) kolay
 ā.128a/14
 [=1]
āsāngīma (<Far. *āsān* + T. *gīma*) en kolay
 ā. 117b/12
 [=1]
'asel (<Ar.) bal
 'a. 108b/9, 108b/13
 'a.+ni 108b/12
 [=3]
Aşferū'l-Esved (ö.i.) Memleketinden kaçan
 Habeş padişahına Rum memleketine
 gidince verilen isim
 A.136a/2
 [=1]
Asfirār (ö.i.) Sistan'ın şehirlerinden
 biri.
 A.137b/6
 [=1]
'Askalān (ö.i.) Filistin'de tarihi bir liman
 şehri
 'A.145a/10
 [=2]
āsmān (<Far.) gökyüzü
 ā.+ğa 150a/4
 [=1]

asığlık asılı
 a.135a/3
 a.turur 113b/9
 [=2]
asırla- (<Mo. *asara-* LESSING, 90) korumak,
 saklamak
 a.-p 115a/12
 [=1]
asra- (<Mo. *asara-* LESSING, 90) korumak,
 saklamak
 a.-dı 144b/5
 [=1]
ast alt
 a.+ıda 105a/2, 118a/3
 a.+ında 123b/12
 [=3]
aş yemek
 a. 125b/10
 [=1]
'āşık (<Ar.) âşık
 'ā. 119b/8, 127b/10
 [=3]
āşinā (<Far.) tanıdık, bildik
 ā.bolup 144b/9
 [=1]
āşkārā (<Far.) açıkça, ortada
 ā.134a/12
 [=1]
at ad, isim
 a.+ı 121a/1
 a.+ıdın 121a/1
 a.+ımı 107a/3
 [=3]
 → **aṭ**
aṭ ad, isim
 a.114a/9, 126a/5, 136a/2, 141a/4
 a.+ı 110b/6, 110b/7, 118a/9, 118a/12,
 121b/2
 a.+ımı 115a/12, 127b/9, 131b/1,
 133a/4, 144a/1, 148b/8

	a.+ları 121b/2		tapan
	a.+larını 113a/12		ā.+lerninġ 110b/1
	a.+nı 140a/7		[=1]
	[=18]	aṭlan-	ata binmek, sefere çıkmak
aṭ	binek hayvanı		a.-ıp 143a/7, 149a/11
	a.106a/7, 118a/14, 129a/4, 134b/8,		[=2]
	135b/7	aṭlas	(<Ar.) ipekli ve pamuklu kumaş
	a.+ıġa 134b/8		a. 136b/9
	a.+larıġa 128b/6, 131b/3		[=1]
	a.+nı 139a/11	‘avām	(<Ar.) halk tabakası
	a.+nınġ 106a/7, 107b/5, 118b/4		‘a.(-ı ehl-i ma‘şiyetni) 122b/1
	[=12]		[=1]
at-	atmak	Āvaş	(ö.i.) Fergana’da bulunan surla kaplı
	a.-ıp 143b/11		ve dört kapılı bir şehir
	a.-қан 109b/15		Ā. 117b/8
	a.-sa 109b/15		[=1]
	[=3]	āvāz	(<Far.) ses
ata	baba		ā. 131b/14
	a.128b/14, 129a/2		ā.+ı 109b/3
	a.+ları 111a/2		ā.+lar 126a/14, 126a/16
	a.+m 140a/15		ā.+ları 148a/8
	a.+nı 102a/14		[=5]
	a.+sı 134b/11	‘Avdü’ş-Şalīb	(ö.i.) Ateşin etkilemediği bir
	a.+sı 134b/9, 134b/10		ağaç türü
	[=8]		‘A.133a/4
atan-	adlanmak		[=1]
	a.-dılar 112a/6	‘avret	(<Ar.) avret yeri, insanın
	[=1]		göstermesinin ayıp olduğu yeri
āteş	(<Far.) ateş		‘a.+ni 101a/1
	ā.+ni 110a/14		[=1]
	[=1]	avval	(<Ar.) evvel, önce
āteş-gede	(<Far. <i>āteş</i> + <i>gede</i>) ateşe tapan		a. 111b/7, 126a/3
	ā.144b/11		a. (bāb-ı a.) 102b/4
	[=1]		a. (a.-ı nemeṣeī) 103a/9
āteş-hāne	(<Far. <i>āteş</i> + <i>hāne</i>) ateşe		a.+ıda 106a/14
	tapanların tapınağı		[=5]
	ā.+lerde 138a/14	ay-	söylemek, anlatmak
	ā.+sini 127a/11		a.-dı 112b/6, 116b/10, 136a/9,
	[=1]		140b/11, 145b/12
āteş-perest	(<Far. <i>āteş</i> + <i>perest</i>) ateşe		a.-dılar 106b/5, 124b/14, 126b/9,

	130a/9, 132a/13, 140b/14 [=11]	a.-kan 106b/7, 134b/16, 143b/14 a.-sa 109b/5, 128a/7
ay	I. ay, gök cismi a.125a/12 II. Yılın on ikide biri a.110a/10 [=2]	a.-tı 104a/12, 111a/10, 111b/2, 111b/6, 112b/8, 112b/14, 121a/13, 121b/12, 124a/16, 124b/9, 125b/15, 126b/12, 128a/2, 128a/6, 128b/1, 128b/14, 129b/2, 129b/8, 130a/11, 130a/14, 130b/6, 134b/5, 135a/12, 135a/15, 136a/14, 139b/12, 140b/10, 142a/13, 142b/1, 143b/7, 145b/14, 146a/2, 150b/15
ayağ	ayak, son a.+ı 118b/2, 125a/15 a.+ığa 135a/4 a.+larığa 150b/2 [=4]	a.-tılar 104a/14, 106b/2, 111b/4, 121a/14, 121b/2, 121b/3, 121b/7, 124a/11, 124a/12, 126b/15, 127a/1, 140a/15, 150b/12
ayak	tas, kadeh a. 109a/11 [=1]	a.-tuğ 136a/10, 136a/12 a.-ur 101b/9, 137a/16, 142a/3 a.-ur érđi 110a/13, 116a/1 a.-ur érđiler 130a/5, 141a/4 a.-ur miz 136a/13 a.-ur sizler 136a/11 [=74]
'ayb	(<Ar.) hata, kusur 'a.+ı 139b/11 'a. ('a.-ı tamām) 139b/10 'a.+larımını 101b/12 [=3]	aytma- söylememek a.127a/1 a.-ğil 102a/11 [=2]
aylandur-	(YUyg. <i>aylandur-</i> İL, 214) dolaştırmak, döndürmek a.- up 137a/14 [=1]	'azāb (<Ar.) işkence 'a.+lar 140b/8, 143b/8 'a.kılur 148a/7 [=3]
ayna	(YUyg. ayna NECİP, 25) işte o a.121b/10, 136b/1, 148a/11 [=3]	'azamet (<Ar.) büyüklük, yücelik 'a. +ini (kibriyā-i 'a.) 110a/6 [=1]
'Aynü'l-İmîn	(ö.i.) Kufe'nin şehirlerinden biri 'A.148b/12 [=1]	āzād (<Far.) özgür ā. kılıp 140a/4 [=1]
ayt-	söylemek, demek, cevap vermek a.-a 127a/1 a.-adur 123b/16, 145b/7 a.-ğandın (tekbîr) 117b/11 a.-ıp 128a/3, 139a/5, 148b/4 a.-ıpdur 141b/8 a.-ıpdurlar 105a/5, 116a/12, 130a/7, 148b/6	āzār (<Far.) cefa ā.+ıdın 144b/16 [=1]
		Āzerbaycān (ö.i.) Azerbaycan

Ä.116b/1 [=1]	[=1]
Äzerbädeyn el-Arân ibnü'l-Esved bin Şâm (ö.i.) Azerbaycan'ı inşa eden kişi Ä.+nıng 116b/2 [=1]	Bāb- ı Dāvud (ö.i.) Davut kapısı B.103a/3 [=1]
Azfal'ül- Melik (ö.i.) İlya şehrinin zalim padişahı. A.113a/14 [=1]	Bāb-ı Kāplan Şāh (ö.i.) Kaplan Şah kapısı B.118a/9 [=1]
azık- şaşırmaq, yolunu kaybetmek a.-ıp 148a/12 [=1]	Bāb-ı Larga (ö.i.) Larga kapısı B.118a/9 [=1]
'azīm (<Ar.) büyük, heybetli 'a. 136b/16, 141b/12 'a.+dür (şehr-i 'a.) 122a/6 'a. turur (şehr-i 'a.) 126a/9 [=4]	Bāb-ı Şābrān (ö.i.) Sabran kapısı B.118a/9 [=1]
'azīz (<Ar.) değerli, muhterem 'a.bol 104a/4 [=1]	Bāb-ı Şaval (ö.i.) Saval kapısı B.118a/9 [=1]
'Azrā (ö.i.) Medine'ye verilenlerden biri 'A.141a/5 [=1]	Bāb-ı Serīrū'l-zehib (ö.i.) Serirū'l-Zehib Kapısı B.118a/9 [=1]
azraq en az a.118a/5 a.+ı 148a/13 [=2]	Bāb-ı Ya'kūb (ö.i.) Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı B.103a/5 [=1]
B	Bābü'l-Cennet (<Ar.) Cennet kapısı B.147b/7 [=1]
bāb (<Ar.) bölüm; kapı, eşik b.108b/15, 113a/10 b.(b.- ı avval) 102b/4 b.êrdi 102b/4	Bābü'l-Ebvāb (ö.i.) Alan vilayetinde bir şehir B.117b/14 [=1]
Bāb-ı Ālān (ö.i.) Alan kapısı B.118a/9 [=1]	Bābü'l-Esbāṭ (ö.i.) Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı B.103a/4 [=1]
Bāb-ı Baraq (ö.i.) Barak kapısı B.118a/9	Bābü'l-Ḥuṭbe (ö.i.) Hutbe Kapısı B.103a/3 [=1]
	Bābü'l-İmāret (ö.i.) İmaret Kapısı

B.+ niᅇ 118b/3 [=1] Bābü'l-Vādī (ö.i.) Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı B.103a/4 [=1] Bābü'ş-Şāfī (ö.i.) Şafii Kapısı B.+de 103a/2 [=1] Bābü't-Tevbe (ö.i.) Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı B.103a/3 [=1]	b.-ᅇandurlar 123a/2 b.-p 111a/6, 120b/2, 127a/16, 128a/12, 128b/4, 129a/4, 143b/11 [=9] baᅇlan- geçişi engellenmek, kapanmak b.-ur 105b/16 [=1] baᅇlat- baᅇlatmak, ekletmek b.-ıp 139a/3 [=1] baᅇlık baᅇlı b.+dur 105a/8 [=1] bā-ᅇānelik (<Far. <i>bā</i> + <i>ᅇāne</i> + T. <i>+lık</i>) basamaklı b.107a/14 [=1] baᅇil (<Ar.) cimri b. 116a/7, 116a/14, 121a/3, 121a/10 [=4] baᅇilik (<Ar. <i>baᅇil</i> +T. <i>+lık</i>) cimrilik b. kıllur erdi 101b/4 [=1] bā'is (<Ar.) sebep olan b.110b/5, 144b/6 b.+din 112a/6, 150b/14 b.+i 116a/3 [=5] baᅇ- bakmak b.113a/1 b.-alı 135b/13 b.-may 101b/14 b.-tılar 128b/11 [=4] bāki (<Ar.) baki, sonsuz b.137b/1 [=1] baᅇkāl (<Ar.) gıda satıcısı, zerzevatçı b.121a/4 [=1]
Bābü (ö.i.) <i>Bābil</i> . Eski Mezopotamya'da bulunan ünlü bir şehir. B.120a/12 [=1]	
bādām (<Far.) badem b.133a/7 b. (maᅇz-i b.) 128b/15 [=2]	
bāft-gār (<Far. <i>bāften</i> + <i>gār</i>) dokumacı b.+ları 139b/6 [=1]	
bāᅇ (<Far.) baᅇ, büyük bahçe b.138a/3, 147b/9 b. (seyr-i b.) 133a/6 b.+ᅇa 125b/14, 125b/15 b. turur 125b/13, 132b/12 [=7]	
Baᅇdād (ö.i.) Irak'ta bir şehir. B.121a/10, 145a/3 B.+ᅇa 102a/1 B.+niᅇ 121a/14 [=4]	
baᅇ(ı)r ciᅇer, yürek b.+ıların (baᅇrılarnı) 149b/12 [=1]	
baᅇla- baᅇlamak, birleştirmek b.-dılar 114a/6	

Bakçan (ö.i.) Kirman'ın şehirlerinden biri

B.149a/2

[=1]

bağtur- baktırmak

b.-up 118b/1

[=1]

bala yavru, çocuk

b.+lar 121a/6, 123b/15

b.+largâ 144a/9

b.+larnıg 124a/1

[=4]

bala-barğa (YUyg. *balabarğa* ~*bala*

ba-qa ~ *balavaqa* JARRING, 46;

balabarğa SHAW, 104) aile

b.+nğlarını 124b/12, 144a/14, 144b/1

b.+sı 125b/3

b.+sını 149a/9

[=5]

Balāsakun (ö.i.) Balasagun

B.+ğa 149b/4

[=1]

bālāyī (<Far.) büyük

b. 139b/5

[=1]

balıq balık

b.131b/8, 142b/12

b.+ları 147b/11

[=3]

Bāmiyān (ö.i.) Gur şehrinin batısında

kalan bölgenin adı ve bu bölgenin başkenti

B.137b/6

[=1]

bar var

b. 101a/5, 106a/7, 107b/10, 109b/9,

111b/3, 112b/7, 113b/5, 118a/6,

125b/11, 126b/6, 128a/8, 131b/1,

132a/3, 132a/4, 136b/8, 143a/2,

143a/3, 146b/13, 147b/5

b.+dur 102b/8, 102b/11, 102b/12,

103a/14, 105a/17, 105b/13, 106a/5,

106a/11, 107b/3, 107b/7, 108a/1,

108a/7, 108a/8, 108b/8, 108b/17,

109a/2, 109a/10, 109a/11, 109a/13,

109a/15, 109b/13, 115b/5, 117b/1,

117b/15, 119b/15, 120a/13, 121a/1,

126b/2, 131b/12, 133a/3, 133b/11,

133b/14, 134a/6, 134a/9, 134a/10,

135b/6, 136a/8, 138a/3, 138a/4,

138a/14, 139b/11, 140a/6, 140a/7,

141a/1, 146b/11, 147b/2, 147b/3,

147b/9, 147b/11, 147b/14, 149b/9

b.+durlar 147b/5

b. êken 134a/14

b. erdi 112b/1

b.êrdi 101b/1, 104a/5, 104b/6,

106a/15, 110b/6, 111b/8, 112b/5,

114b/10, 115a/5, 115b/3, 127b/9,

134b/12, 136a/11, 139a/8, 149a/11

b.+ıça 124a/6

b.turur 105b/1, 107a/13, 109b/4,

113b/5, 113b/7, 115a/5, 118b/10,

125b/12, 132b/9, 132b/15, 137b/6,

137b/10, 142a/6, 146b/1, 149a/4

[=108]

bar- varmak, ulaşmak

b.-adur 121b/11

b.-ay 148b/2

b.-dı 112b/4, 134b/12

b.-dılar 113b/1, 123b/10, 124a/5,

134b/11, 142b/15

b.-duq 136a/9

b.-ğan 150b/2

b.-ıp 119a/2, 119a/10, 124a/9, 124b/3,

125a/9, 127b/1, 128b/4, 128b/6,

129b/15, 130b/5, 134a/3, 134a/4,

134a/15, 134b/6, 138a/8, 144a/2,

150a/12, 150b/5, 150b/9

b.-sa 119b/8, 121a/3, 123a/15,

	131b/16, 132a/9, 145a/12 b.-salar 150a/14 b.-saŋgızlar 119a/8 b.-ur êrdi 112b/2 b.-ur êrdiler 119a/10 b.-urlar 134a/14 [=41]		
bārā	(<Far.) Ey Tanrı b.125b/1 [=1]		Bāsīzer (ö.i.) Çağaniler'in inşa ettiği bir şehir B.119b/14 [=1]
bārān	(<Far.) yağmur b.kıldılar (tīr-i b.) 149b/1 [=1]		Başra (ö.i.) Güney Irak'ta bir şehir. B.120b/6, 120b/11, 120b/15, 121a/1, 121a/2, 145a/3 B.+nı 120b/8 [=7]
barça	bütün, hepsi b.124b/4, 125a/4, 127b/5, 132b/7, 141a/12 [=5]		Başralık (ö.i. <i>Başra</i> + T. + <i>lık</i>) Basralı B.+lar 132a/13 [=1]
bāre	(<Far.) an b.+de 101b/1 [=1]		baş I.kafa, baş b.çalgıl 103b/13 b.+ı 106a/7 b.+ığa 113a/5, 130b/13, 135a/1, 139a/9 b.+ım 131a/6 b.+ım 143b/5, 149a/13, 149a/14 b.+ları 145b/2 b.+larıdın 129b/7, 146a/8 b.+larığa 105a/2 b.+larını 107a/5, 107a/6, 146a/10 b.+nı 131b/4 II. baş, tepe, başlangıç b.+dın 121b/4, 139a/2 b.+dın (b.ayağ) 125a/2, b.+ı 110a/10, 116a/12, 132b/8 b.+ıdağı 143b/5 b.+ığa 126b/15, 134a/1, 135a/2, 135b/2, 136a/9, b.+ka 139a/2 [=31]
bār-gāh	(<Far.) otağ b.120b/12, 124b/7, 127b/4, 129a/8, 131a/12, 143b/2 b.+ıdın 145b/5 b.+ınınğ 137a/6 b.+larını 138a/9 [=9]		başla- başlamak b.-dı (çıka b.) 101a/8 b.-p (öltüre b.) 146a/9 [=2]
barıl-	varılmak b.-dı 137a/8 [=1]		başlamçı (YUyg. <i>başlamçı</i> “önder, yenilikçi” NECİP, 32) rehber b.148a/13 [=2]
bārī	(<Far.) en azından b.126b/7, 131a/7, 135a/12 [=1]		
bas-	geçmek b.-arlar 135b/6 [=1]		
bā-şafā	(<Far. <i>bā</i> + Ar. <i>şafā</i>) gönül rahatlığı veren b. (menzil-i b.) 113b/5 [=1]		

başlıg	başlı, önderli b.125a/6 [=1]	[=1]
başlık	başlık b.109a/1 [=1]	bed-hūy (<Far. <i>bed</i> + <i>hūy</i>) kötü huylu b.133b/11, 133b/12 b.tururlar 132b/2 [=3]
bay	zengin, mcz. hazine b.134b/10, 145b/1 b.+ğa 107b/11 [=3]	behā (<Far.) değer b.137a/11 b.+dın 131b/16 [=2]
bāzār	(<Far.) pazar b.125b/10 b.+ı 136a/7 [=2]	behişt (<Far.) cennet b.+din 105a/5, 133a/9, 137a/10, 137b/11, 141a/15 [=5]
ba'zı	(<Ar.) bazı, bir kısmı b.+ları 118b/12 [=3]	Behrām (ö.i.) İran hükümdarı B.147a/11 B.+nınğ 132b/14 [=2]
be-hezār	(<Far.) binlerce b.(-ı dil) 127b/10 [=1]	be-ğadr (<Far. <i>be</i> +Ar. <i>ğadr</i>) şerefli b.(b.-ı kudret) 112b/11 [=1]
be-cāy	(<Far. <i>be</i> + <i>cāy</i>) yerinde be-cāy keltür- : yerine getirmek b. -güçi 122a/10 [=1]	bel orta b.+i 105a/8 [=1]
beççe	(<Far.) çocuk b.+ler 105b/17 [=1]	belā (<Ar.) felaket b.140b/10, 145a/7 b.+larınğ 132b/8 b.+sı 123b/11 [=4]
bed-hevā	(<Far. <i>bed</i> + Ar. <i>hevā</i>) kötü havalı b.117a/12 [=1]	Belh (ö.i.) Afganistan'ın kuzeyinde bir şehir. B.122b/4, 133a/9 [=2]
Bedahşān	(ö.i.) Afganistan'da bir şehir B.122b/14 [=1]	Belinās Hākīm (ö.i.) Eserleri Ortaçağ âlimlerinin çalışmaları ile tanınan Grek matematikçi Apollonius. Belinus, Ablus hakim olarak anılan bilge kişi b.147b/9 [=1]
bed-būy	(<Far. <i>bed</i> + <i>būy</i>) kötü koku b.119b/11 [=1]	belki (<Far.) belki b.109b/8, 122b/12, 132b/7, 135b/4,
bed-būyluğ	(<Far. <i>bed</i> + <i>būy</i> + T. <i>luğ</i>) kötü kokulu b.+ını 119b/11	

	137a/8, 142a/4 [=6]		b.-ip 121a/6, 127b/12, 129a/1, 129a/12, 140a/5, 144b/4, 146a/8
be-nāgāh	(<Far.) ansızın, birden b. 105b/16, 106b/3, 110b/9, 116b/1, 121a/7, 135b/7 [=6]		b.-mesler 150a/8 b.-mey 101b/4, 139a/7 b.-meydür 112b/13 b.-se 104a/4, 112a/13 b.-se (koya) 127a/16, 128a/12 b.-senğ 142b/2 b.-sek 140a/14 b.-seler 130a/12 b.-seler (koya) 119a/2 b.-sem 128a/3, 131a/8 b.-sün 114b/4, 130a/13, 130b/8 b.-ür irdiler 113b/12, 114a/4, 119a/1 b.-ürler 150a/8 b.-ürler (keçürü) 112a/9 [=60]
bend	(<Far.) bağ,zincir b. 111b/10 b. kıldı 114a/11 b. kılgaylar 105a/13 b. kılıp 129b/14 [=4]		Ber (ö.i.) Rus Denizi'ne yakın bir şehir B.122b/8 [=1]
bende	(<Far.) kul b. 101a/12 b.(b- i mü'mîn) 102a/15 [=2]		ber-â-ber (<Far.) beraber, birlikte b.133b/10, 134a/2, 134a/3 [=3]
benî	(<Ar.) oğullar b. (hacer-i b. İsrâ'îl) 105a/6 b.+ninğ (b. Ümiyye) 117a/5, 132a/10 [=3]		ber-beyābān (<Far. <i>ber</i> + <i>beyābān</i>) çöl üzerinden b.143a/1 [=1]
ber-	vermek b.-di 108b/13, 114a/10, 114b/1, 131a/10, 142a/13 b.-di (koya) 134b/9 b.-di (müjde) 146a/3 b.-di (yörü) 101a/4 b.-diler 101b/2, 101b/3, 121a/1, 138b/1 b.-diler (haber) 114b/7, 119a/4 b.-diler (koya) 104b/8, 112a/3, 119a/7, 128b/4 b.-diler (körgüzü) 123b/15 b.-e durğan 147a/14 b.-ey 108a/15, 113a/8 b.-gen 114a/13, 114b/7, 133b/15 b.-gen (cevāb) 110a/15 b.-gende 130b/14 b.-gey 124a/15 b.-gey-sên 104b/5 b.-gil 104a/11, 104a/14 b.-ingizler 106b/6		ber-cā (<Far.) yerinde b.turur 102a/4 [=1]
			Berdā'a (ö.i.) Azerbaycan'da bulunan bir şehir. Arran'ın başkenti. B.120a/11, 123a/8 [=2]
			berekāt (<Ar.) bereketler b.+ıdın 123b/11 [=1]
			ber-Haḫ (<Far. <i>ber</i> + Ar. <i>Haḫḫ</i>) Hak ile b.124b/10, 125a/5 [=1]

- ber-ḥarīṣ** (<Far. *ber*+Ar. *ḥarīṣ*) hırslı
b. 132b/4
[=1]
- Berḥūt** (ö.i.) Hazramut'ta bulunan bir dağın adı olup, Berhut adlı kâfir bir kişinin mezarı için de kullanılır
B.131b/12
B.(cāh-ı b) 131b/11
[=2]
- beri** beri, -e doğru
b.121a/7
[=1]
- ber-ḳarār** (<Far. *ber*+Ar. *ḳarār*) devamlı, daimi
b.boldı 130a/3, 135a/5, 136a/1, 141a/10
[=4]
- berki-** (YUyg. *birkitmak* “gizlemek, saklamak; sağlamaştırmak SHAW, 121) sağlamaştırmak; saklamak
b.-di 144a/2
b.-diler 124a/7
[=2]
- berkit-** (YUyg. *birkitmak* “gizlemek, saklamak; sağlamaştırmak” SHAW, 121) sağlamaştırmak; saklamak
b.-ip 134b/8
b.-tiler 123b/12
[=2]
- ber-kūh-istān** (<Far. *ber* + *kūh* + *-istān*) çöl üzerinden
+largā 143a/1
[=1]
- berme-** vermemek
b.-diler 108b/11, 143a/14
[=1]
- ber-pā** (<Far. *ber*+ *pā*) dikmek, kurmak
b. kıldı 139a/1
b. kıldılar 113b/3, 114a/1, 127b/5
- b. kıldırdı 145a/15
b. kılgan 116a/11, 147b/10
p. kılgan tururlar 128a/1
b. kılip 129a/8, 138a/9
b. kılipdurlar 126b/5
[=11]
- ber-ṭaraf** (<Far. *ber*+Ar. *ṭaraf*) bir yana atılan
b. boldı 123b/11
b. bolur 128a/14
[=2]
- Bertā'īl** (ö.i.) Muallim olan bir kişi
B.126a/1
[=1]
- ber-yūn** (<Far.) sırmalı kumaş
b.136b/9
[=1]
- Beštām** (ö.i.) İran'ın Horasan eyaletinde bulunan bir kasaba
B.119b/7
[=1]
- beş** beş
b.102b/4, 138a/8, 147a/5
[=3]
- beşinçi** beşinci
b.118a/10
[=1]
- beş minḡ** beş bin
b.129b/13, 147a/7
[=2]
- beşük** beşik
b.+deki 144a/9
[=1]
- beş yüz minḡ** beş yüz bin
b.147a/14
[=1]
- be-tamām** (<Far. *be*+ Ar. *tamām*) bütün, tamamen
b. 104b/8, 104b/13, 105a/2, 108a/4, 108b/9, 115a/14, 117a/2, 119a/9,

- 120b/2, 124b/1, 124b/6, 125a/6,
125b/9, 127a/2, 128b/5, 131a/13,
135a/4, 139b/8, 140a/12, 141b/6,
143a/5, 143a/7, 144a/8, 146a/3,
150a/10
[=25]
- bevāsīr** (<Ar.) basurlar
b.+ni 119b/11
[=1]
- beyābān** (<Far.) çöl
b.104b/13,
[=2]
- beyābānī** (<Far. *beyābān* + *ī*) bir çöl
b.131b/12
b.+de 118b/14
[=2]
- beyān** (<Ar.) anlatma, açıklama
b.+ı érdi 102b/4, 108b/16
b.+ı turur 113a/11
b. kıldılar 124b/3, 125a/2
[=4]
- Beytü'l-Makdis** (ö.i.) Mescid-i Aksâ
B.+de turur 109a/2, 110a/1, 136a/4
[=3]
- Beytü'l-Mukaddes** (ö.i.) Mescid-i Aksâ
B. 113b/9, 114a/5, 148a/4
B.+de 109b/4
B.+de turur 107b/6
B.+ğa 145a/9
B.+ni 113b/10
B.+ni (mescid-i B.) 102b/5
[=8]
- Beytü'n-Nūr** (ö.i.) Rum'da bir mescit.
B. 108a/8
[=1]
- bıkm** böğür, yan
b.+ığa 113a/2
[=1]
- bī-'aded** (<Far. *bī* + Ar. '*aded*) sayısız
b.108a/15
- b.(leşker-i b.) 104a/9
[=2]
- bī-'ayb** (<Far. *bī*+ Ar. '*ayb*) ayıpsız
b. ékenlerini 101a/6
[=1]
- bībī** (<Far.) hatun, kadın
B.114b/14
[=1]
- bī-bünyād** (<Far. *bī*+ *bünyād*) temelsiz
b. boldı 128b/5
[=1]
- bī-ceng** (<Far. *bī*+ *ceng*) savaşız
b.125a/7
[=1]
- bī-çāre** (<Far. *bī*+ *çāre*) çaresiz
b.112a/7
b.+dür men 111b/2
b.+lerniñ 112a/11
[=3]
- bī-demāğ** (<Far. *bī* + Ar. *demāğ*) akılsız
b.123a/15
[=1]
- bī-ḥad** (<Far. *bī*+Ar. *ḥad*) sınırsız
b.126b/6
[=1]
- bī-ğam** (<Far. *bī*+Ar. *ğam*) dertsiz, gamsız
b. boldılar 115b/1
b.+durlar 106a/12
[=2]
- bil-** bilmek, anlamak
b.-di 111a/10, 115b/3, 117a/7
b.-diler 101a/5, 125a/5
b.-edür men 129b/10
b.-geyler 138b/12
b.-iñizler 106b/4
b.-iñler 137a/16
b.-ip 124a/8, 139a/4
b.-mes 110a/11
b.-mesler 122b/12
b.-mey 148a/12

b.-seler 124b/9
b.-ür 119a/6, 135b/10
b.-ürler 122b/5, 139b/3
[=19]
bile ile
b. 101a/7, 102a/11, 104a/1, 104a/10,
105a/13, 106a/9, 107a/9, 107a/10,
107a/11, 107b/1, 108a/3, 108b/13,
109a/15, 110b/14, 112b/14, 112b/15,
113a/1, 113b/2, 113b/14, 113b/15,
113b/16, 115a/7, 116a/8, 118b/9,
123a/5, 124b/1, 125a/3, 126a/14,
127a/11, 128a/1, 128b/15, 129a/5,
129a/9, 129a/10, 129a/14, 129b/14,
129b/15, 130b/1, 130b/5, 131a/1,
131a/2, 131b/4, 132a/2, 132a/9,
132b/6, 133b/6, 133b/7, 133b/8,
133b/10, 134b/10, 134b/11, 135a/10,
135a/14, 135b/3, 135b/7, 135b/16,
136b/1, 137b/2, 138a/6, 138a/8,
138b/2, 138b/10, 140a/11, 141a/4,
141b/14, 142b/4, 142b/14, 143a/4,
143a/7, 143b/1, 144b/2, 144b/10,
145b/8, 146b/5, 147b/10, 148a/11,
149a/11, 150b/2
[=84]
→ **bilen, bile, birle**
bilen ile
b.102a/9, 123b/7, 133b/9, 136a/8
[=5]
→ **bile, bile, birle**
bilindür- bildirmek, haberdâr etmek
b.-ey 124b/15
[=1]
bi'l-külliyye (<Ar.) bütünü, tamamen
b.119b/9
[=1]
bi'llâhi ve't- tevfiķ (<Ar.) Allah
gayretimizi arttırsın
b.102b/2

[=1]
bille (YUyg. *bille* SHAW, 126) birlikte,
beraber
b.137a/15
[=1]
→ **bile, bilen, birle**
bilme- bilmemek, anlamamak
b.-di 115b/1
b.-diler 119a/13
[=2]
bilmek bilme
b.136a/7
[=1]
binā (<Ar.) I.yapma, inşa etme
b.kılay 121a/13
b.kıldı 107a/8, 114b/12, 116a/4,
116a/5, 127a/11
b.kıldılar 113b/10, 115a/11
b.kılğan 103a/13, 118a/11, 120b/8,
123b/6, 124a/4, 125b/13, 127a/13,
133a/10, 133a/12,
134b/3, 136b/13, 138a/1, 147b/8
b.kılğan turur 110b/5, 121a/11,
123a/13, 141a/7, 144b/6, 147a/14,
149a/3
b. kılğan tururlar 123a/5, 149a/1
b. kılğandurlar 116b/6, 123b/7
b. kılğay-men 121b/13, 126a/1
b. kılınğlar 126a/3
b. kılıp 148b/8
b. kılmaķ 148b/7
b. kılmasam 127a/8
II. bina
b.135a/9
b. boldı 103a/9
b.+lar 115a/5
b.+sı 116a/2
[=42]
bī-namāz (<Far. *bī+* *namāz*) namazsız,
namaz kılmayan

b.122a/11	126b/11, 127a/11, 127b/8, 128b/10,
[=1]	128b/12, 128b/13, 129a/13, 129b/14,
bī-nihāyet (<Far. <i>bī</i> +Ar. <i>nihāyet</i>) sonsuz	130a/8, 130a/10, 130b/12, 131a/11,
b. (leşker-i b.) 130b/5	131a/15, 131b/1, 131b/5, 131b/6,
[=1]	131b/12, 131b/16, 132a/3, 132b/14,
bir I. bir	132b/15, 133a/3, 133a/5, 133a/7,
b. 101a/1, 101a/8, 101a/14, 101b/15,	133a/11, 133a/12, 133a/14, 133a/15,
102a/2, 102a/4, 103b/8, 103b/9,	133b/1, 133b/4, 133b/12, 133b/13,
103b/12, 103b/15, 104a/3, 104a/4,	133b/14, 134a/1, 134a/14, 134b/2,
104b/7, 104b/11, 104b/16, 105a/3,	134b/6, 134b/12, 135a/7, 135b/1,
105a/17, 106a/1, 106a/5, 106a/7,	135b/2, 135b/5, 135b/6, 135b/8,
106a/10, 106a/11, 106b/6, 106b/9,	135b/11, 136a/1, 136a/6, 136a/7,
106b/11, 107a/3, 107a/11, 107a/12,	136a/9, 136a/10, 136b/3, 136b/6,
107a/14, 107b/10, 107b/16, 108a/3,	136b/7, 136b/16, 137a/1, 137a/3,
108a/8, 108b/16, 109a/1, 109a/3,	137a/5, 137b/4, 137b/5, 137b/10,
109b/4, 109b/6, 109b/9, 109b/13,	138a/5, 139a/1, 139a/8, 139b/5,
110a/12, 110a/13, 110a/14, 110a/15,	139b/8, 139b/9, 139b/14, 140a/6,
110b/11, 110b/12, 111a/1, 111a/3,	140a/7, 140a/10, 140a/11, 140a/13,
111a/4, 111a/12, 111a/15, 111b/8,	140b/2, 141a/1, 141a/15, 142a/1,
111b/9, 111b/12, 112a/10, 112b/1,	142a/7, 142a/12, 142a/13, 142b/2,
112b/4, 112b/5, 112b/7, 113a/2,	142b/3, 142b/7, 142b/9, 142b/10,
113a/11, 113a/12, 113a/13, 113a/14,	143a/1, 143a/9, 143a/14, 143b/3,
113b/3, 113b/6, 113b/11, 114a/1,	143b/11, 143b/12, 144b/7, 144b/8,
114a/2, 114a/6, 114a/9, 114a/10,	144b/11, 145a/14, 145b/5, 145b/13,
114a/11, 115a/5, 115a/11, 115a/12,	145b/14, 146a/4, 146b/2, 146b/5,
115b/2, 115b/4, 115b/7, 116a/5,	146b/11, 146b/13, 147a/4, 147b/2,
116a/11, 117a/7, 117a/10, 117a/12,	147b/3, 147b/8, 147b/10, 147b/11,
117a/13, 117a/14, 117b/1, 117b/5,	147b/14, 147b/15, 148a/4, 148a/9,
118a/6, 118a/7, 118a/12, 118b/1,	148b/1, 148b/7, 148b/8, 150b/13
118b/2, 118b/6, 118b/8, 118b/13,	b.+din 109b/1
118b/14, 118b/15, 119a/4, 119a/5,	b.+ini 108a/15, 119b/1
119b/8, 119b/15, 120a/1, 120a/12,	b.+leri 138b/2
120a/14, 120b/2, 120b/6, 121a/3,	[=215]
121a/7, 121a/13, 121b/4, 121b/9,	II. biri, birisi
121b/15, 122a/1, 122b/4, 123a/4,	b.+ning 109b/9
123a/7, 123a/9, 123a/10, 124a/9,	b.+sige 109b/9
124a/11, 124b/3, 125a/5, 125a/9,	b.+sining 105b/17,
125a/10, 125a/11, 125a/14, 125a/15,	[=3]
125b/5, 125b/8, 125b/13, 126a/1,	bir- vermek
126a/9, 126a/12, 126a/14, 126b/1,	b.-sün 138a/15

	b.-ürge 143a/14 [=2]		yolculuğumuza yardım etsin. b.102b/15 [=1]
birāder	(<Far.) kardeş, mec.dost b.145b/14 b.+lerim 106b/5 [=1]		bisyrār (<Far.) çok, pek çok b. 101a/1, 103a/7, 113a/15, 116a/6, 121b/6, 125b/15, 131a/13, 135a/10, 144b/7 b. turur 148b/11 [=11]
bī-reng	(<Far. <i>bī</i> + <i>reng</i>) renksiz b. êmesdür 115b/5 [=1]		bī-şumār (<Far. <i>bī</i> + <i>şumār</i>) b.131a/1 b.(leşker-i b.) 143b/1 [=2]
birer	birer b.120a/3 [=1]		bī-vefā (<Far. <i>bī</i> +Ar. <i>vefā</i>) vefasız b.130b/2 b.+lar 112a/1 [=2]
birev	her biri, birisi b.+ni 129b/9 [=1]		biz zm.biz, çokluk 2.şahıs zamiri b.112a/11, 112a/13, 123b/14, 136a/11, 140a/14 b.+ler 136a/12 b.+lerge 111a/9, 124a/15 b.+lerni 115a/14, 124b/5 b.+niñg 111a/8, 112a/9, 119a/6, 121b/3, 136a/12, 145b/9 [=17]
biri	zm.biri, birisi b. 103a/14, 105a/6, 105b/17, 106a/15, 112b/7, 108a/11, 115b/14, 125b/12, 133b/15, 136a/3, 136a/4, 145b/7, 148a/7, 148a/9, 149b/9 b.+niñg 110b/6, 110b/7, 127b/12 [=18]		boğuzlat- boyundan kesmek, öldürmek b.-may 139a/9 [=1]
biribiri	birbiri b.+idin 125b/12, 133b/15 b.+ini 134a/9, 134a/10 b.+ge 115b/14 [=5]		bol- I.olmak, meydana gelmek b.-adur 111a/9 b.-adurğan (harc) 121a/8 b.-adurğan (yègeli) 116a/15 b.-ay 112a/1 b.-dı 108b/13,116a/6, 122a/2, 123b/9, 127a/9, 127b/11, 134a/4, 139b/4, 143a/8, 143a/13, 145b/1, 150b/5 b.-dılar 125a/4, 143a/12 b.-ğan 130a/8, 147a/12 b.-ğan erdi (esir) 115b/2
birvine	bir tane b.115b/1, 122a/16, 133b/12 [=3]		
birle	ile, birlikte b.102a/6, 109a/6, 114a/3, 115b/11, 146a/12 [=5] → bile, bilen, bille,		
bisāṭ	(<Far.) kilim, yaygı b.123b/4, 146a/15 [=2]		
Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi nuşreten	ḥicreten (<Ar.) Allah		

- b.-ğan turur (kılıp) 116b/10
b.-ğan tururlar(ħurrem) 148a/5
b.-ğandın 117b/11, 139a/5
b.-ğandur 106a/9
b.-ğay 107b/12, 107b/13, 107b/15, 108a/16, 108b/2, 140b/4, 145a/13
b.-ğay sèn 131a/5
b.-ğıl 144a/10
b.-ğusıdur 121b/1
b.-mas 117b/2, 119b/8, 119b/10, 121a/4, 121a/5, 121a/9, 122a/11, 122b/14, 133a/1, 133b/14, 139a/13, 142a/3, 145a/5, 145a/7
b.-mas êrdi 135a/8, 149a/12
b.-maslar 150a/7
b.-may 116b/1
b.-may almağay 117a/13
b.-may alması 116a/14
b.-sa 101a/11, 101a/12, 102a/8, 108a/9, 108b/8, 109b/6, 109b/12, 109b/14, 112b/2, 118a/3, 126a/12, 127b/15, 131b/14, 133b/3, 133b/12, 139a/14, 139b/4, 140b/10, 146a/1
b.-sağ 112a/14
b.-salar 120a/5
b.-sam 116a/1, 121b/12
b.-sunlar 130b/1
b.-unğlar (āgāh) 137a/16
b.-up 105b/17, 116a/11, 117a/1, 120a/15, 125b/4, 129a/14, 134b/12, 137b/13, 141b/11, 141b/15, 145a/14, 145a/15, 145b/2
b.-up êrdiler 106b/7
b.-updur 122a/5
b.-ur 107a/3, 107b/11, 117a/14, 118b/5, 119b/5, 120a/7, 121b/8, 122b/13, 123a/3, 123a/15, 123b/1, 124a/9, 126a/10, 126a/12, 128a/4, 128a/15, 132a/6, 136a/3, 136b/5, 136b/15, 136b/16, 137a/1, 137b/15, 138a/7, 138b/15, 140b/11, 142a/5, 147b/1, 147b/12
b.-ur êdi 111b/6
b.-ur êrdi 120b/4
II. olmak, yardımcı fiil
b.(‘azīz) 104a/4
b.-dı(ber-arār) 130a/3, 135a/5, 136a/1, 141a/10
b.-dı (ber-araf) 123b/11
b.-dı (bī-bünyād) 128b/5
b.-dı (binā) 103a/9
b.-dı (hāsı:l) 138b/5
b.-dı(ħurrem) 115b/1, 119a/12, 128a/2, 128a/9, 131a/8, 135a/9
b.-dı (lāzı:m) 101a/2, 114a/12
b.-dı (nīm-keyf) 129b/8
b.-dı (pād-āh) 107a/7
b.-dı(peydā) 111b/15, 113a/14, 141a/11, 141b/12, 142a/12
b.-dı (revān) 104b/13, 106b/11
b.-dı (ād) 115b/1, 119a/12, 128a/2, 128a/9, 130a/13, 131a/8, 135a/9
b.-dı (āyi‘) 126b/8
b.-dı (tamām) 111b/9, 114a/5
b.-dı (vefāt) 142b/6
b.-dı (zaħm) 101a/7
b.-dılar (bī-ğam) 115b/1
b.-dılar (ğaryān) 112a/4
b.-dılar (halās) 101a/7
b.-dılar (hayrān) 124a/8
b.-dılar (hāzı:r) 135a/5
b.-dılar (hoş-hāl) 126b/10
b.-dılar (ħurrem) 126b/10
b.-dılar (īmīn) 120b/3
b.-dılar (muayyed) 121b/13
b.-dılar (mutali‘) 127b/13
b.-dılar (müerref) 131a/1
b.-dılar(ermende) 110b/2
b.-dılar (zehre-terīd) 124b/6
b.-ğan (feth) 132a/2

- b.-ğan (hoş-ğāl) 148a/5
b.-ğan(peydā) 102a/12, 102a/13,
132b/5, 137b/10
b.-ğan (şulh) 132a/2
b.-ğan (süvāre) 106b/9
b.-ğan (terk) 112a/4
b.-ğanda (vīrān) 148a/4
b.-ğandin (sihn) 116b/9
b.-ğandurlar (peydā) 132b/13
b.-ğanlarığa 110b/3
b.-ğay (pestrak) 126b/1
b.-ğay (peydā) 102a/10, 112a/10,
126a/14
b.-ğay (ziyāde) 139a/14
b.-ğaylar (ğayrān) 104b/14
b.-ğıl (dānā) 128a/10
b.-ğu (ğarc) 145a/4
b.-mas (kem) 142a/1
b.-may (ğayrān) 136b/10
b.-may (vīrān) 147b/13
b.-up (*ilāc) 140a/13
b.-up (*ālemgīr) 141a/12
b.-up (āşinā) 144b/9
b.-up(cem‘) 117b/10, 135b/12,
136b/15
b.-up (der-ğazab) 104a/12
b.-up (dīvāne) 120a/1
b.-up (ğayrān) 124b/4, 143a/6
b.-up (ğāzır) 114b/6
b.-up (ğışārī) 124a/7
b.-up (ğarāb) 117a/1
b.-up (hem-rāh) 142b/15
b.-up (ğurrem) 110b/3, 121b/7,
130a/13
b.-up (ğurrem emes) 101b/10
b.-up (ğadaş) 144b/4
b.-up (ğoldaş) 144b/4
b.-up (kör) 150b/11
b.-upb(körmes) 150b/10
b.-up (lağve) 141b/14
b. up (mağhūr) 125b/3
b.-up (me’yūs) 140a/3
b.-up (meşğül) 127a/10
b.-up (mişāfir) 123a/14
b.-up (musallah) 143b/14, 146a/5
b.-up (muṭṭali‘) 128a/6, 128a/15,
143b/13
b.-up (mükemmel) 143b/14, 146a/6
b.-up (mülākāt) 125a/3
b.-up (nā-çār) 111a/10
b.-up (perākende) 143a/3
b.-up (peydā) 106b/9, 107b/10,
141a/12, 144b/7
b.-up(şād) 110b/3
b.-up (şermende) 110b/2
b.-up (tenglik) 138a/10
b.-up (zehre-terīd) 144a/15
b.-up turar (mu‘aṭṭar) 142a/2
b.-updur (degenleri) 112a/5
b.-updur (kör) 150b/14
b.-updur (şāyi‘) 126b/9
b.-ur (ber-ṭaraf) 128a/14
b.-ur (çoᅅg çoᅅg) 123a/1
b.-ur (evlādıdın) 105b/11
b.-ur (ferzendlerinden) 103b/1
b.-ur (ğāzır) 107b/9
b.-ur (ğudūdıda) 112a/15, 134a/8
b.-ur (ğalk) 138a/2
b.-ur (īmīn) 104a/3
b.-ur (ğal‘ası) 147a/7
b.-ur (ğattāl) 117b/4
b.-ur (köp) 149b/10
b.-ur (muḥterem) 104a/4
b.-ur (müteğayyir) 115b/6
b.-ur (pāre pāre) 128a/13
b.-ur (peydā) 116a/13, 123a/9, 146b/2
b.-ur (ṭab‘ı ḥabīs) 117a/15
b.-ur (ser-gerdān) 105b/14
b.-ur (şā‘ir) 123a/4
b.-ur(tağıda) 105b/12

- b.-ur (tüşüp) 133b/1
b.-ur (yok) 141a/14
b.-ur (hıyre) 117a/3
b.-ur érđi (yok) 148b/2
b.-urlar 139b/7
b.-ur sên (ḥarāb)102a/1
[=277]
→ ol-
- Bolbek** (ö.i.) Lübnan'ın Bikâ' vadisinde tarihi bir şehir.
B. 123a/4
[=1]
- bolma-** I. olmamak, meydana gelmemek
b.-dı 144a/7
b.-ğanga 145a/6
b.-ğay 117b/10, 123a/15
b.-ğay men 124b/14
b.-pdur 139b/10
b.-sa 109b/7, 137a/8
b.-sam 116a/1
b.-sun 129b/3
II. yardımcı fiil
b.- dı (ma'lûm) 145b/4
[=11]
- bolmağ** olma
b.+ımı 111b/8
[=1]
- boluş** oluş
b.+ı (tamām) 137b/2
[=1]
- boran** (<ET. ~ Mo. *borugan*) fırtına, şiddetli rüzgar
b.+lar 141b/11
[=1]
- bosağa** (<Mo.) eşik
b.140b/2
b.+sığa 143b/4
[=2]
- bostān** (<Far.) bostan, bahçe
b.+da 142b/6
- b.+lar 138a/3
b.+nınğ 142b/1
[=3]
- bostānī** (<Far. *bostān* + *ī*) bir bahçe
b.+de 142b/1
[=1]
- boşat-** (YUyg. *boşat-* JARRING, 59)
salmak, serbest bırakmak
b.-ıp 104b/8
[=1]
- boy(u)n** boyun
b.128b/3
b.+ığa 127a/16, 128a/12
b.+larıda 147b/12
[=4]
- boz-** I. dağıtmak
b.- up 121b/4, 141a/13
II. altını paraya çevirmek, bozdurmak
b.- up 103b/14
[=3]
- bozuğ** bozuk
b.122b/13
[=1]
- bozuluş** bozulma, bozuluş
b.+ınınğ 145b/3
[=1]
- bozuş** bozma, bozuş
b.+umdın 104a/13
[=1]
- böl-** bölmek, ayırmak
b.-üp 124b/5
[=1]
- bölek** başka
b.118b/10, 119a/3, 120b/4, 121a/1, 127b/2, 138a/6
[=6]
- böz** beyaz pamuklu kumaş
b. turur 149a/7
[=1]
- bu** bu

b.101a/13, 102b/1, 102b/2, 103a/9,
 104a/6, 104b/14, 104b/15, 108a/16,
 108b/2, 108b/3, 108b/9, 108b/10,
 110a/10, 110b/2, 110b/7, 110b/8,
 110b/9, 110b/10, 111a/2, 111a/7,
 111a/9, 111a/10, 111a/11, 111b/2,
 111b/13, 111b/15, 112a/3, 112a/6,
 112a/9, 113a/1, 113a/3, 113b/2,
 114a/5, 114a/11, 114a/14, 114a/15,
 114b/5, 114b/6, 114b/7, 115b/4,
 115b/14, 117a/3, 117a/8, 117b/13,
 119a/1, 119a/8, 119a/14, 119b/12,
 120a/13, 120b/1, 120b/3, 120b/10,
 120b/13, 121b/1, 121b/2, 121b/3,
 121b/4, 121b/5, 121b/6, 122a/2,
 123b/2, 123b/16, 124a/7, 124a/13,
 124b/2, 124b/4, 124b/11, 125b/1,
 125b/4, 126a/1, 126a/3, 126b/10,
 127a/3, 127b/4, 127b/14, 127b/15,
 128a/2, 128a/3, 128a/6, 128a/10,
 128a/15, 128b/1, 128b/11, 129a/1,
 129a/8, 129a/15, 129b/1, 129b/2,
 130a/3, 130b/1, 130b/2, 130b/9,
 130b/15, 131a/8, 133b/2, 134a/1,
 134a/15, 134b/6, 134b/12, 135a/15,
 135b/2, 136a/14, 136a/15, 136b/3,
 137a/7, 137b/5, 137b/15, 138a/4,
 138a/6, 138b/3, 138b/11, 138b/12,
 139a/2, 139a/10, 139b/8, 139b/10,
 139b/11, 139b/13, 139b/14, 140a/3,
 140a/9, 140b/8, 141a/2, 141a/10,
 141b/9, 142b/1, 143a/6, 143a/12,
 143b/4, 143b/7, 143b/10, 143b/12,
 143b/13, 144a/1, 144a/4, 144a/13,
 144a/14, 144b/3, 144b/9, 144b/10,
 144b/12, 144b/14, 145a/1, 145a/3,
 145a/12, 145b/3, 145b/4, 145b/5,
 145b/8, 145b/9, 145b/15, 146a/2,
 148a/6, 148a/7, 148b/3, 148b/4,
 148b/6, 148b/13, 149a/2, 149a/11,

149b/15, 150b/15

b.+lar 111b/6, 112a/6, 121a/2,
 126b/13, 137b/7, 138a/15, 138b/1,
 143b/15, 146a/12, 147a/11, 150b/15

b.+larğa 110b/7, 129a/11

b.+larnı 112a/1, 129a/10

b.+larnıñ 120b/15

[=189]

munça (<*mu [<bu] +n+ça) 104b/16,
 113a/10, 131b/15

[=3]

munda (<*mu [<bu] +n+da) 108b/2,
 119a/6, 123b/14, 131a/11, 135b/16,
 143b/10

[=6]

mundag (<*mu [<bu] +nı+teg ~ mu
 [<bu] +n+da+ok) 104b/14, 120b/5,
 135a/11, 149b/14

m. emesdür 138b/14

m.+la 105b/10

[=6]

mundaki (<*mu [<bu] +nı+tegi)
 148b/7

[=1]

mundın (<*mu [<bu] +n+dın) 119a/5,
 120b/4, 122a/5, 135a/11, 135a/12,
 135a/13, 136a/7, 138a/6

[=8]

munğa (<*mu [<bu] +n+ğa) 103b/12

[=1]

munı (<*mu [<bu] +nı) 111a/5,
 134b/9, 144b/5

[=3]

munıñ (<*mu [<bu] +nıñ) 108b/17,
 144a/11, 146b/9, 150b/15

[=4]

munıñdın (<*mu [<bu] +nıñ+dın)
 144a/8

[=1]

munça (<*mu [<bu] +n+ça)

	[=1]		b.+da 118b/8
buğday	buğday		b.+ıda 107a/12
	b.113b/12		b.+ları 118a/3
	[=1]		[=3]
buğma	bu kadar, bu denli	burka'	(<Ar.) örtü, peçe
	b.140a/1		b.106b/10, 117a/2
	[=1]		[=2]
Buḥārā	(ö.i.) Mâverâünnahir'de tarihi bir şehir.	Burtās	(ö.i.) Hazar denizinin kuzeyinde kürk ticaretiyle meşhur olmuş bir kavim.
	B.122a/6, 122a/10, 122a/13, 122b/2		B.120a/6
	B.+ğa 122a/15		B.132b/15
	[=6]		[=2]
Buht Naşr	(ö.i.) MÖ 605-562 yılları arasında hüküm sürmüş, Yahudi krallığını ortadan kaldırıp Kudüs'ü ve Süleyman tapınağını yıkarak Yahudileri esir almış Babil kralı.	Berūc	(ö.i.) Hindistan'da bir liman şehri.
	B.120a/15		B.118b/4
	B.+nınğ 114b/10		[=1]
	[=2]	burun	burun
bulan	(YUyg. <i>bulan</i> SHAW, 117) yağma		b.+dın 110b/1
	b. kıldılar 128b/8		b.+ı 102a/2
	[=1]		[=2]
bulğan-	bulanmak	burūt	(<Far.) bıyık
	b.-ıp 135a/15		b.+ını 143b/3
	[=1]		[=1]
Bulgar	(ö.i.) Çin ülkesinde sahil kenarında bir şehir; Bulgar halkından olan	buyru-	(YUyg. <i>buyrumağ</i> NECİP, 54)
	B.119b/4		buyurmak, emretmek
	B.119a/15, 119b/1		b.-dı 129a/3,143b/4
	B.+da 119b/6		[=2]
	B.+nınğ 119b/2	buyur-	buyurmak, emretmek
	[=5]		b.-dı 108b/3
bulūgāt	(<Ar.) ergenlikler, buluğ çağları		b.-dılar 130b/5, 130b/15, 131a/2
	b.122a/11		b.-du 126a/3
	[=1]		b.-salar 135a/13
bulut	bulut		b.-up 120b/1, 143b/1, 149b/1
	b.+lar 122b/13		[=9]
	[=1]	būzīne	(<Far.) maymun
burc	(<Ar.) kale, burç		b.130a/6
			b. turur 146b/4
			[=2]
		bühtān	(<Ar.) yalan
			b.101a/6
			[=1]

bülend (<Far.) yüksek,yüce
b.135a/13, 149b/5
[=2]

bünyād (<Far.) temel, yapı
b.+dı (kıl-) 107a/1
b.+ur ermiş 121b/5
b.+sam (kılma-) 125a/1
[=3]

büt (<Far.) put
b.103b/12, 109b/1, 118b/8, 118b/14,
118b/15, 119a/9, 119a/12, 138b/3,
138b/8, 138b/9, 140b/3
b.+ğa 120a/8, 138b/9
b.+leri 106a/15, 140a/7
b.+lerini 119a/14, 138b/1
b.+lerini 138b/3
b.+ni 103b/14, 118b/13, 119a/13,
140a/10, 140b/1
b.+ ügizler 119a/4
[=25]

büt-hāne (<Far. *büt* + Far. *hāne*) puthane,
putların bulunduğu yer
b.+si erdi 106a/14
[=1]

büt-fürüşlük (<Far. *büt* + Far. *fürüş* +T. *luk*)
puta tapıcılık
b.138b/4, 140b/1
[=2]

büt-perest (<Far. *büt* + Far. *perest*) puta
tapan
b.+dürler 120a/8
b. erdiler 122b/7
[=2]

büt-trāş (<Far. *büt* + *terāşīden*) put
yontan
b.emes erdi 140a/15
[=1]

Büzlüççe (ö.i.) Rumiye’de bir şehir
B. 136a/14
[=1]

C

cābir (<Ar.) zor kullanan
c.turur 123a/1
[=1]

Cābire (ö.i.) Medine’ye verilen isim
C.141a/5
[=1]

Cābülkā (ö.i.) Salih ve Lut Peygambere
inanmayanların yaşadığı, doğuda efsanevî
bir şehir
C.126a/9
[=1]
→ **Cābūlsā**

Cābūlsā (ö.i.) Salih ve Lut peygambere
inanmayanların yaşadığı, doğuda efsanevî
bir şehir
C. 126b/1
[=1]
→ **Cābülkā**

cāh (<Ar.) makam, mevki
cāh-ı Berhūt: Hazramut’da bulunan
Berhut kuyusu
C.131b/11
[=1]

cām (<Far.) kadeh, şişe
c.103b/10, 109a/11, 133a/14, 143a/12
[=4]

cāme-hāb (<Far. *cāme-i h^vāb*) gecelik, pijama
c.+ığa 128b/12
[=1]

cāmi’ (<Ar.) cami
c. (mescid-i) 133a/12
[=1]

cān (<Far.) can, ruh
c.128a/7
c.+ı 125b/6
c.+ığa 101b/2
c.+ını 139a/9

- [=4]
cānlık (<Far. *cān* + T. +*lık*) canlılık
 c.107b/11
 [=1]
- cān-sitān** (<Far.) can alan
 c.+larımı (nīze-i c.) 146a/6
 [=1]
- cān-ver** (<Far.) canlı, yaşayan; kuşlar
 c.104a/1, 104a/2, 108b/6, 140a/2,
 147b/15
 c.+ler 104a/6, 126b/6, 126b/10,
 127a/3, 149b/13
 c.+lerğa 149b/15
 c.+leri 123a/16
 c.+lerni 104a/7
 c.+ni 104b/16, 140a/1
 c.+niñg 104b/16
 [=16]
- cārī** (<Ar.) geçerli, yürürlükte
 c.127a/3
 [=1]
- carkent** (<Far.) şehvet
 c.112b/11
 [=1]
- cāy-gāh** (<Far. *cāy* + *gāh*) yer, mekan
 c.+ları 141a/9
 c.ķılıpdur 119a/5
 [=2]
- ce:nüb** (<Ar. *cenūb*) güney
 c.+ıdm 114b/9
 [=1]
- Cebra'īl** (ö.i.) Allah'ın vahiylerini
 peygamberlere ulaştırmakla görevli
 dört büyük melekten biri
 C.(Hāzret-i C.) 114b/6
 C.(maķām-ı C.) 103a/2
 [=2]
- cedel** (<Ar.) mücadele
 c.125a/7, 145a/15, 146a/9
 c.ķılıp 125a/9
- [=4]
cehd (<Ar.) çaba, çabalama
 c. ķıldı 146b/14
 [=1]
- Cehūd** (<Ar.) Yahudi
 C.+lar 141b/5, 141b/6
 C. tururlar 132b/11
 [=3]
- cem'** (<Ar.) toplama
 c. bolup 117b/10, 135b/12, 136b/15
 [=3]
- cemī'** (<Ar.) bütün, hepsi
 c.101a/8,103a/7, 109a/3, 134a/2,
 137b/10, 138b/1, 138b/11, 140b/3,
 141b/2, 141b/4, 144a/4, 147a/15,
 150a/3, 150a/6, 150a/7
 [=15]
- Cenābād** (ö.i.) Fars'ın büyük
 şehirlerinden biri
 C. turur 147a/8
 [=1]
- cenābet** (<Ar.) dine göre guslü
 gerektiren durum
 c.(gusl-ı c.) 126b/12
 c. ķılırlar (gusl c.) 126b/13
 [=2]
- cenāze** (<Ar.) insan ölüsü, naaş
 c.102b/11, 137a/15, 137b/2
 c.+ge 137a/13
 c.+ni 106b/10
 c.+sini 117b/9
 [=6]
- ceng** (<Far.) savaş
 c.138a/7, 145a/15, 146a/9
 c.(c.- i muğalebe) 143a/8
 c. ķılıp (c.- i muğalebe) 145b/8
 c.ķılıp 125a/9
 [=6]
- cerādlık** (<Ar. *cerād* + T. +*lık*) yağmacı
 c.134a/10, 134a/14

[=2]		[=1]	
cerāḥat (<Ar.) yara	c.(seng-i c.) 131b/8	cezā (<Ar.) ceza	c.+sını 149b/2
[=1]		[=1]	
cerr (<Ar.) çekme, sürüklenme	c.kıldı 146b/14	cezire (<Ar.) ada	c.+ler 120a/3
[=1]		c.+leride 135b/6	
cesed (<Ar.) naaş, tabut	c.(c.- i mübârekleri) 106b/14	[=2]	
c.(c.- i mübârekni) 123b/11		Cezirelik (ö.i.) Cezireli	C.+lar 132a/14
c.(c.- i mübârekniḡ) 123b/10		[=1]	
c.+lerini 123b/10		Ceziretü'l-Muḳarreb (ö.i.) Irak'ta bir yer adı	C.144b/13
[=4]		[=1]	
cevāb (<Ar.) yanıt, karşılık	c.bergen 110a/15	cibin (<Mo.) sinek	c.+leri 119b/14
[=1]		[=1]	
cevāhir (<Ar.) değerli taş, mücevher	c.108a/2	cihān (<Far.) alem	c.141b/11
c.+ler 109a/15		c.+da 101a/13	
c.+ler (dürr-i c.) 113b/14		[=1]	
[=3]		cihān-dārlik (<Far. <i>cihān-dār</i> + T. + <i>lık</i>)	hükümdarlık, dünyaya sahip hükümdar olma
cevāhirāt (<Ar.) değerli taşlar, mücevherler	c.+dın turur 108a/13	c.125b/7	
c.+lar 107a/10, 136b/1, 136b/2		cīn (<Ar.) cin	c.114a/4
c.+larını 114a/4		c.+ğa 140b/7	
[=5]		[=2]	
Cevde (ö.i.) Medine'ye verilen isimlerden biri	C.141a/5	cir-ā-cir (<Far. <i>cir</i> "öfke, sinirlilik + <i>ā</i> + <i>cir</i>) öfkeli	c.(nūbe-i c.) 146a/11
[=1]		[=1]	
ceviz (<Ar.) ceviz	c.+din 131b/6	cism (<Ar.) madde, beden	c.147b/11
c.+ler 134a/3		[=1]	
c.+ni 134a/1		civān (<Far.) genç	c.112b/2
[=3]		[=1]	
Ceyhūn (ö.i.) Pamir ve Hindukuş dağlarından doğup Aral gölüne dökülen, Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri	C.(deryāyi C.) turur 131b/6	Cūdī taḡı (ö.i.) Hz.Nuh'un gemisinin	

	tufandan sonra üzerine oturduğu dağ C. 105b/12	c.112a/2 [=1]
Cum	(ö.i.) Fars'ın büyük şehirlerinden biri C.147a/8 [=1]	Ç
cum'a	(<Ar.) Cuma günü c.108b/4 [=1]	çaç- (YUyg. <i>çaçmaq</i> SHAW, 195) saçmak, serpmek ç.-arlar 110a/4 [=1]
Cür	(ö.i.) Fars memleketinde bir şehir. C.127a/6 [=1]	→ saç-
cüdā	(<Far.) ayrı c. kılp 149a/13 c. kılpur 102a/15 [=2]	çādir (<Far.) örtü, kadınların giydiği örtü ç.130b/13 [=1]
cümle	(<Ar.) bütün c.122a/4, 148b/13 [=1]	çaf- (YUyg. <i>çap-</i> “kesici bir aletle vurmak, kesmek, devirmek” JARRING, 65; <i>çapmaq</i> SHAW, 194) sokmak (hayvan) ç.-salar 108b/6 [=1]
Cünd-i Şāfūr	(ö.i.) İran'ın Huzistan bölgesinde bir şehir C.125b/12, 125b/13, 126a/5 [=3]	çafar (YUyg. <i>çap-</i> “kesici bir aletle vurmak, kesmek, devirmek” JARRING, 65; <i>çapmaq</i> SHAW, 194) kesici ç.145a/6 [=1]
Cürçān	(ö.i.) Hazar denizinin güneydoğusunda bir şehir. C.126a/6 C.+ğaça 142b/8 [=2]	Çağani (ö.i.) Bugün mevcut olmayan tarihi bir şehir olan Çağaniyân şehrinin insanları Ç.+ler 119b/15 [=1]
Cürçāniyye	(ö.i.) Amuderya'nın sol kıyısında Harezmi'nin idarî ve iktisadî merkezi olan tarihi bir şehir. C. turur 131a/15 [=1]	çaķ- ısırarak, sokmak ç.-ķan 132a/6 ç.-sa 132a/5 [=2]
Cürmiyye	(ö.i.) Basra'ya verilen bir ad. C.121a/2 [=1]	çāker (<Far.) kul ç.135a/2 [=1]
Cürüz	(ö.i.) Halkı Yahudi olan bir şehir. C.132b/11, 132b/13 C.+ning 132b/12 [=3]	çaķķak (YUyg. <i>çaķķak</i> NECİP,68) sokan, sokucu
cüzvī	(<Ar.) az miktarda	

	ç.+dur 119b/14 [=1]		ç.102a/13, 106a/8, 108a/1, 108a/2, 108a/15, 109a/10, 110a/4, 113a/4, 117a/6, 125a/11, 145b/1 [=11]
çağkangına	(YUyg. <i>çaqqan</i> SHAW, 199) çok coşkun, çok hareketli ç.133a/5 [=1]	çeng	(<Far.) Dik tutularak parmakla çalınan telli bir çalgı, arp ç.126a/16 [=1]
çal-	I.müzik aleti çalmak ç.-ıp 126a/16, 146a/5 II. vurmak, atmak baş çal- : boyun eğmek 103b/13 [=3]	çeşm	(<Far.) göz ç.139a/13 [=1]
çaldur-	müzik aleti çaldırmak ç.-almay (çaldura) 134b/7 [=1]	çeşme	(<Far.) kaynak, pınar ç.136b/15 ç.+de 101a/1 [=1]
çapduk	at takımı ç.+ını 134b/8 [=1]	çevre	çevre, etraf ç.105a/9, 142a/6 ç.+si 103a/15 ç.+side 115b/10, 145a/14 ç.+sini 104a/2 [=6]
çār-sā	(<Far.) dörtgen ç.116a/2 [=1]	çing	sabit,sağlam ç.144b/12 [=1]
çat-	iliştirmek ç.-ıp 129a/4 [=1]	çık-	çıkmaq, ayrılmak, uzaklaşmak ç.-a almas 148a/13 ç.-a başladı 101a/8 ç.-a turgan 142b/11 ç.-ar 109b/7, 109b/8, 109b/11, 109b/12, 130b/13, 147a/15, 147b/2 ç.-arlar 107b/1, 113b/2 ç.-ıp 104b/3, 106a/11, 119b/6, 119b/9, 125a/3, 129a/3, 131a/2, 136b/6, 145b/5, 146b/6 ç.-ıp irdiler 129a/10 ç.-қан turur 141b/2 ç.-tı 110b/1, 113a/3, 113a/6, 116b/11, 119a/12 ç.-tılar 113b/1, 126b/14, 126b/15 ç.-tuğ 136a/9
çe:ngāl	(<Far.) avuç ç.142a/13 [=1]		
çehar	(<Far.) dört ç.129a/5 [=1]		
çehre	(<Far.) yüz ç. tururlar 132b/10 [=1]		
çehrelig	(<Far. <i>çehre</i> +T. + <i>lig</i>) güzel yüzlü ç.125b/9 [=1]		
çend	(<Far.) her ne kadar ç.116a/14, 139a/14 [=1]		
çendān	(<Far.) çok fazla		

[=32]
çıkār- çıkarmak
 ç.-dılar 135b/2
 ç.-ğan 133a/9
 ç.-ıp 145b/15, 149b/12
 ç.-mas érdi 144a/11
 ç.-ur érdi 112b/3
 ç.-ur érdiler 116a/10
 [=8]
çıkart- çıkartmak
 ç.-ıp 135b/1
 [=1]
çin doğru
 ç.124a/1
 [=1]
çıyan akrep
 ç. 108b/6, 132a/4, 132a/6
 ç.(çıyan m.) 132a/5
 [=4]
çimdim (YUyg. *çimdim* NECİP, 81)
 fiske
 ç.107a/11
 [=1]
Çin (ö.i.) Asya'nın doğusunda yer alan bir
 ülke
 Ç.144b/16
 [=1]
çini (<Far.) çini
 ç.139b/6
 [=1]
çonġ (<Çin.) büyük
 ç.bolur(çonġ çonġ) 123a/1
 [=2]
çonġluġ (<Çin. *çonġ*+T. luġ) büyüklük,
 genişlik
 ç.+1 105b/9, 136b/3
 [=2]
çörüldür- (YUyg. *çöröl-* JARRING,
 77) bir şeyin etrafını dolaştırmak

ç.-üp 137a/14
 [=1]
çukur çukur
 ç.106a/11
 ç.+ğa 113a/9
 ç.+1 106a/11
 ç.+nı 113a/9
 [=4]
çul çul, değersiz kumaş
 ç.146a/15, 146b/3
 [=2]
çün (<Far.) niçin, neden; çünkü
 ç.142b/13, 149a/8
 [=2]
çünānce (<Far.) çünkü, için
 ç.127a/14
 [=1]
çünki (<Far.) çünkü
 ç.114b/1
 [=1]

D

dād-hāh (<Far. *dād* + *h'āh*) hak, adalet
 isteyen; şikayetçi
 d.139a/2, 139a/3
 → **dād-h'āh**
dād-h'āh (<Far. *dād* + *h'āh*) hak, adalet
 isteyen; şikayetçi
 d.+nınġ 139a/6
 [=3]
 → **dād-hāh**
dāġ (<Far.) yara
 d.139b/4, 139b/5
 [=1]
daġı bağ. ve
 d.112b/9
 [=1]
 → **taġı**
Daġāk ibn Benūrāst (ö.i.) *Dahhak*. İran

- padişahı olarak da görülen Eski İran mitolojisinde insan vücutlu ejder olup metinde Şam, Belh ve Amul'un kurucusudur.
D.133a/9
[=1]
→ **Ḍahāk**
- Ḍahāk** (ö.i.) *Dahhak*. İran padişahı olarak da görülen Eski İran mitolojisinde insan vücutlu ejder olup metinde Şam, Belh ve Amul'un kurucusudur.
D.147a/10
[=1]
→ **Ḍahāk ibn Benūrāst**
- dahl** (<Ar.) giriş, karışma
d.(d.- ı dalālet) kılmās 105b/16
[=1]
- ḍalālet** (<Ar.) doğru yoldan sapma
ḍ. kılmās (dahl-ı ḍ) 105b/16
[=1]
- Dāmġān** (ö.i.) İran'da bir şehir
D.133b/13
[=1]
- Damlāka** (ö.i.) Afrika'da bir şehir.
D.134a/4
[=1]
- Dāmūrān** (ö.i.) Dimar'ın bir ilçesi.
D.134a/9
[=1]
- dānā** (<Far.) bilen, bilici
d.115b/13,132a/8, 150a/1
d. bolġıl 128a/10
[=4]
- dānişmend** (<Far.) bilgili, ilim sahibi
d.128b/10
[=1]
- Dānyāl** (ö.i.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerinden biri
D. (Ḥazret-i) 123b/8, 123b/9
[=2]
- dār** (<Far.) darağacı
d.+ġa 149b/1
[=1]
- Dārā** (ö.i.) Dārā ibn Dārā
D.+nıġ 149a/14
[=1]
→ **DārāibnDārā**
- Dārā ibn Dārā** (ö.i.) İran'da hüküm süren Keyâniler hanedanının dokuzuncu ve son hükümdarı
D.149a/8
[=1]
- dārçin** (<Far.) tarçın
d.139b/6
[=1]
- dāü'l-'iṣāl** (<Ar. *dā* + Ar. '*iṣāl*') isal
d.+ġa 147b/14
[=1]
- da'vā** (<Ar.) iddia
d.+sı 109b/9
[=1]
- Dāvud** (ö.i.) İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine Zebur verilen peygamber (Ḥazret-i D.) 102b/5, 107b/8, 113b/10
[=3]
- dāyim** (<Ar. *dā'im*) sürekli
d.103b/6, 119b/12, 148a/10
[=3]
- de-** demek, söylemek, anlatmak
d.-gen 112a/5
d.-pdürler 116a/11, 125a/8, 147a/4
d.-rler 119b/1
d.-ydür 129a/6, 142b/11
d.-ydürler 133a/11, 140a/5, 146b/12, 148b/9, 149b/2
d.-ydür men 121a/14
d.-y sēn 104a/14
[=15]
→ **dē-, tē-**
- dē-** demek, söylemek, anlatmak

d. ben 131a/3

d.-di 104a/14, 108a/16, 111a/8, 111a/14, 111b/3, 111b/5, 111b/6, 111b/9, 111b/15, 112a/2, 112b/10, 121a/14, 126a/1, 126b/13, 128a/8, 128b/2, 129a/1, 129a/2, 129a/15, 129b/1, 130a/12, 130b/9, 130b/10, 131a/4, 131a/8, 134b/6, 135a/13, 136b/2, 140a/3, 140b/13, 142b/2, 145b/10, 145b/14

d.-diler 104a/12, 106b/6, 111a/8, 111a/9, 111b/4, 111b/7, 119a/6, 119a/7, 119a/9, 121b/1, 121b/3, 121b/6, 125a/1, 126b/9, 127a/3, 130a/10, 130a/12, 130a/13, 130b/9, 130b/11, 140a/13, 140a/14, 140b/15, 148b/10

d.-dük 136a/13

d.-gen 105a/3, 105a/15, 105b/10, 110b/13, 110b/15, 111a/15, 111b/1, 111b/14, 112a/15, 113a/11, 113a/12, 113a/14, 113b/9, 115a/4, 115a/5, 115a/8, 115b/7, 115b/12, 115b/15, 116b/2, 116b/4, 116b/6, 116b/7, 117a/4, 117a/12, 117b/8, 117b/14, 118b/4, 119a/15, 119b/7, 119b/14, 120a/6, 120a/11, 120a/12, 120a/15, 120b/6, 120b/9, 121a/10, 121a/11, 121a/12, 121b/4, 121b/8, 122a/6, 122b/4, 122b/8, 122b/14, 123a/4, 123a/8, 123a/12, 123a/13, 123b/1, 123b/5, 124a/3, 125b/8, 125b/13, 126a/1, 126a/6, 126a/9, 126b/1, 127a/6, 127a/7, 127a/12, 127a/13, 127b/3, 129a/6, 130a/7, 130b/6, 131a/9, 131a/13, 131b/9, 131b/11, 131b/12, 132a/1, 132a/7, 132a/15, 132b/11, 133a/1, 133a/5, 133a/7, 133a/10, 133b/5, 133b/9, 133b/13, 133b/15, 134a/4, 134a/5, 134a/8, 134b/2, 134b/3, 135a/14, 135b/5, 135b/7, 136a/5, 136a/14, 136b/11, 136b/15, 136b/16, 137b/4, 137b/9, 137b/16, 138a/8, 138a/13, 138b/6, 138b/15, 140a/10, 140b/1, 140b/5, 141a/3, 141b/8, 142a/9, 142b/2, 142b/7, 143b/1, 143b/13, 144a/3, 144b/1, 144b/4, 144b/5, 144b/6, 145a/8, 145a/11, 146a/14, 146b/2, 147a/1, 147a/12, 147b/1, 147b/6, 147b/10, 148a/15, 149a/3, 149b/2, 149b/7, 150b/9

d.-gende 139b/11

d.-genge 142b/14

d.-genini 145b/12

d.-genleri bolupdur 112a/5

d.-genni 140a/9

d.-genning 134b/4

d.-geyler 138b/14

d.-gölük 117b/7

d.-mesdin 144a/10

d.-p 103b/13, 104b/2, 106b/5, 108a/16, 108b/3, 110b/12, 111a/4, 111a/6, 111b/8, 112b/5, 113a/1, 113a/8, 114a/14, 114b/3, 114b/5, 115a/15, 115b/4, 120a/2, 120b/1, 120b/16, 121b/11, 121b/13, 122a/11, 123b/14, 124a/1, 124a/9, 124a/12, 124a/15, 124b/1, 124b/6, 124b/14, 126a/3, 126b/15, 127a/8, 127b/15, 128a/1, 128a/3, 128b/6, 128b/11, 129a/3, 129b/5, 129b/13, 130a/9, 130a/10, 130b/1, 130b/14, 130b/15, 131a/9, 131b/15, 135b/1, 135b/14, 136a/11, 137b/1, 138a/13, 138a/15, 138b/4, 139b/12, 140a/9, 140b/1, 141a/8, 141b/5, 141b/7, 142a/14, 143a/8, 143b/7, 143b/8, 145b/6, 146a/3, 146b/11, 146b/15, 148b/2, 148b/5, 148b/7, 150b/1, 150b/5, 150b/10

- d.-p érđi 111a/14
d.-p érdiler 130b/7, 130b/8, 130b/14
d.-pdürler 106b/12, 106b/14, 144b/12, 145a/10
d.-r érđi 116a/2
d.-r érdiler 101a/1, 120b/9, 121b/11, 127b/9, 130a/6, 141a/6, 144a/1
d.-rler 107a/3, 107b/7, 108a/4, 108a/8, 108b/17, 109a/2, 115b/15, 117a/5, 119b/1, 119b/2, 120a/6, 120a/8, 120a/12, 121a/2, 131b/1, 132b/15, 133a/4, 134a/10, 136b/16, 137b/11, 137b/15, 139a/12, 140a/7, 142a/8, 144b/13, 146a/15, 147b/4, 147b/6, 147b/7, 148a/3, 148a/4, 150a/3, 150b/14
d.-rler 141a/6
d.-se 109b/5
d.-senğ 128a/11
d.-senğler 124b/10
d.-ye almas érdiler 140b/4
[=347]
→**de-**, **tè-**
- debîr** (<Ar.) müşavir, kâtip
d.+ni 126a/5
[=1]
- debîrlik** (<Ar.) müşavirlik, kâtiplik
d.+ni 125b/15, 126a/4
[=2]
- Deccâl** (ö.i.) Kıyametten hemen önce çıkacak ve Hz.İsa tarafından öldürülecek olan kişi
D.132b/4, 141a/11
[=2]
- dèdek** (YUyg. *dedek* ~ *didek* JARRING, 85) kadın köle
d.123b/4
[=1]
- def** (<Ar.) uzaklaştırma
d. kıllur 119b/11
[=1]
- defn** (<Ar.) gömme, defin
d. kıldılar 142b/7
d. kılgay sizler 106b/4
[=2]
- dégel-** demek
d.-geyler 144a/8
[=1]
- dehķān** (<Far.) çiftçi
d.134b/9
d.+nınğ 134b/6
[=2]
- dehķāncılıķ** (<Far. *dehķān* +T. *+çı +lık*) çiftlik
d.+ğa 134b/11
[=1]
- dék** gibi
d.106b/7, 107b/5, 109a/17, 110b/3, 115a/11, 122b/2, 127a/14, 133a/9, 134b/15, 134b/16, 136a/2, 138a/7, 145a/5, 145b/1, 145b/2
d. èmes 131a/6
[=18]
- dème-** dememek, söylememek, anlatmamak
d.-diler 135b/4
[=1]
- démek** deme, söyleme, anlatma
d. 139b/5
[=1]
- der** (<Far.) kapı
d.118a/4
[=1]
- derd** (<Far.) dert, sıkıntı
d.+i 132a/6
[=1]
- der-ğazab** (<Far. *der* +Ar. *ğazab*) sınırlı
d. bolup 104a/12
[=1]
- der-ħāl** (<Far. *der* +Ar. *ħāl*) hemen

d.108b/7, 141b/13 [=2]	d. turur 142b/9 [=19]
deriçe (<Far.) oyma kapı d.+leri 109a/8 [=1]	Deryā-yı Ceyhūn (ö.i.) Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri. D.turur 131b/6 [=1]
der-maḥal (<Far. <i>der</i> +Ar. <i>maḥal</i>) hemen d.112b/3 [=1]	Deryā-yı Fırāt (ö.i.) Fırat nehri D. 120a/14 [=1]
dervāze (<Far.) kapı, şehir kapısı d.118a/4, 118a/7, 121b/15, 135a/2, 136b/4, 136b/5, 138a/5, 143b/4, 143b/14, 148a/9 d.+de 121b/15, 126b/2, 135a/3 d.+din 138a/4, 143b/9 d.+ğa 136b/5 d.+ler 118a/9 d.+leri 148a/10 d.+leri (heme-i d.) 134a/6 d.+leri (hemme-i d.) 138a/5 d.+ni 143b/15, 146a/12 d.+niñg 118a/12 d.+si 108a/7, 115b/2, 117b/15, 118a/1, 118a/6, 120a/13, 126b/1, 134a/6, 138a/4 d.+sidin 120a/13 d.+sige 140a/11 d.+siniñg 120a/14 [=37]	Deryā-yı Sıpāhān (ö.i.) Isfahan nehri d. turur 137a/4 [=1] derz (<Ar.) Kuru duvarın taşları arasına harç doldurup tasviye etme d.+i 135a/8 [=1] deşt (<Far.) çöl d.104b/13, 106b/7, 120a/2 [=3] devā (<Ar.) deva, çare d. turur 102a/12 [=1] devām (<Ar.) sürekli d.104a/5, 122b/13 [=2] deyiş- karşılıklı konuşmak, anlatmak d.-tiler 124b/4, 138b/2, 146a/2 [=3]
deryā (<Far.) deniz, nehir, akarsu d.120b/2, 127a/10, 136a/10, 136b/2, 145b/2 d.+da 127a/10 d.+dın 142b/9 d. emesdür 136a/14 d.+larnıñg 126a/13 d.+nı 136a/13 d.+nıñg 120b/1, 123b/12, 142b/10 d.+sı 122b/9 d.+sıdın 104b/15 d.+sınıñg 115b/6, 119a/15, 137b/8	Deylimlik (ö.i. <i>Deylim</i> + T. <i>+lık</i>) Deylemlî. İran'ın Gılân eyaletinde olan şehrin insanları. D.+dın 147a/5 [=1] Dımışk (ö.i.) Şam şehri D.133a/7, 133a/9 D.+da turur 107a/3 D.+nıñg 108a/10 [=4] dıraht (<Far.) ağaç d.+dın 108b/12

	d.+lar 113b/4 d.+ları 108b/8, 131b/3 d.+larını 108b/15, 126a/3 [=6]		
dībā	(<Far.) ipekli kumaş d.124a/2, 136b/9, 139b/6, 148a/11, 150b/1 [=5]	dīv	(<Far.) I. dev d.107b/2, 114a/3 d.+i 120a/6 d.+ige 140b/7 d.+ler 140b/9 II. şeytan d.+nınđ 102a/7 [=6]
dībāc	(<Far.) altın kıyafet d.103b/5 d. turur 132b/10, 147a/10 [=3]	dīvāne	(<Far.) deli, çılgın d. bolup 120a/1 [=1]
Dicle	(ö.i.) Türkiye’de doğup Irak’ta dökülen deniz D.142a/8 [=1]	dīvār	(<Far.) duvar d.+ı 118a/4 [=1]
dil	(<Far.) gönül d.(kām-ı d.) 112b/7 d.(be-hezār-ı d.) 127b/10 [=2]	Dolān	(ö.i.) Yarkent’in doğusunda ve Aksu’nın yakınında bulunan Yarkent ırmağı düzlükleri D.134a/10 [=1]
dilīr	(<Far.) yürekli d.122a/14 [=1]	dost	(<Far.) dost d.101b/5, 114a/6, 122a/16, 122b/5, 123a/3, 131b/7 d.+a 101b/8
demāğ	(<Far. <i>demāğ</i>) burun d.+ığa 142a/2 [=1]	dost tut-:	dost bilmek d.-đuçı 138a/2 [=8]
Dimār	(ö.i.) San’a’nın kalabalık bir ilçesi D.134a/8 [=1]	döpe	(YUyg. <i>töpe</i> NECİP, 424) tepe d.145b/1 [=2]
dīn	(<Ar.) din d.141a/10 d.+ığa 150a/10 d.+leriğa 150a/9 [=3]	du‘ā	(<Ar.) dua d. kılıp 148a/1 [=1]
dīnār	(<Far.) Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para d.105a/12, 107a/2, 131a/7, 131a/9, 132a/2, 138b/5, 143a/10, 147a/15 d.+nı 131a/9 [=3]	duhul	(<Far.) davul d.126a/15 [=1]
		dü	(<Far.) iki d.146b/13 [=1]
		dü-bāre	(<Far. <i>dü + bāre</i>) ikinci kez d.126b/11

[=1]
dü-der (<Far.) kemer
 d.143a/11
 [=1]
dü:nyā (<Ar. *dünyā*) dünya
 d.140b/14
 d.+dın 130b/2
 d.+nınğ 145a/9
 [=3]
dükkān (<Ar.) dükkan
 d.+ları eġen 136b/7
 [=1]
dürr (<Ar.) inci
 d. 113b/14
 [=1]
düşmen (<Far.) düşman
 d.109b/2, 114a/8, 122b/1
 [=3]
 → **dü:şmen**
dü:şmen (<Far. *düşmān*) düşman
 d.101b/6, 101b/7
 d.+din 127a/7
 [=3]
 → **düşmen**

E

ê- imek, olmak, var olmak
 ê.-di 112a/2
 ê.-di (bolur) 111b/6
 ê.-gen 133a/11
 ê.-gen (ābād) 116b/15
 ê.-gen (dükkānları) 136b/7
 ê.-gen (hıyre bolur) 117a/3
 ê.-gen (pād-şāh) 129b/5
 ê.-gen (tüşüp) 128b/12
 ê.-gen sēn (hayāl kılgan 150b/13
 ê.-ken (bar) 134a/14
 ê.-kendük 110a/15
 ê.-kenimde (kiçik) 121b/9, 131a/5

ê.-kenler 134a/15
 ê.-kenlerini (bī-‘ayb) 101a/6
 ê.-mes 116a/3
 ê.-mes (dēk) 131a/6
 ê.-mes (herġiz) 137a/9
 ê.-mes (hūb) 146a/1
 ê.-mes (hurrem bolup) 101b/10
 ê.-mes (körgen) 117a/10, 123b/14,
 131b/11
 ê.-mes (zāhir) 135b/4
 ê.-mes êrdi (büt-tırāş) 140a/15
 ê.-mesdür 117b/13
 ê.-mesdür (Anġākiye) 115b/4
 ê.-mesdür (bīreng) 115b/5
 ê.-mesdür (deryā) 136a/14
 ê.-mesdür (ġarīb) 112a/14
 ê.-mesdür (kişi) 121b/5
 ê.-mesdür (körgen) 101b/12
 ê.-mesdür (mundaġ) 138b/14
 ê.-mesdür (mübārek) 150a/13
 ê.-mesdür (ötkezken) 101b/11
 ê.-mesdür (şehr) 127a/14
 ê.-mesdürler (kāmīlū’ş-şaffet) 122b/2
 [=39]
 → **er-, êr-**

Ebābekr (ö.i.) Hz. Ebû Bekir
 E.(Ĥazret-i E.) 148b/14
 [=1]

Ebrehe (ö.i.) 6.yüzyıl ortalarına doğru
 Yemen’de Habeşistan valisi olan kişi
 E. 104a/8, 104a/11, 104a/12, 105a/1
 E.+nınğ 104b/2, 104b/6
 [=6]

ebrīšem (<Far.) ipek
 e. turur 142b/13
 [=1]

ebrīšem teyfūri (<Far. *ebrīšem* + *teyfūri*) ipek
 böceġi
 e. turur 126a/7
 [=1]

Ebū'l-Ḥasan Mansūrī (ö.i.) Tıms'ın yöneticilerinden biri.

E.+ğa 143a/13

[=1]

Ebū'l-Ḥaṣiyb (ö.i.) Mansur tarafından Taberistan'ın fethi için gönderilen bir kumandan

E.143b/4

[=1]

Ebū'l-Ḳıyās (ö.i.) Mekke'ye yeşil yakut bir kadeh hediye gönderen kişi

E.103b/9

[=1]

Ebū Ca'fer (ö.i.) Ebū Cafer Mansūr

E.121b/6

[=1]

→ **Ebū Ca'fer Mansūr, Ebū Ca'fer Mansūrī**

Ebū Ca'fer Mansūr (ö.i.) 754-775 yılları arasında Abbasî halifeliği yapan kişi.

E.103b/10

E.+ğa 121b/6

[=1]

→ **Ebū Ca'fer Mansūrī**

Ebū Ca'fer Mansūrī (ö.i.) 754-775 yılları arasında Abbasî halifeliği yapan kişi.

E.121a/11, 121a/12

E. turur 121b/2

[=1]

→ **Ebū Ca'fer Mansūr**

Ebū Nüvāş (ö.i.) *Ebū Nüvās el-Hasen el-Hakemî (ö.813)*. Abbasîler'in ilk döneminde Arap şiirine yeni bir üslup getiren şair. Metinde Arap Himyerî Devleti'nin son hükümdarı Zûnüvās (ö.525) ile karıştırılmış olabilir.

E.112b/4, 112b/6, 112b/8, 112b/10, 112b/12, 113a/4

E. êrdi 112b/4

E.+ğa 112b/12

E.+nı 112b/10

E.+nınğ 112b/14

[=10]

edviye (<Ar.) ilaçlar

e.136b/10

[=1]

efî (<Ar.) engerek yılanı

e.117b/3, 117b/4

e.(e.- i kıtāla) 137b/15

[=1]

efḍal (<Ar.) daha üstün

e. turur 108b/2

[=1]

Eflātūn (ö.i. < Yun. *Plátōn*) MÖ 427-

347'de yaşamış Yunan filozofu.

E.140a/6

[=1]

ège sahip

è.+si 104b/1, 104b/5, 114b/3, 137a/15

è.+sige 114a/12

è.+siniğ 114a/15, 114b/1

[=7]

eger (<Far.) eğer, şayet

e.105b/16, 102a/8, 107b/10, 107b/12,

107b/13, 108b/6, 109b/6, 109b/7,

109b/11, 109b/12, 109b/13, 109b/14,

109b/15, 110b/14, 111a/2, 116a/1,

116b/1, 117b/3, 119b/8, 119b/11,

121a/3, 121a/15, 121b/12, 124b/11,

127b/15, 128a/2, 128a/6, 128a/10,

128b/1, 132a/4, 135a/13

[=31]

égin (YUyg. *égin* SHAW, 91)

giysi,kıyafet

è.103b/3, 131b/2, 134b/8

è.+lerini 101a/2

è. turur 148a/3

[=5]

égiz yüksek, uzun

è.115a/5, 134a/11

	[=2]	è.+si 103a/15
égizlig	uzunluk	[=26]
	è.+i 103a/13, 105b/9, 106a/5, 107b/15, 109a/4	→ ékki
	[=5]	ékinçi ikinci
Eḥab-ı Ekāle	(ö.i.) Hazret-i Muhammed'in Medine için kullandığı adlardan biri.	è.108b/15, 118a/9
	A.141a/5	[=2]
	[=1]	éki yüz iki yüz
ehl	(<Ar.) sahip, halk	è.105b/9
	e.+i 135b/12	[=1]
	e.(e.- i 'ilmni) 122a/16	éki yüz ellig iki yüz elli
	e.(e.- i Fārs) 147a/3, 147a/6	è.118a/1
	e.(e.- i Ḥorāsān) 132a/14	[=1]
	e.(e.- i ikrāmdurlar) 147a/6	éki yüz yegirme tōrt miŋg iki yüz yirmi
	e.(e.- i İslām) 110b/3, 148a/13	dōrt bin
	e.(e.- i İslām tururlar) 123b/2	è.122a/2
	e.(e.- i kūfe) 132a/13	[=1]
	e.('avām-ı e.- i ma'şiyetni) 122b/1	ékki iki
	e.(e.- i Mekkeniŋg) 150a/9	è.103b/6, 104b/8, 105a/11, 109b/8, 134a/9, 134a/14, 145b/7, 147a/5
	[=12]	[=9]
ejderhā	(<Far.) büyük yılan	→ éki
	e.+ları 126a/7	ékki yüz iki yüz
	[=1]	è.105b/9, 107b/16
ékevlen	ikisi birlikte, her ikisi	[=1]
	è.134b/10	→ éki yüz
	[=1]	ekşerī (<Ar. <i>ekşer</i> + <i>ī</i>) birçok, çoğu
ekḥal	(<Ar.) kolun orta damarı	e.123a/4
	e.111a/13	[=1]
	[=1]	el-ḳurā (<Ar.) memleketler
éki	I.iki	e.105b/3
	è.101a/13, 110b/6, 111b/13, 111b/15, 112a/7, 114a/1, 114a/14, 118a/13, 118a/14, 118b/4, 120a/13, 120b/3, 125b/11, 129a/4, 144a/3, 147b/2, 149a/11, 149a/12	[=1]
	è.+si 106a/15	el-maḥfūz (<Ar.) korunmuş
	è.+sidin 149a/11	e.105b/3
	è.+sini 110b/8, 111b/11	[=1]
	II.ikinci	el-Medīne (ö.i.) Medine
		e.105b/3
		[=1]
		el-Muşāyih (ö.i.) Kufe'nin şehirlerinden
		biri
		e.148b/12

	[=1]		è.-mesler 115b/14
elbette	(<Ar.) mutlaka		[=4]
	e.104a/1, 116a/14, 117a/13		→ elt-
	[=3]	emānet	(<Ar.) emanet
elçi	elçi		e.114b/7
	è.124a/9, 124b/7, 129a/13, 129a/15,		e. berdi 114a/10
	129b/2, 129b/10, 130b/15		[=2]
	è.+ge 129b/1	Emîrû'l-Mü'minîn	(<Ar.) İslam tarihinde
	è.+ler 124b/7, 125a/1		Hazret-i Ömer'den itibaren devlet
	è.+ni 128a/3		başkanlarına verilen unvan.
	[=11]	Emîrû'l-Mü'minîn Ebûbekr Şiddîk	(ö.i.) Hazret-i Ebû Bekir
ellig	el		E.(Hazret-i E.) 130b/3
	è.+din 125b/7	Emîrû'l-Mü'minîn 'Osmân	(ö.i.)
	è.+ige 135a/6		Hazret-i Osmân
	[=1]		E.(Hazret-i E.) 103b/4, 122b/7
el-kıssa	(<Ar.) hikaye, kıssa	Emîrû'l-Mü'minîn 'Ömer ibnû'l-	Hattâb (ö.i.) <i>Abdullah bin Ömer bin</i>
	e.107a/1, 111a/3, 111b/9, 112b/6,		<i>Hattâb</i> . Hazret-i Ömer'in oğlu.
	125a/8, 127b/3, 127b/9, 142a/11,		E.(Hazret-i E.) 120b/7
	150b/9		E. +nıng (Hazret-i E.) 115a/2
	[=9]		[=5]
ellig	elli	emr	(<Ar.) emir, buyruk
	e.102b/10, 102b/11		e.(e. - i ma'rûf) 122a/9
	[=2]		[=1]
elmās	(<Ar.) değerli parlak bir taş	Emrû'l-Çays	(ö.i.) Keniseü'l-Kurban'ı inşa
	e.+nı 137a/12		eden kişi.
	[=1]		E.110b/4
elt-	göndermek		[=1]
	e.-edürmen 146b/15	emşâl	(<Ar.) örnek, örnekler
	e.-erler 116b/5, 142a/6		e.137b/6, 149b/4, 149b/13
	e.-gen tururlar 150b/4		[=3]
	e.-gey 141b/9	emşâlî	(<Ar. <i>emşâl</i> + Far. <i>î</i>) bir örnek
	e.-ip 118b/15		e.137a/13
	e.-mesler 134a/1		[=1]
	e.-seler 115b/6	enār	(<Far.) nar
	e.-ürler 137a/12		e.126a/7, 136b/13, 141a/1
	[=9]		[=3]
	→ êlt-	endāmlık	(<Far. <i>endām</i> + T. + <i>lık</i>)
êlt-	göndermek		bedenli, vücutlu
	è.-erler 141a/3, 147b/1		
	è.-ip 114b/11		

e.134a/12		è.-di (beyānı) 102b/4, 108b/16
[=1]		è.-di(bolğan) 115b/2
Endülīs	(ö.i.) İslam hakimiyetindeki İspanya.	è.-di (bolmas) 149a/12
E.117a/4		è.-di (bolur) 120b/4
[=1]		è.-di (büt-hānesi) 106a/14
Eng	(ö.i.) Cürüz şehriyle arasında dört bin bağ olan bir şehir	è.-di (büt-tırāş əmes) 140a/15
E.+ning132b/12		è.-di (çıkarımas) 144a/11
[=1]		è.-di (çıkarur) 112b/3
engūr	(<Far.) üzüm	è.-di (döp) 111a/14
e.136b/13		è.-di (dër) 116a/2
[=1]		è.-di (Ebū Nüvāş) 112b/4
engüşť	(<Far.) parmak; mcz. yetki	è.-di (əşitür) 110a/13
e.+lerini 135a/6		è.-di (Farīsī) 115b/15
[=1]		è.-di (fitiglig) 101a/9
enīs	(<Ar.) dost	è.-di (Habeşlerdin) 130a/4
e.+ıgā 144b/4		è.-di (ğāfil) 101b/1
[=1]		è.-di (halkğa) 113a/15
er	erkek, koca	è.-di (hāşiyetidin) 125a/7
e.+ige 134b/11		è.-di (hüb) 116a/2
[=1]		è.-di (h'ānları) 117a/9
er-	imek, olmak, var olmak	è.-di (ıdlar) 119a/11
e.-di (bar) 112b/1		è.-di (Ka'be-i mu'azzam) 103a/10
e.-di sihr kıılır 127a/10		è.-di (kāhillik kıılır) 101b/3
e.-di yok 120b/5		è.-di (kelür) 111b/13
[=3]		è.-di (keyip) 103b/2
→ è-, èr-		è.-di (kıldurur) 147a/6
èr-	imek, olmak, var olmak	è.-di (kılgan) 113a/5
è.-di 123b/9, 144b/7		è.-di (kılıp) 128b/14
è.-di ('ādil) 138b/15		è.-di (kıltak) 113a/14
è.-di (alur) 139a/9		è.-di (kıız) 128b/10
è.-di (aytur) 110a/13, 116a/1		è.-di (kişi) 115a/7, 129a/9, 144a/4
è.-di (bāb) 102b/4		è.-di (koyar) 104a/5
è.-di(bahillik kıılır) 101b/4		è.-di (koymas) 139a/7
è.-di (bar) 101b/1, 104a/5, 104b/6,		è.-di(körüp) 142b/5
106a/15, 110b/6, 111b/8, 112b/5,		è.-di (köydürür) 103b/6
114b/10, 115a/5, 115b/3, 127b/9,		è.-di (köyer) 148b/2
134b/12, 136a/11, 139a/8, 149a/11		è.-di (ma'lüm bolmas) 135a/8
è.-di (barur) 112b/2		è.-di (māyil) 112b/5
		è.- di (melik-i Habeş) 104a/8
		è.-di (Mesūd) 110b/7

è.-di (mu'allim) 126a/2
 è.-di (ol) 110b/5
 è.-di(andağ) 116b/7, 121a/12, 124a/5,
 129a/7
 è.-di (otlar) 119a/2
 è.-di(pād-şāh) 121a/13
 è.-di (pāre pāre kıllur) 104b/7
 è.-di (pür-ez-cevāhir) 117a/8
 è.-di (reng) 136a/3
 è.-di (Rey ibn Saqlān ān-Işfahān ibn
 Būlūc) 136b/14
 è.-di (secdeler kıllur) 104b/10
 è.-di (ser-dār) 120b/10, 133b/5
 è.-di (sunup) 114b/1
 è.-di (ta'alluk) 146b/10
 è.-di (taş)105a/1
 è.-di (tepretür) 139a/4
 è.-di (tohtamas) 114a/8
 è.-di(tohtar) 114a/7
 è.-di (Tübba') 103b/2
 è.-di (yatmas) 119a/3
 è.-di (yer) 104a/7
 è.-di (yerde)149a/7
 è.-di (yeter) 114a/7
 è.-di (yetmes) 114a/8
 è.-di (yığlap) 143b/8
 è.-di (yigit) 112b/6
 è.-di (yoq bolur) 148b/2
 è.-diler (aytur) 130a/5, 141a/4
 è.-diler (barur) 119a/10
 è.-diler (berür) 114a/4, 119a/1
 è.-diler (büt-perest) 122b/7
 è.-diler (çıkarur) 116a/10
 è.-diler (çıkip) 129a/10
 è.-diler(dép) 130b/7, 130b/8, 130b/14
 è.-diler(dér) 101a/1, 120b/9, 121b/11,
 127b/9, 130a/6, 141a/6, 144a/1
 è.-diler (dêye almas) 140b/4
 è.-diler (hayrān) 148b/3
 è.-diler (iberür) 104b/12

è.-diler (berür) 113b/12
 è.-diler (kıllur) 113b/13
 è.-diler (kapkara) 104b/16
 è.-diler (karap turur) 104b/9
 è.-diler (keltürüp) 115a/13
 è.-diler(kelür) 120b/13, 120b/14
 è.-diler (keyer) 103b/4, 103b/5
 è.-diler (kılgan) 140a/10
 è.-diler (kıllur) 140b/8, 144a/13
 è.-diler(korqar) 144a/9
 è.-diler (kömüp) 110b/12
 è.-diler(köydürür) 103b/7
 è.-diler (külep) 119a/12
 è.-diler (memnün kıllur) 110b/14
 è.-diler(mest) 110b/9
 è.-diler (ötep bolup) 106b/7
 è.-diler (nā-rāzī) 139a/8
 è.-diler (özleri) 106b/12
 è.-diler (peygāmbir) 113a/12
 è.-diler (pitip) 127b/13
 è.-diler(şavāf kıllur) 104a/6
 è.-diler (şikāyetler kıllur) 140b/9
 è.-diler (yanmas) 111a/3
 è.-diler (yerde) 150b/3
 è.-diler (yörür) 144a/12
 è.-dim (êşitip) 130b/11
 è.-dim (kıлмаған) 135a/12
 è.-dim (salsam) 125b/15
 è.-dim(tüşüp) 143b/7
 è.-miş(bünyād kıllur) 121b/5
 è.-ür(mescid) 106a/2

[=153]

→ è-, er-

Erdāşir (ö.i.) Erdeşir. Sâsâni Devleti'nin kurucusu olan hükümdar.

A.127a/6

[=1]

Erāk (ö.i.) Kufe'nin şehirlerinden biri

A.148b/13

[=1]

Erivan (ö.i.) Ermenistan'da bir şehir. E.115b/7 [=1]	êşit- işitmek, duymak è.-ip êrdim 130b/11 è.-mesler 124a/1 è.-se 146a/1 è.-ti 129a/2, 146a/2 è.-ür 133b/4 è.-ür êrdi 110a/13 è.-ürler 124a/2 [=8]
êrkek erkek è.117b/2 [=1]	êşitme- işitmemek, duymamak è.-gen 133b/3 [=1]
êrte sabah, yarın è.+sige 146a/3, 150b/11 [=2]	êşittür- işittirmek è.-geysên 102b/1 [=1]
êrtegen sabah è.107b/11 [=1]	et- I.yapmak e.-gen tururlar 133a/13, e.-ip 118a/8, 147b/15 e.-ipdürler 110a/9 e.-kendürler 108a/3 II. inşa etmek e.-gen 133a/12 e.-gen tururlar 134a/7, 138a/6 e.-ip 118b/14, 138b/7, 138b/8, e.-ken 105a/10 e.-ken turur 110a/7 e.-ken tururlar 105a/16 III.etmek, yardımcı fiil e.-ip ('afv) 112a/3 e.-ip (tārāc) 124b/13 e.-ip (yoğ) 124b/11, 144a/5 e.-geli (dād) 139a/2 e.-medi (qabūl) 112b/13 [=20] →êt-
esbāb (<Ar.) elbise e.+larnı 129b/6 [=1]	êt - I.inşa etmek è.-ken 102b/6 è.-ti 103a/5 II. etmek, yardımcı fiil è.-tiler (muḥkem) 135a/7
Esel (ö.i.) Bulgar şehirlerinden biri. E.119b/2 [=1]	
esîr (<Ar.) tutsak, köle e.115b/2, 125b/4 e. kılip 124b/12 [=3] →yesîr	
eski eski e.150a/14 [=1]	
esnā (<Ar.) iken, sırasında e.+da 104b/15, 114b/6 [=2]	
etrāf (<Ar.) taraflar e.+ı 119b/2 [=1]	
êşik kapı è.109b/13 è.+ti 103a/14, 105b/1, 105b/13, 105b/16, 107a/4, 108a/6 è.+ide 144b/2 è.+ige 107a/6 è.+leri 106a/4, 113b/7 [=11]	

	[=3]	e. 127b/11, 130a/2, 144a/12
	→ et-	e.+lar 109a/14, 121a/9
étme-	yapmamak	[=5]
	è.-nğler 106b/3	Eyyuhe'n-nās (<Ar.) İnsanlar!
	[=1]	E.137a/16
ettür-	I.inşa ettirmek	[=1]
	e.-di 107a/9, 133b/7, 133b/9	F
	e.-gen 142b/11	fācire (<Ar.) günahkar, zina ve işrete düşkün
	II.yaptırmak	f.116a/7
	e.-üp 139a/3	[=1]
	[=5]	fāhişe (<Ar.) fahişe,
Etya	(ö.i.) Etya taşı	f.116a/9
	E. (şahre-i E.) 102a/3	[=1]
	[=1]	Fahfūrī (<Far. <i>fāgfūr</i> + Ar. <i>ī</i>) Çinli, Çin'e ait
evlād	(<Ar.) soy, nesil	F.136b/9
	e.+ ı 135b/12, 140a/6	[=1]
	e.+ıdın 119b/5	fāhr (<Ar.) övünç
	e.+ıdın bolur 105b/11	f. kılğaylar 138b/12
	e.(e.- ı peygāber) 109b/7	f. kılur 122a/14
	e.(e.- ı peygāberdür men) 109b/5	[=2]
	[=6]	fāhtek (<Far.) kumru
evzā'	(<Ar.) vaziyetler, durumlar	f.127b/1, 128a/13, 128b/3, 128b/4
	e.+ını 143b/10	[=4]
	[=1]	fāl (<Ar.) uğur
ey	ünl. ey!	f.113a/13
	e. 101a/10, 101b/9, 101b/15, 102a/7,	[=1]
	106b/5, 112a/7, 112b/7, 112b/8,	fālān (<Ar.) İsmi söylenmek istenmeyen
	112b/14, 113a/3, 124a/12, 124b/14,	birini veya her kim olursa anlamına
	125b/1, 126b/7, 126b/16, 128a/4,	gelerek bir şahsı kast etmek.
	128a/10, 128b/14, 129b/2, 129b/8,	f.+ nıng (f. ibn f.) 131b/14
	130b/6, 130b/11, 131a/5, 135a/11,	[=2]
	140b/10, 145b/14, 150b/13	Fārs (ö.i.) Fars, İran milletinin adı ve bu
	[=27]	millete ait olan kimse
eyle-	eylemek, yardımcı fiil	F.110a/1, 127a/6, 147a/1, 147a/11
	e.-p (āgāz) 146a/9	F.(ehl-i F.) 147a/3, 147a/6
	[=1]	[=6]
Eyne ü inne	(<Ar.) Doğrusu nerede?	Fāri:sī (<Ar. <i>Fārs</i> + <i>ī</i>) Fars, İranlı
	'e.144a/7	F.116a/1
	[=1]	
eyvān	(<Far.) köşk, saray	

- F.  rdi 115b/15
[=2]
- F rslik** ( .i.) İrani
F.147a/4
[=1]
- far za** (<Ar.) İslam dininin farz kıldığı, yapılması zorunlu, Allah'ın emri olan iŖ.
f. 126b/14
[=1]
- f sı:k** (<Ar. *f sı:k*) Allah'ın emirlerini tanımayan, günahkar
f.134b/1
f.+lar 134a/15
[=2]
→ **f sı:k**
- f sı:k** (<Ar.) Allah'ın emirlerini tanımayan, günahkar
f.116a/7
[=1]
→ **f sı:k**
- Fatik** ( .i.) Halid ibn Velid tarafından fetih için Hire'ye gönderilen bir sahabe
F.130a/10, 130a/13, 130b/5, 130b/10, 131a/4, 131a/5, 131a/8, 131a/10
F.+ge 131a/2
F.+ni 131a/3
[=10]
- f yide** (<Ar. *f 'ide*) fayda
f. kılğay 147b/14
[=1]
- FeleŖin** ( .i.) Filistin. Akdeniz'in güneydoğusunda Asya ile Afrika arasında köprü konumunda bulunan tarihi bölge.
F.147a/12
- FeleŖin ibn C s r ibn C m ibn Ŗıdkıy ** ( .i.)
Filistin'i inŖa eden kiŖi.
F.147a/13
[=1]
- fen ** (<Ar.) geçici olmak, yok olmak
f.137b/1
[=1]
- fer gatlik** (<Ar. *fer gat* + T. *lik*) rahatlık
f.('ıyŖ-ı f.) 107b/12
[=1]
- ferah-baĖŖ** (<Ar. *ferah* +Far. *baĖŖ*) sevinç veren
f.121a/15
[=1]
- fer m Ŗ** (<Far.) unutma
f. kılmanğızlar 101a/11
[=1]
- Ferid n** ( .i.) İran'ın destan  h k mdarlarından CemŖid'in soyundan gelen Atb n'in oğludur.
F.147a/10
[=1]
- ferm n** (<Far.) ferman, buyruk
f. kıldı 135a/6
[=1]
- ferr Ŗ** (<Ar.) d Ŗemeci; hizmeti
f.102b/10
[=1]
- ferseng** (<Far.) fersah
f.121b/14, 130a/1
f.+de 118a/6, 121b/14, 136b/3
f.+ning 137a/1
f.turur 107a/14, 109a/3, 118a/6, 118b/8, 120a/14, 136a/7, 136b/3, 146b/9, 149b/8
[=15]
- fersenglik** (<Far. *ferseng* +T. *lik*) fersahlık
f. turur 137a/4, 138a/5
[=2]
- fery d** (<Far.) feryat
f.138b/10
f.+ığa 139a/6
f.+larıdın 111b/13

	[=3]		[=3]
ferzend	(<Far.) oğul, çocuk	fîl	(<Ar.) fil
f.- i âdem 102a/7		f.104b/9, 104b/12, 130a/6	
f.+lerinden bolur 103b/1		f.+lerğa 129b/14	
f.+lerininġ 141b/1		f.+ni 104b/7, 139a/11	
	[=3]	f.+ninġ 104b/14, 107b/4, 118b/6	
ferzendân	(<Far. <i>ferzend</i> + <i>-ân</i>) oğullar,	fîl-i Maĥmûdî:	Mahmut adlı bir fil.
çocuklar		Ebrehe'nin Kabe'yi yıkmak için	
f.112a/7, 113a/3		getirdiġi fil.	
	[=2]	+si 104b/6	
fesâd	(<Ar.) fitne, kötülük	[=10]	
f.+ıġa 146a/1		fîl-bân	(<Ar. fîl +Far. bân) fil terbiyecisi
f.+lar kıılır 134a/15		f.+lar 104b/11	
	[=2]	[=1]	
feth	(<Ar.) fetih	fî'1-hâl	(<Ar.) derhal
f.124a/15, 131a/11, 148b/11		f.128b/2, 134b/16	
f. bolġan 132a/2		[=2]	
f. kıılay 128a/11		fîr'avniyye	(<Ar.) firavuna ait
f. kıılġan 115a/3, 124a/5		f. (kârûriyye-i f.) 103b/11	
f. kıılsa 130b/8		[=1]	
f. kıılır 130a/10		Fîrûz	(ö.i.) <i>Ebû Nasr Hüsrev Fîrûz.</i>
f.+leri 115a/2		Büveyhîler'in Irak kolunun son	
	[=10]	hükümdarı (ö.1058)	
findık	(<Far.) fındık	F.147a/11	
f.123a/8		[=1]	
	[=1]	fîrûze	(<Far.) mavi renkte değerli bir taş
Fîrât	(ö.i.) Fırat nehri	f.+din 114a/3	
F.(deryâ-yı F.) 120a/14		[=1]	
	[=1]	fîşür-	(YUyg. <i>pişurmaġ</i> İL, 242) pişirmek
fîşk	(<Ar.) dinsizlik, ahlaksızlık	f.-ürler 125b/10	
f.122b/4		[=1]	
f. kıılır 134a/15		fîti-	(YUyg. <i>püt-, pit-, piti-, pütü-</i>
	[=2]	NECİP, 329; MAİMAİTİAİLİ,	
fîştâk	(<Far. peçtak) kemer	340; SHAW, 130-131) yazmak	
f.+larını 105b/2		f.-diler 128a/10	
	[=1]	f.-gen 109a/14	
fî'1	(<Ar.) mizac	f.-p 128a/12, 128b/3, 143b/11	
f.+i 131a/15		f.-pdürler 128a/1, 128a/4	
f.+idin 144b/16		[=7]	
f.+im 111a/12			

→**piti-**
fitig (YUyg. *pitik* SHAW,134) yazı
 f.+i 101a/14
 [=1]
 → **pütig, pütüg**
fitiglig (YUyg. *pitik* SHAW,134) yazılı
 f. êrdi 101a/9
 [=1]
fülâd (<Far.) çelik
 f.113a/1
 [=1]
furşat (<Ar. *fırşat*) fırsat
 f.+ta 136b/11
 [=1]
 → **purşat**
fut (YUyg. *fut, put* SHAW, 278;
 NECİP, 328) ayak
 f.+ı 111a/6, 147b/2
 [=1]
 → **put**
fuzalâ (<Ar.) erdemliler, bilginler
 f.+lar 145a/1
 [=1]
fütûh (<Ar.) fetihler, zaferler
 f.148b/11
 [=1]

G/Ġ

ġâfil (<Ar.) gafil, habersiz
 ġ. êrdi 101b/1
 [=1]
ġalbîr (<Far.) ağırlığı 71.68 kg olan ölçü
 birimi
 ġ.+çe 137a/8
 [=1]
ġaltek (<Far.) makara
 ġ.129b/14
 [=1]

ġâr (<Ar.) mağara
 ġ.144b/8, 144b/9
 [=2]
ġaraz (<Ar.) amaç maksat
 ġ.130a/3
 ġ.+nınġ 129b/9
 [=2]
ġarîb (<Ar.) yabancı
 ġ. 117b/2
 ġ. êmesdür 112a/14
 [=2]
ġarîbî (<Ar. *ġarîb* +Far. *î*) bir yabancı
 ġ.121a/3
 [=1]
ġarrâ (<Ar.) iyilik yapan kişi
 ġ.112a/5, 112a/6
 [=2]
Ġarşistân (ö.i.) Horasan'ın şehirlerinden
 biri
 ġ. 146a/14
 [=1]
ġaryân (<Ar.) iyilik yapan kişi?
 ġ. 112a/6
 ġ. boldılar 112a/4
 [=2]
ġâvmîş (<Far.) su sığırı
 g.149b/10, 149b/11
 [=2]
ġaz kaz
 ġ. 127a/15, 128a/11, 128b/3
 [=3]
ġazab (<Ar.) kızgınlık, hiddet
 ġ.128b/1
 ġ.+ı 112b/14
 ġ. kılsalar 140b/7
 [=3]
ġazât (<Ar.) din uğruna yapılan savaş
 ġ.130b/4, 145a/11
 [=1]
Ġaznî (ö.i.) Gazne. Afganistan'da tarihi bir

	şehir.		gīsūluġ (<Far. <i>gīsū</i> + T. <i>luġ</i>) saçlı
	Ġ. 146b/2		g. 125a/13
	Ġ.+ning 149b/8		[=1]
	[=2]		ġoza (<Far.) pamuk kozası
genc	(<Far.) hazine		ġ. 146b/3
	g.+ ler 117a/6		[=1]
	[=1]		ġu e. da,de
gerd	(<Far.) toz		ġ.103a/7, 104b/1, 115b/4, 116b/8,
	g. 106b/8		121b/7, 145b/13
	[=1]		[=6]
germābe	(<Far.) hamam		ġubār (<Ar.) toz
	g.146b/5		ġ. 106b/8
	g.+ge 146b/5		[=1]
	g. turur 146b/4		ġügerd (<Far.) kükürt
	[=3]		g. 147a/9
gevher	(<Far.) mücevher		[=1]
	g.+ler 113b/16		ġulām (<Ar.) I. genç, delikanlı
	[=1]		ġ.+larını 129b/13
gez	(<Far.) arşın		II. köle,esir
	g.102b/9, 103a/13, 103a/14, 105a/17,		ġ.143a/11
	105b/5, 105b/9, 114a/1, 123a/6, 135a/7		[=2]
	g.+din turur 109a/5		ġūr (<Far.) mezar
	g.turur 102b/6, 102b/7, 103b/1,		g. 125a/11
	105b/5, 105b/9, 107b/16, 108a/7,		g.+ı 141b/1
	109a/1, 109a/4, 114a/1, 123a/6, 147b/4		g.+ıġa 110b/11
	[=25]		g.+unġnıġ 142a/14
ġılāf	(<Ar.) kılıf		[=4]
	ġ. 108b/3		Ġūr (ö.i.) Sistan'da bir şehir adı
	ġ.+ıda 108b/5		Ġ. 137b/6
	ġ.+ıdın 108b/4		[=1]
	[=3]		ġūr-hāne (<Far. <i>ġūr</i> + <i>hāne</i>) mezarlık
ġurīv	(<Far.) feryat, çığlık		g.+sini 125b/5
	ġ. 146a/10		[=1]
	[=1]		ġūr-istān (<Far. <i>ġūr</i> + <i>istān</i>) mezarlık
ġızā	(<Ar.) yemek,gıda		g.+ı turur 131b/13
	ġ. 108b/13		[=1]
	[=1]		ġūr-istānlık (<Far. <i>ġūr-istān</i> + T. <i>+lık</i>)
gird	(<Far.) çevre		mezarlık
	g. 119b/2		g.+da 117b/4
	[=1]		[=1]

kü:rü:nc (<Far. گرنج JARRING, s. 106) pirinç

k. 139b/1

[=1]

güsl (<Ar.) gusül abdesti

ğ.(ğ.-ı cenābet) 126b/12

ğ. kılmak 101a/2

ğ. kıllurlar (ğ.-ı cenābet) 126b/13

[=3]

güş-ḥor (<Far. *güş* + *ḥor*)

g.149b/13

[=1]

güş (<Far.) et

g.+i turur 139b/1

[=1]

güyā (<Far.) sanki

g.109a/16, 123a/7, 131b/2, 133a/9,

134b/14, 145a/13

[=6]

gül-āb (<Far. *gül* + *āb*) gülsuyu

g. 147a/9

[=1]

günāh (<Far.) günah, dini suç

g.101b/7

g.+dın 101b/7

g.+ımı 112a/8, 112a/13

g.+larımı 112a/2

[=5]

→ **güneh**

güneh (<Far.) günah, dini suç

g.102a/8

[=1]

→ **günāh**

güneh-kār (<Far. *güneh* + *kār*) günahkar

g.112a/9

g.+lar 112a/13

[=2]

güneh-kārī (<Far. *güneh* + *kār* + *ī*) bir

günahkar

g.109b/13

g.+ninğ (maḥlūk-ı g.) 112a/8

[=2]

güvāh (<Far.) şahit

g. 130a/14

g.+dur 130b/10

[=2]

güvāhla- (<Far. *güvāh* + T. *la-*) şahit

etmek

g.-p 130b/1

[=1]

güvāhlik (<Far. *güvāh* +T. +*lık*) şahitlik

g.130b/14

g.+ımı 123b/16

g.+nı 124a/2

[=3]

H/H/Ḥ

Ḥabbü'l-bana (<Ar.) İran kökenli neft

yağının tohumları

ḥ.142a/5

[=1]

ḥaber (<Ar.) haber

ḥ.120b/11

ḥ. berdiler 114b/7, 119a/4

ḥ.+i 114b/5

ḥ.+im 130b/9

ḥ.+inğ 104a/13

[=6]

Ḥabeş (ö.i.) Afrika'nın doğusunda bulunan

Habeşistan adlı ülke; Habeşistan halkından olan.

Ḥ.135b/13, 135b/15, 144b/15

Ḥ. érđi (melik-i Ḥ.) 104a/8

[=4]

→ **Ḥabeşe**

Ḥabeşe (ö.i.) Afrika'nın doğusunda bulunan

Habeşistan adlı ülke; Habeşistan halkından olan.

Ḥ.129a/6,

- H.+ler turur 130a/5
H.+lerdin  rdi 130a/4
[=3]
→ **Habeş**
- hab s** (<Ar.) kötü
h. (tab‘ı h.) 117a/15
[=1]
- hab slig** (<Ar. *hab s* +T. *lig*) kötülük
h.116a/8
[=1]
- hacer** (<Ar.) taş
Hacer-i Ben -İsr ‘ l ( .i.)
İsrailoğulları’nın taşı
H.105a/6
[=1]
Hacerü’l-Esved ( .i.) Hacerü’l-
Esved taşı
H.105a/3
H.105a/6
[=2]
- h ci** (<Ar.) hacca giden kişilere verilen ad
h.150b/5
[=1]
- hadd** (<Ar.) uç, sınır
h.+ı 109a/10, 118b/7, 131b/5, 131b/6,
135b/8, 137a/3, 137a/5, 137b/4,
137b/5, 144a/7
h.+ıda 142a/6
h.+ı 105a/9, 108a/1, 117a/7, 131b/5
[=19]
- H k** (<Ar.) Allah, Tanrı
h.104b/15, 108b/11, 110a/5, 112a/12,
115b/10, 119b/3, 124a/13, 124a/14,
132a/10, 141b/4
H.(H zret-i H.) 141a/7
H.(H zret-i H.) 121b/11
[=12]
- h k** (<Far.) toprak
h.(h.-i mezelletde) 144b/2
[=1]
- h kan** han, hükümdar
h.120a/8
h.+dın 120a/9
[=2]
- h kani** (T. *h kan* + Ar. * *) Burtas’ın hakanına
tabi olan halk
h.+ler 120a/8
[=1]
- h l** (<Ar.) h l, durum
h.107b/13, 112a/11
h.+i 111b/14
h.+ni 124a/7
[=4]
- h l ** (<Ar.) bu zamana kadar, şimdi
h.111b/5, 131a/6
[=2]
- h l ş** (<Ar.) kurtulma
h.137b/3, 144b/1
h. boldılar 101a/7
h. kılıp 115a/15
[=4]
- h l y k** (<Ar. *h l ’i k*) insanlar, halk
h.+lar 120a/6
[=1]
- H lid** ( .i.) *Yahy  bin H lid el-Bermek *.
Babası Rey ve Taberistan valiliği
yapmış olan Abb s  veziri.
H.144a/3, 144a/10
H.+ning 144b/3
H.+ning 144b/2
[=4]
→ **H lid bin Bermek **
- H li:d** ( .i.) Hazret-i Muhammed’in “Allah’ın
kılıcı” olarak vasıflandırdığı İslam
tarihinin ünlü komutanlarından biri.
H. 130b/11, 130b/14
[=2]
→ **H li:d ibn Velid**
- H lid bin Bermek ** ( .i.) *Yahy  bin H lid
el-Bermek *. Babası Rey ve Taberistan

valiliği yapmış olan Abbâsî veziri.	116b/5, 117a/2, 119b/15, 120b/2,
h.+ni 144a/2	121b/3, 122a/5, 122a/12, 123a/3,
[=1]	126b/8, 131b/13, 132b/15, 133a/8,
→ Hâlid	137a/2, 139a/8, 139a/11, 139b/8,
Hâli:d ibn Velîd (ö.i.) Hazret-i	140b/3, 143b/6, 144a/8, 145a/8,
Muhammed'in "Allah'ın kılıcı" olarak	150a/6, 150a/10, 150a/11, 150a/14
vasıflandırdığı İslam tarihinin ünlü	h. (heme-i h.) 105b/14, 117b/10,
komutanlarından biri.	150b/7
H.124b/13	h. bolur 138a/2
H.124a/4, 124a/5, 124a/7, 124a/10,	h.+dın 147b/5
124a/16, 124b/8, 125a/5, 130b/6,	h.+dur 122b/5, 131a/15, 139a/12
130b/9, 131a/10	h.+durlar 121a/10, 122a/16, 122b/1,
H.+ğa 130b/6	131b/8, 132b/4
H.+ni 130b/4	h.+ğa 143b/7, 144b/7, 148a/6
H.+ninġ 132a/1	h.+ğa erdi 113a/15
[=14]	h.+ı 115b/13, 121a/14, 121b/1,
→ Hâli:d	122a/13, 123a/14, 123a/16, 123b/12,
Hâlidîn Fazıl (ö.i.) Emrû'l-Kays'ın	123b/13, 124a/6, 125a/3, 126b/7,
nedimlerinden biri	128b/6, 131a/1, 132a/7, 132b/1,
H.110b/6	132b/5, 132b/9, 132b/11, 133a/8,
[=1]	143a/3, 144b/14, 147b/12, 148b/3,
Hâlidü'l-Velîd (ö.i.) Kûfe'nin şehirlerinden	149b/15, 150a/7, 150a/8, 150a/9,
biri	150a/10
H.148b/12	h. +ı (heme-i h.) 138a/1
[=1]	h.+ıda 136a/3, 148b/11
hâlife (<Ar.) Hazret-i Muhammed'den sonra	h.+ıdın 115a/12, 116b/11, 132b/13,
onun vekili olarak din ve dünya	142b/9
işlerinde bütün Müslümanların önderi	h.+ığa 108b/9, 120b/11, 122a/14
ve devletin hükümdarı olan kişi, halife.	h.+ını 122a/10, 132a/11
h.+ge 103b/12	h.+ınınġ 144b/15, 144b/16
[=1]	h.+lar 140a/13
hâlifelik (<Ar. <i>hâlifê</i> +T. <i>lik</i>) halifelik	h.+larını 116a/10
h.130b/3	h.+nı 115a/13, 120a/5, 138a/2
[=1]	h.+nınġ 105a/4, 108a/12, 110b/7,
Hâlifeyn (ö.i.) Irak'ın şehirlerinden biri	114a/6, 123b/3, 131b/1, 137a/12,
H.145a/3	142a/1
[=1]	h. turur 122a/14, 135b/10, 147a/3
halk (<Ar.) halk, insanlar	h. tururlar 115b/13, 149b/4, 150a/1
h. 104b/13, 105a/3, 105a/8, 108a/4,	[=112]
109a/3, 110b/9, 114b/5, 116a/6,	halka (<Ar.) halka, ortası boş daire

	biçiminde olan şey	H.+nı 111b/10
	h.+ları 147b/12	[=3]
	[=1]	
ḥammām	(<Ar.) hamam	Ḥapān (ö.i.) Tedmir’de tılsımlı bir mezarı
	h.122a/3, 136a/8	bulunduğuna inanılan kadın.
	h.+ğa 122a/3	H.+dur men 125b/2
	h.+ları 125b/12	[=1]
	[=4]	har- (YUyg. <i>harmaq</i> SHAW, 360)
ḥammāmcı	(<Ar. <i>ḥammām</i> + T. <i>+ci</i>)	yorulmak, yorgun hissetmek
	hamamcı	h.-ıp 143a/14
	h.122a/4	[=1]
	[=1]	ḥarāb (<Ar.) harap, yıkık dökük
ḥan	han, hükümdar	h.124b/15
	h.137a/15	h. bolup 117a/1
	h.+ı 103b/11	h. bolur sən 102a/1
	[=2]	h. kıldı 120b/6
ḥān	(<Far.) sofrā, masa	h. kıldılar 125b/6
	h.117a/8	h. kılgaylar 132b/6
	[=1]	h. kılıp 114b/11
	→ ḥvān	h. kılsa 125b/3
ḥvān	(<Far.) sofrā, masa	h. kıılır 102a/14, 120b/1
	h.117a/7	[=10]
	h.+ları 117a/9	ḥarāblıq (<Ar. <i>ḥarāb</i> + T. <i>+lıq</i>) yıkık
	[=2]	döküklük
	→ ḥān	h.+ı 132b/7
ḥançer	(<Ar.) hançer	[=1]
	h.+i 112b/15, 113a/2	ḥarāc (<Ar.) haraç, Müslüman
	h.+im 113a/1	olmayanlardan alınan vergi
	h.+ini 112b/11, 113a/1, 113a/6	h.150a/8
	[=6]	h.+ı 147a/14
ḥāne	(<Far.) ev, mesken	h.+ını 107a/7
	h. (ḥ.- i Ka‘be) 150a/3	[=4]
	h. (ḥ.- i mübārek) 150a/2	ḥarām-ḥor (<Ar. <i>ḥarām</i> +Far. <i>ḥor</i>) haram
	h. (ḥ.- i mübārekniñg) 150b/7	yiye
	h.+ge 104b/9	h.+nıñg 114b/9
	h.+ni 103a/12	[=1]
	h.+nıñg 104b/3	ḥarām-zā hilekar, düzenbaz (<Ar. <i>ḥarām</i>
	[=6]	+ Far. <i>zāde</i>)
Ḥanṭla	(ö.i.) Keniseü’l-Kurban’a gelen bir kişi	h.(ḥ-ı ḥavāric) 106b/1
	H.111b/1, 111b/11	[=1]
		→ ḥarām-zāde

ḥarām-zāde (<Ar. *ḥarām* + Far. *zāde*)

ḥ.+niṅ 114b/8

[=1]

→ **ḥarām-zā**

ḥarām-zādeī (<Ar. *ḥarām* + Far.

zāde + Far. *ī*) bir hilekar, bir düzenbaz

ḥ.109b/14

[=1]

ḥarāret (<Ar.) sıcaklık

ḥ.+i 117b/4

[=1]

ḥarc (<Ar.) masraf, gider, harcama

ḥ. bolğu 145a/4

ḥ. boladurğan 121a/8

ḥ. kılaturğan 137a/2

ḥ. kıldı 105b/8, 107a/2

ḥ. kılip 107a/8

ḥ. kılgandurlar 108a/2

[=7]

Ḥarem (ö.i.) Mekke ve Medine'nin sınırları Hazret-i Muhammed tarafından çizilen çevresi için kullanılan bir terimdir.

Ḥ.+niṅ 104a/5

[=1]

Ḥārezm (ö.i. *Ḥ'ārezm*) Hazar Gölünün doğusunda, Aral Gölünün güneyinde olan bir bölge

Ḥ.131a/13

[=1]

→ **Ḥ'ārezm**

Ḥ'ārezm (ö.i.) Hazar Gölünün doğusunda, Aral Gölünün güneyinde olan bir bölge

Ḥ. turur 131b/9

[=1]

→ **Ḥārezm**

Ḥarīme (ö.i.) Ebu'l-Hasan Mansûrî'nin fetih için Taberistan'a gönderdiği kişi.

Ḥ.143b/1, 143b/12

[=2]

ḥarīṣ (<Ar.) hırslı

ḥ.101b/9

[=1]

Ḥarrān (ö.i.) Mezopotamyada bir şehir

Ḥ.149a/1

[=1]

Hārūnū'r-Reṣīd (ö.i.) *Ebû Cafer Hârûn er-Reṣīd*. Abbasî halifesi (ö.809)

H.142a/11, 142a/14, 142b/3

H.+ge 142b/3

H.+niṅ 142a/10

[=5]

ḥased (<Ar.) kıskançlık

ḥ.115b/14

[=1]

ḥāsı:l (<Ar. *ḥāsı:l*) ortaya çıkan, husule gelen

ḥ. boldı 138b/5

ḥ. kılsam 112b/8

[=2]

ḥasīr (<Ar.) hasır

ḥ.102b/9

[=1]

ḥasr (<Ar.) yorucu, üzücü

ḥ.+ge kaldı 111b/14

ḥ.115a/14

[=2]

ḥaṣṣa (<Ar.) özellik

ḥ.+sıdın 126b/11

ḥ.+sımnıṅ 126b/10

[=2]

ḥāṣṣıyyet (<Ar.) nitelik, özellik

ḥ.+i 115b/4, 117b/1

ḥ.+idin erdi 125a/7

ḥ.+leri 108b/5

[=4]

ḥaṭ (<Ar.) mektup

ḥ.127a/16, 128a/12, 128b/2, 128b/3, 143b/11

ḥ.+nı 125b/4, 143b/12, 143b/13

	[=8]		h.+ini 150b/15
ḥaṭā	(<Ar.) hata		h. kılğan eğensên 150b/13
	h.+larını 112a/8		[=4]
	[=1]	Ḥayber	(ö.i.) Hicaz'da Medine-Suriye yolu üzerinde bulunan eski bir ticaret ve ziraat merkezi
Ḥaṭıma	(ö.i.) Mekke'ye verilen bir ad		H.+ge (ḳal'a-i H.) 141b/7
	H.150a/2		[=1]
	[=1]	haydı-	(YUyg. <i>haydamak</i> İL, 540) dağıtmak, sürmek
ḥātur	(<Ar.) zihin, hafıza		h.-p 104a/10
	h.+ıḡa 134b/16		[=1]
	[=1]	ḥayme	(<Ar.) çadır
ḥattā	(<Ar.) üstelik		h.128b/10, 137a/6, 138a/9
	h.144a/9		h.+lerini 120b/12
	[=1]		[=4]
ḥatun	hatun, kadın	ḥayrān	(<Ar.) şaşkın, şaşırmış
	h.111b/12, 120b/13, 124b/12, 129a/9, 129a/14, 134b/12, 134b/13, 149a/9		h.111b/14, 115a/14, 150b/11
	h.+ı 129a/9, 134b/11		h. boldılar 124a/8
	h.+lar 120b/14, 121b/10, 134a/10		h. bolğaylar 104b/14
	h.+larınınḡ 139b/1		h. bolmay 136b/10
	h.+larını 134a/14		h. bolup 124b/4, 143a/6
	h.+nı 111b/15, 130a/11, 130b/8		h. êrdiler 148b/3
	h.+nınḡ 112a/7, 121b/9		h. ḳaldı 111a/5
	[=21]		h. ḳaldılar 143a/2
	→ ḥ^vatun		h. ḳalıp 127b/7
ḥ^vatun	hatun, kadın		h.+lıkda turğaylar 114b/5
	h. 111b/13		[=13]
	[=1]	ḥayr u bād	(<Ar. <i>ḥayr</i> +Far. <i>bād</i>) Allah'a ısmarladık
	→ ḥatun		h. ḳılışıp 129b/15
ḥavārī	(<Ar.) Hz.İsa'nın fikirlerini yaymakla görevli yakın dostu olan on iki kişinin her biri.		[=1]
	h.+ler 108b/14	Ḥayrūn	(ö.i.) Yahya bin Zekeriyya Mescidine verilen ad.
	h.+lernerḡ turur 108b/16		H.107a/3
	[=1]		[=1]
ḥavāric	(<Ar.) kâfir, Hz.Ali'ye muhalif olanlar	ḥayvān	(<Ar.) canlı, hayvan
	h.(ḥarām-zā-ı h.) 106b/1		h.146b/13
	[=1]		[=1]
ḥayāl	(<Ar.) hayal, düş	ḥayvānāt	(<Ar.) canlılar, hayvanlar
	h.+i 141b/9		
	h.+ide 150b/9		

	h.122b/14 [=1]	Qırān'nıng) 141b/3
Hayz	(ö.i.) Kirman sınırında olan bir şehir H.133a/1 [=1]	h.(H.-i Emīrū'l-mū'minīn Ebübekr Şiddīk) 130b/3
hayz	(<Ar.) regl, adet h.127a/15, 128a/11 [=2]	h.(H.-i Emīrū'l-mū'minīn 'Osmān 103b/4, 122b/7
Hazar	(ö.i.) Kafkaslarda bulunan Hazar Denizi kenarındaki şehir H. 127a/12 [=1]	h.(H.-i Emīrū'l-mū'minīn 'Ömer ibnü'l-Ḥaṭṭab 120b/7 h.(H.-i Emīrū'l-mū'minīn 'Ömer ibnü'l-ḥaṭṭabnıng) 115a/2 h.(H.-i Ḥaḳ) 141a/7 h.(H.-i Ḥaḳ) 121b/11 h.(H.-i Hūd) 106b/13, 131b/10 h.(H.-i İbrāhīm) 103a/12, 105a/13, 150a/5 h.(H.-i İlyā) 113b/2 h.(H.-i İmām 'Alī Mūsā Rızānıng) 142a/9 h.(H.-i İmām Hüseyyni) 107a/5 h.(H.-i İmām Şāf'īnıng) 147b/3 h.(H.-i 'İsā) 147b/14 h.(H.-i 'İsāğa) 108b/12, 108b/13 h.(H.-i İshāk) 114b/13 h.(H.-i İskender 116a/9, 127a/1, 149a/13 h.(H.-i İskenderge) 129b/6 h.(H.-i İskenderni) 130a/1 h.(H.- i Meryemnıng turur) 108a/11 h.(H.-i Mihter-i Ādem) 137a/9 h.(H.-i Mihter-i İbrāhīm) 114b/13 h.(H.-i Mihter-i 'İsā) 108b/10 h.(H.-i Mihter-i Süleymān 103a/6, 140b/6 h.(H.-i Muḥammed Muştafā) 102b/13, 150b/3 h.(H.-i Mūsā) 113b/6, 114b/11 h.(H.-i Nūh) 133a/11 h.(H.-i 'Ömer) 115a/3 h.(H.-i Ömer bin el-Ḥaṭṭāb) 103b/7 h.(H.-i 'Ömer ibn Ḥaṭṭābnıng) 149a/2 h.(H.-i pād-şāh) 127a/4, 130a/2
haze'l-kıyas	(<Ar.) buna kıyasla h.121a/5 [=1]	
hazır	(<Ar.) hazır h.bolup 114b/6 h.+dur 118a/8 [=2] → hazır	
hazır	(<Ar. hazır) hazır h. boldılar 135a/5 h. bolur 107b/9 [=2] → hazır	
Hazramūt	(ö.i.) Yemen'in güney ve güneydoğusunda uzanan bir bölgenin adı H.131b/9 [=1]	
Hazret	(<Ar.) saygı için büyüklere verilen unvan h.(H.- i 'Alī) 106b/12 h.(H.-i Cebrā'īl) 114b/6 h.(H.-i Dānyāl)123b/8, 123b/9 h.(H.-i Dāvud) 102b/5, 107b/8, 113b/10 h.(H.-i Ebābekr) 148b/14 h.(H.-i Emīr) 141b/3 h.(H.-i Emīr Mihter-i Şāhib	

- h.(H.-i peygāmbere) 124b/9, 130a/4, 130a/9, 130a/12, 130b/7, 141a/3, 141a/8, 141a/14, 147a/2
- h.(H.-i peygāmbere-i hudā) 103b/3
- h.(H.-i peygāmbere-miz) 114b/15
- h.(H.-i risālet) 140b/13
- h.(H.-i Şālih) 106b/13
- h.(H.-i sultānMaḥmūd 140a/14
- h.(H.-i Süleymān) 107b/1, 113b/10, 117a/8, 124a/4
- h.(H.-i şāh Merdān-ı Murtażā ‘Alī) 106a/16, 106b/2
- h.(H.-i Ya‘kūb) 114b/13, 115b/7
- h.(H.-i Yaḥyā) 107a/3, 123a/11
- h.(H.-i Yūsuf) 114b/14, 115b/8
[=76]
- heft** (<Far.) yedi
h.148a/8
[=1]
- ḥelvā-ger** (<Ar. *ḥelvā* + Far. *ger*) helva satıcısı
h.121a/5
[=1]
- hem** (<Far.) bağ. da, de, ve de
h.102a/8, 103b/10, 103b/13, 103b/14, 105a/9, 105b/9, 106a/6, 106b/14, 107a/9, 107b/5, 108a/6, 109a/9, 109a/13, 109b/8, 110a/1, 110a/4, 111a/2, 111b/1, 111b/9, 112a/9, 112a/12, 112b/9, 113a/6, 114a/7, 114a/8, 114b/8, 114b/15, 115a/1, 115b/2, 116a/1, 116a/3, 116a/11, 116b/1, 117a/5, 117b/13, 118a/2, 118a/8, 119a/3, 119b/14, 120a/4, 120a/8, 122a/14, 123a/16, 125b/6, 126a/4, 126a/12, 127a/11, 128a/1, 128a/14, 130a/2, 130a/7, 131a/8, 131a/13, 131a/14, 132a/4, 133a/12, 133b/3, 135a/13, 135b/4, 135b/8, 136b/11, 137a/8, 138a/15, 138b/1, 138b/2, 138b/14, 139b/2, 140a/2, 141a/6, 141b/3, 142a/4, 142a/8, 143a/8, 144a/14, 144b/5, 146a/15, 146b/13, 147b/5, 148a/4, 148a/11, 149a/9, 150b/2
- h.(h....hem....) 111b/10
[=91]
- hemān** (<Far.) hemen, derhal
h.128a/13, 135a/2, 141b/9
[=3]
- heme** (<Far.) hep, bütün, hepsi, tamamı
h.101a/7, 104b/16, 105a/2, 109a/6, 109a/9, 109a/12, 109a/16, 110b/2, 114b/5, 117a/3, 119b/2, 120b/11, 120b/13, 122a/9, 122a/12, 123a/2, 123a/6, 123a/7, 123a/14, 123a/16, 123b/2, 123b/3, 124a/15, 124a/16, 126a/13, 126a/15, 128b/6, 129b/13, 131a/1, 131b/3, 132a/7, 134a/2, 134a/11, 135a/3, 135b/6, 135b/9, 136a/8, 136a/15, 139a/12, 140a/6, 141a/11, 142a/7, 143a/2, 143a/11, 143b/8, 144a/8, 145a/3, 146a/5, 146a/10, 146a/11, 146b/5, 149b/11, 150a/14
- h.(h.- i ‘ālemni) 104b/7, 108a/9
- h.(h.- i dervāzeleri) 134a/6
- h.(h.-i ḥalk) 105b/14, 117b/10, 150b/7
- h.(h.-i ḥalkı) 138a/1
- h.+leri 118b/11
[=61]
- hemme**
- hemīşe** (<Far.) dâima
h.108b/8, 142a/2
[=2]
- hemme** (<Far.) hep, bütün, hepsi, tamamı
h.(h.- i dervāzeleri) 138a/5
h.+ni 138b/4
h.+si 116a/11, 118a/5

- [=4]
→**heme**
- Hemmedān** (ö.i.) Batı İran'da bir şehir
H.134b/2
H.+da 149a/10
H.+ğa 147b/7, 149a/8
[=4]
- hem-rāh** (<Far. *hem* + *rāh*) yoldaş, yol arkadaşı
h. bolup 142b/15
h.+ı 145b/11
[=2]
- hem-sāye** (<Far. *hem* + *sāye*) komşu
h.+si turur 132a/9
[=1]
- hendek** (<Far.) hendek, derin çukur
h.124a/16
h.+de 124a/13
[=2]
- her** (<Far.) her, bütün, hep; her bir
h.101b/12, 102a/15, 102b/8, 102b/9,
104a/2, 104a/3, 104b/8, 104b/16,
105a/11, 107b/8, 108b/4, 108b/6,
109a/5, 109b/1, 110a/7, 110a/9,
110a/15, 110b/8, 110b/11, 110b/13,
110b/15, 111a/14, 111b/11, 112a/2,
112b/8, 113a/4, 113a/6, 113a/7,
113b/11, 113b/16, 115b/5, 116a/9,
116a/14, 116b/5, 117a/12, 117a/15,
118a/6, 118a/7, 118b/8, 118b/15,
119a/2, 119a/8, 120a/4, 121b/14,
121b/15, 122a/1, 122a/2, 122a/3,
123a/14, 126b/2, 127a/7, 131b/13,
131b/15, 133a/15, 133b/3, 133b/4,
134a/13, 136b/3, 136b/5, 137a/1,
137a/11, 137a/12, 138a/14, 139a/3,
139a/14, 139b/3, 140b/7, 140b/10,
145a/4, 149b/11, 149b/15, 150a/14,
150b/6
h.(h.kaçan) 136a/12
- h.(h.çayda) 120a/4
h.(h.kaısı) 133a/13
h.(h.kaysınıñ) 110b/11
h.(h.kim) 101a/13, 116a/13, 117b/8,
125b/2, 130a/11, 130b/7, 135b/14,
136b/10, 138b/9, 145a/11, 146b/1,
150a/4, 150b/5
h.(h.kimniñ) 103b/15, 126a/12
[=100]
- hergiz** (<Far.) asla, hiç, hiçbir zaman
h.101b/12, 101b/13, 104b/1, 105b/13,
107a/12, 109b/14, 110a/11, 112b/13,
115b/14, 117b/2, 117b/9, 119b/8,
119b/10, 119b/12, 121a/4, 122b/3,
123a/15, 124a/10, 125b/11, 127b/15,
129b/2, 129b/12, 132a/10, 133a/2,
133a/3, 133b/14, 133b/15, 134b/4,
137b/16, 139a/12, 139b/10, 140b/13,
142a/1
h. emes 137a/9
[=34]
- hesābsız** (<Ar. *hesāb* + T. *sız*) sayısız, sınırsız
h. turur 109a/10
[=1]
- hevā** (<Ar.) hava
h.110a/2, 113b/5, 117a/12, 122b/13,
139a/13
h.+sı 115b/12, 123a/13, 132b/1, 133a/8
h.+sımı 145b/6
[=10]
- hevālıg** (<Ar. *hevā* + T. +*lık*) havalı
h.149b/5
[=1]
- hevāraq** (<Ar. *hevā* + T. *raq*) daha havadar, daha ferah
h. 149b/5
[=1]
- heves-gī** (<Ar. *heves* + Far. *gī*) hevesli, arzulu

	h. 122b/5 [=1]	127a/3, 135a/8, 135b/4, 138a/9, 138b/14, 144a/7, 145b/4, 146b/13, 146b/16, 150a/8, 150a/10, 150a/11, 150a/13
heybet (<Ar.) büyüklük	h.+idin 144b/1 [=1]	h.(h. kimge) 150a/7 [=26]
Hımış (ö.i.) Suriye’de büyük bir şehir	H.132a/1 [=1]	hikāye (<Ar.) öykü, hikaye h.+din 130a/4
hırdār (<Far. <i>hīrī</i> ‘kırmızı renk’ (STEINGASS, 492a) + <i>dār</i>) kırmızıyla ilgili; sarı çiçek gibi; ateş rengi gibi (parlak)?	h. 105b/7, 140a/13, 143a/10 h (h. hırdār) 108a/2, 110a/8 [=7]	hikāye kıl- : anlatmak h.-dı 116b/14 [=2]
hırka (<Ar.) hırka	h.125a/14 [=1]	hikmet (<Ar.) hikmet, bilgelik h.(h.-i nāṭıq) 102b/1 [=1]
Hıṭāy (ö.i.) Çin’in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen ad	H. 123b/3, 138b/6 H.+ğa 149b/3 [=3]	hil’at (<Ar.) mükâfât olarak giydirilen kaftan h.+lar 140a/4 [=1]
hıyre (<Far.) kamaşmış	h.bolur eġen 117a/3 [=1]	hīle (<Ar.) hile m. 144b/10 [=1]
Hızır (ö.i.) Hazret-i Musa döneminde yaşayan, kendisine ilahî bilgi ve hikmet öğretilen kişi	H.103a/3 [=1]	himāyet (<Ar.) koruma, himayet h.+ide 148a/15 [=1]
hıcret (<Ar.) M.622’de Hazret-i Muhammed’in Mekke’den Medine’ye göçü	h.+leri 150b/4 [=1]	Hind (ö.i.) Hindistan H.139a/10 H.(‘ulemā-yı H.) 118b/11 [=2]
hiç (<Far.) hiç, hiçbir	h.101b/10, 104a/1, 109b/7, 112a/14, 115b/1, 117a/9, 119a/13, 119b/9, 122a/10, 122b/2, 126a/9, 126a/11,	Hindī (ö.i.) Hintli, Hindistanlı H.147a/5 H.+ler 119a/9, 119a/11, 119a/12 H.+lerġa 119a/7, 119a/3 [=6]
		Hind-istān (ö.i.) Hindistan, Uman Denizi ile Bengal Körfezi arasında yer alan Güney Asya’da bir ülke H.118b/5, 137a/5, 137b/5, 138b/6, 149b/7 H.+nınġ 122b/15 [=6]
		Hindū (ö.i.) Hindistan halkından olan,

Hinduizm'e bağlı kişi	h.104a/14
H.+lar 138b/11	[=1]
H.+ları 110b/5	Hocend (ö.i.) Tacikistan'da bir şehir ve
[=2]	bu şehrin olduğu idari bölge
Hıre (ö.i.) Fırat nehri kenarında yer alan	H.133a/5
geniş bir ovada kurulmuş, Lahmîlerin	[=1]
başşehri.	Horāsān (ö.i.) Kuzeydoğu İran'da bir
H.130a/7, 145a/3, 148b/3, 148b/11	şehir
H.+de 130a/8	H.122b/15, 132a/6, 132a/11, 137b/4,
H.+ge 130b/4	146a/14
H.+ni 130a/10, 130a/11, 130a/13,	H.(ehl-i H.) 132a/14
130b/5, 130b/7, 130b/12, 131a/10	H.+dur 131b/5
[=13]	H.+nı 140b/12
Hirmend (ö.i.) Horasan'dan gelip	[=8]
Sistan'da Zerenç gölüne dökülen	horṭūm (<Ar.) bazı hayvanların boru gibi
büyük bir akarsu	uzamış olan ağız ve burun kısmı
H. turur (nehr-i H.) 137b/8	h.+ımı 104b/10
[=1]	[=1]
hişāl (<Ar.) üstün vasıflar	hoş (<Far.) hoş, güzel
h.115a/6	h.140b/13
[=1]	[=1]
hişārī (<Ar. <i>hişār</i> + Far. <i>ī</i>) hisar içinde olan,	hoş-būy (<Far. <i>hoş</i> + <i>būy</i>) güzel kokulu
hisar içinde yaşayan	h.142a/1
h. bolup 124a/7	[=1]
[=1]	hoş-būyraḳ (<Far. <i>hoş</i> + <i>būy</i> + T. <i>raḳ</i>) daha
Hisūm (ö.i.) Kirman'ın şehirlerinden biri	güzel kokulu
H.149a/5	b.125a/14
[=1]	[=1]
hiż (<Far.) Erkeklerin kendi cinsinden	hoş-fehm (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>fəhm</i>) anlayışlı
olanları cinsel olarak tercih etmesi	h.132a/8
h. 116a/9	[=1]
[=1]	hoş-ḥāl (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>ḥāl</i>) mutlu, memnun
hiżme:t (<Ar. <i>hiżmet</i>) hizmet	h. 101b/10, 107b/12, 121b/7
h.+ide 128a/8	h. boldılar 126b/10
[=1]	h. bolğan 148a/5
hi:zmet-kārlik (<Ar. <i>hi:zmet</i> + Far. <i>kār</i> + T.	[=5]
+ <i>hik</i>) hizmette bulunma, hizmetkârlık	hoş-hevā (<Far. <i>hoş</i> + <i>hevā</i>) güzel
h. kıılır 102b/10	havası olan, ferah
[=1]	h.113b/5
hoca (<Far. <i>h'āce</i>) hoca	[=1]

hoş-hüy (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>hüy</i>) iyi huylu	h.129b/5 [=1]
h.129b/4 [=1]	hoş-terkīb (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>terkīb</i>) varlıklı, donanımlı
hoş-kaç (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>kaç</i>) güzel boylu	h.129b/4, 132a/8 [=1]
h.129b/4 [=1]	hoş-vakt (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>vakt</i>) mutlu, rahat
hoşlama- (<Far. <i>hoş</i> + T. <i>+la-ma-</i>) beğenmemek, hoşnut olmamak	h.123a/14 [=1]
h.-dı 132a/11 [=1]	Hoten (ö.i.) Doğu Türkistan'ın güneyinde tarihi bir şehir ve bölge
hoş-muḥāvere (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>muḥāvere</i>) iyi sohbetli, hoş sohbet	H.123b/1 [=1]
h. 115a/6. 129b/3 [=2]	horde:nī (<Far. <i>hordenī</i>) yiyecek
hoş-nümā (<Far. <i>hoş</i> + <i>nümā</i>) hoş görünümlü	h.143a/3 h.+lerniṅ 142a/4 [=1]
h.129b/4 [=1]	hüb (<Far.) İyi, güzel, hoş
hoş-rüy (<Far. <i>hoş</i> + <i>rüy</i>) güzel yüzlü	h. 119a/1, 119a/6, 137b/7, 138a/14 h.+dur 108b/3, 124b/10, 130a/8, 133a/8 h. əmes 146a/1 h. ərđi 116a/2 II.peki, tamam h. 111a/10, 111b/2, 111b/6 [=13]
h.129b/4 [=1]	hübğma (<Far. <i>hüb</i> + T. <i>ğma</i>) çok iyi, iyice
hoş-şüret (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>şüret</i>) güzel yüzlü	h.133a/8 [=1]
h.115a/6, 129b/3, 132a/7 [=3]	hübluğ (<Far. <i>hüb</i> + T. <i>luğ</i>) iyilik
hoş-sü:lük (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>sü:lük</i>) iyi yolda olan	h.107b/11 [=1]
h.129b/5 [=1]	hübraq (<Far. <i>hüb</i> + T. <i>raq</i>) daha güzel
hoş-ṭab' (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>ṭab'</i>) iyi yaratılışlı	h.122a/7 [=1]
h.150a/1 [=1]	Hüd (ö.i.) Yemen'de bulunan Ad kavmine gönderilen peygamber
hoş-takrīr (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>takrīr</i>) hoş sohbetli, iyi anlatışlı	H.(Ḥazret-i H.) 106b/13, 131b/10
h.129b/5 [=1]	
hoş-tedbīr (<Far. <i>hoş</i> + Ar. <i>tedbīr</i>) ihtiyatlı	

[=1]
Ḥudā (<Far.) Allah
 Ḥ.117a/7
 Ḥ. (Ḥazret-i peygāmbere-i ḥ.) 103b/3
 Ḥ.+nı 124b/9, 125a/5
 Ḥ.+nı (peygāmbere-i ḥ.) 125a/5
 Ḥ.+nınḡ 102a/9, 104b/1
 [=7]
 → **Ḥudāy**
Ḥudā-perest (<Far. *ḥudā* + *perest*) Allah'a
 inanan
 Ḥ.+ler 124b/5
 [=1]
Ḥudā-yā (<Far. *ḥudā* + *yā*) Ey Tanrı!
 Ḥ.125b/1
 [=1]
Ḥudāy (<Far.) Allah
 Ḥ.(te'ālā) 115a/14, 146a/2, 148a/6
 Ḥ.(te'ālānıḡ) 102a/5
 → **Ḥudā**
 [=1]
Hüdiyye (ö.i.) İsfahan'da bir şehir
 ḥ. 115b/15
 [=1]
ḥudūd (<Ar.) sınırlar
 ḥ.+ı 118a/5, 122a/4
 ḥ.+ıda bolur 112a/15, 134a/8
 ḥ.+ıda turur 133a/2
 [=5]
ḥulefā (<Ar.) halifeler
 ḥ.+lar 145a/1
 [=1]
ḥulk (<Ar.) yaratılış, tabiat
 ḥ.113a/6
 ḥ.+ı 149b/5
 [=2]
ḥūn (<Far.) masa, sofrası
 ḥ.134b/14
 ḥ.+da 134b/5, 134b/15
 ḥ.+largā 144a/12

[=4]
ḥūn-āṣām (<Far. *ḥūn* + *āṣām*) kan içen
 ḥ. .+larını (şimşir-i ḥ.) 146a/7
 [=1]
Ḥūr-istān (ö.i.) İran'da bir bölge
 Ḥ. 123b/6, 132a/15
 Ḥ.+dın tururlar 132b/5
 [=3]
ḥu:rmā (<Far.) خورما hurma ağacının meyvesi
 ḥ. 126a/7, 149a/6
 ḥ.+nınḡ 139b/14
 [=3]
ḥurrem (<Far.) sevinçli, mutlu
 ḥ.boldı 115b/1, 119a/12, 128a/2,
 128a/9, 131a/8, 135a/9
 ḥ. boldılar 126b/10
 ḥ. bolğan tururlar 148a/5
 ḥ. bolup 110b/3, 121b/7, 130a/13
 ḥ. tururlar 123a/14
 ḥ. emes bolup 101b/10
 [=13]
ḥurremlik (<Far. *ḥurrem* +T. *lik*) sevinçli,
 mutlu
 ḥ. 107b/12, 122b/10
 [=2]
ḥūrş (<Far.) yiyecek
 ḥ.+ları 139b/1
 [=1]
Ḥurūrī (ö.i.) Cezirelilerin inancı
 Ḥ.+dürler 132a/14
 [=1]
ḥurūs (<Far.) خروس horoz
 ḥ.133a/13
 ḥ.+larını 133b/2
 ḥ.+nınḡ 133a/13, 133b/1
 [=4]
 → **ḥu:rūs**
ḥu:rūs (<Far.) خوروس horoz
 ḥ.133a/15
 [=1]

	→ hurūs	'I.(zemīni) 145a/2
hūş	(<Far.) akıl h.+larığa 110b/9, 120a/4 [=1]	[=6]
hūy	(<Far.) huy, yaratılış, tabiat h.111a/12 h.+ını 132a/10 h.+ları 132b/2 [=4]	İşfahān (ö.i.) İsfahan, İran'da bir şehir I.115b/12, 141a/12 I.+da 116a/13, 117a/14 I.+dın 116a/12, 132b/8 [=6]
hükemā	(<Ar.) alimler, bilgililer h.+lar 130a/7 h.+ları 140a/6 [=2]	İşfahānī (<İşfahān + ī) İsfahanlı I.116a/1 [=1]
hükümet	(<Ar.) hükümet, devlet h.135a/5 [=1]	İşfahānlık (<İşfahān + T. +lık) İsfahanlı I.+ğa 132b/3 [=1]
hür-	(YUyg. <i>havlimak</i> NECİP, 150) havlamak h.-mas 109b/15 h.-r 109b/14 [=2]	ışfahbed (<Far.) İran'da Ahameniler zamanından (MÖ 539-333) başlayarak 'başkumandan' manasında kullanılmıştır 1.144a/1 1.+ğa 144a/13 [=2]
Hürmüz	(ö.i.) Sasani hanedanından beş hükümdarın adı H.147a/11 [=1]	ıssıĝ sıcak 1.126a/11, 139a/14 1.+ı 117b/7 [=3]
I		ıssıĝlık sıcaklık 1.+ını 117b/7 [=1]
idla-	koklamak 1.-r erdi 119a/11 [=1]	'ıyş (<Ar.) yaşama, yiyip içme 'ı.('1.-ı ferāĝatlık) 107b/12 'ı.('ı. u işretĝa) 122b/4 [=2]
ıpar	misk 1.119b/13 1.+dın 125a/14 [=2]	İ
'İrāk	(ö.i.) Orta Doĝu'da bulunan bir İslam ülkesi 'I. 140b/11, 144b/5, 144b/14 'I.(zemīn) 145a/2 'I.(zemīnde) 145a/5	'ibādet (<Far.) ibadet 'i.+ğa 146b/6 'i. kılmakĝa 101b/3 'i. kılsa 145a/12 [=3]

iber-	göndermek i.-di 103b/11, 103b/12, 103b/14, 104b/16, 105a/12, 108a/14, 117a/11, 127b/12, 128a/2, 128a/5, 128a/8, 143b/11, 144a/3 i.-diler 120b/2, 124a/9, 148b/4, 148b/6 i.-ingler 148b/5 i.-ip 124b/7 i.-ip (şalavāt) 117b/11 i.-ipdür 148b/4 i.-sem 108b/1 i.-sün 108a/15 i.-ür 141a/13 i.-ür êrdiler 104b/12 [=25]	İ.(Hâzret-i İ.) 103a/12, 105a/13, 150a/5 İ.(Hâzret-i Mihter-i İ.) 114b/13 İ.(mağām-i İ.) 105a/6, 105a/7 [=6]
İblīs	(<Ar.) Şeytan i.140b/10 i.+ğa 140b/9 [=2]	'ibret (<Ar.) bir olaydan çıkarılan ders 'i. alğaylar 102b/2 [=1]
İbn Alabars	(ö.i.) Keniseü'l-Kurban'da öldürülen bir kişi 'İ.111a/3 [=1]	iç iç, içeri i.+din 119b/4 i.+ide 103a/1, 110a/14, 120b/3, 123a/11, 128b/10, 133a/13, 144b/8, 144b/9, 148a/10 i.+idin 106a/11 i.+ige 124b/8 i.+ining 117a/3 [=13]
İbn Mahzûre	(ö.i.) <i>Ebû Mahzûre</i> . Mescid-i Harâm'ın müezzini İ.+ning 103b/1 [=1]	iç- içmek i.-ipkine 144a/15 i.-ti (ant) 117b/5, 140a/8 i.-tiler (ant) 138a/12 [=4]
İbn Mülcem	(ö.i.) Hazret-i Ali'yi zehirli bir hançerle şehit eden kişi İ.106a/16 [=1]	içmek içme i.+dedür 101b/8 i.+din 106a/12 [=2]
İbnü'l-Hâc	(ö.i.) Kabe'nin Harem bölgesinin toprağından yığarak etrafını tavaf eden kuşları yakalayıp yiyenin kolunu kesen kişi İ. 104a/7 [=1]	içre içinde, içeri i.138a/2, 138a/6, 140a/12, 145a/13, 146a/11, 147b/9 [=6]
İbrâhîm	(ö.i.) Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'in kabul ettiği ortak peygamberlerden biri	içür- içirmek i.-seler 108b/7 [=1]
		ihtimâl (<Ar.) olasılık i.+i 145b/4 [=1]
		ihânet (<Ar.) ihanet, hainlik i.140b/4 [=1]

ihsān (<Ar.) iyilik etme, nimet verme
i.110b/14
[=1]

ihtiyar (<Ar.) seçme, seçilme
i. kıldı 127a/9
i. kılpdurlar 145a/2
i. kıлмаған tururlar 141b/6
[=3]

iklīm (<Ar.) ülke, diyar
i.138b/14, 144b/13
i.+ıdın 139a/10
i.+lerniŋ 113a/11
i. turur 135b/5, 137b/4
[=6]

ikrām (<Ar.) ağırlama, saygı gösterme
i. 150b/6
i.+durlar (ehl-i i.) 147a/6
[=2]

'ilāc (<Ar.) çare, deva
'i. bolup 140a/13
'i.+ı 124a/12, 127b/2, 127b/6
'i.+ını 146b/16
'i.+ınıŋ 128a/6
[=6]

ilahī (<Ar.) Allah'ım, Ey Allah'ım!
i.102a/15
[=1]

ilgeri (<T.) I. önce, ilk
i.111a/13, 113a/8, 120b/8, 135a/11,
144a/10, 148b/1
i.+ side 122b/7
[=7]

'illet (<Ar.) hastalık
'i.+i 122b/6
[=1]

'ilm (<Ar.) bilme, biliş, okuyarak öğrenilen
bilgi
'i.+ni 138a/2
'i.+ni (ehl-i 'i.) 122a/16
[=2]

İlyā (ö.i.) Kuran'da adı geçen İlyas
Peygamberin yaşadığı şehir
İ. 113a/11

İ. (Hāzret-i İ.) 113b/2
[=2]

İlyā (ö.i.) Kuran-ı Kerim'de adı geçen, hâlâ
karalardaki insanlara yardım ettiğine
inanılan peygamber.
İ. 113a/11, 113a/15, 113b/9
İ. +nı (şehir-i İ.) 115a/3
[=4]

İmām 'Alī Mūsā Rızā (ö.i.) *Ali bin Musa er-Rızā*. Şiilerin sekizinci imamı.
İ. +nıŋ (Hāzret-i İ.) 142a/10
[=1]

İmām Hüseyin (ö.i.) Hazret-i Muhammed'in
torunu, Kerbelâ şehidi
İ. +ni (Hāzret-i İ.) 107a/5
[=1]

İmām Şaf'ī (ö.i.) Şafii mezhebinin imamı
İ. +nıŋ (Hāzret-i İ.) 147b/3
[=1]

İmān (<Ar.) iman, inanma
i. keltürgil 103b/12
i. keltürüp 125a/4
[=2]

'imāret (<Ar.) imaret, bina
'i.103a/6, 107a/1, 114b/10, 135a/11
'i.+dür 121a/8
'i.+inŋizlerni 125a/1
'i.+ler 115a/5
'i.+lerī 114a/5
[=8]

İmīn (<Ar.) emin, kaygısız
İ. boldılar 120b/3
İ. bolur 104a/3
İ. tururlar 145a/8
[=3]

İmkān (<Ar.) imkan
i.+ları 124a/6

	[=1]	129a/15, 129b/3, 129b/10, 129b/15, 130a/2, 137b/16, 149a/7, 149a/14
imtiḥān	(<Ar.) sinama, deneme	İ.(Ḥazret-i İ.) 116a/9, 127a/1, 149a/13
	i. kılğandır 115b/12	İ.(pād-şāh-ı İ.) 116a/4
	[=1]	İ.+din 126b/6
in‘ām	(<Ar.) iyilik etme, nimet verme	İ. +ge (Ḥazret-i İ.) 129b/6
	i.110b/14	İ. +ni (Ḥazret-i İ.) 130a/1
	i. (i.-ı şāhāne) 135a/9	İ.+niṅ 129a/7, 129a/11
	[=2]	[=25]
incīr	(<Far. encīr)	İskenderiyye (ö.i.) Mısır’da büyük bir şehir
	i.122b/12, 128b/12	İ.116b/5, 116b/14
	[=1]	İ.+de 101a/9, 101a/14
İnne ān cuneyne cinān	Kuşkusuz, cennet bahçelerinin vakti geldi.	İ.+ge 134a/3
	İ. 140b/4	İ.+ni 116b/7
	[=1]	İ.+niṅ 116b/13
inṣā’llāh	(<Ar.) İnşallah	[=7]
	i.112a/10, 112a/15, 124a/14	İskender-i Zü’lkarneyn (ö.i.) Kuran’da adı geçen, kendisine büyük güç verildiğini bildirilen kişi
	[=3]	İ.119b/5, 126b/3
irsāl	(<Ar.) aylık kira hasılatı	İ.+niṅ 137a/6
	i.+idin 144b/14	[=3]
	[=1]	İskender-i Rūmī (ö.i.) MÖ 356-323 yıllarında yaşamış, Makedonya kralı III. İskender.
‘İsā	(ö.i.) Kuran’da adı geçen, kutsal kitap olan İncil verilen peygamber	İ.120b/5
	‘İ.114b/12	[=1]
	‘İ.(Ḥazret-i Mihter-i ‘İ.) 108b/10	→ İskender
	‘İ.(Ḥazret-i ‘İ.) 147b/14	İslām (<Ar.) İslam, Müslümanlık
	‘İ.(mescid-i ‘İ.) 107b/15	İ.122a/8, 122a/13, 138a/1, 141a/10, 141b/1, 146b/10, 148b/1
	‘İ.+ğa (Ḥazret-i ‘İ.) 108b/12, 108b/13	İ.(ehl-i İ.) 110b/3, 148a/14
	[=6]	İ.(ḫubbe-i İ.) 121a/11
İshāḳ	(ö.i.) Hazret-i İbrahim’in oğlu, Kuran’da adı geçen peygamberlerden biri	İ.+ğa 122a/13, 131a/1
	İ. (Ḥazret-i İ.) 114b/13	İ.+niṅ 149b/7
	[=1]	İ.tururlar (ehl-i İ.) 123b/2
İskender	(ö.i.) MÖ 356-323 yıllarında yaşamış, Makedonya kralı III. İskender.	[=14]
	→ İskender-i Rūmī	İslāmī (ö.i.) Müslüman, İslam dinine mensup
	İ. 116b/6, 119b/5, 126b/9, 126b/12, 127a/4, 129a/10, 129a/11, 129a/13,	İ. tururlar 132a/15
		[=1]

İsmā'il Hıllak (ö.i.) Muhaddis? İ.125a/8 [=1]	[=2]
iste- istemek i.-p 123b/12, 133b/12 [=2]	iz iz, işaret i.+leri 137a/10 [=1]
isti'māl (<Ar.)kullanma, kullanılma i. kıldı 112b/11 [=1]	İzār (<Ar.) mendil i.142b/12 [=1]
iş iş i.128a/6, 139b/8, 139b/10, 146a/1 i.+de 111b/2, 139b/11 i.+dedürler 126b/7 i.+idin 140a/3 i.+iğa 139b/9 i.+ka 138b/12 i. kılguçılarga berür êrdiler 113b/12 i. kıllur êrdiler 113b/13 i.+ler 128b/14 i.+leri 112a/4 i.+leridin 111a/3, 112a/6 i.+leriğa 104b/14, 110b/10 i.+lerini 124b/2, 128a/3, 128a/7 i.+ni 110b/9 i.+niñg 145b/9 [=23]	i'zāz (<Ar.) ağırlama i.150b/6 i.+ı turur 150b/7 i.+lar 150b/7 [=3]
	K, Ķ
	Ka'be (ö.i.) Tüm Müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri olan Mekke'deki mukaddes bina K. 104a/14 K.(hâne-i K.) 150a/3 K.(K.-i mu'azzam) 103a/9 K.(K.-i mu'azzam êrdi) 103a/10 K.+ğa 103b/14, 104a/3 k.+ni 104a/9, 104a/12 k.+niñg 103b/15 [=10]
işāret (<Ar.) bir şeyi gösterme, iz i.113a/10 i. kıllğan 109a/17 [=2]	Kābil (ö.i.) Afganistan'ın başkenti olan, MÖ 1500'lü yıllardan itibaren varlığı bilinen bir şehir. K. turur 149b/9 [=1]
işkembe (<Far.) geviş getiren hayvanların üçüncü midesi i.149b/11 [=1]	ķabr (<Ar.) kabir, mezar ķ.+isi 142a/11 ķ.+ları 123b/8 ķ.+ler 107b/7 ķ.+leri 114b/14, 131b/10, 147b/3 [=6]
it köpek i.109b/13 [=1]	ķabūl (<Ar.) razı olma, kabul etme ķ.111b/9 ķ. etmedi 112b/13
'iyd (<Ar.) bayram 'i.107b/9, 110a/2	

- k. kıldı 112b/10, 138a/15, 138b/1
 k. kılmadılar 124a/10
 [=6]
- kaç-** kaçmak
 k.-a almadı 137a/7
 k.-ar 101b/14
 k.-arlar 132b/3
 k.-ıp 135b/16, 141b/15, 144a/1
 k.-ıy sen 102a/3
 [=7]
- kaçan** ne zaman
 k. 119a/2, 140a/1, 140a/2
 k. her k. 136a/12
 [=4]
- kaçmak** kaçma
 k.+ka 120b/11
 [=1]
- kaçur-** kaçırma
 k.-up 118b/14
 [=1]
- kağas** akraba
 k.bolup 144b/4
 [=1]
- kaçd** (<Ar.) boy
 k.+ığa 129b/7
 [=1]
- kađđ** (<Ar.) kadı
 k.+si 139a/8
 [=1]
- kađđm** (<Ar.) eski
 k. +imiz (resm-i k.) 111a/8
 [=1]
- Kağisiyye** (ö.i.) Irak'da bir Şehir
 K. 145a/3, 149a/1
 [=2]
- kāfir** (<Ar.) kāfir, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan kimse
 k. 147b/5
 k.+ler 107a/4, 115a/14, 119b/3, 124b/2, 124b/4, 124b/6, 124b/14
 k.+lerđa 110a/6, 140b/4
 k.+lerni 124b/11, 147b/6
 k.+lerniğ 106a/14
 k. turur 119b/2, 123a/16
 [=15]
- kāfir-istān** (<Ar. *kāfir* +Far. *istān*) Halkı Müslüman olmayan memleketler
 k. 123b/3
 [=1]
- kağt** (<Ar.) kıtlık ve açlık
 k. 123b/11, 142a/3
 [=2]
- kağtlık** (<Ar. *kağt* + T. +*lık*) kıtlık
 k. 107b/14
 [=1]
- kağtlig** (<Ar. *kağt* + T. +*lig*) kıtlık
 k. 123b/9, 132b/7
 k.+niğ 116a/12
 [=3]
- kāhur** (<Ar.) güçlü
 k. 123a/1
 [=1]
- kāhillık** (<Ar. *kāhil* + T. +*lık*) tembellik
 k. kıılır erdi 101b/3
 [=1]
- kāhin** (<Ar.) gaipden haber veren kişi
 k.+ler 148b/6, 150b/12
 k.+lerni 150b/12
 [=3]
- kağr** (<Ar.) dert, sıkıntı
 k.+ı keldi 112b/14
 k.+ını 131b/11
 [=2]
- kađŐat-** (YUyg. *kađŐatmak* NECİP, 216) perişan etmek
 k.-ıp 112a/1
 [=1]
- kā'il** (<Ar.) inanmıŐ, kabul etmiş
 k. 149b/3
 [=1]

kal-	kalmak k.-dı 111b/14, 130b/1, 130b/4, 137b/1, 150b/11 k.-dı ('acāyibātğa k.) 126b/4 k.-dı (ḥayrān k.) 111a/5 k.-dılar 115a/14, 128b/13 k.-dılar (ḥayrān k.) 143a/2 k.-ğan 143a/4 k.-ğan turur 146b/9 k.-ğanda 118a/5 k.-ğandur 137b/13 k.-ğay 138b/11 k.-ğaylar ('acāyibātğa k.) 106a/1 k.-ıp 105a/3, 116a/6, 117a/1 k.-ıp (ḥayrān k.) 127b/7 k.-ıp (taṅğa k.) 104b/14 k.-ıpdur 146b/16 k.-mas 104a/1, 119b/9, 120a/3, 136b/10, 147b/14, 150a/5 k.-mas (bolmay k.) 116a/14 k.-sam 138a/13 k.-ur 116b/1, 118a/4, 131b/5 k.-ur men 135b/1 [=35]	[=1] kal'ī (<Ar.) kalay k.107a/10, 123b/7 k.+din turur 102b/12, 113b/8 k. turur 105a/9 [=5] qaleme (<Ar.) kesti, budadı k. kılp 146a/10 [=1] qalma- kalmamak k.-ğan 131a/7 k.-ğay 117a/13 [=2] kām (<Far.) arzu k.(k-ı dil) 112b/7 [=1] qamçı kamçı, kırbaç k.+nı 135a/3 k.+sını 135a/1 [=1] qametlig (<Ar. <i>qāmet</i> + T. + <i>lig</i>) boylu, endamlı k.125a/12, [=1] qametlig (<Ar. <i>qāmet</i> + T. <i>lig</i>) boylu, endamlı k. 134a/11 [=1] kāmiliyye (<Ar.) kusursuzluk, mükemmelik k.+si turur 110a/5 [=1] kāmiliü's-şaffet (<Ar. <i>kāmil</i> + Ar. <i>şafvet</i>) saflığı tam, saflığı bütün k. emesdürler 122b/2 [=1] kān (<Far.) maden, cevher k.+ı 116b/4, 146b/1 [=2] qan kan
kal'a (<Ar.) kale k.149b/9 k.- i Ḥayberge 141b/7 k.+da 147b/11 k.+dın 130b/13 k.+lar 113a/10 k.+sı 125b/11 k.+sı bolur 147a/7 [=7]		
Qāle'llāhu te'ālā (<Ar.) Allah teala şöyle buyurdu k.103a/10 [=5]		
Qāle'n-nebī (<Ar.) Peygamber efendimiz şöyle dedi k.105b/3		

ķ.111a/13	ķ.-p turur �rdiler 104b/9
ķ.+ı 127a/15, 128a/11	[=1]
ķ.+ıda 127a/16, 128a/12, 128b/3	ķaraġu karanlık
ķ.+ımġa 135a/15	ķ.137a/7
ķ.+ımı 111a/1, 111a/2	[=1]
ķ.+ları 145b/2	ķaranġġuluk karanlık
[=12]	ķ.141b/11
ķanat kanat	ķ. turur 131b/12
ķ.135b/2	[=2]
ķ.+ları 137b/14	ķarak (<Ar.) seviye
[=1]	ķ.+ımı 117a/7
ķanda nerede	[=1]
ķ.+ki 112b/1	ķarala- bakmak
[=1]	ķ.-p turġan 109a/16
ķandaġ nasıl	[=1]
ķ.112a/2, 124a/8, 145b/11	ķaramuķ buġdayım iindeki siyah
[=3]	tanecik
ķandil (<Ar.) kandil	ķ.+a 102a/8
ķ. 102b/9, 103b/6, 105b/1	[=1]
ķ.+lerġa 110a/3	ķarıġa (<Mo.) doġan
ķ.+leri 109a/9, 113b/8	ķ.123b/4
ķ.+lerni 110a/2	[=1]
[=7]	ķar-dan (<Far.) işbilir
ķanyat bin M�sellem (�.i.) Semerkand iin	k.150a/1
barış saġlayan kişi	[=1]
ķ.138a/13	ķarġa karga
[=1]	ķ.149b/13
ķapķara kapķara	ķ.+nınġ 131b/2
ķ. �rdiler 104b/16	[=2]
[=1]	ķarı yaşlı
ķar (<Far.) fayda, yarar	ķ.123b/13, 123b/16
k. ķılmas 134b/4	[=2]
k. ķılur 113a/8	ķarın karın
[=2]	ķ.+ımı 113a/7
ķara kara, siyah	[=1]
ķ. 102a/2, 134a/12, 146a/1, 147b/12	ķarn�s�'ř-ş�hed� (�.i.) bir kilise adı
ķ. +dur (ķ.ķara) 123a/16	ķ.109a/2
ķ. tururlar 123a/16	[=1]
[=6]	ķartıyye (�.i.) Endülüs için kullanılan
ķara- bakmak	bir ad.

Ḳ.117a/5 [=1]		[=3]
ḳārūriyye (<Ar.) sırça kap ḳ.(ḳ.-i fir‘avniyye) 103b/11 [=1]		ḳaş huzur, nezd ḳ.+ıda 144b/3 ḳ.+ığa 148b/2 [=2]
ḳār-zār (<Far. <i>kār</i> + <i>zār</i>) savaş ḳ. +ğa (meydān-ı k.) 146a/8 [=1]		Ḳāşkar (ö.i.) Doğu Türkistan’da yer alan tarihi bir şehir. K. 123b/1, 149b/2 [=2]
ḳaşd (<Ar.) niyet, amaç ḳ.+ı 101b/8 ḳ.+ıda 149a/10 ḳ. ḳıldı 104a/9, 120b/10 ḳ. ḳıldım 117b/6 ḳ. ḳılıp 127b/4, 140a/8, 141b/10 ḳ. ḳılsa 127a/15, 150a/4 ḳ. ḳılsalar 109b/2 [=11]		ḳat huzur ḳ.148a/12 [=1]
ḳaşdī (<Ar. <i>ḳaşd</i> + Far. <i>ī</i>) bir niyet, bir amaç ḳ. 150b/9 [=1]		ḳatāla (<Ar.) kana susamış, zalim ḳ.(ef‘ī-i ḳ.) 137b/15 [=1]
ḳāse (<Far.) kase ḳ.+ğa 106a/12 [=1]		ḳatīl (<Ar.) maktul ḳ. 106b/3 [=1]
ḳāseī (<Far. <i>kāse</i> + <i>ī</i>) bir kase k. turur 106a/10 [=1]		ḳatre (<Ar.) damla ḳ.107a/12 [=1]
Ḳāşime (ö.i.) Medine’ye verilen adlarından biri Ḳ.141a/6 [=1]		ḳattāl (<Ar.) öldürücü ḳ. bolur 117b/4 [=1]
ḳaşr (<Ar.) köşk, saray ḳ.120b/4, 147b/10 ḳ.+lar 120b/5 ḳ.+larını 118a/2 ḳ.+nınğ 147b/8 [=5]		ḳattūğ çetin,zor ḳ.138b/10, 141b/11 [=2]
Ḳasrī (ö.i.) <i>Hâlid bin Abdullah el-Kasrī</i> . 723-724 yılından on beş yıl itibaren Irak valiliği yapan kişi K.133b/15, 148b/4 K.+ğa 148b/4		ḳattūğlık şiddetli, zorlu ḳ.107b/14 [=1]
		Ḳavlas (ö.i.) Bir şehir adı Ḳ.125b/8 [=1]
		ḳavm (<Ar.) kavim, topluluk ḳ.143a/2 ḳ.+ları 101a/5 ḳ.+larını 115b/11 [=3]
		ḳayda nerede ḳ.138b/3

- k.(her k.) 120a/4
 [=2]
- Ḳaydāfe** (ö.i.) İskender (MÖ 356-323)
 döneminde yaşayan bir hükümdar
 Ḳ.129a/14, 129b/2, 129b/8, 129b/15,
 130a/1
 Ḳ.+ğa 129a/15
 [=6]
- Ḳayın ata** kayınbaba
 k.+sı 134b/9, 134b/10
 [=2]
- Ḳayna-** kaynamak
 k.-ğay 126a/14
 k.-p turar 109b/10
 [=2]
- Ḳaysān** (ö.i.) Müsmin Kilisesi'ni ağaçtan
 yapan kişi
 Ḳ.115a/5
 [=1]
- Ḳaysı** biri, birisi
 k.(her k.) 133a/13
 k.+nıḡ (her k.) 110b/11
 k.+dur 139b/12
 [=3]
- Ḳazā** (<Ar.) Tanrı'nın ezelden takdir ettiği
 şeylerin meydana gelmesi
 k.+lardın 145a/7
 [=1]
- Ḳazan** kazan
 k.+da 109b/9
 k.+daḡı 109b/10
- Ḳazā-rā** (<Ar. *Ḳazā* +Far. *rā*)
 k.142a/15
 [=1]
- Ḳazı-** kazmak
 k.-sa 113a/9
 [=1]
- Ḳazvīn** (ö.i.) İran'da bir şehir
 Ḳ.147b/6
 [=1]
- kebīl** (<Ar. *kefīl*) kefil
 k. 111b/7, 111b/8
 [=2]
- kebūter** (<Far.) güvercin
 k. 127a/15, 128a/11, 128b/3
 [=2]
- kec u me:c** (<Far. *kec* + *mec*) eğri büğrü
 k. kılıp 116b/9
 [=1]
- kēçe** gece
 k. 102b/8, 108a/8, 118b/6, 128b/10,
 128b/15, 130a/8, 131a/1, 133b/1,
 133b/13, 134b/3, 137a/14,
 137b/1, 145b/5
 g.+de 117b/5
 k.+si 135b/14, 143b/14
 k.+sige 150b/10
 [=16]
- keçür-** başışlamak
 k.-ü berürler 112a/9
 [=1]
- kefş-düz** (<Far.) ayakkabıcı
 k.115b/1
 [=1]
- kenḡrū** (YUyg. *kenḡrū*~*kenḡrū* JARRING,
 167) geniş, verimli, rahat
 k. 121a/15, 129a/6, 134a/4, 138a/7
 [=4]
- kenḡrülük** ferah, verimli
 k.147a/2, 149b/6
 [=2]
- kenḡrūrek** daha geniş, en geniş
 k. turur 139a/11
 [=1]
- kel-** gelmek
 k.-di 110a/14, 111a/4, 111b/1,
 112b/14, 113a/6, 115a/9, 115a/10,
 120b/10, 129b/1, 130a/2, 135a/1,
 138a/12, 141b/8, 142a/15

k.-diler 110b/9, 114a/15, 116a/9,
119b/6, 123b/13, 124a/16, 129a/15,
149a/14

k.-gen 127b/15

k.-gen turur 105a/5

k.-genlerige 127b/6

k.-gey sèn 129b/10

k.-güçe 149a/11

k.-ingler 124a/13

k.-ip 104a/6, 104a/10, 104a/11,
106b/9, 110b/8, 117a/13, 119b/13,
120a/4, 125b/3, 127a/8, 127b/14,
130a/3, 131a/1, 141a/13, 143a/8,
143b/4, 143b/9, 144b/2, 144b/3,
145a/14, 149a/9

k.-ipdür 127b/14

k.-se 104a/2, 104a/3, 110b/13,
110b/15, 112b/7, 139a/4, 145b/6,
150b/5

k.-ür 106b/6, 109b/3, 109b/7, 121a/7,
122b/9

k.-ür érdi 111b/13

k.-ür érdiler 120b/13, 120b/14

k.-ürge 111b/5

k.-ürler 118b/12, 118b/13, 120a/5,
150a/11

vücüdğa kel-: dünyaya gelmek

k.-ip 136a/1

yakın kel-: yaklaşmak

k.-mes 101b/13
[=74]
→ **kél**

kél- gelmek

k.-edür 120b/16, 124a/11, 144a/10
[=3]
→ **kel-**

kelime (<Ar.) kelime

k.+si 127a/2

k.+sini 126b/16
[=2]

keliş geliş

k.+i 135b/16
[=1]

keltür- I. getirmek

k.-diler 128b/7, 128b/9, 129a/11

k.-gen 148b/9

k.-gil (îmān) 103b/12

k.-güçi (be-cāy) 122a/10

k.-güçini 149a/14

k.-üp 103b/8, 105a/1, 109b/10, 114a/4,
127b/5, 129a/5, 135b/14, 135b/16,
139a/5, 140b/8,
142a/13, 150b/12

k.-üp (îmān) 125a/4

k.-üp érdiler 115a/13

k.-ür 131b/14

k.-ürler 110a/8

II. rivayet etmek

k.-üpdürler 140b/6
[=23]

keltürt- getirtmek

k.-üp 105b/7, 133b/10
[=2]

kem (<Far.) eksik

k.117a/13, 133b/14

k. bolmas 142a/1
[=3]

kemālāt (<Ar.) yetkinlik

k.+ları turur 102b/14
[=1]

ķembīl (<Far.) küçük parçalı bir tahıl

ķ.141a/1
[=1]

kemend (<Far.) kement, ucu ilmikli ip

k.(k-i piçan) 129a/10
[=1]

kemrek (<Far. *kem* +T. +*rek*) en az

k.142a/4
[=1]

kenīse (<Ar.) kilise, Hristiyanların

ibadet yeri	k.109a/1, 109b/4
k.110b/11	k.+ge 109b/6
k.+ler 108b/15, 136b/8	k.+niŋ 109b/12
k.+lerğa 111a/2	[=4]
k.+lerni 113b/6	kennus (کتوپس SÜLEYMAN, 255.) budala, deli
Kenîse-i Afriqıyye (ö.i.) Afrika'da bir kilise	k.116a/7
K.108a/12	[=1]
Kenîse-i Cercîs (ö.i.) Dımışk'ta bir kilise	kent (<Soğd.) kent
K.108a/10	k.134a/9
Kenîse-i Mînâ (ö.i.) Mısır'da bir kilise	k.+ge 133b/15
K.110a/6	k.+lerge 134a/2
Kenîse-i Müsmîni (ö.i.) Ağaçtan yapılan bir kilise	[=3]
K.115a/7	kentî (<Soğd. <i>kent</i> + Far. <i>ġ</i>) bir kent
Kenîse-i Rûmiye (ö.i.) Bir kilise	k.146b/11
K.108b/16	[=1]
Kenîse-i Suhûniye (ö.i.) Beytü'l-Makdis'de bir kilise	kerek gerek, gerekli
K.109a/2	k. 116b/13, 122a/6, 136a/7, 139b/5
Kenîseü'l-Ķurbân (ö.i.) Emrü'l-Kays'ın yaptığı bir kilise	k.+ ige (neme-i k.) 105b/15
K.110b/4	[=5]
Kenîseü'l-Melik (ö.i.) Rumiye'de bir kilise	Kerkeriyye (ö.i.) Kirman'ın şehirlerinden biri
K.109a/9	K.149a/5
Kenîseü'n-Nâr (ö.i.) İnan'da bir kilise	[=1]
K.110a/11	kerkes (<Ar.) akbaba
Kenîseü'l-Ķıyâme (ö.i.) Kudüs'te bir kilise	k.135b/1, 149b/13
K.107b/7, 110a/1	[=2]
Keniseü'l-Ġâr (ö.i.) Kuhistan sınırında bir kilise	kes- kesmek
K.112a/15	k.-ti 104a/8
[=17]	[=1]
kenîseî (<Ar. <i>kenîse</i> + Far. <i>ġ</i>) bir kilise	→ kês-
k.113b/3	kês- kesmek
[=1]	k.-er 119b/12
kenîsiyye (<Ar.) kilise	[=1]
	→ kes-
	kesek toprak
	k.129a/5
	[=1]
	kesük kesik
	k. 102a/2
	[=1]

ket-	gitmek k.-genige 143a/6 k.-günçe 122a/12 k.-tiler 143a/6 [=3] → kêt-	→ kin
kêt-	gitmek k.-erler 149b/14 k.-gey 125b/4 k.-ip 119a/5, 119a/10, 120a/2, 121b/10, 134b/5 k.-mesler 120a/11 k.-ti 125b/7, 137b/1 k.-tiler 141b/15 [=11] → ket-	ķible (<Ar.) kible, Kâbe'nin bulunduğu yön ķ.150b/8 ķ. ķılurlar 150b/8 ķ.+si turur 103a/8 [=3] ķible-gāh (<Ar. <i>ķible</i> +Far. <i>gāh</i>) kible yeri, kible yönü ķ. ķıldılar 108b/15 [=1] ķibletü'n-nebī (ö.i.) Babü'ş-Şâfi'de bulunan bir yer ķ.103a/2 [=1] ķibṭī (ö.i.) Mısır halkından olan ķ.103b/4 ķ.+lerdin 105b/6 ķ.+sini 116b/11 [=3] ķıklık (YUyg. <i>ķiğlik</i> NECİP, 234) gübrelik ķ.+ınınğ 116a/5 [=1] ķıl- I. yapmak, oluşturmak, inşa etmek ķ.-a 131a/3, 142b/5, 142b/6 ķ.-adurlar 150b/6 ķ.-alı 135b/14, 138b/4 ķ.-asızlar 111a/7 ķ.-ay 121a/13, 128a/7 ķ.-dı 105b/8, 107a/10, 105b/10, 126a/6, 127a/11, 140a/5, 143b/8 ķ.-dılar 103a/7, 107a/11, 113b/4, 113b/14, 113b/16 ķ.-dılar 108b/15 ķ.-dılar 135b/16 ķ.-dım 111a/7 ķ.-ğan erdi 113a/5 ķ.-ğan erdiler 140a/10 ķ.-ğan turur 110b/5, 121a/11, 123a/13, 141a/7, 144b/6, 147a/14, 149a/3 ķ.-ğan tururlar 122b/8, 123a/5, 149a/1
ketān	(<Ar.) keten k.147a/9 [=1]	
ketmen	çapa k.+ni 134b/13 [=1]	
kevş	(<Far.) ayakkabı k.143a/11 [=1]	
key-	giymek k.-di 135a/1 k.-er erdiler 103b/4, 103b/5 k.-erler 139a/13 k.-gen 131b/2 k.-ip erdi 103b/2 [=7]	
keyik	geyik k.128b/3 [=1]	
keyin	sonra, ardından k. 101a/6, 116b/9, 117b/12, 128a/14, 135a/13, 135b/3, 138b/2, 141b/2, 142b/6, 144a/3 [=10]	

- ı.-ğanda 110b/9
 ı.-ğandurlar 105b/2, 116b/6, 118a/2,
 123a/9, 123b/7, 133b/2, 136a/8
 ı.-ğan erdi 115a/8
 ı.-ğanlarını 119a/14
 ı.-ğay 138b/10
 ı.-ğay men 121b/13, 126a/1
 ı.-ğacı 113a/6
 ı.-ğacılarğa 113b/12
 ı.-ğacılarını 135a/9
 ı.-ıp 108b/3, 110b/11, 111a/11,
 111a/15, 113b/15, 114a/3, 118a/14,
 118b/2, 118b/9, 124a/8, 133b/15,
 136b/8, 138a/9, 139b/8, 144a/6,
 144b/8, 145b/10, 147b/15, 148b/8,
 149a/9
 ı.-ıp erdi 128b/14
 ı.-ıp sèn 129b/12
 ı.-masdur men 129b/12
 ı.-maslar 122b/3, 150b/8
 ı.-may 134b/7
 ı.-sa 121a/15, 145b/11
 ı.-ur 135a/13
 ı.-ur erdiler 113b/13, 140b/8, 144a/13
 ı.-urda 107b/9
 ı.-urğa 127b/3, 149b/14
 ı.-urlar 108a/4, 109a/4, 150b/8
 ı.-ur men 135a/14
 ı.-ur sèn 108b/1
 II. kılmak, etmek, yardımcı fiil
 ı.-a (tavāf kıla ı.) 105a/9
 ı.-adur (pinhān) 101a/1
 ı.-adurğan (tulū‘) 137a/4
 ı.-adurğan (virān) 130a/5
 ı.-alı (tahāret) 124a/13
 ı.-alı (zārīlık) 124a/14
 ı.-aturğan (harc) 137a/2
 ı.-ay (feth) 128a/11
 ı.-ay (virān) 150b/10
 ı.-dı (*ahd) 127a/7
 ı.-dı (bend) 114a/11
 ı.-dı (ber-pā) 139a/1
 ı.-dı (binā) 107a/8, 114b/12, 116a/4,
 116a/5, 127a/11
 ı.-dı (cehd) 146b/14
 ı.-dı (cerr) 146b/14
 ı.-dı (fermān) 135a/6
 ı.-dı (hikāye) 116b/14
 ı.-dı (harāb) 120b/6
 ı.-dı (harc) 105b/8, 107a/2
 ı.-dı (ihtiyar) 127a/9
 ı.-dı (isti‘māl) 112b/11
 ı.-dı (kabul) 112b/10, 138a/15, 138b/1
 ı.-dı (kaşd) 104a/9, 120b/10
 ı.-dı (mihmān) 129b/7
 ı.-dı (muḥalla‘) 135a/10
 ı.-dı (musallaḥ) 132a/11
 ı.-dı (nevāzişler) 129a/12
 ı.-dı (pāre pāre) 114b/4
 ı.-dı (peydā) 144b/11
 ı.-dı (şulḥ) 138a/13
 ı.-dı (şākirdçilik) 126a/2
 ı.-dı (tefviz) 142b/14
 ı.-dı (tövbeler) 150b/15
 ı.-dı (yād) 141a/8
 ı.-dı (yarlıg) 115a/11, 135a/14
 ı.-dı (yarlık) 121b/13
 ı.-dılar (āferin) 139b/9
 ı.-dılar (beyān) 124b/3, 125a/2
 ı.-dılar (ber-pā) 113b/3, 114a/1,
 127b/5
 ı.-dılar (binā) 113b/10, 115a/11
 ı.-dılar (bulan) 128b/8
 ı.-dılar (defn) 142b/7
 ı.-dılar (harāb) 125b/6
 ı.-dılar (maşlahat) 120b/11
 ı.-dılar (mekān) 119b/6
 ı.-dılar (meşveret) 135b/13
 ı.-dılar (mihmān-dārılık) 125a/6
 ı.-dılar (muḥkem) 124a/6

- ı.-dılar (muraşşa‘) 113b/15, 114a/3
 ı.-dılar (müheyyā) 129b/6
 ı.-dılar (neng) 127b/8
 ı.-dılar (niŝār) 129b/7
 ı.-dılar (peŝīmān) 110b/10
 ı.-dılar (peŝīmānlar) 127b/7
 ı.-dılar (peyda) 114a/2
 ı.-dılar (rıhlet) 130b/2
 ı.-dılar (taḥāret) 124b/1
 ı.-dılar (şarf) 103b/14
 ı.-dılar (taḥ) 121b/14
 ı.-dılar (tayyar) 129b/8
 ı.-dılar (siyāsetler) 124a/9
 ı.-dılar (ŝulḥ) 143a/9
 ı.-dılar (ŝehīd) 107a/4
 ı.-dılar (ta‘yin) 122a/1
 ı.-dılar (tīr-i bārān) 149b/1
 ı.-dılar (zincīr) 111b/10
 ı.-dım (kaşd) 117b/6
 ı.-dım (temāŝā) 140b/12
 ı.-ğan 110b/10, 112a/5, 119b/15, 135a/11, 139b/9, 140a/3, 150b/15
 ı.-ğan (ber-pā) 116a/11, 147b/10
 ı.-ğan (binā) 103a/13, 118a/11, 120b/8, 123b/6, 124a/4, 125b/13, 127a/13, 133a/10, 133a/12, 134b/3, 136b/13, 138a/1, 147b/8
 ı.-ğan (feth) 115a/3, 124a/5
 ı.-ğan (iŝāret) 109a/17
 ı.-ğan (maḥām) 150a/5
 ı.-ğan (muraşşa‘) 109a/15, 136b/1
 ı.-ğan (mūnaḥkaŝ) 109a/15
 ı.-ğan (perverīŝ) 129a/1
 ı.-ğan (ŝehīd) 106b/1
 ı.-ğan (ḥayāl) 150b/13
 ı.-ğan turur (tılısm) 127a/13
 ı.-ğan tururlar (per-pā) 128a/1
 ı.-ğan tururlar (peyvest) 123a/7
 ı.-ğanda (ŝehīd) 107a/5
 ı.-ğandur (imtiḥān) 115b/12
 ı.-ğandur (musallaḥ) 148a/6
 ı.-ğandur(müstaḥkem) 147b/11
 ı.-ğandurlar (ḥarc) 108a/2
 ı.-ğay (fāyide) 147b/14
 ı.-ğay (raḥm) 112a/11
 ı.-ğay(ŝirālar) 110a/4
 ı.-ğay (vīrān) 104a/9
 ı.-ğaylar(bend) 105a/13
 ı.-ğaylar (faḥr) 138b/12
 ı.-ğaylar (ḥarāb) 132b/6
 ı.-ğaylar (zārīlık) 112a/12
 ı.-ğay sen(vefā) 129a/3
 ı.-ğay sizler (defn) 106b/4
 ı.-ğıl (nevāzi:şler) 129b/1
 ı.-ğu (ŝaḥuŝ) 138a/7
 ı.-ıgılık (ārāste) 148a/11
 ı.-ınğlar (binā) 126a/3
 ı.-ınğlar (yaḥŝılık) 101a/10
 ı.-ınğızlar (taḥāret) 124b/1
 ı.-ınğızlar (tövbe) 101a/12
 ı.-ıp (‘afv) 112a/8
 ı.-ıp (āzād) 140a/4
 ı.-ıp (bend) 129b/14
 ı.-ıp (ber-pā) 129a/8, 138a/9
 ı.-ıp (cedel) 125a/9
 ı.-ıp (ceng) 125a/9
 ı.-ıp (ceng-i muğalebe) 145b/8
 ı.-ıp (cüdā) 149a/13
 ı.-ıp(du‘ā) 148a/1
 ı.-ıp(esīr) 124b/12
 ı.-ıp(ḥalāŝ) 115a/15
 ı.-ıp(ḥarāb) 114b/11
 ı.-ıp (ḥarc) 107a/8
 ı.-ıp (kaşd) 127b/4, 140a/8, 141b/10
 ı.-ıp (kec u me:c) 116b/9
 ı.-ıp (laḥm) 125a/10
 ı.-ıp (lāya‘ki:l) 111a/13
 ı.-ıp (nevāziŝler) 135a/10
 ı.-ıp (pāre pāre) 146a/13
 ı.-ıp (perverīŝ) 119a/1

ı.-ip(peyvend) 123a/6
 ı.-ip (rāst) 146a/4
 ı.-ip(ıavāf) 104b/12
 ı.-ip (ıay) 143b/2
 ı.-ip (ıayyār) 128a/5
 ı.-ip (teslīmler) 104b/10
 ı.-ip (turuş) 145b/13
 ı.-ip (zevk) 115a/9
 ı.-ıpdur(cāy-gāh) 119a/5
 ı.-ıpdur(rivāyet) 125a/9
 ı.-ıpdur (yād) 141b/5
 ı.-ıpdurlar(ber-pā) 126b/5
 ı.-ıpdurlar (iıhtiyār) 145a/2
 ı.-madılar (ıabūl) 124a/10
 ı.-manğızlar (ferāmūş) 101a/11
 ı.-maı (ğusl) 101a/2
 ı.-maı (kıyās) 116b/13, 122a/6
 ı.-maı (ziyāret) 150a/11
 ı.-maını (levāıa) 139b/3
 ı.-manğlar (yamanlık) 101a/10
 ı.-mas(dahl-ı dālālet) 105b/16
 ı.-mas (kār) 134b/4
 ı.-mas (yahşılık) 101b/5
 ı.-maslar (peydā) 121a/6
 ı.-maslar (terk) 122a/12
 ı.-may (secde) 120a/10
 ı.-may (taışır) 128a/8
 ı.-maydur (zarar) 126a/9
 ı.-sa (*afv) 112a/14
 ı.-sa (*ibādet) 145a/12
 ı.-sa (feth) 130b/8
 ı.-sa (ıarāb) 125b/3
 ı.-sa(ıaşd) 127a/15, 150a/4
 ı.-sa (tız) 113a/7
 ı.-salar (ğazab) 140b/7
 ı.-salar (ıaşd) 109b/2
 ı.-sam(hāşı:l) 112b/8
 ı.-sam(musaıııar) 128b/2
 ı.-sanğızlar (yamanlık) 101a/11
 ı.-ur(*azāb) 148a/7

ı.-ur (cüdā) 102a/15
 ı.-ur (def*) 119b/11
 ı.-ur (fahr) 122a/14
 ı.-ur (fesādlar) 134a/15
 ı.-ur (feth) 130a/10
 k.-ur (fısk) 134a/15
 ı.-ur (ıarāb) 102a/14, 120b/1
 ı.-ur (ıi:zmetkārılık) 102b/10
 ı.-ur (kār) 113a/8
 ı.-ur (ıavāf) 04a/2
 ı.-ur (ıulū*) 126a/10
 ı.-ur (yamanlık) 101b/6
 ı.-ur erdi (baıııılık) 101b/4
 ı.-ur erdi (kāhıllık) 101b/3
 ı.-ur erdi (pāre pāre) 104b/7
 ı.-ur erdi (secdeler) 104b/10
 ı.-ur erdi (siır) 127a/10
 ı.-ur erdiler(memnūn) 110b/14
 ı.-ur erdiler (ıavāf) 104a/6
 ı.-ur erdiler(şikāyetler) 140b/9
 ı.-ur ermiş (būnyād) 121b/5
 ı.-urlar (*adl) 102a/6
 ı.-urlar (ğusl-ı cenābet) 126b/13
 ı.-urlar (pāre pāre) 109b/4
 ı.-urlar (secde) 118b/11, 120a/9
 ı.-urlar (ıahāret) 146b/6
 ı.-urlar (ıavāf) 105a/4
 ı.-urlar (zinā) 134a/12
 [=335]
ııl ııl
 ı.-ıa 102a/8
 [=1]
ııldur- I. yaptırmak, ettirmek
 ı.-dı 107a/9, 133b/6, 133b/8
 ı.-up 139a/2
 ı.-ur erdi 147a/6
 II. yaptırmak, ettirmek, yardımcı fiil
 ı.-dı (ber-pā) 145a/15
 ı.-dı (virān) 125b/5
 ı.-mas (virān) 104b/2

	k.-up (ṭayyār) 127b/11 [=9]		k.-ıp 143b/4 [=1]
ķılış-	etmek, yardımcı fiil k.-ıp (ḥayr u bād) 129b/15 [=1]	Ķırķayā	(ö.i.) İran'ın büyük şehirlerinden biri. Ķ.147a/8 [=1]
ķılma-	I.yapmamak k.-dı 139b/10 k.-ğan 135a/12 k.-ğan irdim 135a/12 k.-pdur 128b/15 k.-saķ 124a/12 k.-sam 124b/13 II.yapmamak, yardımcı fiil k.-ğan tururlar ihtiyār 141b/6 k.-p sēn vefā 129a/2 k.-sam binā 127a/8 k.-sam bünyād 125a/1 k.-sam virān 140a/9 [=1]	ķırk mirġ	kırk bin k.122a/4 [=1]
		ķısm	(<Ar.) çeşit, şekil k. 108b/2, 108b/6, 110b/13, 110b/15, 111a/7, 111a/11, 111b/15, 112a/2, 112a/9, 113a/5, 117a/10, 117b/13, 119a/1, 121a/10, 139b/3, 148a/6 [=16]
		ķış	kış mevsimi k.139a/13, 145a/5 [=2]
ķılmak	I.yapma, etme k.+ğa (şehir) 127a/9 II. yapma, etme, yardımcı fiil k.+ğa (zinā) 134a/13 k.+ğa ('ibādet) 101b/3 k.+nı(zulm) 122b/3 [=4]	ķıya-	(YUyg. <i>qıya</i> “yana yatmış, eğilmiş, eğimli” SHAW, 313) yan yatmak k.-p 138a/9, 143b/3 [=2]
		Ķıyād	(ö.i.) İran memleketine padişahlık yapmış bir hükümdar Ķ.147a/11 [=1]
ķıltak	(YUyg. <i>qaltaq</i> SHAW, 290) itibarsız, namussuz, güvenilmez k.133a/11 k. irdi 113a/14 [=2]	ķıyās	(<Ar.) kıyas, karşılaştırma k. ķılmaķ 116b/13, 122a/6 [=2]
ķın	ceza, eziyet k.143b/8 [=4]	ķıymet	(<Ar.) değer k.137a/11 [=1]
ķırķ	kırk k. 105b/5, 105b/6, 116a/13, 134b/3, 136b/3, 145a/15, 145b/12 k. turur 116a/2 [=9]	ķız	kız k. irdi 128b/10 k.+ı 125b/2, 127b/8, 135b/12, 146b/8 k.+ımı 134b/7, 144b/4 k.+nı 102a/15 [=8]
ķırķ-	kesmek	ķızıl	kızıl, kırmızı

	ķ.117b/1, 134a/11, 134b/14, 137b/14, 142a/13 [=5]		k.-diler 115a/13 [=1]
ki	(<Far.) ki, bağlama edatı k. 103b/2, 103b/12, 104a/8, 104a/9, 104a/14, 106a/9, 107a/3, 111a/10, 111a/14, 111b/2, 112b/9, 114a/5, 115b/3, 115b/5, 116a/1, 116a/9, 116a/13, 117a/7, 117b/5, 117b/6, 119a/8, 119b/6, 121a/5, 121a/13, 122a/11, 122b/10, 123a/7, 123b/13, 123b/14, 124a/14, 124a/16, 125a/12, 125b/2, 126a/3, 126b/3, 126b/5, 126b/7, 126b/12, 126b/15, 128a/6, 128a/10, 128b/1, 128b/10, 128b/15, 129b/2, 129b/8, 130a/5, 130a/14, 131a/3, 131a/9, 131a/14, 133a/9, 134b/5, 135a/12, 135a/15, 136a/11, 136a/14, 137a/13, 138a/7, 138a/12, 138a/14, 140a/8, 140b/10, 141b/9, 142a/13, 142b/1, 142b/4, 143b/7, 144a/9, 145a/11, 145b/7, 145b/8, 145b/11, 145b/12, 145b/14, 146a/2 [=76]	ķīķ	(ö.i.) Azerbaycan'ın bir vilayeti ķ.116b/4 [=1]
kibrīt	(<Ar.) kükürt k.148a/7 [=1]	kilem	(<Far. کليم) kilim? k.142b/12 [=1]
kibriyā	(<Ar.) ululuk,yücelik ķ.(k.-i 'azametini) 110a/6 [=1]	kim	I. zm. kim, kimse k. (her k.) 101a/13, 116a/13, 117b/8, 125b/2, 130a/11, 130b/7, 135b/14, 136b/10, 138b/9, 145a/11, 146b/1, 150a/4, 150b/5 k.(hīķ k.) 115b/1 k.+ge (hīķ k.) 150a/7 k.+ning 144a/7, 150a/10 k.+ning (her) 103b/15, 126a/12 II. bağ. ki k.101a/5, 101a/10, 101b/1, 101b/9, 101b/10, 102a/1, 102a/5, 102a/11, 102b/1, 103b/15, 104a/12, 105a/3, 105a/5, 105a/7, 105a/13, 105a/15, 106a/2, 106a/5, 106b/2, 106b/5, 107a/11, 108a/8, 108a/13, 108a/14, 108a/15, 108a/16, 108b/3, 108b/10, 109b/5, 110a/14, 110b/5, 111a/7, 111a/8, 111a/10, 111b/4, 111b/5, 111b/6, 111b/11, 111b/15, 112b/6, 112b/8, 112b/14, 113a/9, 113b/1, 114b/4, 115a/14, 115b/5, 115b/9, 116a/4, 116a/8, 116a/12, 116a/14, 116b/7, 116b/10, 116b/13, 116b/14, 117a/2, 118b/6, 119a/4, 119a/7, 119a/13, 119b/10, 120a/1, 120a/13, 120b/6, 120b/10, 121a/3, 121a/12, 121a/14, 121a/15, 121b/2, 121b/3, 121b/7, 121b/12, 122b/4, 122b/9, 122b/15, 123a/4, 123a/5, 123a/8, 123a/12, 123b/5, 123b/9, 123b/15, 124a/3, 124a/5, 124a/8, 124a/9,
ķiķik	küçük k.105b/17, 117b/11, 121a/6, 124a/1, 135a/3 k. ēkenimde 121b/9, 131a/5 k.+ler 120b/15 [=8]		
ķifāyet	(<Ar.) yeterli olma k.113a/10 [=1]		
ķigür-	getirmek		

- 124a/11, 124a/12, 124b/4, 124b/9,
124b/14, 124b/15, 125a/9, 125b/1,
125b/8, 125b/14, 125b/15, 126b/1,
126b/9, 126b/11, 126b/14, 126b/16,
127a/2, 127a/7, 127a/12, 127b/6,
127b/13, 128a/2, 128a/4, 128b/11,
128b/13, 129a/2, 129a/6, 129a/7,
129a/15, 130a/8, 130a/9, 130a/11,
130a/12, 130b/6, 130b/7, 130b/9,
130b/10, 130b/11, 130b/12, 130b/15,
131a/4, 131b/14, 132a/13, 132b/11,
133a/1, 134b/2, 134b/14, 134b/15,
135a/8, 135a/11, 135a/13, 135b/13,
136a/5, 136a/7, 136a/9, 136a/11,
136b/2, 137a/9, 137a/16, 138a/14,
138b/3, 138b/14, 139b/11, 139b/13,
139b/14, 140a/13, 140a/15, 140b/4,
140b/6, 140b/10, 140b/11, 140b/14,
141b/8, 141b/9, 141b/10, 141b/12,
142a/9, 142a/12, 143a/2, 143a/9,
143b/6, 144a/7, 144b/6, 144b/7,
146b/14, 148b/1, 148b/5, 148b/6,
150a/3, 150b/9, 150b/13
[=201]
- kimerse** kişi, kimse
k. 104a/6, 109b/15, 110a/15, 111a/5,
111a/7, 111b/4, 114a/14, 115a/7,
115b/3, 117a/12, 121b/4, 123a/14,
126a/2, 130a/10, 134a/1, 138b/11,
142a/12, 150b/6
k.+ge 114a/10
k.+ler 145a/7
k.+ler turur 132a/9
k.+ni 108b/6, 132a/4, 135b/3, 143a/14
k.+niñg 104a/8, 119b/11, 121b/2
[=28]
- kimerseī** (<T. *kimerse* +Far. *ī*) bir
kimse, bir kişi
k. 101b/4, 104a/4, 109b/5, 110a/15,
112b/1, 120a/9, 132a/9, 134b/5,
139b/8, 140b/11
[=10]
- kimersekine** (<T. *kimerse* + T. *+kine*) bir
kişi bile
k.113a/6
[=1]
- kimersene** (<T. *kimerse* + T. *ne*) kimse,
kişi
k.114a/9
[=1]
- kimyā-gerlik** (Ar. *kimyā* +Far. *ger* + T. *lik*)
kimyagerlik
k.+ni 135b/10
[=1]
- kin** sonra, ardından
k. 117b/11, 120a/4, 120b/13, 125b/5,
127a/3, 108b/14, 114a/12, 127b/11,
131a/12, 134a/3, 136a/1, 138a/11,
139a/5, 143a/13, 145b/13
k.+din 120b/14, 120b/16
→**keyin**
[=16]
- kir-** girmek
k.-di 145b/3
k.-erler 109b/6, 150a/9
k.-ip 109b/7, 126a/13, 136b/6, 143b/9,
146b/6
k.-mes 105b/14, 109b/8
k.-mesler 150a/10
k.-mey 124b/8
k.-se 105b/14, 136b/10, 148a/12,
148a/13
[=17]
- Kirmān** (ö.i.) İran'da bir şehir
K.133a/2, 137b/5, 149a/3, 149a/10
K.+niñg 149a/6
[=5]
- kirmek** girme
k.+ge 146a/5
[=1]

kişi	kişi, insan k. 101b/12, 103b/2, 105b/6, 105b/13, 105b/15, 108a/14, 110a/11, 110b/13, 110b/15, 111a/4, 111a/9, 111a/10, 111b/1, 111b/8, 113a/7, 113b/13, 114a/13, 115a/5, 116a/14, 116b/11, 116b/12, 117b/1, 119b/8, 121b/5, 121b/15, 122a/3, 126a/15, 129b/2, 130a/13, 130b/12, 133b/11, 135a/15, 136a/10, 136b/5, 137a/7, 137b/16, 138a/8, 142b/10, 142b/15, 143b/6, 143b/10, 143b/12, 143b/15, 144b/1, 145b/1, 145b/11, 145b/14, 146a/1, 148a/12, 148b/2, 148b/9, 149b/14 k.+din 111b/8, 114a/13, 125b/11, 126b/2 k.+dür 129b/1 k. emesdür 121b/5 k. erdi 115a/7, 129a/9, 144a/4 k.+ge 113a/7, 122a/1, 126a/2, 129b/2, 144b/3 k.+ler 103a/1, 120a/10, 134a/13, 135b/11 k.+ler tururlar 147a/12 k.+lerdin 147b/5 k.+lerge 120b/13 k.+leri 123b/14 k.+lerni 102a/13, 113a/5 k.+lerniñg 123b/16, 126a/8 k.+ni 125a/11, 143b/3, 147a/4 k.+niñg 105b/15, 109b/8, 118a/12, 118b/1, 122a/4 k.+si 149a/12 k.+sidin 144a/6 [=92]	ķ.-p 135b/7 [=1] ķonġ kuzgun ķ.131b/2 [=1] ķonġraġu (YUyg. <i>qunraġu</i> SHAW, 312) zil,çan ķ.109b/1, 109b/3 [=2] ķol el ķ. 138b/9 ķ.+ġa 128b/7 ķ.+ı 105a/4, 109b/11, 110a/10, 114a/8, 141b/14, 147b/2 ķ.+ıda 109b/1, 114a/8, 114b/2, 125a/15 ķ.+ıda turur 117a/6, 118a/1, 118a/2 ķ.+ıdın 115a/15, 134b/4 ķ.+ıġa 109b/6, 113a/2, 114a/15, 114b/2, 114b/8, 127b/12 ķ.+ını 104a/8, 109b/10, 111a/6, 114b/1, 141b/13 ķ.+ları yeter erdi 114a/7 ķ.+larıda 114a/7, 132a/1, 143a/11 ķ.+larıġa 146a/6 ķ.+nı 114b/2 ķ. yıġdılar 126b/12, 126b/14 ķ. yıġmadılar 126b/12 [=39] ķol- istemek, dilemek ķ.-unġızlar ('özr) 101a/12 [=1] ķol- (YUyg. <i>ķoġlimaķ</i> NECİP, 241) koyalamak, sürmek ķ.-ap 116a/10 [=1] ķoldaş arkadaş, dost ķ. bolup 144b/4 [=1]
kitāb	(<Ar.) kitap k.109a/13 k.+ıda 141b/4 [=2]	
ķoġla-	(YUyg. <i>ķoġlimaķ</i> NECİP, 241) sürmek	

kon-	konmak	128b/4
	ķ.-a yetdi 140a/2	ķ.-a berse 127a/16, 128a/12
	ķ.-sa 127b/1	ķ.-a berseler 119a/2
	[=2]	ķ.-ar �rdi 104a/5
konuş	bir yere konma	ķ.-arlar 105b/15, 110a/2, 133a/15,
	ķ.+ıġa 128b/5	139b/4, 139b/5
	[=1]	ķ.-dı 105b/17, 115a/12, 130b/1,
kop-	ayaġa kalkmak, ayrılmak	139a/3, 144b/8
	ķ.-ar 132b/8	ķ.-dilar 101a/3, 104b/4, 108b/3,
	ķ.-up 104b/2, 146a/11	110b/11, 114a/9, 119a/13, 122a/1,
	[=3]	122a/3, 126a/5, 136a/2, 143b/9, 148b/8
korķ-	korkmak	ķ.-ġan 108a/5, 118b/1, 134b/15,
	ķ.-ar �rdiler 144a/9	138b/7
	ķ.-up 131a/1, 142a/14	ķ.-ġan tururlar 133a/14
	ķ.-may 104a/13	ķ.-ġandurlar 109a/5, 109a/6, 113a/12,
	[=4]	115b/10, 118a/8, 118b/3, 118b/10,
korķuk	korku	123a/12, 126b/2, 136b/4, 136b/6,
	ķ.141b/13	138b/8
	[=1]	ķ.-ġaylar 140b/3
korķunç	korku	ķ.-ķuça 145b/12
	ķ.+dın 126a/15	ķ.-mas 145b/14
	[=1]	ķ.-mas �rdi 139a/7
Ķosntařiniyye	(�.i.) Rum imparatorluġu	ķ.-sa 106a/6, 145b/13
	Ķ.148a/4	ķ.-sanġ 135b/1
	Ķ. turur 135b/9	ķ.-salar 140a/14
	[=2]	ķ.-up 103b/6, 104b/11, 106b/11,
	→ Ķosntařiniye	113b/16, 120b/13, 121b/12, 121b/15,
Ķosntařiniyye	(�.i.) Rum imparatorluġu	129b/14, 131b/4, 135a/1, 135b/15,
	Ķ.+niġ 136a/5	143b/5, 144a/7, 149a/10, 150b/11
	[=1]	ķ.-updurlar 136b/8
	→ Ķosntařiniyye	[=73]
koş-	katmak, eklemek, birleştirmek	ķoy koyun
	ķ.-up 148b/7	ķ.+ları 123a/1
	[=1]	ķ.+larıġa 123a/2
koşul-	karışmak, katılmak	ķ.+nı 139a/9
	ķ.-mas 140b/15	[=3]
	[=1]	ķoydur- koydurmak, yerleştirmek
ķoy-	koymak, bırakmak	ķ.-dilar 140b/2
	ķ.-a berdi 134b/9	[=1]
	ķ.-a berdiler 104b/8, 112a/3, 119a/7,	ķoyuġluk koyulmuş h�lde

	ķ. turur 102b/11, 105a/10 [=2]		k.-di 115a/9, 116a/5, 126b/5, 131a/3, 134b/14, 142a/12
ķoyuř	ķoyma ķ.+ı 135a/2 [=1]		k.-diler 101a/5, 110a/14, 124b/2, 125a/12, 127b/6, 128b/11, 135b/3, 143a/1
ķoķum	ķalabalık k.137b/7 [=1]		k.-dük 136b/7, 136b/8 k.-düm 135b/4 k.-er 133b/4
ķök	ķök k.140a/10 ķ.+ge 137b/3 [=2]		k.-esizler 139b/14 k.-gey 101a/14 k.-gen 121b/10, 126a/8, 131a/5, 142b/4
ķöl	ķöl k.114a/1, 114a/2, 139a/1 [=3]		k.-gen emes 117a/10, 123b/14, 131b/11 k.-gen emesdür 101b/12 k.-güçi tururlar 122b/1 k.-mes 137b/16 k.-mes bolup 150b/10 k.-sek 136a/13 k.-seler 120a/10
ķöm-	ķömmek k.-diler 110b/8 k.-üp 129a/5 k.-üp erdiler 110b/12 [=3]		k.-üp 101b/13, 120b/15, 124a/8, 125b/4, 126b/4, 127b/10, 135a/4, 144a/14, 147a/6, 148b/10 k.-üp erdi 142b/5 [=45]
ķömdür-	ķömdürmek k.-üp 118b/15 [=1]		
ķömüg	türbe? k. 108b/16 [=1]		
ķöngül	ķönül k. 128a/7 ķ.+ide 101a/13, 119b/9 ķ.+idin 119b/9 ķ.+ige 115a/10 [=5]	ķör	ķör k.139a/12 k. bolup 150b/11 k. bolupdur 150b/14 [=3]
ķöp	ķok, pek ķok k. 104a/6, 123a/16, 133b/5, 140b/10, 140b/12, 141a/10, 145a/1, 149a/4 k. bolur 149b/10 ķ.+dür 122b/6, 131b/7, 135b/11 ķ.+tür 103a/7 [=13]	ķörgüt-	ķöstermek k.-ti 150b/12 [=1]
ķör-	ķörmek	ķörgüz-	ķöstermek k.-üp 139b/12 k.-üp berdiler 123b/15 [=2]
		ķörgüzme-	ķöstermemek k.-diler 123b/13 [=1]

körme- görmemek	k.-diler 135b/4	k.-dim 140b/13	k.-gen 133b/4	k.-pdürler 122b/12	[=4]	k.-üp 137b/2	k.-ür érdi 103b/6	k.-ür érdiler 103b/7	[=5]
körmek	görme	k.+ge 115a/9	[=1]	körsüt- göstermek	k.-ür 110a/6	[=1]	köz	göz	k.117a/9, 119b/9, 135b/3, 135b/4
körün- görünmek	k.-di 134b/15, 136a/10	k.-gen 136b/1, 136a/14	k.-mes 106a/6	k.-üpdür 136b/2	k.-ür 118a/4, 118a/5	[=8]	k.+i 142b/4, 150b/10	k.+i (k.tüş-) 125b/14	közi tüş- : imrenip bakakalmak
köşk	köşk	k. turur 103a/1	[=1]	köter- kaldırmak	k.-diler 114b/10	k.-e almas 117b/12	k.-e almaydur 146b/13	k.-geli 117b/9	k.-er 103b/15
köy- yanmak	k.-er 102b/9	k.-er érdi 148b/2	k.-mey 109b/12	k.-mez 133a/3	k.-üp 109b/11, 138b/11	k.-üpkine turğay 110a/3	[=7]	k.+ler 109a/6, 113b/16	k.+ini 150b/12
köydür- yakmak	k.-diler 138b/4	k.-e durğan 127a/5	közlüg	gözlü	k.125a/13, 139a/12	[=1]	Ḳubād Ekber	(ö.i.) Alan vilayetini inşa eden kişi	k.+leri 117a/3
			Ḳubād ibn Fîrüz	(ö.i.) Kazvin'i inşa eden kişi	Ḳ.147b/8	[=1]	Ḳubādü'l-Ekber	(ö.i.) Azerbaycan'da bulunan Berda'a şehrine verilen isim	k.+lerige 150b/1
			Ḳubbe	(<Ar.) kubbe, yarım küre şeklinde tavan	Ḳ.120a/12	[=1]	Ḳubbetü'l-İslām	(<Ar.) İslam'ın kubbesi, Kûfe'ye verilen ad.	k.+ünğ 150b/14
							Ḳubbetü'l-Mevāc	(ö.i.) Babü's-	[=14]

	Şâfi'de bulunan bir yer. K.103a/2 [=5]		[=3]
kūçe	(<Far.) sokak k.129a/4 k.+lerde 125b/10 k.+lerini 148a/12 [=3]	kul	kul k.123b/4, 130a/6, 135a/3, 136b/10, 139b/12, 146b/3, 149a/12 k.+ı 139b/9, 149a/11 k.+nı 140a/4 k. turur 102a/2 k.+unğdın 131a/8 [=12]
kuçkaç	(YUyg. <i>kuşkaç</i> NECİP, 250; <i>kuçkaç</i> SHAW, 165) serçe k.+ça 106a/6 [=1]	kulak	kulak k.+ı 107b/4 k.+ları 107b/4 k.+larığa 131b/14 [=3]
kuğret	(<Ar.) güç, kudret k.110a/5, 112b/11, 112b/15 k. (be-kağr-ı k.) 112b/11 [=4]	kuluf	(<Ar.) kilit k.(k.-ı zerrin) 105a/11 [=1]
kuğuk	kuyu k.115b/9 [=1]	Kulzü:m	(ö.i.) Kızıldeniz K.119a/14 [=1]
Küfe	(ö.i.) Güney Irak'ta bir şehir. K. 145a/3, 148a/15, 148b/8, 148b/11 K. (Mescid-i K.) 106a/13 K. (ehl-i K.) 132a/13 K.+ni 148b/10 K.+ning 148b/13 [=8]	kumri	(<Ar.) kumru k.148a/2 [=1]
küh	(<Far.) dağ küh-ı Selmān (ö.i.) Taberistan'da bir dağ k.+ğa 144a/2 küh-ı Tūr (ö.i.) Mısır'da Sina yarımadasında bulunan dağ k.+ğa 113b/1 [=2]	kuğuz	kunduz k.131b/8 [=1]
Kühistān	(ö.i.) Horasan'ın güneyindeki bölge ve memleketin adı K.112a/15 K.+da 145a/5 K. turur 149b/5	kuğbanlık	(<Ar. <i>kuđbān</i> +T. +lık) kurbanlık, kurban edilecek hayvan k.109a/4 k.+nı 108a/4 [=2]
		kuğuk	kuru k.109b/8 [=1]
		kuğut-	kurutmak k.-urlar 122b/13 [=1]
		kuş	kuş k.104a/3 [=1]

kūşe	(<Far.) köşe k.+side 105a/11 [=1]		k. 126a/14 [=1]
ķuvvet	(<Ar.) kuvvet, güç ķ.+im 131a/7 [=1]		kūllī (<Ar.) tamamıyla, bütün k.112a/2 [=1]
ķuvvetlig	(<Ar. <i>ķuvvet</i> +T. <i>+lig</i>) dayanıklı ķ.123a/15 [=1]		kümüş gümüş k. 116b/4, 147b/8 k.+din 143a/12, 148a/9 k.+ler 113b/15 [=5]
ķuyruk	kuyruk k.+ıġa 107b/5, 129a/4 ķ.+ları 107b/5 [=3]		kün I. gün k. 101a/1, 108b/14, 110a/13, 110b/14, 111a/3, 111a/15, 112b/4, 117a/15, 126a/13, 131a/11, 142a/12, 143a/7, 143b/10, 145a/12, 145a/13, 145a/15, 146b/2, 149b/11 k.+de 108b/4, 119b/12, 122a/2, 133b/3, 133b/4, 135b/6 k.+din 120a/4, 125b/5, 136a/1, 142b/6 k.+i 108b/4, 110a/10, 110b/11, 114a/9, 124a/9, 128b/13, 129a/13, 140a/11, 149b/15 k.+idin 122a/11 k.+ler 129a/12 k.+lerdin 129a/12 k.+leride 110a/2, 110b/13, 110b/15 k.+ni 110b/12 II. güneş k. 105b/13 [=44]
ķuyul-	dökülmek, akıtılmak ķ.-up turar 106a/12 [=1]		kündüz gündüz k. 118b/6, 126a/12, 128b/15, 130a/8, 133b/13, 134b/3, 137a/14, 137b/1 k.+de 133b/1 [=9]
küç	güç k.131a/7 [=1]		küngma gün kadar k.116a/13 [=1]
küffār	(<Ar.) kâfirler k.+nınġ 131b/12 k. tururlar 148a/14 [=2]		künlük günlük k.135b/6
künġ	cariye, köle k.135a/3, 136b/10, 146b/3 k. turur 130a/6 [=4]		
kül-	gülmek k.-üp 131a/4, 136a/13, 139b/12, 145b/11 [=4]		
kül	kül k.+ini 137b/3 [=1]		
küle-	kazmak k.-di 110a/14 k.-p êrdiler 119a/12 [=2]		
kület-	kazdırmak		

	k.+i 118b/15, 145a/4		olmayan, baygın
	k.+ige 122a/1		I. kılp 111a/13
	[=4]		[=1]
küp	küp	lāyık	(<Ar.) uygun, yaraşır
	k. 102b/11		I. 115a/10
	[=1]		[=1]
kürsî	(<Ar.) makam, merkez	lāzım	(<Ar.) lazım, gerekli
	k. 136a/3		I. 133b/12
	k.+niñg 105a/7		I. boldı 101a/2, 114a/12
	[=2]		[=3]
L		leb	(<Far.) I.kenar, kıyı
			I.+ide 139a/1
			I.+ide turur 123b/5
lāceverd	(<Far.) lacivert taşı		I.+ige 124a/16
	I.133b/7		II. kelime, söz
	[=1]		I.+i 127a/4
laçın	(<Mo.) şahin		[=4]
	I.123b/4	leb-â-leb	(<Far.) ağzına kadar dolu
	[=1]		I. 134b/12
Lā ilāhe illallāh	(<Ar.) ‘Allah’tan başka ilah yoktur.’ manasında olan kelime-i tevhid.		[=1]
	I. 126b/16, 127a/2	Lehāver	(ö.i.) Afganistan’da Gazne’ye yakın bir şehir
	[=2]		L. 149b/7
laqm	(<Ar.) kapatmak		L.+niñg 149b/8
	I. kılp 125a/10		[=2]
	[=1]	lehv	(<Ar.) yararsız iş
laqve	(<Ar.) felç		I. 122b/5
	I. bolup 141b/14		[=1]
	[=1]	lerze	(<Far.) titreme, titreyiş
lālī	(<Far.) kırmızılık, allık		I. 141b/13
	I. 108a/2, 125a/12, 134a/11		[=1]
	[=3]	leşker	(<Far.) asker, ordu
lālekā	(<Far.) ayakkabı		I. 104b/8, 131a/13, 143a/6
	I. 142b/12		I.(I.-i bī-‘aded) 104a/9
	[=1]		I.(I.-i bī-nihāyet) 130b/5
lañif	(<Ar.) hoş		I.(I.-i bī-şümār) 143b/1
	I. 115b/13		I.+din 143b/12
	[=1]		I.+i 120b/16, 127b/5, 129a/7, 138a/10, 143a/4, 143a/7, 145b/8, 149a/10
lāya‘ki:l	(<Ar. <i>lāya ‘kııl</i>) kendinde		I.+ige 129a/10

	l.+inġġa 129b/11		[=1]
	l.+lerininġ 105a/1		
	l.+ni 125a/6		
	[=19]		
lete	(<Far.) parça, paçavra		
	l.+ni 150a/14		
	[=1]		
levāṭa	(<Ar. لَوَاطِه) Erkeklerin kendi cinsinden olanları cinsel olarak tercih etmesi.		
	l.+nı (kılmak) 139b/3		
	[=1]		
	→ livāṭa		
līġ	(<Far.) korkaklık		
	l.+ı 141b/14		
	[=1]		
livāṭa	(<Ar.) Erkeklerin kendi cinsinden olanları cinsel olarak tercih etmesi.		
	l. 116a/7		
	l.+ġa 112b/4		
	[=2]		
	→ levāṭa		
Lūṭ	(ö.i.) Kuran'da adı geçen Lut Peygamber		
	L. 115b/11		
	[=1]		
M			
ma'āṣ	(<Ar.) geçim		
	m.+ı 121a/15		
	[=1]		
ma'den	(<Ar.) maden		
	m.+i 134a/7		
	[=1]		
maġfūr ez-ma'siyet	(<Ar. maġfūr +Far. ez +Ar. ma'siyet) Allah tarafından günahları affedilen ve günahkarlıktan kurtulan		
	m. 112a/14		
maġrīb-zemīn	(<Ar. maġrīb + Far. zemīn)		
	Batı tarafında, Batı'da		
	m.+de 117a/4, 148a/1		
	[=2]		
maġrūruluk	(<Ar.) kendini beğenmişlik		
	m.+ı 110b/1		
	[=1]		
maġz	(<Far.) iç		
	m.(m.-ı bādām) 128b/15		
	[=1]		
maḥal	(<Ar. maḥall) yer, mahal		
	m.+de 143a/14		
	[=1]		
	→ maḥall		
maḥall	(<Ar.) zaman		
	m.+ide 107b/13		
	[=1]		
	→ maḥal		
maḥalle	(<Ar.) mahalle		
	m.+si 137a/1		
	[=1]		
maḥallelik	(<Ar. maḥalle + T. lik)		
	mahalleli		
	m.137a/1		
	[=1]		
Maḥfūfe	(ö.i.) Medine'ye verilen bir isim		
	M. 141a/6		
	[=1]		
mā-ḥalāyık	(<Ar.) bütün yaratılmışlar		
	m.117b/10, 140b/3, 150a/6, 150a/10		
	m.+nı 122a/5		
	[=5]		
māhī	(<Far.) balık		
	m.(m.-i saḫanḫūr) 147b/1		
	[=1]		
maḥlūk	(<Ar.) canlı, yaratılmış		
	m.(m.-ı güneḫkārīniġ) 112a/8		
	[=1]		

- maḳām** (<Ar.) mevki
m.+dın 102a/3
m. (m. kılgan) 150a/5
m.+nı 105a/12
[=3]
Maḳām-ı Cebrâ'îl (ö.i.) Mescid-i Aksa'da Cebrâil'e nispet edilen yer.
M. 103a/2
[=1]
Maḳām-ı İbrâhîm (ö.i.) Hazret-i İbrahim'in insanları Kâbe'ye davet ederken üzerine çıktığı taş.
M. 105a/6, 105a/7
[=2]
- maḳhūr** (<Ar.) kahrolmuş
m. (m.bolup) 125b/3
[=1]
- māl** (<Ar.) mal
m. 106a/8, 108a/1, 108a/15, 109a/10, 132b/4
m.+larını 105b/14
m.+nırlarını 124b/13
[=7]
- ma'lūm** (<Ar.) bilinen, belli
m. (m. bolmadı) 145b/4
m. (m. bolmas êrdi) 135a/8
[=2]
- māmîrân** (<Far.) kırlangıç otu
m.139b/6
[=1]
- ma'mūr** (<Ar.) bayındır
m. 147a/1
[=1]
- mana** (Y.Uyg. *mana* NECİP, 261) işte!
m. 139b/13, 139b/14
[=2]
- mancımık** (<Ar.) taş, gülle, mızrak gibi malzemeleri atmakta kullanılan bir savaş aleti
m.145a/15, 145b/12
- m.+larını 146a/4
[=3]
- mansūr** (<Ar.) Allah'ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan
m. 127a/8
[=1]
- marğa** zm. bana → **men**
- mār** (<Far.) yılan
m. 117b/3
[=1]
- ma'reke** (<Ar.) savaş alanı
m.(m.-i meydānga) 146a/5
[=1]
- Māriye** (ö.i.) beyaz tenli kadın manasında olup Filistin'de yedi yüz arşın uzunluğunda bir taht için kullanılan bir ad.
M.(serîrgāh-ı M.) 147b/4
[=1]
- ma'rūf** (<Ar.) bilinen
m.(emr-i m.) 122a/9
[=1]
- ma'siyet** (<Ar.) günah
m. +ni ('avām-ı ehl-i m.) 122b/1
[=1]
- Muşkale** (ö.i.) Mu'âviye bin Ebu Süfyan zamanında Amul'a sefer düzenleyen komutan
M. 142b/14
M.+ni 143a/4
[=2]
- maşlahat** (<Ar.) iş, durum
m. 124a/11, 135b/13
m. kıldılar 120b/11
[=3]
- Māverāü'n-Nehr** (ö.i.) Ceyhun Nehrinin kuzey ve doğusunda kalan bölgeye verilen isim
M. 131b/5
M.+de 140a/5

- M.+de turur 117b/8
[=3]
- māyil** (<Ar.) meyilli olma, meyilli
m.115b/14, 122b/5
m. ěrdi 112b/5
[=3]
- mazlūm** (<Ar.) mazlum, zulme uğramış
m.103a/1
m.+lar 139a/6
[=2]
- mazlūme** (<Ar.) zulme uğramış kadın
m.+leri 125b/9
[=1]
- mazmūn** (<Ar.) anlam
m.+ıdın 127b/13, 128a/5, 128a/9,
128a/15
m.+ıĝa 143b/13
[=5]
- mebādā** (<Far.) sakın, olmaya
m. 109b/2, 127a/14, 145b/15
[=2]
- meclis** (<Ar.) toplanılacak yer
m. 129b/6
[=1]
- mecmū'** (<Ar.) tümü, hepsi
m.+ı 136b/4
[=1]
- Me'cūc** (ö.i.) kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan iki kabileden biri
M. 132b/13
[=1]
- Mecūsī** (<Ar.) Mecusi, Zerdüşť dinine inananlar
M.+ler 110a/4
[=1]
- Medāyin** (ö.i.) Bağdat'ın güneydoğusunda Dicle nehrinin her iki yakasına karşılıklı kurulan yedi şehirden oluşan bölge. Sasaniler'in başkenti.
M. 149a/1
M.+ni 103b/8
[=2]
- medħal** (<Ar.) giriş, kapı
m.(m.-i şıdķ) 141a/8
[=1]
- Medīne** (ö.i.) Medine
M. 141a/3, 141a/4, 141b/15, 142a/3
M.+de 150b/5
M.+din 142a/1
M.+ge 141a/13, 141b/8, 150b/4
[=9]
- medrese** (<Far.) medrese
m.+ning 140b/2
[=1]
- Mehdī** (ö.i.) *Ebū Abdillāh Muhammed el-Mehdī-Billāh*. Hazret-i İbrahim'in üzerine bastıĝı taşı mahfaza ile kaplayıp koruyan Abbasi halifesi.
M. 105a/12, 144b/3
[=2]
- mekān** (<Ar.) mekan
m. 144b/9
m.+ıĝa 136b/11
m. kıldılar 119b/6
m.+larıĝa 120a/5, 126b/13
[=5]
- Mekke** (ö.i.) Mekke
M.103b/2, 105b/3, 150a/2, 150a/7,
150a/8, 150a/9
M.+ge 150a/6, 150a/8
M.+ni 130a/5, 150b/10
M. +ning (ehl-i M.) 150a/9
[=11]
- mekr** (<Ar.) hile, düzen
m. 144b/10
[=1]

melâhatlig (<Ar. *melâhat* +T. +*lik*) yüz
güzelliği
m. 125b/9
[=1]

melik (<Ar.) padişah
m.(m.-i Hâbeş êrdi) 104a/8
[=1]

Meli:ke Hüsrev (ö.i.) Gazneli hükümdarı
Sultan Mahmud öldükten sonra yerine
geçen kızı
M.+ğa 146b/8
[=1]

Melike Naşre (ö.i.) Hazar'ın hükümdarı
Zeren İbn Hâlim'in kızı olup İnan
padişahı Şafur ile evlenmiş ve Şafur
tarafından öldürülmüştür.
M. 127b/9
[=1]
→ **Naşre**

memleket (<Ar.) ülke, devlet
m. 108b/10
m.+de turur 137b/9
m.+dür 122b/15
m.+ge 131b/15, 137a/11
m.+i 138b/15, 146b/9
m.+ide 120a/7
m.+ide turur 110a/11, 115a/4, 127a/6,
132a/1, 134b/2, 138b/6
m.+idin 141a/12
m.+idin turur 142b/8, 146a/14
m.+ige 147a/11
m.+imge 125b/2
m.+ini 135b/15
m.+ininğ 107a/7, 118b/7
m.+ler turur 137b/7
m.+lerde 122b/11
m.+leridin turur 115b/9
m.+ninğ 121a/13, 134a/5, 144a/4
m. turur 123a/12, 129a/7, 132a/7
[=31]

memnün (<Ar.) memnun, mutlu
m. 135a/10
m. kıllur êrdiler 110b/14
[=2]

Me'mün (ö.i.) *Ebu Ca'fer Abdullah el-
Me'mun*. 813-833 yıllarında Abbasi
halifeliği yapan kişi
M. 103b/11, 103b/13
[=2]

men zm. ben
m. 106b/2, 108a/15, 109b/5, 111a/7,
111b/2, 112b/9, 112b/15, 113a/1,
114a/13, 121b/8, 121b/12, 121b/13,
124a/11, 124b/14, 125b/2, 125b/15,
128a/7, 128a/8, 128b/1, 129b/10,
129b/12, 130b/11, 130b/15, 131a/3,
131a/4, 131a/6, 135a/15, 138a/12,
140a/9, 140b/11, 143a/8, 150b/9
m.+din 101b/10, 112b/9
m. turur men 121b/7
[=48]

meni (<men+ni)
m. 106b/4, 111a/11, 111a/12, 111a/13,
111b/5, 112b/15, 121b/10, 125b/3,
131a/3, 131a/5
[=10]

meninğ (<men+inğ)
m.101b/9, 101b/12, 104a/12, 111a/12,
111b/3, 112b/7, 125b/2, 128b/11,
129b/11, 130b/9, 130b/12, 135a/15,
140a/15
[=13]

marğa (<men+ge)
m.101b/13, 108a/15, 114b/4, 128b/15,
129a/3, 130a/12, 146a/3, 148b/5
[=8]

meni zm. beni → **men**

meninğ zm.benim → **men**

menzil (<Ar.) menzil, konak yeri
m. 113b/4, 120a/5, 136b/11

- m.(m.-i bā-şafā) 113b/5
m.+ige 115a/10
[=5]
- merātibē** (<Ar.) kez, defa
m.+126b/16
[=1]
- merdüm-nişīn** (<Far. *merdüm* + *nişīn*) insan
yerleşen, insan oturan
m. 142a/7
[=1]
- merḳad** (<Ar.) mezar
m.+ları 141a/9, 141b/3, 142a/10
m.+ınınḡ 141a/15
[=4]
- mermer** (<Yun.) mermer
m.133b/8
m. +din turur (seng-i m.) 109a/7
[=2]
- mertebe** (<Ar.) I.derece, rütbe
m.+sini 144a/6
[=1]
II. kez, defa
m.116a/4, 117b/5, 120a/1, 125a/9,
148a/4
[=5]
- Mervān** (ö.i.) *Abdu'l-Melīk b. Mervān*
(ö.705). Emevî halifesi
M. 125a/9, 125b/4
M.+ı 125b/5
[=3]
→ 'Abdu'l-Melīk Mervān
- Merver** (ö.i.) Hârûnû'r-Reşid'e bir tutam
toprak uzatan kişi
M. 142b/2
[=1]
- Meryem** (ö.i.) Hazret-i İsa'nın annesi
M.+ninḡ turur 103a/4
M. +ninḡ turur (Ḥazret-i M.)108a/11
[=2]
- mes'ele** (<Ar.) mesele
- m.+den 122a/12
[=1]
- mescid:** (<Ar. *mescid*) mescit
m. 103a/7, 107a/3, 107a/4, 107a/6,
108a/16, 132a/3, 146b/5
m.+de 106b/4
m.+dür 102b/6
m.+ge 107b/1
m.(m.-i şerīflerinḡ) 102b/4
m.+leri 106a/14
m.+lerninḡ 103a/7
m.+ninḡ 102b/15, 106a/9, 132a/3
m. turur 105b/12, 106b/1, 146b/5
[=18]
- Mescid-i Dāvud** (ö.i.) Kudüs'te olan
Davut mescidi
M. 107b/6
[=1]
- Mescid-i Süleymān** (ö.i.) İran'ın
İstahar şehrine bir fersah uzaklıkta
olan Süleyman Mescidi
M. 107a/13
[=1]
→ **mescid**
- mescid** (<Ar.) mescit
m. 133b/5
m.(m.-i 'ālī turur) 107a/14
m.(m.- i cāmi') 133a/12
m.+dür 105a/15
m. èrür 106a/2
m.+ge 146b/6
m.+i 108b/2
m.+idin 108b/1
m.(m.-i raḥmānī turur) 108a/16
m.(m.- i şeyṭānī) 108b/1
m. turur 106a/13
[=11]
- Mescid-i 'İsā** (ö.i.) İsa Mescidi.
M.107b/15
- Mescid-i Beytû'l-Muḳaddes** (ö.i.)

Kudüs Mescidi M.+ni 102b/5 Mescid-i Kûfe (ö.i.) Kûfe Mescidi M. 106a/13 Mescid-i Mūsā (ö.i.) Musa Mescidi M. 106a/2 Mescid-i Nūḥ (ö.i.) Nuh Mescidi M. 105b/11 Mescid-i Yahyā bin Zekeriyā (ö.i.) Yahya Mescidi M. 107a/2 Mescidü'l-Ḥarām (ö.i.) Kâbe M. 105a/15 Mescidü'n-Nebî (ö.i.) Mescidi Nebevî M. 105b/4 [=8] → mescid	meşgüllük (<Ar. <i>meşgûl</i> +T. <i>+luḡ</i>) bir işle uğraşmak m.146b/7 [=1] Meşhed (ö.i.) Herat'ın güneyinde Horasan'ın ünlü bir şehri. M. turur 142a/9 [=1] meşhūr (<Ar.) şöhretli, tanınmış m.+durlar 116a/8 [=1] meşveret (<Ar.) I. fikir m.101a/13 [=1] II. danışma m. kıldılar 135b/13 [=1] metā' (<Ar.) mal m.+da 139b/12 m.+ı 123b/3, 124a/2, 126a/6, 130a/6, 132b/10, 136b/9, 136b/12, 139b/6, 142b/12, 146a/15, 146b/3, 147a/9, 148a/2, 149a/6 m.+ını 131b/15 m.+ları131b/8 [=17] Metāb (ö.i.) Mâveraü'n-Nehr'de bulunan bir şehirdeki puta verilen ad. M. 140a/7, 140a/9, 140a/10, 140b/1 M.+nı 140a/13 [=5] me'vā (<Ar.) sığınılacak yer m. 113b/4 [=1] Mevāzî'ü'l-Ḳarabeyn (ö.i.) Mescid-i İsa'nın önüne zümrütten yapılan, kurbanlık kesilen hane. M. 108a/4 [=1] Mevlevî (<Ar.) Allah'a ait olan
mescidî (<Ar. <i>mescid</i> + Far. <i>ī</i>) bir mescit m. turur 108a/12 [=1] mesken (<Ar.) konut m.+leri 115b/8 [=1] Miskine (ö.i.) Medine'ye verilen adlardan biri. M.141a/5 [=1] mest (<Far.) sarhoş m. êrdiler 110b/9 [=1] Mes'ūd (ö.i.) Emrū'l-Kays'ın mesclis arkadaşı M. êrdi 110b/7 [=1] meşakḳat (<Ar.) zahmet m.+lar 101b/10 [=1] meşgûl (<Ar.) meşgul, bir işle uğraşan m. bolup 127a/10 [=1]	

	M. (M. H̄azret-i Muḥammed Muṣṭafā) 150b/3 [=1]		[=1]
meydān	(<Ar.) meydan m.(m.-i kār-zārġa) 146a/8 m. +ġa (ma‘reke-i m.) 146a/5 [=2]	miḥnet	(<Ar.) sıkıntı m.+ler 101b/9 [=1]
meyl	(<Ar.) meyil, eğilim m.+im 112b/7 meyli tüş- : sevmek m.-ti 125b/15 [=2]	miḥrāb	(<Ar.) mihrap m.+lar 103a/3 m.+larını 133b/6 m.+nı 107a/9 m.+nınġ 102b/12 [=4]
me’yūs	(<Ar.) üzgün, umutsuz m. bolup 140a/3 [=1]	mihter	(<Far.) muhterem M. (H̄azret-i m. - i Ādem) 137a/9 M. (H̄azret-i m. - i İbrāhīm) 114b/13 M. (H̄azret-i m. - i ‘Īsā) 108b/10 M. (M.-i ŞāhibKıranınġ) 141b/3 M. (H̄azret-i m. - i süleymān) 103a/6, 140b/6 [=7]
mezellet	(<Ar.) sefillik, düşkünlük m. +de (hāk-i m.) 144b/2 [=1]	mīl	(<Ar.) mil, mesafeyi ölçmek için dikilen nişan m.136b/8 m.+ler 105b/8 [=2]
mı	soru edatı m.+durlar 127a/1 [=2] → mu, mü	mīlket	(<Ar.), memleket, ülke m.+idin turur 147a/13 m.+ide 141a/1 m.+i turur 149b/7 [=3]
Mıṣır	(ö.i.) Afrika kıtasının kuzeydoğusunda bir ülke M.101b/15, 110a/7 [=2]	min-	binmek m.-e almaslar 131b/3 m.-ip 130b/13 [=2]
Mıṣrī	(ö.i. <i>Mıṣr</i> + Ar. <i>ī</i>) Mısır, Mısır ile ilgili M.+de (şahrā-i M.) 101b/14 [=1]	mināre	(<Ar.) minare m. 123a/10, 135a/7, 135b/1, 135b/2 m.+ler 126b/5 m.+lerininġ 126b/5 m.+ninġ 126b/10, 126b/15 m.+si 106a/5 [=9]
mīḥ	(<Far.) çivi m. 137a/7 m.+leri 106a/4, 137a [=3]	mināreī	(<Ar. <i>mināre</i> +Far. <i>ī</i>) bir
mihmān	(<Far.) konuksever m. 122a/16, 123a/3 m. kıldı 129b/7 [=3]		
mihmāndārlık	(<Far. <i>mihmān</i> + <i>dār</i> +T. <i>+lık</i>) konuk ağırlayıcılık m. kıldılar 125a/6		

- minare
m. 123a/9
[=1]
- miṅg** bin
m. 102b/6, 102b/9, 105a/12, 105b/7,
106a/2, 109a/13, 121b/15, 126b/1,
126b/2, 128a/7, 131a/9, 133b/3, 145a/4,
147b/9, 149b/9, 149b/11
m.+din 136b/5, 149b/9
m.(miṅg m.) 116b/11
[=20]
- miṅg altı yüz** bin altı yüz
m.118b/7
[=1]
- miṅg beş yüz** bin beş yüz
m.102b/8, 108b/17
[=2]
- miṅg éki yüz** bin iki yüz
m. 108a/6, 109a/7, 109a/8
[=3]
- miṅg yetti yüz** bin yedi yüz
m.102b/7
[=1]
- mi:s** (<Far. *miš*) bakır
m.113b/16
m.+din 107b/16, 108a/7, 114a/1
m. turur 109a/8
[=5]
- miṣāfir** (<Ar.) misafir, konuk
m.131b/7
m. bolup 123a/14
m.+ni 117b/2
[=3]
- miṣkāl** (<Ar.) yirmi dört kıratlık bir ağırlık
ölçüsü
m. 105b/7, 114a/10
[=2]
- miṣvāk** (<Ar.) misvak
m.124a/16, 124b/1
m.+niṅg 125a/7
- [=3]
- mīve** (<Far.) meyve
m.102a/12, 102a/13, 131b/6
m.+lerdin 131b/7, 141a/2
m.+leri 133a/6, 133b/11
m.+lerni 122b/12
[=8]
- miyāne** (<Far.) orta
m.107b/13
[=1]
- mizāc** (<Ar.) huy, tabiat
m.+ıḡa 115a/10
[=1]
- mu** soru edatı
m. 135a/11, 135a/12, 135a/13, 126b/9,
126b/12, 126b/15
[=6]
- mi, mü**
- mu'allim** (<Ar.) muallim, öğretmen
m. érdi 126a/2
[=1]
- mu'aṭṭar** (<Ar.) ıtırılı, kokulu
m. bolup turar 142a/2
[=1]
- mu'azzam** (<Ar.) büyük, ulu
m. 136b/11
m.(Ka'be-i m.) 103a/9
m.(Ka'be-i m. érdi) 103a/10
m.(m.-ı mükerrerem-i ümmü'l-ḡurā)
150a/2
[=4]
- Mu'āviye** (ö.i.) *Mu'āviye bin Ebu Süfyan*. İlk Emevî halifesi.
M.133b/5, 141b/8, 142b/13
M.+niṅg 141b/12
[=5]
- mubāḡāt** (<Ar.) mübah olan şeyler,
sevap veya günah olmayan şeyler
m.139b/3
[=1]

- muğalebe** (<Ar.) zafer
m.(ceng-i m.) 143a/8
m.(ceng-i m. kılp) 145b/8
[=2]
- muğannî** (<Ar.) çalgıcı
m.123a/3
[=1]
- Muğāra** (ö.i.) Suriye’de bir yer adı
M.137b/5
[=1]
- muğalla‘** (<Ar.) şeref elbisesi giymiş,
şereflendirilmiş
m. kıldı 135a/10
[=1]
- Muḥammed Muṣṭafā** (ö.i.) Hazret-i
Muhammed, son peygamber.
Ḥazret-i M. 102b/13, 150b/3
[=1]
- muḥanneş** (<Ar.) hain, alçak
m. 116a/10
[=1]
- muḥkem** (<Ar.) sağlam, güçlü
m. 125b/12, 141b/7
m. kıldılar 124a/6
[=1]
- muḥtār** (<Ar.) hareketlerinde serbest olan
m.+sizler 111b/3
[=1]
- muḥterem** (<Ar.) saygıdeğer, muhterem
m. bolur 104a/4
[=1]
- muḳayyed** (<Ar.) kayıtlı
m. boldılar 121b/13
[=1]
- Muḳlāş** (ö.i.) iğne hırsız manasında
olup Ebû Cafer Mansûr için kullanılan
bir ad
M. 121b/4, 121b/7, 121b/8, 121b/10,
121b/12
[=5]
- mulāḥî** (<Far.) beyaz üzüm türleri
m.136b/13
[=1]
- mūmiyā** (<Far.) her derde iyi geldiği
söylenen efsanevî ilaç
m. 147a/9
[=1]
- munça** (<*mu [<bu] +n+ça) zm./sf. bunca, bu
kadar → **bu**
- munda** (<*mu [<bu] +n+da) zm.burada → **bu**
- mundağ** (<*mu [<bu] +nı+teg ~ mu [<bu]
+n+da+ok) bunun gibi, böyle → **bu**
- mundaḳı** (<mundağ+ı) zm. böylesi → **bu**
- mundın** (<*mu [<bu] +n+dın) zm. bundan,
buradan → **bu**
- murğa** (<*mu [<bu] +n+ğa) zm. buna → **bu**
- mumı** (<*mu [<bu] +nı) zm.bunu → **bu**
- mununğ** (<*mu [<bu] +nı+ğ) zm. bunun → **bu**
- mununğdın** (<*mu [<bu] +nı+ğ+dın)
zm.bundan → **bu**
- Munṭazîr** (ö.i.) bir kumandan adı
M. 111b/14
[=1]
- murabba‘** (<Ar.) dört köşeli
m.105a/7
[=1]
- murād** (<Ar.) istek, dilek
m.+ığa 101b/11
[=1]
- muraşsa‘** (<Ar.) değerli taşlarla süslü
m.143a/11
m. kıldılar 113b/15, 114a/3
m. kılgan 109a/15, 136b/1
[=5]
- Mūsā** (ö.i.) İsrailoğulları’na gönderilen ve
kendisine tevat indirilen peygamber
M.(Ḥazret-i M.) 113b/6, 114b/11
M.(Mescid-i M.) 106a/2
[=3]

Mūsā ibn Maḥmūd (ö.i.) Muaviye'nin
Medine'ye gelme olayını rivayet eden
kişi

M. 141b/7

[=1]

Muṣaffā (ö.i.) Yahyâ bin Hâlid el-
Bermekî'nin kızı

M.144b/4

[=1]

musahḥar (<Ar.) ele geçirilmiş,
zaptedilmiş

m. 150a/7

m. kılsam 128b/2

m. tururlar 150a/6

[=3]

musallah (<Ar.) silahlı, silahlanmış

m. bolup 143b/14, 146a/5

[=2]

musallaṭ (<Ar.) rahat bırakmayan,
sataşan

m. kıldı 132a/11

m. kılgandır 148a/6

[=2]

Muṣ'ân (ö.i.) Yahyâ bin Hâlid el-
Bermekî'den korkup ondan merhamet
dileyen bir şahıs

M.144b/1

[=1]

muṣavver (<Ar.) suretli

m. 110a/12

[=1]

Mūsi:l (ö.i.) Musul. Irak'ta tarihi bir şehir

M.+de 117a/14

[=1]

muṭahhara (<Ar.) mübarek

m.+ları (ravza-i m) 114b/15

[=1]

mutaşaddī (<Ar.) şef, nezaretçi

m. 149b/14

[=1]

muṭī' (<Ar.) itaat eden

m. 150a/7

[=1]

muṭrib (<Ar.) çalgıcı

m.123a/3

[=1]

muṭṭali' (<Ar.) haberli, bilgili

m.boldılar 127b/13

m.bolup 128a/6, 128a/15, 143b/13

[=4]

mutaşaddī (<Ar.) saldırgan

m. tururlar 149b/14

[=1]

muttaşıl (<Ar.) aralıksız

m. 109b/9

[=1]

muwāfi:k (<Ar.) uygun

m.115a/10

[=1]

muz buz

m.132b/9, 143a/2

[=2]

muẓaffer (<Ar.) zafer kazanmış

m.127a/8

[=1]

muẓla- buzlanmak, donmak

m.- p 131b/5

[=1]

mü soru edatı

m.+dür 127b/14

[=1]

→**mı, mu**

mü'ezzin (<Ar.) müezzin

m.+leri 103b/1, 105b/11

[=2]

mü'mi:n (<Ar.) iman eden

m.122a/9

m.(bende-i m.) 102a/15

[=2]

mübāhāt (<Ar.) övünme

- m.+lar 138b/12
[=1]
- mübārek** (<Ar.) mübarek
m.103a/12, 104b/3, 104b/9, 107a/5,
113a/13, 115b/12, 121a/10, 123b/10,
141a/6, 141a/9, 145a/8, 149a/4
m.(hāne-i m.) 150a/2
m.+dür 150a/13
m. əmesdür 150a/13
m. (münber-i m.) +ge 141b/9
m. +leri (cesedi m.) 106b/14
m. +leri (na'leyni m.) 115a/1
m. +ni (cesedi m.) 123b/11
m. +ni (münberi m.) 141b/9
m. +niñg (cesedi m.) 123b/10
m.(hāne-i m.) +niñg 150b/7
[=22]
- müddet** (<Ar.) süre
m.103a/5, 142a/15
[=2]
- müfsīd** (<Ar.) bozguncu, fəsat
m.134a/13
[=1]
- müheyyā** (<Ar.) hazır, hazırlanmış
m. qıldılar 129b/6
[=1]
- mühre** (<Far.) boncuk
m.+ni 133a/15
m.+si 133b/1
m. turur 133a/14
[=3]
- mühü:rluq** (<Ar. *mühr* + T. *+luq*) mühürlü
m.125b/1
[=1]
- müjde** (<Far.) müjde, sevinç haberi
m. berdi 146a/3
[=1]
- mükəmmel** (<Ar.) tam, eksiksiz
m. bolup 143b/14, 146a/6
[=2]
- mükerrem** (<Ar.) saygı değer, yüce
m. (mu'azzam-ı m.-i ümmü'l-ķurā)
150a/2
[=1]
- mülākāt** (<Ar.) buluşma
m. bolup 125a/3
[=1]
- mülevven** (<Ar.) renkli
m. 106a/3
[=1]
- mülk** (<Ar.) yurt, ölkə, taşınmaz mal
m.+de 122b/11
m.+ığa 140b/15
m.+leręa 147a/15
m.+lerniñg 129a/8
m.+niñg 137a/3
m. turur 126a/10
[=6]
- münakkaş** (<Ar.) nakışlı, işlemeli
m. 113b/14, 125a/15, 133b/8
m. qılęan 109a/15
m. turur 106a/3
[=5]
- münāşebet** (<Ar.) bağ, yakınlık
m.+i 129b/2
[=1]
- münber** (<Ar.) minber
m. 102b/12
m.(m.-i mübārekge) 141b/9
m.(m.-i mübārekni) 141b/9
m.+lerniñg 141a/14
m. turur 109a/12
[=5]
- münker** (<Ar.) inkar edilen
m. +ni (nehy-i m.) 122a/10
[=1]
- mürę-zār** (<Far. *mürę* + *zār*) yeşillik
alan
m.+ları 138a/3
[=1]

mürüvvetlig (<Ar. *mürüvvet* +T. +*lig*)

insanîyetli

m.131b/7

[=1]

müstaḥkem (<Ar.) sağlamlştırılmış

m. kılğandır 147b/11

[=1]

müstekreh (<Ar.) iğrenilen, tiksiniilen

m. 148a/3

[=1]

Müsülmān (<Ar.) Müslüman

M.122a/9

M.122b/8, 125a/4, 147b/5

M.+lar 148a/15

M.+larınġ 117b/15, 124b/2

[=7]

Müsülmānçılıġ (<Ar. *Müsülmān* + T. +*çıl+lıġ*)

Müslümanlık

M.+ġa 149b/3

[=1]

Müsülmānlık (<Ar. *Müsülmān* + T. +*lık*)

Müslümanlık

M.+dın 147a/2

M.+ġa 147a/3

[=2]

müşerref (<Ar.) şereflî, şereflendirilmiş

m. boldılar 131a/1

[=1]

müşġ (<Far.) misk

m.103b/6

[=1]

müşkil (<Ar.) zor, güç

m.+ini 145b/10

[=1]

müşterî (<Ar.) Jüpiter gezegeni manasında

olup iyi ve yumuşak huylu sevgili için

kullanılır

m.125a/13

[=1]

müteġayyir (<Ar.) deġişen, deġişken

m. bolur 115b/6

[=1]

N

nā (<Far.) ney sazı

n.142b/12

[=1]

nā-çār (<Far. *nā-* + Far. *çār*) çaresiz

n.150b/14

n. bolup 111a/10

[=2]

nāfūs (ö.i.) Müslüman ülkelerde çan yerine

kullanılan tahtadan yapılmı bir zil, bu

zilden hareketle Müslüman

olmayanlara verilen ad

n. 147b/6

[=1]

naḥif (<Ar.) cılız

n.132b/9

[=1]

Nāḥiye (ö.i.) Dicle nehrine verilen ad

N.142a/8

[=1]

Naḥrū'l-Cābūr (ö.i.) Üç yüz çeşmenin

birleştiği Re'sü'l-Ayn denilen yerine

verilen ad.

N.136b/15

[=1]

nā-ḥoşluk (<Far. *nā-* + *ḥoş* + T. +*luk*)

kötülük

n.+ıdın 132b/1

[=1]

naḳḳāre (<Ar.) davul

n.126a/16, 134b/7, 146a/4

[=3]

naḳḳāşlık (<Ar. *naḳḳāş* + Far. +*lık*)

nakkaşlık

	n.+ğa 139b/7 [=1]		n.134b/11, 134b/14, 134b/15 n.+ı 134b/5, 134b/14 [=5]
nağş	(<Ar.) nakış, işleme n.144a/13 n.+ıda 125b/1 [=2]		nā-rāzī (<Far. <i>nā-</i> +Ar. <i>rāzī</i>) razı olmayan, kabul etmeyen n. êrdiler 139a/8 [=1]
nāğşīn	(<Ar.) nakışlı n.139b/8 [=1]		narı öte n.+sıda 126a/11 [=1]
nāle	(<Far.) inilti n.111b/13 [=1]		nā-sāz-gār (<Far. <i>nā-</i> + <i>sāz</i> + <i>gār</i>) uygunsuz n. turur 132b/3 [=1]
na'leyn	(<Ar.) ayakkabı m.(n.-i mübârekleri) 115a/1 [=1]		Naşre (ö.i.) Hazar'ın hükümdarı Zeren İbn Hâlim'in kızı olup İran padişahı Şafur ile evlenmiş ve Şafur tarafından öldürülmüştür. N.127b/9, 128a/5, 128a/6, 128a/9, 128b/9, 128b/14 N.+din 129a/1 N.+ge 128a/2, 128a/5 N.+ni 128b/2, 128b/7, 128b/9, 129a/3 [=14]
namāz	(<Far.) namaz n.+durlar 122a/13 n.+larını 122a/12 n.+larını 106b/7 [=3]		nātiq (<Ar.) konuşma n.(hikmet-i n.) 102b/1 [=1]
namāz-gāh	(<Far.) namaz kılınan yer n.+da 107b/9 n.+ıda turur 108a/11 n.+ları turur 107b/8 [=3]		Nāşavur (ö.i.) <i>Nişabur</i> . İran'da tarihi bir şehir N.149a/5 [=1]
namāz-güzār	(<Far. <i>namāz</i> + Far. <i>güzār</i>) namaz kılan n.122a/9 [=1]		nāzenīnī (<Far. <i>nāzenīn</i> + <i>ī</i>) bir nazlı güzel n.125a/14 [=1]
nāme	(<Far.) n.127b/11, 127b/12, 128a/1, 128a/2, 128a/3, 128a/5, 128a/8, 128a/9, 128a/15 n.+ge 128a/9 [=11]		nāzik (<Far.) zarif n.134a/11 [=1]
nāmūs	(<Ar.) namus, ar, utanma n. kıldılar 127b/8 [=1]		ne I.zm.ne n. 102a/1, 113a/4, 136a/11, 143b/6
nān	(<Far.) ekmek		

n. turur 121b/2 [=5] II. sf. ne kadar, hangi n. 101b/9, 101b/10, 126b/7, 128b/14, 129a/3 [=5] III.bağ. ne...ne... n.(ne...ne) 117b/2, 143a/2, 143a/3 [=3]	n.114b/3 [=1]
nebrlik (<Ar. <i>nebr</i> +T. <i>+lik</i>) yüksek sesli n. turur 148a/11 [=1]	nedīm (<Ar.) sohbet arkadaşı, arkadaş n.135a/2 n.+leri 110b/6 [=2]
Necrān (ö.i.) Hazret-i Muhammed'in Allah tarafından korunduğunu bildirdiği bir yer. N. 105b/4 [=1]	nefir (<Ar.) boynuzdan yapılmış boru n.+lerni 146a/4 [=1]
neççe sf. nice, çok, birçok, bir miktar n. 101b/2, 105b/7, 107b/16, 116a/4, 117a/13, 117a/14, 117a/15, 117b/5, 118b/10, 119a/1, 121a/1, 125b/5, 126a/4, 131a/11, 133b/15, 136a/1, 140a/13, 141a/4, 142a/15, 142b/6, 143a/7, 143a/12, 143b/10, 145a/15 [=24] → neçe	neft (<Far.) petrol n.148a/7 [=1]
neççend (<T. <i>ne</i> + Far. <i>çend</i> نَجْد) ne kadar, birkaç n. 109a/14, 110a/8, 114a/12, 137b/6 [=4]	nefta (<Ar.) barut n. 147a/9 [=1]
neçe sf. nice, çok, birçok, bir miktar n. 106a/2 n.+sini 115a/12 [=2] → neççe	neğü (<T. <i>ne</i> + T. <i>gü</i>) oldukça, çok n.115a/6 [=1]
neçük nasıl n.114b/4 [=1]	Neherān (ö.i.) Kufe'nin Hazret-i Ömer tarafından fethedilen şehirlerinden biri N. 149a/1 [=1]
nedāmetā (<Ar.) pişmanlıklar olsun!, eyvahlar olsun!	nehr (<Ar.) ırmak n. 134b/12, 136b/15 n. turur 142a/8 [=2]
	Nehr-i Hirmend (ö.i.) Sistan'da bulunan nehir N. turur 137b/8 [=1]
	Nehr-i Şirfān (ö.i.) Azerbaycan'da bulunan Şirvan nehri N.+nınğ 123b/5 [=1]
	nehy (<Ar.) yasaklama n.(n.-i münkerni) 122a/10 [=1]
	nème ne, şey, nesne n. 109b/7, 111a/7, 117b/7, 131a/3, 133a/1, 135a/15, 139b/5, 143b/6

- n.(n.-i kerekige) 105b/15
n.+de 129b/9
n.+sini 106a/1
[=9]
- nemerse** nesne, şey, bir şey
n.116a/15, 119b/9
n.+ler 145a/6
n.+ni 115b/5, 117a/10, 121a/6, 133b/4
n.+ninğ 118a/7
n.+si 150a/13
[=10]
→ **nèmerse**
- nèmerse** nesne, şey, bir şey
n.117b/13
[=1]
→ **nemerse**
- nemerseī** (<T. *nemerse* + Far. *ī*) bir şey,
bir nesne
n. 101b/4, 109b/6, 111a/14, 112b/8,
121a/5, 138a/14
n.(avval-ı n.) 103a/9
[=7]
- neng** (<Far.) ar, utanma, namus
n. kıldılar 127b/8
[=1]
- nesl** (<Ar.) soy, nesil
n.+idin turur 132b/14
n.+idin tururlar 134b/1
[=2]
- Neşāīse** (ö.i.) Mekke için verilen
adlardan biri
N.150a/2
[=1]
- n'et-** (<*ne* + *et-*) ne yapmak
n.-ip 145b/15, 150a/12
[=2]
- nevāhī** (<Ar.) çevre, etraf
n.+side turur 134a/5
[=1]
- nevāziş** (<Far.) gönül alma, iltifat
n.+ler kılıp 135a/10
[=1]
→ **nevāzi:ş**
nevāzi:ş (<Far. *nevāziş*) gönül alma,
iltifat
n.+ler kıldı 129a/12
n.+ler kılıgıl 129b/1
[=2]
→ **nevāziş**
- Nevbe** (ö.i.) Büyük kısmı Sudan'da bir kısmı
ise Mısır'da bulunan bir bölge.
N. 134a/4
[=1]
- nevbet** (<Ar.) sıra, nöbet
n.103a/5, 112b/12, 143a/13
[=3]
- nevmīd** (<Far.) umutsuz
n.132a/10
[=1]
- Ney** (ö.i.) Zablistan'da bulunan büyük bir
dağa verilen isim
N.137b/11
[=1]
- neçük** nasıl
n.128a/4
[=1]
- niga:h-bān** (<Far. *nigeh* + *-bān*) gözcü
n.+ları 118a/8
[=1]
- nigār** (<Far.) nakış
n.133b/7
[=1]
- nihāyet** (<Ar.) son
n.+idin 108a/1
[=1]
- Nīl** (ö.i.) Nil nehri
N. +ninğ (rūd-ı N.) 134a/5
[=1]
- nīl-gūn** (<Far. *nīl* + *gūn*) mavi renkli
n.+ğa 148a/8

[=1]
nīm-keyf (<Far. *nīm* +Ar. *keyf*) yarı
keyifli
n. boldı 129b/8
[=1]
nişār (<Ar.) saçma, dağıtma
n.128a/7
n. kıldılar 129b/7
[=2]
niyyet (<Ar.) niyet
n.+ide 145a/11
[=1]
nizār (<Far.) zayıf
n.132b/10
[=1]
nīze (<Far.) mızrak, süngü
n.146b/13
n.(n.-i cān-sitānlarını) 146a/6
n.+ni 146b/12, 146b/14
n.+si 146b/12
[=5]
nīzeī (<Far.) bir mızrak
n.146b/11
[=1]
nöker (<Mo.) birinin hizmetinde olan kimse,
köle
n.+leri 135a/3
[=1]
nūbe (<Far.) feryat
n.(n.-i cir-ā-cir) 146a/11
[=1]
Nūḥ (ö.i.) kavmi tufan ile helak edilen Nuh
Peygamber
N.106a/13
N.(Hāzret-i N.) 133a/11
N.(Mescid-i N.) 105b/11
[=3]
numūneī (<Ar. *numūne* + Far. *ī*) bir
örnek
n. turur 133a/5

[=1]
nūr (<Ar.) nur, parlaklık
n.+ı turur 102a/9
[=1]
nuşret (<Ar.) I. yardım, Allah'ın yardımı
n. 104b/5, 124a/15
II. üstünlük
n.131a/11
[=3]

O

obdān (<Far. *ābādān*) iyi, güzel
o.110b/15, 111a/4, 120b/3, 120b/5,
122a/7, 131a/14, 141b/5, 147a/1
o.+dur 121a/15
[=9]

obdānlık (<Far. *ābādān* +T. *-lık*) iyilik,
güzellik
o.126a/11
[=1]

ofra- (<ET. *opra*-ED, 14) yıpranmak
u.-ğan turur 105a/9
u.-ptur 105a/4
[=2]

oğrı hırsız
o.+sı 121b/8
[=1]

oğul evlat, oğul
o.135b/12, 136a/1
o.+dın 102a/14
o.+ı 129a/9, 129a/15
o.+um 129b/2, 129b/11
[=7]

oğurla- çalmak
o.-pdurmen 121b/9
o.-rlar 106a/1
[=2]

oḥşa benzer, gibi
o.102a/1, 132b/3, 149b/5

	[=2]	123b/3, 123b/8, 123b/10, 123b/13,
oḥṣa-	benzemek	123b/15, 124a/2, 125b/14, 125b/15,
	o.-r 107b/4, 107b/5, 123a/8, 145a/6	126a/2, 126a/5, 126a/16, 126b/4,
	[=4]	126b/5, 126b/6, 127a/8, 127a/9,
ok	ok	127a/14, 127a/15, 127b/1, 131a/2,
	o.109b/15	131a/6, 131b/1, 131b/10, 131b/13,
	o.+ı 109b/15	131b/16, 132a/3, 132b/1, 132b/15,
	o.+ıḡa 143b/11	133a/2, 133a/4, 133a/5, 133a/12,
	[=3]	133b/9, 133b/11, 133b/14, 134a/3,
okı-	okumak	134a/7, 134a/10, 134a/12, 134a/13,
	o.-dı 143b/13	134b/13, 134b/16, 135a/15, 135b/3,
	[=1]	135b/10, 136a/11, 136b/1, 136b/6,
ol	zm.o	136b/10, 136b/16, 137a/2, 137a/3,
	o.101a/2, 101a/3, 101a/6, 101b/1,	137a/9, 137a/10, 137a/12, 137b/12,
	101b/3, 103a/11, 103b/2, 103b/13,	137b/15, 138a/15, 138b/7, 138b/9,
	104a/6, 104a/8, 104b/5, 104b/7,	138b/15, 139a/1, 139a/2, 139a/5,
	104b/9, 105a/9, 105a/13, 105a/14,	139a/6, 139a/11, 139b/11, 140a/2,
	106a/7, 106a/11, 106b/1, 106b/8,	140a/8, 140b/3, 141a/2, 141a/10,
	107a/4, 107a/6, 107b/1, 107b/10,	141a/11, 141b/1, 141b/5, 141b/6,
	107b/11, 107b/13, 107b/14, 108a/9,	142a/5, 142a/9, 142b/9, 143a/14,
	108a/11, 108b/5, 108b/7, 108b/10,	143b/1, 143b/7, 143b/15, 144a/1,
	108b/12, 108b/13, 108b/14, 108b/15,	144a/4, 144a/14, 144b/6, 144b/9,
	109a/3, 109a/13, 109a/14, 109b/5,	144b/10, 144b/12, 144b/13, 145a/7,
	109b/6, 110a/10, 110b/12, 111a/5,	145a/8, 145a/11, 145a/14, 145b/10,
	111a/7, 111a/14, 111b/2, 111b/4,	145b/11, 145b/12, 146b/4, 146b/12,
	111b/8, 111b/9, 111b/10, 112a/3,	146b/14, 147a/10, 147a/15, 147b/1,
	112b/1, 112b/2, 112b/3, 112b/4,	147b/4, 147b/9, 147b/11, 147b/15,
	113a/5, 113a/9, 113a/12, 113a/15,	148a/5, 149a/6, 149a/7, 149b/9,
	113b/1, 113b/3, 114a/5, 114a/6,	150a/3, 150a/4,
	114a/10, 114a/13, 114b/8, 114b/9,	150a/11, 150a/12, 150a/14, 150b/3,
	114b/10, 114b/11, 114b/12, 115a/4,	150b/5, 150b/7, 150b/8, 150b/14
	115a/7, 115a/8, 115a/9, 115a/13,	o.+dur 103b/15, 104b/1, 115b/5,
	115b/9, 116a/4, 116a/6, 116b/5,	116a/3, 116b/4, 137b/11, 149b/15
	117a/10, 117a/13, 117b/12, 118a/11,	o. erdi 110b/5
	118b/6, 118b/11, 118b/15, 119a/11,	o. turur 103a/8, 106a/14, 108a/12
	119b/3, 119b/7, 119b/10, 120a/5,	[=257]
	120a/11, 120a/14, 120b/10, 121a/3,	o (anča <*a+n+ça) 116a/14, 149b/3
	121a/5, 121a/12, 121a/13, 121b/5,	[=2]
	122a/12, 122a/15, 122b/6, 122b/10,	o.(anda <*a+n+da) 101b/15, 102b/9,
	122b/11, 122b/14, 123a/9, 123a/10,	103a/6, 103b/9, 103b/10, 105b/8,

107a/8, 107b/3, 107b/6, 107b/9,
108a/1, 108a/4, 108b/16, 109a/10,
109a/16, 109b/14, 110a/9, 110a/12,
113b/4, 115b/6, 116a/15, 117a/11,
117b/3, 119b/15, 121a/4, 121a/5,
121a/6, 121a/9, 126a/16, 130a/10,
131b/12, 132a/3, 133a/3, 133b/10,
135b/11, 135b/15, 136b/8, 137a/7,
138b/7, 141a/1, 142a/10, 146b/11,
149b/10

o.+dur 106a/10, 119a/9, 131b/11,
141b/4

o.+durlar 140a/7

o.turur 114b/14, 141a/9, 141b/1,
142a/11, 146b/7, 147b/3

[=54]

o.(**andağ** <*a+n+da+oğ ~ *a+nı+teg)

öyle, onun gibi

a. 101a/14, 102a/3, 105a/7, 105a/13,
106a/2, 107a/2, 111a/15, 113b/1,
117b/13, 120a/12, 120b/6, 121a/2,
122a/6, 121a/9, 122b/4, 122b/9,
122b/14, 123a/4, 123a/5, 123a/8,
123a/12, 123b/5, 123b/9, 124a/3,
124b/15, 125a/8, 126a/14, 126b/1,
127a/12, 128a/10, 128b/10, 129a/6,
132a/13, 132b/11, 133b/13, 134b/2,
135a/7, 136a/5, 136a/9, 137a/9,
137b/4, 140b/4, 140b/6, 140b/14,
141b/8, 142a/9, 144b/5, 145a/11,
148a/15, 150a/3

o.+dur 106a/5, 116a/8, 125b/14

o.êrdi 116b/7, 121a/12, 124a/5, 129a/7
[=57]

o.(**andın** <*a+n+dın) 101a/6, 103a/5,
103b/11, 103b/14, 104b/11, 108b/14,
120b/8, 122a/14, 122b/10, 126b/4,
127a/3, 127a/4, 127b/2, 127b/11,
128a/14, 131a/12, 132b/6, 133b/3,
134a/3, 135b/3, 137a/8, 137a/12,

137b/3, 138a/11, 141b/2, 142a/4,
142a/5, 142b/11, 143a/13, 144a/2,
145b/13, 147b/1, 148a/9, 150b/4

[=34]

o.(**anğa** <*a+n+ğa) 102a/10, 102b/1,
105a/12, 107a/14, 113a/6, 114a/9,
118b/11, 128a/7, 129b/12, 136a/2,
143a/14, 144b/4, 146b/10

[=13]

o.(**anğagaça** <*a+n+ğa+ga+ça) 126a/4

[=1]

o.(**anı** <*a+nı) 103b/8, 103b/10,
103b/14, 105a/3, 105a/8, 106a/8,
106b/3, 107b/7, 108a/3, 108b/17,
109b/3, 109b/10, 110b/4, 110b/13,
110b/15, 111a/5, 111b/1, 112b/2,
113a/4, 117a/5, 117a/6, 120b/6,
121a/11, 126a/8, 127a/6, 127a/13,
132b/15, 133b/14, 135a/14, 135b/4,
135b/14, 136b/13, 136b/15, 137b/11,
137b/15, 138a/14, 140a/5, 140b/7,
141a/3, 144b/6, 146b/13, 147a/13,
147b/4, 149a/9, 149b/11, 149b/13,
150b/6

[=47]

o.(**anığ** <*a+nıng) 102a/6, 107a/11,
108a/5, 108a/6, 108a/7, 108b/9,
109a/3, 109a/4,
112a/3, 112a/13, 115b/2, 115b/9,
115b/11, 116a/2, 116b/10, 117b/7,
117b/9, 118a/14, 118b/7, 119a/6,
119b/10, 120a/15, 123a/1, 126a/6,
126a/11, 130a/6, 131a/15, 131b/5,
131b/11, 132b/5, 132b/9, 132b/10,
132b/14, 133a/6, 134a/8, 136b/12,
138b/13, 139b/8, 139b/9, 142a/7,
142b/14, 144a/15, 146a/15, 146b/3,
147a/14, 148a/15, 149a/4

[=47]

o.(**anığda** <*a+nıng+da) 101a/9,

	102b/7 [=2] o.(anınğdın <*a+nınğ+dın) 113a/8, 118b/10, 122a/7, 131a/14, 139a/8, 148a/1 [=6]	[=2] → on êkki
ol-	olmak, meydana gelmek o.-sa 120a/9, 145a/13 [=2] → bol-	on êkki on iki o.137a/8, 138a/4 [=2] → on êki
olar	onlar o.109a/12, 111a/5, 111a/8, 111b/4, 120a/2, 124a/9, 124a/10, 128b/15, 131a/9, 132a/11, 132b/6, 138a/12, 138a/15, 138b/2, 150b/2, 150b/8 o.+ğa 108a/15, 120b/9, 150a/4 o.+nınğ 110b/2, 110b/5, 113a/12, 118b/5, 120a/7, 139a/14 o.+olarınınğ 147b/13 [=26]	on êkki minğ on iki bin o.146b/4 [=1] onğ sağ o.102b/13 [=1] onğay kolay o.+ı 145b/9 [=1] on minğ on bin o.109a/11 [=1] on yetti on yedi o.105b/12 [=1]
oltur-	I.oturmak, bir yere yerleşmek o.-up 125b/10 o.-uptur 110a/15 o.-ur 110a/12, 118b/7 o.-urlar 126a/13 [=5] II. güneşin batması o.-ur 105b/13 [=1]	on yüz bin o. 131a/7 [=1] ora (<YUyg. <i>ora</i> NECİP,297) çukur o.+ğa 110b/8 [=1] orun I. yer, mevki, makam o.129a/12 o.+ı 136b/8 (ornı) o.+ıda 119a/13, 137a/1, 140a/5, 146b/16 (ornıda) o.+ıdın 146b/15 (ornıdın) o.+um 128b/11 (ornum) II. yükseklik o.+ı 103a/13 (ornı) [=9]
olturğuz-	oturtmak o.-up 118b/9, 129a/13, 129b/9 [=3]	‘Oşmānī (ö.i.) Hz.Osman’ı takip edenler ‘O. turur 132a/14 [=1]
on	on o.105a/17, 105b/1, 108a/13, 108b/14, 109a/5, 113b/11, 114a/1, 120a/13, 120b/3, 122a/1, 122a/15, 123a/6, 135b/6, 147a/5 [=15]	
on êki	on iki o.108a/5, 108a/7	

ot	ateş o. 107b/10, 107b/11, 110a/2, 110a/3, 110a/4, 125b/12, 138b/11, 148b/1 o.+dın 110a/13 o.+ğa 110a/12, 133a/3, 137b/2 o.+ı 128b/1 o.+lar 138b/10, 148a/7 o.+nı 148a/6 [=16]	ögze	(YUyg. <i>ögze</i> NECİP,30; SHAW, 69) çatı ö.+si turur 136a/15 ö.+side 107a/11 [=1]
ot	ot, bitki o.119a/1 [=1]	öl-	ölmek ö.-di 113a/3, 135b/12, 137a/13, 143a/4, 145b/1 ö.-diler 105a/3, 144a/15 ö.-e yazdım 112b/15 ö.-edürmen 111a/14 ö.-er 149b/11 ö.-geli 127b/14 ö.-gen 145a/13 ö.-geni 125a/11 ö.-gey 110a/1 ö.-mey 138a/13, 150a/4 ö.-se 117b/9 ö.-sem 106b/3 ö.-üp 122a/11, 135b/1 [=20]
otla-	otlamak o.-r érđi 119a/2 [=1]	ölme-	ölmemek ö.-dim 112b/15 [=1]
otra	orta o.+sı 144b/12 o.+sıda 106a/10, 113b/3, 136b/7, 142b/10 [=5]	öltür-	öldürmek ö.-di 144b/11 ö.-diler 111a/15, 125b/6, 128b/8, 129a/6 ö.-e başlap 146a/9 ö.-edürler 111a/10 ö.-edür miz 111a/5 ö.-geli 135a/14 ö.-gen 125a/11 ö.-geyler 106b/2, 111a/6, 111b/1, 111b/11 ö.-mey 112a/3 ö.-senğiz 111a/11 ö.-senğizler 111a/12
otun	odun o.145a/4 [=1]		
otuz	otuz o. 116b/8, 135a/7, 137a/4, 147a/4 [=1]		
otuzming	otuz bin o.109a/12 [=1]		
oy	(YUyg. <i>oy</i> NECİP,300; <i>uy</i> SHAW,76) fikir,düşünce o.113a/9 [=1]		
oy-	oymak, kazımak o.-ğan tururlar 102a/4 [=1]		
oyun	oyun o.+ğa 105b/17 [=1]		
Ö			

ö.-senğler 111b/5	[=2]
ö.-sem 112a/1	öpke (YUyg. öpke SHAW, 50; NECİP, 306) akciğer
ö.-ünğizler 111a/11	ö.149b/11
ö.-üp 111a/1, 143a/5, 149a/12	[=1]
ö.-ür 102a/14	örge- öğrenmek
ö.-ürler 117b/3	ö.-di 119a/2
[=25]	[=1]
öltürme- öldürmemek	örget- öğretmek
ö.-nğizler 111a/11	ö.-ti 126a/4
ö.-senğler 111b/5	[=1]
ö.-sek 111a/9	örle- yükselmek
ö.-sem 128b/2	ö.-p 106b/8, 122b/13
[=4]	[=1]
ölüm ölüm	östenğ (YUyg. <i>österğ</i> SHAW,65) kanal
ö.+ni 101b/6	ö.+din 134b/13
[=1]	[=1]
‘Ömer (ö.i.) İslam’ın ikinci halifesi, Hazret-i Ömer.	öşni (YUyg. <i>öşni</i> SHAW,66) omuz
‘Ö.(Hazret-i ‘Ö.) 115a/3	ö.+lerige 146a/7
[=1]	[=1]
→‘Ömer ibn Hattâb, ‘Ömer bin el-Hattâb	öt- I.geçmek, gitmek
‘Ömer ‘Abdu’l-‘Azîz (ö.i.) <i>Ömer b. Abdülazîz</i> . Emevî halifesi (717-720)	ö.-e almas 142b/10
‘Ö.133b/9	ö.-e almay 134b/13
[=1]	ö.-er 131b/14
→‘Abdu’l- ‘Azîz	ö.-eride 126b/3
‘Ömer bin el-Hattâb (ö.i.) İslam’ın ikinci halifesi, Hazret-i Ömer.	ö.-ken 120a/10
Hazret-i ‘Ö. 103b/7	ö.-üp 120a/10, 121b/10, 126b/4, 127a/4, 142b/15
[=1]	ö.-mes 104a/2
→‘Ömer, ‘Ömer ibn Hattâb	[=11]
‘Ömer ibn Hattâb (ö.i.) İslam’ın ikinci halifesi, Hazret-i Ömer.	II. (zaman) geçmek
‘Ö. +nıng (Hazret-i ‘Ö.) 149a/2	129a/12, 135b/14, 142a/15
[=1]	[=3]
→‘Ömer, ‘Ömer bin el-Hattâb	III. göçmek, ölmek
‘ömr (<Ar.) ömür, yaşam	146b/8
‘ö. 101b/11	[=1]
‘ö.+ i 133b/3	öte- eda etmek, yerine getirmek
	ö.-p bolup êrdiler 106b/7
	[=1]

ötker-	geçirmek ö.-ip 129a/5 [=1]		ö.+leri êrdiler 106b/12 ö.+leriğa 113b/4 ö.+lerige 122b/3
ötkez-	geçirmek ö.-ken êmesdür 101b/11 [=1]		ö.+lerini 140a/12, 146a/11 ö.+ni 114b/3 ö.+ümni 117b/6, 124b/15
ötni	(YUyg. <i>ötne</i> İL, 794; <i>ötni</i> SHAW, 54) ödünç ö.113a/3 [=1]		ö.+ünğizler 106b/3 ö.+ünğni 129b/9 ö.+ünğge 111b/7 [=43]
ötüni	dilek, istek ö.+sini 112b/12, 112b/13 [=1]	özge	başka ö.108b/4, 117b/12, 122a/5, 122a/15, 122b/11, 130a/8, 131b/7, 133a/1, 141a/2, 142a/5, 142b/10, 148a/10, 150a/13, 150b/1, 150b/8 ö.+sini 116b/12 [=16]
öy	ev ö. 108a/3, 108a/8, 113b/13, 120b/12, 133a/12, 133a/13, 138b/7, 144a/12 ö.+dür 110a/12 ö.+i turur 104b/1 ö.+ini 104b/1 ö.+leri 139b/2 ö.+lerini 146b/1 ö.+lerinin 136a/15 ö.+ni 129b/14 ö.+ninğ 104b/5, 108a/9 ö.+ünğge 104b/6 [=18]	'özü	(<Ar.) özür 'ö. koluñğızlar 101a/12 [=1]
öz	kendi ö.113a/7, 115a/10, 115a/15, 119b/4, 120a/5, 129a/13, 130a/2, 130a/3, 132b/2, 140a/5, 144a/5, 144a/8 ö.+i 113a/7, 113a/9, 125b/3, 127a/9, 129b/3, 135b/15, 144a/14, 149a/4, 149a/10 ö.+ige 109b/15, 113a/8, 135b/2, 141b/13, 149a/9 ö.+ini 128a/13, 138b/9 ö.+ining 113a/5, 139a/1, 144a/6 ö.+leri 124a/6	P	pād-şāh (<Far. <i>pād</i> + <i>şāh</i>) padişah, sultan p.116b/6, 119b/5, 120a/15, 124b/3, 126b/3, 127a/7, 127b/5, 129a/7, 129a/15, 129b/8, 129b/10, 129b/15, 134a/14, 134b/6, 135a/4, 135a/9, 135b/14, 137b/1, 137b/16, 139a/4, 139a/6, 145a/14, 145b/5, 145b/8, 146a/2, 147a/12, 149a/7, 149a/14 p. boldı 107a/7 p.(Ĥazret-i p.) 127a/4, 130a/2 p.(p.-ı 'ādil) 115a/8 p.(p.-ı İskender) 116a/4 p. (p.-ı zālî:m) 113a/13 p. (p.-ı zamāne) 107b/9 p. êgen 129b/5 p.+ğa 150a/8

- p.+ı 108a/13, 108a/16, 108b/10,
112b/3, 118b/5, 119b/4, 127b/8,
129a/9, 132b/14, 135b/12, 135b/15,
138b/15, 147a/10
p.+ı érđi 121a/13
p.+ıǵa 108a/14
p. kıldılar 135b/16
p.+lar 107b/3, 150a/7
p.+ları 124b/3, 137a/13, 148a/14
p.+larıǵa 125a/2
p.+larını 120a/7
p.+larınınǵ 134b/1, 144a/5
p.+nınǵ 102a/2, 129a/9, 149b/10
pāyitahtı p. turur 109a/14
[=67]
- pād-šāh-āne** (<Far. *pād* + *šāh* + *āne*)
padişahça
p.(resm-i p.) 129b/6
[=1]
- pad-şāhlık** (<Far. *pād-šāh* +T. *lık*)
p.125b/7, 134b/4, 146b/8
[=3]
- pahte** (<Far.) pamuk
p.136b/12, 136b/16
[=2]
- pāhtek** (<Far.) kumru
p.127a/16
p.+ninǵ 128a/12
[=2]
- paq-** bakmak
p.-ıp 129b/8
[=1]
- pākīze** (<Far.) saf
p.111a/4
[=1]
- palçık** balçık
p.147b/15
p.+nı 132a/5
[=2]
- pāre** (<Far.) parça
p. 111a/1, 135b/2
p.(p.pāre bolur) 128a/13
p.(p.pāre kıldı) 114b/4
p.(p.pāre kılıp) 146a/13
p.(p.pāre kılır érđi) 104b/7
p.(p.pāre kılırlar) 109b/4
p.(p.pāre zaħm boldı) 101a/7
[=8]
- pās-bān** (<Far. *pās* + Far. *bān*) gözcü,
bekçi
p.121b/15, 126b/2, 136b/5
p.+lar 122a/2
[=4]
- pat** zf. çabuk, hızlı, hemen
p.130a/3, 136b/11
[=2]
- patǵma** çabucak
p.101b/15
[=1]
- patman** (YUyg. *patman* NECİP, 316;
SHAW, 127) 57.3 kilo aǵırlıǵına eşit
olan eski aǵırlık birimi
p. 113b/12
[=1]
- patmanlaş-** (YUyg. *patman* NECİP,
316; SHAW, 127) patman ölçü
birimiyle tartmak
p.-ıp 137a/2
[=1]
- pāye** (<Far.) basamak
p.113b/2
[=1]
- pāy-ı taht** (<Far.) başkent
p.(p.-ı pād-şāh turur) 109a/14
[=1]
- payla-** (YUyg. *payla-* SHAW, 129 <Far. *pāy*
+ T. *la-*) dayanmak, dikkat etmek
p.-may 117b/6
[=1]

- pelās** (<Far.) eski kilim, keçe
p. 146b/3
[=1]
- peleng** (<Far.) kaplan
p.120a/3
[=1]
- penāh** (<Far.) sığınma
p.140b/14
[=1]
- penc** (<Far.) beş
p.122a/9, 131a/1
[=2]
- penc-engüşt** (<Far. *penc* + *engüşt*) beş
parmak otu
p. turur 124a/3
[=1]
- perākende** (<Far.) dağınık
p. bolup 143a/3
[=1]
- peri** (<Far.) peri
p.+ler 114a/4
p.+lerniᅅg 107b/2
p.+yige 140b/7
[=3]
- perveriş** (<Far.) besleme
p. kılgan 129a/1
p. kılip 119a/1
[=2]
- pes** (<Far.) sonra, bundan sonra
p.113b/13
[=1]
- pest** (<Ar.) alçak
p.132a/6, 144a/10
[=2]
- pestrak** (<Far. *pest* +T. *+rak*) daha alçak
p. bolğay 126b/1
[=1]
- peřimān** (<Far.) pişman
p. kıldılar 110b/10
p.+lar kıldılar 127b/7
- [=2]
- peşmine** (<Far.) yünden yapıma,
dervişlerin giydiği sade düz elbise,
süssüz elbise
p. 139a/13, 146a/15
[=2]
- pićān** (<Far.) karışık, kıvrımlı
p.(kemend-i p.) 129a/10
[=1]
- peydā** (<Far.) meydanda, ortada
p. 133a/1
p.boldı 111b/15, 113a/14, 141a/11,
141b/12, 142a/12
p.bolğan 102a/12, 102a/13, 132b/5,
137b/10
p. bolğandurlar 132b/13
p. bolğay 102a/10, 112a/10, 126a/14
p. bolup 106b/9, 107b/10, 141a/12,
144b/7
p. bolur 116a/13, 123a/9, 146b/2
p. kıldı 144b/11
p. kıldılar 114a/2
p. kılmaslar 121a/6
[=24]
- peygāber** (<Far.) peygamber
p.103a/12, 105a/14, 106a/13, 106b/13,
107a/2, 107a/4, 113b/3, 113b/11,
123a/11, 130b/1, 131b/10, 133a/11,
147b/15, 150a/5
p.(evlād-ı p.) 109b/7
p.(Ĥazret-i p.) 124b/9, 130a/4, 130a/9,
130a/12, 130b/7, 141a/4, 141a/8,
141a/14, 147a/2
p.(Ĥazret-i p.-i Ĥudā) 103b/3
p.(p.-i Ĥudānı) 125a/5
p. +dür men (evlād-ı p.) 109b/5
p. irdiler 113a/12
p. +imiz (Ĥazret-i p.) 114b/15
p.+lerniᅅg 109a/16, 110a/9

- p.+ning 103a/8, 106b/13, 115b/11,
123b/10
[=35]
- peymāne** (<Far.) kadeh
p.+si turur 102a/7
[=1]
- peyse** (<Far.) bakır para
p.+lerni 105b/7
[=1]
- peyvend** (<Far.) bağ
p. kılp 123a/6
[=1]
- peyvest** (<Far.) bağlı, bitişik
p. kılğan tururlar 123a/7
[=1]
- pinhān** (<Far.) gizli, saklı
p. kıladur 101a/1
[=1]
- pīr** (<Far.) yaşlı
p.123b/14, 123b/16
[=1]
- pirinç** (<Far.) bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım
p. 142b/13
p.+din 102b/8, 109a/9, 138b/7
p.+din turur 106a/4, 107b/16, 148a/10
[=7]
- pīş-keç** (<Far. *pīş* + Far. *keç*) hediye
p.+ler 125a/3
[=1]
- piti-** (YUyg. *püt-*, *pit-*, *piti-*, *pütü-*
NECİP, 329; MAİMAİTİAİLİ,
340; SHAW, 130-131) yazmak
p.-p 127a/16, 148b/4
p.-pdürler 101b/15
p.-p êrdiler 127b/13
[=4]
→ **fiti-**
- piyāde** (<Far.) piyade, yaya
p.118b/12
[=1]
- pul** (<Far.) para
p. 121a/6, 121a/8, 122a/1, 124b/12,
131b/16
p.+ğa 131b/15
p.+ları 137a/3
[=8]
- Pürsādvān** (ö.i.) Şüşter'i inşa eden padişah
P.(Şāh-ı P.) 123b/6
[=1]
- purşat** (<Ar. *fırşat*) uygun an, fırsat
p.+ta 130a/3
[=1]
→ **furşat**
- po:stīn** (<Far.) kürk, kaftan
p.131b/15
[=1]
- pūş** (<Far.) zırh, giysi
p.143a/11
[=1]
- put** (YUyg. *fut*, *put* SHAW, 278; NECİP, 328) ayak
p.140b/3
[=1]
→ **fut**
- pül** (<Far.) köprü
p.+ge 134b/14
[=1]
- pür** (<Far.) çok, çok fazla
p.109b/3
[=1]
- pür-ez-cevāhir** (<Far. *pür* + *ez* + Ar. *cevāhir*) mücevherlerle dolu
p. êrdi 117a/8
[=1]
- pür-hesāb** (<Far. *pür* + Ar. *hesāb*) hesaplı, ölçülü

s. 137a/8
[=1]
pür-heybet (<Far. *pür* + Ar. *heybet*)
heybetli
p.102a/2
[=1]
pür-ni'met (<Far. *pür* +Ar. *ni'met*)
nimetli, verimli
p. 116b/3, 125b/9, 131a/14, 132a/15,
135b/5, 136b/12, 147a/2, 147b/7,
149b/6
[=9]
püt- I.inanmak, güvenmek
p.-erler 124a/1
[=1]
II.bitmek, tamamlanmak
p.-ti 126a/5
[=1]
III.kaplamak
p.-gen 106a/9
[=1]
IV. korumak
p.-keni 137b/14
[=1]
pütig yazı
p.+i 125b/1
[=1]
→ **fitig, pütig**
pütkez- bitirmek, tamamlamak
p.-diler 113b/11
p.-gen 116b/8, 116b/15
[=3]
pütüg yazı
p.+i 102b/13, 102b/15
[=2]
→ **fitig, pütig**
pütün bütün
p.123a/7
[=1]

R

rādī (<Ar.) duvar
r.110a/14
[=1]
rāğīb (<Ar.) istekli,isteyen
r.122a/13
[=1]
rāhat (<Ar.) rahat
r.101a/13, 101b/12, 140b/11
[=3]
rāhib (<Ar.) Din adamı manasında olup
metinde Ebu Nüvaş'ın veziri olarak
anılır.
r.112b/5, 112b/7, 112b/8, 112b/10
r.+din 112b/12
r.+ğa 112b/6
[=6]
→ **rāhi:b**
rāhi:b (<Ar. *rāhib*) Din adamı manasında
olup metinde Ebu Nüvaş'ın veziri
olarak anılır.
R. 112b/13, 112b/14, 113a/3
[=3]
→ **rāhib**
raḥm (<Ar.) acıma, merhamet -
r.+ı kelip 144b/3
r. kılgay 112a/11
r.+ları 143b/9
[=3]
raḥmān (<Ar.) merhamet eden, nimet veren
r.108b/2
[=1]
raḥmānī (<Ar. *raḥmān* + *ī*) Merhametli
Tanrı'ya ait
r.(mescid-i r.) turur 108a/16
[=1]
rāst (<Far.) doğru
r.102a/7, 102a/10, 109b/14
r.+dur 109b/11

- r. kılp 146a/4
[=5]
- rāst-gūy** (<Far. *rāst* + *gūy*) doğru söyleyen
r.+lar 102a/9
[=1]
- rāstlık** (<Far. *rāst*+T. *lık*) doğruluk
r.102a/5, 102a/8, 102a/10
r.+dın 102a/12
[=2]
- ravza** (<Ar.) bahçe, cennet
r.(r.-i muṭahharaları) 114b/15
[=1]
- ravzāi** (<Ar. *ravza* +Far. *ī*) bir bahçe
r. turur 141a/15
[=1]
- raziya'llāhu 'anhu** (<Ar.) Allah ondan razı olsun
r.120b/7, 122b/8, 132a/12
r.+ğa 130a/14, 130b/3
r.+nınğ 148b/14
[=6]
- rede** (<Far.) sıra, dizi
r.+din 133b/2
[=1]
- re'īs** (<Ar.) baş, başkan
r.+i 116b/13, 123a/1
[=2]
- remmāl** (<Ar.) falcı
r.+nınğ 134b/16
[=1]
- reng** (<Far.) renk
r. 106a/10
r. érđi 136a/3
[=2]
- renglik** (<Far. *reng*+T. *+lik*) renkli
r.125a/12, 131b/15
[=2]
- resm** (<Ar.) âdet
r.137a/13
- r.(r.-i kādīmimiz) 111a/8
r.(r.-i pād-şāh-āne) 129b/6
[=3]
- Re'su'l-'ayn** (ö.i.) kaynakların uç noktası manasında olup beş nehir oluşturan su kaynağına sahip gelişen bir şehir.
R.136b/14
[=1]
- Resūlu'llāh** (<Ar.) Allah'ın resulü, Hazret-i Muhammed
r.130a/11
[=1]
- Re'sü's-şühedā** (ö.i.) şehitlerin başı manasında olup Rumiye Kilisesi'ndeki türbeye verilen ad
R. 108b/17
[=1]
- revāk** (<Ar.) çardak
r.+ığa 127b/11
[=1]
- revān** (<Far.) akan,giden
r. boldı 104b/13, 106b/11
[=2]
- Rey** (ö.i.) İnan'da Tahran'a yakın bir şehir
R. 136b/11
[=1]
- Rey ibn saqlān ān-İşfahān ibn Bülūc** (ö.i.)
Rey şehrini inşa eden kişi
R. érđi 136b/14
[=1]
- riḥlet** (<Ar.) ölüm, göç
r. kıldılar 130b/2
[=1]
- ribā-ḥ^vor** (<Ar. *ribā* +Far. *ḥ^vor*) tefeci, faizci
r.116a/7
[=1]
- ribā-ḥ^vorlık** (<Ar. *ribā*+Far. *ḥ^vor*+T. *+lık*)
tefecilik, faizcilik
r.126b/8

[=1]
rīgistān (<Far. *rīg* + *-istān*) kumluk, kumsal
 r.+largā 143a/1
 [=1]
risālet (<Ar.) peygamberlik
 r.(Hāzret-i r.) 140b/13
 [=1]
rište (<Far.) insan topuğunda ortaya çıkan
 bir hastalık
 r.122b/6
 [=1]
rivāyet (<Ar.) bir olayı anlatma, nakletme
 r.+de 106b/11
 r. kılpdur 125a/9
 [=2]
rū (<Far.) yüz
 r.- yı siyāh 112a/9
 [=1]
rū-be-rū (<Far. *rū* + *be* + *rū*) yüz yüze
 r.+sıda 118a/14
 [=1]
rūd (<Far.) nehir
 r.- ı Nīlniᅡ 134a/5
 [=1]
ruᅡām (<Ar.) mermer
 r.105b/2, 107a/8, 110a/7, 114a/2,
 133b/6
 [=5]
 → **ru:ᅡām**
ru:ᅡām (<Ar. *ruᅡām*) mermer
 r.113b/7
 r. taşıdın turur 106a/3
 [=2]
 → **ruᅡām**
ruhbānī (<Ar. *ruhbān* + Far. *ī*) bir rahip
 r. 110a/12
 [=1]
rūᅡluk (<Ar. *rūᅡ* + T. *+luᅡ*) yanaklı
 r.134a/11
 [=1]

Rūm (ö.i.) Romalılara ve devletlerine
 Doğulular tarafından verilen ad,
 Anadolu
 R.101a/9, 105b/6, 108a/13, 115b/6,
 135b/5, 135b/11, 136a/3, 136a/4,
 144b/14, 148b/12
 R.+dın 110a/8, 133b/10
 [=12]
Rūmiye (ö.i.) Roma, Anadolu
 R. 115a/12, 115a/13, 136a/5
 R.(Kenīse-i R.) 108b/16
 R.+de turur 107b/15, 109a/10
 R.+din 116b/12
 R.+ge 136a/9
 R.+niᅡ 136a/6, 136b/9
 [=10]
Rūmiyelik (ö.i. *Rūmiyye* + T. *+lik*)
 Romalı, Anadolu
 R. 136a/10, 136a/13
 [=2]
Rūmluᅡ (ö.i. *Rūm* + T. *+luᅡ*) Rum,
 Anadolu
 R.147a/5
 [=1]
ruᅡubet (<Ar.) nem
 r.139a/14
 [=1]
rūᅡenālik (<Far. *rūᅡenā* + T. *+lik*)
 aydınlık
 r.+ᅡa 126b/4
 [=1]
rūᅡenlik (<Far. *rūᅡen* + Ar. *+lik*)
 parlaklık
 r.108a/9
 r.+i 108a/9
 r.+idin 117a/3
 [=2]
rū-yı ‘ālem (<Far. *rū* + Ar. ‘ *ālem*) yeryüzü
 r.+de120b/4, 122a/7
 [=2]

rūkn (<Ar.) kısım r.102b/3 [=1]	ş.110b/3 [=1]
Rüstem ibn Zāl (ö.i.) <i>Rüstem-i Zal</i> . İran milli destanının efsanevî kahramanı R.+nınğ 146b/12 [=1] → Zāl ibn Sām Rüstem ibn Zāl	şad-hezār (<Far. <i>şad</i> + <i>hezār</i>) yüz bin ş.106a/10 [=1]
Rüstümü'ş-Şerīr (ö.i.) Kirman'ın ilçeleri R. 149a/6 [=1]	Sa'du'l-Muqarī (ö.i.) tanınmış bir müezzin S.+nınğ 105b/11 [=1]
rüsvā (<Far.) rezil r.112a/12 [=1]	şaf (<Ar.) saf, sıra ş.146a/5 [=1]
S/Ş/ Ş	Şafā (ö.i.) bir şehir adı Ş.140b/13 Ş.140b/5, 140b/15 Ş.+da 140b/8 Ş.+dın 140b/12 [=5]
sā'at (<Ar.) saat s.135a/1 s.+de 133a/15 [=2]	şafā (<Ar.) şen, mutlu ş.140b/13 [=1]
şabāh (<Ar.) sabah ş.133b/13 [=1]	şafālık (<Ar. <i>şafā</i> +T. + <i>lık</i>) şen, huzurlu ş.140b/5 [=1]
sāc (<Ar.) Hindistan'da yetişen bir meşe türü s.103a/14, 105a/10, 105a/15, 133b/7, 139b/2 [=5]	safil (<Ar.) hisar, kale s.140a/11, 143b/5, 145a/14 s.+ge 128a/13, 128b/4 s.+i 123a/7 s.+leri 127b/1, 128a/13, 128b/5 [=9]
saç- saçmak s.-ip 111a/1, 120b/14 [=1] → çaç-	safilī (<Ar. <i>safil</i> + Far. <i>ī</i>) bir hisar, bir kale s.+ğa 127b/1 [=1]
saç saç s.+ları 125a/14 [=1]	şahābe (<Ar.) Hz.Muhammed'in meclislerinde ve konuşmalarında bulunanlar ş.130a/11, 130b/6 ş.+lerimdin 130b/12 [=3]
saçlık saçlı s. tururlar 134a/12 [=1]	saḥī (<Ar.) cömert
şad-berg (<Far.) yıldız çiçeği	

s.116a/14 [=1]		<i>Said bin el-Müseyyeb.</i> Medineli meşhur bir fıkıh alimi.
şāhib-cemāl (<Ar.) güzel vasıflı ş.115a/6, 125b/9, 132a/7 [=3]		S.115b/15 [=1]
Şāhib Kırān (ö.i.) başarı, üstünlük kazanan hükümdar manasında olup Emir Timur'un unvanlarından biridir. Ş. +ning (mihter-i Ş.) 141b/3 [=1]		şā'ika (<Ar.) yıldırım ş.+largā 141b/12 [=1]
sāhil (<Ar.) kıyı s.+ide turur 115b/7 s.+iside turur 134a/5 [=2]		sakal sakal s.143b/3 [=1]
şāhn (<Ar.) meydan ş.136b/7 [=1]		Şakāliyye (ö.i.) bir şehir adı ş.144b/14 [=1]
şāhrā (<Ar.) sahra, kır, ova ş.- i Mıṣrīde 101b/14 [=1]		sakan (<Far.) hurma suyu s.147a/9 [=1]
şāhre (<Ar.) kaya ş.101a/3 ş.(ş.-i Etya) 102a/3 ş.(ş.-i šāmitdin) 102b/2 ş.+ni 101a/8, 102b/1 ş.+ning 101a/2 [=6]		sakanķūr (<Ar.) üzeri pullarla örtülü, omurgalı, küçük vücutlu bir sürüngen türü s.(māhī-i s.) 147b/1 [=1]
şāhreī (<Ar. <i>şāhre</i> +Far. <i>ī</i>) bir kaya ş. 101a/14, 101b/15 ş. turur 102a/4 [=3]		sakay- (YUyg. <i>saqaj-</i> JARRING,265; <i>sakaymak</i> NECİP, 337) iyileşmek, kurtulmak ş.-sam 106b/2 [=1]
saht (<Far.) şiddetli s. 140b/8 [=1]		sakf (<Ar.) çatı s.+ları 105a/15 [=1]
Sa'īd bin 'Osmān ibn 'Affān (ö.i.) Hazret-i Osman'ın oğlu, Emevilerin Horasan valisi S.138a/11 [=1]		Sakīle (ö.i.) <i>Sakilā.</i> Rum'da bir dağ adı. S.135b/8 [=1]
Sa'īdü'l-Müseyyeb (ö.i.) <i>Ebu Muhammed</i>		sāki:n (<Ar.) yerleşik, oturan s.148a/11 [=1]
		sakla- korumak, gizlemek, saklamak s.-dı 134b/10, 144b/3 s.-p 114a/11 s.-r 119b/4

s.-sa 113a/8
[=5]
saķuř ihtiyatla davranış, dikkatle hareket ediş
s. (salsa) 145b/13
[=1]
saķuř (YUyg. *soķuř* NECİP, 358) savaş
ř. kılġu 138a/7
[=1]
sal- bırakmak, göndermek
s.-dı 113a/2, 135a/6
s.-dılar 105a/2, 134a/4
s.-ġan 115b/8
s.-ıp 101a/2, 129a/5, 133a/15, 134a/2,
134b/14, 146a/7
s. -sa (saķuř s.) 145b/13
s.-sam irdim 125b/15
s.-urlar 102b/10, 137a/13, 149b/12
[=15]
řalāh (<Ar.) huzur, rahatlık
ř. 115b/5
[=1]
řalavāt (<Ar.) Hz.Muhammed'e edilen dualar
ř. iberip 117b/11
[=1]
saldur- saldırmak, göndermek
s.-dı 108b/11
[=1]
salıġlık asılı
s.105a/11
[=1]
řalīb (<Ar.) haç
ř.109a/13
[=1]
řālih (ö.i.) Kuran'da Semūd kavmine
gönderildiġi bildirilen peygamber
ř.(Ĥazret-i ř.) 106b/13
[=1]
řālihālık (<Ar. *řālihā* +T. +*lık*) yetkili,
becerikli
ř.139b/7

[=1]
řālih ibn Kīsān Maķřüre (ö.i.)
Ömer bin Abdülaziz devrinde Mescid-i
Nebevi'nin imarıyla görevlendirilen
mimar
ř.105b/10
[=1]
řālimü'l-a'zā (<Ar.) uzuvları saġlam
s.109b/12
[=1]
şalla'llāhu 'aleyhi vesellem (<Ar.) Allah
ona dua ve selam etsin
ř.103b/3, 105b/4, 130a/4, 130a/9,
130a/12, 130b/2, 130b/7, 140b/14,
141a/4, 147a/2, 150b/3
ř.+ni 124b/10
ř.+niġ 102b/13, 115a/1, 141a/8,
141a/14
[=16]
řāmit (<Ar.) cansız
ř. +din (řāhre-i ř.) 102b/2
[=1]
samūr (<Far.) samur
s.148a/2
[=1]
sana- saymak, hesaplamak
s.-dılar 116b/11
[=1]
řanā'at (<Ar.) sanat
ř.+ge 115b/13
[=1]
şanavber (<Ar.) çam fıstıġı ağacı
ř.103a/15
ř.+din 113b/8
[=2]
şançulan- batırılmak
ř.-ıp 109b/11
[=1]
řandūk (<Ar.) sandık
ř.105a/10, 123a/11

	ş.+dur 123a/10 [=2]		
şanem	(<Ar.) put ş.+ler 118b/10 [=1]		
sār	(<Far.) sığırcık s.149b/13 [=1]		
sarāy	(<Far.) saray s.+lar 121a/9 [=1]		
Sāre	(ö.i.) Hazret-i İbrahim'in eşi S.+niñg 114b/15 [=1]		
şarf	(<Ar.) harcama ş. kıldılar 103b/14 [=1]		
sargār-	sararmak s.-dı 114b/8 s.-ğan 131a/6 [=2]		
sarı	e karşı s.101a/11, 101a/12 [=2]		
sarıķ	sarı s.132b/10, 136a/2 [=2]		
şarrāf	(<Ar.) altın işleriyle uğraşan esnaf ş.+lar 136b/7 [=1]		
saru-	(YUyg. <i>sorumak</i> İL, 632; <i>savuru-</i> SHAW, 247) savurmak s.-rlar 137b/3 [=1]		
sat-	satmak s.-adurmiz 138b/3 s.-arlar 130a/7 [=2] → şat-	şat-	satmak ş.-aturğan 121a/4 ş.-ıp 106a/8 [=2] → sat-
		satılma-	satılmamak s.-ğay 131b/16 [=1]
		Sāṭūrūn ibn-i Aṣṭārūn	(ö.i.) Hazar şehrini inşa eden kişi S.127a/12 [=1]
		savuķ	soğuk s.+ı 131b/2 [=1]
		say taşı	çakıltası s. 145b/2 [=1]
		sāz-kār	(<Far.) mizaca uygun s.133a/8 [=1]
		se	(<Far.) üç s.146b/11 [=1]
		se-bāre	(<Far. <i>se</i> + <i>bāre</i>) üçüncü kez s.126b/14 [=1]
		sebeb	(<Ar.) sebep s.+din 113a/15, 122a/15, 140b/8, 141b/5, 145a/1, 148a/5 s.+i 108b/10 s.+idin 101b/7, 112a/4 [=9]
		seccāde	(<Ar.) seccade s. 131b/9 [=1]
		secde	(<Ar.) secde s.121b/12 s. kılmay 120a/10 s. kıllarlar 118b/11, 120a/9

	s.+ler kılur êrdi 104b/10 [=5]	sên	sen s.111b/7, 112b/9, 112b/15, 129a/2, 129b/11, 130b/14, 131a/5, 134b/5, 143b/6, 150b/13 s. turur sên 129b/11 [=11] → sen
sehî	(<Ar.) cömert s.122a/14 [=1]	seng	(<Far.) taş s.(s.-i cerâhat) 131b/8 s.(s.-i mermerdin turur) 109a/7 [=2]
sekiz	sekiz s.105b/1, 145a/12, 145a/13 [=3] → sekkiz	Sengin Derî Derî	(ö.i.) Hindistan'ın Beruc vilayetinin padişahı. S. 118b/6 [=1]
sekkiz	sekiz s.114a/1 [=1] → sekiz	ser	(<Far.) baş s.121b/12 s.+idin 125a/15 [=2]
seksen	seksen s.137a/1 [=1]	serâ-perde	(<Far.) otağ s.124b/8 s.+lerini 127b/4 s.+lerni 129a/8, 131a/12, 143b/2 s.+sige 130a/2 [=6]
Selmân	(ö.i.) İslamiyet'i kabul eden İran asıllı ilk sahabi S. +ğa (küh-ı S.) 144a/2 [=1] → Selmân-ı Fâris	Serândi:b	(ö.i.) Hindistan'ın güneyinde Seylan ülkesine verilen ad S.136b/16 [=1]
Selmân-ı Fâris	(ö.i.) İslamiyet'i kabul eden İran asıllı ilk sahabi S. 148b/10 [=1] → Selmân	serd-âbe	(<Far.) sıcak ülkelerde çok sıcak günlerde barınılan yer altı odası s.+ğa 126a/12 s.+si 126a/12 [=2]
Semerķand	(ö.i.) Orta Asya'da bir şehir Ş.137b/16 [=1]	ser-dâr	(<Far.) komutan s.(s.-ı şehir) 126a/5 s.+ları 111b/14 s. êrdi 120b/10, 133b/5 [=4]
sen	sen s.+de 102a/1 s.+din 112b/7, 112b/9 s.+dür sên 104b/5 s.+sanğa 104b/1, 108b/1, 112b/7, 128b/14, 129b/12, 130a/13, 130b/8, 131a/7 s.+seni 113a/1, 131a/4 s.+ seninğ 104a/13, 129b/11, 142a/13 [=17] → sên	sere	(<Far.) ayarı tam olan akçe

- s.+si 115b/3
[=2]
- ser-gerdān** (<Far.) şaşkın, perişan
s. bolur 105b/14
[=1]
- ser-ḥad(d)** (<Far. *ser* + Ar. *ḥadd*) sınır
s.+da 135b/10
s.+ı turur 149b/7
[=2]
- Serīr** (ö.i.) Azerbaycan'ın bir vilayeti
S.116b/4
[=1]
- serīr-gāh** (<Ar. *serīr* + Far. *gāh*) taht
s.147b/3
s.(s.-ı Sultān Maḥmūd Sebüktegin)
146b/7
s.(s. ı Māriye) 147b/4
[=3]
- Serīrū'z-Zehab** (ö.i.) altın taht manasında olup Alan vilayetinde bir kapının ve padişahı Behram'ın soyundan olan bir şehrin adıdır
s.118a/10
s. turur 132b/14
[=2]
- ser-kūb** (<Far.) hisar, kale
s.+larını 140a/11
[=1]
- ser-tā-pā** (<Far. *ser* + *tā* + *pā*) baştan ayağa
s. 125a/15
[=1]
- ser ü pā** (<Far. *ser* + *pā*) kaftan, giysi
s.+larını 101a/3
s.+yını 135a/1
[=2]
- Server-i Herāt** (ö.i.) Herat'ın başı manasında olup Garşistan'a verilen ad
s. 146a/14
[=1]
- seyr** (<Ar.) gezinti, seyir
s.140b/12
s.(s.-i bağ) 133a/6
s.(s.-i mīve) 133a/6
[=3]
- seyyid** (<Ar.) başkan, lider, önder
s.130a/14
[=1]
- şiddīk** (<Ar.) yalan söylemeyen, doğru manasında olup Hazret-i Ebubekir için kullanılmaktadır
Ş.148b/14
[=1]
- şidk** (<Ar.) doğruluk
ş.(medḥal-i ş.) 141a/8
[=1]
- şifāt** (<Ar.) sıfat, şekil
ş.131a/2
ş.+ları 102b/14
[=2]
- şihhat** (<Ar.) sağlık
ş. tapğay 108b/7
[=1]
- sihn** (<Ar.) korumak, vekil olmak
s. bolğandin 116b/9
[=1]
- Sıpāhān** (ö.i.) Isfahan. İran'ın dördüncü büyük şehri
S.(deryā-yı S.) turur 137a/4
[=1]
- sifer** (<Far.) siper
s.+lerini 146a/7
[=1]
- sifle** (<Ar.) aşağılık,adi
s. tururlar 121a/3
[=1]
- sihr** (<Ar.) sihir
s.+ğa 127a/10
s. kıllur erdi 127a/10
[=2]

sihr-bāzī (<Ar. <i>sihr</i> + Far. <i>bāz</i> + Ar. <i>ī</i>)	büyücülük s.136b/12 [=1]	s.(s.-i güvāh) 130a/14 [=1]
siler	sizler s.+ninġ 119a/4 [=1] → siz	Sīstān (ö.i.) Horasan'ın güneyinde bir memleket S.137b/4, 145a/3 [=1]
silsile (<Ar.) zincir	s.102b/8, 105a/11 s.+ġa 114a/6 s.+ge 114b/1 s.+ni 114b/9 [=5] → si:sile	Sivā' (ö.i.) Nuh Peygamberin kavminin taptığı putlardan biri S. turur 106a/16 [=1]
si:sile (<Ar. <i>silsile</i>) zincir	s.+ge 114b/2 [=1] → silsile	siyāh (<Far.) siyah s.(rüy-ı s.) 112a/9 [=1]
silsileī (<Ar. <i>silsile</i> + Far. <i>ī</i>) bir zincir	s.114a/6 [=1]	siyāset (<Ar.) siyaset, memleket idaresi s.+ler kıldılar 124a/9 [=1]
Silsiletü'l-Ḥasmeyn (ö.i.) Beytü'l-Mukaddes'de bir zincir	s.114a/9 s.+ġa 114a/14 [=2]	siyeh (<Far.) siyah s.(su-yı s.) 115b/10 s.(efer-i s.) 115b/10 [=2]
Şīn (ö.i.) Çin ülkesi	Ş.138b/15 [=1]	siz s.140a/14 s.+ler 111b/3 s.+lerġa 119a/4 s.+lerġe 124b/15, 136b/2 [=5]
sincāb (<Far.) sincap	s.123b/3 [=1]	şofā (<Ar.) avlu ş.118b/9 [=1]
Sindlik (ö.i. <i>Sind</i> + T. <i>+lık</i>) Hindistanlı	S.+ninġ 144b/14 [=1]	sol s.102b/14 [=1]
sipāh (<Far.) ordu, asker	s.+ıdın 144b/15 [=1]	sola- (YUyg. <i>solımağ</i> İL, 592) kapatmak s.-p 122b/13 [=1]
sīr (<Far.) tam, koyu		sor- sormak s.-dı 111a/7, 128b/13, 131a/3, 135a/10, 136a/11, 145b/11 s.-dılar 121b/1, 126b/11, 126b/14, 126b/16, 139b/11, 143b/6

	[=12]		s.+yıldın 120b/2
	→ sora-		s. (s.-yı siyeh) 115b/10
sora-	sormak		[=25]
	s.-dı 126b/7	sū	(<Far.) taraf
	[=1]		s.+ğa 129a/5
	→ sor-		[=1]
sorma-	sormamak	sūdā-ger	(<Far.) tüccar
	s.-dılar 127a/4		s.131b/13
	[=1]		[=1]
süy-	(YUyg. <i>süymek</i> NECİP, 370; <i>süymak</i> SHAW, 261) öpmek; sevmek	şūfiyā	(ö.i.) Sarı sofya, başı, sırtı, kanatları tamamen yeşil, boynu ve göğsü kemiği sarı olan küçükçe bir papağan
	s.-üp 135a/4		ş.136a/2
	[=1]		[=1]
söz	söz	suğur-	sulamak
	s.110a/13, 121b/6, 127a/3, 130b/1		s.-up 116b/9
	s.+din 101a/6		[=1]
	s.+ge 110a/15	Sūlā	(ö.i.) Gazne'de bir yer adı
	s.+i 134b/16		S.146b/11
	s.+ige 124a/1		[=1]
	s.+lerdin 130b/9	şulh	(<Ar.) barış
	s.+lerni 129a/1, 133b/4		ş. bolğan 132a/2
	s.+ni 138b/12, 145b/15, 146a/2		ş. kıldı 138a/13
	s.(söz m.) 127a/3		ş. kıldılar 143a/9
	[=16]		[=3]
sözle-	konuşmak, söylemek	Sultān Maḥmūd	(ö.i.) <i>Mahmud bin Sebük Tigin</i> (ö.1030). Gazneli hükümdarı
	s.-gen 109a/17		S. 140a/8, 146b/8, 146b/14
	s.- gil 102a/8, 102a/10		S.(Ḥazret-i S.) 140a/14
	[=3]		[=4]
su	su		→ Sultān Maḥmūd Ġaznevī, Sultān Maḥmūd Sebūktigin
	s. 101a/8, 106a/11, 106a/12, 107a/12, 110a/4, 118a/3, 118a/4, 139a/1, 143a/2	Sultān Maḥmūd Ġaznevī	(ö.i.) <i>Mahmud bin Sebük Tigin</i> (ö.1030). Gazneli hükümdarı
	s.+da 147b/15		S.118b/13
	s.+lar 113b/5		[=1]
	s.+ları 132b/8		→ Sultān Maḥmūd, Sultān Maḥmūd Sebūktigin
	s.+larığa 132b/9		
	s.+nınġ 118a/3, 134a/1		
	s.+yı 119b/10, 120b/1, 125b/12, 126a/14, 133a/7, 133b/14, 134b/12, 147b/14		

Sultān Maḥmūd Sebūktigin (ö.i.) *Mahmud bin Sebūk Tigin* (ö.1030). Gazneli hükümdarı
S.(serīr-gāh-ı S.) 146b/7
[=1]
→ **Sultān Maḥmūd, Sultān Maḥmūd Ğaznevī**

Sultān Sencer Ḥorāsānī (ö.i.) Son büyük Selçuklu hükümdar
s.+ğa 146b/14
[=1]

sun- uzatmak
s.(kol s.) -dı 141b/10
s.-sa 138b/9
s.-up érđi 114b/1
[=3]

şuret (<Ar.) suret, biçim, görünüş
ş.+ğa 132a/5
ş.+i 139b/13
ş.+ini 144a/13, 144b/8
ş.+leri 107b/3, 109a/16
ş.+lerini 107b/2, 110a/9
ş.+lernerġ 110a/10
ş.+ni 144a/14
[=10]

→ **şüre:t**

şüre:t (<Ar.) suret, biçim, görünüş
ş.144a/13, 144a/15
ş.+i 106a/7, 132a/4
ş.+i turur 118b/4
ş.+ide 118a/13, 118a/14, 118b/1, 118b/2, 129a/14, 129b/10
ş.+ide turur 132a/3
ş.+ini 118a/7, 144a/11, 147b/15
ş.+ininġ 106a/7
[=16]

→ **şuret**

şuret-ger (<Ar. *şuret* +Far. *ger*) ressam
ş.+ler 135b/11
[=1]

surġ (<Far.) kırmızı
s.(zer-i s.) 138b/5
[=1]

surnāy (<Far.) zurna
s.+nı 134b/7
[=1]

Sübḥānehu ve te'ālā (<Ar.) bütün kusurlardan uzak ve yüce olan Allah
s.104b/15, 108b/12, 112a/13, 115b/11, 119b/3, 124a/15, 132a/10, 141a/7, 141b/4

s.+ğa 121b/11, 124a/14

s.+nınġ 110a/5

[=12]

süfür- süpürmek, temizlemek
s.-üp 116b/9, 146b/1
[=2]

Süleymān (ö.i.) Hazret-i Süleyman. İsrailoğullarının peygamberi ve hükümdarı
S.103a/3
S.(Ḥazret-i Mihter-i S.) 103a/6
S.(Ḥazret-i Mihter-i S.) 140b/6
S.(Ḥazret-i S.) 107b/1, 113b/10, 117a/8, 124a/4
S.(mesci:d-i S.) 107a/13
[=8]

sümüm (<Ar.) zehirler
s.+nınġ 117b/6
[=1]

sünbül (<Far.) sümbül
s.140a/1
s.+ğa 140a/2
s.+ninġ 139b/14
s. turur 139b/6
[=4]

sünnet (<Ar.) Hazret-i Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz.

	s.+din 126b/14 [=1]					
sür-	I. sürmek, uzaklaştırmak s. -ger irdiler (keniselerga s.) 111a/2 s.-ügiçe 104a/10 [=2] II. ezmek s.-üp 108b/7 [=1]		Şâfûr	(ö.i.) <i>Şâpûr</i> . Üç Sasani hükümdarının adı. Ş. 126a/2, 127b/14, 128a/1, 128a/4, 128a/6, 128a/10, 128b/6, 128b/9, 128b/13, 129a/1, 134b/4, 134b/10, 134b/13, 134b/14, 135a/5, 135a/14, 142a/2, 144b/6, 144b/8, 144b/10, 147a/11 Ş.(şeydâ-yı Ş.) 127b/10 Ş.+ğa 127b/12, 128a/4, 128a/15 Ş.+nı 127b/10 Ş.+nınğ 125b/14 [=29]		
sürt-	sürtmek s.-erler 150b/1 s.-mesler 150b/2 [=2]		Şâfûr-ı Zül-Eknâf	(ö.i.) II.Hürmüz'ün oğlu II. Şâpûr Ş.127b/3, 134b/2 [=2]		
Sürüşne	(ö.i.) Hindistan'da bir şehir S.138b/6 [=1]		şâh	(<Far.) şah, padişah ş.(Hâzret-i ş.) 106a/16 ş.(Hâzret-i ş.) 106b/2 ş.(ş.-ı Pürsâdvân) 123b/6 [=3]		
süt	süt s.128b/15 s.+ge 109b/10 s.+i 109b/9 [=3]		şâh	(<Far.) I.dal, budak ş.+ı 139b/14 [=1] II. boynuz ş. 146b/11, 146b/13 [=2]		
Süvâr	(ö.i.) İdil Bulgar'da bir şehir S. 119b/1 [=1]		şâh-âne	(<Far. <i>şâh</i> + <i>âne</i>) şahlara yaraşır ş.(in'âm-ı ş.) 135a/9 [=1]		
süvâre	(<Far.) atlı,süvari s. bolğan 106b/9 [=1]		şâ'ir	(<Ar.) şair ş. bolur 123a/4 [=1]		
Ş			şâkirdçilik	(<Far. şâkird +T. +çi+lik) öğrencilik ş. kıldı 126a/2 [=1]		
şâd	(<Far.) sevinçli, mutlu ş. bol 115b/1, 119a/12, 128a/2, 128a/9, 130a/13, 131a/8, 135a/9 ş. bolup 110b/3 [=8]		şâm	(<Far.) akşam ş.133b/13		
şâd-mânîk	(<Far. <i>şâd</i> + <i>mân</i> + T. +lık) mutlu, sevinçli ş. 122b/10 [=1]					

	[=1]	126a/3,
Şām	(ö.i.) Suriye'nin başkenti Ş.107a/7, 115a/4, 132a/1, 140b/11, 140b/15, 145a/8, 148b/12 Ş.+da turur 131b/9 Ş.+ğa 141b/9, 141b/15 Ş.+nınğ 115b/9, 135b/5, 145a/10, 147a/12 Ş. turur 145a/10	126a/4, 127a/8, 127a/9, 127a/11, 127b/8, 129a/6, 130b/15, 131b/1, 136b/7, 136b/11, 138a/2, 138a/6, 140a/6, 140a/11, 140a/12, 141b/7, 143b/10, 144a/1, 145b/5, 146a/11, 147b/9, 148a/2, 148a/10, 148b/7, 148b/8 ş.(ser-dār-ı ş.) 126a/5 ş.(ş.-i 'azīm turur) 126a/9 ş.(ş.-i 'azīmdür) 122a/6 ş.(ş.-i Anṭākiye) 115a/11 ş.(ş.-i İlyānı) 115a/3 ş.(ş. boldı) 116a/6 ş.+de 115a/4, 119b/7, 119b/10, 122b/14, 123a/9, 145a/7, 150b/6 ş.+dedür 122b/10 ş.+din 116a/10, 117b/12, 119b/12, 121a/7, 138b/13, 141a/2, 144a/11 ş.+dür 115a/3, 115b/7, 115b/12, 116a/11, 116b/3, 116b/6, 117a/5, 117a/12, 119b/1, 119b/7, 119b/15, 120a/12, 120b/8, 121a/11, 124a/4, 126b/1, 127a/13, 131a/14, 138a/1, 144b/6, 147b/8, 148b/1 ş. emesdür 127a/14 ş.+ğa 113a/12 ş.+ge 115a/9, 116a/9, 120b/10, 121a/3, 121a/8, 127b/4, 127b/14, 133a/2, 136b/6, 136b/10, 137a/11, 138b/13, 143b/2, 143b/9, 144a/12, 145a/11, 145a/14 ş.+i 149b/9 ş.+i turur 116b/3, 141a/3 ş.+ide 136a/4 ş.+ide turur 110a/7, 113b/9 ş.+idin 105b/6, 141b/15 ş.+ige 115a/13, 130a/3 ş.+inglerni 124b/15 ş.+imiz 115a/15, 145b/9
	[=15]	
şatu	(ET. ~ Mo. <i>şatu</i>) merdiven ş.107b/1	
	[=1]	
şāyi'	(<Ar.) yayılmış, herkesçe bilinmiş ş. boldı 126b/8 ş. bolupdur 126b/9	
	[=2]	
şedde	(<Ar.) şedde, tuğun bölümlerinden biri ş.120b/12	
	[=1]	
şefā'at	(<Ar.) bağışlanma ş.+ı 112a/10	
	[=1]	
şefre	(<Ar.) iri bıçak s.+sidin 144b/15	
	[=2]	
şeftālū	(<Far.) şeftali ş.133a/7	
	[=1]	
şehīd	(<Ar.) şehit ş.145a/13 ş. kıldılar 107a/4 ş. kılgan 106b/1 ş. kılganda 107a/5	
	[=4]	
şehr	(<Far.) ş.108b/9, 113a/10, 115a/11, 115b/4, 117a/3, 117a/13, 119b/15, 120b/3, 121a/13, 121b/1, 121b/5, 122a/8, 122b/2, 124a/6, 125a/10, 126a/1,	

ş.+imizni 121b/3	ş.126a/7, 132b/10
ş.+ini 116b/14	[=2]
ş.+ler 123b/2, 148b/13	şem' (<Ar.) mum
ş.+ler turur 133a/10, 137b/7, 145a/5	ş.102b/9
ş.+lerde 117b/13	[=1]
ş.+lerge 141a/2	şemse (<Ar.) güneş şeklinde süsleme motifi
ş.+leri 137b/6, 145a/2, 147a/8, 149a/4	ş.103b/8
ş.+leri turur 145a/4, 148b/13	[=1]
ş.+leridin 132b/2	şeref (<Ar.) fazilet
ş.+lerni 102a/14, 144a/4, 149a/2	ş.+i 103b/15
ş.+ni 115a/9, 115b/14, 118a/11,	[=1]
119b/3, 120a/12, 120b/1, 120b/10,	şerîf (<Ar.) şerefli
120b/16,	ş.103a/12
121b/4, 121b/13, 124a/6, 124b/11,	ş. +lerniğ (mesci:d-i ş.) 102b/4
125a/7, 126b/4, 127a/14, 127a/15,	[=2]
127b/6, 127b/15, 128a/2, 128a/11,	Şerîk (ö.i.) <i>Şerîk ibn Ömer</i> . Hantla'ya kefil
128a/14, 128b/1, 128b/6, 128b/7,	olan kişi
130b/15, 137a/14, 137b/16, 140a/8,	Ş.111b/12
140a/9, 143b/15, 146a/13	Ş.+ını 111b/10
ş.+niğ 117a/15, 118a/4, 124a/2,	[=2]
133a/2, 136a/15, 136b/3, 138a/4,	→ Şerîk ibn 'Ömer
145b/3, 145b/4, 145b/6	Şerîk ibn 'Ömer (ö.i.) <i>Şerîk ibn Ömer</i> .
ş.turur 113a/13, 115a/4, 120a/11,	Hantla'ya kefil olan kişi
120b/6, 121a/10, 122b/4, 122b/9,	Ş.111b/7
123a/4, 123a/8, 123b/5, 123b/7,	[=1]
124a/3, 126a/6, 127a/12, 132b/11,	→ Şerîk
133a/7, 134b/3, 136a/5, 136a/15,	şermende (<Far.) utangaç
136b/12, 137a/1, 142b/7, 145a/8,	ş.112a/11
146b/3, 147a/13, 147b/6, 147b/7,	ş. boldılar 110b/2
148a/12, 149a/4	ş. bolup 110b/2
[=209]	[=3]
şehrî (<Far. <i>şehr</i> + ĩ) bir şehir	şeyâtîn (<Ar.) şeytanlar
ş.132b/14	ş.+ler 114a/4
ş.+dür 113a/11, 125b/8	[=1]
ş. turur 117a/4	şeydâ (<Far.) divane
[=3]	ş.(ş.-yı Şâfûr) 127b/10
şehzâde (<Far.) şehzade	[=1]
ş.+ni 129a/14	Şeymâ (ö.i.) Hâlid ibn Velîd'in Hire'yi
[=1]	fethedince sahabe Fatik'e verdiği
şeker (<Far.) şeker	hatun

	Ş.130a/11, 130b/8, 130b/12, 131a/2, 131a/3, 131a/4 Ş.+ğa 131a/10 Ş.+nı 130a/13, 131a/2 [=9]		ş.+lar kılığay 110a/4 [=1]
şeytān (<Ar.) şeytan	ş.108b/1 [=1]	Şirvān (ö.i.) Azerbaycan'da tarihi bir bölge	Ş.147a/8 [=1]
şeytānī (<Ar. <i>şeytān</i> + <i>ī</i>) şeytanla ilgili, şeytani	ş.(mescid-i ş.) 108b/1 [=1]	şol zm. I. o, şu	ş.108b/5, 110a/15, 115a/11, 124b/7, 128a/9, 130b/13, 132b/13, 135a/6, 142b/5, 143b/14, 144b/10, 146b/16, 149a/12, 149b/1 [=12]
Şī'a (ö.i.) Şiilik meshebine mensup kişi	Ş. tururlar 147b/13 [=1]	II.sf. o, şu	106b/14, 108a/14, 108b/13, 112a/7, 113b/3, 114b/15, 115a/2, 115b/3, 119a/2, 121b/7, 121b/12, 122b/9, 127a/8, 132a/5, 132b/5, 134b/1, 135a/1, 136b/1, 137b/9, 142b/4, 142b/6, 144b/11, 148b/5, [=23]
şikār (<Far.) av	ş.+ığa 129a/9 [=1]	şu zm.şu	şumdağ (<şu) 111a/8 ş.+dur 136a/12 şundağ (<şu)125b/8, 129a/2 şundağkına (<şu) 137a/11 şunça (<şu) 145b/8 şunda (<şu) 105b/15, 115a/1, 141a/13 şundın (<şu) 119a/3, 127a/5, 136b/6, 142a/6 şunğa (<şu)106b/6 şunı (<şu)112b/9, 124a/11 şununğ (<şu) 106a/9, 116a/5, 141b/14 [=19]
şikāyet (<Ar.) şikayet	ş.+ler kılur êrdiler 140b/9 [=1]		
şilen (<Mo.) şölen	ş.+ige 149b/10 [=1]		
şimāl (<Ar.) rüzgar	ş.133b/14, 142a/1 [=1]		
şimşād (<Far.) şimşir ağacı	ş.142b/12 ş.+dın 136b/13 [=2]		
şimşīr (<Far.) kılıç	ş.- i hūnāşāmlarını 146a/7 [=1]		
şīr (<Far.) aslan	ş.118a/13, 144b/7, 144b/9 ş.+ğa 144b/9 ş.+ni 144b/10 ş.+ninğ 144b/8 [=6]	şu'ā' (<Ar.) ışın, ışık	ş.+ını 108a/10 [=1]
şirā (<Far. <i>çerāğ</i>) kıvılcım		şubu işte bu, şu	ş.111b/15, 119a/7, 121a/9, 121a/14, 121b/12 [=5]
		şūm (<Far.) uğursuz	

ş.139a/11
 ş.+dın 116b/12
 [=2]
şūmluġ (<Far. *şūm* +T. +*luġ*) uğursuzluk
 ş.+ıdın 147b/13
 [=1]
şūmluĸ (<Far. *şūm* +T. +*luĸ*) uğursuzluk
 ş.+ı 132b/7
 [=1]
şundaġ zm. böyle, şöyle → **şu**
şundaġına zm.oracıkta → **şu**
şunça zm. bu kadar, bunca → **şu**
şunda zm. onda, orada → **şu**
şundın zm. oradan → **şu**
şunġa zm. ona → **şu**
şunı zm. onu → **şu**
şunıġ zm.onun → **şu**
şūr (<Far.) tuzlu
 ş.131b/8
 [=1]
Şūş (ö.i.) İnan'daki Şuşter şehri
 Ş.123b/12
 [=1]
şücā' (<Ar.) cesur
 ş.122a/14
 ş. tururlar 138a/1
 [=2]

T/Ṭ

tā (<Far.) e. –e kadar, -e dek
 t.102a/10, 102b/1, 105a/12, 111a/6,
 111b/1, 114a/5, 114b/10, 117b/10,
 122a/11, 123b/15, 125a/15, 127b/13,
 140b/3, 141b/10, 148a/8, 148a/13
 [=30]
ta'alluĸ (<Ar.) ait olma, ilgi
 t. érdi 146b/10
 [=1]
ta'ām (<Ar.) yemek

t. 108b/11, 143a/3
 [=2]
tā'at (<Ar.) Allah'ın emirlerini yerine
 getirme, ibadet
 t.145a/12, 146b/6
 [=2]
tā'ūn (<Ar.) veba
 t.142a/3
 [=1]
tab' (<Ar.) yaratılış
 t.(t.- ı ħabīş) 117a/15
 [=1]
tabaĸ (<Ar.) tabak
 t.136b/13, 142b/12
 [=2]
Ṭaberistān (ö.i.) İnan'ın kuzeyinde
 günümüzde Mâzenderan adını taşıyan
 eyalet
 Ṭ. 142b/8, 142b/9, 142b/13
 [=3]
Ṭaberistānlıĸ (ö.i.) Taberistanlı
 Ṭ.+lar 143a/5
 [=1]
tabīb (<Ar.) doktor
 t.+leri 139b/4
 [=1]
Tab'ū'l-Ākrān (ö.i.) Tibet'i inşa eden kişi
 T.123a/13
 [=1]
tāc (<Far.) taç
 t.134b/8, 144a/5
 t.+ı 145a/9
 t.+ını 135a/1
 [=4]
tāc-dār (<Far. *tāc* + *dār*) taç sahibi
 t.107b/3, 129b/13
 [=2]
taf- (YUyg. *tapmak* NECİP, 389;
 SHAW,136) bulmak

	t.-ip 143b/12 [=1] → tap-		t.(t.-ı H ^v ārezm turur) 131b/9 [=1]
tağ	dağ t. 107b/10, 136a/9, 137b/10, 142a/6 t.+da 113b/6 t.+dın 107b/10 t.+ğa 137b/12 t.+ıda 147b/2 t.+ıda bolur 105b/12 t.+lardın 137b/10 t.+lardur 142a/7 t.+nınğ 113b/3, 137b/13 t. turur 113b/1 [=14]		tāk (<Ar.) kubbe, kümbet t.105b/2, 148a/8 [=2]
			tağdīm (<Ar.) sunma, tercih etme t.147a/6 [=1]
			tağsīm (<Ar.) bölme t.133b/15, 134a/2 [=2]
			tağşīr (<Ar.) kusur t. kılmay 128a/8 [=1]
taḥāret	(<Ar.) temizlik t. kılalı 124a/13 t. kıldılar 124b/1 t. kılnıgızlar 124b/1 t. kıllurlar 146b/6 [=4]		takye (<Far.) yastık t.131b/4 [=1]
taḥī	dahi, da, de t. 104a/13, 107b/2, 110a/4, 117a/11, 120b/14, 120b/15, 124a/7, 127a/11, 133a/8, 135b/11, 137a/6, 138b/13 [=12] → dağı		tala (<Mo.) dışarı, açık hava t.+ğa 149b/12 [=1]
Tahrānī	(ö.i.) Tahran ile ilgili T. 136b/13 [=1]		talan yağma t.128b/7 [=1]
taht	(<Far.) taht t.129b/9, 129b/14, 135a/5, 138b/7, 138b/8 t.+ğa 130a/3, 136a/1 t.+ı 139a/1 t.+ıda 129a/13 t.+larını 144a/5 [=10]		Talās (ö.i.) Talas ırmağı kıyısında kurulmuş bir şehir T.123b/1 [=1]
tāk	(<Far.) asma, üzüm asması		taḥ'atlık (<Ar. <i>taḥ'at</i> +T. <i>-lık</i>) yüzölçümü t. 125a/13 [=1]
			taḥleb (<Ar.) talep, istek t.+ını 112a/13 [=1]
			tam çatı t.+larga 111a/1 t.+ları 107b/16, 128b/5 t.+larını 107a/8 t. turur 142b/10 [=5]
			tam- damlamak

t.-ip turar 108b/9 [=1]	134a/2
tamām (<Ar.) tamam, tamamen, etraflıca t.116a/9, 126a/4, 135b/12, 149a/8, 150a/9, 150a/12 t.(‘ayb-ı t.) 139b/10 t. boldı 111b/9, 114a/5 t. boluşı 137b/2 [=10]	t.-ıpdur 117a/7 t.-maslar 106a/1 t.-may 105b/14 t.-salar 117b/3 t.-sam 127a/7 t.-tı 149b/2 t.-tılar 101a/9, 101a/14, 101b/15, 103b/8, 144b/1 [=20]
tamdur- damlatmak t.-up 108b/12 [=1]	II. elde etmek, yardımcı fiil t.-ğay (şıhhat) 108b/7 [=1]
tamur damar t.+umdın 111a/13 [=1]	→ taf-
tan- inkar etmek t.-dı 114a/14, 123b/14 t.-ğan 114a/15 [=3]	tapın- ibadet etmek t.-urlar 120a/9 [=1]
tañg hayret t.+ğa qalıp 104b/14 [=1]	tapma- bulmamak t.-dılar 146b/16 [=1]
tañgla ertesi gün t.135b/13 t.+sığa 135b/15 [=2]	tapşur- teslim etmek t.-dılar 131a/10, 132a/12 [=2]
tanu- tanımak t.-dı 142b/5 [=1]	tar- ayırmak t.-ip 137a/7 [=1]
tanur (<Far. <i>tanūr</i> ; YUyg. <i>tonur</i> NECİP, 419; <i>tanur</i> SHAW, 154) bir tür fırın, tandır t.+ğa 122b/12 [=1]	tarab (<Ar.) eğlence t.+nı 122b/5 [=1]
tap- (YUyg. <i>tapmak</i> NECİP, 389; SHAW,136) I. bulmak t.-a almaslar 117b/3, 133b/12 t.-arlar 137b/3 t.-gül 111b/7 t.-ip 103b/10, 117a/8, 128b/8, 131a/11,	tārāc (<Far.) yağma t. etip 124b/13 [=1]
	taraf (<Ar.) taraf, yön t.+da 134a/12, 145b/13 t.+dın 104b/8, 104b/11, 122b/9 t.+ge 120a/1, 120b/2, 132b/3 t.+nınğ 132b/1 [=9]
	→ tarā:f
	tarā:f (<Ar.) taraf, yön

	t.+ıda 132a/4	t.130b/13, 134b/9
	t.+ıdaki 102b/13, 102b/15	[=1]
	t.+ıdın 105b/13, 106b/8, 113a/2, 125a/10	III. çizmek
	t.+ıga 104b/12, 104b/13	t.-ıp 144a/11
	t.+ığa 101b/14, 145b/5	[=1]
	t.+ıge 106b/11, 138b/6	tartıgılık çekili,örtülü
	[=14]	t.106b/10
	→ taraf	[=1]
tarah	(<Ar.) uzak	tartma- çekmemek
	t.+ıda turur 105a/8	t.-sun 146a/1
	[=1]	[=1]
Tarıq	(ö.i.) <i>Tarıq bin Ziyad</i> . Halife Velid zamanında Afrika valisi Musa bin Nusayr tarafından İspanya'ya gönderilen kumandan	tarus çatı, tavan
	T. 117a/10	t.+ı 102b/12, 106a/9, 113b/8
	[=1]	t.+larını 107a/10, 133b/6
	→ Tarıq ibn Ziyād	[=5]
Tarıq ibn Ziyād	(ö.i.) <i>Tarıq bin Ziyad</i> . Halife Velid zamanında Afrika valisi Musa bin Nusayr tarafından İspanya'ya gönderilen kumandan	taşarruf (<Ar.) elde etme, sahip olma
	T. 117a/6	t.+ıga 144a/8
	[=1]	[=1]
	→ Tarıq	taş taş
tarh	(<Ar.) düzenlemek	t.105a/2, 105a/5, 107a/9, 118b/9, 123a/5, 123a/6, 123b/7, 132a/3, 145b/7
	t. kıldılar 121b/14	t.+dın 105b/8, 118a/2, 118a/7, 123a/10, 134a/7
	[=1]	t.+dur 105a/7
tarı-	ekin ekmek	t. érdi 105a/1
	t.-sağ 113a/4	t.+ğa 102a/4, 123a/7
	[=1]	t.+ı 133b/6, 133b/8
tarık	darı, buğday	t.+ıda 110a/7
	t. 149a/7	t.+ıdın 105b/2, 106a/3, 107a/8, 113b/7,114a/2, 140a/10
	[=1]	t.+ıdın turur
tart-	I. çekmek, çıkarmak	t.+ka 105a/14
	t.-ar sizler 101b/10	t.+lar 113b/14
	t.-ıp 117a/2, 134b/9, 138b/9	t.+lar turur 123a/5
	[=4]	t.+larını 147b/11
	II. takmak	t.+nı 118a/14, 118b/1, 118b/2
		t.+tın turur 118b/8
		t. turur 105a/3, 105a/13
		[=37]
		taş dış

	t.108a/5, 133a/3		t.+nı 114a/15
	t.+ıda 108a/8		[=2]
	t.+ığa 148a/13	tayalma-	dayanmamak
	t.+nı 123a/6		t.128b/10
	[=5]		[=1]
taşkarı	I.dışarı	Ṭāyif	(ö.i.) Hicaz bölgesinde bir şehir
	t. 124b/8		Ṭ.141a/3, 141a/6
	[=1]		[=2]
	II. başka	ṭāyife	(<Ar. <i>tā'īfē</i>) bölük, kavim
	t.108a/2		ṭ.119b/15, 132b/15
	[=1]		[=2]
taşla-	fırlatmak, bırakmak	ta'yīn	(<Ar.) atama, belirleme
	t.-dı 140a/4		t. kıldılar 122a/1
	t.-dılar 128b/13		[=1]
	t.-ğalı 117b/6	ṭayyār	(<Ar.) hazır, uygun
	t.-p 104b/4, 135b/15, 137b/2, 146a/10		ṭ. kıldılar 129b/8
	[=7]		ṭ. kıldurup 127b/11
Tātūliyye	(ö.i.) Anadolu'da bir şehir		ṭ. kılip 128a/5
	T.+ğaça 135b/9		[=3]
	[=1]	Ṭa:yibe	(ö.i.) Medine'ye verilen
ṭavāf	(<Ar.) tavaf etme, etrafında dönme		adlardan biri
	t.(t.kıla kıla) 105a/9		Ṭ. 141a/5
	ṭ. kılip 104b/12		[=1]
	ṭ. kılip 104a/2	Tāzī	(ö.i.) Arap
	ṭ. kılip êrdiler 104a/6k		T.112a/4
	t. kılip 105a/4		[=1]
	[=5]	tê-	demek, söylemek
tavḳ	(<Ar.) halka, tasma		t.-gen 102a/4
	t.+da 105a/8		t.-seler 135b/7
	t.(t.-ı zerrīn) 123a/2		[=2]
	[=2]		→ de-, dè-
ṭāvus	(<Ar.) tavus kuşu	teberrük	(<Ar.) mübarek sayma
	ṭ.148a/2		t.150b/1
	t.+nınğ 139b/13		[=1]
	[=2]	teb-lerze	(<Far.) sıtma
ṭay	(<Ar. <i>ṭayy</i>) geçme, katetme		t.122b/6
	ṭ. kılip 143b/2		[=1]
	[=1]	tedbīrlık	(<Ar. tedbīr +T. +lik) tedbirli,
tayak	sopa		önlemlı
	t.+ğa 114a/11		t.144a/4

	[=1]		[=4]
Tedmir	(ö.i.) Suriye’de bir şehir T. 124a/3, 125a/3, 148b/13 T.+ning 125b/2 [=4] → Tedmi:r	temāšā	(<Far.) gezme, yürüme t. kıldım 140b/12 [=1]
Tedmi:r	(ö.i.) Suriye’de bir şehir T. 121a/2 [=1] → Tedmir	temür	demir t.123b/4, 123b/7, 134b/5, 134b/14, 134b/15, 138a/6 t.+din 105b/8, 113b/7, 148a/10 [=9]
tefviz̄	(<Ar.) bırakma t. kıldı 142b/14 [=1]	ten	(<Far.) beden, vücut t.+idin 106a/8, 125b/7, 149a/13 t.+ige 101b/2, 141b/12 [=5]
teg	dip, alt, taban t.+ini 107a/9, 114a/2 [=2]	tenġ-ā-tenġ	(<Çin. <i>tenġ</i> + Far. <i>ā</i> + Çin. <i>tenġ</i>) denk, denkleştirme t.134b/9 [=1]
teg-	deġmek, ulaşmak t.-gen 114b/2 t.-ip 113a/2, 116b/1, 142a/2 [=4] → têg-	tenglik	(<Far. <i>teng</i> + T. <i>lik</i>) yüreġi daralma, acı, üzüntü t.107b/14 t. bolup 138a/10 [=2]
têg-	deġmek, ulaşmak t.-di 114b/8 t.-genige 105a/4 t.-ip 109b/8 [=4] → teg-	Tengür	(ö.i.) Türkistan’da halkı Müslüman olan bir şehir T.123b/2, 149b/4 [=1]
têgme-	ulaşmamak t.-di 114b/4 [=1]	tepren-	hareket etmek, kıyıldanmak t.-ür 110a/10 [=1]
tegür-	sürtmek, deġdirmek t.-üp 132a/5 t.-se 132a/6 [=2]	tepret-	hareket ettirmek, kıyıldatmak t.-geli 117b/9 t.-ür erdi 139a/4 t.-ürning 146b/15 [=3]
tegürmen	deġirmen t.138a/3 [=1]	ter-	toplamak, biraraya getirmek t.-ip 145b/7 [=1]
tekbir̄	(<Ar.) tekbir t. 136a/10, 136a/11, 136a/13 t. aytgandın 117b/11	terāzū	(<Far.) terazi t.+sı turur 102a/5 [=1]

tére	(YUyg. <i>tére</i> NECİP,409) deri t.+sige 127a/16, 128b/3 [=2]	†.+lar 127b/2 [=7]
terk	(<Ar.) terk, bırakma, ayrılma t. bolğan 112a/4 t. kılmaslar 122a/12 [=2]	†ımğaç (ö.i.) Türkistan'da halkı Müslüman olan bir şehir †.123b/3149b/4 [=1]
Tersā	(<Far.) Hristiyan T.+largā 133a/4 T. tururlar 135b/9 [=2]	†ımıs (ö.i.) Taberistan'ın büyük şehirlerinden biri †.142b/7 †.+dm 142b/8 [=2]
teslīm	(<Ar.) selamlamak t.+ler kılıp 104b/10 [=1]	Tibet (ö.i.) Çine' bağlı bir şehir T.103b/11, 123a/12, 138b/15 [=3]
téve	deve t.106b/10, 109b/9 t.+din 105a/14 t.+ge 106b/9, 130b/12 t.+lerini 104a/10 t.+lerimni 104a/11 t.+mni 104a/13 t.+ni 106a/5 [=9]	†ıg (<Far.) kılıç, tıg, şiş t.148a/3 [=1]
teveccüh	(<Ar.) içtenlik, ilgi gösterme t.+idin 111b/13 [=1]	†ik- kurmak t.-ip 143b/3 [=1]
Tevrīt	(<Ar.) Hazret-i Musa'ya gönderilen kutsal kitap T.141b/4 [=1]	†il dil t.+i 131a/15 t.+ide 112a/5 [=2]
†ıka-	zorla sokmak t.-rlar 109b/11 [=1]	†ile- dilemek, istemek, arzu etmek t.-di 112b/13, 114a/13 t.-diler 111b/9 t.-gil 111b/4 t.-p 135b/2 t.- se 101b/4 t.-ydür men 112b/9 t.-y sèn 112b/9 [=8]
†ıkıl-	tıkılmak, zorla sokulmak t.-ur 113a/9 [=1]	†ilek dilek, istek t.+im 111b/3 (tilegim) t.+inġni 111b/4 (tileginġni) [=2]
†ılısm	(<Ar.) tılsım, büyü †.127a/11, 128a/1, 128a/14, 136a/8, 147b/10 †. kılğan turur 127a/13	†ımşāl (<Ar.) suret, resim t.108a/5, 109a/5 [=3]

t̄ir	(<Far.) ok t.(t.-i bārān kıldılar) 149b/1 [=1]	[=15]	
tirig	diri, canlı t.110b/8, 128a/7, 150a/4 [=3]	toğ- doğmak t.-ar 102a/11, 126a/13 t.-қан 114b/12 [=3]	
tiril-	dirilmek, canlanmak t.-geli 127b/14 t.-gen turur 148a/1 [=2]	toğra (YUyg. <i>toyra~toγra</i> “çapraz, doğru, düz” JARRING,309) genişlik t.+sı 102b/6, 105b/5, 114a/1, 123a/6, 135a/7 [=5]	
tiş	diş t.+im 131a/6 t.+lerini 124b/5 [=2]	toğu (YUyg. <i>toğu</i> SHAW,158) tavuk t.119b/12 [=1]	
tişi	dişi, kadın t.+side 117b/2 [=1]	→ toğu toğta- (<Mo. <i>toğta-</i>) durmak,beklemek t.-dı 119a/11 t.-mas érđi 114a/8 t.-p 116a/6 t.-r érđi 114a/7 t.-ydur 119a/8 [=6]	
tişle-	dişlemek t.-diler 110b/4 t.-p 124b/5 [=2]	→ toğta-	
tiz	diz t.+leriçe 118b/12 [=1]	toğu (YUyg. <i>toğu</i> SHAW,158) tavuk t.136a/7 [=1]	
t̄iz	(<Far.) çabuk,tez t. kılsa 113a/7 [=1]	→ toğu	
t̄iz-hūş	(<Far. <i>t̄iz+ hūş</i>) keskin zekalı t.150a/1 [=1]	toğsan mirğ doksan bin t.138b/5 [=1]	
tofrağ	toprak t.107a/11, 142a/13, 142b/2, 142b/3, 142b/4 t.+ı 123a/15, 150a/13 t.+ı turur 142a/14 t.+ıdın 104a/5, 142b/1, 148b/5 t.+larıdın 104a/3 t.+largā 148b/7 t.+larını 120b/14 t.+nı 148b/6	toğta- (<Mo. <i>toğta-</i>) durmak t.-dı 114b/3 [=1] → toğta-	
		tola çok,fazla t.117b/4, 131b/2, 132b/5, 136b/16, 137b/13, 143a/3, 145a/7 t.+dur 117a/11, 117b/4, 126a/8, 131a/9, 135b/10, 135b/11, 141a/2 t.+sı 139b/2	

	t.+sınıng 137b/14 [=16]		t.118a/10, 144b/13 [=1]
tolağma	çok fazla t.113b/4 [=1]	tört ming	dört bin t. 132b/12, 143a/9 t.+ğma 116b/12 [=3]
tolarak	daha çok, en çok t.118a/3 t.+ı 123a/2, 148a/14 [=3]	tört yüz	dört yüz t.102b/11, 143a/10 [=2]
ton	kıyafet, elbise t. 103b/5, 129b/8, 103b/4 t.+ı 103b/2 [=4]	tört yüz altmış beş	dört yüz altmış beş t.105a/16 [=1]
tonğuz	(YUyg. <i>toñğuz</i> NECİP, 419) domuz t. 139b/1 [=1]	tört yüz ellig	dört yüz elli t.105b/1 [=1]
top	top, yığın t.115b/2, 139b/14 [=2]	tört yüz toksan	dört yüz doksan t.103a/15 [=1]
toy	düğün t.134b/7 [=1]	tövbe	(<Ar.) tövbe t. kılmgızlar 101a/12 t.+ler kıldı 150b/15 t.+sige 150b/15 [=3]
töben	aşağı t.131b/16, 132a/4 t.+ide 136a/10 [=3]	tuğ	bayrak, sancak t.106b/8 t.+nı 120b/15 [=2]
töpe	tepe, üst t.+leride 114b/12 t.+side 106a/5, 106a/6, 126b/6 t.+sideki 140a/1 t.+sige 113b/2 [=6]	tulü'	(<Ar.) doğma, doğuş t. kıladurğan 137a/4 t. kılur 126a/10 [=2]
tört	dört t. 103a/14, 107a/12, 121b/14, 122a/3, 126b/16, 137a/14, 137b/1 t.+din 136b/4 t.+inçi 102b/3 [=9]	tumşuk	gaga t.+ıda 105a/1 t.+ıdaki 139b/13 [=2]
törtinçi	dördüncü	tur-	I.durmak, kalmak t.-a almay 138a/10 t.-adur 137a/11 t.-aladur 140a/2 t.-ar 105b/15, 108b/5, 106a/12,

119b/13, 142a/2
t.-arlar 109a/17
t.-dı 117a/14
t.-dılar 124b/8
t.-ğan 134b/16
t.-ğaylar 114b/5, 126a/16
t.-ğu kelip 117a/13
t.-ğunça 130a/9
t.-mas 107a/12
t.-sa 116a/13, 117a/13, 117a/15
t.-up 131a/11, 143b/10, 145b/10,
146b/2
t.-updur 137a/7
t.-ur 109a/13, 118b/6, 125b/8, 129a/6,
137b/5
[=30]
II. süreklilik, devamlılık bildiren
yardımcı fiil
t.-ar (tamıp) 108b/9
t.-ar (kaynap) 109b/10
t.-ğan (çıka) 142b/11
t.-ğan (karakap) 109a/16
[=4]
III. olmak, bulunmak manasında
yardımcı fiil
t.-ur (‘ācdm) 109a/9
t.-ur (‘ālem) 113a/3
t.-ur (‘Oşmānī) 132a/14
t.-ur(ābād) 138a/1
t.-ur (ādemler) 122b/6, 132a/8
t.-ur (ağızı) 137a/5
t.-ur (altun) 147a/15
t.-ur (altundın) 108a/6, 109a/6,
109a/12
t.-ur (anda) 114b/14, 141a/9, 141b/1,
142a/11, 146b/7, 147b/3
t.-ur (Arānda) 116b/4
t.-ur (arasıda) 122b/15
t.-ur (asıglık) 113b/9
t.-urlar (aşkan) 109a/1

t.-ur (bağ) 125b/13, 132b/12
t.-ur (bar) 105b/1, 107a/13, 109b/4,
113b/5, 113b/7, 115a/5, 118b/10,
125b/12, 132b/9, 132b/15, 137b/6,
137b/10, 142a/6, 146b/1, 149a/4
t.-ur (ber-cā) 102a/4
t.-ur (beyānı) 13a/11
t.-ur(Beytü’l-Makdisde) 109a/2,
110a/1, 136a/4
t.-ur (Beytü’l-Muqaddesde) 107b/6
t.-ur (binā kılğan) 110b/5, 121a/11,
123a/13, 141a/7, 144b/6, 147a/14,
149a/3
t.-ur (bisyār) 148b/11
t.-ur (bolğan) 116b/10
t.-ur (böz) 149a/7
t.-ur (büzine) 146b/4
t.-ur (cābir) 123a/1
t.-ur (Cenābād) 147a/8
t.-ur (cevāhirātdın) 108a/13
t.-ur (Cürcāniyye) 131a/15
t.-ur (çıkkān) 141b/2
t.-ur (deryā)142b/9
t.-ur (Deryā-yı Ceyhūn) 131b/6
t.-ur (Deryā-yı Sıpāhān) 137a/4
t.-ur (devā) 102a/12
t.-ur (Dımışqda) 107a/3
t.-ur (dībāc) 132b/10, 147a/10
t.-ur (ebrīšem) 142b/13
t.-ur (ebrīšem teyfūri) 126a/7
t.-ur (Ebū Ca’fer Mansūrī) 121b/2
t.-ur (efdal) 08b/2
t.-ur (ëgin) 148a/3
t.-ur (etken) 110a/7
t.-ur (ferseng) 107a/14, 109a/3, 118a/6,
118b/8, 120a/14, 136a/7, 136b/3,
146b/9, 149b/8
t.-ur (fersenglik) 137a/4, 138a/5
t.-ur (germābe) 146b/4
t.-ur (gez) 102b/6, 102b/7, 103b/1,

105b/5, 105b/9, 107b/16, 108a/7,
109a/1, 109a/4, 114a/1,
123a/6, 147b/4
t.-ur (gezdin) 109a/5
t.-ur (Habeşler) 130a/5
t.-ur (havārīlerniᅡ) 108b/16
t.-ur (Hāzret-i Meryemniᅡ) 08a/11
t.-ur(ᅡesābsız) 109a/10
t.-ur (ᅡudūdıda) 133a/2
t.-ur (gūristāni) 131b/13
t.-ur (gūşti) 139b/1
t.-ur (ᅡalk) 121a/2, 122a/14, 135b/10,
147a/3
t.-ur (hemsāyesi) 132a/9
t.-ur (arasıda) 123b/6
t.-ur (iᅡlīm) 135b/5, 137b/4
t.-ur (i'zāzi) 150b/7
t.-ur(Kābil) 149b/9
t.-ur (kāfir) 119b/2, 123a/16
t.-ur (ᅡal'ī) 105a/9
t.-ur (ᅡal'idin) 102b/12, 113b/8
t.-ur (ᅡalᅡan) 146b/9
t.-ur (kāmiliiyesi) 110a/5
t.-ur (ᅡaranᅡguluᅡ) 131b/12
t.-ur (kāseī) 106a/10
t.-ur (kenᅡrūrek) 139a/11
t.-ur (kelgen) 105a/5
t.-ur (kemālātları) 102b/14
t.-ur (ᅡiblesi) 103a/8
t.-ur (ᅡırᅡ) 116a/2
t.-ur (kimerseler) 132a/9
t.-ur (ᅡolıda) 117a/6, 118a/1, 118a/2
t.-ur (ᅡoşantiniyye) 135b/9
t.-ur (ᅡoyuᅡluᅡ) 102b/11, 105a/10
t.-ur (ᅡubbetü'lislām) 148b/10
t.-ur (Kūhistān) 149b/5
t.-ur (ᅡul) 102a/2
t.-ur (kūᅡᅡ) 130a/6
t.-ur (köşᅡ) 103a/1
t.-ur(lebide) 123b/5

t.-ur (Māverāü'n-nehrde) 117b/8
t.-ur (memleket) 123a/12, 129a/7,
132a/7
t.-ur (memleketde) 137b/9
t.-ur(memleketide)110a/11, 115a/4,
127a/6, 132a/1, 134b/2, 138b/6
t.-ur (memleketidin) 142b/8, 146a/14
t.-ur(memleketler) 137b/7
t.-ur (memleketleridin) 115b/9
t.-ur(Meryemniᅡ) 103a/4
t.-ur (mesci:d) 105b/12, 106b/1,
146b/5
t.-ur (mescid) 106a/13
t.-ur (mescid-i 'ālī) 107a/14
t.-ur (Mescid-i raᅡmānī) 108a/16
t.-ur (mescidī) 108a/12
t.-ur (Meşhed) 142a/9
t.-ur (milketi) 149b/7
t.-ur (milketidin) 147a/13
t.-ur (mīs) 109a/8
t.-ur (mūhre)133a/14
t.-ur (mülᅡ) 126a/10
t.-ur (mūnakkaş) 106a/3
t.-ur (mūnber) 109a/12
t.-ur (namāz-gāᅡıda) 108a/11
t.-ur (namāz-gāᅡları) 107b/8
t.-ur (nā-sāz-gār) 132b/3
t.-ur (ne) 121b/2
t.-ur (nebrlik) 148a/11
t.-ur (nehr) 142a/8
t.-ur (Nehr-i Hirmend) 137b/8
t.-ur (neslidin) 132b/14
t.-ur (nevāᅡiside) 134a/5
t.-ur (numūneī) 133a/5
t.-ur (nūrı) 102a/9
t.-ur (ofraᅡan) 105a/9
t.-ur (ol) 103a/8, 106a/14, 108a/12
t.-ur (öyi) 104b/1
t.-ur (ögzesi) 136a/15
t.-ur (pāy-ı taᅡt-ı pād-şāᅡ) 109a/14

- t.-ur (penc-engüşt) 124a/3
t.-ur (peymānesi) 102a/7
t.-ur (pirinçdin) 106a/4, 107b/16, 148a/10
t.-ur (ravzāi) 141a/15
t.-ur 107b/15, 109a/10
t.-ur (sāhilide)
t.-ur (sāhiliside) 134a/5
t.-ur (şahreī) 102a/4
t.-ur (şarahıda) 105a/8
t.-ur (seng-i mermerdin) 109a/7
t.-ur (ser-ḥaddı) 149b/7
t.-ur (Serīrū'z-zeheb) 132b/14
t.-ur (tılısm kılğan) 127a/13
t.-ur (Sivā*) 106a/16
t.-ur (şüre:ti) 118b/4
t.-ur (şüre:tide) 132a/3
t.-ur (sünbül) 139b/6
t.-ur (Şām) 145a/10
t.-ur (Şamda) 131b/9
t.-ur (şehir) 113a/13, 115a/4, 120a/11, 120b/6, 121a/10, 122b/4, 122b/9, 123a/4, 123a/8, 123b/5, 123b/7, 124a/3, 126a/6, 127a/12, 132b/11, 133a/7, 134b/3, 136a/5, 136a/15, 136b/12, 137a/1, 142b/7, 145a/8, 146b/3, 147a/13, 147b/6, 147b/7, 148a/12, 149a/4
t.-ur (şehir-i 'azīm) 126a/9
t.-ur (şehri) 116b/3, 141a/3
t.-ur (şehrī) 117a/4
t.-ur (şehride) 110a/7, 113b/9
t.-ur (şehrler) 133a/10, 137b/7, 145a/5
t.-ur (şehrleri) 145a/4, 148b/13
t.-ur (tağ) 113b/1
t.-ur (tāk-ı Ḥ'ārezm) 131b/9
t.-ur (tam) 142b/10
t.-ur (taş) 105a/3, 105a/13
t.-ur (taşlar) 123a/5
t.-ur (taştın) 118b/8
t.-ur (terāzūsi) 102a/5
t.-ur (tirilgen) 148a/1
t.-ur (tofraķı) 142a/14
t.-ur (türgük) 102b/7
t.-ur (türgüki) 118a/13
t.-ur (Türkistān) 149b/2
t.-ur (üçün) 103a/1
t.-ur (üstide) 119a/15
t.-ur (vilāyet) 139a/10, 149a/3
t.-ur (vilāyetide) 117b/14
t.-ur (Yada taşı) 123b/4
t.-ur (yağşı) 123a/13
t.-ur (yağın) 147b/7, 149b/3
t.-ur (yaman) 132b/1
t.-ur (yanıda) 135b/5
t.-ur (yavuk) 145a/9
t.-ur (yayılğan) 141b/2
t.-ur (yer) 114b/12, 130a/7, 132a/15, 133a/6, 133b/13, 136b/12, 137a/9, 140b/5, 142a/9, 150a/3
t.-ur (yerde) 115a/2, 123b/8, 131b/10, 134a/7, 144b/13, 146b/5, 149a/6
t.-ur (yerleri) 150a/6
t.-ur (yığaçı) 103a/14, 103a/15
t.-ur (yığaçıdın) 139b/2
t.-ur (yılan) 137b/14
t.-ur (yıllık) 136a/6
t.-ur (yurt) 133a/5, 147a/1, 149b/6
t.-ur (zehr) 102a/13
t.-ur (Zekerıyyānıng) 103a/4
t.-ur (zulümāt) 134a/8
t.-ur (zümürüd) 137a/3
t.-ur irdiler (ķarap) 104b/9
t.-urlar (bed-ḥüy) 132b/2
t.-urlar (ber-pā kılğan) 128a/1
t.-urlar (binā kılğan) 123a/5, 149a/1
t.-urlar (Cehūd) 132b/11
t.-urlar (çehre) 132b/10
t.-urlar (ehl-i İslām) 123b/2
t.-urlar (etgen) 133a/13, 134a/7,

138a/6, 150b/4	turuş	durma, bekleme
t.-urlar (etken) 105a/16		t. kılıp 145b/13
t.-urlar (halk) 115b/13, 149b/4, 150a/1		[=1]
t.-urlar (Hüristāndın) 132b/5	Tūs	(ö.i.) İran'da tarihi bir şehir
t.-urlar (hurrem bolğan) 148a/5		Ṭ. 142a/8
t.-urlar (hurrem) 123a/14		Ṭ.+ğa 142a/15
t.-urlar (ih̄tiyār kıлмаған) 141b/6		[=2]
t.-urlar (īmīn)145a/8	tut-	tutmak, yakalamak
t.-urlar (İslāmī) 132a/15		t.-a almaslar 135b/8
t.-urlar (kara) 123a/16		t.-ar 108a/10, 132b/9
t.-urlar (kılgan) 122b/8		t.-kan 137b/13
t.-urlar (kişiler) 147a/12		t.-mas 141b/14
t.-urlar (koyğan) 133a/14		t.-sa 101a/13, 114a/7
t.-urlar (körgüçi) 122b/1		t.-tı 142b/3
t.-urlar (küffār) 148a/14		t.-tılar 111b/1, 111a/5, 144b/10
t.-urlar (musaḥḥar) 150a/6		t.-up 104a/7,104a/8, 106b/2, 108b/11,
t.-urlar (mutaşaddī) 149b/14		109b/3, 109b/6, 110b/15, 111b/10,
t.-urlar (neslidin) 134b/1		129a/11, 134b/10, 135b/16, 143a/5
t.-urlar (saçlık) 134a/12		[=23]
t.-urlar (sifle) 121a/3		II. saymak, kabul etmek
t.-urlar (Şī'a) 147b/13		t.-ar (dost) 101b/5, 101b/6,
t.-urlar (şücā') 138a/1		t.-ar (düşmen)101b/6 , 101b/7
t.-urlar (Tersā) 135b/9		t.-ğuçı (dost) 138a/2
t.-urlar (Türkistān) 123b/2		t.-kuçı (dost) 122b/1
t.-urlar (tüşken) 105a/14		[=6]
t.-urlar (oyğan) 102a/4	tutam	avuç içi veya parmak uçlarıyla
t.-urlar (peyvest kılgan) 123a/7		tutulabilecek miktarda olan
t.-urlar (yığılgan) 141b/7		t.142b/2, 142b/3
t.-ur men (men) 121b/7		[=2]
t.-ur sèn (sèn) 129b/11	tutuğluk	asılı, asılmış durumda
[=353]		t.109b/2
turguz- durdurmak, bekletmek		[=1]
t.-maslar 121a/4	tutul-	ay ve güneş tutulması
t.-up 129b/13		t.-up 141b/11
[=2]		[=1]
turunc (<Far.) turuncgillerden, kışın yaprağını	tuyūr	(<Ar.) kuşlar
dökmeyen bir ağaç, bu ağacın		ṭ.104a/3
portakala benzeyen meyvesi		[=1]
t. 124a/3	Tübba'	(ö.i.) Eski Yemen krallarının
[=1]		unvanı olup, Mekke'ye örtü giydiren

Ebû Kerib Es'ad için kullanılmaktadır.
T. 150b/9, 150b/13, 150b/14
T. erdi 103b/2
[=4]
tügrük (YUyg. *tóbrók ~ tóvrók~ tóók ~ tórók ~ tógrók* JARRİNG, 317)
sütun, direk
t.+de 109b/1
t.+ge 108b/3
t.+i 103a/14, 106a/3, 107b/16,
108a/13, 109a/7, 109a/8
t.+leri 147b/9
t.+lerni 108b/7, 133b/9
[=11]
→ **türgük**
tülki tilki
t.123b/4
t.+ning 118b/2
[=1]
türgük "(YUyg. *tóbrók ~ tóvrók~ tóók ~ tórók ~ tógrók* JARRİNG, 317)
sütun,direk
t.+i 105a/16
t.+i turur 118a/13
t.+ige 107a/1
t.+ler 105b/8, 108b/2
t.+leri 113b/7
t.+lerini 133b/8, 148b/8
t.+larning 108a/14
t.+ning 105a/17, 108b/5
t. turur 102b/7
[=12]
→ **tügrük**
Türk (ö.i.) Türk
T.+ler 132a/9
[=1]
Türk-istân (<T. ö.i. *Türk + Far. -istân*)
Orta Asya'nın büyük bir kısmı için
kullanılan terim

T.120a/7, 144b/15, 146b/10
T.+da 123b/1
T.+dur 117b/8
T.+larning 118a/1
T. turur 149b/2
T. tururlar 123b/2
[=8]

Türkistānlık (T. *Türk + Far. -istān + T. +lık*
) Türkistanlı
T. 147a/5
[=1]

Tüster (ö.i.) Şüster. İran'ın güneybatısındaki
tarihi bir şehir
T. 123b/5, 123b/9, 123b/13, 148b/11
[=4]

tüş I.düş, rüya
t. 142a/12
t.+ide 142b/4
[=2]
II. ögle
t.107b/13
[=1]

tüş- düşmek, inmek
t.-er 107b/10
t.-ken 137a/10, 137b/12, 143b/7
t.-ken tururlar 105a/14
t.-kende 129b/11
t.-kenleride 137a/10
t.-se 107b/11, 107b/13, 107b/14
t.-ti 125b/14
t.-tiler 126b/11, 129a/8
t.-üp 106a/8, 110a/3, 120a/1
t.-üp bolur 133b/1
t.-üp egen 128b/12
t.-üp erdim 143b/7
haber түş-: haberdar olmak
t.-üp 120b/11
kıyap түş-: devrilmek
t.-tiler 138a/9
közi түş-: imrenip bakakalmak

t.-er 103b/15		u. 145a/4
t.-ti 125b/14		[=1]
meyli tüş- : sevmek		ulaş- ulaşmak, yetişmek
t.-ti 125b/15		u.-kay 141b/13
[=24]		[=1]
tüşüt- düşürmek		'ulemā (<Ar.) alimler
t.-ken 149b/14		'u. 145a/1
[=1]		'u .('u.-yı Hind) 118b/11
tüz- düzenlemek		[=2]
t.-üp 116b/8		uluğ ulu, büyük, yüce
[=1]		u. 105a/15, 105b/12, 106a/13, 107b/6,
		107b/7, 113b/13, 116b/6, 117a/5,
		117b/10, 118a/6, 118a/7, 118b/10,
		118b/13, 119a/4, 120a/11, 120b/15,
		127a/2, 131a/13, 132a/7, 133a/7,
		135a/3,
		135a/14, 142a/7, 142b/7, 142b/10,
		145a/4, 146b/3, 147a/1, 147a/8,
		147a/13, 147b/2, 147b/6, 147b/10,
		149a/3
		u.+ı 103a/8
		u.+ıdın 122a/8
		u.+ınınğ 144a/1
		u.+ları 120b/16
		[=39]
U, Ū, 'U, 'Ū		uluğluk büyüklük
		u.+ı 108a/6
uç uç, bir şeyin bitiş noktası		u.+ını 136a/6
u.+ ığaç 125a/15		[=2]
[=1]		uluğrak daha ulu, daha büyük, daha yüce
uç- uçmak		u.148a/1
u.-ar 119b/14		u.+ı 137b/8, 137b/11
u.-kannı 135b/3		[=3]
u.-tı 135b/3		unama- kabul etmemek
u.-up 104a/2, 127b/1		u.-sanğlar 124b/11
[=5]		[=1]
uça (YUyg. <i>uçā</i> NECİP, 434) sırt, omuz		ur- vurmak, çarpmak
u.+larığa 120a/3		u.-arsên 113a/4
[=1]		u.-dılar 101a/7
uçra- (<Mo. uçıra) karşılaşmak, rastlamak		u.-ğay 138b/10
u.-p 129a/10		
[=1]		
uçur- havaya savurmak		
u.-up 140a/12		
[=1]		
'ūd (<Ar.) öd ağacı		
'ū. 103b/6		
[=1]		
'Ukāb (ö.i.) San'a'dan Hadramut'a giden yol		
'U.+dın 142b/15		
[=1]		
ulağ at, deve, öküz gibi yük taşıyan hayvan		

	u.-up 112b/15, 128b/1, 139a/9, 146a/13 [=7]				→ ‘Utbe ibn ‘İrvān
Urus	(ö.i.) Rus U. 122b/9 [=1]				‘Utbe ibn ‘İrvān (ö.i.) <i>Utbe b. Gazvân.</i> Basra şehrinin kurucusu. ‘U. 120b/9 [=1]
uruş	vuruş u.+umğa 113a/1 [=1]				→ ‘Utbe
uruşkağ	(YUyg. <i>uruşkağ</i> NECİP,439) kavgacı u. 145a/6 [=1]			utru	karşı u.+sıdın 142a/12 [=1]
usta	(<Far.) usta u.135a/11, 135a/12, 135b/2 [=3]			uy	öküz u.119a/1, 119a/6, 119a/7, 119a/8, 119a/9, 119a/10 u.+nı 118b/15, 119a/7 [=8]
Uştağar	(ö.i. <i>İstahr</i>) İstahar. İran’da tarihi bir şehir adı U. +dın (U.-ı Pars) 107a/13 U.+niğ (U.-ı Fārs)147a/7 [=2]			uyğan-	uyanmak u.-ip 142a/15 [=1]
uşağ	küçük u.123b/15 u.+ığa 122a/8 u.+niğ 127a/2 [=3]			uzat-	uzatmak; yolculamak, uğurlamak u.-ip 104b/10, 130a/1 u.-tı 134b/13 [=3]
uşağkına	küçücük, ufacık u.119b/13 [=1]			uzun	uzunluk u. 116a/3 u.+ı 108b/17, 123a/5, 147b/4 [=4]
uşbu	sf.bu u. 106b/4, 140a/13 [=2]			uzunluk	uzunluk u.+ı 102b/6, 105a/17, 105b/5, 109a/3 [=4]
uşol	sf.o u. 137b/10 [=1]			Ü	
‘Utbe	(ö.i.) <i>Utbe b. Gazvân.</i> Basra şehrinin kurucusu. ‘U.+ğa 121a/1 [=1]			üç	üç ü. 103a/1, 103a/14, 105a/5, 105a/17, 105b/10, 106a/15, 109a/1, 119a/15, 126b/10, 130a/1, 136a/3, 148a/6, 149a/12 ü.+din 105a/1 [=14]
				üçey	(YUyg. <i>üçey</i> SHAW,55) bağırsaklar ü.149b/12 [=1]

üçkine	üç tane ü.109a/8 [=1]	ü.+lar 101a/10 [=1]
üç minḡ	üç bin ü.116b/15 [=1]	Ümmü'l-Ḳurā (ö.i.) Mekke'ye verilen adlardan biri Ü.(mu'azzam-ı mükerrem-i Ü.) 150a/2 [=1]
üçisi	üçüncü ü.106a/16 [=1]	ün- yetişmek, büyümek, çıkmak ü.-mes 116a/15 ü.-se 116b/1 ü.-üp 134a/3 [=3]
üçün	e.için,-den dolayı ü.101b/9, 102a/1, 111a/7, 112a/12, 113a/6, 114b/2, 119b/10, 130b/4, 131b/3, 143b/6, 150a/11, 150a/12 ü. turur 103a/1 [=13]	ün ses ü.138b/10 ü.+i 131b/1, 131b/2 ü.+ini 144a/10 [=4]
üçünçü	üçüncü ü.113a/10, 118a/9 ü.+si 105a/6, 136a/4 [=4]	ürük (YUyg. <i>ürük</i> NECİP, 446) erik, ü. 133a/6 [=1]
üç yüz	üç yüz ü. 116b/14, 116b/15, 117a/1, 136b/15 [=4]	üst üst, üzeri, yukarı ü.+ide 118a/13, 118b/3, 118b/7, 118b/9, 118b/15, 123a/10, 134b/15 ü.+ide turur 119a/15 [=8]
üç yüz altmış	üç yüz altmış ü.117b/14 [=1]	üstād (<Far.) üstat, usta ü.140a/3 [=1]
üç yüz altmış altı	üç yüz altmış altı ü.148a/8 [=1]	üstün üst, yukarı ü. 124b/7, 129b/9, 131b/4, 135a/5, 135b/1, 135b/13, 139b/5 ü.+i 104a/1 ü.+ide 101a/3, 105a/10, 132a/3, 138b/8 ü.+ige 104b/3, 132a/11 [=14]
ülke	(<Mo. <i>ölke</i>) ülke ü.108a/4 [=1]	üze e.üzerine, üzerinde ü.105b/16 ü.+sige 138b/13 [=2]
ümmet	(<Ar.) bir peygambere iman edenlerden oluşan topluluk ü.+lerimdin 130a/9 [=1]	üzüm üzüm ü.141a/1
ümmīd	(<Far.) ümit, umut ü. 132a/9 [=1]	
ümmī-zād	(<Ar. <i>umm</i> + Far. <i>ī</i> + <i>zāde</i>) okuma yazma bilmeyenler	

	[=1]	108a/1, 108a/2, 108b/11, 108b/15, 109a/6, 109b/1, 109b/2, 109b/3, 109b/7, 109b/12, 109b/14, 110b/3, 110b/12, 110b/13, 110b/14, 110b/15, 111a/12, 111b/13, 111b/15, 112a/2, 112a/6, 112a/9, 112a/12, 112a/14, 112b/2, 112b/14, 113a/10, 113b/5, 114a/3, 114a/4, 114b/1, 115a/5, 115a/6, 115a/9, 115a/10, 115b/1, 115b/13, 116a/7, 116a/9, 116a/11, 116b/3, 116b/4, 117a/15, 117b/2, 117b/3, 117b/7, 117b/9, 118a/4, 118b/6, 118b/12, 119a/12, 120a/2, 120a/4, 121a/9, 121a/15, 121b/7, 121b/15, 122a/7, 122a/9, 122a/14, 122b/4, 122b/5, 122b/6, 122b/12, 123a/1, 123a/3, 123a/14, 123b/3, 124a/15, 124b/4, 124b/11, 125a/4, 125b/3, 125b/4, 125b/7, 126a/7, 126a/15, 126a/16, 126b/8, 126b/10, 126b/14, 127a/11, 127b/5, 127b/10, 127b/11, 128a/2, 128a/7, 128a/8, 128a/9, 128a/10, 128b/2, 129a/4, 129b/7, 130a/13, 131a/8, 131a/11, 131a/15, 132a/7, 132a/8, 132b/7, 132b/9, 132b/10, 132b/12, 132b/13, 133a/8, 134a/13, 134a/15, 134b/8, 135a/1, 135a/2, 135a/3, 135a/8, 135a/9, 135a/10, 135a/14, 136a/6, 136a/15, 136b/10, 137a/6, 137a/11, 137a/13, 137a/16, 137b/14, 138a/2, 138a/3, 138a/9, 139a/6, 139a/12, 139a/13, 139b/1, 139b/9, 140a/6, 140b/11, 141a/10, 141b/1, 142b/12, 143a/1, 143a/12, 143b/8, 143b/14, 144a/5, 144a/12, 144b/1, 144b/4, 144b/14, 145a/3, 145a/7, 145b/4, 145b/6, 146a/4, 146a/6, 146a/10, 146a/15, 146b/3, 146b/6, 147a/9, 148a/5,
V		
vākı'a (<Ar.) olay		
v. 116a/8		
v.+dın 114b/7, 148b/3		
v.+larnı 110a/10		
v.+nı 148b/4		
[=5]		
vakt (<Ar.) vakit, zaman		
v.+da 126a/13, 130b/13, 131b/13, 135b/11		
v.+ı 122a/9		
v.+ıgāça 114b/10		
v.+imdeki 131a/6		
v.+larıda 148b/14		
[=8]		
vaktī (<Ar. <i>vakt</i> +Far. <i>ī</i>) bir vakit		
v. 119b/6, 126b/3, 140b/10		
[=3]		
Va'llāhi a'lem bi's-şavāb (<Ar.)		
Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.		
b.102b/2		
[=1]		
vāreste (<Far.) kurtulmuş, uzak		
v.+dürler 145a/1		
[=1]		
vāveylā (<Ar.) eyvahlar olsun, çok		
yazık		
v.114b/3		
[=1]		
vazīfe (<Ar.) görev		
v.149b/15		
[=1]		
ve (<Ar.) bağ. ve		
v. 102b/2, 103a/2, 103a/3, 103a/4, 103b/6, 104a/3, 104a/4, 105b/2, 106a/3, 106b/8, 107a/10, 107b/2, 107b/3, 107b/8, 107b/12, 107b/14,		

148a/8, 149b/4, 149b/8, 149b/13,
150a/1, 150a/2, 150b/1, 150b/15
[=199]
vefā (<Ar.) vefa, sözünde durma
v. kılgay sen 129a/3
v. kılmay sən 129a/2
[=2]
vefāt (<Ar.) ölüm
v. boldı 142b/6
[=1]
Velīd ibn ‘Abdu’l-melīk (ö.i.) 705-715 yılları
arasında Emevî halifeliği yapmış kişi
v.107a/6
[=1]
→ **Velīd ibn Müsli:m**
Velīd ibn Müsli:m (ö.i.) 705-715 yılları
arasında Emevî halifeliği yapmış kişi
V.136a/8
[=1]
→ **Velīd ibn ‘Abdu’l-melīk**
veyā (<Ar. *ve* + Far. *yā*) veya, yahut
v.107a/11, 108b/6, 109b/14, 138a/11,
140b/7
[=5]
vezīr (<Ar.) vezir, valilik, vekillik
v.135a/2
v.+i 112b/5
v.+ini 129a/13
[=3]
vilāyet (<Ar.) vilayet, il, ülke, memleket
v.139a/10
v.+din 132b/15
v.+ide turur 117b/14
v.+ini 142b/13
v.+ler 116b/4
v.+leridin 118b/5
v.+lerining 146b/10
v. turur 139a/10, 149a/3
[=9]
virān (<Ar.) viran, yıkık, harap olmuş

v. bolğanda 148a/4
v. bolmay 147b/13
v. kıladurğan 130a/5
v. kılay 150b/10
v. kıldurdu 125b/5
v. kıldurmas 104b/2
v. kılgay 104a/9
v. kılmam 140a/9
[=9]
vücūd (<Ar.) varlık
vücūdğa kel-: dünyaya gelmek
v.-ip 136a/1
[=1]

Y

yā (<Far.) bağ. ya, ya da
y.127b/14, 138a/12, 141b/10
[=4]

yā (<Ar.) ünl. ey
y.130a/11
[=1]

yād (<Far.) anma, hatırlama; gönül
y.+ımğa 124a/11
y. kıldı 141a/8
y.kılıpdur 141b/5
[=3]

Yada taş (ö.i.) Türk kültüründe bu taşla
yapılan pratikle tabiata hükmedildiği,
yağmur, kar ve dolu yağdırıldığı
düşünülmektedir.
y. turur 123b/4
[=1]

yafurmak (YUyg. *yapurmaq*
SHAW,361) yaprak
y.+ı 128b/12
[=1]
→ **yapurmak**

yağ yağ

y.+ı 103b/7
[=1]
yağ- yağmak
y.-ar 133a/3
y.-mas 133a/2
y.-sa 134b/4
[=3]
yağı düşman
y.127a/14, 145a/14
y.+lık 127b/3
[=3]
Yağüb (ö.i.) Nuh Peygamberin kavminin
taptığı putlardan biri
Y.106a/15
[=1]
yağşı iyi, güzel
y.110b/12, 110b/15, 111a/4, 112b/1,
112b/2, 115a/4, 121a/9, 126a/6,
129a/11, 133a/8, 133b/11, 139a/11,
139a/12, 140a/4, 140b/5, 144b/5,
146a/3, 148a/3, 149b/5
y.+larmı 101b/5
y. turur 123a/13
[=24]
yağşığına en güzel, en iyi
y. 121a/15, 129b/1, 130a/7, 147a/1
[=4]
yağşılık iyilik, güzellik
y. 112a/5, 129b/12, 141a/10
y. kılmıglar 101a/10
y. kılmıglar 101b/5
[=5]
yağşırak daha iyi, daha güzel
y. 131a/14, 147a/6
[=2]
yā hū (<Ar. *yā* + Ar. *hū*) Allahım anlamında
bir ünlem
y.120a/2
[=1]
Yaḥyā (ö.i.) Zekeriya Peygamberin oğlu olan

ve İsrailoğullarına gönderilen
peygamber
Y.(Ḥazret-i Y.) 107a/3, 123a/11
[=2]
→ **Yaḥyā bin Zekerıyyā**
Yaḥyā bin Zekerıyyā (ö.i.) Zekeriya
Peygamberin oğlu olan ve
İsrailoğullarına gönderilen peygamber
Y.(Mescid-i Y.) 107a/2
[=1]
→ **Yaḥyā**
yaḳa yaka, elbise yakası
yaḳalarımı tişle-: Allah esirgesin demek
y.-diler 110b/4
[=1]
yaḳın yakın
y.121a/8, 140b/11, 143b/2, 147a/3,
148b/2, 150a/4
y.+dın 110b/13
y. turur 147b/7, 149b/3
y. yetip 104b/9
yaḳın kel-: yaklaşmak
y.-mes 101b/13
[=11]
yaḳınraḳ daha yakın
y.138b/6
[=1]
Ya'ḳūb (ö.i.) İshak Peygamberin oğlu olan
peygamber
Y.(bāb-ı Y.) 103a/5
Y.(Ḥazret-i Y.) 114b/13, 115b/7
[=2]
Yaḳūḳ (ö.i.) Nuh Peygamberin kavminin
taptığı putlardan biri
Y.106a/15
[=1]
yaḳūt (<Ar.) yakut
y.103b/9, 109a/6, 129b/14, 137a/3
y.+lar 114a/3
y.+larmı 137a/12

	[=6]		y.+ıda turur 135b/5
yalanğaç	çıplak		y.+ığa 109a/4
	y.139b/2		y.+ımğa 101b/13
	[=1]		y.+larıça 118b/13
yalğan	yalan		[=6]
	y. 102a/11, 109b/12, 123b/16	yan-	dönmek, geri dönmek, vazgeçmek
	y.+dın 102a/12		y.-a almas 136b/11
	y.+dur 135b/7		y.-dı 115a/10
	[=6]		y.-dılar 125a/2, 127a/6, 130a/1,
yalğançı	yalancı		131a/13, 138a/11
	y.+lar 102a/11		y.-ıp 101b/14, 104b/13, 109b/15,
	[=1]		126b/13, 127b/11
yalğançılık	yalancılık		y.-ğan 112a/6
	y.102a/6		y.-mas 132a/10
	[=1]		y.-mas êrdiler 111a/3
yalğuz	yalnız		y.-sam 138a/12
	y.145b/5		y.-sañğ 131a/8
	[=1]		[=17]
yaman	kötü, fena	yandur-	döndürmek
	y.110b/12, 110b/14, 111a/9, 111a/15,		y.-dı 128a/3
	113a/14, 123b/9, 126a/14, 126a/16,		y.-up 104b/11
	131a/15, 134a/13, 143b/8, 144a/9,		[=2]
	144b/16, 150b/13	yâne	(<Far.) keten tohumu
	y.+dur 131b/2		y.149a/7
	y.+larını 101b/6		[=1]
	y. turur 132b/1	yaniş	geri dönüş
	[=17]		y.+ım 130b/15
yamanlık	kötülük, fenalık		[=1]
	y. 128b/15, 129b/12	ya'ni	(<Ar.) yani
	y. kılmanglar 101a/10		y.104b/5
	y. kılsañgızlar 101a/11		[=1]
	y. kılır 101b/6	yanma-	geri dönmemek, vazgeçmemek
	y.+lar 141a/11		y.-dılar 146a/13
	[=6]		[=1]
yamğur	yağmur	yanmaq	dönme, geri dönme
	y.133a/2, 134b/3		y.+larığa 127b/7
	[=2]		[=1]
yan	yan, taraf	yapurmaq	(YUyg. <i>yapurmaq</i>
	y.+ı 134a/8		SHAW,361) yaprak
	y.+ıda 142a/7		

	y.+larıdın 108b/8 [=1] → yafurmak				y.-p 135b/3, 146a/5 [=2]
yar-	yarmak y.+ğusıdur 113a/7 [=1]			yaşıl	yeşil y.103b/9, 137b/14 [=1]
yarag	silah y.134b/8 [=1]			yaşur-	gizlemek y.-maslar 125b/11 [=1]
yārān	(<Far.) dostlar y.+lar 124a/13, 140b/10 [=2]			yat-	yatmak, uzanmak y.-ıp 128b/13, 142b/1, 145a/12 y.-mas erdi 119a/3 y.-salar 131b/4 y.-tı 143b/5, 144b/2, 145b/2 y.-tılar 108b/14, 143b/3 [=10]
yaşma-	yaşamamak, uygun düşmemek y.-dı 128b/11 [=1]			yavu-	yaklaşmak y.-mas 101b/13 [=1]
yarat-	yaratmak y.-tılar 101b/1 [=1]			yavuk	yakın y. turur 145a/9 [=1]
yarıl-	yarılmak y.-ğay 126a/15 y.-ur 131b/3 [=2]			yayıl-	yayılmak y.-ğan turur 141b/2 [=1]
yar(ı)m	yarı, yarım y.131b/16 y.+ı (yarmı)142a/4 [=2]			yaz	yaz y.108b/8, 139a/13, 145a/6 [=3]
Yärkend	(ö.i.) Türkistan'ın doğusunda bulunan bir şehir Y.123b/1 [=1]			yaz-	yaklaşmak, yardımcı fiil y.-dım (öle) 112b/15 [=1]
yarlıg	ferman y. kıldı 115a/11, 135a/14 [=2] → yarlık			ye-	yemek y.-mes 119b/12 y.-geli boladurğan 116a/15 y.-p 149b/14 y.-r erdi 104a/7 y.-rler 149b/11 y.-ydurğan 116a/15, 121a/6, 139a/14, 142a/3 [=9]
yarlık	ferman y. kıldı 121b/13 [=1] → yarlıg			Ye'cüc	(ö.i.) kıyamete yakın bir zamanda
yasa-	(<Mo.) hazırlamak, düzenlemek				

ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan iki kabileden biri	Y.103b/3 [=1]
Y.132b/13 [=1]	yemiş yemiş, meyve y.121a/4 [=1]
yegâne (<Far.) biricik, tek y.+lik 124b/9 [=1]	yen- yenmek y.-ip 143a/5 [=1]
yegirme yigirmi y.109a/4, 109a/5, 123a/6, 133b/5, 135a/7 [=5]	yene I. yine, daha, tekrar y. 101a/8, 104b/12, 105a/6, 105b/16, 106b/5, 108a/8, 108b/5, 108b/14, 116b/15, 117a/1, 118b/2, 118b/9, 119a/5, 120a/4, 120b/2, 120b/4, 121b/4, 122a/5, 112b/5, 124a/16, 124b/14, 126b/11, 126b/13, 126b/16, 128a/5, 128a/8, 129b/9, 132b/14, 133a/1, 133a/12, 136a/4, 136b/2, 137a/5, 137b/5, 138a/5, 138a/6, 138b/8, 142b/9, 143b/3, 145a/10, 145b/14, 146b/13, 148a/9, 149a/4 [=46]
yegirme miñg yirmi bin y.113b/12, 142b/15 [=2]	II. diğer, başka y.104b/11, 105a/6, 105b/6, 108a/11, 108b/4, 109a/1, 109b/12, 110b/7, 111a/15, 111b/5, 113b/6, 118b/1, 119b/1, 119b/8, 121a/7, 124a/12, 127b/2, 131b/1, 131b/6, 131b/7, 132b/3, 134a/9, 142a/3 [=24]
yegirme sekiz yirmi sekiz y.108a/5 [=1]	yenği yeni y.121b/4 [=1]
yegirme tört yirmi dört y.103a/13, 133a/13, 133a/14 [=3]	yer yer, yeryüzü, toprak y.109a/14, 125b/8, 139a/2, 141a/1, 141a/13 y.+de 106b/14, 109a/3, 112b/1, 119a/3, 119a/5, 119a/8, 120a/4, 122a/10, 122b/6, 126a/1, 126a/10, 127a/7, 127a/8, 127a/9, 129a/12, 133a/12, 133b/11, 134a/3, 134a/10,
yegirme yetti yirmi yedi y.103a/13 [=1]	
yek (<Far.) tek, bir y.124b/9, 139a/12 [=2]	
yekke (<Far.) tek, bir y.109b/2, 109b/3 [=2]	
yeme- yememek y.-günçe 134b/6 [=1]	
yemek yemek, yiyecek y.101b/8 [=1]	
Yemen (ö.i.) Arap yarımadasında bir ülke Y.+niñg 134a/8 [=1]	
Yemenī (ö.i. <i>Yemen</i> + <i>ī</i>) Yemenli	

135b/4, 136b/15, 136b/16, 141a/10,
142a/5, 144b/11, 145a/15, 145b/12,
146b/4, 147b/1, 147b/5, 148b/1,
150b/6
y.+dedür 114b/15
y.+de êrdi 149a/7
y.+de êrdiler 150b/3
y.+de turur 115a/2, 123b/8, 131b/10,
134a/7, 144b/13, 146b/5, 149a/6
y.+din 116b/5, 119b/8, 123a/9, 130a/1,
131b/13, 132b/5, 133b/14, 134a/13,
134a/14, 137b/10, 141a/11, 141b/1,
147a/15, 150a/14, 150b/1
y.+dür 145a/11
y.+ğaça 137a/4
y.+ge 104a/3, 106a/8, 112b/2, 112b/4,
116b/5, 118b/11, 119a/2, 127a/5,
127a/8, 131b/15, 132a/6, 134a/13,
137a/10, 137a/12, 146a/4, 150a/11,
150a/12, 150a/14, 150b/5
y.+i 115b/6
y.+ide 135a/8
y.+ige 127b/4, 129a/7, 136b/6
y.+ini 116b/8
y.+lerde 130a/8, 142a/3
y.+lerdin 141b/4, 150a/3
y.+lerge 111a/1, 122a/15, 142a/5
y.+leri 121a/14, 132b/3, 138a/7,
146b/10
y.+leri turur 150a/6
y.+ni 108b/15, 113b/4, 119a/11,
119a/12, 121b/14, 126a/3, 140b/13,
141a/13, 141b/6, 144b/12, 150b/8
y.+ning 117a/15, 138b/15, 147a/10,
148b/5, 150a/13
y. turur 114b/12, 130a/7, 132a/15,
133a/6, 133b/13, 136b/12, 137a/9,
140b/5, 142a/9, 150a/3
[=130]

yeri (<T. *yer* + Far. *ī*) bir yer

y.+de 119a/11
y.+dür 133a/1, 134b/2
[=3]

yeryüzi yeryüzü

y.+ge 137a/10, 137b/12
[=2]

yesir (<Ar. *esir*) esir, değersiz
y.125b/4, 143b/7
[=2]

Yeşri:b (ö.i.) Medine'ye verilen adlardan biri olup *Yesrib bin Vâil bin Kâyine bin Mehlâbil* için kullanılmıştır.

Y.141a/5

Y.+ning 141a/15

[=3]

→ **Yeşri:b ibn Mâyir**

Yeşri:b ibn Mâyir (ö.i.) *Yesrib bin Vâil bin Kâyine bin Mehlâbil*. Medine'yi inşa eden kişi.

Y.141a/6

[=1]

→ **Yeşri:b**

yet- yetmek, yetişmek, ulaşmak

y.-e almadılar 101a/4

y.-edürmen 135b/7

y.-er 148a/8

y.-er êrdi 114a/7

y.-ip 101b/11, 104b/9, 108b/9,

112b/12, 122a/12, 127b/4, 127b/13,

129a/8, 136b/6, 139a/6, 140a/11,

143a/6, 143a/8, 143b/2, 146a/11,

146a/12

y.-kende 122a/15

y.-key 110a/1

y.-mes 122a/16

y.-mes êrdi 114a/8

y.-se 135b/14

y.-ti 103a/6, 114b/1, 114b/2, 121b/6,

126b/5, 128a/2, 128a/4, 128a/15,

140a/2, 144a/14

	y.-tiler 127a/5, 143a/1, 143b/15 [=38]		halifesi II.Yezid'e karşı isyan eden vali ve kumandan.
yete	yedi y.120a/3 [=1] → yeti, yette, yetti		Y.143a/6 [=1]
yeti	yedi y.125a/13, 148a/12 [=2] → yete, yette, yetti	yıd	koku y.+ı 119b/13 [=1]
yetinçi	yedinci y.118a/11 [=1]	yıg-	toplamak, bir araya getirmek y.-dı 141b/14 y.-ıp 104a/5, 138b/1, 138b/4, 146a/4, 146b/1
yetkür-	ulaştırmak, götürmek y.-di 115a/15, 144b/7 y.-üşü 128a/13 [=3]	kol yıg-:	el çekmek, bırakmak y.-dılar 126b/12, 126b/14 y.-mas 101b/7 [=9]
yetme-	yetişmemek, ulaşmamak y.-se 140b/15 [=1]	yığaç	ağaç y.115a/7, 118b/14, 133a/3, 133a/5, 135b/2 y.+da 119a/14 y.+dın 109b/13 y.+ı 133b/7
yetmiş	yetmiş y.107a/14 [=1]		y.+ı turur 103a/14, 103a/15 y.+ıdın 105a/10, 105a/15 y.+ıdın turur 139b/2 y.+ları 113b/8 y.+nınğ 133a/4 [=15]
yette	yedi y.145a/12 [=1] → yete, yeti, yetti	yığı	ağlama y.+sıdın 112a/8 [=1]
yetti	yedi y.103a/5, 107a/7, 118a/5, 134a/6, 142a/6, 145a/12 [=6] → yete, yeti, yette	yıgıl-	toplanmak, bir araya toplanmak y.-ğan tururlar 141b/7 y.-ıp 117b/11 [=2]
yetti yüz	yedi yüz y.102b/7, 102b/10, 107a/1, 109a/12, 147b/4 [=5]	yıgıla-	ağlamak y.-dı 142b/5 y.-ğaylar 112a/12 y.-may 104a/1 y.-p 111b/12, 137a/16, 143b/5 y.-p êrdi 143b/8
yey(i)l-	yenmek, yenilmek y.-ür 142a/4 [=1]		
Yezîd	(ö.i.) <i>Yezid bin Mühelleb</i> . Emevî		

	y.-ysên 143b/6 [=9]		y.107a/7
yıġlat-	aġlatmak y.-ıp 111b/15 [=1]		y. turur 136a/6 [=2]
yıġma-	toplamamak, bir araya getirmemek ķol yıġma- : el çekmemek, bırakmamak y.-dılar 126b/12, 126b/15 [=2]	yıraķ	uzak y.110b/13, 138b/9 y.+dın 120a/10, 127b/9 [=4]
yıġmak	toplama, bir araya getirme, üst üste koyma y.+ķa 132b/4 [=1]	yıraķrak	daha uzak y.147a/3 [=1]
yıķıl-	yıkılmak y.-dı 116a/4 y.-ıp 127b/2, 128b/5 [=3]	yırt-	yırtmak y.-ıp 140a/4 [=1]
yıl	yıl, sene y.107b/11, 107b/13, 110a/7, 111b/9, 116b/15, 117a/1, 130a/8, 133b/3, 133b/5, 133b/12, 143a/12 y.+da 102b/9, 103a/5, 105b/10, 107b/8, 110b/11, 113b/11, 116b/8, 116b/15, 117a/1, 120a/1, 143a/9 y.+dın 144a/3 y.+ın 107b/14 [=25]	yigit	yiġit, genç, delikanlı y.112b/1 y. êrdi 112b/6 [=2]
		yigne	(YUyg. <i>jiñne</i> NECİP, 183; <i>igna</i> SHAW, 91) iġne y.+sini 121b/9 [=1] → yinġne
yılan	yılan y.108b/6, 137b/12 y.+ları 119b/13 y.+larını 137b/15 y.+nı 116a/5 y.+nınġ 137b/12 y. turur 137b/14 [=7]	yilim	tutkal y.+dın 133a/1 [=1]
yıldam	(YUyg. <i>yıldam</i> SHAW,391) hızlı y.119b/13 [=1]	yinġne	(YUyg. <i>jiñne</i> NECİP, 183; <i>igna</i> SHAW, 91) iġne y.121b/8 [=1] → yigne
yıllıķ	yıllık	yoġanlıķ	kalınlık, genişlik y.105a/17 [=1]
		yok	yok y.104a/13, 114b/5, 123b/14, 126b/15, 127b/6, 130b/15, 135b/12 y.bolur 141a/14 y.bolur êrdi 148b/2 y.+dur 117b/13, 122a/8, 122b/11,

	124a/12, 126a/11, 127b/2, 129b/3, 130b/10, 148a/2 y. erdi 120b/5 y. etip 124b/11, 144a/5 y.+ıdın 115b/3 y.+larını 101a/5 [=23]		y.-p 132b/6, 143a/8, 145b/6 y.-pdürler 117a/2 y.-r irdiler 144a/12 y.-rler 120a/2, 137a/15, 139b/2, 148a/15 y.-y berdi 101a/4 y.-ydür 145b/7, 145b/9 [=12]
yokâl-	(YUyg. <i>yoqalmaq</i> SHAW, 385; <i>yoqalmaq</i> NECİP, 469) kaybolmak, yok olmak y.-ıp 143a/6 [=1]		→ yör- yörüş yürüme, hareket etme, uzaklaşma y.+i 148b/2 [=1]
yol	yol y.105b/14, 106a/1, 143a/7, 143b/1 y.+da 149a/11 y.+dın 112b/3, 121a/7 y.+ıdın 135b/13 y.+ını 119a/6 y.+ını 135b/6 [=10]		yörüt- ilerletmek y.-tiler 129b/15 y.-üp 131a/12 [=2]
yolat-	yaklaştırmak y.-maslar 121a/8 [=1]		yukkarı yukarı, üst y.131b/16, 144a/6 [=2]
yör-	I. yürümek, hareket etmek, uzaklaşmak y.-geyler 138b/13 y.-ler 146b/2 y.-mesler 150a/12 y.-üp 137a/15, 138b/3 [=5] II. devam etmek, sürmek y.-di 114a/11 y.-üp 127a/5 [=2] → yörü-		yumalak yuvarlak y.116a/3 [=1]
yörme-	yürümek, hareket etmemek y.-gen 120a/2 y.-ngler 145b/15 [=2]		Yunân (ö.i.) Yunan ülkesi Y.140a/6 [=1]
yörü-	yürümek, hareket etmek, uzaklaşmak		yurt yurt, ülke, memleket y.137b/7 y.+da 115b/9 y.+ını 125b/6 y.+ını 149a/9 y. turur 133a/5, 147a/1, 149b/6 [=7]
			Yüsuf (ö.i.) Hazret-i Yakub'un oğlu, İsrailoğullarına gönderilen peygamber Hazret-i Y. 114b/14, 115b/8 [=2]
			yut- yutmak, kapmak y.-up 141a/13 [=1]
			yügür- koşmak

y.-di 143b/12	[=1]
y.-diler 101a/4	yüzük yüzük
y.-üp 137a/15	y.+niñ 125b/1
[=3]	[=1]
yügürüş- koşuşmak	yüz yegirme yüz yirmi
y.-üp 119a/10, 135a/4	y.105b/5, 134a/1
[=2]	[=2]
yürek yürek, kalp	yüz yegirme dört miñg yüz yirmi dört bin
y.+ler 126a/15	y.103a/8
y.+leri 126a/8	[=1]
[=2]	yüz yetmiş miñg yüz yetmiş bin
yüz yüz (100)	y.132a/2
y.109b/1	[=1]
[=1]	Z/Z/Z/Ž
yüz I. çehre, yüz	Zābulistān (ö.i.) Afganistan ile İran
y.114a/10, 146b/9	arasında kalan tarihi bir bölge
y.+i 101b/12, 114b/8, 117b/1	Z.137b/8
y.+ige 107b/4, 112a/3, 140b/3	[=1]
y.+leri 107b/3, 110b/3, 131b/4	Zābü'l-Ahlāf (ö.i.) Hemedan'da bir yer adı
y.+lerige 117a/2	Z. 134b/1
y.+lerini 125b/11	[=1]
[=13]	zād (<Ar.) azık, yiyecek
II. taraf, cephe	z.149a/7
y.+ide 108a/5, 127a/10	[=1]
y.+ige 133a/3	zād u būd (<Ar. <i>zād</i> + Far. <i>būte</i>) saz ve
[=3]	saman
yüz altmış yüz altmış	z.+ı 137b/13
y.136b/4, 149b/8	[=1]
[=2]	zafer (<Ar.) zafer, üstün gelme
yüzlen- yönelmek	ž.127a/7
y.-ip 146a/9	[=1]
[=1]	za'ferān (<Ar.) safran
yüzlüg yüzlü	z.143a/10, 147a/10
y.125a/12, 134a/11	[=2]
[=2]	zafr (<Ar.) saç örgüsü
yüz miñg yüz bin	ž.+larını 123a/12
y.113b/13, 126a/15	[=1]
[=2]	zāhir (<Ar.) açık, ortada
yüz on yüz on	
y.117b/15	

- z.126b/8
z. êmes 135b/4
[=2]
- zaḥm** (<Far.) çatlak, yarık
z. boldı 101a/7
z.+larıdın 101a/8
[=2]
- zaḥmet** (<Ar.) sıkıntı
z.144b/7
[=1]
- za'îf** (<Ar.) zayıf
z.132b/9
[=1]
- Zāl ibn Sām Rüstem ibn Zāl** (ö.i.) *Rüstem-i Zal*. İran milli destanının efsanevî kahramanı
Z. 137b/9
[=1]
→ **Rüstem ibn Zāl**
- zāli:m** (<Ar. *zālim*) zalim, zulmeden
z.113a/14, 133a/10
z.+lerdin 139a/7
z.(pād-şāh-ı z.) 113a/13
[=4]
- zamān** (<Ar.) zaman
z.101b/2, 115a/11, 119a/1, 124b/7, 128a/9, 135a/6, 149b/1
z.+da 104b/7, 126a/4
z.+dın 123b/15
z.+ğaça 123b/16
z.+lardın 114a/12
[=13]
- zamāne** (<Ar.) vakit, devir
z.(pād-şāh-ı z.) 107b/9
z.+de 137b/15
z.+ge 114a/5
z.+leride 149a/3
z.+nınğ 112b/3
[=5]
- zamānī** (<Ar. *zamān* + Far. *ī*) bir zaman
- z.+ge114a/5
[=1]
- zānī** (<Ar.) zina yapan
z.116a/7
[=1]
- zār** (<Far.) ağlayan, inleyen
z.143b/5
[=1]
- zārar** (<Ar.) zarar, ziyan
z. kılmaydur 126a/9
[=1]
- zārīlık** (<Far. *zār* + *ī* + T. *lık*) ağlama, inleme, feryat
z.142b/5
z. kılalı 124a/14
z. kılgaylar 112a/12
[=3]
- zebān** (<Far.) dil
z.+ıda 101a/9
[=1]
- zeberced** (<Ar.)açık yeşil renkli kıymetli bir taş
z.147b/2
[=1]
- zehr** (<Far.) zehir, yakıcı, öldürücü
z. 125a/13, 144a/15
z. turur 102a/13
[=3]
- zehre-terīd** (<Far. *zehre* “öd” + *terīd* “kaçma”) ödü kopmak
z. boldılar 124b/6
z. bolup 144a/15
[=2]
- Zekerıyyā** (ö.i.) Kuran'da adı geçen, İsrailoğullarına gönderilen peygamber
Z.+nınğ turur 103a/4
[=1]
- zelīl** (<Ar.) alçak,aşağılık,düşkün
z.125b/3
[=1]

zemin (<Far.) zemin, yeryüzü, ülke z. ('Irāk) 145a/2 z.+de('Irāk) 145a/5 z.+de (mağrīb) 117a/4, 148a/1 z.+ni ('Irāk) 145a/2 [=5]	[=1]
zen (<Far.) kadın, eş z.141b/1 [=1]	zeytūn (<Ar.) zeytin z.103b/7, 126a/6, 141a/1, 147a/9, 147a/15 [=5]
zeng (<Far.) çan z.+ler 109b/2 z.+lerinin 109b/3 [=2]	zībā (<Far.) süslü, güzel z. 125a/12 [=1]
Zengbār (ö.i.) Afrika'da bir ada ve bu adada kurulmuş bir şehir Z.104b/15 [=1]	zībā-ḳad (<Far. <i>zībā</i> + Ar. <i>ḳadd</i>) güzel boy z.112b/6, 115a/7 [=2]
zer (<Far.) altın z.107a/10, 129b/7, 136a/15 z.(z-i surḥ) 138b/5 [=4]	zift (<Ar.) zift, katran zifti z.148a/7 [=1]
zer-beft (<Far.) sırmalı kumaş z.136b/9, 150b/1 [=2]	zinā (<Ar.) zina, evlilik dışı cinsel ilişki z. kılmakğa 134a/13 z. kıılurlar 134a/12 [=2]
zer-ḥarīd (<Far.) köle z.+i 102a/3 [=1]	zinā-kārlik (<Ar. <i>zinā</i> + Far. <i>kār</i> + T. + <i>lık</i>) zinacılık z.126b/8 [=1]
Zernec (ö.i.) İran'a bağlı Sistan'ın başkenti Z.137b/6, 149a/5 [=2]	zincīr (<Far.) zincir z.139a/3 z. kııldılar 111b/10 z.+ni 139a/4 [=3]
zerrīn (<Far.) altın z.(ḳuluf-ı z.) 105a/11 z.(tavḳ-ı) 123a/2 [=2]	zindān (<Far.) zindan z.+da 108b/14 z.+ğa 108b/11 [=2]
zevk (<Ar.) zevk z. kıılıp 115a/9 [=1]	zīne (<Far.) merdiven z.113b/2 [=1]
Zeyd ibn Maḥmūd (ö.i.) Ahvaz'da ant içtiğinden bahsedilen kişi Z.117b/5	zīr-teng (<Far.) kuşak z.134b/8 [=1]
	zīrā (<Far.) çünkü z.122a/11

[=1]
zîrek (<Far.) anlayışlı, uyanık
z.115b/13, 132a/8, 150a/1
[=3]
zîrekine (<Far. *zîrek* + T. +*kine*) çok
anlayışlı, çok uyanık
z.135b/9
[=1]
Ẓiren (ö.i.) Hazar'ın hükümdarı Ziren İbn
Ḥalim.
Ẓ.+niñg 127b/8
[=1]
→ **Ẓiren ibn Ḥalīm**
Ẓiren ibn Ḥalīm (ö.i.) Hazar'ın
hükümdarı Ziren İbn Ḥalim.
Ẓ.127a/13
Ẓ.+ni 128b/8
[=2]
→ **Ẓiren**
ziyāde (<Ar.) fazla
z.117a/14, 133b/15, 137a/8, 139b/4
z. bolğay 139a/14
[=5]
ziyāret (<Ar.) görmeye gitme, görüşmeye
gitme
z.150a/12
z. kılmak 150a/11
[=2]
ziyāret-gāh (<Ar. *ziyāret* + Far. *gāh*) türbe,
ziyaret yeri
z.+ı 108a/12
[=1]
zulm (<Ar.) eziyet, cefa
z.122b/3
z.+lar 113a/15
[=2]
zulümāt (<Ar.) karanlıklar, zulmetler
z.+dın 119b/6
z.+ğa 126b/3
z.+niñg 137a/5

z. turur 134a/8
[=4]
zül̄f (<Far.) zül̄f, saç
z.+idin 129a/4
[=1]
Zü'l-ḳarneyn (ö.i.) bütün dünyaya hakim
olup, karanlıklar ülkesini gezen,
Kuran'da adı geçen kişi.
z.149a/5
[=1]
zümre (<Ar.) topluluk, cemaat
z.+sidin 112a/1
[=1]
zümürrüd (<Ar.) zümrüt
z. 108a/3, 113b/15, 114a/3
z.+ler 109a/6
z.+niñg 134a/7
z. turur 137a/3
[=6]

6.1. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

YER ADLARI

A, Ā, ‘A, ‘Ā

Afrikiyye (ö.i.) افرقييه Afrika kıtasının tamamı
A.108a/14, 108a/16
kenîse-i A. 108a/12
[=3]

Ahvāz (ö.i.) أهواز Güneybatı İran’da bir şehir
A.117a/12
A.+da 117b/1
[=1]
→ **Ahvāz**

Ahvāz (ö.i.) اهواز Güneybatı İran’da bir şehir
A.+dın 148b/9
[=1]

‘Akrīkūt (ö.i.) عقرقوت İran’ın büyük şehirlerinden biri
‘A.147a/8
[=1]

Ālān (ö.i.) آلان Bir dağın üzerinde bir kale gibi yer alan kasaba
A. 116b/3, 117b/14
[=2]

Āmula (ö.i.) أملة *Amul*. Taberistan’ın başkenti
Ā.+nı 133a/9
[=1]

Antākiye (ö.i.) انطاكيه Akdeniz’de bulunan bir bölge, Antakya
A.115a/3, 115a/12, 115b/6, 135b/8
A. (şehir-i) 115a/11
A.+de 136a/4
A. emesdür 115b/4

A.+ge 115a/15

A.+ning 115b/4

[=9]

Arān (ö.i.) اران *Arrān*. Doğu Kafkasya’da bir bölge.
A.116b/3
A.+ da turur 116b/4
[=2]

Ardegerd (ö.i.) آردکرد Harezmi’ye verilen bir ad.
A. 131b/1
[=1]

Asfirār (ö.i.) اسفرار Sistan’ın şehirlerinden biri.
A.137b/6
[=1]

‘Askalān (ö.i.) عسقلان Filistin’de tarihi bir liman şehri
‘A.145a/10
[=2]

Āvaş (ö.i.) آوش Fergana’da bulunan bir şehir
Ā. 117b/8
[=1]

Arzū’l-Hind (ö.i.) ارض الهند Basra’ya verilen ad.
A.120b/8
[=1]

‘Aynū’l-İmīn (ö.i.) عين اليمين Kufe’nin şehirlerinden biri
‘A.148b/12
[=1]

Āzerbāycān (ö.i.) آذربايجان Azerbaycan
Ā.116b/1
[=1]

'Azrā (ö.i.) عزرا Medine'ye verilen isim.
 'A.141a/5
 [=1]

B

Bāb-ı Ālān (ö.i.) باب آلان Alan Kapısı
 B.118a/9
 [=1]

Bāb-ı Bāraka (ö.i.) باب بارقه Baraka Kapısı
 B.118a/9
 [=1]

Bāb-ı Dāvud (ö.i.) باب داود Davut Kapısı
 B.103a/3
 [=1]

Bāb-ı Kāplan Şāh (ö.i.) باب قپلان شاه Kaplan Şah kapısı
 B. 118a/9
 [=1]

Bāb-ı Larga (ö.i.) باب لارغه Larga kapısı
 B.118a/9
 [=1]

Bāb-ı Şābrān (ö.i.) باب ثابران Sabran kapısı
 B.118a/9
 [=1]

Bāb-ı Şaval (ö.i.) باب صول Saval kapısı
 B.118a/9
 [=1]

Bāb-ı Serirü'l-Zehib (ö.i.) باب سريرالزهب Serirü'l-Zehib Kapısı
 B.118a/9
 [=1]

Bāb-ı Ya'kūb (ö.i.) باب يعقوب Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı
 B.103a/5
 [=1]

Bābü'l-Ebvāb (ö.i.) باب الابواب Alan vilayetinde bir şehir
 B.117b/14

[=1]

Bābü'l-Esbāṭ (ö.i.) باب الاسباط Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı
 B.103a/4
 [=1]

Bābü'l-Huṭbe (ö.i.) باب الخطبه Hutbe Kapısı
 B.103a/3
 [=1]

Bābü'l-İmāret (ö.i.) باب الامارت İmaret Kapısı
 B.+ niṅg 118b/3
 [=1]

Bābü'l-Vādī (ö.i.) باب الوادى Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı
 B.103a/4
 [=1]

Bābü'ş-Şāfī (ö.i.) باب الشافعى Şafii Kapısı
 B.+de 103a/2
 [=1]

Bābü't-Tevbe (ö.i.) باب التوبه Mescid-i Aksâ'da bulunan bir kapı
 B.103a/3
 [=1]

Bābül (ö.i.) بابل *Bābil*. Eski Mezopotamya'da bulunan ünlü bir şehir.
 B.120a/12
 [=1]

Bāgdād (ö.i.) بغداد Irak'ta bir şehir.
 B.121a/10, 145a/3
 B.+ḡa 102a/1
 B.+niṅg 121a/14
 [=4]

Baḡṭan (ö.i.) باقطن Kirman'ın şehirlerinden biri
 B. 149a/2
 [=1]

Balāsāḡun (ö.i.) بالساقون Balasagun
 B.+ḡa 149b/4
 [=1]

Bāmiyān (ö.i.) باميان Gur şehrinin batısında kalan bölgenin adı ve bu bölgenin başkenti

B. 137b/6
[=1]
Bāsīzer (ö.i.) باسیزر Çağaniler'in inşa ettiği bir şehir
B.119b/14
[=1]
Başra (ö.i.) بصره Güney Irak'ta bir şehir.
B.120b/6, 120b/11, 120b/15, 121a/1, 121a/2, 145a/3
B.+nı 120b/8
[=7]
Bedahşān (ö.i.) بدخشان Afganistan'da bir şehir
B.122b/14
[=1]
Belh (ö.i.) بلخ Afganistan'ın kuzeyinde bir şehir.
B.122b/4, 133a/9
[=2]
Ber (ö.i.) بر Rus Denizi'ne yakın bir şehir
B.122b/8
[=1]
Berda'a (ö.i.) بردعه Azerbaycan'da bulunan bir şehir. Arran'ın başkenti.
B.120a/11, 123a/8
[=2]
Berhüt (ö.i.) برهوت Hazramut'ta bulunan bir dağın adı olup, Berhut adlı kâfir bir kişinin mezarıdır.
B.131b/12
B.(cāh-ı b) 131b/11
[=2]
Berüc (ö.i.) بروج Hindistan'da bir liman şehri.
B.118b/4
[=1]
Beştām (ö.i.) بسطام İran'ın Horasan eyaletinde bulunan bir kasaba
B.119b/7
[=1]
Beytü'n-Nūr (ö.i.) بيت النور Mescid-i İsa'nın

önündeki bir hâne

B. 108a/8

[=12]

Bolbek (ö.i.) بولبك Lübnan'ın Bikâ' vadisinde tarihi bir şehir.

B. 123a/4

[=1]

Buhārā (ö.i.) بخارا Mâverâünnahir'de tarihi bir şehir.

B.122a/6, 122a/10, 122a/13, 122b/2

B.+ğa 122a/15

[=6]

Büzlüççe (ö.i.) بزلجه Rumiye'de bir şehir

B. 136a/14

[=1]

C

Cābire (ö.i.) جابره Medine'ye verilen isimlerden biri

C. 141a/5

[=1]

Cābülkā (ö.i.) جابولقا Salih ve Lut peygambere bir şehir

C. 126a/9

[=1]

→ **Cābūlsā**

Cābūlsā (ö.i.) جابولسا Salih ve Lut peygambere inananların yaşadığı, doğuda efsanevî bir şehir

C. 126b/1

[=1]

→ **Cābülkā**

Cenābād (ö.i.) جناباد Fars'ın büyük şehirlerinden biri

C. turur 147a/8

[=1]

Cevde (ö.i.) جوده Medine'ye verilen isimlerden biri

C. 141a/5

[=1]
Ceyhūn (ö.i.) جيحون Pamir ve Hindukuş dağlarından doğup Aral gölüne dökülen, Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri
 C.(deryā-yı C.) turur 131b/6
 [=1]
Cezîretü'l-Muḳarreb (ö.i.) المقرب جديرت Irak'ta bir yer adı.
 C.144b/13
 [=1]
Cūdī (ö.i.) جودی Hz.Nuh'un gemisinin tufandan sonra üzerine oturduğu dağ
 C. 105b/12
 [=1]
Cum (ö.i.) جُم Fars'ın büyük şehirlerinden biri
 C.147a/8
 [=1]
Cūr (ö.i.) جور Fars memleketinde bir şehir
 C.127a/6
 [=1]
Cünd-i Şāfūr (ö.i.) جند شافور İran'ın Huzistan bölgesinde bir şehir
 C.125b/12, 125b/13, 126a/5
 [=3]
Cürcān (ö.i.) جرجان Hazar denizinin güneydoğusunda bir şehir
 C.126a/6
 C.+ğaça 142b/8
 [=2]
Cürcāniyye (ö.i.) جورجانيّه Amuderya'nın sol kıyısında Harezmi'nin idarî ve iktisadî merkezi olan tarihi bir şehir
 C. turur 131a/15
 [=1]
Cürmiyye (ö.i.) جرميه Basra'ya verilen bir ad
 C.121a/2
 [=1]

Cürüz (ö.i.) جُرز Halkı Yahudi olan bir şehir
 C.132b/11, 132b/13
 C.+ning 132b/12
 [=3]

Ç

Çin (ö.i.) چين Asya'nın doğusunda yer alan bir ülke
 Ç.144b/16
 [=1]

D

Dāmgān (ö.i.) دامغان İran'da bir şehir
 D.133b/13
 [=1]

Damlaka (ö.i.) دملقه Afrika'da bir şehir
 D.134a/4
 [=1]

Dāmūrān (ö.i.) داموران Dimar'ın bir ilçesi
 D.134a/9
 [=1]

Deryā-yı Ceyhūn (ö.i.) دريای جيحون Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri.
 D.turur 131b/6
 [=1]

Deryā-yı Fırāt (ö.i.) دريای فرات Fırat nehri
 D. 120a/14
 [=1]

Deryā-yı Sīpāhān (ö.i.) دريای سپاهان Isfahan nehri
 d. turur 137a/4
 [=1]

Dımışk (ö.i.) دمشق Şam şehri
 D.133a/7, 133a/9
 D.+da turur 107a/3
 D.+ning 108a/10

[=4]
Dicle (ö.i.) دجلة Türkiye’de doğup Irak’ta dökülen deniz

D.142a/8

[=1]

Dimār (ö.i.) دمار San’a’nın kalabalık bir ilçesi
D.134a/8

[=1]

Dolān (ö.i.) دولان Yarkent’in doğusunda ve Aksu’nın yakınında bulunan Yarkent ırmağı düzlükleri

D.134a/10

[=1]

E

el-Muṣāyih (ö.i.) المصايح Kufe’nin şehirlerinden biri

e.148b/12

[=1]

Endülīs (ö.i.) اندليس İslam hakimiyetindeki İspanya.

E.117a/4

[=1]

Erāk (ö.i.) اراك Kufe’nin şehirlerinden biri

A.148b/13

[=1]

Erivan (ö.i.) ارون Ermenistan’da bir şehir

E.115b/7

[=1]

Esel (ö.i.) اسل Bulgar şehirlerinden biri

E.119b/2

[=1]

F

Feleṣṭīn (ö.i.) فلسطين Filistin. Akdeniz’in güneydoğusunda Asya ile Afrika arasında köprü konumunda bulunan

tarihi bölge.

F.147a/12

Fırāt (ö.i.) فرات Fırat nehri

F.(deryā-yı F.) 120a/14

[=1]

G/Ġ

Ġarṣīstān (ö.i.) غرشيستان Horasan’ın şehirlerinden biri

Ġ.146a/14

[=1]

Ġaznī (ö.i.) غزنى Gazne. Afganistan’da tarihi bir şehir.

Ġ. 146b/2

Ġ.+ning 149b/8

[=2]

Ġūr (ö.i.) غور Sistan’da bir şehir adı

Ġ. 137b/6

[=1]

H/Ĥ/Ḥ

Ĥabeṣ (ö.i.) حبش Afrika’nın doğusunda bulunan Habeṣistan adlı ülke; Habeṣistan halkından olan.

Ḥ.135b/13, 135b/15, 144b/15

Ḥ. irdi (melik-i Ḥ.) 104a/8

[=4]

→ **Ĥabeṣe**

Ĥabeṣe (ö.i.) حبشه Afrika’nın doğusunda bulunan Habeṣistan adlı ülke; Habeṣistan halkından olan.

Ḥ.129a/6

Ḥ.+ler turur 130a/5

Ḥ.+lerdin irdi 130a/4

[=3]

→ **Ĥabeṣ**

Ĥalīdū’l-Velīd (ö.i.) خالد الوليد Kûfe’nin

- şehirlerinden biri
H.148b/12
[=1]
- Hālifeyn** (ö.i.) خالفين Irak'ın şehirlerinden biri
H.145a/3
[=1]
- Hārezm** (ö.i. *H'ārezm*) خازم Hazar Gölünün doğusunda, Aral Gölünün güneyinde olan bir bölge
H.131a/13
[=1]
→ **H'ārezm**
- H'ārezm** (ö.i.) خوارزم Hazar Gölünün doğusunda, Aral Gölünün güneyinde olan bir bölge
H. turur 131b/9
[=1]
→ **Hārezm**
- Harrān** (ö.i.) حران Mezopotamyada bir şehir
H.149a/1
[=1]
- Hātıma** (ö.i.) خاطمه Mekke'ye verilen bir ad
H.150a/2
[=1]
- Hayber** (ö.i.) خيبر Hicaz'da Medine-Suriye yolu üzerinde bulunan eski bir ticaret ve ziraat merkezi
H.+ge (çal'a-i H.) 141b/7
[=1]
- Hayrūn** (ö.i.) حيرون Yahya bin Zekeriyya Mescidine verilen ad.
H.107a/3
[=1]
- Hayz** (ö.i.) خيض Kirman sınırında olan bir şehir
H.133a/1
[=1]
- Hazar** (ö.i.) حضر Kafkaslarda bulunan Hazar Denizi kenarındaki şehir
H.127a/12
[=1]
- Hazramūt** (ö.i.) حضرموت Yemen'in güney ve güneydoğusunda uzanan bir bölgenin adı
H.131b/9
[=1]
- Hemmedān** (ö.i.) همدان Batı İran'da bir şehir
H.134b/2
H.+da 149a/10
H.+ğa 147b/7, 149a/8
[=4]
- Hımış** (ö.i.) حمص Suriye'de büyük bir şehir
H.132a/1
[=1]
- Hıṭāy** (ö.i.) خطاي Çin'in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen ad
H.123b/3, 138b/6
H.+ğa 149b/3
[=3]
- Hind** (ö.i.) هند Hindistan
H.139a/10
H.('ulemā-yı H.) 118b/11
[=2]
- Hind-istān** (ö.i.) هندستان Hindistan, Uman Denizi ile Bengal Körfezi arasında yer alan Güney Asya'da bir ülke
H.118b/5, 137a/5, 137b/5, 138b/6, 149b/7
H.+nınğ 122b/15
[=6]
- Hıre** (ö.i.) خيره Fırat nehri kenarında yer alan geniş bir ovada kurulmuş, Lahmîlerin başşehri.
H.130a/7, 145a/3, 148b/3, 148b/11
H.+de 130a/8
H.+ge 130b/4
H.+ni 130a/10, 130a/11, 130a/13, 130b/5, 130b/7, 130b/12, 131a/10

[=13]
Hirmend (ö.i.) هرمند Horasan'dan gelip
Sistan'da Zereñç gölüne dökülen
büyük bir akarsu
H. turur (nehr-i H.) 137b/8

[=1]
Hĩsũm (ö.i.) هيسوم Kirman'ın şehirlerinden
biri
H.149a/5
[=1]

Hocend (ö.i.) حُجند Tacikistan'da bir
şehir ve bu şehrin olduğu idari bölge
H.133a/5
[=1]

Hörāsān (ö.i.) خراسان Kuzeydoğu
İran'da bir şehir
H.122b/15, 132a/6, 132a/11, 137b/4,
146a/14
H.(ehl-i H.) 132a/14
H.+dur 131b/5
H.+nı 140b/12
[=8]

Hoten (ö.i.) ختن Doğu Türkistan'ın güneyinde
tarihi bir şehir ve bölge
H.123b/1
[=1]

Hũdiyye (ö.i.) هوديه Isfahan'da bir şehir
h. 115b/15
[=1]

Hũr-istān (ö.i.) خورستان İran'da bir bölge
H. 123b/6, 132a/15
H.+dın tururlar 132b/5
[=3]

I

'Irāk (ö.i.) عراق Orta Doğu'da bulunan bir
İslam ülkesi
'I. 140b/11, 144b/5, 144b/14

'I.-zemĩn 145a/2
'I.-zemĩnde 145a/5
'I.-zemĩnni 145a/2
[=6]

Işfahān (ö.i.) اصفاهان Isfahan, İran'da bir şehir
I.115b/12, 141a/12
I.+da 116a/13, 117a/14
I.+dın 116a/12, 132b/8
[=6]

İ

İlyā (ö.i.) ايليا Kurān-ı Kerim'de adı geçen
İlyas peygamberin yaşadığı şehir
İ. 113a/11
İ. (Hāzret-i İ.) 113b/2
[=2]

İskenderiyye (ö.i.) اسكندريه Mısır'da büyük
bir şehir
İ.116b/5, 116b/14
İ.+de 101a/9, 101a/14
İ.+ge 134a/3
İ.+ni 116b/7
İ.+niñg 116b/13
[=7]

K, K̇

Ka'be (ö.i.) كعبه Tüm Müslümanların kıblesi
ve ziyaret yeri olan Mekke'deki
mukaddes bina
K. 104a/14
K.(hāne-i K.) 150a/3
K.(K.-i mu'azzam) 103a/9
K.(K.-i mu'azzam êrdi) 103a/10
K.+ğa 103b/14, 104a/3
k.+ni 104a/9, 104a/12
k.+niñg 103b/15

[=10]
Kābil (ö.i.) کابل Afganistan'ın başkenti olan,
 MÖ 1500'lü yıllardan itibaren varlığı
 bilinen bir şehir.
 K. turur 149b/9
 [=1]
Ḳādisiyye (ö.i.) قاديسيه Irak'da bir şehir
 Ḳ.145a/3, 149a/1
 [=2]
Ḳarnüsü's-Şühedā (ö.i.) قرونوس الشهداء bir
 kilise adı
 Ḳ.109a/2
 [=1]
Ḳartıyye (ö.i.) قرطيه Endülüs için
 kullanılan bir ad
 Ḳ.117a/5
 [=1]
Ḳāşime (ö.i.) قاصمه Medine'ye verilen
 adlarından biri
 Ḳ.141a/6
 [=1]
Ḳāşkar (ö.i.) كاشقر Doğu Türkistan'da yer alan
 tarihi bir şehir
 K. 123b/1, 149b/2
 [=2]
Ḳavlas (ö.i.) قولس Bir şehir adı
 Ḳ.125b/8
 [=1]
Ḳazvīn (ö.i.) قزوین İran'da bir şehir
 Ḳ.147b/6
 [=1]
Kenīse-i Afriḳıyye (ö.i.) افرقيته كنيسه
 Afrika'da bir kilise
 K.108a/12
 [=1]
Kenīse-i Cercīs (ö.i.) كنيسه جرجيس Dımişk'ta
 bir kilise
 K.108a/10
 [=1]
Kenīse-i Mīnā (ö.i.) كنيسه مينا Mısır'da bir

kilise
 K.110a/6
 [=1]
Kenīse-i Müsmīni (ö.i.) مسميني كنيسه
 Ağaçtan yapılan bir kilise
 K.115a/7
 [=1]
Kenīse-i Rūmiye (ö.i.) كنيسه روميه Bir
 kilise
 K.108b/16
 [=1]
Kenīse-i Suhūniye (ö.i.) سهونيه كنيسه
 Beytü'l-Makdis'de bir kilise
 K.109a/2
 [=1]
Kenīseü'l-Ḳurbān (ö.i.) كنيسه القربان Emrū'l-
 Kays'ın yaptığı bir kilise
 K.110b/4
 [=1]
Kenīseü'l-Melik (ö.i.) الملك كنيسه
 Rumiye'de bir kilise
 K.109a/9
 [=1]
Kenīseü'n-Nār (ö.i.) كنيسه النار İran'da bir
 kilise
 K.110a/11
 [=1]
Kenīseü'l-Ḳıyāme (ö.i.) القيامه كنيسه
 Kudüs'te bir kilise
 K.107b/7, 110a/1
 [=1]
Keniseü'l-Ġār (ö.i.) الغار كنيسه Kuhistan
 sınırında bir kilise
 K.112a/15
 [=1]
Kerkeriyye (ö.i.) كركريه Kirman'ın
 şehirlerinden biri
 K.149a/5
 [=1]
Ḳıbletü'n-nebī (ö.i.) قبلت النبي Babü's-Şâfi'de

bulunan bir yer
 K.103a/2
 [=1]

Ḳırḳayā (ö.i.) قرقيا İran'ın büyük şehirlerinden biri.
 K.147a/8
 [=1]

Ḳıryād (ö.i.) قياد İran memleketine padişahlık yapmış bir hükümdar
 K.147a/11
 [=1]

Ḳıḳ (ö.i.) قيق Azerbaycan'ın bir vilayeti
 K.116b/4
 [=1]

Kirmān (ö.i.) کرمان İran'da bir şehir
 K.133a/2, 137b/5, 149a/3, 149a/10
 K.+niṅg 149a/6
 [=5]

Ḳoştaṅṅiniye (ö.i.) قسطنطنيه Rum imparatorluğu
 K.148a/4
 K. turur 135b/9
 [=2]
 → **Ḳoştaṅṅiniye**

Ḳoştaṅṅiniye (ö.i.) قسطنطنيه Rum imparatorluğu
 K.+niṅg 136a/5
 [=1]
 → **Ḳoştaṅṅiniye**

Ḳubbetü'l-mevāc (ö.i.) قبّيت المواج Babü's-Şâfi'de bulunan bir yer.
 K.103a/2
 [=5]

Küfe (ö.i.) كوفه Güney Irak'ta bir şehir.
 K. 145a/3, 148a/15, 148b/8, 148b/11
 K. (Mescid-i K.) 106a/13
 K. (ehl-i K.) 132a/13
 K.+ni 148b/10
 K.+niṅg 148b/13
 [=8]

Ḳüh-ı Ṭür (ö.i.) كوه طور Mısır'da Sina

yarımadasında bulunan dağ
 k.+ğa 113b/1
 [=2]

Kühistān (ö.i.) كوهستان Horasan'ın güneyindeki bölge ve memleketin adı
 K.112a/15
 K.+da 145a/5
 K. turur 149b/5
 [=3]

Ḳulzü:m (ö.i.) قلزوم Kızıldeniz
 K.119a/14
 [=1]

L

Lehāver (ö.i.) لهور Afganistan'da Gazne'ye yakın bir şehir
 L. 149b/7
 L.+niṅg 149b/8
 [=2]

M

Maḥfūfe (ö.i.) محفوفه Medine'ye verilen bir isim
 M. 141a/6
 [=1]

Maḳām-ı Cebra'îl (ö.i.) مقام جبرائيل Mescid-i Aksa'da Cebra'îl'e nispet edilen yer.
 M. 103a/2
 [=1]

Maḳām-ı İbrāhīm (ö.i.) مقام ابراهيم Hazret-i İbrahim'in insanları Kâbe'ye davet ederken üzerine çıktığı taş.
 M. 105a/6, 105a/7
 [=2]

Māriye (ö.i.) ماريه beyaz tenli kadın manasında olup Filistin'de yedi yüz arşın uzunluğunda bir tahta verilen ad.

- M.(serîrgâh-ı M.) 147b/4
[=1]
- Mâverâü'n-Nehr** (ö.i.) ماورا النهر Ceyhun
Nehrinin kuzey ve doğusunda kalan
bölgeye verilen isim
M. 131b/5
M.+de 140a/5
M.+de turur 117b/8
[=3]
- Medāyin** (ö.i.) مدينين Bağdat'ın
güneydoğusunda Dicle nehrinin her iki
yakasına karşılıklı kurulan yedi
şehirden oluşan bölge. Sasaniler'in
başkenti.
M. 149a/1
M.+ni 103b/8
[=2]
- Medīne** (ö.i.) مدينه Medine
M. 141a/3, 141a/4, 141b/15, 142a/3
M.+de 150b/5
M.+din 142a/1
M.+ge 141a/13, 141b/8, 150b/4
[=9]
- Mekke** (ö.i.) مكه Mekke
M.103b/2, 105b/3, 150a/2, 150a/7,
150a/8, 150a/9
M.+ge 150a/6, 150a/8
M.+ni 130a/5, 150b/10
M. +niḡ (ehl-i M.) 150a/9
[=11]
- Mescid-i Dāvud** (ö.i.) داود مسجد
Kudüs'te olan Davut mescidi
M. 107b/6
[=1]
- Mescid-i Süleymān** (ö.i.) مسجد سليمان İran'ın
İstahar şehrine bir fersah uzaklıkta
olan Süleyman Mescidi
M. 107a/13
[=1]
- Mescid-i 'İsā** (ö.i.) عيسا مسجد İsa Mescidi.
- M.107b/15
[=1]
- Mescid-i Beytü'l-Muḳaddes** (ö.i.)
مسجد بيت المقدس Kudüs Mescidi
M.+ni 102b/5
[=1]
- Mescid-i Kūfe** (ö.i.) مسجد كوفه Kûfe Mescidi
M. 106a/13
[=1]
- Mescid-i Mūsā** (ö.i.) مسجد موسى Musa Mescidi
M. 106a/2
[=1]
- Mescid-i Nūḥ** (ö.i.) مسجد نوح Nuh Mescidi
M. 105b/11
[=1]
- Mescid-i Yahyā bin Zekeriyā** (ö.i.) بن زكريا
مسجد يحيى Yahya Mescidi
M. 107a/2
[=1]
- Mescidü'l-Ḥarām** (ö.i.) مسجد الحرام Kâbe
M. 105a/15
[=1]
- Mescidü'n-Nebī** (ö.i.) مسجد النبي Mescid-
i Nebevî
M. 105b/4
[=1]
- Miskīne** (ö.i.) مسكنه Medine'ye verilen
adlardan biri.
M.141a/5
[=1]
- Meşhed** (ö.i.) مشهد Herat'ın güneyinde
Horasan'ın ünlü bir şehri.
M. turur 142a/9
[=1]
- Mevāzi'ü'l-Ḳarabeyn** (ö.i.) مواضع القرابين
Mescid-i İsa'nın önüne zümrüitten
yapılan, kurbanlık kesilen hane.
M. 108a/4
[=1]
- Mıṣır** (ö.i.) مصر Afrika kıtasının

kuzeydoğusunda bir ülke
M.101b/15, 110a/7
[=2]
Muğāra (ö.i.) مغاره Suriye’de bir yer adı
M.137b/5
[=1]
Müşî:1 (ö.i.) موصل Musul. Irak’ta tarihi bir
şehir
M.+de 117a/14
[=1]

N

Nāhiye (ö.i.) ناحيه Dicle nehrine verilen ad
N.142a/8
[=1]
Naḥrū’l-Cābūr (ö.i.) نحر الجابور Üç yüz
çeşmenin birleştiği Re’sü’l-Ayn
denilen yere verilen ad.
N.136b/15
[=1]
Nāşavur (ö.i.) ناصور Nişabur. İran’da
tarihi bir şehir
N.149a/5
[=1]
Neherān (ö.i.) نهران Kufe’nin Hazret-i
Ömer tarafından fethedilen
şehirlerinden biri
N. 149a/1
[=1]
Nehr-i Hirmend (ö.i.) هرمند نهر
Sistan’da bulunan nehir
N. turur 137b/8
[=1]
Nehr-i Şirfān (ö.i.) نهر شرفان Azerbaycan’da
bulunan Şirvan nehri
N.+mıng 123b/5
[=1]

Neşāise (ö.i.) نشايسه Mekke için verilen
adlardan biri

N.150a/2
[=1]

Nevbe (ö.i.) نوبه Büyük kısmı Sudan’da bir
kısmı ise Mısır’da bulunan bir bölge.
N. 134a/4
[=1]
Ney (ö.i.) نى Zablistan’da bulunan büyük
bir dağa verilen isim
N.137b/11
[=1]
Nîl (ö.i.) نيل Nil nehri
N. +nıng (rūd-ı N.) 134a/5
[=1]

R

Re’sü’ş-Şühedā (ö.i.) رؤس الشهداء
şehitlerin başı manasında olup Rumiye
Kilisesi’ndeki türbeye verilen ad
R. 108b/17
[=1]

Re’su’l-‘Ayn (ö.i.) رؤس العين kaynakların uç
noktası manasında olup beş nehir
oluşturan su kaynağına sahip gelişen
bir şehir.
R.136b/14
[=1]

Rey (ö.i.) رى İran’da Tahran’a yakın bir
şehir
R. 136b/11
[=1]

Rūm (ö.i.) روم Romalılara ve devletlerine
Doğulular tarafından verilen ad,
Anadolu
R.101a/9, 105b/6, 108a/13, 115b/6,
135b/5, 135b/11, 136a/3, 136a/4,
144b/14, 148b/12
R.+dın 110a/8, 133b/10
[=12]

Rūmiye (ö.i.) روميه Roma, Anadolu

R. 115a/12, 115a/13, 136a/5
R.(Kenîse-i R.) 108b/16
R.+de turur 107b/15, 109a/10
R.+din 116b/12
R.+ge 136a/9
R.+niġ 136a/6, 136b/9
[=10]

Rüstemü'ş-Şerîr (ö.i.) رستم الشرير Kirman'ın ilçeleri
R. 149a/6
[=1]

S/Ş/ Ş

Şafā (ö.i.) صفا bir şehir adı
Ş.140b/13
Ş.140b/5, 140b/15
Ş.+da 140b/8
Ş.+dın 140b/12
[=5]

Şaġāliyye (ö.i.) سفالييه bir şehir adı
ş.144b/14
[=1]

Saġîle (ö.i.) ساقيله *Sakilâ*. Rum'da bir daġ adı.
S.135b/8
[=1]

Semerġand (ö.i.) سمرقند Orta Asya'da bir şehir
S.137b/16
[=1]

Serāndi:b (ö.i.) سرانديب Hindistan'ın güneyinde Seylan ülkesine verilen ad
S.136b/16
[=1]

Serîr (ö.i.) سرير Azerbaycan'ın bir vilayeti
S.116b/4
[=1]

Serîrî'z-Zeheb (ö.i.) سرير الذهب altın taht manasında olup Alan vilayetinde bir kapının adıdır.

s.118a/10
s. turur 132b/14
[=2]

server-i Herāt (ö.i.) سرور هرات Herat'ın başı manasında olup Garşistan'a verilen ad
s. 146a/14
[=1]

Sıpāhān (ö.i.) سپاهان Isfahan. İran'ın dördüncü büyük şehri
S.(deryā-yı S.) turur 137a/4
[=1]

Şîn (ö.i.) صين Çin ülkesi
Ş.138b/15
[=1]

Sîstān (ö.i.) سيستان Horasan'ın güneyinde bir memleket
S.137b/4, 145a/3
[=1]

Sülā (ö.i.) سولا Gazne'de bir yer adı
S.146b/11
[=1]

Sürüşne (ö.i.) سروشنه Hindistan'da bir şehir
S.138b/6
[=1]

Süvār (ö.i.) سوار İdil Bulgar'da bir şehir
S. 119b/1
[=1]

Ş

Şām (ö.i.) شام Suriye'nin başkenti
Ş.107a/7, 115a/4, 132a/1, 140b/11, 140b/15, 145a/8, 148b/12
Ş.+da turur 131b/9
Ş.+ġa 141b/9, 141b/15
Ş.+nıġ 115b/9, 135b/5, 145a/10, 147a/12
Ş. turur 145a/10
[=15]

Şirvān (ö.i.) شروان Azerbaycan'da tarihi bir bölge

Ş.147a/8

[=1]

Şüş (ö.i.) شوش İran'daki Şuşter şehri

Ş.123b/12

[=1]

T/Ṭ

Ṭaberistān (ö.i.) طبرستان İran'ın kuzeyinde günümüzde Mâzenderan adını taşıyan eyalet

Ṭ. 142b/8, 142b/9, 142b/13

[=3]

Talās (ö.i.) تالاس Talas ırmağı kıyısında kurulmuş bir şehir

T.123b/1

[=1]

Tātūliyye (ö.i.) تاتولييه Anadolu'da bir şehir

T.+ğaça 135b/9

[=1]

Ṭāyif (ö.i.) طائف Hicaz bölgesinde bir şehir

Ṭ.141a/3, 141a/6

[=2]

Ṭa:yibe (ö.i.) طايبه Medine'ye verilen adlardan biri

Ṭ. 141a/5

[=1]

Tedmir (ö.i.) تدمر Suriye'de bir şehir

T. 124a/3, 125a/3, 148b/13

T.+niñg 125b/2

[=4]

→ **Tedmi:r**

Tedmi:r (ö.i.) تدمير Suriye'de bir şehir

T. 121a/2

[=1]

→ **Tedmir**

Tengür (ö.i.) تنگور Türkistan'da halkı

Müslüman olan bir şehir

T.123b/2, 149b/4

[=1]

Ṭımğaç (ö.i.) طمغاج Türkistan'da halkı

Müslüman olan bir şehir

Ṭ. 123b/3, 149b/4

[=1]

Ṭımıs (ö.i.) طمس Taberistan'ın büyük şehirlerinden biri

Ṭ.142b/7

Ṭ.+dın 142b/8

[=2]

Tibet (ö.i.) تبت Çine'ye bağlı bir şehir

T.103b/11, 123a/12, 138b/15

[=3]

Ṭūs (ö.i.) طوس İran'da tarihi bir şehir

Ṭ. 142a/8

Ṭ.+ğa 142a/15

[=2]

Türk-istān (<T. ö.i. *Türk* + Far. *-istān*)

ترکستان Orta Asya'nın büyük bir kısmı için kullanılan terim

T.120a/7, 144b/15, 146b/10

T.+da 123b/1

T.+dur 117b/8

T.+larniñg 118a/1

T. turur 149b/2

T. tururlar 123b/2

[=8]

Tüster (ö.i.) تستر Şuşter. İran'ın güneybatısındaki tarihi bir şehir

T. 123b/5, 123b/9, 123b/13, 148b/11

[=4]

U

'Ukāb (ö.i.) عقاب San'â'dan Hadramût'a giden yol

'U.+dın 142b/15

[=1]

Urus (ö.i.) اوروس Rus

U. 122b/9

[=1]

Uştaḥar (ö.i. *İstahr* اوسطخر İstahar.

İran'da tarihi bir şehir adı

U. +dın (U.-ı Pars) 107a/13

U.+ning (U.-ı Fārs)147a/7

[=2]

Ü

Ümmü'l-Ḳurā (ö.i.) أم القرى Mekke'ye verilen

adlardan biri

Ü.(mu'azzam-ı mükerrem-i Ü.) 150a/2

[=1]

Y

Yärkend (ö.i.) يارکند Türkistan'ın

doğusunda bulunan bir şehir

Y.123b/1

[=1]

Yemen (ö.i.) يمن Arap yarımadasında bir ülke

Y.+ning 134a/8

[=1]

Yeşri:b (ö.i.) يثريب Medine'ye verilen

adlardan biri olup *Yesrib bin Vâil bin*

Kâyine bin Mehlâbil için

kullanılmıştır.

Y.141a/5

Y.+ning 141a/15

[=2]

→ **Yeşri:b ibn Mâyir**

Yunān (ö.i.) يونان Yunan ülkesi

Y.140a/6

[=1]

Z/Z/Z/Ẓ

Zābulistān (ö.i.) زابلستان Afganistan ile

İran arasında kalan tarihi bir bölge

Z.137b/8

[=1]

Zābü'l-Aḥlāf (ö.i.) زاب الاخلاف Hemedan'da

bir yer adı

Z. 134b/1

[=1]

Zengbār (ö.i.) زنگبار Afrika'da bir ada

ve bu adada kurulmuş bir şehir

Z.104b/15

[=1]

Zernec (ö.i.) زرنج İran'a bağlı Sistan'da bir

şehir

Z.137b/6, 149a/5

[=2]

KİŞİ ADLARI

A, Ā, ‘A, ‘Ā

‘Abdu’l- ‘Azīz (ö.i.) عبدالعزيز Ömer b.
Abdülaziz. Emevî halifesi (717-720)

‘A.105b/6

[=1]

→‘Ömer ‘Abdu’l-‘Azīz

‘Abdu’llāh ‘Abbās (ö.i.) عبدالله عباس
Abdullāh b. Abbās. Hz.Muhammed’in
amcasının oğlu

‘A.132a/12

[=1]

‘Abdu’l- ‘Azīz Mervān (ö.i.) عبدالعزيز مروان
Emevî halifelerinden Mervān b.
Hakem’in oğludur. (ö.705) Mısır valisi
olan Mervan aynı zamanda bir râvidir.

‘A.+ğa 116b/13

[=1]

‘Abdu’llāh bin Zübeyr (ö.i.) عبدالله بنزبير
Zübeyr b. Avvām. Hz.Muhammed’e
ilk iman edenlerden ve cennetle
müjdelenen on sahabelen biri

‘A.103b/5

[=1]

‘Abdu’llāh ibn ‘Ömer (ö.i.) عبدالله ابن عمر
Abdullah b. Ömer b. Hattāb.
Hz.Ömer’in oğlu

‘A.130a/14, 130b/10, 130b/11

[=3]

‘Abdu’llāh Ziyād (ö.i.) عبدالله زياد *Ziyād b.*
Ebîh. Emevîler’in Irak valisi

‘A.107a/1

[=1]

‘Abdu’l- Melīk Mervān (ö.i.) عبدالمليك
مروان *Abdu’l-Melik b. Mervān* (ö.705).
Emevî halifesi

‘A.+ğa 117a/11

[=1]

→ Mervān

‘Abdu’l- Muṭṭalib (ö.i.) عبدالمطلب

Hz.Muhammed’in dedesi

‘A.104a/11, 104a/14

‘A.+ning 104a/10

[=3]

Ādem (ö.i.) آدم İlk yaratılan insan, ilk
peygamber.

Ā. (Hâzret-i Mihter-i) 137a/9

[=1]

Afrîkîş ibn Ebrehe (ö.i.) افریقش ابن ابرهه
İfrîkîs b. Ebrehe. Yemen kralı

A. 138a/7

[=1]

‘Alī (ö.i.) علي Hz.Ali

‘A.(Hâzret-i) 106b/12

[=1]

‘Amr ibnū’l- ‘Āş (ö.i.) امر ابن العاص *Amr*
b. Ās. Mısır’ı fetheden sahabe ve
devlet adamı.

‘A. 116b/7, 116b/10

[=2]

Anūşîrvān (ö.i.) انوشيروان *Kisrâ Anūşîrvān*
I. Hüsrev b.Kubād. 531-579 yılları
arasındaki Sâsânî hükümdarı.

A.115a/8, 142b/11

A.(- 1 ‘ādil) 147a/4

[=3]

Aşferū’l-esved (ö.i.) اصفرالاسود
Memleketinden kaçan Habeş
padişahına Rum memleketine gidince
verilen isim

A.136a/2

[=1]

Āzerbādeyn el-ārān ibnū’l-esved bin Sām
(ö.i.) ازربادين الاران ابن الاسودين سام
Azerbaycan’ı inşa eden kişi

Ā.+ning 116b/2

[=1]

Azfal’ül- Melik (ö.i.) ازفل الملك İlya şehrinin

zalim padişahı.

A.113a/14

[=1]

B

Behrām (ö.i.) بهرام İran hükümdarı

B.147a/11

B.+nınğ 132b/14

[=2]

Belīnās Hākīm (ö.i.) بليناس حكيم Eserleri

Ortaçağ âlimlerinin çalışmaları ile tanınan Grek matematikçi Apollonius.

Belinus, Ablus hakim olarak anılan bilge kişi

b.147b/9

[=1]

Bertā'īl (ö.i.) برتال Muallim olan bir kişi

B.126a/1

[=1]

Buht Naşr (ö.i.) بخت نصر MÖ 605-562

yılları arasında hüküm sürmüş, Yahudi krallığını ortadan kaldırıp Kudüs'ü ve Süleyman tapınağını yıkarak Yahudileri esir almış Babil kralı.

B.120a/15

B.+nınğ 114b/10

[=2]

C

Cebra'īl (ö.i.) جبرال Allah'ın vahiylerini

peygamberlere ulaştırmakla görevli dört büyük melekten biri

C.(Hâzret-i C.) 114b/6

C.(mağām-ı C.) 103a/2

[=2]

D

Daḥāk ibn Benūrāst (ö.i.) ضحاک ابن بنوراست

Dahhak. İran padişahı olarak da görülen Eski İran mitolojisinde insan vücutlu ejder olup metinde Şam, Belh ve Amul'un kurucusudur.

D.133a/9

[=1]

→ **Daḥāk**

Daḥāk (ö.i.) ضحاک *Dahhak*. İran padişahı

olarak da görülen Eski İran mitolojisinde insan vücutlu ejder olup metinde Şam, Belh ve Amul'un kurucusudur.

D.147a/10

[=1]

→ **Daḥāk ibn Benūrāst**

Dānyāl (ö.i.) دانيال Benî-İsrail

peygamberlerinden biri

D. (Hâzret-i) 123b/8, 123b/9

[=2]

Dārā (ö.i.) دارا Dārā ibn Dārā

D.+ ninğ 149a/14

[=1]

→ **Dārā ibn Dārā**

Dārā ibn Dārā (ö.i.) دارا ابن دارا İran'da hüküm

süren Keyâniler hanedanının dokuzuncu ve son hükümdarı

D.149a/8

[=1]

Dāvud (ö.i.) داود İsrailoğullarına gönderilen ve

kendisine Zebur verilen peygamber

(Hâzret-i D.) 102b/5, 107b/8, 113b/10

[=3]

Deccāl (ö.i.) دجال Kıyametten hemen

önce çıkacak ve Hz.İsa tarafından öldürülecek olan kişi

D.132b/4, 141a/11

[=2]

E

Ebābekr (ö.i.) ابابكر Hz. Ebû Bekir
E.(Hazret-i E.) 148b/14
[=1]

Ebrehe (ö.i.) ابرهه 6.yüzyıl ortalarına doğru Yemen’de Habeşistan valisi olan kişi
E. 104a/8, 104a/11, 104a/12, 105a/1
E.+ning 104b/2, 104b/6
[=6]

Ebū’l-Ḥasan Mansūrī (ö.i.) ابوالحسن منصورى
Tımıs’ın yöneticilerinden biri.
E.+ğa 143a/13
[=1]

Ebū’l-Ḥaşıyb (ö.i.) ابوالحبيب Mansur tarafından Taberistan’ın fethi için gönderilen bir kumandan
E.143b/4
[=1]

Ebū’l-Ḳıyās (ö.i.) ابوالقياس Mekke’ye yeşil yakut bir kadeh hediye gönderen kişi
E.103b/9
[=1]

Ebū Ca’fer (ö.i.) ابوجعفر 754-775 yılları arasında Abbasî halifeliği yapan kişi.
E.121b/6
[=1]
→ **Ebū Ca’fer Mansūr, Ebū Ca’fer Mansūrī**

Ebū Ca’fer Mansūr (ö.i.) ابوجعفر منصور 754-775 yılları arasında Abbasî halifeliği yapan kişi.
E.103b/10
E.+ğa 121b/6
[=1]
→ **Ebū Ca’fer Mansūrī, Ebū Ca’fer**

Ebū Ca’fer Mansūrī (ö.i.) ابوجعفر منصورى 754-775 yılları arasında Abbasî halifeliği yapan kişi.
E.121a/11, 121a/12

E. turur 121b/2

[=1]

→ **Ebū Ca’fer Mansūr, Ebū Ca’fer**

Ebū Nūvās (ö.i.) ابونواش *Ebū Nūvās el-Hasen el-Hakemī* (ö.813). Abbasîler’in ilk döneminde Arap şiirine yeni bir üslup getiren şair. Metinde Arap Himyerî Devleti’nin son hükümdarı Zūnūvās (ö.525) ile karıştırılmış olabilir.
E.112b/4, 112b/6, 112b/8, 112b/10, 112b/12, 113a/4
E. erdi 112b/4
E.+ğa 112b/12
E.+nı 112b/10
E.+ning 112b/14
[=10]

Eflātūn (ö.i. < Yun. *Plátōn*) افلاطون MÖ 427-347’de yaşamış Yunan filozofu.
E.140a/6
[=1]

Eḥab-ı Ekāle (ö.i.) احب اكله Hazret-i Muhammed’in Medine için kullandığı adlardan biri.
A.141a/5
[=1]

Emīrū’l-Mū’minīn Ebūbekr Şiddīk (ö.i.) امير المؤمنين ابوبكر صديق Hazret-i Ebū Bekir
E.(Hazret-i E.) 130b/3
[=1]

Emīrū’l-Mū’minīn ‘Osmān (ö.i.) امير المؤمنين عثمان Hazret-i Osmān
E.(Hazret-i E.) 103b/4, 122b/7
[=2]

Emīrū’l-Mū’minīn ‘Ömer ibnū’l-Ḥaṭṭāb (ö.i.) امير المؤمنين عمر ابن الخطاب *Abdullah bin Ömer bin Hattāb*. Hazret -i Ömer’in oğlu.
E.(Hazret-i E.) 120b/7

E. +nınġ (H azret-i E.) 115a/2

[=2]

Emr 'l-Kays ( .i.) امرالقيس Keniset 'l-Kurban'ı inşa eden kişi.

E.110b/4

[=1]

Erd Őir ( .i.) ارداشير Erdeşir. S s ni Devleti'nin kurucusu olan hükümdar.

A.127a/6

[=1]

F

Fatik ( .i.) فتك Halid ibn Velid tarafından fetih için Hire'ye gönderilen bir sahabe

F.130a/10, 130a/13, 130b/5, 130b/10, 131a/4, 131a/5, 131a/8, 131a/10

F.+ge 131a/2

F.+ni 131a/3

[=10]

FeleŐin ibn C s r ibn C m ibn Őid iy  ( .i.)

فلسطين ابن جاسور ابن جم ابن صدقيا Filistin'i inşa eden kişi.

F.147a/13

[=1]

Ferid n ( .i.) فريدون İran'ın destan  hükümdarlarından CemŐid'in soyundan gelen Atb n'in oġludur.

F.147a/10

[=1]

fil-i Mahm di ( .i.) فيل محمودي Mahmut adlı bir fil. Ebrehe'nin Kabe'yi yıkmak için getirdiġi fil.

+si 104b/6

[=1]

Fir z ( .i.) فيروز Eb  Nasr Hüsrev F r z. Büveyhiler'in Irak kolunun son hükümdarı ( .1058)

F.147a/11

[=1]

H/H/H

H lid ( .i.) خالد *Yahy  bin H lid el-Bermek *. Babası Rey ve Taberistan valiliġi yapmış olan Abb s  veziri.

H.144a/3, 144a/10

H.+ninġ 144b/3

H.+ninġ 144b/2

[=4]

→ **H lid bin Bermek **

H li:d ( .i.) خالد Hazret-i Muhammed'in "Allah'ın kılıcı" olarak vasıflandırdıġı İslam tarihinin ünlü komutanlarından biri.

H. 130b/11, 130b/14

[=2]

→ **H li:d ibn Velid**

H lid bin Bermek  ( .i.) خالد بن برمكي *Yahy  bin H lid el-Bermek *. Babası Rey ve Taberistan valiliġi yapmış olan Abb s  veziri.

h.+ni 144a/2

[=1]

→ **H lid**

H li:d ibn Velid ( .i.) خالد ابن وليد Hazret-i Muhammed'in "Allah'ın kılıcı" olarak vasıflandırdıġı İslam tarihinin ünlü komutanlarından biri.

H.124b/13

H.124a/4, 124a/5, 124a/7, 124a/10, 124a/16, 124b/8, 125a/5, 130b/6,

130b/9, 131a/10

H.+ġa 130b/6

H.+ni 130b/4

H.+ninġ 132a/1

[=14]

→ **H li:d**

H lidin Fazı:l ( .i.) خالدين فضيل Emr 'l-

Kays'ın nedimlerinden biri
H.110b/6
[=1]

Hâlidü'l-Velîd (ö.i.) خالد الوليد Kûfe'nin
şehirlerinden biri
H.148b/12
[=1]

Hantla (ö.i.) حنطله Keniseü'l-Kurban'a gelen
bir kişi
H.111b/1, 111b/11
H.+nı 111b/10
[=3]

Hapân (ö.i.) خپان Tedmir'de tıslımlı bir mezarı
bulduğuna inanılan kadın.
H.+dur men 125b/2
[=1]

Harîme (ö.i.) حريمه Ebu'l-Hasan
Mansûrî'nin fetih için Taberistan'a
gönderdiği kişi.
H.143b/1, 143b/12
[=2]

Hârûnü'r-Reşîd (ö.i.) هارون الرشيد *Ebû Cafer*
Hârûn er-Reşîd. Abbasî halifesi
(ö.809)
H.142a/11, 142a/14, 142b/3
H.+ge 142b/3
H.+ninğ 142a/10
[=5]

Hızır (ö.i.) خضر Hazret-i Musa döneminde
yaşayan, kendisine ilahî bilgi ve
hikmet öğretilen kişi
H.103a/3
[=1]

Hüd (ö.i.) هود Yemen'de bulunan Ad
kavmine gönderilen peygamber
H.(Hazret-i H.) 106b/13, 131b/10
[=1]

Hürmüz (ö.i.) هُرمُز Sasani
hanedanından beş hükümdarın adı
H.147a/11

İ

İbn Alabars (ö.i.) ابن الابرس Keniseü'l-
Kurban'da öldürülen bir kişi
'İ.111a/3
[=1]

İbn Mahzûre (ö.i.) ابن محزوره *Ebû Mahzûre*.
Mescid-i Harâm'ın müezzini
İ.+ninğ 103b/1
[=1]

İbn Mülcem (ö.i.) ابن ملجم Hazret-i Ali'yi
zehirli bir hançerle şehit eden kişi
İ.106a/16
[=1]

İbnü'l-Hâc (ö.i.) ابن الحاج Kabe'nin
Harem bölgesinin toprağından yığarak
etrafını tavaf eden kuşları yakalayıp
yiyenin kolunu kesen kişi
İ. tutup 104a/7
[=1]

İbrâhîm (ö.i.) ابراهيم Yahudilik,
Hristiyanlık ve İslamiyet'in kabul
ettiği ortak peygamberlerden biri
İ.(Hazret-i İ.) 103a/12, 105a/13,
150a/5
İ.(Hazret-i Mihter-i İ.) 114b/13
İ.(mağâm-ı İ.) 105a/6, 105a/7
[=6]

İlyâ (ö.i.) ايليا Kurân-ı Kerim'de adı geçen,
hâlâ karalardaki insanlara yardım
ettiğine inanılan peygamber.
İ. 113a/11, 113a/15, 113b/9
İ. +nı (şehir-i İ.) 115a/3
[=4]

İmâm 'Alî Mūsā Rızâ (ö.i.) امام على موسى رضا
Ali bin Musa er-Rızâ. Şiilerin sekizinci
imamı.

İ. +nınğ (Hâzret-i İ.) 142a/10
[=1]

İmām Hüseyn (ö.i.) امام حسين Hazret-i Muhammed'in torunu, Kerbelâ şehidi
İ. +ni (Hâzret-i İ.) 107a/5
[=1]

İmām Şâfî (ö.i.) امام شافعى Şafii mezhebinin imamı
İ. +nınğ (Hâzret-i İ.) 147b/3
[=1]

İsâ (ö.i.) عيسى Kurân'da adı geçen, kutsal kitap olan İncil verilen peygamber
'İ.114b/12
'İ.(Hâzret-i Mihter-i 'İ.) 108b/10
'İ.(Hâzret-i 'İ.) 147b/14
'İ.(mescid-i 'İ.) 107b/15
'İ.+ğa (Hâzret-i 'İ.) 108b/12, 108b/13
[=6]

İshâk (ö.i.) اسحاق Hazret-i İbrahim'in oğlu, Kurân'da adı geçen peygamberlerden biri
İ. (Hâzret-i İ.) 114b/13
[=1]

İskender (ö.i.) اسكندر MÖ 356-323 yıllarında yaşamış, Makedonya kralı III. İskender.
İ. 116b/6, 119b/5, 126b/9, 126b/12, 127a/4, 129a/10, 129a/11, 129a/13, 129a/15, 129b/3, 129b/10, 129b/15, 130a/2, 137b/16, 149a/7, 149a/14
İ.(Hâzret-i İ.) 116a/9, 127a/1, 149a/13
İ.(pād-şāh-ı İ.) 116a/4
İ.+din 126b/6
İ. +ge (Hâzret-i İ.) 129b/6
İ. +ni (Hâzret-i İ.) 130a/1
İ.+nınğ 129a/7, 129a/11
[=25]
→ **İskender-i Rūmî**

İskender-i Zü'lkarneyn (ö.i.) اسكندر ذو القرنين Kurân'da adı geçen, kendisine büyük

güç verildiğini bildirilen kişi

İ.119b/5, 126b/3

İ.+nınğ 137a/6

[=3]

İskender-i Rūmî (ö.i.) اسكندر رومی MÖ 356-323 yıllarında yaşamış, Makedonya kralı III. İskender.

İ.120b/5

[=1]

→ **İskender**

İsmâ'il Hallak (ö.i.) اسماعيل خلق Muhaddis?

İ.125a/8

[=1]

K, K

Kanyat bin Müsellem (ö.i.) قنيت بن مسلم Semerkand için barış sağlayan kişi

K.138a/13

[=1]

Kasrî (ö.i.) كسرى *Hâlid bin Abdullah el-Kasrî*. 723-724 yılından on beş yıl itibaren Irak valiliği yapan kişi

K.133b/15, 148b/4

K.+ğa 148b/4

[=3]

Kaydāfe (ö.i.) قيدافه İskender (MÖ 356-323) döneminde yaşayan bir hükümdar

K.129a/14, 129b/2, 129b/8, 129b/15, 130a/1

K.+ğa 129a/15

[=6]

Kaysān (ö.i.) قيسان Müsmin Kilisesi'ni ağaçtan yapan kişi

K.115a/5

[=1]

Kubād Ekber (ö.i.) قباد اكبر Alan vilayetini inşa eden kişi

K.+dür 118a/12

[=1]

Kubād ibn Firūz (ö.i.) قباد ابن فيروز

Kazvin'i inşa eden kişi

Ḳ.147b/8

[=1]

Ḳubādū'l-Ekber (ö.i.) قبادالاکبر Berda'a

şehrine verilen isim

Ḳ.120a/12

[=1]

M

Muşkale (ö.i.) مصقله Mu'âviye bin Ebu

Süfyan zamanında Amul'a sefer düzenleyen komutan

M. 142b/14

M.+ni 143a/4

[=2]

Mehdî (ö.i.) مهدى Ebû Abdillâh Muhammed

el-Mehdî-Billah. Hazret-i İbrahim'in üzerine bastığı taşı mahfaza ile kaplayıp koruyan Abbasi halifesi.

M. 105a/12, 144b/3

[=2]

Meli:ke Hüsrev (ö.i.) مليکه هسرو Gazneli

hükümdarı Sultan Mahmud öldükten sonra yerine geçen kızı

M.+ğa 146b/8

[=1]

Melike Naşre (ö.i.) ملکه نصره Hazar

şehrinin hükümdarı Zeren ibn Halim'in kızı

M. 127b/9

[=1]

→ Naşre

Me'mûn (ö.i.) مأمون Ebu Ca'fer

Abdullah el-Me'mun. 813-833

yıllarında Abbasi halifeliği yapan kişi

M. 103b/11, 103b/13

[=2]

Mervân (ö.i.) مروان *Abdu'l-Melîk b.*

Mervân (ö.705). Emevî halifesi

M. 125a/9, 125b/4

M.+ı 125b/5

[=3]

→ 'Abdu'l-Melîk Mervân

Merver (ö.i.) مرور Hârûnü'r-Reşid'e bir tutam toprak uzatan kişi

M. 142b/2

[=1]

Meryem (ö.i.) مريم Hazret-i İsa'nın annesi

M.+niñg turur 103a/4

M. +niñg turur (Ḥazret-i M.)108a/11

[=2]

Mes'ūd (ö.i.) مسعود Emrû'l-Kays'ın mesclis arkadaşı

M. êrdi 110b/7

[=1]

Metâb (ö.i.) متاب Mâveraü'n-Nehr'de bulunan bir şehirdeki puta verilen ad.

M. 140a/7, 140a/9, 140a/10, 140b/1

M.+nı 140a/13

[=5]

Mu'âviye (ö.i.) معاوية *Mu'âviye bin Ebu Süfyan*. İlk Emevî halifesi.

M.133b/5, 141b/8, 142b/13

M.+niñg 141b/12

[=5]

Muḥammed Muştafâ (ö.i.) مصطفى محمد

Hazret-i Muhammed, son peygamber.

M.(Ḥazret-i M.) 102b/13, 150b/3

[=1]

Muḳlâş (ö.i.) مقلاص iğne hırsız manasında olup Ebû Cafer Mansûr için kullanılan bir ad

M. 121b/4, 121b/7, 121b/8, 121b/10,

121b/12

[=5]

Munţazîr (ö.i.) منظر bir kumandan adı

M. 111b/14

[=1]

Mūsā (ö.i.) موسى İsrailoğulları'na gönderilen ve kendisine tevatır indirilen peygamber

M.(Hâzret-i M.) 113b/6, 114b/11

M.(Mescid-i M.) 106a/2

[=3]

Mūsā ibn Maḥmūd (ö.i.) موسى ابن محمود

M. 141b/7

[=1]

Muṣaffā (ö.i.) مصفاً Yahyâ bin Hâlid el-Bermekî'nin kızı

M.144b/4

[=1]

Muṣʻân (ö.i.) مصعان Yahyâ bin Hâlid el-Bermekî'den korkup ondan merhamet dileyen bir şahıs

M.144b/1

[=1]

N

Naşre (ö.i.) نصره Zeren İbn Ḥalim'in kızı olup İrân padişahı Şafur ile evlenmiş ve Şafur tarafından öldürülmüştür.

N.127b/9, 128a/5, 128a/6, 128a/9, 128b/9, 128b/14

N.+din 129a/1

N.+ge 128a/2, 128a/5

N.+ni 128b/2, 128b/7, 128b/9, 129a/3

[=14]

Nūḥ (ö.i.) نوح kavmi tufan ile helak edilen Nuh peygamber

N.106a/13

N.(Hâzret-i N.) 133a/11

N.(Mescid-i N.) 105b/11

[=3]

Ö

ʻÖmer (ö.i.) عمر İslam'ın ikinci halifesi, Hazret-i Ömer.

ʻÖ.(Hâzret-i ʻÖ.) 115a/3

[=1]

→ʻÖmer ibn Ḥaṭṭāb, ʻÖmer bin el-Ḥaṭṭāb

ʻÖmer ʻAbdu'l-ʻAzīz (ö.i.) عمر عبدالعزيز *Ömer b. Abdülazîz*. Emevî halifesi (717-720)

ʻÖ.133b/9

[=1]

→ʻAbdu'l-ʻAzīz

ʻÖmer bin el-Ḥaṭṭāb (ö.i.) عمر بن الخطاب İslam'ın ikinci halifesi, Hazret-i Ömer.

ʻÖ. (Hâzret-i ʻÖ.) 103b/7

[=1]

→ʻÖmer, ʻÖmer ibn Ḥaṭṭāb

ʻÖmer ibn Ḥaṭṭāb (ö.i.) عمر ابن خطاب İslam'ın ikinci halifesi, Hazret-i Ömer.

ʻÖ. +ning (Hâzret-i ʻÖ.) 149a/2

[=1]

→ʻÖmer, ʻÖmer bin el-Ḥaṭṭāb

P

Pürsâdvân (ö.i.) پورسادون Şuşter'i inşa eden padişah

P.(Şâh-ı P.) 123b/6

[=1]

R

Rey ibn Saḳlân ân-İşfahân ibn Bülüc (ö.i.)

رى ابن سقلان ان اصفهان ابن بولوج Rey şehri'ni inşa eden kişi

R. irdi 136b/14

[=1]

Rüstem ibn Zāl (ö.i.) روستم ابن زال *Rüstem-i Zal*. İran milli destanının efsanevî kahramanı
R.+nınğ 146b/12
[=1]

S/Ş/ Ş

Sa'du'l-Muḳarṭī (ö.i.) سعدالمقرطى
tanınmış bir müezzin
S.+nınğ 105b/11
[=1]

Sa'îd bin 'Osmân ibn 'Affân (ö.i.) ابن عفان
Hazret-i Osman'ın oğlu,
Emevilerin Horasan valisi
S.138a/11
[=1]

Sa'îdü'l-Müseyyeb (ö.i.) سعيدالمسيب *Ebu Muhammed Said bin el-Müseyyeb*.
Medineli meşhur bir fıkıh alimi.
S.115b/15
[=1]

Şâlih (ö.i.) صالح Kuran'da Semûd kavmine gönderildiği bildirilen peygamber
Ş.(Hâzret-i Ş.) 106b/13
[=1]

Şâlih ibn Kısân Maḳşûre (ö.i.) مقصوره
Ömer bin Abdülaziz devrinde Mescid-i Nebevi'nin imarıyla görevlendirilen mimar
Ş.105b/10
[=1]

Sâre (ö.i.) ساره Hazret-i İbrahim'in eşi
S.+nınğ 114b/15
[=1]

Sâtırûn ibn-i Astarûn (ö.i.) اسطرون ابن ساطرون
Hazar şehrini inşa eden kişi
S.127a/12
[=1]

Selmân (ö.i.) سلمان İslamiyet'i kabul eden İran

asıllı ilk sahabe
S. +ğa (kūh-ı S.) 144a/2
[=1]

→ **Selmân-ı Fâris**

Selmân-ı Fâris (ö.i.) سلمان فارس İslamiyet'i kabul eden İran asıllı ilk sahabi
S. 148b/10
[=1]

→ **Selmân**

Sengin Derî Derî (ö.i.) سنكن درى درى
Hindistan'ın Beruc vilayetinin padişahı.
S.118b/6
[=1]

Sivâ' (ö.i.) سواع Nuh Peygamberin kavminin taptığı putlardan biri
S. turur 106a/16
[=1]

Sultân Maḳmûd (ö.i.) سلطان محمود
Mahmud bin Sebük Tigin (ö.1030).
Gazneli hükümdarı
S. 146b/8, 146b/14
S. 140a/8
S.(Hâzret-i S.) 140a/14
[=4]

→ **Sultân Maḳmûd Ğaznevî, Sultân Maḳmûd Sebüktigin**

Sultân Maḳmûd Ğaznevî (ö.i.) غزنوى
Mahmud bin Sebük Tigin
(ö.1030). Gazneli hükümdarı
S.118b/13
[=1]

→ **Sultân Maḳmûd, Sultân Maḳmûd Sebüktigin**

Sultân Maḳmûd Sebüktigin (ö.i.) سيكتكين
Mahmud bin Sebük Tigin
(ö.1030). Gazneli hükümdarı
S.(serîr-gâh-ı S.) 146b/7
[=1]

→ **Sultân Maḳmûd, Sultân Maḳmûd**

Ġaznevî

Sultān Sencer Ĥorāsānî (ö.i.) سلطان سنجر خراسان
Son büyük Selçuklu hükümdar
s.+ğa 146b/14
[=1]

Süleymān (ö.i.) سليمان Hazret-i Süleyman.
İsrailoğullarının peygamberi ve
hükümdarı
S.103a/3
S.(Ĥazret-i Mihter-i S.) 103a/6
S.(Ĥazret-i Mihter-i S.) 140b/6
S.(Ĥazret-i S.) 107b/1, 113b/10,
117a/8, 124a/4
S.(mesci:d-i S.) 107a/13
[=8]

Ş

Şāfūr (ö.i.) شافور *Şāpūr*. Üç Sasani
hükümdarının adı.
Ş. 126a/2, 127b/14, 128a/1, 128a/4,
128a/6, 128a/10, 128b/6, 128b/9,
128b/13, 129a/1, 134b/4, 134b/10,
134b/13, 134b/14, 135a/5, 135a/14,
142a/2, 144b/6, 144b/8, 144b/10,
147a/11
Ş.(şeydā-yı Ş.) 127b/10
Ş.+ğa 127b/12, 128a/4, 128a/15
Ş.+nı 127b/10
Ş.+nıñ 125b/14
[=29]

Şāfūr-ı Zül-Eknāf (ö.i.) شافور ذول اکتاف
II.Hürmüz'ün oğlu II. Şāpūr
Ş.127b/3, 134b/2
[=2]

Şerik (ö.i.) شريك *Şerik ibn Ömer*. Hantla'ya
kefil olan kişi
Ş.111b/12
Ş.+nı 111b/10
[=2]

→ Şerik ibn 'Ömer

Şerik ibn 'Ömer (ö.i.) شريك ابن عمر *Şerik
ibn Ömer*. Hantla'ya kefil olan kişi
Ş.111b/7
[=1]

→ Şerik

Şeymā (ö.i.) شيما Hâlid ibn Velîd'in Hire'yi
fethedince sahabe Fatik'e verdiği
hatun
Ş.130a/11, 130b/8, 130b/12, 131a/2,
131a/3, 131a/4
Ş.+ğa 131a/10
Ş.+nı 130a/13, 131a/2
[=9]

T/Ṭ

Tab'ü'l-Ākrān (ö.i.) تباع الاقرن Tibet'i inşa eden
kişi
T.123a/13
[=1]

Ṭarık (ö.i.) طارق *Tarık bin Ziyad*. Halife
Velid zamanında Afrika valisi Musa
bin Nusayr tarafından İspanya'ya
gönderilen kumandan
Ṭ. 117a/10
[=1]

→ Ṭarık ibn Ziyād

Ṭarık ibn Ziyād (ö.i.) طارق ابن زياد *Tarık bin
Ziyad*. Halife Velid zamanında Afrika
valisi Musa bin Nusayr tarafından
İspanya'ya gönderilen kumandan
Ṭ. 117a/6
[=1]

→ Ṭarık

Tübba' (ö.i.) تبةع Eski Yemen krallarının unvanı
olup, Mekke'ye örtü giydiren *Ebû
Kerib Es'ad* için kullanılmaktadır.
T. 150b/9, 150b/13, 150b/14
T. erdi 103b/2

[=4]

U

'Utbe (ö.i.) عتبه *Utbe b. Gazvân.* Basra şehrinin kurucusu.

'U.+ğa 121a/1

[=1]

→ **'Utbe ibn 'İrvân**

'Utbe ibn 'İrvân (ö.i.) عتبه ابن عيرون *Utbe b. Gazvân.* Basra şehrinin kurucusu.

'U. 120b/9

[=1]

→ **'Utbe**

V

Velîd ibn 'Abdu'l-melîk (ö.i.) وليد ابن عبد المللك 705-715 yılları arasında Emevî halifeliği yapmış kişi

v.107a/6

[=1]

→ **Velîd ibn Müsli:m**

Velîd ibn Müsli:m (ö.i.) وليد ابن مسليم 705-715 yılları arasında Emevî halifeliği yapmış kişi

V.136a/8

[=1]

→ **Velîd ibn 'Abdu'l-melîk**

Y

Yağüb (ö.i.) يعقوب Nuh Peygamberin kavminin taptığı putlardan biri

Y.106a/15

[=1]

Yaḥyā (ö.i.) يحيى Zekeriya peygamberin oğlu olan ve İsrailoğullarına gönderilen peygamber

Y.(Ḥazret-i Y.) 107a/3, 123a/11

[=2]

→ **Yaḥyā bin Zekeriyyā**

Yaḥyā bin Zekeriyyā (ö.i.) يحيى بن زكريا

Zekeriya Peygamberin oğlu olan ve İsrailoğullarına gönderilen peygamber
Y.(Mescid-i Y.) 107a/2

[=1]

→ **Yaḥyā**

Ya'kūb (ö.i.) يعقوب İshak peygamberin oğlu olan peygamber

Y.(bāb-ı Y.) 103a/5

Y.(Ḥazret-i Y.) 114b/13, 115b/7

[=2]

Yaḳūk (ö.i.) يعقوب Nuh Peygamberin kavminin taptığı putlardan biri

Y.106a/15

[=1]

Yeşri:b (ö.i.) يثريب Medine'ye verilen adlardan biri olup *Yesrib bin Vâil bin Kâyine bin Mehlâbil* için kullanılmıştır.

Y.141a/5

Y.+ning 141a/15

[=2]

→ **Yeşri:b ibn Mâyir**

Yeşri:b ibn Mâyir (ö.i.) يثريب ابن ماير *Yesrib bin Vâil bin Kâyine bin Mehlâbil.* Medine'yi inşa eden kişi.

Y.141a/6

[=1]

→ **Yeşri:b**

Yezîd (ö.i.) يزيد *Yezid bin Mühelleb.* Emevî halifesi II.Yezid'e karşı isyan eden vali ve kumandan.

Y.143a/6

[=1]

Yūsuf (ö.i.) يوسف Hazret-i Yakub'un oğlu, İsrailoğullarına gönderilen peygamber

Y.(Ḥazret-i Y.) 114b/14, 115b/8

[=2]

Z/Z/Z/Z'

Zāl ibn Sām Rüstem ibn Zāl (ö.i.) ابن روستم
Zāl ibn Sām Rüstem-i Zal. İran milli
destanının efsanevî kahramanı
Z. 137b/9
[=1]

→ **Rüstem ibn Zāl**

Zekerıyyā (ö.i.) زكريا Kuran'da adı geçen,
İsrailoğullarına gönderilen peygamber
Z.+nınğ turur 103a/4
[=1]

Zeyd ibn Maḥmūd (ö.i.) زيد ابن محمود
Ahvaz'da bir ant içtiğinden bahsedilen
kişi
Z.117b/5
[=1]

Žiren (ö.i.) حزن Hazar'ın hükümdarı Ziren
İbn Ḥalim.
Ž.+nınğ 127b/8
[=1]

→ **Žiren ibn Ḥalīm**

Žiren ibn Ḥalīm (ö.i.) حزن ابن حليم
Hazar'ın hükümdarı Ziren İbn Ḥalim.
Ž.127a/13
Ž.+ni 128b/8
[=2]

→ **Žiren**

Žü'l-ḳarneyn (ö.i.) ذولقرنين Bütün dünyaya
hakim olup, karanlıklar ülkesini gezen,
Kuran'da adı geçen kişi.
z.149a/5
[=1]

MİLLET, BOY, KAVİM ADLARI

'A

'Arab (ö.i.) عرب Arap ulusu

'A. 110a/14, 140b/15

'A.+ lar 135b/6

[=3]

B

Bulğar (ö.i.) بولغار Çin ülkesinde sahil
kenarında bir şehir; Bulgar halkından
olan

B.119b/4

B.119a/15, 119b/1

B.+da 119b/6

B.+nınğ 119b/2

[=5]

Burṭās (ö.i.) برطاس Hazar denizinin kuzeyinde
kürk ticaretiyle meşhur olmuş bir
kavim.

B.120a/6

B.132b/15

[=2]

Ç

Çağani (ö.i.) جغانى Bugün mevcut
olmayan tarihi bir şehir olan
Çağâniyân şehrinin insanları
Ç.+ler 119b/15
[=1]

F

Fārs (ö.i.) فارس Fars, İran milletinin adı ve
bu millete ait olan kimse

F. 110a/11, 127a/6, 147a/1, 147a/11

F.(ehl-i F.) 147a/3, 147a/6

[=6]

H

Hindī (ö.i.) هندی Hintli, Hindistanlı

H.147a/5

H.+ler 119a/9, 119a/11, 119a/12
H.+lerğa 119a/7, 119a/3
[=6]
Hindū (ö.i.) هندو Hindistan halkından olan,
Hinduizm'e bağlı kişi
H.+lar 138b/11
H.+ları 110b/5
[=2]

Ḳ

Ḳıbtī (ö.i.) قبطى Mısır halkından olan
Ḳ.103b/4
Ḳ.+lerdin 105b/6
Ḳ.+sini 116b/11
[=3]

M

Me'cūc (ö.i.) مأجوج kıyamete yakın bir
zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük
yapacaklarına inanılan iki kabileden
biri
M. 132b/13
[=1]

T

Tāzī (ö.i.) تازى Arap
T.112a/4
[=1]

Türk (ö.i.) ترك Türk
T.+ler 132a/9
[=1]

Y

Ye'cūc (ö.i.) يعجوج kıyamete yakın bir
zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük

yapacaklarına inanılan iki kabileden
biri
Y.132b/13
[=1]

HAYVAN ADLARI

Ā

āhū (<Far.) أهو ceylan
ā.127a/16
[=1]

B

balıḳ باليق balık
b.131b/8, 142b/12
b.+ları 147b/11
[=3]

būzīne (<Far.) بوزينه maymun
b.130a/6
b. turur 146b/4
[=2]

C

cibin (<Mo.) حبين sinek
c.+leri 119b/14
[=1]

Ç

çıyan چيان akrep
ç. 108b/6, 132a/4, 132a/6
ç.(çıyan m.) 132a/5
[=4]

E

efī (<Ar.) افعى engerek yılıcı
e.117b/3, 117b/4
e.(e.- i ḳatāla) 137b/15
[=3]

ejderhā (<Far.) اژدرها büyük yılan
e.+ları 126a/7
[=1]

F

fāhtek (<Far.) فاختك kumru
f.127b/1, 128a/13, 128b/3, 128b/4
[=4]

→ **pāhtek**

fil (<Ar.) فيل fil
f.104b/9, 104b/12, 130a/6
f.+lerğa 129b/14
f.+ni 104b/7, 139a/11
f.+ning 104b/14, 107b/4, 118b/6
[=9]

G/Ġ

gāvmīš (<Far.) گومیش su sığırı
g.149b/10, 149b/11
[=2]

ġaz غاز kaz
ġ. 127a/15, 128a/11, 128b/3
[=3]

Ĥ

ĥurūs (<Far.) خروس horoz
ĥ.133a/13
ĥ.+larını 133b/2
ĥ.+nınġ 133a/13, 133b/1
[=4]

→ **ĥu:rūs**

ĥu:rūs (<Far.) خوروس horoz
133a/15
[=1]

→ **ĥurūs**

K, Ķ

ķarçığa (<Mo.) قارجيغا doğan
ķ.123b/4
[=1]

ķarğa قرغه karga
ķ.149b/13
ķ.+nınġ 131b/2
[=2]

ķerkes (<Ar.) كركس akbaba
k.135b/1, 149b/13
[=2]

ķonġ قونك kuzgun
ķ.131b/2
[=1]

ķoy قوی koyun
ķ.+ları 123a/1
ķ.+larıġa 123a/2
ķ.+nı 139a/9
[=3]

ķuçkaç قوچقاچ serçe
ķ.+ça 106a/6
[=1]

ķumrī (<Ar.) kumru
ķ.148a/2
[=1]

ķunduz kunduz
ķ.131b/8
[=1]

L

laçin (<Mo.) لاچن şahin
l.123b/4
[=1]

M

mār (<Far.) مار yılan
m. 117b/3
[=1]

P

pāhtek (<Far.) پختك kumru

p.127a/16

p.+niñg 128a/12

[=2]

→ **fāhtek**

peleng (<Far.) پلنگ kaplan

p.120a/3

[=1]

S/Ş

saḳankūr (<Ar.) سقنقور üzeri pullarla

örtülü, omurgalı, küçük vücutlu bir

sürünge türü

s.(māhī-i s.) 147b/1

[=1]

samūr (<Far.) سمور samur

s.148a/2

[=1]

sār (<Far.) سار sığırcık

s.149b/13

[=1]

sincāb (<Far.) سنجاب sincap

s.123b/3

[=1]

şūfiyā (ö.i.) صوفيا Sarı sofya, başı, sırtı,

kanatları tamamen yeşil, boynu ve

göğsü kemiği sarı olan küçükçe bir

papağan

ş.136a/2

[=1]

Ş

şir (<Far.) شیر aslan

ş.118a/13, 144b/7, 144b/9

ş.+ğa 144b/9

ş.+ni 144b/10

ş.+niñg 144b/8

[=6]

T/Ṭ

ṭāvus (<Ar.) طاوس tavus kuşu

ṭ.148a/2

t.+niñg 139b/13

[=2]

tëve تيوه deve

t.106b/10, 109b/9

t.+din 105a/14

t.+ge 106b/9, 130b/12

t.+lerini 104a/10

t.+lerimni 104a/11

t.+mni 104a/13

t.+ni 106a/5

[=9]

toḥı توخی tavuk

t.119b/12

[=1]

→ **toḥu**

toḥu توخو tavuk

t.136a/7

[=1]

→ **toḥı**

tonḡguz تونكوز domuz

t. 139b/1

[=1]

tülki تولكى tilki

t.123b/4

t.+niñg 118b/2

[=1]

Y

yılan يلان yılan

y.108b/6, 137b/12

y.+ları 119b/13

y.+larını 137b/15

y.+nı 116a/5

y.+nınğ 137b/12
y. turur 137b/14
[=7]

e.136b/13
[=1]

BİTKİ ADLARI

'A

'avdü's-şalīb (ö.i.) عودالصليب Ateşin
etkilemediği bir ağaç türü
'A.133a/4
[=1]

B

bādām (<Far.) بادام badem
b.133a/7
b. (mağz-ı b.) 128b/15
[=2]

C

cevz (<Ar.) جوز ceviz
c.+din 131b/6
c.+ler 134a/3
c.+ni 134a/1
[=3]

D

dārçin (<Far.) دارچین tarçın
d.139b/6
[=1]

E

enār (<Far.) انار nar
e.126a/7, 136b/13, 141a/1
[=3]

engūr (<Far.) انگور üzüm

F

findık (<Far.) فندق findık
f.123a/8
[=1]

H/Ĥ

ħabbü'l-bana (<Ar.) حب البانہ İran kökenli neft
yağının tohumları
ĥ.142a/5
[=1]
ĥu:rmā (<Far.) خورما hurma ağacının meyvesi
ĥ. 126a/7, 149a/6
ĥ.+nınğ 139b/14
[=3]

İ

incir (<Far.) انجیر encir
i.122b/12, 128b/12
[=1]

M

māmīrān (<Far.) مامیران kırlangıç otu
m.139b/6
[=1]

P

penc-engüşt (<Far. penc + engüşt) پنج انگشت
beş parmak otu
p. turur 124a/3
[=1]

S/Ş

sāc (<Ar.) ساج Hindistan'da yetişen bir meşe türü
s.103a/14, 105a/10, 105a/15, 133b/7,
139b/2
[=5]

şad-berg (<Far.) صدبرك yıldız çiçeği
ş.110b/3
[=1]

şanavber (<Ar.) صنوبر çam fıstığı ağacı
ş.103a/15
ş.+din 113b/8
[=2]

sümbül (<Far.) سنبُل sümbül
s.140a/1
s.+ğa 140a/2
s.+niñg 139b/14
s. turur 139b/6
[=4]

Ş

şeftālū (<Far.) شفتالو şeftali
ş.133a/7
[=1]

şimşād (<Far.) شمشاد şimşir ağacı
ş.142b/12
ş.+dın 136b/13
[=2]

T

tāk (<Far.) تاق asma, üzüm asması
t.(t.-1 H^vārezm turur) 131b/9
[=1]

turunc (<Far.) تُرنج turuncgillerden, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç, bu ağacın portakala benzeyen meyvesi
t. 124a/3
[=1]

‘Ū

‘ūd (<Ar.) عود öd ağacı
‘ū. 103b/6
[=1]

Ü

üzüm اوزوم üzüm
ü.141a/1
[=1]

Z

za‘ferān (<Ar.) زعفران safran
z.143a/10, 147a/10
[=2]

zeytūn (<Ar.) زيتون zeytin
z.103b/7, 126a/6, 141a/1, 147a/9,
147a/15
[=5]

MADEN ADLARI

D

dürr (<Ar.) درّ inci
d. 113b/14
[=1]

E

Etya (ö.i.) ايتيا Etya taşı
E. (şahre-i E.) 102a/3
[=1]

F

fırūze (<Far.) فيروزه mavi renkte değerli bir

taş
f.+din 114a/3
[=1]

G

gūgerd (<Far.) کوكرد kükürt
g. 147a/9
[=1]

K,Ḳ

ḳal'ī (<Ar.) قلعي kalay
ḳ.107a/10, 123b/7
ḳ.+din turur 102b/12, 113b/8
ḳ. turur 105a/9
[=5]

kibrīt (<Ar.) كيريت kükürt
k.148a/7
[=1]

L

lāceverd (<Far.) لاجورد lacivert taşı
l.133b/7
[=1]

M

mermer (<Yun.) مرمر mermer
m.133b/8
m. +din turur (seng-i m.) 109a/7
[=2]

mi:s (<Far. mis) ميس bakır
m.113b/16
m.+din 107b/16, 108a/7, 114a/1
m. turur 109a/8
[=5]

R

ruḥām (<Ar.) رخام mermer
r.105b/2, 107a/8, 110a/7, 114a/2,
133b/6
[=5]
→ **ru:ḥām**

ru:ḥām (<Ar. ruḥām) روخام mermer
r.113b/7
r. taşıdın turur 106a/3
[=2]
→ **ruḥām**

S

Say taşı (ö.i.) ساي تاشی çakıltaşı
s. 145b/2
[=1]

Y

Yada taşı (ö.i.) يادا تاشی Türk kültüründe
bu taşla yapılan pratikle tabiata
hükmedildiği, yağmur, kar ve dolu
yağdırıldığı düşünülmektedir
y. turur 123b/4
[=1]

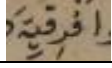
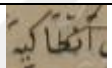
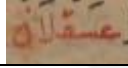
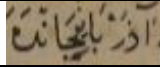
Z

zümürrüd (<Ar.) زمرد zümrüt
z. 108a/3, 113b/15, 114a/3
z.+ler 109a/6
z.+niñg 134a/7
z. turur 137a/3
[=6]

6.2. KARŞILAŞTIRMALI ÖZEL ADLAR DİZİNİ

Karşılaştırmalı Özel Adlar Dizininde üzerinde çalıştığımız Doğu Türkçesiyle yazılmış *Acayibü'l-Mahlukat*'taki yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adları; Batı Türkçesi ile yazılmış olan ve bazı araştırmacılar tarafından Rükneddin Ahmed tarafından tercüme edildiği kabul edilen 15. yüzyıla ait *Acâibü'l- Mahlûkat*'ta yer alan yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adları ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda 484 addan 278'inin karşılığı Rükneddin Ahmed tercümesinde tespit edilmiştir. Böylece bu iki nüshanın özel adlar bakımından benzerlik oranı %57'dir.

Karşılaştırmalı Özel Adlar Dizinini hazırlama amacımız, metnimizde yer alan yer, kişi, millet, boy, kavim, hayvan, bitki ve maden adlarına yönelik kendi okuma önerilerimiz ile Batı Türkçesi ile yazılmış olan *Acaibü'l- Mahlukat*'ı karşılaştırarak her iki sahadaki okumaların benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktır.

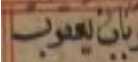
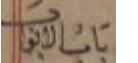
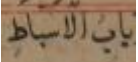
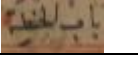
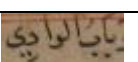
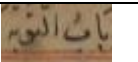
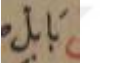
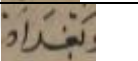

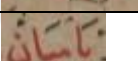
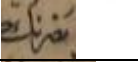
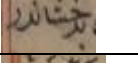

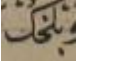
Yaprak numarası	Doğu Türkçesi ile yazılmış nüsha	Arap harfli yazılış	Rükneddin Ahmed nüshası	Arap harfli yazılış
Yer Adları				
A, Ā, ‘A, ‘Ā				
108a/14	Afrikiyye	افريقيه	Afrikiyye ¹⁷⁶	
117a/12	Ahūvāz	أهواز	--	--
148b/9	Ahvāz	اهواز	--	--
147a/8	‘Aqırkūt	عقرقوت	--	--
116b/3	Ālān	آلان	--	--
133a/9	Āmula	آمله	--	--
115a/3	Antākiye	انتاكيه	Antākiye ¹⁷⁷	
116b/3	Arān	اران	--	--
131b/1	Ardegerd	آردگرد	--	--
120b/8	Arzū’l-Hind	ارض الهند	--	--
137b/6	Asfirār	اسفرار	--	--
145a/10	‘Asqālān	عسقلان	‘Asqālān ¹⁷⁸	
117b/8	Āvaş	أوش	--	--
148b/12	‘Aynū’l-Īmīn	عين اليمين	--	--
116b/1	Āzerbāycān	آذربايجان	Āzerbāycān ¹⁷⁹	
113a/14	Azfāl’ül- Melik	ازفل الملك	--	--
141a/5	‘Azrā	عزرا	--	--
B				
118a/9	Bāb-ı Ālān	باب آلان	--	--
118a/9	Bāb-ı Bāraqa	باب بارقه	--	--
103a/3	Bāb- ı Dāvud	باب داود	--	--
118a/9	Bāb-ı Qaplan Şāh	باب قپلان شاه	--	--
118a/9	Bāb-ı Larga	باب لارغه	--	--
118a/9	Bāb-ı Şābrān	باب ثابران	--	--
118a/9	Bāb-ı Şaval	باب صول	--	--

¹⁷⁶Sarıkaya, B. v./sn.36a/11

¹⁷⁷Sarıkaya, B. v./sn. 46b/8

¹⁷⁸Sarıkaya, B. v./sn. 122a/3

¹⁷⁹Sarıkaya, B. v./sn. 57a/3

118a/9	Bāb-ı Serīrū'l-Zehib	باب سریر الذهب	--	--
103a/5	Bāb-ı Ya'kūb	باب يعقوب	Bāb-ı Ya'kūb ¹⁸⁰	
117b/14	Bābü'l-Ebvāb	باب الابواب	Bābü'l-Ebvāb ¹⁸¹	
103a/4	Bābü'l-Esbāṭ	باب الاسباط	Bābü'l-Esbāṭ ¹⁸²	
103a/3	Bābü'l-Huṭbe	باب الخطبه	Bābü'l-Huṭbe ¹⁸³	
118b/3	Bābü'l-İmāret	باب الامارت	--	--
103a/4	Bābü'l-Vādī	باب الوادي	Bābü'l-Vādī ¹⁸⁴	
103a/2	Bābü'ş-Şāf'ī	باب الشافعي	--	--
103a/3	Bābü't-Tevbe	باب التوبه	Bābü't-Tevbe ¹⁸⁵	
120a/12	Bābü'l	بابل	Bābil ¹⁸⁶	
121a/10	Bağdād	بغداد	Bağdād ¹⁸⁷	
149a/2	Bağtan	باقطن	--	--
149b/4	Balāsağun	بالساقون	Balasağun ¹⁸⁸	
137b/6	Bāmiyān	باميان	Bāmiyān ¹⁸⁹	
119b/14	Bāsīzer	باسيزر	--	--
120b/6	Başra	بصره	Başra ¹⁹⁰	
122b/14	Bedaḥşān	بدخشان	Bedaḥşān ¹⁹¹	
147a/11	Behrām	بهرام	Behrām ¹⁹²	
122b/4	Belḥ	بلخ	Belḥ ¹⁹³	
122b/8	Ber	بر	--	--

¹⁸⁰Sarikaya, B. v./sn. 83b/1

¹⁸¹Sarikaya, B. v./sn. 116a/6

¹⁸²Sarikaya, B. v./sn. 83b/1

¹⁸³Sarikaya, B. v./sn. 83a/17

¹⁸⁴Sarikaya, B. v./sn. 83b/1

¹⁸⁵Sarikaya, B. v./sn. 83a/17

¹⁸⁶Sarikaya, B. v./sn. 57a/5

¹⁸⁷Sarikaya, B. v./sn. 95b/11

¹⁸⁸Sarikaya, B. v./sn. 96b/9

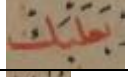

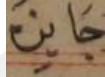
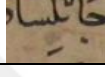
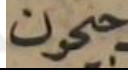
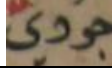
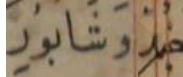
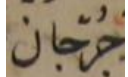
¹⁸⁹Sarikaya, B. v./sn. 96b/7

¹⁹⁰Sarikaya, B. v./sn. 36a/16

¹⁹¹Sarikaya, B. v./sn. 78a/6

¹⁹²Sarikaya, B. v./sn. 267b/9

¹⁹³Sarikaya, B. v./sn. 36b/8

120a/11	Berda‘a	بردعه	Berda ¹⁹⁴	
131b/12	Berhūt	برهوت	--	--
118b/4	Berūc	بروج	--	--
119b/7	Beṣṭām	بسصام	Beṣṭām ¹⁹⁵	
108a/8	Beytü'n-Nūr	بيت النور	Beytü'n-Nūr ¹⁹⁶	
123a/4	Bolbek	بولبك	Ba‘albek ¹⁹⁷	
122a/6	Buḥārā	بخارا	Buḥārā ¹⁹⁸	
136a/14	Büzlüççe	بزلجه	--	--
C				
141a/5	Cābire	جابه	Cāyize? ¹⁹⁹	
126a/9	Cābūlkā	جابولقا	Cābilkā ²⁰⁰	
126b/1	Cābūlsā	جابولسا	Cābilsā ²⁰¹	
147a/8	Cenābād	جناباد	--	--
141a/5	Cevde	جوده	--	--
131b/6	Ceyḥūn	جيحون	Ceyḥūn ²⁰²	
144b/13	Cezīretü'l- Muḥarreb	جزيرت المقرّب	--	--
105b/12	Cūdī	جودی	Cūdī ²⁰³	
147a/8	Cum	جُم	--	--
127a/6	Cūr	جور	--	--
125b/12	Cünd-i Şāfūr	جند شافور	Cünd-i Şāpūr ²⁰⁴	
126a/6	Cürcān	جرجان	Cürcān ²⁰⁵	

¹⁹⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 96a/5

¹⁹⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 94a/13

¹⁹⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 88a/10

¹⁹⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 96a/16

¹⁹⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 37a/13

¹⁹⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 128a/17

²⁰⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 101a/10

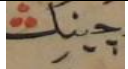
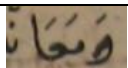
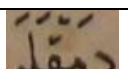
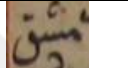
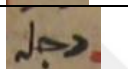
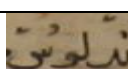
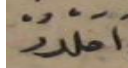
²⁰¹ Sarıkaya, B. v./sn. 101a/1

²⁰² Sarıkaya, B. v./sn. 50a/9

²⁰³ Sarıkaya, B. v./sn. 86b/3

²⁰⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 63b/7

²⁰⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 36a/4

131a/15	Cürcāniyye	جورجانيه	--	--
121a/2	Cürmiyye	جرميّه	--	--
132b/11	Cürüz	جُرُز	--	--
Ç				
144b/16	Çin	چين	Çin ²⁰⁶	
D				
133b/13	Dāmḡān	دامغان	Dāmḡān ~ Damaḡān ²⁰⁷	
134a/4	Damlaḡa	دملقه	Damḡala ²⁰⁸	
134a/9	Dāmūrān	داموران	--	--
131b/6	Deryā-yı Ceyḡūn	دریایی جیحون	--	--
120a/14	Deryā-yı Fırāt	دریایی فرات	--	--
137a/4	Deryā-yı Sıpāhān	دریایی سپاهان	--	--
133a/7	Dımıḡḡ	دمشق	Dımıḡḡ ²⁰⁹	
142a/8	Dicle	دجله	Dicle ²¹⁰	
134a/8	Dimār	دمار	--	--
134a/10	Dolān	دولان	--	--
E				
148b/12	el-Muḡāyih	المصايح	--	--
117a/4	Endülīs	اندلیس	Endülüs 12b/2	
148b/13	Erāk	اراک	--	--
115b/7	Erivan	ارون	--	--
119b/2	Esel	اسل	Emel ²¹¹	
102a/3	Etya	اتیا	--	--
F				

²⁰⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 134a/13

²⁰⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 58b/2

²⁰⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 133a/17

²⁰⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 64a/6

²¹⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 51a/2

²¹¹ Sarıkaya, B. v./sn. 65b/1

147a/12	Feleşīn	فلسطين	Feleşīn ²¹²	
120a/14	Fīrāt	فرات	--	--
G/Ġ				
146a/14	Ġarṣīstān	غرشستان	--	--
146b/2	Ġaznī	غزنی	Ġazne ²¹³	
137b/6	Ġūr	غور	Ġūr ²¹⁴	
H/Ĥ/Ħ				
135b/13	Ĥabeṣ	حباش	Ĥabeṣ ²¹⁵	
129a/6	Ĥabeṣe	حباشه	Ĥabeṣe ²¹⁶	
145a/3	Ĥālifeyn	خالفین	--	--
131a/13	Ĥārezm	خارزم	Ĥārezm ²¹⁷	
149a/1	Ĥarrān	حران	--	--
150a/2	Ĥāṭıma	خاطمه	Ĥāṭıma ²¹⁸	
141b/7	Ĥayber	خیبر	Ĥayber ²¹⁹	
107a/3	Ĥayrūn	حیرون	--	--
133a/1	Ĥayz	خیض	--	--
127a/12	Ĥazar	حضر	Ĥazar ²²⁰	
131b/9	Ĥazramūt	حضر موت	Ĥazramūt ²²¹	
134b/2	Hemmedān	همدان	Hemedān ²²²	

²¹² Sarıkaya, B. v./sn. 53a/9

²¹³ Sarıkaya, B. v./sn. 131a/10

²¹⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 59b/6

²¹⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 55b/13, 104b/11

²¹⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 55b/13, 104b/11

²¹⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 39b/5

²¹⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 127b/16

²¹⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 121b/17

²²⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 63a/6

²²¹ Sarıkaya, B. v./sn. 69b/6

²²² Sarıkaya, B. v./sn. 82a/13

132a/1	Hımiş	حمض	Hımiş ²²³	
123b/3	Hıṭāy	خطای	--	--
139a/10	Hind	هند	Hind ²²⁴	
118b/5	Hind-istān	هندستان	Hindüstān ²²⁵	
130a/7	Hıre	خیره	Hıre ²²⁶	
137b/8	Hirmend	هرمند	Hirmend ²²⁷	
149a/5	Hīsūm	هیسوم	--	--
133a/5	Hocend	حُجند	--	--
122b/15	Hōrāsān	خراسان	Hōrāsān ²²⁸	
123b/1	Hōten	ختن	Hōten ²²⁹	
106b/13	Hūd	هود	Hūd ²³⁰	
115b/15	Hūdiyye	هودیه	--	--
123b/6	Hūr-istān	خورستان	Hūr-istān ²³¹	
132a/14	Hūrūrī	حروری	--	--
I				
140b/11	‘Irāk	عراق	‘Irāk ²³²	
115b/12	Işfahān	اصفهان	Işfahān ²³³	
İ				
113a/11	İlyā	ایلیا	İlyā ²³⁴	
116b/5	İskenderiyye	اسکندریه	İskenderiyye ²³⁵	

²²³ Sarıkaya, B. v./sn. 104b/7

²²⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 38a/6

²²⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 28a/16

²²⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 90a/13

²²⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 110b/1

²²⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 36a/11

²²⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 127b/1

²³⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 156b/7

²³¹ Sarıkaya, B. v./sn. 109a/1

²³² Sarıkaya, B. v./sn. 62b/6

²³³ Sarıkaya, B. v./sn. 36b/17

²³⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 14a/4

²³⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 10a/11

K, Q				
104a/14	Ka'be	كعبه	Ka'be ²³⁶	
149b/9	Kābil	كابل	Kābil ²³⁷	
145a/3	Qādisiyye	قادسيه	Qādisiyye ²³⁸	
109a/2	Qarnūsü's- Şühedā	قرونوس الشهدا	--	--
117a/5	Qartıyye	قرطيه	--	--
141a/6	Qāsime	قاصمه	Qāşime ²³⁹	
123b/1	Kāşkar	كاشقر	Kaşgar ²⁴⁰	
125b/8	Qavlas	قولس	--	--
115a/5	Qaysān	قيسان	--	--
147b/6	Qazvīn	قزوين	Qazvīn ²⁴¹	
108a/12	Kenīse-i Afrıqıyye	كنيسه افريقيه	--	--
108a/10	Kenīse-i Cercīs	كنيسه جرجيس	--	--
110a/6	Kenīse-i Mīnā	كنيسه مينا	Kenīse-i Mīnā ²⁴²	
115a/7	Kenīse-i Müsmīni	كنيسه مسميني	--	--
108b/16	Kenīse-i Rūmiye	كنيسه روميه	Kenīse-i Rūmiyye ²⁴³	
109a/2	Kenīse-i Suhūniye	كنيسه سهونيه	--	--
110b/4	Kenīseü'l- Qurbān	كنيسه القربان	--	--
109a/9	Kenīseü'l-Melik	كنيسه الملك	--	--

²³⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 20b/12

²³⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 127a/3

²³⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 125a/11

²³⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 128b/1

²⁴⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 127b/1

²⁴¹ Sarıkaya, B. v./sn. 124b/12

²⁴² Sarıkaya, B. v./sn. 90a/9

²⁴³ Sarıkaya, B. v./sn. 88a/11

110a/11	Kenīseü'n-Nār	كنيسة النار	Kenīseü'n-Nār ²⁴⁴	
107b/7	Kenīseü'l- Ḳıyāme	كنيسة القيامة	Kenīseü'l- Ḳıyāmet ²⁴⁵	
112a/15	Keniseü'l-Ġār	كنيسة الغار	--	--
149a/5	Kerkeriyye	كركريه	--	--
103a/2	Ḳıbletü'n-nebī	قبة النبي	--	--
147a/8	Ḳırḳayā	قرقيا	--	--
116b/4	Ḳīḳ	قبق	--	--
133a/2	Kirmān	كرمان	Kirmān ²⁴⁶	
148a/4	Ḳoştaṭiniyye	قسطنطينيه	Ḳoştaṭaniyye ²⁴⁷	
136a/5	Ḳoştaṭiniyye	قسطنطينيه	Ḳoştaṭiniyye ²⁴⁸	
103a/2	Ḳubbetü'l- mevāc	قبة المواج	--	--
145a/3	Kūfe	كوفه	--	--
113b/1	Kūh-ı Ṭūr	كوه طور	Ṭūr ṭaġi ²⁴⁹	
112a/15	Kūhistān	كوهستان	Kūhistān ²⁵⁰	
119a/14	Ḳulzü:m	قلزوم	Ḳulzüm ²⁵¹	
L				
149b/7	Lehāver	لهاور	Lehāver ²⁵²	
M				
141a/6	Maḥfūfe	محفوفه	--	--
103a/2	Maḳām-ı Cebra'ıl	مقام جبرائیل	Maḳām-ı Cebra'ıl ²⁵³	

²⁴⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 89b/12

²⁴⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 87b/2

²⁴⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 36b/17

²⁴⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 54a/8, 55a/7

²⁴⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 54a/8, 55a/7

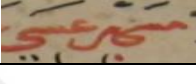
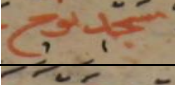
²⁴⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 90b/4

²⁵⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 65b/1

²⁵¹ Sarıkaya, B. v./sn. 4a/13

²⁵² Sarıkaya, B. v./sn. 123a/15

²⁵³ Sarıkaya, B. v./sn. 83a/16

105a/6	Maḳām-ı İbrāhīm	مقام ابراهيم	Maḳām-ı İbrāhīm ²⁵⁴	
147b/4	Māriye	ماریه	Māriye ²⁵⁵	
131b/5	Māverāü'n-Nehr	ماورا النهر	Māverāü'n-Nehr ²⁵⁶	
149a/1	Medāyin	مداین	Medāyin ²⁵⁷	
141a/3	Medīne	مدینه	Medīne ²⁵⁸	
103b/2	Mekke	مکه	Mekke ²⁵⁹	
107b/6	Mescid-i Dāvud	مسجد داود	Mescid-i Dāvud ²⁶⁰	
107a/13	Mescid-i Süleymān	مسجد سلیمان	Mescid-i Süleymān ²⁶¹	
107b/15	Mescid-i 'Īsā	مسجد عیسا	Mescid-i 'Īsā ²⁶²	
102b/5	Mescid-i Beytü'l-Muḳaddes	مسجد بیت المقدس	--	--
106a/13	Mescid-i Kūfe	مسجد کوفه	Mescidü'l-Kūfe ²⁶³	
106a/2	Mescid-i Mūsā	مسجد موسی	Mescid-i Mūsā ²⁶⁴	
105b/11	Mescid-i Nūḥ	مسجد نوح	Mescid-i Nūḥ ²⁶⁵	
107a/2	Mescid-i Yaḥyā bin Zekeriyā	مسجد يحيى بن زكريا	Mescid-i Yaḥyā ²⁶⁶	
105a/15	Mescidü'l-	مسجد الحرام	--	--

²⁵⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 85a/16

²⁵⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 124b/10

²⁵⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 63b/11

²⁵⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 37a/4

²⁵⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 116a/2

²⁵⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 66b/8

²⁶⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 87b/1

²⁶¹ Sarıkaya, B. v./sn. 87a/13

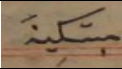
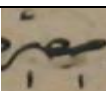
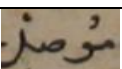
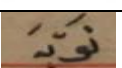
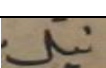
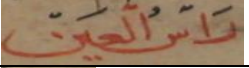

²⁶² Sarıkaya, B. v./sn. 87b/7

²⁶³ Sarıkaya, B. v./sn. 86b/15

²⁶⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 86b/8

²⁶⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 86b/2

²⁶⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 87a/10

	Ḥarām			
105b/4	Mescidü'n-Nebī	مسجد النبی	Mescidü'n-Nebī ²⁶⁷	
141a/5	Miskīne	مسكنه	Miskīne ²⁶⁸	
142a/9	Meşhed	مشهد	--	--
108a/4	Mevāzi'ü'l- Ḳarabeyn	مواضع القرابين	--	--
101b/15	Mışır	مصر	Mışır ²⁶⁹	
137b/5	Muğāra	مغاره	--	--
117a/14	Müşil	موصيل	Müşil ²⁷⁰	
N				
142a/8	Nāhiye	ناحيه	--	--
136b/15	Naḥrū'l-Cābūr	نحر الجابور	--	--
149a/5	Nāşavur	ناشور	--	--
149a/1	Neherān	نهران	--	--
137b/8	Nehr-i Hirmend	نهر هرمند	--	--
123b/5	Nehr-i Şirfān	نهر شرفان	--	--
150a/2	Neşāise	نشایسه	--	--
134a/4	Nevbe	نوبه	Nevbe ²⁷¹	
137b/11	Ney	نی	--	--
134a/5	Nīl	نیل	Nīl ²⁷²	
R				
108b/17	Re'sü'ş-Şühedā	رُس الشهدا	--	--
136b/14	Re'su'l-'Ayn	رُس العين	Re'su'l-'Ayn ²⁷³	
136b/11	Rey	ری	Rey ²⁷⁴	
101a/9	Rūm	روم	Rūm ²⁷⁵	

²⁶⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 86a/5

²⁶⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 128a/17

²⁶⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 72b/8

²⁷⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 68b/13

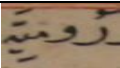
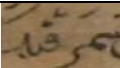
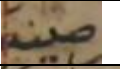
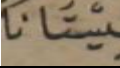
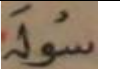

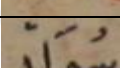
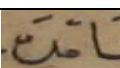

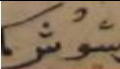
²⁷¹ Sarıkaya, B. v./sn. 216b/17

²⁷² Sarıkaya, B. v./sn. 55b/13

²⁷³ Sarıkaya, B. v./sn. 108b/16

²⁷⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 58b/10

²⁷⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 12b/2

115a/12	Rūmiye	روميه	Rūmiyye ²⁷⁶	
149a/6	Rüstemü'ş-Şerîr	رستم الشيرير	--	--
S/Ş/ Ş				
140b/13	Şafā	صفا	--	--
144b/14	Şakāliyye	سقاليه	--	--
135b/8	Saḳīle	سقيه	--	--
137b/16	Semerḳand	سمرقند	Semerḳand ²⁷⁷	
136b/16	Serāndi:b	سراندیب	--	--
116b/4	Serîr	سریر	--	--
118a/10	Serîrû'z-Zeheb	سریر الذهب	--	--
146a/14	server-i Herāt	سرور هرات	--	--
137a/4	Sıpāhān	سپاهان	--	--
138b/15	Şîn	صین	Şîn ²⁷⁸	
137b/4	Sīstān	سیستان	Sīstān ²⁷⁹	
146b/11	Sulā	سولا	Sūle ²⁸⁰	
138b/6	Sürüşne	سروشنه	Sürüşe ²⁸¹	
119b/1	Süvār	سوار	Süvār ²⁸²	
Ş				
107a/7	Şām	شام	Şām ²⁸³	
147a/8	Şirvān	شروان	Şirvān ²⁸⁴	
123b/12	Şuş	شوش	Şuş ²⁸⁵	
T/Ṭ				

²⁷⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 108a/1

²⁷⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 12a/11

²⁷⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 50a/7

²⁷⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 36b/8

²⁸⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 123a/16

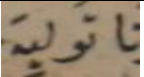

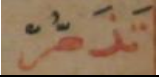
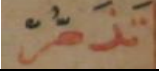
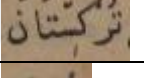

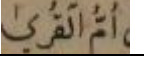
²⁸¹ Sarıkaya, B. v./sn. 112b/4

²⁸² Sarıkaya, B. v./sn. 94a/8

²⁸³ Sarıkaya, B. v./sn. 4a/11

²⁸⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 116a/6

²⁸⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 116b/14

142b/8	Ṭaberistān	طبرستان	Ṭaberistān ²⁸⁶	
123a/13	Tab‘ü’l-Ākran	بع الاقرن	--	--
123b/1	Talās	تلاس	--	--
135b/9	Tātūliyye	تاتولیه	Tātūliyye ²⁸⁷	
141a/3	Ṭāyif	طایف	Ṭāyif ²⁸⁸	
141a/5	Ṭa:yibe	طایبه	--	--
124a/3	Tedmir	تدمر	Tedemmür ²⁸⁹	
121a/2	Tedmi:r	تدمیر	Tedemmür ²⁹⁰	
123b/2	Tengür	تنکور	--	--
123b/3	Ṭımgāç	طمغاج	--	--
142b/7	Ṭımis	طمس	--	--
103b/11	Tibet	تبت	--	--
142a/8	Ṭūs	طوس	Ṭūs ²⁹¹	
120a/7	Türk-istān	ترکستان	Türk-istān ²⁹²	
123b/5	Tüster	تستر	Tüster ²⁹³	
U, ‘U				
142b/15	‘Ukāb	عقاب	--	--
122b/9	Urus	اوروس	--	--
107a/13	Uṣṭaḥar	اوسطخر	Iṣṭaḥar ²⁹⁴	
Ü				
150a/2	Ümmü’l-Ḳurā	أمّ القرى	Ümmü’l-Ḳurā ²⁹⁵	
Y				
123b/1	Yärkend	یارکند	--	--

²⁸⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 36b/8

²⁸⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 107b/7

²⁸⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 119a/14

²⁸⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 98b/16

²⁹⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 98b/16

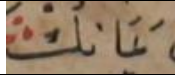
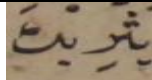

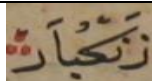
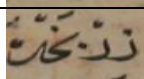

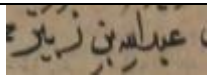
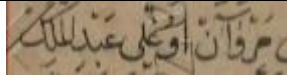
²⁹¹ Sarıkaya, B. v./sn. 119b/13

²⁹² Sarıkaya, B. v./sn. 45a/16

²⁹³ Sarıkaya, B. v./sn. 98b/7

²⁹⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 18b/8

²⁹⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 127b/15

134a/8	Yemen	يمن	Yemān ²⁹⁶	
141a/5	Yeşri:b	يثریب	Yeşrib ²⁹⁷	
140a/6	Yunān	يونان	Yunān ²⁹⁸	
Z/Ẓ/Ẓ̣/Ẓ̣̣				
137b/8	Zābulistān	زابليستان	--	--
134b/1	Zābü'l-Aḥlāf	زاب الاخلاف	--	--
104b/15	Zengbār	زنكبار	Zengübar ²⁹⁹	
137b/6	Zernec	زرنج	Zernec ³⁰⁰	
Kişi Adları				
A, Ā, ‘A, ‘Ā				
105b/6	‘Abdu’l- ‘Azīz	عبيدالين الابريص	--	--
132a/12	‘Abdu’llāh ‘Abbās	عبدالله عباس	‘Abdu’llāh bin ‘Abbās ³⁰¹	
116b/13	‘Abdu’l- ‘Azīz Mervān	عبدالعزيمروان	--	--
103b/5	‘Abdu’llāh bin Zübeyr	عبدالله بنزبير	‘Abdu’llāh bin Zübeyr ³⁰²	
130a/14	‘Abdu’llāh ibn ‘Ömer	عبدالله ابن عمر	--	--
107a/1	‘Abdu’llāh Ziyād	عبدالله زياد	--	--
117a/11	‘Abdu’l- Melīk Mervān	عبدالمليك مروان	Mervān oğlu ‘Abdu’l- Melīk ³⁰³	

²⁹⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 138b/9

²⁹⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 124a/11

²⁹⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 48a/7

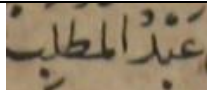

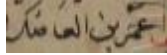

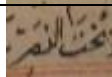

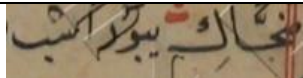
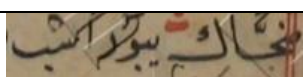
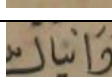
²⁹⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 44a/10

³⁰⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 158b/9

³⁰¹ Sarıkaya, B. v./sn. 15a/7

³⁰² Sarıkaya, B. v./sn. 83b/11

³⁰³ Sarıkaya, B. v./sn. 7b/9

104a/11	‘Abdu’l-Muṭṭalib	عبدالمطلب	‘Abdu’l-Muṭṭalib ³⁰⁴	
137a/9	Ādem	آدم	Ādem ³⁰⁵	
138a/7	Afriḳḳiṣ ibn Ebrehe	افريقش ابن ابرهه	--	--
106b/12	‘Alī	على	‘Alī ³⁰⁶	
116b/7	‘Amr ibnū’l-‘Āṣ	عمر ابن العاص	‘Amr bin el-‘Āṣ ³⁰⁷	
142b/11	Anūṣīrvān	انوشيروان	--	--
136a/2	Aṣferū’l-esved	اصفر الاسود	--	--
116b/2	Āzerbādeyn el-ārān ibnū’l-esved bin Sām	ازربادين الاران ابن الاسود بن سام	--	--
B				
147b/9	Belīnās Ḥakīm	بليناس حكيم	Belīnās ³⁰⁸	
126a/1	Bertā’īl	برتل	Barṭāyīl ³⁰⁹	
120a/15	Buḥt Naṣr	بخت نصر	Buḥtū’ n-Naṣr ³¹⁰	
C				
114b/6	Cebrā’īl	جبرائيل	Cebrāīl ³¹¹	
D				
133a/9	Ḍaḥāk ibn Benūrāst	ابن بنور است ضحاك	Ḍaḥāk Yebūrāsb ³¹²	
147a/10	Ḍaḥāk	ضحاك	Ḍaḥāk Yebūrāsb ³¹³	
123b/8	Dānyāl	دانيال	Dānyāl ³¹⁴	

³⁰⁴ Sarikaya, B. v./sn. 31b/3

³⁰⁵ Sarikaya, B. v./sn. 16b/14

³⁰⁶ Sarikaya, B. v./sn. 1b/12

³⁰⁷ Sarikaya, B. v./sn. 130a/9

³⁰⁸ Sarikaya, B. v./sn. 68a/3

³⁰⁹ Sarikaya, B. v./sn. 275a/2

³¹⁰ Sarikaya, B. v./sn. 94b/17

³¹¹ Sarikaya, B. v./sn. 18a/4

³¹² Ahmed, R. v./sn. 68a/11

³¹³ Ahmed, R. v./sn. 68a/11

³¹⁴ Sarikaya, B. v./sn. 115a/2

149a/14	Dārā	دارا	Dārā bin Dār ³¹⁵	
149a/8	Dārā ibn Dārā	دارالبن دارا	Dārā bin Dār ³¹⁶	
102b/5	Dāvud	داود	Dāvud ³¹⁷	
E				
148b/14	Ebābekr	ابابكر	Ebūbekr ³¹⁸	
104a/8	Ebrehe	ابرهه	Ebrehe ³¹⁹	
143a/13	Ebū'l-Ḥasan Maṣṣūrī	ابوالحسن منصورى	--	--
143b/4	Ebū'l-Ḥaṣiyb	ابوالحبيب	Ebū'l-Ḥaṣiyb ³²⁰	
103b/9	Ebū'l-Ḳiyās	ابوالقياس	Ebū'l-Ḳiyās Tūffāç ³²¹	
121b/6	Ebū Ca'fer	ابوجعفر	Ca'ferū'l- Maṣṣūr ³²²	
103b/10	Ebū Ca'fer Maṣṣūr	ابوجعفر منصور	Ebū'l-Ca'fer el- Maṣṣūr ³²³	
121a/12	Ebū Ca'fer Maṣṣūrī	ابوجعفر منصورى	Ebū'l-Ca'fer el- Maṣṣūr ³²⁴	
112b/4	Ebū Nūvāş	ابونواش	--	--
140a/6	Eflātūn	افلاطون	--	--
130b/3	Emīrū'l- Mū'minīn Ebūbekr Şiddīk	امير المؤمنين ابوبكر صديق	Ebūbekr ³²⁵	
103b/4	Emīrū'l- Mū'minīn 'Oşmān	امير المؤمنين عثمان	'Oşmān	
120b/7	Emīrū'l-	امير المؤمنين	'Ömer el-	

³¹⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 115a/2

³¹⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 115a/2

³¹⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 64a/6

³¹⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 30b/13

³¹⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 84b/6

³²⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 120b/10

³²¹ Ahmed, R. v./sn. 83b/16

³²² Sarıkaya, B. v./sn. 85b/14

³²³ Sarıkaya, B. v./sn. 83b/17

³²⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 83b/17

³²⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 30b/13

	Mü'minîn 'Ömer ibnü'l-Ḥaṭṭab	عمر ابن الخطاب	Ḥaṭṭāb ³²⁶	
110b/4	Emrū'l-Ḳays	امر القيس	--	--
127a/6	Erdāşir	ارداشیر	Erdeşir ³²⁷	
F				
130a/10	Fatik	فتاك	Fātik ³²⁸	
147a/13	Feleşīn ibn Cāsūr ibn Cüm ibn Şıdkıyā	فلسطين ابن جاسور جم ابن ابن صدقيا	--	--
147a/10	Ferīdūn	فريدون	Ferīdūn ³²⁹	
104b/6	fīl-i Maḥmūdī	فيل محمودی	Maḥmūd ³³⁰	
147a/11	Fīrūz	فیروز	--	--
H/H/Ḥ				
144a/2	Ḥālid bin Bermekī	خالد بن برمکی	Ḥālid bin Bermekī ³³¹	
124b/13	Ḥālī:d ibn Velīd	خالد ابن ولید	Ḥālid bin el- Velīd ³³²	
110b/6	Ḥālidīn Faẓıl	خالدین فضیل	--	--
148b/12	Ḥālidü'l-Velīd	خالد الوليد	--	--
111b/1	Ḥaṅṭla	حنطله	--	--
125b/2	Ḥapān	خپان	--	--
143b/1	Ḥarīme	حریمه	--	--
142a/11	Hārūnü'r-Reşīd	هارون الرشید	Harūnü'r- Reşīd ³³³	
103a/3	Ḥızır	خضر	Ḥızır ³³⁴	

³²⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 30b/16

³²⁷ Ahmed, R. v./sn. 39a/2

³²⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 103b/8

³²⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 63a/9

³³⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 84b/10

³³¹ Sarıkaya, B. v./sn. 121a/6

³³² Sarıkaya, B. v./sn. 98b/17

³³³ Sarıkaya, B. v./sn. 119b/11

³³⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 80b/15

147a/11	Hürmüz	هُرْمُز	Hürmüz ³³⁵	
İ				
103b/1	İbn Maḥzūre	ابن محزوره	--	--
106a/16	İbn Mülcem	ابن ملجم	--	--
104a/7	İbnü'l-Hāc	ابن الحاج	--	--
103a/12	İbrāhīm	ابراهيم	İbrāhīm ³³⁶	
113a/11	İlyā	ايليا	--	--
142a/10	İmām 'Alī Mūsā Rızā	على موسى رضا امام	--	--
107a/5	İmām Hüseyin	امام حسين	--	--
147b/3	İmām Şāf'ī	امام شافعى	--	--
114b/12	'İsā	عيسى	'İsā ³³⁷	
114b/13	İshāk	اسحاق	--	--
116b/6	İskender	اسكندر	İskender ³³⁸	
119b/5	İskender-i Zū'lkarneyn	اسكندر ذو القرنين	--	--
120b/5	İskender-i Rūmī	اسكندر رومى	İskender-i Rūmī ³³⁹	
125a/8	İsmā'il Hallaḫ	اسماعيل خلق	--	--
K, K				
138a/13	Ḳanyat bin Müsellem	قنيت بن مسلم	--	--
133b/15	Kasrī	كسرى	--	--
129a/14	Ḳaydāfe	قيدافه	Ḳaydāfe ³⁴⁰	
147a/11	Ḳıyād	قياد	--	--
118a/12	Ḳubād Ekber	قباد اكبر	--	--
147b/8	Ḳubād ibn Fīrūz	قباد ابن فيروز	--	--
120a/12	Ḳubādü'l-Ekber	قباد الاكبر	--	--
L				

³³⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 39a/11

³³⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 3b/8

³³⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 9b/4

³³⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 3b/1

³³⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 28a/11

³⁴⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 104b/17

115b/11	Lūṭ	لوط	Lūṭ ³⁴¹	
M				
105a/12	Mehdī	مهدى	Mehdī ³⁴²	
146b/8	Meli:ke Hüsrev	ملیکه هسرو	--	--
127b/9	Melike Naşre	ملکه نصره	--	--
103b/11	Me'mūn	مأمون	Me'mūn ³⁴³	
125a/9	Mervān	مروان	Mervān ³⁴⁴	
142b/2	Merver	مرور	--	--
103a/4	Meryem	مریم	Meryem ³⁴⁵	
110b/7	Mes'ūd	مسود	--	--
140a/7	Metāb	متاب	--	--
133b/5	Mu'āviye	معاویه	Mu'āviye ³⁴⁶	
102b/13	Muḥammed Muştafā	محمد مصطفی	Muḥammed ³⁴⁷	
121b/4	Muḳlāş	مقلاص	--	--
111b/14	Munṭazīr	منظیر	--	--
113b/6	Mūsā	موسى	Mūsā ³⁴⁸	
141b/7	Mūsā ibn Maḥmūd	موسى ابن محمود	--	--
144b/4	Muşaffā	مصفا	--	--
144b/1	Muş'an	مصعان	--	--
142b/14	Muşkale	مصقله	Muşkale bin Hübeyr ³⁴⁹	
N				

³⁴¹ Sarıkaya, B. v./sn. 125b/8

³⁴² Sarıkaya, B. v./sn. 94b/3

³⁴³ Sarıkaya, B. v./sn. 42b/11

³⁴⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 7b/9

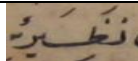
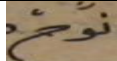

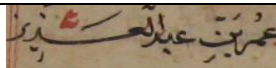
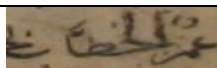
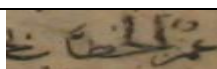
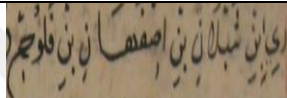
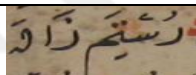
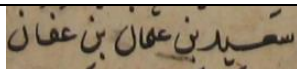

³⁴⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 39a/11

³⁴⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 90b/16

³⁴⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 4b/7

³⁴⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 9b/4

³⁴⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 120a/14

127b/9	Naşre	نصره	Nazīre ³⁵⁰	
106a/13	Nūḥ	نوح	Nūḥ ³⁵¹	
Ö				
115a/3	‘Ömer	عمر	‘Ömer el- Ḥaṭṭāb ³⁵²	
133b/9	‘Ömer ‘Abdu’l- ‘Azīz	عمر عبدالعزيز	‘Ömer bin ‘Abdu’l-‘Azīz ³⁵³	
103b/7	‘Ömer bin el- Ḥaṭṭāb	عمر بن الخطاب	‘Ömer el- Ḥaṭṭāb ³⁵⁴	
149a/2	‘Ömer ibn Ḥaṭṭāb	عمر ابن خطاب	‘Ömer el- Ḥaṭṭāb ³⁵⁵	
P				
123b/6	Pürsādvān	پورسادون	--	--
R				
136b/14	Rey ibn Saqlān ān-Işfahān ibn Bülūc	اصفهان ابن بولج رى ابن سقلان ان	Riy ibn Şeblā bin Işfahān bin Felūc ³⁵⁶	
146b/12	Rüstem ibn Zāl	روستم ابن زال	Rüstem-i Zāl ³⁵⁷	
S/Ş/ Ş				
105b/11	Sa‘du’l-Muḳarṭī	سعدالمقرطى	--	--
138a/11	Sa‘īd bin ‘Oşmān ibn ‘Affān	بن عثمان ابن عفان سعيد	Sa‘īd bin ‘Oşmān bin ‘Affān ³⁵⁸	
115b/15	Sa‘īdū’l- Müseyyeb	سعيدالمسيب	Sa‘īd bin el- Müseyyb ³⁵⁹	
106b/13	Şāliḥ	صالح	Şāliḥ ³⁶⁰	

³⁵⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 103a/8

³⁵¹ Sarıkaya, B. v./sn. 27a/3

³⁵² Sarıkaya, B. v./sn. 30b/16

³⁵³ Sarıkaya, B. v./sn. 66a/6

³⁵⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 30b/16

³⁵⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 30b/16

³⁵⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 108b/2

³⁵⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 40a/4

³⁵⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 111a/15

³⁵⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 145a/1

³⁶⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 87a/5

105b/10	Şāliḥ ibn Kīsān Maḫşūre	ابن كيسان مقصوره صالح	Şāliḥ ibn Kīsān ³⁶¹	صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ
114b/15	Sāre	ساره	--	--
127a/12	Sāṭirūn ibn-i Astarūn	ابن اسطرون ساطرون	Sāṭirūn bin Astarūn ³⁶²	سَاطِرُونِ بْنِ اسْطَرُونِ
144a/2	Selmān	سلمان	Selmān ³⁶³	سَلْمَانَ
148b/10	Selmān-ı Fāris	سلمان فارس	Selmān ³⁶⁴	سَلْمَانَ
118b/6	Sengin Derī Derī?	سنکین دری دری	--	--
106a/16	Sivā‘	سواع	Sirā‘ ³⁶⁵	سِرَاعِ
146b/8	Sultān Maḫmūd	سلطان محمود	Sultān Maḫmūd ³⁶⁶	سَلْطَانَ مَحْمُودِ
118b/13	Sultān Maḫmūd Ġaznevī	محمود غزنوی سلطان	Sultān Maḫmūd ³⁶⁷	سَلْطَانَ مَحْمُودِ
146b/7	Sultān Maḫmūd Sebūktigin	محمود سبکتگین سلطان	Sultān Maḫmūd ³⁶⁸	سَلْطَانَ مَحْمُودِ
146b/14	Sultān Sencer Ĥorāsānī	سنجر خراسان سلطان	Sultān Sencer ³⁶⁹	سَلْطَانَ سَنْجَرِ
103a/3	Süleymān	سليمان	Süleymān ³⁷⁰	سُلَيْمَانَ
Ş				
126a/2	Şāfūr	شافور	Şāpūr ³⁷¹	شَآبُورِ
127b/3	Şāfūr-ı Zül- Eknāf	شافور ذول اکتاف	Şāpūr ³⁷²	شَآبُورِ
111b/12	Şerīk	شريك	--	--
111b/7	Şerīk ibn ‘Ömer	شريك ابن عمر	--	--

³⁶¹ Sarıkaya, B. v./sn. 86a/12

³⁶² Sarıkaya, B. v./sn. 102b/12

³⁶³ Sarıkaya, B. v./sn. 124a/9

³⁶⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 124a/9

³⁶⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 87a/1

³⁶⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 79a/1

³⁶⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 79a/1

³⁶⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 79a/1

³⁶⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 79a/1

³⁷⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 9b/11

³⁷¹ Sarıkaya, B. v./sn. 98b/8

³⁷² Sarıkaya, B. v./sn. 98b/8

130a/11	Şeymā	شيماء	--	--
T/Ṭ				
117a/10	Ṭārīḳ	طارق	Ṭārīḳ ³⁷³	
117a/6	Ṭārīḳ ibn Ziyād	طارق ابن زياد	Ṭārīḳ ³⁷⁴	
150b/9	Tübba‘	تبع	Tübba‘ ³⁷⁵	
'U				
121a/1	'Utbe	عتبه	'Utbe ³⁷⁶	
120b/9	'Utbe ibn 'Īrvān	عتبه ابن عيرون	'Utbe ³⁷⁷	
V				
107a/6	Velīd ibn 'Abdu'l-melīk	وليد ابن عبد الملوك	Velīd bin Müslim ³⁷⁸	
136a/8	Velīd ibn Müslim	وليد ابن مسلم	Velīd bin Müslim ³⁷⁹	
Y				
106a/15	Yağūb	يعقوب	Yağū s/Ya‘uḳ? ³⁸⁰	
107a/3	Yaḥyā	يحيى	Yaḥyā ³⁸¹	
107a/2	Yaḥyā bin Zekeriyyā	يحيى بن زكريا	Yaḥyā ³⁸²	
103a/5	Ya‘ḳūb	يعقوب	Ya‘ḳūb ³⁸³	
106a/15	Yaḳūḳ	يقوق	Yağūs/Ya‘ūḳ? ³⁸⁴	
141a/6	Yeşri:b ibn Māyir	يثيرب ابن ماير	Yeşrib bin Ḳāni ³⁸⁵	

³⁷³ Sarıkaya, B. v./sn. 66a/8

³⁷⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 66a/8

³⁷⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 83b/9

³⁷⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 94b/12

³⁷⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 94b/12

³⁷⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 108a/2

³⁷⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 108a/2

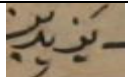
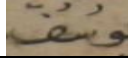
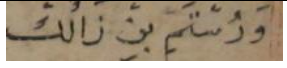
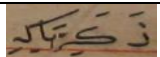
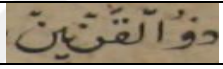

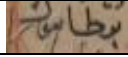
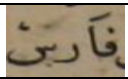
³⁸⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 87a/1

³⁸¹ Sarıkaya, B. v./sn. 58b/12

³⁸² Sarıkaya, B. v./sn. 58b/12

³⁸³ Sarıkaya, B. v./sn. 177b/1

³⁸⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 87a/1

143a/6	Yeẓīd	يزيد	Yeẓīd ³⁸⁶	
114b/14	Yūsuf	يوسف	Yūsuf ³⁸⁷	
Z/Z̄/Z̄̄/Ẓ				
137b/9	Zāl ibn Sām Rūstem ibn Zāl	ابن سام ابن روستم زال	Rūstem bin Zāl ³⁸⁸	
103a/4	Zekeriyyā	زكريا	Zekeriyyā ³⁸⁹	
117b/5	Zeyd ibn Maḥmūd	زيد ابن محمود	--	--
127b/8	Ẓiren	ضرن	--	--
127a/13	Ẓiren ibn Ḥalīm	ضرن ابن حليم	--	--
149a/5	Zū'l-ḳarneyn	ذولقرنين	Zū'l-ḳarneyn ³⁹⁰	
Millet, Boy, Kavim Adları				
'A				
110a/14	'Arab	عرب	'Arab ³⁹¹	
B				
119b/4	Bulḡar	بولغار	Bulḡar ³⁹²	
120a/6	Burṭās	برطاس	Burṭās ³⁹³	
Ç				
119b/15	Çaġanī	جغانى	--	--
F				
110a/11	Fārs	فارس	Fārs ³⁹⁴	
H				

³⁸⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 128b/2

³⁸⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 177b/8

³⁸⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 17b/5

³⁸⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 110b/11

³⁸⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 208b/17

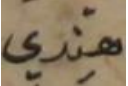
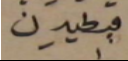
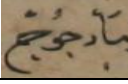

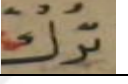
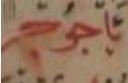

³⁹⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 62b/4

³⁹¹ Sarıkaya, B. v./sn. 99b/1

³⁹² Sarıkaya, B. v./sn. 135b/17

³⁹³ Sarıkaya, B. v./sn. 190b/6

³⁹⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 63b/4

147a/5	Hindī	هندي	Hindī ³⁹⁵	
138b/11	Hindū	هندو	--	--
K				
103b/4	Ḳıbtī	قبطی	Ḳıbtī ³⁹⁶	
M				
132b/13	Me'cūc	ماجوج	Me'cūc ³⁹⁷	
T				
112a/4	Tāzī	تازی	Tāzī ³⁹⁸	
132a/9	Türk	ترك	Türk ³⁹⁹	
Y				
132b/13	Ye'cūc	يعجوج	Ye'cūc ⁴⁰⁰	
Hayvan Adları				
Ā				
127a/16	āhū	أهو	āhū ⁴⁰¹	
B				
131b/8	balıḳ	بالیق	balıḳ ⁴⁰²	
130a/6	būzīne	بوزینه	--	--
C				
119b/14	cibin	جبین	--	--
Ç				

³⁹⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 67a/15

³⁹⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 86a/9

³⁹⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 100b/14

³⁹⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 148b/2

³⁹⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 28b/3

⁴⁰⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 192a/16

⁴⁰¹ Sarıkaya, B. v./sn. 280b/11

⁴⁰² Sarıkaya, B. v./sn. 41b/17

108b/6	çıyan	چیان	çıyan ⁴⁰³	
E				
117b/3	efî	افعی	efî ⁴⁰⁴	
126a/7	ejderhâ	اژدرها	ejderhâ ⁴⁰⁵	
F				
127b/1	fâhtek	فاختک	--	--
104b/9	fîl	فیل	fîl ⁴⁰⁶	
G, Ğ				
149b/10	gāvmîş	کاو می‌ش	gāvmîş ⁴⁰⁷	
127a/15	ğaz	غاز	ğaz ⁴⁰⁸	
H, Ĥ				
133a/13	ħurûs	خروس	ħurûs ⁴⁰⁹	
133a/15	ħu.rûs	خوروس	ħurûs ⁴¹⁰	
K, Ķ				
123b/4	qarçığa	قارچیغا	--	--
149b/13	qarğa	قرغه	qarğa ⁴¹¹	
135b/1	kerkes	کرکس	kerkes ⁴¹²	
131b/2	qonğ	قونک	--	--
123a/1	qoy	قوی	qoyın/qoyun ⁴¹³	
106a/6	quçkaç	قوجقاچ	--	--

⁴⁰³ Sarıkaya, B. v./sn. 122a/1

⁴⁰⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 67a/7

⁴⁰⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 23b/17

⁴⁰⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 25b/3

⁴⁰⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 272b/3

⁴⁰⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 226b/1

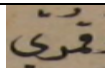
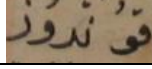

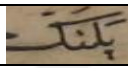
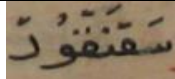
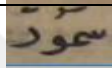

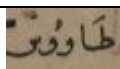

⁴⁰⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 17b/13

⁴¹⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 17b/13

⁴¹¹ Sarıkaya, B. v./sn. 65a/15

⁴¹² Sarıkaya, B. v./sn. 123b/8

⁴¹³ Sarıkaya, B. v./sn. 131b/2

148a/2	qumrī	قمری	qumrī ⁴¹⁴	
131b/8	qunduz	قوندوز	qunduz ⁴¹⁵	
L				
123b/4	laçin	لاچن	--	--
M				
117b/3	mār	مار	mār ⁴¹⁶	
P				
127a/16	pāhtek	پختک	--	--
120a/3	peleng	پلنگ	peleng ⁴¹⁷	
S,Ş				
147b/1	saqankūr	ساقنقور	saqankūr ⁴¹⁸	
148a/2	samūr	سمور	samūr ⁴¹⁹	
149b/13	sār	سار	--	--
123b/3	sincāb	سنجاب	sincāb ⁴²⁰	
136a/2	şūfiyā	صوفیا	--	--
Ş				
118a/13	şīr	شیر	--	--
T,Ṭ				
139b/13	ṭāvus	طاوس	ṭāvu:s ⁴²¹	
106b/10	tëve	تیوه	--	--
119b/12	toḥı	توخی	--	--
136a/7	toḥu	توخو	--	--
139b/1	tonḡguz	تونکوز	ṭoñuz ⁴²²	

⁴¹⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 126a/3

⁴¹⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 191b/16

⁴¹⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 180a/6

⁴¹⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 73a/14

⁴¹⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 304b/15

⁴¹⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 296a/7

⁴²⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 161a/12

⁴²¹ Ahmed R. v./sn. 256b/16

⁴²² Sarıkaya, B. v./sn. 293b/10

123b/4	tülki	تولكى	--	--
Y				
108b/6	yılan	يلان	yılan ⁴²³	
Bitki Adları				
‘A				
133a/4	‘avdü’ş-Şalīb	عود الصليب	--	--
B				
133a/7	bādām	بادام	bādām ⁴²⁴	
C				
131b/6	cevz	جوز	cevz ⁴²⁵	
D				
139b/6	dārçin	دارچين	dār-çini ⁴²⁶	
E				
126a/7	enār	انار	enār ⁴²⁷	
136b/13	engūr	انگور	--	--
F				
123a/8	fındıç	فندق	fındıç ⁴²⁸	
H,Ḥ				
142a/5	ḥabbü’l-bana	حب البانہ	--	--
126a/7	ḥu:rmā	خورما	ḥurmā ⁴²⁹	
İ				

⁴²³ Sarıkaya, B. v./sn. 46a/14

⁴²⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 157b/7

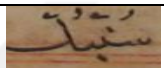

⁴²⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 151a/2

⁴²⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 257b/17

⁴²⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 313a/4

⁴²⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 72a/8

⁴²⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 158a/12

122b/12	incīr	انجیر	incīr ⁴³⁰	
M				
139b/6	māmīrān	مامیران	--	--
P				
124a/3	penc-engüšt	پنج انگشت	--	--
S,Ş				
103a/14	sāc	ساج	sāc ⁴³¹	
110b/3	şad-berg	صدبرك	--	--
103a/15	şanavber	صنوبر	--	--
140a/1	sünbül	سُنْبُل	sünbül ⁴³²	
Ş				
133a/7	şeftālū	شفتالو	--	--
142b/12	şimşād	شمشاد	--	--
T				
131b/9	tāḡ	تاغ	--	--
124a/3	turunc	تُرُنْج	turunc ⁴³³	
'Ū				
103b/6	'ūd	عود	'ūd ⁴³⁴	
Ü				
141a/1	üzüm	اوزوم	üzüm ⁴³⁵	
Z				
143a/10	za'ferān	زعفران	za'ferān ⁴³⁶	

⁴³⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 150a/13

⁴³¹ Sarıkaya, B. v./sn. 83b/8

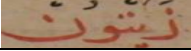

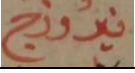
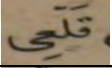
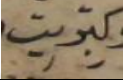
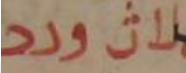
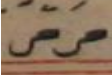
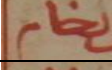
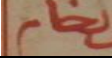
⁴³² Sarıkaya, B. v./sn. 298b/17

⁴³³ Sarıkaya, B. v./sn. 147b/2

⁴³⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 154a/2

⁴³⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 107a/6

⁴³⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 153b/7

103b/7	zeytün	زیتون	zeytün ⁴³⁷	
Maden Adları				
D				
113b/14	dür	دُر	dür ⁴³⁸	
F				
114a/3	fîrûze	فیروزه	fîrûzec ⁴³⁹	
G				
147a/9	gügerd	گوگرد	--	--
K, Q				
107a/10	qal'î	قلعی	qal'î ⁴⁴⁰	
148a/7	kibrît	کبریت	kibrît ⁴⁴¹	
L				
133b/7	lâceverd	لاجورد	lâjeverd ⁴⁴²	
M				
133b/8	mermer	مرمر	mermer ⁴⁴³	
113b/16	mi:s	میس	--	--
R				
105b/2	ruḥām	رخام	ruḥām ⁴⁴⁴	
113b/7	ru:ḥām	روخام	ruḥām ⁴⁴⁵	
S				
145b/2	Say taşı	سای تاشی	--	--

⁴³⁷ Sarıkaya, B. v./sn. 153a/3

⁴³⁸ Sarıkaya, B. v./sn. 148a/6

⁴³⁹ Sarıkaya, B. v./sn. 75b/14

⁴⁴⁰ Sarıkaya, B. v./sn. 73b/2

⁴⁴¹ Sarıkaya, B. v./sn. 34a/13

⁴⁴² Sarıkaya, B. v./sn. 78a/5

⁴⁴³ Sarıkaya, B. v./sn. 85b/17

⁴⁴⁴ Sarıkaya, B. v./sn. 73b/3

⁴⁴⁵ Sarıkaya, B. v./sn. 73b/3

Y				
123b/4	Yada taşı	یادا تاشی	--	--
Z				
108a/3	zümürüd	زمرّد	zümürüd ⁴⁴⁶	زمرّد

⁴⁴⁶ Sarıkaya, B. v./sn. 73b/5

7. SONUÇ

Bu çalışmada Doğu Türkçesi ile yazılmış ve daha önce üzerine çalışma yapılmamış olan *Acayibü'l- Mahlukat ve Garayibü'l-Mevcudat* adlı eserin 101a-150b numaralı yapıtları, *Giriş, Yazım ve Dil Özellikleri, Metin, Türkiye Türkçesine Aktarım, Dizin* başlıkları altında incelenmiştir.

Acayibü'l- Mahlukatların, Türk edebiyatına girişi Fars ve Arap edebiyatının etkisi ile olup Türk edebiyatında Batı Türkçesi ile çok sayıda tercümesi yapılmıştır. Doğu Türkçesi ile tespit edilen iki tercüme bulunmaktadır. Bu tercümelere ilki Bennâi bin Muhammed Herevî tarafından yapılmıştır. İkinci tercüme ise üzerinde çalıştığımız tercümedir. Bu tercümenin mütercimi, yazıldığı dönem ve yazıldığı muhit hakkında eser içerisinde ve eserin yer aldığı katalogta bilgi bulunmamaktadır. Eserin ilk yapıtlarında ismi zikredilen “Yakûb? Ahund”un eseri satın alan bir kişinin adı olduğu düşünülmektedir.

Dil özellikleri ve söz varlığı eseri, Doğu Türkçesinin alt dönemi olan Klasik sonrası Doğu Türkçesi dönemi içerisinde 17. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasına yerleştirmemize olanak sağlar. Bu tercüme Klasik sonrası Doğu Türkçesi dil özellikleri göstermekle birlikte şu özellikler ile Yeni Uygur Türkçesine de yaklaşır:

1. Yeni Uygur, Özbek, Azerbaycan, Türkmen Türkçesi gibi çağdaş lehçelerde alfabede bir işaret olarak da yer alan *kapalı e* sesinin metnimizdeki varlığı;
2. *Alta, yette, tola* gibi sözcüklerde görülen ünlü genişlemesi hadisesi;
3. *Savuk, otra, ilgeri, taşkarı* gibi sözcüklerde görülen ünlü düzleşmesi hadisesi;
4. *Çaf-, fiş-, fiti-, fut, taf-* gibi sözcüklerdeki p>f değişmesi;
5. *Çaç-* sözcüğünde görülen s>ç değişmesi;
6. *Ëkki, kattıg, neççe, sekkiz, yette* gibi sözcüklerde görülen ünsüz ikizleşmeleri;
7. ‘Aceb, mertebe, ferâgat gibi yabancı kökenli sözcüklerde yaşanan anlam değişimleri;
8. Söz varlığı bakımından Yeni Uygur Türkçesinin yerel dil özelliklerini yansıtan sözcükler barındırması: 104b/3 açkuluğ “anahtarlık” (YUyg. *açku, açkuç, açkı* NECİP,2; *açqu*

JARRING, 12), 137a/14 aylandur- “dolaştırmak, döndürmek” (YUyg. *aylandur-* İL, 214), 124b/12 bala-barqa “aile” (YUyg. *balabarqa ~bala ba-qa ~ balavaqa* JARRING, 46; *balabarqa* SHAW, 104), 133a/5 çaqqan “coşkun, hareketli,” (YUyg. *çaqqan* SHAW, 199), 139b/14 mana “işte!” (Y.Uyg. *mana* NECİP, 261), 149b/11 öpke “akciğer” (YUyg. *öpke* SHAW, 50; NECİP, 306), 146a/7 öşni “omuz” (YUyg. *öşni* SHAW,66), 105a/16 türgük ~ 109b/1 tügrük “sütun, direk”(YUyg. *töbrök ~ tövrök~ töök ~ török ~ tögrök* JARRING, 317).

Batı Türkçesi ile yazılmış çok sayıda örneği bulunan *Acayibü'l- Mahlukat*'ın Doğu Türkçesi ile yazılmış bir örneğini teşkil etmesi bakımından önem arz eden bu çalışmanın, geçiş dönemi gramer çalışmalarına katkı sağlayacağını, Türk dili ve Türk költürü araştırmalarında önemli bir yer tutacağını düşünmekteyiz.

8. KAYNAKÇA

ALİŞİK, Eralp (2014), “Orta Asya Türk Moğol Tarihçiliğinde Türk Soylu Toplulukların Ortak Tarihi ve Edebi Anlayışı Üzerine Katkılar”, **XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildirileri 11-13 Kasım 2014**, İstanbul: 171-185.

ALİYEVA, Minera (2013), **Lobnor Ağzı**, Türk Dil Kurumu Yay., İstanbul.

ALPER, Serap (2013), **Vākı‘āt-ı Emīr Témür (Giriş-Metin-Türkiye Türkçesine Aktarım-Dizin-Tıpkıbasım)**, basılmamış doktora tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BAKIRCI, Fatih (2015), **Doğu Türklük Sahasında Gül ve Bülbül: Salâhî, Gül ü Bülbül-II**, Türkiye Alim Kitapları, Saarbücken.

BAKIRCI, Fatih (2016), **Ömer Baki Hamse-i Nevayî –I- Ferhad ü Şirin**, Kesit Yay., İstanbul.

BARTHOLD, Wilhelm (2002), **An Historical Geography of Iran**, trans.: Svat SOUCEK, Princeton University Press, New Jersey.

CLAUSON, Sir Gerard (1972), **An Etimological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish**, Oxford.

ÇELİK, Bilal (2012), “Saidiye Hanlığı ve Hocalar Devri Kaynakları (1514-1762)”, **History Studies: International Journal of History**, S.4, Samsun: 65-89.

COŞKUN, Volkan (2001), “-ğinä ve -raq Eklerinin Tarihi Türk Şiveleri ve Özbek Türkçesinde Kullanılışları”, **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, Ankara: 599-614.

COŞKUN, Volkan (2014), **Özbek Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

ÇELİKBAY, Ayhan (2006), “Yeni Uygur Türkçesindeki Ses Hadiselerine Art Zamanlı Bir Bakış”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 107-129.

DANKOFF, R.- KELLY, J. (1982-1984-1985), **Mahmūd al-Kāşyarī. Compendium of Turkic Dialects (Dīwān Luyāt at-Turk) Part I-II-III**, Edited and Translated with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly, Cambridge. Sources of Oriental Languages and Literatures 7, Turkish Sources VII.

DOĞAN, Levent (2012), “Uygur Türkçesi’nde çu, gu ve ze Edatları”, **Türklük Bilgisi Araştırmaları Journal of Turkish Studies**, S.7/1

ECKMANN, János (2017), **Çağatayca El Kitabı**, Çev.Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

ECKMANN, János (2017), **Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar**, Türk Dil Kurumu Yay, Ankara.

ERGİN, Muharrem (2013), **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay., İstanbul.

GABAIN, Annemarie von (1988), **Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın)**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

GEDİZLİ, Mehmet (2011), **Acâibü'l-Mahlûkat (200a-404a) (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük)**, basılmamış doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

JARRING, Gunnar (1964), **An Eastern Turki-English Dialect Dictionary**, Lund.

HOFMAN, H.F. (1969), **Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey Section III**, Utrecht.

KANAR Mehmet (2008), **Farsça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul.

KANAR Mehmet (2012), **Arapça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul.

KOÇAOĞLU, Timur (2003), “Tarihî Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi”, **Türk Kültürü**, S.483-484, Ankara: 266-281.

KORAŞ Hikmet (1998), **Özbek ve Uygur Türkçelerinde İsim**, basılmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

KÖPRÜLÜ, Fuat (1954), “Çağatay Edebiyatı”, **İslam Ansiklopedisi**, C.3, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul.

KÖPRÜLÜ, Fuat (2004), **Edebiyat Araştırmaları-2**, Akçağ, Ankara.

Kur'an-ı Kerim, Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://kuran.diyaret.gov.tr/>, (E.T. 7.10.2019)

KURBAN, İklil (1992), **Hocalar Devri**, basılmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KUT, Günay (1985), “Türk Edebiyatında Acâibü'l-Mahlûkât Tercümelere Üzerine”, **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi 23-28 Eylül 1985**, C.1. İstanbul: 183-193.

KUT, Günay (1988), “Acâibü'l-Mahlûkât”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.1, TDV Yay., Ankara: 315-317.

LESSING, Ferdinand D. (2003), **Moğolca-Türkçe Sözlük 1: A-N, 2: O-C (Z)**, Çev. Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

MAİMAİTİAİLİ, Nuerjamali (2019), **Çağdaş Uygurcanın Ağzları ve Söz Varlığı**, basılmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MINORSKY, Vladimir Fedorovich (1937), **Ḥudūd al- ‘Ālam “The Regions of The World”**, London.

MOHAMMAD, Raghed (2015), “Yeni Uygur Türkçesindeki Arapça Kelimelerde Görülen Anlam Değişimleri Üzerine”, **Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi**, S.5: 46-57.

Mütercim Âsım Efendi (2009), **Burhân-ı Katı Mütercim Âsım Efendi**, Haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

NECİP, Emir Necipoviç (2013), **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Çev. İklil Kurban, Türk Dil Kurumu Yay., İstanbul.

ORAL-SEYHAN (2004), Tanju, “Orta Türkçede Arapça ve Farsçadan Alıntılarda Türkçeleştirme”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül 2004**, C.1, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara: 2687-2706.

ÖZ Aynur (1999), **Özbek Türkçesinde İsimler**, basılmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÖZKAN Fatma (2003), “Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz/Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?”, **Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, S.27, Ankara: 157-178.

ÖZTÜRK, Rıdvan (1992), **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, basılmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÖZTÜRK, Rıdvan (2015), **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

RÄSÄNEN, Martti (1969), **Versuch Eines Etymologischen Wörterbuchs der Türkprachen**, Helsinki.

RIEU, C. (1879), **Catalogue of The Persian Manuscripts In The British Museum**, London.

SARIKAYA, Bekir (2010), **Rükneddin Ahmed'in Acâibü'l-Mahlûkat Tercümesi (Giriş-Metin-Sözlük)**, basılmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

SHAW, Robert Barkley (2014), **Kâşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü**, Çev. Fikret Yıldırım, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

STEINGASS, Ferdinand (1988), **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, London.

STRANGE, Guy Le (1987), **The Lands of the Eastern Caliphate**, New York.

SÂMÎ Şemseddin (1996), **Kamûsü'l-A'lâm**, C.1-6, Kaşgar Neşriyat, Ankara.

Şeyh Süleyman Efendi Özbekî el-Buharî (1298/1882), **Lugat-i Çağatay ve Türkî-i Osmanî** (*Türk Dilleri Araştırmaları*, Cilt 13, İstanbul 2003).

TAŞAĞIL, Ahmet (2012), “Türkistan”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.41, TDV Yay., Ankara.

TEKİN, Talat (2016), **Orhon Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

Uygur Tiliniñ İzahlik Luğiti (1990), Milletler Neşriyatı.

YILDIRIM, Fikret (2015), **Doğu Türkistan'ın Yer Adları**, Kesit Yayınları, İstanbul.

ZETTERSTÉEN, Karl Vilhelm (1930), **Die Arabischen Persischen und Türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Uppsala**, Uppsala.

9. ÖZGEÇMİŞ

Bu çalışmanın sahibi Gamze Çelik, 27.12.1993 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini Ambarlı İlköğretim Okulunda, ortaöğrenimini Mehmet Baydar Lisesinde tamamladı. 2013 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2017 yılında bu bölümden mezun oldu. Aynı sene Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Programında yüksek lisansa başladı.

10. TIPKIBASIM

عورتانی بسیار پنهانی قیلا دور دریا دریا بر کون چشیده
 غیبی قیلا قالا لازم بولدی ایگین لاریشی پالیب اول صخره
 نیشنگه اوستونینده قویدیلار اول صخره سرو پالاریشی ایلیب
 یوروی بردی آرقا سیدنی یوکوردیلار بیتا مادیلار
 آخیر قوم لاری بار یوق لاریشی کوردیلار پیلدیلار کیم
 بده عیب ایکانلاریشی آندیق کینی اول بختان پوزدنی
 خلاص بولدیلار عصابیله اوردیلار هم یاره یاره زخم
 بولدی چمغ زخم لاریشی سوچقا باشلادی بیزه زخمی
 اسکندر ده تاپتی لاریشیگه اروم زیانید اختیار کیک
 ایدیکیم ای آهیز ادر لاریشی لبق قلینگلار سمانلیق قیلانگلار
 یمان لبق قلیبا نکیذ لار فراغوش قیلا نکیذ لار حق ساری
 بولیه نوبه قلینگلار بنده ساری بولیه غنر قولونکیذ
 لار کیم بوشور کونکلیده قوشپه راحت ایکی جهها
 نذاکورکای اسکندر ده بر صخره تاپتی لاریشیگه قیلا

بار ایدی کیم ادرسی بی که یار اسی لارا اول باره ده غافل
ایردی نیجه زمان جانیه زمان بردی لار اسی کا احان
بردی لارا اول عبارت قیلاق ع کا بیل یق قیلور ایدی
کوسه کوسه بتلاسه برهای بخیل یق قیلور ایدی
بخشی لاریه دوست توتار اما بخشی یق قیلاس اما
بیانلاریه دوست توتار سمانلیق قیلور اولوم سنی
دوست توتار کناه سببی دین اما کناه دین قول
یقلاس ادرسی شنگ قصدی سیک ایچک ده دور دونیا
ایتور که ای حریص ایچک لار شنگ او چون نه کسفت
لار نه مشقت لار تار تار سیز لار مندی ایچک شو شکیال ختم
ایماس بولوب حار ایدی ییب بو او نکاز کان ایماس دور
ار کیز راحت یوزی کور کان ایماس دور کوشی شنگ ایچک
لار یعنی کور سیه کیز منکا باو و ما سمانیم عن یقین کلماس
از قاطر فیق یایب باقتمای قاجار صخره صخره
صخره تا پستی لارا اندا پتیب دور لار ای صخره پات خنه

خواب

خواب
برق
زیر
اتیا
ترج
بسی
دیج
سج
لیق
راز
یان
را
ند
ند
دیج

خراب بولور سين بغداد عم او عثمانه او جونغيم سنده
 بر واقلا زور بد هيت بوزني كيوك ياد شاه ننگ
 زور خردي قا جعلي سين انداخ مقام دين صخره
 ايتا ننگان بر صخره زور رجا زور تا شو او نغان
 زور لار كيم راسته ليق خدای تعالی ننگ ترا زور
 بيسي زور ننگ برلم عدل قیلور لار بالفانچي ليق
 ديوننگ پيمانه بيسي زور ابي وزرند آرم راسته
 بسوز لاكيل اگر قبيلچي قراموقچي كنه هم بوليه راسته
 ليق خداننگ نوري زور راسته كوي لار سيلان
 راسته بسوز لاكيل تا اننگه راسته ليق پيدا بولغان
 بالفانچي لار بيله بالفان ايتما غيل كيم بالفان بولغان
 راسته ليقدين پيدا بولغان بسوه دوا زور بالفان
 بدين پيدا بولغان بسوه زور زور چندان كشي لار
 زني اولتور در شهر لارني خراب قیلور انامني اولتور
 دين قهيدني انادين خدا قیلور الهی و سيندركه خود

او غفل دين قهيدنا ايا اين جدي قتل الهی و سيندركه
 موسي و بوزني قهيدنا ايتما راسته

حضرت مولانا ابان سكي مرگي حاكم ننگه
 قدر قهيدنيتم قارغالوق دين ايتيم غافير لاري غم

مین که بوضوحی ایشور کای سین تا انکه بوجو حکمت
ناطقه و بوضوحی طامه دین عبرت الفایلا و بالله العظمی
والتوفیق واللہ اعلم بالصواب تورتونجی رکن
بش باب ایردی باب اول مسجد شریف لارنیک بیانی
ایردی مسجد بیت المقدس نبی حضرت داود علیہ السلام
ایکان مسجد ترور اور نلوغی مینک کنز ترور توغراسی
بیتی یوز کنز ترور اینکده امینک سیتی یوز تو کوک ترور
مینک بش یوز سلیمه باردور التوندن برنجدن کیم
مینک قندل شمع کو یار هر یلید امینک مینک کنز حمید اندا
سالور لاریتی یوز فرانش خیز تنکار لبق قیلور الیک
التون کوب قویو غلو ق ترور الیک حنازه باردور تورت
یوز تر بارز ورتار ویسی قلعی دین ترور حیرت مینک
اونک طلا فید اکی بو توکی حضرت محمد مصطفیٰ صلی الله
علیه وسلم مینک صفا تلاری کمالا تلاری ترور رسول
طلا فید اکی بو توکی بسم الله الرحمن الرحیم نوحه حججه مجید

نینک

och kamera på materialet.
• Använd aldrig material ur samlingarna som skriv-
underlag. Kalkering är inte tillåten.

نیشک الحجدہ اوج کوشک زور و مظلوم کشی لارا و چون تیز
 و باب اشرفی ده تبت لکس مقام جبرائیل قبت املو
 باب د اور پیمان خوف باب التوبه باب الخطبه و محراب
 لار مریسم نیشک زور و زکریا نیشک زور باب الاسباط باب
 الوادی باب یعقوب مدت یستی یلدا ایستی اندرین نو
 بت حضرت مهتر سلیمان علیه السلام مد یستی اندر اعمارت
 بسیار قبله یلار مسجد غو کو بدور اما جمیع مسجد لار نیشک
 اولوغی اول زور یوز یکرم تورت منک پیغاب نیشک قبله
 پی تورو کعبه معظمه اول شمس بو عالحده بنا بولک
 کعبه معظمه ایدی قال الله تعالی ان اول بیله وضع
 بنا پس للذی بیکلمه مبارکاً و صدراً للعالمین اول
 شرف مبارک خانہ بی حضرت اراجم پیغاب علیه السلام
 بنا قبلغان ایکند لکی یکرم یستی کند اورش یکرم تورت کند
 ایشکی تورت کند اوج توکو و کی بار دور بری پیغاب
 تورو ایکی بی صنوبر پیغاب زور جووه بی تورت یوز

تورو حکم نیشک لارا و چون تیز
 حضرت مهتر سلیمان علیه السلام مد یستی اندر اعمارت
 بسیار قبله یلار مسجد غو کو بدور اما جمیع مسجد لار نیشک
 اولوغی اول زور یوز یکرم تورت منک پیغاب نیشک قبله
 پی تورو کعبه معظمه اول شمس بو عالحده بنا بولک
 کعبه معظمه ایدی قال الله تعالی ان اول بیله وضع
 بنا پس للذی بیکلمه مبارکاً و صدراً للعالمین اول
 شرف مبارک خانہ بی حضرت اراجم پیغاب علیه السلام
 بنا قبلغان ایکند لکی یکرم یستی کند اورش یکرم تورت کند
 ایشکی تورت کند اوج توکو و کی بار دور بری پیغاب
 تورو ایکی بی صنوبر پیغاب زور جووه بی تورت یوز

نیشک الحجدہ اوج کوشک زور و مظلوم کشی لارا و چون تیز
 و باب اشرفی ده تبت لکس مقام جبرائیل قبت املو
 باب د اور پیمان خوف باب التوبه باب الخطبه و محراب
 لار مریسم نیشک زور و زکریا نیشک زور باب الاسباط باب
 الوادی باب یعقوب مدت یستی یلدا ایستی اندرین نو
 بت حضرت مهتر سلیمان علیه السلام مد یستی اندر اعمارت
 بسیار قبله یلار مسجد غو کو بدور اما جمیع مسجد لار نیشک
 اولوغی اول زور یوز یکرم تورت منک پیغاب نیشک قبله
 پی تورو کعبه معظمه اول شمس بو عالحده بنا بولک
 کعبه معظمه ایدی قال الله تعالی ان اول بیله وضع
 بنا پس للذی بیکلمه مبارکاً و صدراً للعالمین اول
 شرف مبارک خانہ بی حضرت اراجم پیغاب علیه السلام
 بنا قبلغان ایکند لکی یکرم یستی کند اورش یکرم تورت کند
 ایشکی تورت کند اوج توکو و کی بار دور بری پیغاب
 تورو ایکی بی صنوبر پیغاب زور جووه بی تورت یوز

توقیان کز تو ز سندن لاری اسی تجزوره نینگ فرزند
لاریدین بولور اول کشیکه حکم تونی کیس ایردی تیغ ایردی
حضرت بیفامر خدا صلی الله علیه و سلم بیمانی ایگین
کیار ایردیلا حضرت ابراهیم و عیسی و عثمان قسطنطین
کیار ایردیلا عبدالله ابن زید دیباچ تونی کیار ایردیلا
دایم مشک خود کویدور و ایردی ایگی قندل قویوب
زیتون یاغی کویدور ایردیلا حضرت عمر ابن الخطاب
مداین شی الدیلا رالتون شمشه تاپتی لاری کلنو
رودب آنذا آستی لاری ابو القبا پیش بریا شیل یا قوت
جام تاپتی انشی هم آنذا آستی لاری ابو جعفر منصور
قارورک فرعونیه ایباردی آنندین بتت خانی حواء
موند خلیفه که رالتون بتت ایباردی که موشکا ایجا
کلنو کیل باشی جالفیل دیب مادی موند هم اول
بتت شی کعبه ایباردی آنندین انشی هم بوزوب ورف
قیلدیلا کعبه نینگ برششی اولدو کیم پریم نینگ کوزی

نوشار

نوشار الهه بعلامای قالماسی او پستونی بیلیم هیچ جانور
 او چوب او تماشای بر جانور کلمه چوره پستی طوفان قلمو
 بر جوشی و طوبور کعبه کلمه ایچین بولور بر کاتواق
 لاریون ایب بار سه عده نر و نخرم بولور اعا بر کرسد
 بار ایدی دوام حرم شنگ تواقیدن یغیب قویا ایدی
 کوب جانور لاری کلب طوفان قیلور ایدی لاری کوبه اول
 جانور لاری تواق ایب بر ایدی آخر این الی حاج
 تواق اول کوبه شنگ قولی نکی کبستی ابره که ملک کبستی
 ایدی قصد قیلدی کعبه نکی ویران قیلغای لشکر بعدد
 بیله کلب عبد المطلب شنگ تیوه لاری نکی پور و کبسته
 الدی عبد المطلب ابره قاشیف کلب تیوه لاری نکی بر
 کیل دیویلار ابره در غضب بولوب ایشی که شنگ کعبه نکی
 بوز و شوم دین شنگ نکی خرنیک یوق تواق قلمای تیوم
 نکی بر کیلار پستی دیوی حوج عبد المطلب ایشی لاری کعبه

خدايشنگ اويي تو در ايکاپسي اولدور سپنگا غور کور اولدور
بيشي ويران قيلدور وراس ديب قويدوب ابرخه نيشنگ الودي
دين حقيب آجقو لوقني ايب مبارک خان نيشنگ اوستو
نيکاتاشلاب قويديلار ان نغذالبيت رنگا بنظره
يعني اول ادي نيشنگ ايکاپسي سني رورسين نوت بکاي سني
اويوننگ کا اما ابرخه نيشنگ نيلدور چيوردیسي بار ایدی
همه عالمی برزخاند ایاره یاره قيلدور ایدی اول قيل
شي بو شایب قويدیلار ديلار بتمام لشکر هر ايکي طرفين
قراپ قويدوب ايردیلار اما اول قيل مبارک طانه کايقین
يتيب فرطو حینی اوزاتيب تسلیم لار قليب سجده لار قيلدور
ايردی قیلانلار اندن ياندر ووبينه رطرفدن قويدوب
ایبار در ايردیلار قيلدور طوان قليب آرقا پسي طانیکا
يانب رشت بيابان طانیکار و ان بولدی بتمام خلق
بوقيل نيشنگ حونداع ایشلار ريفه تا نكف قالب حيران بو
لغايلار بو ایشلار اوجقا بجهانده و نکالی رنگبار در پاي سيني
رهنو سحر جانور شي اباردی همه قاب قور ايردیلار هر جانور

نیشنگ

نیشک تو مشوقید اوج دین تاش ایدی کلتور دین ابره لشکر
 لاری نیشک باشلار یقه پالدیلار همه ستام تاش ایتیدر
 قالیب اولدیلار یحیی اللہ یحیی دیکانہ تاشی تر برکم خلقانی
 تعافی قیلد رلا اما خلق نیشک قورنی نیشک نیشکا اولدیلار
 ایتیب دورلار کم اوج تاش بهشت دین کالکان زور
 بری یحیی اللہ یحیی دیکانہ مقام اولم یز او جو جو بی یحیی
 بی ایلدیکیل مقام ابراهیم انداخ تاش دور کم تر یحیی ابراهیم
 طحیدر ترور التون طوق ره بای باغلیق دور خلق ایشی
 تعافی قیلا اولم او فرغان ترور جو ره جدی قلعی
 ترور ساج یغا جیدین ارکان صندوق او ستونیده قویق
 لوق ترور گوشه سیده ایکی سلسله ایکی قلف زرین بیلیغ
 بیق مهدی نیشک دینار التون ایباردی تا انکه مقامی التون
 بیله بنه قیلا یلار اول التون تاشی زور کم حضرت ابراهیم
 پیغام علیه السلام یقوه دین اول تاشق توشکان ترور لار
 مسجد الحرام دیکان مسجد یور کم اولوغ سقف لاری ساج
 بیجا جیدین ارکان ترور لار تور یوز التیشیش توشکوی
 بار دور بر تور کول نیشک اولدو قی اون کز یوغان لیتی اوج کز

اون پیکند ایشیکن بار تور تورق یوز اکیق قنذیل بار تور
طاق و مشتاق لاری شیخام تاشیدن قیلغاندور لار
قال النبی علیه السلام القوی المصحف هو ظم حکمة و الحمد
بینه و ایلیا نجران مسجد النبی صلی الله علیه و سلم
تور اوز و نلوقی قرق کز توغرا پی یوز کز کز تور
عبد العزیز قرق کشی روم شهرین یز قرق کشی قنطلی لار
دین کلتور توب نیک سبقال التون نجه حنیر و ارفی لاری
اندا حنر قیلدی تاشیدن تور کوللار حنور دین میل لاری
ایکیندیکی ایکی یوز کز جوق لوقی هم ایکی یوز کز تور
صلح امین کسان مقصوره دیکان اوج سیداموندا خلافت
مندن لاری سعد الموطی نینگ اولادیدین بولور مسجد لوق
علیه السلام جودی تاغیدا بولور اولوغ مسجد تور اون
یشی ایشیکن بار دور کعدا اولتور ور طرافی دین برکیند کشی
ار جایی کر یه بول تا پجا کایر کدان بولور همه خلق حال
لاری سوندا قویار لار تور ازار کشی نینگ نیه کرا کیک
دخد دالت قلماس اگر بناگاه ایپه ایشیکن باغ لار تور نیه اوز
موندی اجمیلور اما کچک بچه لار اویونور بولور بری بری نینگ

بر نجه پی

بر شیم پینی او غور لار لاریول تاپینا سلا ریحایباته عقالغان
 لار مسجد موپین علیه السلام انداغ پسر تیرور کم نیم نیک
 تو کردکی دو خام تاشیدن ترور ملون و منقش ترور
 اینیک لاری برنج دین ترور میخلاری التوندن ترور الیدیا
 برمناره پی باردور ایکنز لیک انداغ ور کم توه نی توپه
 سیده قویسه قوجقاج هم کوروش اس اما توپه سیده
 بر آطه نینگ حوراسی بار اول آطه حوراسی نینگ باشی
 شنیدن اجاب رکانوشوب انی حایت جندان مال
 بولغاندور که مسجد نینگ تار و پی شونینگ بیلیم بو
 تکان اوترا سیدار کاسه ترور صد هزار رنگ اندادور
 اما بر جو قوری باردور اول جو قور اچیدن پیو حقیب
 کایه عه قویولوب توار پیو اچمکدین بیقیم دور لار
 مسجد کوفه اولوغ مسجد ترور نوح پیفاد علیه السلام
 نینگ مسجد لاری اول ترور اولیده کافر لار نینگ بت خان
 پی ایردی اوج بت لاری بار ایدی بری یعوق ایکی پی بی
 اوجی پی بیواته ترور این حکیم حضرت شاه مردان رضی

علی بن شہید قلیغان مسجد زور اما اول چکان از اجبار
توتوب اولتور کایلا حضرت شاه ایسی لار کیم مناسبت
پیام قتیل ما نکلار بناگاه او پیام اش اوزدیکن
لار یلینکنزلار اما منی اوشبوسه سجده دفتی
قیلغایسینلار دیب یزایدیلار کیم ای برادرلاریم
بر اواسی کلور شونکا بر نیکنزلار دیدیلار آخر
ایقاندیک نمازلارینی اوتاب بولوب ایردیلا رشتا
و سحر طرغیندن کردغبار اورلاب اول توغ اریشتا
بریتوه کاسواره بولغان اواسی سید بولوب کلپ
رقع تار تیغ یق جنازه منی الغایسین بیتوه الدیفی
قویوب ارقاط افکار روان بولدی اما بروایت
ده حضرت علی کرم اللہ و صله اوزلاری ایردیلا رید
ورلار حضرت هود بیفانینک حضرت صالح بیفان
علیه السلام نینک چید جبار لاری هم سول یرده رید

دورلار

دور لار القم عبدالمزید عمارت بنیاد قیلدی تورکوکیکایتی یوز
 دینار خزینه قیلدی مسجدی بی زکریا بیغابریه علیہ السلام انداغ
 بیجید بولورکم دمشق دارورایتی حیرون دیرلار حضرت بیجید
 بیغابریه علیہ السلام نی کا اولار شهید قیلدی یار اول بیجید ایشیک با
 باشلارینی آپستی لار حضرت احام حسین نی شهید قیلغاندا مبارک
 باشلارینی اول بیجید ایشیک کا آستی لار ولید ابن عبدالملیک
 پادشاه بولدی شام مملکتی نینگ بیتی ییل لبق خرابینی
 اندا خزینه قیلب بنا قیلدی تام لارینی دخام تاش
 دینی قیلدی وردی تکیینی اتم تاش بیلہ اتوردی جواب
 نی ازوجوا اولتکار بیلہ قیلدی تاروسلارینی قلعی
 بیلہ قیلدی یارکم ایشیک اوکزا پیدہ برحیدم تفواق ویا
 برقطاه پیو هرکیز تورماس امانتورت بولرجهید اقبه
 لاری بارزور مسجد سلیمان علیہ السلام اوستن یارسی
 دینی برفوشنگ زور مسجد عالی زور انکایتیش باخان

ليق شاه تو بيلم اول پيچيد که چقار لار حضرت سليمان عليه السلام
 نيزکه صورت لاريشي ايتيب دور لار و تختي ديور ي لار نيزکه
 و تاجدار پادشاه لار صورت لاري آندا بار دور اما يوز
 لاري اكرم يوز يکا او خشار قولاق لاري فيل نيزکه قولاق
 قشايديک قوروق لاري هم اطينيک قوروق عني نه خوشيار
 پيچيد داود عليه السلام بيت المقدس ده زور اندا او
 لونغ اولوغ قبر لار بار دور اني کتیب القیامة دير لار
 حضرت داود عليه السلام نيزکه نماز کاهلاري زور و سبلا
 عيه قیلوردا پادشاه زمانه آندا نماز کاهدا چا فيه بولو
 پرتاغ بار اول تا عديت راوت پيدا بولوب توشا راکر اول
 اوت ايرتا کان توشيه اول ييل خولوق بايقه جانليق بو
 لور خوشحال و خرم ليک عيش فراغت ليک بولغاي اگر
 توش کلیده توشيه اول ييل تيانه چال بولغا اگر اختام
 ليقدا توشيه اول ييل نيزکه ليک و قحطه ليک و قحطه ليق
 بولغاي پيچيد عيسى عليه السلام روميه ده زور اکنيد ليک
 ايکي يوز ک زور رنج توشه کوشه کوشه دین ناملاري پرتاغ

دین

دین تو را ندانم جز بدان حال بار دور جوئی و نه هایتی دین
 تا شکاری چنان لالی و جواهر خیزوار جزوار التون خراج
 قلیغان دور لار الدیر اراوی استکان دور لار زحر د بیده انی
 مواضع القرا بین دیر لار تیمام خلق اولکو و بانیق بنی آنرا قیلو
 لار اما تاشی یوززیده اون ایکی تمثال عویغان انشک بیکر کنه
 انشکی هم السون دین زور انشک اولو غلوقی منک ایکی یوز
 کن زور یسی دین اون ایکی دروازه یسی بار دور انشک
 تاشیدا یسیر اوی بار دور کیم انی بنیت انور دیر لار کچه
 بو یس اول اوی انشک روشن لیکی همه عالمی روشن لیکی
 تو تار شعا عینی ایسا انشک سو کینسه هر جیسی علیه السلام مشق
 انشک نماز کاهیده زور یسیری حضرت مریم انشک زور اول
 خلق انشک زیارت کاهی اول سورور کینسه افرقیه سجده
 زور کیم اون تو کو کی جواهر اشدین زور روم پادشاهی
 افرقیه پادشاهی کشی ایباردی کیم شول تور کوک لار انشک
 برینی منکا ایبار چون منی جندان حال اولار غم برای کیم بعد
 بولغای دیب افرقیه پادشاهی دیدلیم بو کجید سجده رحمتی زور

پشکا ایبار پیام مپج شیطانی قیلور سینی شیطان حیدرین
سومن پیجی افضل رور یوقیم تور کوک لار حوند ایلونک
حوندور دیب یور دیکم بو توکو و کلا غلاق قیلور الیوق
یدیلار هر جمعه کوننی غلاقیدن چقاریبینه اوزک کونده
غلاقیدا تورارینه شولینه شول ایا اول تور کوک شینگ
لاری اگر کوسینی یلان و یا جیان هر قسیم جانور جا قیه لار
اول تور کوک لاری سپور و یا چوریه لار در حال صحت تا بقا
اما درخت لاری باردور یاز یولیه با یور جا قلا ریدین همیشه
عیل تا ییب تورار یو عیله بی تمام شهر خلق غایتب آرتار شینگ
سینی بوکیم اول مملکت پادشاهی حضرت تهر عیبی علم الیلام
نی نوتوب زندانغ سپالدوردی ابر طعام رجا دیلار حقا
سپچاند و تقالی حضرت عیسی غ اول درخت دینی عیلمی نامده
روب ردی حضرت عیبی غ اول غنا اولدی شول غیل بیلیم
ینه اون کون زنداندا یاشی لار اندین کین جوعاری لار اول
یرینی و اول درخت لارنی قیلیم گاه قیلدی لار اریکین باب کینیه
بیانی ایدی کینیه روحیه جوعاری لار شینگ زور اندار کو
حوک باردور انی رک پس الشهدا دیر لار حوندونک اورتی شینگ

بش یوز

بهش یوز کز زور اوج باشلیق اسقان زور لاری بر کسپیه
 باردور قونوس الشهدا دیر لار کسبه پهو نیه بیت الحق
 ده زور اینک اوزونلوقی بر زینک زور جمع خلق اولرده
 و باشلیق قیلور لار ایکنه لیکه یکره کز زور اینک ارقا یا نیجه
 رکره تمثال قویغاندور لار و تمثال اون کزدین زور
 اسما هم التوئین زور یا قوت و زورت لاری کوز لار قو
 یغاندور لار اینک ایکی یوز توکر و کی پینک زور دین زور
 اوج کینه توکر و کی پس زور اینک ایکی یوز دریم لاری
 هم برنج دین قندل لاری هم عاجدین زور کینه الملک
 رومیه ده زور اندا جندان مال باردور جدری حیا بسیند
 زور اون اینک حجام باردور القوئین اون منک ایاق تار
 زور اولار هم التوئین زور بیتمی یوز مندر زور القون او
 توئینک صلیب زور اول هم التوئین اینک کتاب باردور القو
 ندا قیسکان اما اول ریای تحت یاد شاه زور سجن ایوان
 لاری باردور القون بیل منقش قلیقان جوهر لاری سلم وضع
 قیلعان اندا هم بیفان لاری شنگ صور تلالاری کویاق اولاب
 نورغاندیک پیوز لار کاندیک ایشارت و یلفاندیک ترار لار

یگانه گامی اول گامی کینه القیامه هم بیت المقدس ده ترور
 عید گونلاریده قنبدیل لارینی ایپ قویارلار جوا اوت
 تشوب قنبدیل لاری اوت الفای کویوب کینه تورغای
 انا محبوسنی لار جهندان پوجا چار لار اوت شیخیم شای
 لار قیایغای حقا سچانده و تقالی نیک قدرت کاملیسی
 ترور کوز لاری کبریا عظمتینی کور یوتور کرمینا
 مینا موه شهیدیه ترور رحام تاشیدا آرکان ترور میل
 رومدین خردوار خردوار التون کلتور وار لار نجه
 پیغام لار نیک صورت لارینی اندا ایت دو یار هر
 ای باش کوشی اول صورت لار نیک قولی نبر اوتور بودا
 قه لارینی کوشی کینه بله اسی کینه اکنار فارس مملکتی
 ده ترور موه ترور ایدور رجهانی اندا اولتور وار توف
 سوز ایتور اردی اوتدق سوز ایشیکو راردی و کون
 بر غیب کلدی آرتی نی کولادی کور دیلار تم راوی اچده
 بر کور سوز اولتور و بدور سوز کاجواب برکان شون کور

ایک اندوک اما آتش پرست لارنیک مغور و روقی بو ریندین
چققی هم شترنده بولدیلار اولارنیک بو شترنده بولوب
بوزلاری صدر کوردیک بو لغانلاری اول اسلام شار
و خرم بولوب یقالارینی تیشلادیلار کور القویان انی امر
القیس هندولاری بنا قیلغان رور باعث اولار دیکیم او
لارنیک ایک ندیم لاری بار ایدی بری نیک اطمی خالیدین
فضلینه بری نیک اطمی سعور ایدی بو خلق نیک بولار
آجقلاری کلب چو ایکی پینی تیریک او راغ کومدیلا بو
خلق بو ایشنی قیلغاندا مپت ایدیلار بنا کاه صوشلا
ریفه کلدیلار بو قیلغان ایشلاری پیشتیمان قیلدیلا اما
هر قیب نیک کوریفه کنه حتب عقودیلار هر سیدار کون
بخشی و بر کون نی سیمان ذیب کوسوب ایدیلار اول بخش
دیگان کوندلاریده و براق یقین دین هر قسم کوشی کلبه انی
انغام احمیان بیلد مسنون قیلور ایدیلار و اگر سیمان کون
دیگان کوندلاریده هر قسم او بدون و بخش کوشی کلبه انی تو

توب

نقب اولتور و با قاینی ریلار کاتا دملارغه ساجب برپاره
 قاینی کپیه لارغه پورکار ایدیلار اکر انا لاری هم بقو
 ایشلار دین یا نیا س ایدیلار ~~الغنه~~ کون عید این
 الابرص دیب برعجب پاکیزه اویدان یخشی کشتی کلدی
 انشی توشی لار اول کیم ب حیران قالدی اولار موشی او
 نلتور ادر و زیمیز دیب فوشی قولینی باغلاب تا اولتور کابلا
 اول کیم پور دیکم من نیم قیلیم نیم او چون بو قیم قیلایند
 لار دیدی اولار دیدیلار کیم بیز نیک رسم قیدیم میز شوم
 راع اولتور میپاک بیز لار کایمان بولادور دیدیلار بوشی
 بیلدیکه اولتور ادر لار بوشی ناچار بولوب ایتی کوشوب
 اولتور سا کیند اولتور و کیند لار احامنی بو قیم قیلای اولتور
 نیکیند لار نینک حوی و فقام نجب رادم منی اولتور سا کیند لار
 ایلکاری منی لا یقیل قیلب انجل تا موروم دین قان
 الپا کیند لار اولادور من دیدی هر شوم کیم اول دیب
 ایدی انداغ قیلب اولتور دیلار بیز بریمان دیکان کون

چنظله دیکان کشتی کلدی انجا هم قوتی لار تا اولتور
کایلار اول آدم ایستی که خوب بو ایشدا منی سچاره در
سینلار مختار سیندلار اما منینگ تیلایم بار دیدی
اولار ایستی لاکه تیلایمکی تیلایم کیل دیدیلار اول کور
دیدیکه جالانی اولتور سیانکلارینه کاور کا اولتور
سیانکلار بولور ایدی دیدی بولار ایستی که خوب اما
بینی اول اوزونک کا کبیل تا بغیل دیدیلار دیک
ابن عریب پرکشی بار ایدی او کشتی کبیل بو طاقی
تیلایم دیدیلار اول هم قبول دیدی القور بیل تمام بولور
هم چنظله منی هم اول شیکینی قوتوب بندر نیچ قوتوب
لار کیم هر ایکه پینی اولتور کایلار اما چنظله ارقا سیدین
رخاتون یغلاب شیکینی ارقا سیدین رخاتون یغلاب
کلور ایدی بو ایکی خواتون تو جهی دینا ناله و ناری لار
منظله دیکان سردار لاری حیران چیپ کا قالدی حالس
عجب پیدا بولدی دیدیکیم بو ایکی خواتون شوقیم یغلاب
قاخشاب

قاشق تیب بولارنى اولتور سىپام بيو فالار زىره سیدین بو
 لای دیدینی کناه لارینی کای جیسی هر قسیم و قانداغ ایدی
 عفو اتیب اولتورهای قویا بر دیلار ایننگ بویوزیکا اول
 ایشلاری ترک بولغان سببی دین غریان بولدیلار تازی
 تیلید اغزی دکان بخشى ليق قیافان دیکانلاری بولوبدو
 بولار بوایشلاریندی یا نغان باعث دین غرضی غریان آ
 تاندىلار ای وزندان ارم شول ایکی سجاره خاوند نینگ
 یعنی سیدین تخلوق کمنه کاری نینگ کناه سینی عفو قیلد خطا
 لارینی کچورد بیدور لار بیز نینگ هم بو قسیم کمنه کار روی
 سیاه عاجیز لیق سید انشا و الله بر شفاعتی بید بولغای
 بیز سجاره لار نینگ حال احوالیم رحم قیاقا بیز شرمند
 و رسوا او جون هم بغلا غای لار و زار لیق قیفا یلا حق
 سچانله و تقالی ایننگ طلبینی بر سه بیز کمنه کار لار کتا
 مانی عفو قیلد عفو از نصیت بولیاق هر عیب
 ایما پس دور انشا و الله کمنه الغار دیکان کوهستان چو

دید بولور اول یرده بر کسسه مار اردی قاندا که نخشیکیت
 بولپه و یخشی جوان بولپه اول رکا الیب بار و راردی انی
 در نخل بولدرین جبقار و راردی اول زیمانہ نینگ یادشایی
 ابو نواش اردی بر کون اول رکا باردی اما ابو نواش لواط
 عه نماید اردی یندر ارجب دپ بر و زری بار اردی بحایب
 زینبا قد یکیت اردی القم ابو نواش راجب عه ایدیکیم
 ای راجب کلپه ری پسکامینک کجبت سیامیم بار سزین بکام
 دل حایل قلیپام راجب ایتی کیم ای ابو نواش بر کسسه
 که سین سزین تیلای سین من هم داغی سزین شونی تیلای
 دوزن دیدی ابو نواش قبول قیلدی ابو نواش راجب
 بقدر قدرت قدرت خنجرینی بر کنت عله فیفا استعمال قیلدی
 نوبت ابو نواش بیت ابو نواش راجب دین اوتنی سینی
 تیلادی راجب بر کند قبول انمادی اوتنی سینی بر حایدور
 ابو نواش نینگ غضبی بیلده قهری کلمدی ایتی که ای راجب
 سین من قدرت خنجرینی بیلده اوروب من اولایا زدم اما اولمادم

اما من سینی

اما
 قول
 جفا
 زو
 کش
 کلمه
 جمع
 براء
 جمع
 عا
 اقا
 ر
 یغ
 پیر
 بر

اما من پسنی بو فولاد خنجییم بیلیم اورد شوم غم باقادیب خنجییم
 قولیف ایب بر خنجی پیلدی بقینی غم تنگب ارقا بیسی طاهدین
 چقتی رابیب اولدی ای وزندان آدم بو عالم اوستی عالم
 زور هر نه تار ساک اینی اورار سین اما ابو نواسی جندان
 کشی لارینی اول قیلم قیلغان اردی اوزی نینگ با شیف اول
 کلدی انکار هم قیلغوبی چقتی بر کیمسه کینه خنجییم خلق او
 چون تیز قیلیم اوز قارینی اوزی یار غو پسید ور هر کشی کشکا
 برای دپ اغوسا قلا په اینکدین ایلکاری اوزیک کار قیلور
 جو قورشی کیم اوی قازیم اول جو قور غم اوزی بقینی لور
 عاقیل لار غم مو نجه ایشارت کفایت او جو شیجی باب قلم لار شهر
 اقلیم لار نینگ بیانی زور ایلیا دیکان بر شهریدور اما اولیا
 دیکان بر بیجا بر ایدیلار اول شهر غم اولار نینگ اطلارینی قو
 یغاندور لار عجایب مبارک قال شهر زور بر یاد شاه ظالم
 پیدا بولدی از قل الملک دیکان میان بر ظالم قیلتا قاید
 بسیار بسیار ظلم لار خلق غم ایدی اول سبب دین ایلیا قا

چنانکه کوه طور و غار دیلار اول انداخ تاغ زور کیم آتیه
 آتیه یوز زینه پایه بیلد توبه سبکا چقار لار بو حضرت ایلیا
 پیغام اول تاغ نینگ اورتا سیدار کشته بریا قیلدیلار شول
 برنی اوز لاریقه منزل حاد و اقلیدیلار اما اندا تو لاغیزه
 لار و ایتن پولار بار اما عجب خوش صوا منزل با صفا بار
 زورینه رتا عذا حضرت موسی علیه السلام نینگ کتبه لار
 بار زور تور کوک لاری دو خام تا شیدن ایشک لاری تور
 دین یفا حلالی صنوبر دین تار و پسی قلعی دین زور قندل لار
 آسغ لبق زور بیت المقدس دیکان ایلیا شهیده زور
 بیت المقدس تی حضرت داود علیه السلام بنا قیلدیلار حضرت
 پلجان پیغام علیه السلام اون بر سیدار بوتکا ز دیلار بر سیدار
 بکره نینگ یشمان بغدادی ایش قیلغوجی لار غر و وراردی
 لار یوز نینگ کشی ایش قیلور ایدیلار پسی اولوغ اوی
 قیلدیلار منقش تاش لاریله در حوا هم لاریله آتون
 کوش لاریله حصق قیلدیلار آتون بیلد قبه لار قیلد زور
 کوه لاریله کوز لار قویوب جیس بیلد محمود لار قیلدیلار محمود
 اون سکینه کن

مکر کیم نیده

اون پکینه کز توغای پی اون ایکی گز توغای پی بر کول بر با
 قیلدیلا دوخام تا شیدنی بر کول پیداقیلدیلا اما تکینی
 خیروزه دین قیلب زحرده و یا قوت لار بر له مرصع قیلدیلا دیو
 پری لار چین و شیا طین لار حیوانلارنی کلتور و پور
 ایردیلا رتا اولزما نیکی بو عمارت لار کی بیت المقدس تمام
 بولدی بر پیلده باغلادی لار اول سپیلده دو بیت خلقا
 نینگ قوللاری یتر ایدی تو تپه هم قوللاری اوتوختا ایدی
 اما دوشمن قولی یتماس ایدی قولیداهم تو ختامس ایدی
 انکا سلسله الخصین اط قویدیلار بر کونی بر کمرسه
 بر کمرسه که یوز سقال التون اهانت بر دی اول آدم
 بو التونلارنی بر تیاق غم بند قیلدی پیا قلاب یوردی
 نجن زحمانلار دین کین التون ایپا پیکالاریم بولدی
 التونی بر کان کشی دین سیلادی اول کشی من التونی
 اما دیم دیب تاندی آخر بو ایکی کمرسه سپیلده الخصین
 کلدیلا بو تانغان آدم تیاقنی التون ایپا پیکالار قویغی

ردی سپیله کا قولینی پونوب ایردی بیته چونکه آلتون ایکا
 بی نینگ قولیفه تگن او چون قولی سپیله کا بی قولیدا
 نوقتادی آلتون ایکا پی و او یلا واندا احتادیب اوزنی
 پاره پاره قیلدیکم آلتوم نکا تیکماری نجوک نکا برسون
 دیب اما بوزخ پیازدین خری یوق همه خلق حیران لیا
 رانورغایلار بو اثنادا حضرت جبرائیل علیه السلام جواظ
 بولوب بو واقعه دین خیر دیلار رکان امانت آلتون
 قولیفه هم تیکدی اول حیرانزاده نینگ یوزی هم پیارغار
 دی اما اول سپیله شی اول حرام خورشیک جانوبیدین
 کوتاردیلار اول عمارت تا بخت نورشیک وقتی عظیم بار
 ایردی اول خراب قیل ایلتیب حضرت موسی علیه السلام نینگ
 توپه لاریده بنا قیلدی اول عیسی علیه السلام شی توغقان ریتو
 دور حضرت هار ابراهیم حضرت اسحاق حضرت یعقوب
 حضرت یوسف علیه السلام نینگ قبالاری آندازور بچ
 پیاره نینگ روضه مهلمه لاری هم شول ردا دور حضرت پیغام

برسیند

بسم الله صلی الله علیه وسلم نیک بقلمین مبارک لاری هم شوندا
 حضرت ابراهیم مین عمر ابن الخطاب نیک فتح لاری سول ریا
 زور شهر ایلیانی حضرت عمیر فتح قلیغان شهر و انطاکیه
 دیکان بخشی شهر زور شام مملکتی ده زور اول شهر ده بخشی
 بنالار و ایکیز عمارت لار بار زور قیپان دیکان بخشی بار زور
 عجب خوش صورت صاحب جمال خوش نچا و ره نیکو حصال
 ریا قد کشی ایدی اول کیمسه کنسه سحینی یغاج بیل
 قلیغان ایدی انوشیروان دیکان پادشاه عادل اول
 شهرنی کور جا کما زوق قلیب اول شهر کاکلی کوردی عجب
 مذاجیف عوایق و کونکلی کالایق یاندی اوز مندر لیک کاکلی
 شولزمان یاریغ قلیدی شهر انطاکیه دیکان شهر بنا قلیدی لار
 اظینی روحیه قویدی انطاکیه خلقی دین برنج سینی اسیز
 کلتور و ایردی لار اول خلقنی روحیه شهر لیک کاکلی دیلار
 تمام حیران حیرت قالدیلار کم بید لاری خدای تعالی کا اولار
 قولیدنی خلاص قلیب اوز شهر سمید انطاکیه کاکلی کوردی دیب

شاد و خرم و بیغم بولدیلار میچ کیم بیلما دی اما برکت کفشدوز
هم اسیر بولغان اردی ایننگ دروازه سی الکیدار توب
پسده بی باراردی شول کیم سه بیلدیکه سیده سی یوقدین
بوشهر غو انطاکه ایی کیدور دیه اما انطاکه نینگ خاصیتی
اولدور کیم هر صلاح که باردور بزنگ ایی کورور هر نرسه
اندا الله لاری تفتیر بولور انطاکه روم دریا نینگ
پساحلیدا تورد ارون دیکان ریشردور حضرت یعقوب علیه
السلام نینگ مکتی لاری حضرت یوسف علیه السلام شی سالفان
قدوق اول یورت داشام نینگ مملکت لاری دین زور کیم ایننگ
جوره پیده سوسیه افرسه صفوریه قویغاندور لاری حق
سپانده و تعالی لوطه بیغاب نینگ قوم لاری نینگ رله
امتحان قیلفان زور اصفا مان دیکان مبارک شهر دور خوا
بی لطف خلقی عاقیل دانا وزیرک خلق روز لاری رضا
عت که مایل بر بار بیکار کیمید حیدر التماس لاری بوشهر شی
موردیه در لاری سید المپیب دیکان قریشی اردی اما

ایتور

اینطور ایدیکه اگر قریبی بومایام هم اصفا پاشی بویام
 خوب ایدی دیر ایدی اینک بنا بی قیق زور چار پیو
 هم ایماکس یوجالاق هم ایماکس اوزون هم ایماکس باغشی اولد
 وریکم پادشاه اسکندر بنجه مرتبه بنا قیلدی اول یقیلدی
 آخر بریلانی کوردی شویشک قیق لقی نیک ز حیدر بنا
 قیلدی توختاب قالیب شهر بولدی اما اول خلق بسیار
 فاسق فاجر زانی لواطی ز باخوار بخیل کتوبس
 زور خبیثه لیک بیلد مشهور دور لار واقف اندا خدو کیم
 حضرت اسکندر بر شهر کاکم کلدیلار فاجحه و چید تمام
 تخت خالق لاری قولا ب شهر دین جبار و ر ایدیلار
 وجهه بی بر بولوب بر یا قیافان شهر دور هم دید و ر لار
 اما ایتب دور لار کیم محطه لیک نیک باشی ایضا پاشی
 پیدا بولور کیم بر کیم اصفا پاشی افرق کون غنه نور سیم
 بر حیدر پشی کشی البته بخیل بومای قاماکس آنجه کیم آدم
 بید و رخان بیکلمی بولاد دور رخان شمس پاشی اندا اونماکس

اگر بناگاه او شهر هم آفت تکب بومای قالور آزر با سجا
دیگان آزر بادین الاران این الا پودین پیام
نیشک شهری زور عجایب پرفعت شهر دور آلان آران
قیق بریر دیگان ولایت لار اولدور کیموشی کاشی اران
داترور اولر دینا خلق هر یکا اثار لار اسکندر ربه
دیگان اولوشور دور پادشاه اسکندر بنا قیلقان دور لار
عمر ابن العاص دیگان انداغ اریدیکم اسکندر ربه شی
اوج یوز بیلدا پوزگان اا او توز بیلدا غورینی تو
زوب بیتی بولغان دین کیمین سفور و بکچ و مباح
قلیب بولغان زور عمر ابن العاص ایدیکم انیشک
خالق دین قبطی بیتی پانادیلار نیشک کیشی جعق
نور نیشک غیم کیشی روحیدین اوز کایینی شوحدین
قیاس قیلقا کاکیم اسکندر ربه نیشک ریشی عمید الفزیند
مروانجو حکایه قیلدی کیم اسکندر ربه شهر رینی اوج یوز
بیلدا پوزگان اوج نیشک بیل اباد ایکانینه اوج یوز

بیل

یل خلاب بولوب قایب بیله اوج یوز ییلدا آباد بولوب
 بتمام خلق یوزلاریکا برقع تار تیب یور و بدور لاکیم
 بو شهر ایچی نینگ روشین لیکلی دین هم کوزلاری نیره
 بولور ایکن اندلیس دیکان شهری ترور خوب زین
 ده اولوغ شهر دورانی قسطیه هم دیرلارینی احمیه
 نینگ قولیدار دورانی طارق ابن زیاد ایب جندان کتبخ
 لار تاپیب دور که حدی و عینی خدا بیلدی انمار جوان
 تلمینب الدی پراز جواهر ایدی بو خان حضرت
 پیمان علیه السلام نینگ خونلاری ایدی هیچ کوز
 اول قسیم عجایب نمر سنی کورکان ایماکی طارق بریک
 شی عبدالملیک روانه ایباردی تاشی عجایب لار ائداتولا
 دور اهنو و از دیکان بر شهر دور بند جواهر کوس
 اول شهر نجه تور غولک توریا البه کیم عقل بو طای قا
 طاعیا موصل دار نجه تور دی عقلی زیاده بولور اصفا یا
 نذا نجه کون تور سیه طبع طبیعت بولور هر نیک و هر شهر

نیشک خاصه سی بار دور اما اهو و ازدا یوزی قیزیل کشتی
 و کیز بولماس نه ایز کله نه تیشی پیدا اما خوب و حصار
 تا پامای پیلار و اگر تاپیلار اولتورور لار حصار افعی آنرا
 تولادور اما چهار شتی قتاله بولور لولا افعی کورستان
 لیقدا اما زید ابن محمد آنت اچتی که کجه ده نیم حربه
 قصد قلدیم که پایلاهای او زومنی یوعه تا شلا غالی محوم
 نیشک ایستیغی و یای نیمه دیکولوک ایشک ایستیغی یقینی
 آوشی دیکان ماورالنهرده زورتر کپستاندور هر کیم
 اولپه بکیزد هر کیز ایشک جنازه بیسی کور کالی و تیشک
 لسی بولماهای تا محمد خلقا حلاقی جمع بولوب اولور
 کجیک یغیب ترک استغانتن کسین صلوات ایشک بولما
 نذین کسین ایشان غنه کوتار الکاکا اول شهر دین اوزکا
 شهر لاره بودیم نیمه یوقدور انداغ مسم ایلمور
 باب الما بواب دیکان آلان ولایتی ده زور اوج یوز ایشک
 دروازه سی بار دور یوز اونا دروازه سی پیمانلار نیشک

قولیدارور

قوليدار و ايكى بوز ايكى دروازە پى تركستانلار
 نىنگ قوليدار و رقص لارنى تىم تامشدىن قىلغاندورلار
 پو تولاراق بولپ بۇزج لارى پو نىنگ ايتىدا
 قالور شەرنىگ دروازە ديوارى كورونور پو
 ازراق قالغاندا تىم پى كورونور حدودى يىتى
 و نىنگ تور پو نىنگ دە پراولوغ دروازە پى بار
 پى دروازە را اولوغ تامشدىن بىر سە نىنگ قورلا
 يىتى ايتى قورغاندورلار نىگە بانلارى تىم حيا فزاد
 دروازە لار اطلى باب هول ايكى باب آلان او جوتى
 باب شاران تور تونجى باب لارغى بىتىجى باب پىر سە الذهب
 التىجى باب بارقە بىتىجى باب نىلان شاه اول شەھرىنا
 قىلغان كىشى نىنگ اطلى قىدارا كوردور دروازە نىنگ
 اولىتىدە اركى شەھور ايتىدە ايكى تور كوكى تور
 ايكى تامشنى ايكى اقل شور ايتىدە قىلب ايتىدە اور پىدا

بافتور و پ قویفان یه بر تاشنی بر کشی نینک صور اینده
 قیلیب یه بر تاشنی بر توکسی نینک صور اینده قیلیب ایما
 غما اوسیده اوقویفاندر لار باب الامارت نینک او
 سیده ایکی اقل نینک هوراسنی زور بر روح دیکان
 هندستان ولایت لاریدن بولور اولار نینک پادشاهی
 نینک دری دریکم زور اول کچه و کوندر زور نینک
 اوسیده اولور و رایشنک حاکم نینک جدی نینک الی
 یوز و نینک زور هر روح دارست تاشنی زور
 یه تاش بیله صوفا قیل اوسیده اولور خوزوب
 قویفاندر لار نینک بق بولک نجه اولوغ صغم لاری بار
 زور هم لاری انکاسجه قیلور لار علمای بی هند اولر
 کلور لار بعضی لاری بیتن لاری و بعضی لاری پیاره بعضی
 لاری یانلاری کلور لار اولوغ بیتنی سلطان محمود
 غزنوی ایب قاجور و بر یفاج بیت ایب بریا
 نیند کومد و و هر کونلوکی بر اوینی ایب اول بیت اوسیده

اوت زور

ختم نینک و کور و قیلا نینک
 اوقویفاندر لار باب الامارت

ملا صدق او شمس المصطفی صلا الله علیه
 لار لاری کیم بر اغیز و حال یونم و اوزور

اوت پرور ایدیلار نیمه زحمان بو قسیم پروریش قیلما اوی خوب
 اورکاندی هر تخمان قویار سپه لار شول رکا بارب اوتلا
 ایدی شونذین بولک ردا هم یا تماس ایدی هندیلار
 خبر ایدیلار کم سپه لار شنگ بر اولوغ بئیکند لار سپه لار
 رغه آخ قلاب شونذین کتیب بئیر برده جایگاه قیلدور
 حوندان بئینک اوی انشنگ یولنی خوب بیلور ایدیلار
 اویسی قویار ایدیلار هند لارغه ایدیلار کم شو اوی
 آرقا پیدین بار سپه لار هر مردا که بو اوی توختا
 یوربت اندادور ایدیلار بتمام هندیلار اوی آرقا
 پیدین یوکور و شوب کتیب بارور ایدیلار اوی با
 ریب ریده توختاری ریشی بیدلار ایدی هندیلار اول
 ریشی گولاب ایدیلار بت حقیقی هندیلار شار و خرم بو
 کوب بئینی الیب اورنیدا قویدیلار هیچ بیلمادیلار کم
 التون بت لار بئینی الیب یفا جدا قیلغانلار ریشی بو قلدور
 دریا پسی شنگ اوستیده زور بولغار دیکان اوج

شهر دور برین بولغار در لار برین پیوار در لار برین
نی اسل در لار اما بولغار شنگ کرد اطلاق می نمود کافر
زور اما اول شهره حق سبحان و تعالی کافولارا
پیدا و زاما بند ایاقلار بار شاهی بولغار اجدین
پادشاه اسکندر اولادیدین بولور اسکندر و الوین
وقتی که ظلماتین حقیب کلدیلار بولغار دامکان قیلدی
معدلار بسطام دیکان مبارک شهر دور اول شهره
عاشق کشتی بکشد بو طاس اگرینه بریدین رعاشق کشتی
یه بالکلیه کونکلیدن پیقب روح شمس کونکلید اقاماس کوز
اغریق و کیند اول شهره بو طاس ایشنگ او چونکم بویسی اجمع
اگر اغنیز بد بوی کیم شنگ بد بوی لوقین دفع قیلور بوا
پسیرنی کینار توخی بکیند کنده بیاس دایم بو شهر دین
ایپاریدی کلیب تورار بیلانلاری او شاق قینه اتمایلدام
او جاز جین لاری هم جاقا قدور یا سیندر دیکان
شهر جفانی لار قلیغان شهر دور انداز طایفه خلق بار

دور کیم

باردور کم بر پیدا بر دست دیوانه بولوب بر طوفکاتوشو
کتیب یا جو یا جو دیب یوروز لار اولار یورحکان دشت و
جزیره لار قالماس او جا لاریغ برار یا لانگ کوتا ربینه
کوندن کینن ایمه عوش لاریغ کلبینه بر قاید او هریره
بولوبه لار او زمندل مکانلاریغ کلور لار اول خلقنی
خلایق لار آدمی لار دیکدی دیلار بر طاس دیکان
ترکستان مملکتی ده بولور اولار شینگ پادشاه لار
خاقان دیرلار خاقانی لار هم بت پرست دور لار شینگ
نابینور لار سجده قیلور لار خاقان دین کورسه اولوبه
اوسکان کشی لار پادین کورسه لار سجده قیلماهای او
توب کتیا پیلار بر دم دیکان اونوغ شهر تور اول
شهرنی قبادالاکر دیرلار بایک دیکان انداغ بر شهر
دور کم اون ایکی دروازه سی باردور بود دروازه پیدین
اول دروازه سی شکار یعنی بر وینک زور دریا سی وانا
ایشنگ الدین آقار بخت شهر دیکان پادشاه بولوب انخر

بود ریائینک پیوی بو شهرنی خراب قیلور دیب بویروب
سینه بر طرفکا باغلاب ایبار دیلار بتمام خلقا دریا پیوی
دین ایسین بولدیلار اما بو شهر اجدده اون ایکی اولون
قو بولور اردی روی عالجه موئدین بولگ رنه
موئداغ اوبدان قورلار یوق اردی اسکندر روی
انی خراب قیلدی بیره دیکان انداغ بر شهر توکم
حضرت امیرالمومنین علیه السلام خطای رضی الله عنه
بنا قیلغان شهر دوز اندین ایلکاری بیره نی ارض
الهمند دیبار دیلار اولارغی عتبه ابن عدوان دیکان
سردار اردی اول بو شهر کا کلدی قصد قلدیم شهرنی
الغای بیره خلقی غم خرتوشوب همه قاجاقه مصاحبه
قیلدیلار اما عالم شده اتق اوی آلا بارگاه خیمه لارنی
همه کین خاتون کشتی لار کا قویوب کلور اردیلار بو
خاتونلار تختی کین یسن تفاق لارنی سیاحیب کلور ارد
دیلار بیره اولوغ کیمیک لار توغنی کوزوب تختی بولار
لارینک لشکر کین دین کیلادور دیب اولوغلاری شهرنی

عتبه بیره

att låna i disken.

- Lägg aldrig dina händer och armar eller din dator och kamera på materialet.
- Använd aldrig material ur samlingarna som skrivunderlag. Kalkering är inte tillåten.
- Lämna alltid...

121

عنه بنو ديار اما بوه اتى دين بولك نجم اتى بار دور
بوه جوته تدیر مود تکف دیر لار بولار انداغ خلق
تور کیم بخیل سفله تور لار اگر غیبی اول شهر کا بایر
هر کینه تور غوزها سی لار بیستن جاننا تورغان بقال اندا بو
ما پس چلو اگر اندا بو ماکس هذا القیامین اول شهر کیم
کچیک بالار پل بریب ایب بیدورغان شهر سی اندا پیدر
قیاماییلار بناگاه بنه بر شهر دتی کلور بولیب بولرین بری
شهر کا یقین بولاتما سیلار پل خوج بولادورغان عمارت
دور انداغ بخش ایوانلار و پیلار اندا بو ماکس شبو
تسیم بخیل خلق دور لار بغداد دیکان مبارک شهر تور
قبره ایلام شهر دورانی ابو جعفر منصور دیکان بنا
قیلغان تور اول انداغ ایردیم ابو جعفر منصور دیکان
بمملکت نینکا یاد شاهی ایردی اول ایسی که بر شهر بنا اولد
دیدور من دیدی خلقی ایسی لار کیم شبو بغداد نینکا رلار
اوبدان دور کیم فراج بخش معاشی کنکو و وار قلیه بخش

عینه شهر بولغوسیدور دیدیلار آخر بو شهر خلقی بولور دیلار
 کیم بو کورسینک اکللی نر زور ایستی لار کیم اطلاری ابو جعفر
 منصور ی زور دیدیلار خلق ایستی لار کیم بیزینک بو شهر عینه
 مقلاص دیکان بر کورس بو شهرتی بوزوبینه بنکی باشدین
 شهر بنیاد قیلور ای قیش بو کشتی اول کشتی ایچایدور
 دیدیلار بو پیوز ابو جعفر منصور غریبی ابو جعفر پیسار
 خوشحال و غم بولوب ایستی لار کیم شول مقلاص غومن
 زور من مقلاص دیکان بنکته اوغریسی دیکان بولور من
 کیمک ایکی بنده بر خاتون شنگ بکنه بیبی اوغور لادور
 منی کورگان خاتونلار مقلاص ایینه مقلاص او توب کیتب
 بارادور دیر دیدیلار دیر حضرت حق سبحانه و تعالی غ
 بیز سجده قویوب ایستی کیم اگر شول مقلاص من بولیا م شو
 شهرتی من بنا قیلغایمن دیر یاریقا قیلدی حقیقه بو
 لدیلا نورت و شنگ یرنی طایق قیلدیلا هر و شنگ ده
 بر در دازه قویوب هر در واره ده شنگ کشتی پاپسپان

خویدیلار

قوی دیلار برکشیکام کونلوکی کا اون یل تعیین قیلدیلار
 پرکونده بو یا سبائلار ایکی یوز یکرم تورت منک بولدی
 التیمش منک جهام قیلدیلار پر صحتی تورت کوشی قو
 یلار جمله کوشی منک محمد دی وقت بینک ازم جهام
 حی بولوبدورینه اوزکا خلق ما خلا یقانی موندین
 قیاس قیلاق کراک بخارا دیکان انداغ شهری عظیم دور
 آباد دور روی عالمده اینکدن اوبدان و خوراق
 شهر لوقدور ایلام آباد اولو عیدین او شاقی غ
 هم نماز کنار پیش وقتی نور مینا مسلمان اترعون
 نهی منکشی بجای کلتور کوی اما بخارا خلقینی بیخ
 بی نماز دیب بو ماکس زیرا که بلاغت کوبیندن تا اولوب
 سیتب کتکوخ اول خلق نماز لاریش ترک قیلدیلار هم سئل
 دان راغیب نماز دور لاری بخارا خلقی ایلام غ ایلام بخارا
 خلقی غ فخر قیلور آندین هم شجاع دلیر و بیخی خلق زور
 اول سبب دینی اوزکار لار کا اون آفت تیکانده بخارده
 برکینه آفت تیکان همان دوست خلق دور لاریل علم نما دیت

تو تقوی خلق دور لار عوام ایل معصیت شی دروشمن کور
 کوی نورور لار هیچ شهر بخارا دک کامل الرصفت ایما
 سپور لار ظلم قیما قنی بر کیز اور لاریکا عادت قیما
 لار بلخ دیکان انداغ بر شهر تور کم فیبق عیشی عشرت
 حایل خلق دور لار طربانی دوست بیله لار جو بیکی
 بر آدم لار تور اول یرده تب لار ورشته علی کور دور
 ایلکاری سیده بت پرست ایدیلار حضرت امیرالمومنین
 عثمان رضی الله عنه میمان قلغان تور لار بد دیکان
 انداغ شهر تور کم اور روس دریایسی شول طرفدن کور
 اول خرم لیک اول شاد جانلیق که اول شهر ده دور ایدین
 اورکا مملکت لار ده یوقدور اما آفتابنی اول ملک ده
 بیماکن لار بلکه کورها بدور لار انجیر و میوه لارنی تانور
 پولاب قور و تور لار دوام بولوتلار اور لار بوا بوزوق بو
 لور حیوانات اول شهر ده بومکان بدخشان دیکان انداغ
 مملکت تور کم خراسان هندستان شنگ ارا پیدا تور

افندک

اینک رئیس قاهر و جابر زور را اینک قویلاری جوئک جوئک
 بولور همه قویلاری بطوق زیرین باغلاغاندورلار تولاراقی
 منطرب مفعی خلق بولور اما مهممان دوست خلق بولور
 اکثری شاعر بولور بولیک دیکان انداغ بر شهرتور کیم
 تاش بیله بنا قلفان زورلار انداغ تاشلار زور کیم اوزون
 بکرم کز توغایسی اون کز زور تاشنی همه تاش پیوند
 قلیب پیوست قلفان زورلار کویا کیم همه سفیلی پیوند بتا
 شغه اوخشار بر دعه دیکان انداغ شهرتور کیم فندق
 یکان اول زور دین پیدا بولور اما اول شهرده بر شماریه قلفا
 ندورلار تاشین اول شمار او سیده بر صندوق دور اول
 صندوق اچده حضرت پیمبر علیه السلام نینگ حولا
 رینی قویغاندورلار تبت دیکان انداغ مملکت تور کیم
 تبع الاقن دیکان بنا قلفان زور هوا پسی بخشی زور
 خلقی همه خوش وقت خرم زورلار هر کیم سه مهاور بولوب
 بار سه هر کیم بد دعاغ بو ماغای تواقی قوت لیک بولور
 خلقی هم کافر زور هم قورلار کوب جانورلاری هم قور

قادر تلابی دیگان ترکی تاندا بولور کا شق یار کند ختن
نوهیم شهر لار ترکستان زور لار اهل ایلام زور لار تشکور
تشفاح خطای همه کا فرستان اول خلق نینک متاعی سنجاب
تعمور تو لکی قلد دیداک بساطه قار جیفالاجینی یاد اتاشی
زور تپست دیگان انداغ شهر قور کم شهر شقان نینک لید
زور خورستان اراسیدار زور شاه پور سادوان بنا قیل
غان شهر زور تاش بیلان تعمور بیلان قلعی بیلان بنا قیل
غاندور لار حضرت دانیال علیه السلام نینک قیلاری اول رده
زور انداغ اریدیم تپست سیمان قحطه لیک بولدی حضرت دا
نیال پیغایر نینک مبارک جسیه لاری سنی ایب بار دیلار اول جیه
مبارک نینک برکاتیدنی قحطه بلاسی بر طرف بولدی جیه
مبارکستی دریا نینک ایتیند ابرکستی لار شوش خلقی ا
یستاب کلدیلار شتری خلقی کور کوزها دیلار اولک قوی
برکستی لاری تاندریکه بید کورکان ایچا کت مو ندر ایوق دیب
اوشاق بالالار کور کوزوب بر دیلار کیم تا اولد ساندنی
بوز جانغه هم قوی برکستی لار نینک گواه لیقینی یالفان ایتا

دور

در و ریب ایستما پیلار کجیک بالالار نیک پوزیکا جین پو
 نازلار کواه لیقنی ایستی تورلار اول شهر نیک حتمای دینا
 شینج پینج انگشت زور تد محمد مکان انداغ شهر توکم
 حیفه سلیمان علیه السلام بنا و قلفان شهر دور خالید ابن
 ولید فتح قلفان انداغ اریکیم خالید ابن ولید یار دیلار
 شهر خلقی ای مکانلاری یاریج شهر نیک حکم قیلدیلار اولار
 سنج چهاری بولوب یار کیدیلار خالید ابن ولید یو حمانی
 کوروب بیلب حمان بولدیلار کم قانداغ قیلد الفالی
 بولور دیب رکوشی ایلیج ایبار دیلار کم اولار یارین سیک
 لار قیلدیلار اولار و کیند قبول قیلار دیلار آخر خالید
 ابن ولید ایستی لار کم من بر نصلت یاریم عم کیلار و شو
 نی قیما بیاقینه علاجی یوقدور دیب ایستی لار کم
 یارانلار کاتیک لار یو خندق ده طهارت قیلالی حق
 سبحانه و تقالی عم زار یلیق قیلالی انشاء الله که حق
 سبحانه و تقالی سیز لار کا فتح و نفوت رکای دیب عم
 خندق لیک کلدیلار نه خالید ابن ولید ایستی که حتمه یوکل

بیلیم طهارت قیلینکن لاریب بتمام میواک بیلیم طهارت
 قیلدیلا حیلان لارینیک بو ایشلارنی کافولار کوردیلار
 پادشاه لاری الذیفیم باریب برر بیان قیلدیلا پادشاه
 و بارجم کافولار دیران بولوب دایشی تیلاریم بو تیلار
 عمارت لارینیک بولوب بیلدیلا لارینیک تیلار لاری
 آدم خور لار دور دیب بتمام کافولار زجر تیلر بولوب
 لار شولده جان ایلمی اوستون ایلمی لاری ایا رب بارگاه
 بر ایزده ایلک کورنای تاشقاری تور دیلا خالی این
 ولید ایشی کم خدای بیکه بیکه لیک بیلیم لار حضرت بیغا
 سیر علی الله علیه وسلم نبی برحق دیریا نکلار خود بدور
 و اگر اونا جاپا نکلار بو شهرنی ایب کافولارنی یوق
 ایب خاتون بالابار قانک لارینی ایسیر بیلدیلا
 مائیک لارینی تاراج ایب طریح در شیخ قیما پیام خا
 ابن ولید بولما غایمین دیب بیلدیلا کیم ای کافولارنی
 اور و حنی پیندلار کانداع بیلیند و ایا کیم شهر نیل لارینی خراب
 لاری
 عمارت بیلیند

underlag. Kalkering är inte tillåten.

عمارت شکر لاری بی بیار قلیا بیام دیدیلار ایلی لار
 یاندیلار یار شاه لاریو باشدین ایلیغ بیان قیلدیلار
 ندر خلق شکر جلا ریلد الیدیلار یو حقیق حلقا
 بولوب و بارجم ایمان کلتور و بیلیمان بولدیلار
 خدائی بر بیغیر خدائی بر حقیق بیلیدیلار خالیدین
 اولید باشلیغ بیتمام لشکر نماها اندار لوق قیلدیلار
 بی جنگ جلد شهر سنی املار لاری - سوک لشکر نجایستی
 دین اردی دپود لار القم ایماغیلد خلق انداغ
 روایت قیلد دو گویم حردان بر دتیه یاریب جنگ جلد
 قیلد شهر آلامای آخر رطافندین لوق قیلد افغان
 خندان کشتی سنی اولتور کانا آمار کور اچیلد او
 کئی کور دیلار که زیبا قات لیک ای یوز لوک لار رنگ
 لیک شری طلعت لوق زهر کوز لوک سنی کیسه لوق
 رنار سینی سیاهلاری ایبار دین حوسو کوراق و ق
 بریدین تا ایلیغ اوچی عجم نر تا پاسقش قو کیدار

مهور لوقا یوزوک نینگ نقشدا بیتیکی یوکیم ای بار خدایا
ننگم توری نینگ قیدی چناندورین و کیم نینگ مملکتیم کا
کلیب جی خراب قیلیپ اوزی زلیله مهور بولوب بالا بارتم
بسی اسیر و بیس بولوب کیسکای بو خطنی سردان کوردی
کورخانه سینی ویران قیلدوردی رنج کوندیق کسین بر
وانی هم اولتوردیلار یورستی خراب قیلدیلار هم جان
تسندن کستی یاد شاه لوقا وجهاندار لوقا ایلیک دین کستی
شونداغ بریزور قوئس دیکان شهریدور کیم آباد
پر نعت تمام ظلوم لاری جهده لیک ملاحیت لیک
جمال احاب بازار کوم لارده اولتوردوب آتش مشوردرلار
یوزلار سنی و کیند کشیدن یا مشور حاس لارا ایکی قلم پی بار
بری بریدین حکم جهام لاری بار رور سوسی اوت جهند
شافور دیکان رباغ رور جهند شافور دیکان بنا قیافا
اول انداغ دور کیم شافور ننگ کوزی اول باغق نوشتی
اول باغق بسیار جلی نوشتی ایسی کسن دیر لیک نسی بیلیام

ایردلم

ایردیم بودیده بر شهر بنا قیفا سینه دیوی بر تاشیک دیگان
 کیمسه معلّم ایردی شافور اول کشیکا شاکر و جلیلیک قیلدی
 بو یوردیکه بوریسی شهر بنا قیفا لاریب اول درخت لاری
 کالاشی سنجی زمانه ادر لیکتی اور کاشی انکا غنچه شهر هم تمام
 پوشما جند شافور اکل قوی یولار اول دیریشی پیر در شهر
 قیلدی جوجان دیگان نجشی شهر زور انشک حشای نیون
 حفره انار شکر و اراشیم طیفوری زور اما اذ در با
 لاری تولادور انی کورکان کشی لار شیک یوراکلاری ارسقو
 اما سح فر قیایا بدور جابولقا دیگان بر شهر عظیم زور
 آرا پسته آباد ملک زور اما آفتاب طلوع قیلور رده بو
 کور انشک ناری سیداهج او بدانلیق یوقدور اما ایسوق
 بولور هر کیم شیک بر پیر ابره بی بولور کوندور بولیم هم کیم دا
 به کرب اولتور و زور لار کون توغار وقت ره همه در بالار
 شیک پوسین قایناغای انداغ بر میاندا لار بیلیم بیدر بولقا
 هم یوراکلار قور قونجدرین یار بیلغای اما یوز شیک کشی در قزل
 نقاره و جنگ جالب نورغایلار اول ایمان آواز لار اندا کی

بیت بلاق بولغای جابو لپا دیگان انداخ بر شهر دور کم مینک در
 وازه بی بار دور چر در وازه ده منک کشیدنن پاسبان قویغا
 ندورلار وقتی که یازد ایکندر ز العزیزین طلعاتقه او تاریرا
 اول شهرن کوروب عجایباشق قالدی اندین او توب روشنالوق
 غریبی کوردیکه مناره لار بر با قیب دورلار اول مناره لار
 نینگ نوپه سیده یخچد جانورلار بار اول جانورلار ایکندر دین
 سوزاریکه ای ادرمیزاد عالم خلق نه ایشاد دورلار باری
 زناکار لوق بر با صفار لوق خلق ارا بیسیا ظاهر و شایع بولد
 یخچد ایکندر ایدیلار کم اری شایع بولد و در دیدیلار
 بو جانورلار خوشحال و خرم بولدیلار مناره نینگ اوج حوض
 بی نینگ رحمت سیدنا نوشتی لارینه دوباره سوزدیلار کم
 غیبل جنابت دین قول یغدیلا هو ایکندر ایستی که قول یغما
 دیلار عند جنابت قیلورلار دیدی بولارینه بانیب مکانلار
 حقیقی لارینه باره سوزدیلار کم فریضه دینت دین قول یغ
 دیلار هو یوقمور برب ایستی که یغما دیلار مناره نینگ باشق حقیقی
 لارینه نورت ترانیه سوزدیلار کم ای ادرمیزاد لا اله الا الله کامه

سپینی

سینی ایتمدور لارا ایتمدور لارا حضرت ایکندرایتی
لا ریم بتمام اولوغ او شاق لیک اغذیدالا الله الا الله کلیم
جاری دیدیلار بو جانور لارا اذین کسین بیچ بیوز موز او
لبی بیور بجا دیلار حضرت پادشاه ایکندرایتی او توغ
یوروب آفتاب کوندرادورغان یکانی لار شوندرین
یاندیلار جور دیکان غاری مملکتی ده زورانی اردالتیر
دیکان پادشاه عهد قیلدکم هر رده دوشمن دن خوتایام
شولار دوشمن بنا قیما بیام دی اولار کالکب حفظ منصور
بولدی اول رده شهر قیماق غم اختیار قیلدی انا اوزی
بچه قیلور اردی دریا یوزنید ا بچه شفقول بولوب دریا
دایر شهر بنا قیلدی و تخی آتشی خازر بیسی هم طلبه بیلد قیلد
حضرت دیکان انداغ شهر زور کم باطون ابن ابطون دیکان
بنا قیلغان شهر دورانی زرن این جمله دیکان طلبه قیلغان
زور جانش اول شهر شی یانی شهر دیکان شهر ایکندرایتی
اول شهر شی الماقفه قصد قیلد کبوتر قانی حیض قانی غاز
قاندی اچوره سیک خط بیت پاختک بویا لیم باغلار قویا بی

اول فاختگا او جوب بار پ پیلی عم قونیه پیلی لاری
یعنی طلیم لارا چلفای اندین بولک نه علاجی یوق
دور القصه شافور یوز اکتاف دیکان یا عنی لبق قیلور
قصد قلب بو شهر کایت بارگاه برارده لاری نی ریکا
کلتوروب بریا قیلدیلار ارقادین یار شاه و بار هم شکر
ی کوردیلار کیم شهرنی آغور نینگ علاجی یوق کلکانلا
نلار یکا بیستانلار قیلدیلار جیران قالب یا شام قیلار
ننگ ناموس قیلدیلار احا شهر یار شاهی طرفه نینگ خیزی
باراردی اطمینی حمله نوره دیار دیلار القصه نوره یاقین
شافورنی کوروب به اندار دل عاشق و شهید ایسی شافور
بولدی الذیق کسین ایوان و رواقیغ یانین نام طیار قیلد
وروب بری ننگ قولیغ بریب شافور عم ایراردی نام شافور
یتیب نام حوضونیدن مطلع بولدی لار پیتیب ایردی لار کیم
شافور بو شهر کالکلب دور اول کالی کلب تودور یا تیریلکالی
اگر بو شهرنی آلا دی کلکانا بولسه هر کسیر الامکان بو شهرنی

طلیم

طلبیم بیلیم بریا قلفان رورلار دیب قیب دورلار شافور هم تاج
 ایباردی بو نامه سفر کاییت شاد و خرم بولوب ایتمکیم اگر بولور
 اماق ایشلارینی ایتمک بوسام دیب ایلمی یاندروردی بو نام
 شافور عیسی قیب دورلار ای شافور بولور بولور
 قورینه نام طیار قیلدیم ایباردی بو نامه
 مطلق بولوب شافور ایتمکیم اگر شافور ایتمک
 ایشلارینی ایتمکیم ایتمک جان کوشک شافور قیلدی
 باری خیزدماشده تقوی قیلما دیب ایتمک بو نام ایبار
 زو نامه مضمون شاد و خرم بولوب شولور جان
 کای انداغ قیلدی ای شافور آگاه و دابولور اگر
 شهرنماشده قیلدی دیب ایتمک حریض قانی کور قانی غار
 قاندا حفظ قیب یا ختمک بوی نیغم باغلار قویار
 فاشک اوزینی سفید کایتکوروشی ایمان سفید لاری یازما
 بولور طلبیم هم رفاق بولور اندن کیمین شهرنی اماق این
 بولور بو نام شافور ایتمکیم ایتمکیم مطلق بولوب

غضب اوتی علنک که اوروب ایستی که اگر منی بو شهرتی
میخیز قلیپام نهوشی اولتور تمام دیدی منی الی حال خط
کبوتر غازی قانیدا کیک طلا پیکا خط قیب قا خشک بوی
نیتم با غلاب قویا بر دیلا، قا خشک بار بیا سفید کا
قونوشیفه بتمام سفید لاریک یقیب تا ملاری بی بیاد
بولدی شافور خلقی همه اظلالی قیب برب شهرتی
الدیلار نهوشی قولوغه کلتور دیلا شهرتی تالان
بولان قیلدیلا ر ضقا ابنی حلیمه نه تاپیب اولتور دی
لار اما نهوشی شافور الدینو کلتور دیلا را مانوره
انداغ دانشته قینزاردی کر کیم خیمه احمید ایتمادی
منیک بو اورنوم بار اشمادی دیب باقیستی لار کور دیلا ر کم
بر انجیر یا فور جاقی جام خانیفه نوشوب ارکان الیب
تا شلا دیلا ر بایب قالدیلار ر کوشی شافور سور دیکم
ای نوشیکا آتا انانک نه ایشی لاری قیب اری دی نهوه ایستی
که اولار شکانیا نلیق قیلاندر کیم کوندره زهر منکا پوت بیا مغذ

بادام

دام بر پیر و ریش قیلغان دیدی شافور بوسوز لار نه زوین
 ایشتی دیدیکیم سین شونداغ اتا انا کله و خاقیلما بین
 مکانه و خاقیلغای بین دپ بویرودی سفرشی ایب حقیب
 ایکی زولغی دین باغلاب اطاقور و غوغ جایت کوج و کوز
 لار دین اونکار یب چهار سوغ کلتوروب کیم بلم کونوب یا
 لیب اولتور دیلار دیدور جسته دیکان اشداغ شهر زور کیم کله
 مملکت ترور انداغ ایردیکیم پادشاه ایسکندر نینگ لشکری یریکا
 ییب بارگاه یزارده لار شی بریا قیلب نوشتی لار بو ملک لار نینگ
 پادشاهی خانقون شکی ایردی پادشاه نینگ شکاره اوغلی بلم
 حقیب ایردی لار ایسکندر لشکریکا او جرای بولار شی گمنه پیمان بلم
 لوتوب ایسکندر نینگ الریف کلتور دیلار ایسکندر بولار شی
 یرده اورون دیریب نوارشلار قلیدی کونلار دین کونلار او توب
 برکونشی ایسکندر وزیرشی اوز نخته اولتور غفوروب ایلی
 صور ایته بولوب شهزاده شی خانقونشی بلم ایب قیدر اولدی
 کلدی لار اوغلی قیدر که دیدیکیم بو ایلی پادشاه ایسکندر الریف

خانقونشی

کلمدی بو ایلیجی کا نواز شلار قیلدی بو بخشیشی غنی کشتی دور دیکری
 قیدافه ایستی که ای او غلوم بو کشتی ایلیجی کشتیکار کیمز مناصبتی
 یوقدور ایکندر اوزی بو طاسیون عجب خوش صورت کوش
 حیا و ره خوش ترکیب خوش شما خوش روی خوش خوی خوش
 قد خوش سولوک خوش تدبیر خوش تقریر پادشاه ایکن در
 حضرت ایکندر کا تجلیس ایسا بلارینی مهیا قیلدیلا ر سیم پادشاه
 همان قیلدی باشلاریرین زرو و هوا اولار شلار قیلدیلا ر قیدافه
 یاقیب تون طیار قیلدیلا ر قیدافه نیم کیف بولدی ایستی که ای پادشاه
 غرضیک نیم ده ییز و منی تحت او سون اولتور غور ووب اوز و کمنی
 ایلیجی هور ایتده کلکای بسین من بیلا دور حنی که پادشاه ایکندر
 بسین زور بسین شنگ او غلوم بسینک لشکر شنگ تو شکسته بسین
 انکا بخشیشی لبق قیلدی بسین من بسینک کیمز بیانلیق قیلا یدور حنی
 رب الدیر ابش شنگ همه تاجدار غلام لار شنی تور غور ووب
 بریا قوت او کاشی غلنگ بیلد قیلد لار غنی بند قیلد تحت قویو
 رب یوروشی لار پادشاه ایکندر قیدافه بیلد خیر پاد قلیش

قیلب

یاندی

یان دیلار قیما حضرت ایلکندر شی اذیح فرینک یردین اوزاریت
 اوز ایوان پسا پرده پسیکا کلدی حضرت پادشاه ایلکندر مریم
 پات پزده اوز شهر کا کلب تحت عم برقرار بولدی غرض بو
 حکایه دین همیشه لار دین ایدی اما حضرت بیفاجر صلی الله
 علیه وسلم ایستور ایدیلار که منگه نی ویران قیلادورغان همیشه
 لار زور دیر ایدیلار انکی حشامی آق قیل قل کونک زور بولدی
 هم پیانار لار خیره دیکان نیجشی غینه یرتور حکمالا ایتیب دور
 لاریم برکیچ کوندوز خیره ده بولغان خوبدور اوز کار لارده بر
 تور غونجه دیب حضرت بیفاجر صلی الله علیه وسلم ایدیلار کرامت
 لاریمدین برکیچ خیره نی فتح قیلور دیدیلار آندا فتک دیب
 صحابه ایسی کیم یار بول الله هر کیم خیره نی ایتیشما خاتونی
 منکارسه لار دیدی حضرت بیفاجر صلی الله علیه وسلم دیدیلار کیم
 خیره نی الفان کشی شیمانسی پیکار بیچون دیدیلار فتک شادو
 فرم بولوب عبدالله ابن عمر رضی الله عنه غم ایسی کر سید کواه

بویونلار دیب گواه لای قویدی بویوز بیله قالدی بیغام
برصلی الله علیه وسلم بویوفاد و نیارین رخلت قیلدیلا
خلیفه لیک حضرت امیرالمومنین ابابکر صدیق رضی الله
عنه قالدی خالید ابن ولیدنی خیره کا غزوات او حوون
بویور و دیلار ککره نهایت بیله بار ب خیره نی الدیلار تنگ
دیگان صحابه خالید ابن ولید غایم ای خالید ابن ولید
حضرت بیفای صلی الله علیه وسلم دیب ایر دیلار کم کریم خیره
نی قیچ قیلیا شیم خاتوشی سکار بیون دیب ایر دیلار
دیدی خالید ابن ولید دیب دیلار کم بویوز لار دین تنگ خرم
یوقد و دیری تنگ دیب کم عبدالله ابن عمر گواه دور دیری
عبدالله ابن عمر دیب دیلار کم آخالید من ایشیب ایر دم دیب دیلار
کم تنگ صحابه لار مدین برکشی خیره نی القاندا شیم آق توه
کامیب آق جادیر باشیم نار تیب قلو دین جقار شول وقت
ره بین القای بین دیب ایر دیلار دیب گواه لایق رگانه خالید
ایلیجی بویور و دیلار کم من بوشه نی اعای یا نیشیم یوق دیب کد
خلق

خلق قدر خوب بنام کبجی پشمار بیله کلبه همه ایلام و مشرق
 بولدیلار شیم اول صفت بیله جوق فشک کاشیمانی بورد
 دیلار شیم فشک نی کوردی سپوردیکه منی نیم قیلا من دیبان
 دیدی فشک دیدیم بی منی منی آلا دور منی دیدی شیم کولوب دید
 ی ای فشک بی منی منی کبجی ای کاینده کورکان بولغای بی من
 منی حال اول وقتیم دکنی دیک ای کاس باشیم اقرارغان شیم
 غارغان کوج تو آسیم قالمغان باری پشکا اون یوز دینار
 بر پیام بوقولونکدن باشانک دیدی فشک هم شاد و خرم
 بولدیکه دینار دیکان تولادوردیب آخر منیک دینار منی او
 لار دیدی فشک الدی خیره منی شیم غم تا بشوردیلار خا
 لید این ولید فتح و نصرت تا برب بنجه کون موند لوروب
 اندین کیش بارگاه سارده لار منی یوروتوب آرقادین
 هم بتجام لشکر یاندیلار خازم دیکان بسیار اولوغ
 شهر دور که برفعت او بدان آباد اما انشیک دین هم خجاف
 جور جائیه زور انشیک تیلی و انشیک فعلی میان بر خلق دور

بیزر شهر ما را طینی آرد کرد در لارا اما اول خلق نیشک اوسنی
گو یا قونک قارغ نیشک اوسنی سپاوقن بیاندور ایکیین تو لا کا
یکن او چون اطلایف میا ما سبلا درخت لاری میه یار یلور
باشنی نیکه اوستون قویوب یا تپه لاری یوز لاری نیکه سبلا
موزلاب قالور ایشک کجده خا سپاندور بر جده کما و ایشک
بیزر جده دریا سبلا بیچون زور میوه ارا سبلا جوز دین
اوز کایه میوه لاری کوبدور درخت لیک میا فردوست
خلق دور لارا متاعلاری سنگ جاجت قوندوز شور با لبق
سجاره طاق خوار زم زور جوض موت دیکان شامدار زور
جوضت صعد بیفاج علیله السلام نیشک قبل لاری اول ردا زور
جاه بر موت دیکان اندا دور ایشک قهر سن کشتی کورکان ایما
اندر سیا بانی بار دور و انک فو لوقا زور بر موت دیکان کفار
نیشک کورستان زور هر وقت ده اول یردین سورا اگر خلق
اوتار بولیه قوللا قلا ریغ او از کلور کم فلان ابنی فلان نیشک
پو پستان رنگ لیک متاعنی مونسیم یلقه الوردی هر کار هر ملک
کالی بار سبه اول بهادین بر پیل ریغ پیل یوقاری توبن پساتی ما

در کتبی

حصص دیکان شام مملکتی ده زور خالی دین اولید نینگ قو
 للارید افتخ بولغان یوز یتمیش نینگ دینار بیلیم جلیج بولغان
 انداز مسجد بار اول مسجد نینگ اوستو بندار تاش آدم حوا
 یتیم زور توغین طلافی ده هم جیان حوراتی بار اگر کور
 جیان میان جاقیه شولا حور تکا بالیجیق نی تکور وید شول
 جیان جاقان رکا تیکور سه دردی بیست بولور خراسان
 دیکان اولوغ مملکت زور خاقی هم خوش صورت خاقی جیان
 زانا و عاقیل زیداک آدم لار زور خوش ترکیب خوش فهم
 کور سه لار زور ترک لار هم پیار بی زور کور سه امیر بیلار
 توغیند پر کیند یانماک حقا سب جانله و تعالی بی امیر نینگ خوشی
 نی خوشلا مادی خراسان خلقنی اولار اوستو نینگ لفظ
 قیلدی اکل عباسی غنائی شور دیلار عبداللہ عباسی رضی اللہ
 عنہ انداخ ایدیلار کم ایللی کوفه علی فرست دور زور لیتقار
 عثمانی زور جزیره لیتقار حوری دور لار ایللی خراسان
 ایلامی زور لار ایا خورستان دیکان پرنفتمت زور

اما هو این بیان زور اول طرف نشک خلق میوای بی ناموش
لوقیدین خویلاری بدخوی تورو لارا اوز شهرلار دین
بینه طرف کاتچارلار اصفایانلیق بیه اوختایرلاری نایپاز
کمار تورو مال یغماقه رحمرصن خلق دورلار دجال علیه الله
شول یردین بیدابولغانلار ایشک تولا خلق خورستان دین
تورلار اولای بیدابوروب عالمتی خراب قلیغانلار ایش
عالم نیک خراب لیتی و قسحط لیک شوم لوقی بلک بار
بلالار نیک باشی اصفایان دین قویاراقین پیولاری
بار تورو پیولاری غموز توتار ایشک خلق ضعیف و نحیف
نزار و ساریق جهده تورو لارا ایشک متاعی شکر و دیباج
تورو حمز دیکان انداغ شهر تورو کیم خلق جهود تورو
جز نیک و ایشک ارا بیدان تورتن مینک باغ تورور
پاد جوج ماء جوج شول جز خلق دین بیدابولغان دورلار
بیر شهر کپرسه الذوب تورو ایشک پاشامی بهرام نیشک نسلین
تورو بطایفه خلق بار تورو ایشک برطاس دیرلار اول ولایت دین

بیلیم دین

برخوردن نیک اغذیه قی مهربانی بر کجی کوند وزده تو
شوب بولور اما بوخوردن سولارن زده دین قلغاندولار
آندین آدم نیک عیسی منک بیل بولسه هم هر کونده ایشیا
کان بر سوزلارن ایشور و کونده کور مکان بر نیمیسی کور
سوار معاویه دیکان بیکرم بیل سوار اوردی کوب بچید
حجاب لارن و خام تاشی بیل قیلدوردی تار و سولارنی
ساج یغاجی بیل اتوردی التون لاجورد بیل نقش
نیکار بیل نقش قیلدوردی تور کور لارنی مروتاشی
بیلان اتوردی اول تور کور لارنی علی عبدالعزیز دیکان
روم دین کلتور قوب التون بیل برابر القاندوراندا
بخشی عجاب حیوه لاری باردور اول زید ایدخوی کشی
لازم بولسه بر بیل ایتاب رکنه بدخوی قیالما بیلار
دامغان دیکان انزاع بر بر تور کجی کوندوز شام خلیفه
اول یردین شمال هر کیز کم بولماس بر یوسی باردورانی
کیزی دیکان نجه گت کاتوق قیلدور کان هر کیزی بر بدین ناده
ایتی بیلار

التماس لار بر کیم بو پو نینگ باشیغ یوز یکرم جوزنی
 بیایب بیج اریق لارغ برار تقسیم تاپیم همه کنت لار کا
 برابر باریب اول یرده جوز لار اونوب آندین کین اسکندر
 کالیب باریب پالدیلار کنگر بولدی دحلقه دیکان نوبه
 دیکان مملکت نینگ نواجید ازور رود نینگ نینگ چنگلی
 سید ازورینی دروازه لیمی بار دور هم دروازه لاری
 تاشدین اتکان زور لار زمره نینگ معدنی اول یرد ازور
 انینگ آرقایانی ظلمات زور دحار دیکان یمن نینگ چو
 دید بولور ایکی کنت بار دور برینی راحوران دیر لارین
 برینی دولان دیر لار اول یرده جاریق خاتونلار بار دور
 هم ایکنز قاحتالیغ قیزیلا یوز لوک لاله روح لوق نازکی
 اندام لیق قرا سیاح لیق زور لار اول طرفدا آشکارا زنا قیلو
 لار یردین مفید ویمان کشی لار زنا قیلماقوه اول یرکا
 بار دور لار ایکی پادشاه بار ایکان یردین جاریق خاتونلار
 منی الدوروب باریب فیق و فیاد لار قیلور ایکانلار بو قایق

لا رسول خا پيق پادشاه لارنيك نسليدني ترور لار زاب الاصل
ديكان انداغ بر ييدو ركم محمدان ملكتي ده ترور شاخوردول
اكتاف ديكان بناقيلغان شهرور اما قو قو كچه كوندوز ياغور
ياغيب هر كيد كا قيلماس شافورد ديكان نيك قوليدني پادشاه
ليق كتيب كوسيد ايستى كرسين سمور خوندزه التون نامنى
يما كونه پادشاه بولاكاس بين ديدى بو بار يرد همقان
نيك قينزنى نوى قيلمى نقاره پور نايى جالدر اماى الك
اما اطرا ايكين نامچ رايغ جابدو قينى اطفيف ركب نيز نيك
نك نيكار نيك تار تيب قو ياردى موسى قين انا پى دقان
باى تو قوب ساقلادى شافورد قين انا پى بيله ايكولان
دوقانچى ليق غم بار ديلار خاتونى انا پى بيله اريكانان
ايب باردى اراد ابر نهد ياراردى يسويى تبال بولوب تو خانون
اول اوستانك دين اونا ملامى شافورد كستانى اوزاسى خاتون
نامنى بلكا پال شافورد كورديكه قينز بيل نان كوياسمور خوند
اوستيده قو يغاندك كوردوندى كيم التون نام سمور خوند
قورغاندك فى السجال اول رحال نيك ايتقان پوزى خا طيف

كلمدى

کلیدی شول پناعت یرو پایی کیدی تا جینی باشیفه قویو قویو قویو
 پینی دروازه باشیفه آسپ قویوشی عیمان وزیر ندیم جاگو
 شوکلاری قل کونک اولوغ کچیک همه قاجینی دروازه ده آسغ
 لقا کوروب یو کورد شوپ یار شاه ایاغی پ یوب بتمام
 حاضر بولدیلار شاقور تخت اویتون برقرار بولدی بکو
 مت انگشت لاری ایلیکیا پالدی شولزمان و زمان قلدی
 او توغ کز بر مناره توغ ایسی بکرم کز انداغ محکم ایچی لار
 لارکم هیچ ریوه شیکام و در زری معلوم بو ما سحر ایدی
 پادشاه شاد و فرم بولو با بنا قیغوی لاری انعام شا
 هانه بیله محنون و تملق قلدی بسیار نوار نیشلار قیلی پور
 دیکیم ای اوستا حو دین ایلیکاری حونداغ عمارت قیلماشو
 قیلماشو اوستا ایسی که قیلماشان ایردیم باری حو دین
 کین قیلور حو سین دیدیم اگر بویوریه لار حو دین حرم بلیف
 و اولوغ قیلور حو دین دیکان بیله شاقورانی اولتور کالی یار
 لیغ قلدی اول کتی ایسی که نیشک قیلماشو بولغان نیمه حنی بو

خناره او پستون جقار سیا قویپانک او لوب قالورین دیب بر کرکی
 برپاره بیفاج شلاب الدی شار باشیف جقار دیلار بو او ستا او زیگافقا
 یسپاب او جتی او جقانی کور دیلار آندینی کسین اول کس سی کوزریم
 کوزدوم دیب دیلار بلکه هیچ کوزرائی کوز جاریلار سینه برده هم زله
 ایجان روم دیگان براقلیم ترور بر نعتت شام نینگ یا شیدارور
 جزیره لار بیدامیم لب لار بار دور اون کونلوک بولنی رگونده با
 سپار لار آط بلبه قو لار بتادورین دیگان یا بغاندورم بناگاه پی
 لار هم تو ناماس لار بر جدری از ظاکیم بر جدری سقلیه بر جدری
 قسطنطنیه ترور تا تولیه عجم هم ترسپار ترور لار احازر اول کوز
 خلق ترور اول بر جدره عجا ایب انلار تولادور کیمیا کر لیک نی بیلوا
 کشی لار اندا کوزدور صورت کر لار سخن تولادور بر وقت روم
 پادشاهین اولدی او غول قسندی یوقا تمام اهل اولادی جمع بولوا
 مصلحت او پستون مشورت قیلدیلار کیم با قالی تا سکلا چیش نی
 لیدیش کیم بشیر اش کلتور و پادشاه قیلاسی دیب کیم پی او تو
 تا سکلا پی غه چیش پادشاهین سکلشی نی تا شلاب انده او تو یوب اورکی
 قبی چوندا کیشی بلبه تو تو بایب کلتور و پادشاه قیلدیلار
 خناره اولدینون
 قناریب قویپانک او لوب قالورین

och kamera på materialet.

* Använd aldrig material ur samlingarna som äro underlag. Kalkering är inte tillåten.

* Lämna osprättat material till personalen i Special

136

تخت نظر قرار بولدی بنجہ گوندین کینی بر او عقل و جود
کلیب انکا اصفی الاسود اط قویدیلار اما صوفیا دیگه
ریق رنگ ایدی روم خلقیدا اوج کرس بولور بری
روم شهریره ییزی انطاکیه ده اوجو نجیبی بیت المقدس
ده رتور رومیه دیگان انداغ شهرتور کیم قسطنطنیه
نیزک رومیه نینگ اراسی بر سیل لیتور تور اولوغلو قی من
موندیق بیلمک کراکیم تنخه بازاری بر و سینگ تور السق
یوز جیام باردور رومیه طلبیم بیلان قیباغاندور لار اولیدین
پلیم انداغ ایدیکم رومیه کباردوقا تاریخ باشیق حقیوق
تو باینده بر دریا کوروندی تکیه ایوقا بر رومیه لیک کرسی
بار ایدی اول سوردیکه نه تکیه ایوقا سیدلار دین بیز
ایوقا بیزیک داییشیمید شو خدا غدر بر قحمان بیدار
دریاخی کوریاک تکیه ایوقا سید دیوکا رومیه لیک آدم کو
لوب ایسی که بو کورونکان دریا ایسیرور سبزه لیکه دیگان
شهرتور بو شهر نینگ اویلاری نینگ اوکرا سی رور هم ارد

جوامع اتلار بیلیم مریض قیغان اینه اول کورونکان شول
جوامع اتلار بیلیم لار کادری کورونوبور دیدی یه دیدیم
بوشهر نیک جویک لوقی و قاف نیک زور هر زور نیک ده
نورت دین دروازه قویغاندور لار نجوعی یوز التیش
دروازه بولور اما هر دروازه غم نیک دین کشی پاسبان
قویغاندور لار شون دین اول شهر کایت کرب بریر کایت
کور دوک طاقلار دو کاکلاری ایکن شهر او ترا بیدار صحن
کور دوک الت سید اورنی باراندا کینه لار قیلب قویوبدور لار
روجه نیک حجاجی دیباز بخت برسون تخفوری اطلس
قل کونک ادویه هر کیم اول شهر کار کرب هریر ان بوکما قالماس
منزل حکا نینف هم بات فرقه نیاماس ری دیکان شهر
شهر زور زور نیت زور زور نیک حجاجی نجه و سحر دازی
امار تاشی انکو و حلاجی شمشاد دین طبق انی بنا قلفان
ری ابن سقلان ان اصفهان ابن بولوخ اردی راویسین
دیکان رده اوج یوز چشم جمع بولوب نهد بولور انی نجه الحیا
بور دیر لار نجه اول رده بولا بولور سیر اندیب دیکان عظیم
شهر زور

- Använd aldrig material ur samlingarna som skrivunderlag. Kalkering är inte tillåten.
- Lämna osprättat material till personalen i Special

137

شهر تروبریکیان حمله یک شهر تروبر مجله پس برزینک شنگ ادا
 نخی دابولور اما اول خلق القوتی یتمنا لاشیب الیسور لار خیر
 قیلا تورغان ییل لاری یاقوت زحر دترو اول حملک شنگ بر جدی
 دریایی سپاهان ترو اوتاب طلوع قیلا دورغان رشیح اوتوزوشک
 لیک ترو بر جدی چندستان ینه جدی ظلمات شنگ اغزی
 ترو اسکندر زالقزینق شنگ حیمه و بارکاهی شنگ جملاری سخن
 اندانقور و بدور گشتی واکوتاریب الیب قجالما بدور اجاتوخ
 اودن ایکی غلیر جم بر صیاب باریلدی بلکه اندین هم زیاره بولما
 کیم و کیندایمی سخ اول انداغ بر ترو کیم حرفت مهادرم علیه السلام
 بهشت دینی ریوزیکانوشکانلار ینده اولریکانشکان ایز
 لاری شونداغ قینه تورادور هر شهر کاومر حملکت کاقیمت نهها
 یاقوتلار تی عجایب الما کینی اندین هر ریکا السور لار اول خلق شنگ
 ریسیم عادتسی احتالی یاد شاه لاری که اولدی جنازه کا سیالور
 لار شهرنی عبور و کدور و ب ایلان دور و ب تورته کیم کوندوز
 بیلیم الیب یوزور لار خانیکاسی جنازه الدید ایو کور و بیو
 ر و ب یغلاب ایسور کیم ایها لاشیب بلیکلار و آگاه بولونکلار

فنا پادشاه کتی باقی پادشاه قالدی دیب نورت کچم کونوز
 تمام بولوشی جنازه بیلده او تفتا شلاب کوید و روی
 کویستی کوککایار در لار اندین خلاص تیار لار خلاص
 پیستان دیکان انداغ براقلیم ترور بر جدی خرابان بر جدی
 بفراره نیز بر جدی هندستان بر جدی کرمان ترور بو ارادا
 بجنی شهر لاری بار ترور احشال غور اسفار زرنج با میان
 بولار خوب شهر لار ترور آباد کوجوم یورت مملکت لار ترور
 دریایی ننگ اراسید اولوغا قتی شهر بر هند ترور زابستان
 دیکان شول مملکت ده ترور زال اینی پیام رو پستم این
 زال او شول یردین پیدا بولغان بر تلخ باز ترور جمیع تلخ
 لار دین اولوغ راقی اولدور انی نیه دیر لار بهشت دین
 یر یوزیکان نوشکان یلان اول تلخه نوشکان احا اول یلان
 ننگ زاد بودی تو لای بولوب قالدور تلخ ننگ تو تقا
 یونکاشی یلان ترور احا تو لای ننگ قیزیل و نیشیل قمان
 لاری بولور انی افعی قتال دیر لار بو زمانه ده اول یلان
 لاری کتی کسیر کورجاسی پست قند دیکان شهرنی پادشاه ایکنر

بنا قیلغان

بنا قیل
 علم نی
 باغ
 بو
 دین
 شمع
 کنر
 قش
 خیه
 اما
 و یا
 عفا
 او
 ق
 بو

بنا قلفان شهر دور ایلام آباد زور همه خلقی شجاع زور لار
 علم نی و عالیم خلقی دوست تو تقوی خلق بولور شاه
 باغ و بوستان لاز و تکورتن و مرغزار لاری بار دور
 بو شهر شنگ اودن ایکی دروازه پیما بار دور بو دروازه
 دینینه در دروازه بز شنگ لیک زور همه دروازه لار
 شمعور بیله اتکان زور لار بو شهر ایله حوندیت بولور
 کنکر ویر لاری بولور که چنگ پاقوش قلیغور دیک انوی
 قش ابن ابرمه دیکان بشته الته یوز مینک کشتی بیله با
 خیم و بارگاه لاری بریا قلیب قباب نوشتی لار مینج قلیلا
 المادی لشکری زا بور قباب تنک لیک بولور نور المای
 و یا آلکای یانزی لار اندین کینن سعید بن عثمان ابن
 عفان کلمدی اولار انت اچتی لار من یا المای یا پیام یا
 اولمکای قالیام دیب آخر قنیه بن میلم دیکان صلح
 قلیدیم خوب هر شهید که آتشی خانه لارده بار دور انی
 بولور سون اولار البوتلار لار دیب اول مهم قبول قلید

بوللار هم قبول قیلدی اآخر جمیع بت لارینی یغیب بوللار
 لار اولار هم الفاندین کین برلاری برلاری بیدر ایشیخ
 لار کیم بو بت لارنی قاید اکوتاریب یوروپ بت یاسا تادو
 میزدی بت فرد شلوق قیلای دیب جمعی نی یغیب کویدر
 دیلار توقیان چینگ دینار زور پرخ حاصل بولدی
 رودشند دیکان هندستان حمله کدی ده زور خطای کسکایقین
 راق انداز برنج دین اوی ایت السون تحت قویغان اول
 تحت اولستو بنده یه التوندین بت ایت قویغان اول
 هر کیم اول بت غم قبول سیونیه اول بت اوزنی براق تاریب
 قشغ اون بیلیم زیاد قیلغای آغدر نیدن اوللار غلنگه اولغا
 بو کسکا اوت ارایسیدا کویوب قالیغای اما جمیع هندولار
 بو ایشقه فتح قیلغایلار تبا ایلار بیلکایلار بوسوزنی
 شهرین شهر کالاب یور کایلار اننگه اوز ایشیکه تخی
 هم دیکایلار کم بیج اولیم حوندراغ ایماکس دور دیکایلار
 سین دیکان بت حمله کدی بولور اولار ننگه یاد شاهی عارل

ایردی

ایردی بر کول بریا قیلدی بولسیده اوزی نینگ تختی اول لیدیا
 دار خواه داد اسکالی بر قیلدوروب اول باشین بویا
 التودین زنجیر اتوروب باغلا تیب قویدی اما هر داد
 شاه کلیم زنجیر شی ترا تور ایردی پادشاه بیلدیدی
 کلستوروب اول عرض چالین اییب بولغاندن کین
 پادشاه اول دار خواه نینگ دار و فرادیده تیب مظلوم
 لار ددین ظالم لار دین الیب رحای قویسا ایردی
 اما بر قاضی بار ایردی خلق انیکدن ناراضی ایردی لار
 قویسی بوغوز لانتای باشیده اوروب جانینی الور
 ایردی اما بو ولایت آباد ولایت زور هند اقلیدین
 کنگر و راک زور اول خلق اطنی نجشی قیلدنی شوم
 دیر لار هم نجشی کوز لوک خلق دور هر کیز گور و یک
 چشم آدم بو ماکس قیشی یاز پشمینه کیار لار هوا
 ما جلد ایستغ بولیه طوبت زیاده بولغا اولار نینگ بیدو غان

خوک لاری کورونج توک کوز کوشتی ترور خاتونلاری نینگ
تولایسی یالانکاج یورد رلار اویلاری هم عاج یغاجیدین
رور کواطه قلماقنی مباحات بیلورلار هر قسیم اغریق
بولپه طیب لاری داغ قویارلار اغریق زبانه بولدی
نیمه دیمک کراک داغ اوپتون برالایسی داغ قویارلار
متاعی دیبا دارچین ماخران جینی پیندل ترور یافت
کارلاری بیلینم لیک بولورلار نقاش لیتقاغ اوستاد
لار کوسید بر نقاشین ایش قیل بتمام خالق اینک بو
یتلفان ایشیف اچسین و آفرین قیلدیلار اینک بقولی
هر کیز فیند قیلما ری بوایش بو ما بدور عیسی تمام
بوایش اباردوردیکانده یوردیلار کیم اول عیسی بو
متاعدا قیسی دور دیب قل کولوب کور کوزوب ایش
کیم بو تاویش نینگ هوراسی قوم شو قیداقنی منابو
خورجانینگ شانی منابو کور ایدیلار کیم رتوب پیندل

نینک

نیک تو به پیدا بوغینه جانفوری سبیل قحان کونار
 ترا لادور اول جانفوار هم سبیل عن قحان قومانیدی
 دیدی آخر بو اویتاد بو قیلغان ایستدین حاد یوسین
 بولوب ریت تا شلادی قلنی آزاد قلیب یحیی خلف
 لاریب اوز ادرینه انی قلیدی دیدور لار حاد و انهر
 بر شهر یاردور هم یونان حکمالاری و افلاطون اولادی
 اندادور لاریب لاری بار دور آطینی کتاب دیر لار
 سلطان محمد اول شهرتی الماقفه قصد قلیب آن ایجتا که
 من بو شهرتی الما پیام کتاب دیکانی ویران قیلما پیام
 اما کتاب دیکان بشتی رکوک تا شتدین قیلغان ایدیلار
 آخر رکون شهر دوازه پیکایت عمو دبدیل سبیل
 کویلاری اوجوروب شهر احوه اور لاری الدیلا شام
 خلق لا علاج بولوب دیدیلار کم او شتدین سبیل ریحیم
 وارا تون بیدر ساک سید لار قویسه لار دیدیلار حضرت
 سلطان محمد ایشی لار کم نیک اتام بت تراشما ایمان اید

بش و شلوق قیغالی دیب متاب دیکان بت نی الگوروب
البت برمد ربه نینک بوپاغا التینیدا قویدور دیلار
تا انکه جمیع خلقا حلاقیق اول بت یوزیک پوت قویغایلا
کاخولارغ انداغ ایانت بولغایکم اینی آن جین جنان دیا
ماپس ایر دیلار صفادیکان عجب بخشی صفالیق رتور
انداغ کلتور و بدور لاکم حضرت آت پیلیمان علی السلام
هر دیویکه هر بری یکم و یا جین غ غضب قیلیر لاراشی
کلتور و صفاد ایست عذابلار قیلور ایر دیلار بو
دین دیولار ایلین غ شکایت لار قیلور ایر دیلار
ایلین ایستیکم ای یارانلار هر وقتی که بلا کوب بولسه
راحت یقین بولور کیم سیر ایدیکم من شام عراق
خاپیان نشی کوب سیر تماش قیلدم اما صفادین
خوش صفارشی هر کیز کو تاریم دیدی حضرت رسالت
بناه صلی الله علیه و سلم انداغ ایدیلار کم دونیا آخرت
یشماپه صفایب ملکلی غ قوشو طاس دیدیلار شام

ملکتی ره

مملکتی ده بر ریبارد و رآندا اوزوم آدیم قنیل زیتون انار
 بومیوه لاردین تولادور اول شهر دین اوز کاشه لار کا
 ایلتار لار طایف دیکان مدینه شهری ترورانی حضرت
 پیغامبر صلی الله علیه و سلم نجه اظه بیلد ایتور اری دیلار مدینه
 طایفه بیکنه عذرا جابره جوده یسرب واجیه کاله
 مبارکه تحفوفه قاصه در اری دیلار طایف هم در لار بیشت
 ابن مایر بنا قلفان زور حضرت حقیق سبحانله و تعالی
 مدخل صدق رب یاد قیلدی حضرت پیغامبر صلی الله علیه
 و سلم نینگ جای گاه لاری مبارک خرقه لاری اندازور
 دین ایلام اول در اری بولدی بو عالیده کور کیشی یق
 یمانلیق لار هم اول در دین پیدا بولدی دجال علیه اللعنه
 اصفهان مملکتی دین پیدا بولوب عالم کیه بولوب بارجم
 رنشی بوزوب مدینه کالکب شوندر اری یوتوب اریبارور
 یوق بولور حضرت پیغامبر صلی الله علیه و سلم نینگ نیش لاری
 نینگ یسرب نینگ خرقه نینگ ارا پیدا اری ارضه در ایش

محمود

دین زن و زندلاری نینگ کوری آندا تور ایسلام اول دین
چقان تور آن دین کیل بیج عالمکایا میلغان تور
حضرت احرار محمدی صاحب قران نینگ مقصدلاری هم
آندا دور حق سبحانده و تعالی توریته کتابید اجمع
دین او بران دین یاد قلیب دور اول سبب دین جهنم
لا اول دین اختیار قیلغان تور لار ستام جهنم
لا حکم شهر دین قلعہ غیبکایا میلغان تور لار تور
ابن محمد دیکان انداغ ایب دور کم معاویہ مدینه کاکله
خیالی بوکم منبر مبارک تی شام غم التکای همانا که تبه
مبارک کافور قلب قول پیوندیکه تا الفای یا الاطمانا
آفتاب تو قولوب جهان قرانکفولوق بولوب قتیغ بو
رانلار پیدا بولوبکم عظیم صافق لا غم معاویہ نینگ تینی
کالزه اوزیک کافور قوق اولاشقای در حال قولنی
یغدی شو نینگ لیتی بیلد قولنی لقوه بولوب تو تماش
بولوب مدینه شهر دین ایب منجیب شامق کستی لار

احامدینه

اما مدینه دین بر خوشبوی شمال بر کبیر کیم بولکلی خلق
 لشکر و تاغیو تکبیر همید بعضا بولوب تر از شافور
 اینور مدینه قسطنطین طاعون بولکلی سینه بر لارده بید
 خان خور دانی لار شنگ یاری بلیکم اندین هم کیم بیلور
 حب البان سنجان اول برده بولور اندین او ز کار لارا
 شومندین اتار لار جوهره چیده بیستی تاغ مار زور
 هم در دم نشین تاغ لار دور انشنگ باندین اولوغ
 نهد زور دجله هم در لانا حبه هم در لار طوسی
 دیکان مشهد زور اول انداغ زور کیم صورت
 امام علی نویسی رضا شنگ حرقد لاری اندا پارون
 آلرشید شنگ قبری بی اندا زور القم یارون اگرید
 بکوننا توش کور دیکم او تو بیدین بر کیم سید ابولک
 رحانکال قزلب تفاق کلمه زور و سردی انسی کیم شنگ
 کورونک شنگ تفاق زور دین یارون آلرشید زور
 اویفانیب اراپی کیم حبه اوتوب قضا و طویفه کلمی

اغزردی بوستاندا ایستد ایستد ایستد ایستد ایستد ایستد
فراقیدن بر تو تمام تفراق بر سیاهک دیدی مرور دیکان
بر تو تمام تفراق الدی بارون الکرشید کا تو شی مارو
ن الکرشید کوزی بیله کورکان قهول تفراق که تو شیده
کور ویداردی شول تانودی بیلادی نزار بیلدی قیلا
قیلا آخونجه کونیدین کینین وفات بولدی شول بوستان
بادفن قیلدیلار طمس دیکان بر اولوغ شهر تور
طبرستان مملکتی دین ترور طمس دین جرجان غجه
بر دریا ترور اول دریا دین طبرستان خلق دین نینه
اوز کاشی او تاماسی دریایینکا اوترا پیدا بر اولوغ تام
ترور انوشیروان اشورکان تریدور آندین جقا توغان
متبای ایبار و کلم شمشاد و بالیقا لالکاتاماقا نا
ریخ ابراشیم ترور حونا معاویم طبرستان ولایتی
مندی مصلکه دیکانکا تفویض قیلدی اینک بیلیم
یکیم اینک کاشی همراه بیلیم بار دیلار عقایدین او تو

برسیان

برسیایان و برکوستان لاری و ریگیتا دلاغی بیلا کور
ریلا رگیم همه قوم حیران قالدیلا رنه یوبارنه جوز
نه طعام بارنه غوردانی تولا خلقی را کتده بولوب
اجلیق غه اولدی قالغان لشکری بیله تصقله تی
طبرستانلیق لاریب بتمام نومقوب اولتوروب
کتی لاری بزید بولشکر بو قالیب ییب کاکا بیچاره
بولوب اطلایب بتمام لشکری بیله کون یول
یوروب ییب کلپ من الادور مخدیپ حکم تفلیم بو
لدی الامای آخر صلح قیلدیلا رگیم برسیلا التورت
منک دنیار التون تورت یوز خردوار زعفران تورت
یوز غلام دودر کوش رصع پوش هم قوللاریدا
جام التون و کوش دین بیله بو احوالدا بوکده
لاریدن کین نوبت ابوالحسن منصور بیله بولدی
اول مجلده انکار و کاعاریب بر حاریدلار اول کیم سنی

یعنی بویروب اول حرمیم دیکان لشکر پیشمار بیل بول
 طی قیل شهر کا یقین یثیب بارگاه پیرا برده لاری
 تکب قیاب یاشی لاریه برکشی نی یقال بویرونی
 قریب بویرونی بو او صاحب کاب دروازه بویرونی
 شیفته یاشی قویوب زار زار بولاب یاشی یغیل یاشی
 خلق بیور دیکار کم نی بوشی سین نه او چون بولای سین
 دیب اول ایشی که بو نوشکان خلق غم پیر بوشوب ایدم
 یمان قین و عذابا قیلدی دیب بولاب ایدی هم
 رحیم لاری کلپ دروازه دین شهر کا الپ کرب قویوب
 لاری بوشی نه کون توندان بویروب شهر او ضاعی
 انکلاب بر خط قیب او قیب با غلاب آتیب ایباردی
 بو خط نی لشکر دین رکشی تاقیب الپ بویور دی حرمیم
 دیکان بو خطی ادفندی رضیونیف مطلع بولوب
 شول ایقان کیم بیسی تسلح و تکلم بولوب دروازه
 الدیف بیسی لاری اول کشی دروازه نی انج بولار شهر
 نی الدیلار

بو شهر اولوغی نینگ اطين اصفه بیدر دیلار اولوقچ
 باریب کوه یلما نقر کندی انذا اول اولدی اندین خالد
 بن برحای فی ایکی یلیدن کیمین ایباردی خالد دیکان عجب
 تدبیر لیک کیش ایزدی اول بو حمله نینگ جمیع شهر لارینی
 الدی یاد شاه لار نینگ تاج تخت لارینی یوقا است اوز
 کیشی سیدین مرتبه سی بی یوقاری قلیب اوزی نینگ کیش
 سیدین قویوب انا حاج کیم نینگ حکوی بو طار دیکه این
 آن دیکالکای لار هم اوز رتبه خفه الدی بیام خلق مو
 نینگدن یمان قورقار ایدیلار حتی که بشو که الی بالالار
 خالد کیلاد ور پیت بولغیل دیما سیدین ایلیکاری اونی
 نجا بیقار تاس ایزدی مو نینگ خوزایستی تاریک
 شهر کالیب یورور ایدیلار اوی ایوان و خون لار غم
 بو خورایستی نقش قیلور ایدیلار بو صورت اصفه بیدر
 یستی اول بو صورتی کوروب اوزی بالابا قه پسی هم
 زهرن ترید بولوب زهر ایچب کینه اولدیلار نینگ خورا

شاه چیتیدن خلاص تاپتی لار صفان دیکان کشتی بالاباق
پسی بیلیم ملک خالید نینگ ایشکیده خاک تذلت ده یاش
بوکتی یکا خالید نینگ رحیمی ملک قاشیدر اساقلادی همده
دیکان انیسین و صفادیکان قیندینی انکاریب قداوقو
لدانسی بولوب مونی هم یختی ایرادی و اقادیکان ایراد
شهر دوریم انی شافور دیکان بنا قیاقان ترور باغ اول
ایردیکم ریشیر سید بولوب خلق غم بسیار زحمت و کور
آخر شافور غار اجد ریشیر نینگ حورایتی قید قوی
دی اول شیر بو شیر غم اشنا بولوب غار اجد مکان
نوشی لار آخر شافور بو کور و جیلیم بیلیم اول شیر غم شولا
یرده اول شور دی شول یر دار آتشی کیده پیدا قیلد
اول ریشی بو عالم نینگ جینگ اوزا پسی دیب دورلا
جزیرت المقرت اول یر دار ترور تور تونجی اقام درلا
بو عراق خلق نینگ یق نینگ ارسالی دین روم یق
ایله خلق نینگ شوره نیدین جیش پیا همدن ترور
کستان خلق نینگ ایمان نفلیدن جیش خلق نینگ ازاریدن

واریت

underlag. Kalkering är inte tillåten.
• Lämna osprättat material till personalen i Special-

145

وارسته دورلار بوسيب دين كورب علما فضلا دار خلفالار
عراق رزمين نى اختيار قلب دورلار عراق رزمين شهرلار
بغداد بوره كونه حميره واقا و سيبه خالفين سينان بوسيه
اولوغ شهرلارى ترور پر كوندوكى نيك اولوغ اوتون خراج
بولغوديك شهرلار ترور عراق رزمين ده قيش بولماس كو
استاندا ياز بولما غانم او خشار اما جقار نيمه لار او
اروش قاق كيم نيمه لار اول شهرده بولماس نولا بلا و قضا
لار دين اول خلقا ايچين ترور لار شام ديكان حيا كوش
ترور بيت المقدس غم ياوق ترور دونيا نيك تايجى
شام ترور نيمه شام نيك عسقلان نيمه دورلار عسقلان
ديكان انداغ يردور كيم غدرات نيمه ده اول شهر گاه
باريه نيمه سېگيز كون يا قيب طاعة عبادت قيب بوسيه
سېگيز كون اچمه اوليه كور يا شهيد اول كان بولغاي
برباد شاه اول شهر كاي باغى بولوب كاي بولوب بولوب
وقايرده حقيق بيا قلم و ردى نيمه كون نيمه جلد بو

باق
سېگيز
وقايرده
اول
عراق
دي

لوب چند ان کشتی اولدی بای دو به دیک دو به بوکرا
باشلاری بیای تاشیدیک یاتی قانلاری دریا بو
لوب ایشی عم کردی بو شهر نیک بو زولوشی نیک
دو بو شهر نیک آلور اجمالی بیج معلوم بو طاری ایز
بو پادشاه بر کیم یالغوز بار کانی من عیب شهر ط
خیکا یوزوب شهر نیک آب بو ایزنی آنکلی دیک کیم
ایکی آدم تاشی ریب یوز ویدورری ایستادور کیم
عجب که بو پادشاه شونجه لشکری بیلیم جنک بیغلیه قلب
بیز نیک بو شهر عیند آلامای یوز ویدور ایشی نیک او
شکایی توروب مشکلینی قلب آلامایدور دیدی اول
بامرایسی کولوب بپوردیکه قانداغ قلبیا آلور اول کشتی
ایدیکه اول قرق منجنق دیکانسینی قوقا رده قویقوج
بر طرفده قویسه غواندین کین توروش قلب بیاموش
پالپه اعلای قویسکس دیدی بیز کشتی ایست که ای برادر
بو پیوزنی اغز نیک لار دین چقاریب تیب یوز اکلار مباد
کشتی

کشی ورا بولہ ایشیہ خوب ایماں ایشی فضا دینہ تارکین
دایشتی لاریاد شاه بوسوزنی ایشی ایشی که خدای
تعالی سنکایشتی تودره بردی دیب ایشی کابتم
بجنتق لارنی برکایغی راپست قیلب نقاره ونقر لار
جالب صفی پاپ حور که حمیدانف کرکاکا کایه تصد
د حکمک بولوب نینزه جان پستان لارنی قول لا
ریغه ایب سو لارنی اوشتی لاریکایا ایب شمشیر خو
ناشام لارنی باشلاریدین الواجلار ریب حیدان
کار و زرافه یوز لایب جنگ جدال اغاز ایلاب اولتو
را باشلاب مهم باشلارنی قلم قیلب باشلاب نینزه
علاقه یوب نوره بر آجریب مهم اوز لارنی شهر
ایب آرتادین بولار ریب در وازه نی محمود لارنی
اوروب پاره پاره قیلب شهرنی امکای یا نهاد پلارد
یدور ورتا دیکن حوایسان حاکمینی تو بر
شپستان هم دیرلار ایشی حای پیاطر حوله پینه

التون کانی بار ترور هر کیم اوی لاریشی پونفور و بیغیب
 بر کون نور و ب نور لارا التون پیدا بولور غرضی دیکان
 اولوغ شهر ترور اشیک ستای جُل غوزه قل کونک یلاس
 بوزینه ترور اول برده اون ایکی جنک کرابه ترور اون ایکی
 جنک سجید ترور همه کرابه بیلیم سجید بریده ترور کرابه کا
 کرب طهارت قیلور لار حقیب سجید کرب طاعت و عبادت
 غه حقیق لوق سیر کاه سلطان محمود سبکتگین اندا
 ترور سلطان محمود عالمده بی او توب پالیق قیزی حلیکه
 خیرد غه قالفان ترور تونیک محملکتی یوزونیک ترور
 ترکیستان ولایت لاری نیک ایلام لاری انکا تعلق اردی
 اندا بیولم دیب برکتی بار در اندا بر نینه بار در شیخ
 اول نینه نی روستم اینی زال نیک نینه بی دیدور لار
 نینه بر نینه بار دو شاخه اشی مهم بیج حیوان کوتمار اعلایدور
 سلطان محمود اول نینه نی حمد جهد قیلدیم سلطان بیخ
 خرابیایف التاد و منی دیب اور نیدین ترور نیک
 نوح علا حینی تا پیدار یلار آخر شوله اور نیدا قایب دور

فارس

فارس دیکان بخشی غنیم اولوغ یورت زور عجب جمع اور پزان
 سیرفت کنگر و لوک حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم پیلان
 لیق دین بر اقر اقا خلق زور اعلی فارس میمانا لیتیم یقین
 دبدور لار انوشیروان عادل بر فارس لیت کشتی تی او تو ز
 هندی اون روم لوقا بشت ترکستان لیت ایک دیلیم لیت دین
 بخشی راقا کورد به تقدیم قیلدور و راردی اعلی فارس اهل الک
 دور لار او سطر فارس ینگ بشت حینک قلمسی بولور
 اولوغ شه لاری جم شروان قر قیا عرق قوت جناباد
 زور حاسی کتان کلاب سو حیا سقر کور د نغظ ریتون
 زعفران دیباچ زور اول بر نینگ پادشاهی ضحاک زیدون
 شاپور بهرام قبار هرمنز فرید ز بولار فارس مملکت کا
 پادشاه بولغان کشتی لار زور لار قلب طین دیکان شام نینگ
 مملکتی دین زور احا اولوغ شه زور انسی قلب طین ابلی جاکور
 ابن جم ابی صد قیا بنا و یلفان زور انیک راد و غان خواجه بشت
 یوز نیک دینار التون زور زیتون اول زینلی چقار جمیع ملک لار

آنندین ایلنارلار حاجی پتفقور دیکان اولرده بولور
ایکی قولی ایکی قوتی باردور بر اولوغ تاغید از بر حد حصار
چفت احام شافعی نیک قبلاری آندازور بر بر سر گاه بار
دور اوزوننی سیتی یوز کز ترورانی بر سر گاه حاریم دیرلار اول
یرده چیلان کنشی لار دینیم بار دورلار کاغذ خلق دینیم بار
کاخلارنی ناخوس دیرلار قزوین دیکان اولوغ شهر دور
باب العجذته دیرلار بر نعمت شهر دور حدانف یقین ترور
قباد ابن خیروز بنا قیلغان شهر دور بر قرض نیک التون کوش
توکر وکل لاری باردور مینک باغ اول شهر کجه باردور بلیس
حکیم دیکان طلبیم بیلیم بر قرض بر یا قیلغان اولوغ اولوغ
تاشلارنی جسته حکم قیلغان دور اول قلدوره بر چشم باردور بالیق
لاری قله اما بویونلار ایدر التون حلقه لاری بولور اما خلق
شیعه دورلار اولار نیک شوم لومندین ویران بولمای
قالماس بر بویسی باردور دای العصاله فایده ویتفا خور عیسی
پیغام علیه السلام اولسودا پالچیق ایتب بر جانور صورتی قبل

رعاقیب

در عاقلین تیریدگان ترور احوال خوب زمین ده اینکند خدا او
 لغزاق شهر بود در متاعی سعور قمری طاوسها
 عنبر نیشی تیغ ایکن کنسخت ترور مستکرم در لار
 قسطنطنیه هم دید لاریت املقدس بر ترور ویران
 بولغاندا خوشحال و خرم بولغان ترور لار اول سبب دینی
 بو خلق غم خدای تعالی اوج قسیم اوتی میلقم قیلقا
 دور ری نفت بری رفت بری کبریت بو اولار غدار قیلور
 تا آواز لاری هفت طاق نبد کونف بسیار اوج یوز الیش
 التی دروازه بر دروازه التوندین یئر ری کیموشدین اندین
 اوزکا دروازه لاری سمور دین رشخدر ترور شهر اچیده دایم
 دیبا بیلیم آراسته قلیغ یلق هم ساکن آینه بند لیک ترور
 امانی قات شهر ترور کشتی کوجم لاری سنی بیلمای کریم از قیب
 تاشیف جیقا ماس تا باشلاجی ایب کریمه احوال از راقی اول
 ایسلام تولار قی کفار ترور لار امان یار شاه لاری عادل
 میلمانلار اشیک جمایستی ده یورور لار کوفه دیکان انداغ

شهر دو کیم ایلام بو ما سیدین ایلکاری برید اوت
کویار ایدی کشنی قاشیفه یقین بارای دیب یوروشی یوق
بولور ایدی حیره خلقی بو واقعه دین حیران ایدی لار
بو واقعه شی کسیر یغ پشیب ایبار دیلار کسری ایستیا یا
ریب دور کم حنکا شول ریشک تغا قیدنی ایبار ریشک لاریب
آخر ایبار دیلار کامین لاریب دور لار کم بو تو خرقنی
موند اقی تو خرق لارغ هوشوب بر شهر بنا قیلماق دیب
شهر بنا قلیب ایلین کوفه قویدیلار تور کوک لاری شی
ایتمیش مینک کشنی اموازدین کلتور کان دینور لار
پلمان فارس کوفه شی کوروب قبت الاسلام زور دیلا
اما کوفه خلقی ده فتح فتوح بسیار زور حیره شپت
عین الیمینی روح انبار خالد الولد شام المصالح
رحمد قاقیر اراک تدحر بو جمله شهر لار کوفه نینک شهر
لاری زور حضرت ابابکر صدیق رضی الله عنه نینک وقت لاری

بنا قیلما

149

بنا قیلفان زورلار حیرانی سهران قاصد سید مدینه حمله
 قتاده با قطن بو شهرلارنه حضرت محمد ابن خطاب نیک
 زحمانه لاریده بنا قیلفان زور کریمان دیکان اولوغ و لای
 زور اوزی حبارک شهر زور انشیک یه کوب شهرلاری یار
 زور کریمه هیبوم زرنج ناشور زور لقرینن برط
 رستم الشهد اولارده زور کریمان نیک متاعی حوز
 نراویانه تارقی بو زور پادشاه ایکنده اولارده
 اریکا چون دارا ابن دارا تمام عالمنی الدی محمد افه
 کلپ انی ام ایب یورتنی اوزرکا قلب خاتون بالابارفا
 پرنی محمد انداقویوب اوزی کریمان قصدیده لشکری
 بیله اطلانیب بولد کلکوم ایکی قولی باراردی بو ایکی
 پیدین اچ کشی بی بو کمان اردی شول ایکی قل او
 کتورون باشینی تیندن جدا قیلر حضرت ایکنده الدی
 کلدیلا پادشاه ایکنده دارا نیک باشینی کتور کویسنی

شول زمان پوریوب دارغ اتیب تیرباران قیلدیلار
خزایین تاپتی دیدورلار کاشقردیکان ترکستان تور
خطایفه یقین تور آنجه میمان بیلیقغه قایل
خلف تورلار احشال تنگور طومفانج بلاپاقوغه
اوخشا کوهستان تور سنجشی موالیغ خلقی بلند هوا
راق اما کنک و لوک سیر یغیت آباد آبادان یورتی تور
لهاور دیکان هندستان ملک تی تور اسلام نینگ سیر
تور لهاور نینگ غرضی نینگ اراپی یوز ایتیش نینگ
تور نینگ قلع شهرکی بار دور اول نینگ دینی ری کابن
تور کاویش آندا کوب بولور یاد شاه نینگ شیلانیکا
نور کون نینگ کاویش اولار انی هم زلار اما او یکا این
کامبا او جای باغ کالار سی تلامه جقارب ریالورلار
انی قارغ و سیر کر کس احشال کوشش خور جانورلار
توشومکان یب کتیارلار مو نداغ قیلور کوشش جنیدی
تورلار بو جانورلار هم کوششی وظیفه اولدور خلقی

دانا و زیرک کاردان بتزویوش خوش طبع خلق زورلار
 حکم و معظمه مکره ام القری نشاسیه خاطیه خانه مبا
 رک خانه کعبه دیرلار اول انداخ برتر و کریم جمیع ریلار دین
 آشنایه یقین هرکیم اولارغی قصد قلیپه اول اولمای تریک
 قالماس حضرت ابراهیم بیغابره علیه السلام نینگ مقام قلیقا
 ریلاری زور جمیع خلق ما خلاق مکه کابینه زورلار اما
 مکه خلقی بیج کیمکا مطیع دینچه بو ماس لار جمیع یادشاه
 مکه کا خواجه زورلار مکه خلقی مایه یادشاهه خواجه رحمان
 تمام عالم خلقی اول مکه نینگ دین لاریفکر لار ااحامد
 خلقی مایه حکیم نینگ دینی غم کراس لار تمام خلق ما خلا
 یقا اولر کار زیارت قلیماق او چون کلور لار اول خلق بیج
 کار زیارت او چون بار بشت یورجا ییلار تمام عالمه اول
 رینیک تفارقی مبارک دور او زکار نینگ مایه نوسه پسی مبارک
 ایما پدورا اولر دین ایکی لسه نسی هر یکا ایب بار سه لار مکه خلق

کوزلاریکیا پورتارلار تئیک دیب اما اذکار دینا دیباوزر
بفت ایب بارغان بیلیم اولار ایاغلار یغمه جم پورت ما پیلار
مولوی حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم اولر
ایردیلار ایدین مدینه کالساکن ترورلار مهجرت لاری
مدینه ده بولدی هر کیم اولر کابار بکلمه جانبی دیب
انجا ویرده هر شهرده هر کیم سه اعزاز اکر ازم قیلادورلار
اول اعزازلار خانمه چهارک نینگ اعزازی ترور حیدر
خلقا اولر نسی قبله قیلورلار اولار اوز کار نسی قبله قیلما
پیلار المقصه تتبع دیکان خیالیدا قصه مکرم من باریب
مکه نسی ویران قیلای دیب کیم سیکاکوزی کوز جان بولوب
کوز بولوب قالدی ارتا بیکاقویوب حیران قالدی
کاجن لار نسی کلتوروب کوز نسی کوز کاشی کاجن لار نسی
لار کیم ای تتبع بینر سیمان خیال قیلغان ایکان بینر
کوزونک اول باعث دین کوز بولوب دور دیر پیلار تبع ناچار
قیلغان خیالی نسی دتوبه لار قیلدی بولار تونینگ بولوب

پیغه دعا